

BACCHANEL·DE
CONSENS·MED·

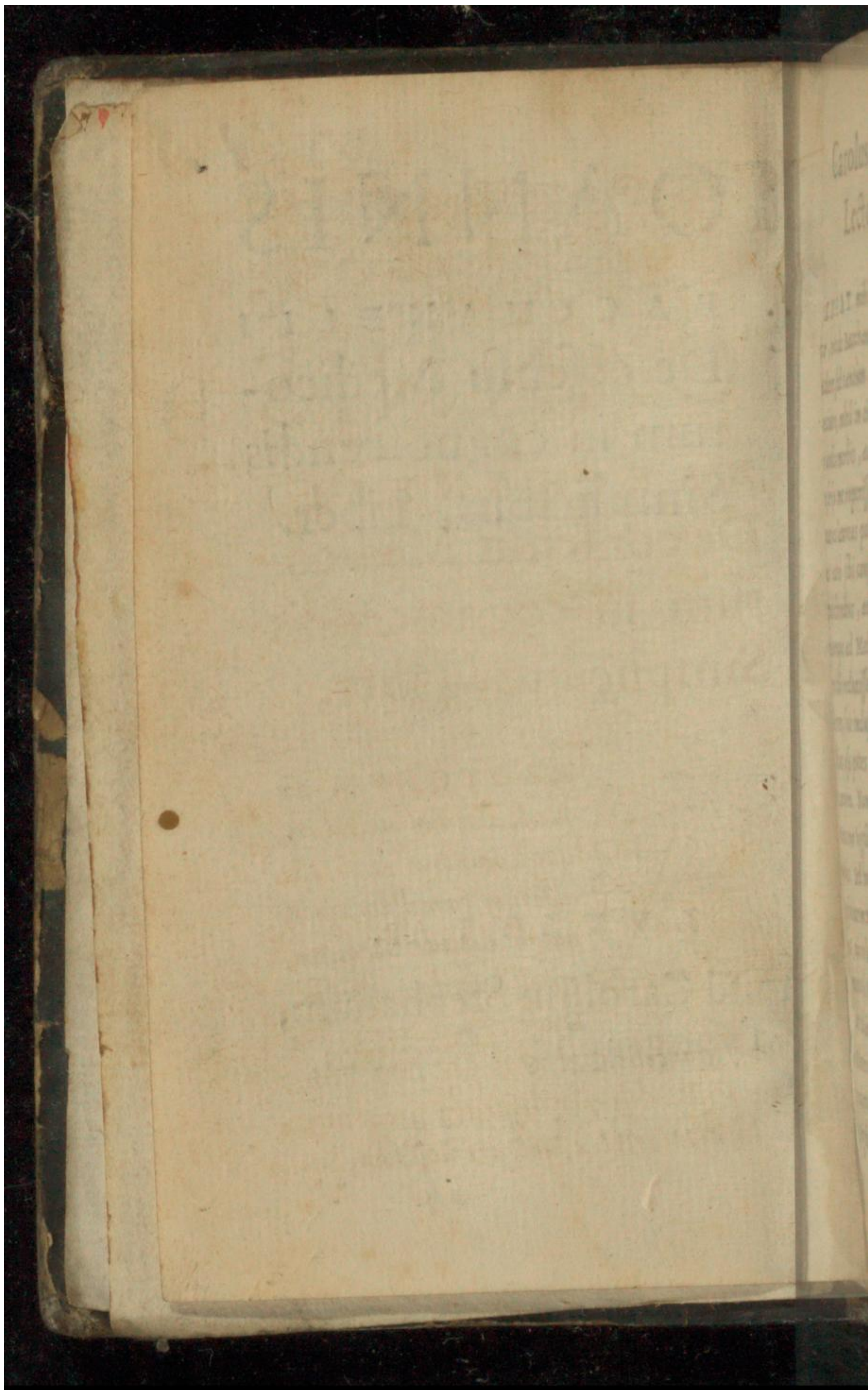
idem
in Curandis Morbis
Lib. I. II. III.
in Curandis
Febribus. IV

IOANNIS

BACCHANELLI
De cõsensu Medicorum in cognoscendis Simplicibus, Liber.

LVTETIAE.
Apud Carolum Stephanum, Typographum Regium.

M. D. LIIII.

Carolus Stephanus Lectori S.

LICEAT mihi per tuum fauorem, Lector, hoc de Bacchanello non quidem tibi persuadere, sed tantùm affirmare, ac liberè pronunciare, nihil in eius libro de Medicorum in curandis morbis, ac simplicibus dignoscendis consensu me reperisse, quod non baccas myrtheas ac laureas potius, quàm Bacchum redoleat: adeò sibi constat in veterum authorum productionibus, adeò compositè ac concinnè quæcunque ad Medicinam faciunt, in memoriam tibi reduxisse mihi visus est. Quo (siue laborem, siue industriã appelles) si quid præstantius esse putes, id verò à te vehementissimè requiro. Non enim dubito, quàm sis in recentiorum vigiliis perscrutandis diligens ac curiosus. Sed hoc ab humanitate tua lubens expostulauerim: nihil vt ob sermonis venustatem (qui in eo haud ita fortasse tersus atque expolitus esse videbitur) iudicii atque authoritatis illi adimas. Certè perinde non est, ac si de Rhetoricis, aut bene atque ornatè dicendi ratione conscripsisset. Verùm si tu in huius vigiliis succum eum, qui ad medicandi ra-

tionem faciet, expostulabis, hunc à paucis etiā veterum in ea re superatum fuisse facilè iudicabis. Atque hoc quidem est, quod te admonere volui, antequam ad huius vigiliarum lectionem aggrediaris. Vale.

JOANNES BACCHA-
nellus, excellentiss. Medico Ioan-
ni Scutellario S.

CERTVM est mi doctissime Ioannes, quòd olim elegeram quædam Medicorum dogmata, ad medẽdi normã satis (meo iudicio) opportuna, tum vt inde labili memoriæ, quandoque aliis in rebus occupatæ, succurrerẽ, cũ etiã vt illis satisfacerẽ, qui non nisi authoritatibus, etiam si mille rationes probatissimæ adducerẽtur, acquiescere nolũt. Certè, vt ingenuè fatear, quod ex mea inuẽtione nõ poterã, vt Græcè loquar, Συλλεξάμενος γὰρ πολλὰς τῶν παλαιῶν ἐκείνων βίβλους ἀνδρῶν, ἐν μέσῳ τούτων ἐμαυτὸν ἵδρυσα, ac flores varios veluti ex pratis relegẽs, ita effeci, vt quod prima nauigatione non poterã, πρὸς τὸν δεύτερον πλοῦν me contulerim ac expediuerim. Sed opus adeò vtile ac gratũ esse non potest, vt tuo excellenti in-

genio possit satisfacere: quanquam (ni fallor) nihil in eo dictum vel excogitatum est, quod authoritate non comprobetur, quod planum non sit, quod non remediis fultum, quod breuitatem etiam non amplectatur: in quo multa vno intuitu visuntur ac comprobantur, quæ sicco pede fortè intacta dimitterentur. Non auderem tamen (quod expostulas) vt formis excusum istud opus in publicum prodiret: ne mihi nouo homini, & vix intra proprios lares cognito, id mihi vitii daretur, quòd plura voluerim amplecti & exprimere, quæ semidocto cuiuis homini nota ac vulgata sunt, & ita trita ac explosa, vt vix de illis mentio fieri debeat. Vrget tamen me tua quotidie humanitas, & potissimis præcipuè rationibus adhortatur, vt illud iam iam in lucē pariam, & alios iuuenes huiusce mei laboris participes efficiam. Certè vereor ego, si tuæ

voluntati obtemperare voluero, ne velut inter olores anſer primùm obſtrepere videar. Et quũ plurimi nominis apud te ſim, ne deinceps de me id fiat, vt eſt apud Theocritũ, ꝙ τόσον ἔχοι λάθας, ὅσον πόκα θασέα φαντὶ Ἐν δίᾳ λασθῆμεν ἐϋπλοκάμου ἀριάδνας. Noſti enim (ita varia ſunt hominũ ingenia) quod vni placere ſolet, multis nõ placere poſſe. Nec te præterit, ꝙ in diuino illo Platone cõfuſionẽ criminãtur, in Ariſtotele tenebroſam obſcuritatem, in Plinio turbulentã quandã congeriẽ, in Paulo Ægineta mirã breuitatẽ, in Auicenna etiã nuper emẽdato quãdã nominũ barbariẽ, in Galeno nimiã prolixitatẽ, & ad praxim nõ deſyderatum ordinẽ, in aliis cõfuſionẽ potius, quàm cõpoſitionem: qui dũ Latini videri non poſſunt, interdũ ita loquũtur, vt vix à paucis quid velint intelligantur. Quid dicã de Hippocrate, qui modò laudatur, modò à Galeno dam-

natur ac reprehendituṛ Hunc dein-
de Auerrhois plurib⁹ in locis, alio-
qui doctiſſimum, etiã redarguit. Po-
ſtremò Theſſalus omnium placita
medicorum renuit ac cõfutat, adeò
vt nihil ſit in ſcientiis ab omni par-
te beatum. Quare ſi vera hæc tibi eſ
ſe videntur: exiſtimare poteris, pau-
xilla hæc mea, quæ nec nomine di-
gna ſunt, ſi in lucem exierint, quo
tandem appulerint ac peruenerint,
vt ἡμιώπερα, ſicut dici ſolet, πολὺ τῶν
χαφηστομένων τὰ χάρτια εἰσί. Verùm ſi
his rationibus acquieſcere nolueris,
ecce mitto tibi librum, vt tuo arbi-
tratu eo vtaris ac abutaris: expunge
ac reſeca quod eſt ſuperfluum: quod
verò deficit, adiunge: fac vt lubet, mo
dò id intelligas animi noſtri pignus
apud te eſſe, & tenax noſtri amoris
intimi quoddam vinculum. Vale, &,
vt facis, me ama. Ex ædibus noſtris,
5. Calendas Maii, Anno 1550.

IOANNIS

BACCHANELLI, Regiensis, De cõsensu Medicorum in curandis morbis, Lib. I.

Quid sit Medicina.

EDICINA, *est scientia corporis humani sanitatem reficiens uel cõseruans. uel, Medicina est adiectio & ablatio. uel, Medicina est scientia, sanitatis conseruatrix, morborúmque repultrix. uel, Medicina est, quæ sanis uictus rationem præscribit, & ægrotos curat. Quæ*

definitiones, ueræ non ſunt medicinæ : non enim hæc ipſa efficit, ſed ex illis quæ efficit hæc proueniunt, idque non ſemper. Quare Medicina erit ſcientia ſalubrium, inſalubriũ & neutrorum.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Galenus 11.Meth. *cap*.12, *Medicina appoſitio eſt & detractio, deficientium quidem appoſitio, redundantium detractio*. Et *hæc intelliguntur de prima, ſecunda & tertia deſcriptione*. De *quarta loquitur* Gal. *lib. finitionum med. in principio*. Sed *quòd hæ non ſint ueræ definitiones, ex ſequentibus locis monſtratur*. Gal.*in lib. de ſectis, ad eos qui introducuntur*, Propo*ſitum artis medicæ eſt ſanitas, finis uerò eius adeptio*. Q*uibus autem quis abſentem ſanitatem recuperet, uel præſentem conſeruet, medicis cognoſcere eſt neceſſarium*. Porrò *quæ abſentem ſanitatem reſtituunt, curationes & auxilia uocantur: quæ præſentem conſeruant, ſalubris uictus eſt ratio*. Q*uod ſi ita eſt, medicina igitur non erit*

conseruans uel reficiens, sed salubrium, insalubrium & neutrorum scientia. Quod probatur ex Gal. 1. art. med. cap. 2. Auic. Medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur ex parte qua sanantur, uel ab ea remouentur, ut habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur. Si scientia est, qua noscuntur humani corporis dispositiones, id igitur non erit, quod adiicit uel aufert, quod reficit uel conseruat, nec quod ægros ad sanitatem perducit.

Quot sint partes Medicinæ.

Partes Medicinæ sunt quinque. Prima est φυσιολογικὴ, id est, rerum naturæ contemplatio. Secunda est αἰτιολογικὴ καὶ παθολογικὴ, id est, causarum & affectuum consideratio. Tertia est ὑγιεινὴ, sanitatis tuendæ ratio. Quarta est σημειωτικὴ, id est, signorum obseruatio. Quinta est θεραπευτικὴ, id est, medendi modus. Physiologica naturam hominis consyderat, & elementa quibus componitur: & generationem eius, & partes corporis tã intrinsecas quàm extrin-

ſecas. αἰτιολογικὴ uniuſcuiuſque morbi cauſas & effectus inquirit. ὑγιεινὴ ſanitatem tuetur, præcauendo ne corpora in morbos incidant, & ubi inciderint, ad ſanitatem reducit. σημειωτικὴ ſignorum notitiam, præteritorum cognitionem, præſentium inſpectionem, & futurorum præſagia nobis declarat. θεραπευτικὴ tres in partes diuiſa eſt, unam, quæ uictu curat, alteram quæ medicamentis, tertiam quæ manum admouet.

Loci conſentientes de naturæ contemplatione.

Gal. lib. de conſtit. art. med. cap. 13. φυσιολογικὴ non eſt inter minimas naturalis contemplationis partes recenſenda, immò opus erit medicū in ea eſſe probè exercitatum. Et primo de elem. Naturalis ſcientia corpora quæ generantur ac intereunt, quæ'que prorſus ſunt expoſita tranſmutationi, contemplatur: quibus deinde ablatis pariter & medicina tollitur. Primùm quidem ob id, quòd ea ſit quaſi generationis & interitus miniſtra. Et Meth. tertio cap. quarto, Nihil poſſe me-

dicum, inquit, de ulla ſimilarium partium agitare ſine naturali ſciẽtia. Et tertio Meth. cap. 7, In eiuſmodi ſermonis noſtri decurſu perſpicuum planè ſit, tum ægri naturam eſſe conſiderandam, tum cuiuſque hominis eſſe propriam curationem, &c. Et in lib. quòd optimus ſit medicus & phyſicus. Hæc ars docet corporis noſſe naturam, tum eam quæ ex primis conſtat elementis, tum quæ conſtat ex ſecundis. De cæteris medicinæ partibus deinceps ſuis locis loquemur.

Quid ſit Natura.

Natura philoſophicè ſumpta, eſt quæ deorum, hominum, ſyderum, plurimorúmque corporum eſſentiam, potentiam, uiréſque cõplectitur.

Natura humana, eſt temperies, uel quædã facultas, qua animal regitur.

Loci conſentientes de Natura philoſophica.

Plato loquẽs de natura deorum, uim quãdam eſſe dixit rationis atque ordinis parti-

cipem, cuius ſolertiam, inquit Cicero de natura deorum, nulla ars, nulla manus, nemo opifex conſequi poteſt imitando. Gal. lib. finit. med. de mente Platonis, Natura eſt uis, quæ ex ſeipſa mouetur, auctor formationis, generationis & perfectionis. Ariſt. ſec. physic. Natura eſt principium motus & quietis in quo eſt primò & per ſe.

Loci conſentientes de Natura humana.

Gal. tert. de temper. & ſecun. aphor. com. 34, Natura humana nihil aliud eſt, quàm ex primis quatuor elementis conflata temperies, uel facultas quædam uniuerſi corporis rectrix. Et quin. de Sympt. cau. in principio, Natura eſt omnis illa facultas, qua animal regitur, ſiue illa pendeat à uoluntatis noſtræ imperio, ſiue ſecus. Et ſext. de Sympt. cau. cap. prim. Natura eſt aggregatio omnium uirtutum, quæ totum corpus regit. Et lib fini. med. Nam eſt ſpiritus calidus, qui ex ſeſe pro ſeminarij rationibus mouetur, ac certis temporibus homines generat, perficit & conſeruat.

Quot modis accipitur Natura?

Accipitur Natura quadrifariam, primò pro facultate naturali, secundò pro consuetudine, tertiò pro temperie & compositione naturali, quartò pro naturali calore.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd pro naturali facultate natura accipiatur, hi sequentes loci attestantur. Gal. *quinto de Sym.cau.cap.2, Nam si morbus facultatem uicerit, id est naturam, membrum haudquaquam poterit transferre: si superior manserit facultas, id est natura, nihil eã impediet.* Et *paulò inferius,* Natura *facultates attollit & sustinet, id est, natura hoc efficit.* Et *quarto de uic.in mor.ac.* Scire *oportet naturam haudquaquã quiescere, sed interdum contentos humores ita aggredi, ut à bonis eos separet, &c. id est, Naturam esse facultatem qua boni humores retinentur, & praui reijciuntur.* Pro *secundo, de consuetudine.* Gal.2. *de temper.* Con*suetudo est natura acquisita.*

& Hip.lib.de Aëre & aqua: item Auerrhois pri.phy.& Arist.in prædicamentis, Consuetudo est altera natura. Pro tertio, de temperie: Gal.2.de temper. Hæc in nostra regione, quæ utique est temperata, subiectarum partium naturam prodit, id est, temperiem demonstrat. Nam temperaturas iuxta regiones ibi consyderat. & Auic. Humor & natura mutant animam, id est, humor & temperies. Pro compositione sic, & intelligitur de natura medicinarum. Vnde citatur poeta in lib.de natura humana ita loquens,

Sic ait à Maia genitus, medicamẽ & offert
Euulsum terra, naturámque edocet eius.

id est, compositionem eius explanat. Pro quarto, de naturali colore, Gal.lib.de tre.& pal. cap. 6, Natura & anima nihil aliud quàm calidum est, quod semper mobile est. Distinguit autem naturam ab ipsa anima primò de potentijs naturalibus, dum dicit, Et motor in corpore aut est natura, aut anima. Hîc pro calido intellige calorẽ innatum, qui teste Gal.aphor.pri. comm.15, est facultatis nos gubernantis robur, & omnium natura-

lium operum causa.

Quid est elementum.

Elementum philosophicè sumptum ita describitur, Elementum dicitur id ex quo quidpiam primò componitur, & est in eo, indiuisibiléque existit specie in aliam speciem. Medicè sic, Elementum est minima rei particula cuius est elementum.

Loci consentientes de elemento philosophico.

Arist. 5. Met. tex. 4, στοιχεῖον λέγεται ἐξ οὗ σύγκειται πρώτου ἐνυπάρχοντος ἀδιαιρέτου τῷ εἴδει εἰς ἕτερον εἶδος. *Similiter secũdo de generatione à principio, & tertio cæli, & de sensu & sensato tex. 20.*

Loci consentientes de elemento Medico.

Gal. 8. de plac. Hip. & Plat. Nominatur utique elementum, quodcunque minima sit pars illius rei, cuius fuerit elementum. Similis sententia est pri. elementorum cap. pri. item primo elementorum ad medium, Si elementũ

sit minima & simplicißima rei particula, atque hoc si sensu metiri oporteat, profectò os & similaria omnia erunt humanorum corporum elementa. Et Auic.pri.can.cap.3, Elementa sunt corpora, & sunt primæ partes humani corporis & aliorum, quæ in partes diuersarum formarum diuidi minimè possunt. Intellige quatuor elementa sub ratione elementi hîc definiri: nam dixit, sunt corpora, ut primam materiam, facultates, & id genus alia excluderet. Dixit primæ partes, ut ne quis de humoribus membrisue simplicibus, ut caro, os, &c. quæ in componẽdo nõ sunt, prima intelligeret. Cætera in descriptione sunt nota.

Quot sunt elementa?

Vniuersalia elementa sunt quatuor à prima materia, ut Ignis, Aqua, Terra, Aer. Particularia erunt duo, membra simplicia & humores.

Loci consentientes de vniuersali elemento & de particulari.

Arist. secundo de generatione probat per

quatuor qualitates, esse quatuor elementa. nam sicut sunt quatuor qualitates, ut calida, frigida, humida, sicca: ita erunt quatuor cōiugationes, ut calidum cum humido, unde aer: calidum cum sicco, unde ignis: frigidum cum humido, unde aqua: frigidum cum sicco, unde terra. Probat etiam hæc esse quatuor per binas essentiales formas elemētorum, quæ sunt grauitas & leuitas. Auic. & Auer. similiter ijsdem argumentis hoc probant. De particularibus elementis Galenus secundo elementorum, Hominis uerò propria elementa sunt ipsæ particulæ minimæ, quæ similares appellantur: de quibus (inquit) paulò pôst in dissectionum pertractationibus sermo erit. Et secundo element. in primo, Sanguis enim pituita & utraque bilis sunt non modò generationis hominum, sed cæterorum animalium sanguine præditorum elemēta. Probatur etiā tali ratione: Id esse elementum dicitur, quod est principium omnium corporis particularum: sed sanguis cum alijs humoribus in utero matris est huiusmodi, Igitur sanguis & cæteri humores erunt elementa.

Authores erronei dissentientes circa elementa.

1 *Adserere, elementa esse unum, ut plerique philosophi.*

2 *Adserere, duas qualitates in summo in elementis dari.*

3 *Adserere, idem esse principium & elementum.*

4 *Adserere, elementorum doctrinam esse medico inutilem ac superfluam.*

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutat eos Galenus primo de elementis, Si unum est, uel erit patibile, uel impatibile: non patibile, quia unum quatenus unum, non habet in quod transmutari, uel à quo pati posit: non impatibile, quia tunc id alteratione & sensu careret, igitur plura quàm unum. Arist. primo phys. contra hos inquit, Quicunque ens unum esse pronuntiant, naturalis philosophiæ principia tollunt: quum maximè in physica contemplentur corpora, quæ generantur & intereunt, & transmuta-

tioni sunt exposita, quæ si auferantur, tum medicina tollitur. Ad secun. Arist. secun. de generatione inquit, Quòd ignis est magis calidus, quàm siccus: aer magis humidus, quàm calidus. Igitur duæ qualitates non sunt in summo in elementis.

Obiectio.

Quomodo dicis hoc? nam Galenus quem tantopere sequeris, dari has qualitates in summo docet primo elementorum?

Responsio.

Quòd in igne sit summus calor & summa siccitas, uerum est, ut Galenus asserit, si modò intellexeris, in superlatiuo gradu has qualitates reponi non debere, sed quòd sint duæ qualitates in summo, id est, simplices & sine ulla admixtione. Ad tertium, Gal. pri. de elementis, Principia sunt eiusdem generis cum ijs quorum sunt principia: sed elementa non sunt huiusmodi: igitur sunt diuersa. Quòd principia sint eiusdem generis, probatur ab ipso: nam simplex qualitas ita qualitatis cõpositæ, sicut simplex corpus corporis compo-

siti est principium. Differunt etiam, quia elementum dicitur de causa materiali intrinseca: at principium de causa finali & efficiente extrinseca, ut Arist. 12. Meth. Quod uerò elementum dicatur de causa materiali, probatur ex Arist. 8. Meta. dum inquit, Elementum est materia, cuius est elementum.

Ad quartum: Quòd hæc doctrina elementorum non sit inutilis, neque superflua, probatur à Galeno primo de elementis, tribus medijs: Primo, quia omne quod nostris corporibus offertur, non impermixtum est, sed cum altero semper mixtum: Secundo, quia omnibus elementis, ut aqua, aere, terra, igne, semper utimur: Tertio, quia hæ qualitates possũt omnem substantiã transmutare, unde fit, ut si quid in qualitatibus modum excesserit, comprimi indigeat, & si quid defluit, restituatur: igitur nec inutilis, uel superflua. De elementorum utilitate lege uberius Auicennam cap. de elementis.

De temperaturis, & primo de earum descriptione.

Temperies, quæ à Græcis κράσις dicun-

tur, duplices sunt, quarum altera qualitas est, quæ ex elementorum qualitatibus conficitur. Altera quæ ex mixtorum etiam inuicē actione & paßione resultat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

De *utraq; loquutus est* Auic.*pri.pri. cap. de complexionibus*, Complexio *est qualitas, quæ ex actione & paßione diuersarum qualitatum in elementis inuentarum prouenit, quorum partes ad tantam paruitatem sunt redactæ, ut plurimum cuiusque earum, plurimum alterius contingat.* Ac *si dicat*, Temperies *est quoddam aggregatum, nō ex actione & paßione mixtorum, sed ex qualitatibus elementorum, ut res naturales & corporeas excluderet.* Nam *dictum est etiam alibi ab ipso, quòd ex primis elementorum qualitatibus remißis, quædam media qualitas constituitur, quæ corporis mixti est propria qualitas.* Vide *fusius de his* Arist.*quar.*Methe.

Quot sunt Temperaturæ.

Nouem *sunt temperaturæ, octo inæquales,*

& una æqualis: unde inæqualium quatuor sunt simplices, ut calida, frigida, humida, & sicca: quatuor ex his compositæ, ut calida & humida, calida & sicca, frigida & humida, frigida & sicca. AEqualis est, qua corpus incolume cum moderatione quadam seruatur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd nouem sint, probatur ex Auic. pri. pri. cap. de complex. Tum, inquit, postquam de complexione temperata diximus, ad loquendum de distemperatis redeamus. Igitur datur temperata complexio. Quòd uero distemperatæ sint octo, paulò inferius dicta resumens, inquit, Vnaquæque autem harũ octo complexionum aut est cum materia, aut sine materia, &c. Gal. pri. de temper. cap. pri. Vnum igitur & primum id est, quòd temperatam naturam dicimus, quæ tamen non uirtute modò, sed etiam uiribus reliquis præstat. Et pri. de temper. probat etiam, quòd detur ista temperata natura, tali ratione, Caliditas stat cum excellenti siccitate & cum ex-

cellenti humiditate, igitur cum medio inter eas, & sic datur natura media contra philosophos. Quòd uerò sint nouem temperaturæ, probatur rursus ex Gal. pri. de temp. cap. 8. dum inquit, Etsi quidem hæc sic se habent, sicut certè se habent, cur nouem dicere uniuersas temperamentorum differentias dubitemus, temperatam quidem unam, non temperatas octo? Quarũ quatuor simplices sint, calida, frigida, humida, sicca: quatuor compositæ, ut calida, humida, &c. Quid uerò sit temperies æqualis, Gal. pri. de temper. cap. 6, AEqualis siue temperata ea est, quæ ex contrarijs æqua prorsus inter se portione coeuntibus constat.

Authores erronei dissentientes circa temperamenta.

1 Adserere cum antiquis, non esse nisi quatuor temperamentorum coniugationes, duas humidas, & duas siccas, atque has à calore & frigore diuisas.

2 Adserere cum Auerrhoistis, simplices non dari temperaturas.

3 Adserere, temperatam naturam esse calidam & humidam.

4 Adserere, humiditatem non posse cum abundanti calore consistere, aut siccitatem cum uehementi frigore.

5 Adserere, temperiē & mixtionē esse idē.

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutant antiquorum opiniones loci superius citati de nouem temperaturis ex Auicēna & Galeno. Confutat etiam eos Galenus primo de temper. cap. 3. inquiens, quòd antiqui, quum de sanitatis tuendæ uictu inuestigant, calidius iusto corpus iubent refrigerare, ut omne exuberans æquent. Sed quomodo (inquit) hoc fieri potest, nisi temperatā quandam naturam constituant, ad quam sunt intenti? Quam si constituerint, tunc erunt quinque & non quatuor, &c.

Ad secundum: Auerrhois suismet uerbis uincitur, quum tertio colliget, species octo morborū enumerat, inter quas quatuor simplices reponit. Erunt igitur per ipsum quatuor sim-

plices à compositis separatæ. Gal. pri. de tẽper. cap. 8. hanc etiam opinionem improbat hoc modo, Concedis alteram esse temperiem humidam & calidam, & alteram siccam & calidam: si non erit, igitur necesse siccam esse, quæ calida est, quoniam & eam esse humidam licet: tunc igitur eam esse mediam licebit, & sic calida tantúm. Quod etiam de frigida & de alijs similiter est ratiocinandum. Igitur quatuor erunt simplices temperaturæ.

Ad tertium: Hipp. ter. Epidimiωn, Si totus, inquit, annus calidus & humidus fuerit, tunc necesse est quòd magna succedat pestilentia: igitur quod erit calidum & humidũ, non erit temperatum. Præterea Gal. pri. de temper. cap. 4. ad hoc probandum tali utitur ratiocinio, Quod est putredini aptum, id est peßimum temperamentum: sed natura calida & humida est putredini apta: igitur erit peßima. unde optimam esse cõcludit tẽperiem, quæ in quatuor qualitatum mixtionis æqualitate consistit.

Ad quartum: Impugnat Gal. pri. de tem-

per. & omnis schola medicorum, nec non & ipsa experientia: nam aqua ex calore feruēti humida manet. Verùm num calida magis uel humida dicatur, ab eo quòd in mixtura pol let (inquit Galenus) appellatio sumitur, ut si maior erit portio humiditatis, quàm caliditatis, humida dicetur, &c.

Ad quintum: lege Arist. secun. de gene. cap. de mixtione, ubi omnes dicunt temperiem esse mixtionem, sed non extra. Item mixtio significat motum, unde complexio prouenit, & sit idem: non sunt, &c.

Quot modis aliquid dicatur esse calidum vel frigidum.

Bifariam calidum dici potest, absolutè, & sic omnes qualitates absoluto sermone inueniuntur in elementis. Aut per collationem, & sic trifariam: aut per collationem ad mediū: siue ad pondus, siue ad iustitiam, aut ad seipsum, aut ad extraneum medium. Ad iustitiā rursus duplici modo sumitur, scilicet secundum genus, ut animal in genere animalis dicitur calidum: uel secundum speciem, ut homo

in ſpecie hominis eſt temperatus. Calidum etiam dupliciter intelligitur, energia, quum id ſit actu: uel poteſtate, quum id nondum ſit, ſed id fieri facile poßit.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. prim. de temper. cap. 6, Calidum dicitur per collationem: uel per abſolutum ſermonem: & hoc ſimpliciter: uel per mixtionē: uel ſecundum genus, uel ſecundum ſpeciē, ut Animal in genere animalis eſt calidū: ſecūdū ſpeciē, ut bos, leo, canis. Vnde mediū temperie in toto genere animalium homo eſt, medium tēperie in hominū ſpecie eſt, quem Græci εὔκρατον, id eſt, bene temperatum uocant, &c. Quod uerò detur temperies ad iuſtitiam, in hoc capite ad finem ita inquit Galenus, Temperies ad iuſtitiam eſt, quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem explorat. Auicennas latius de his omnibus pertractat cap. de complexionibus.

De membrorum temperaturis.

Calidiora in corpore membra uiciſsim ſe

comitantia ſunt ſpiritus, cor, ſanguis, hepar, caro, muſculi, ſplen, renes, tunicæ arteriarum, uenarúmque, & cutis.

Frigidiora ſunt, pituita, pili, os, cartilago, ligamentum, tendones, membranæ, nerui, nuca, cerebrum, adeps, pinguedo.

Humidiora ſunt, pituita, ſanguis, adeps, pinguedo, cerebrum, nuca, caro mamillaris teſtiúmq;, pulmo, hepar, renes, muſculi, cutis.

Sicciora ſunt, pili, os, cartilago, ligamentū, tendones, membranæ, arteriæ, uenæ, nerui motrices, cor, nerui ſenſus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. pri. de temp. cap. ult. Cor, *tum natura, tum omnium animalis particularum maximè ſanguineum, tum uerò calidiſsimū, proximum illi iecur.* Et *ſic ibi de ſingularum partiū tēperie mēbratim pertractat.* Auic. *pri. pri. cap. 2. de complex. hæc diffuſius enarrat.*

De notis temperaturarū in genere.

Cognoſcuntur temperaturæ ex habitu to-

tius corporis, ex operationibus, ex regione, ex colore, ex tactus ratione, & ex ætatibus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. *ſecun. de temperamentis cap.* 4, *Pinguiores omnes ſunt frigidi, ſicut mari fœmina: ſiquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur*. Corpulenti *calidiores, quia carnis abundantia à multa ſanguinis abundantia oritur*. Mediocritas *uerò, quæ inter hæc reperitur, temperatæ naturæ eſt nota*. Et *ſic ex habitu totius corporis cognoſcuntur temperamenta*. Auic. *prima pri. cap.* de *complexio. inueſtigat etiam ipſe notas temperamentorũ, ibi*, Fœminæ *frigidiores ſecundum diuerſitatem, &c.*

Ex *operationibus ſic*: Gal. *ſec. de temper. cap.* 6, At *ubi uaria partium temperies eſt, ex una earum pronũciare de toto corpore nõ licet, ſed ad eundæ ſingulæ ſunt, æſtimandũmque quo temperamento uentriculus, quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per ſe unaquæque ſeorſum ſit : atque hæc ex functioni-*

bus, &c. & pri. temperaturarũ cap. 6, Optime se habere aliquid pro sua natura ex ipsis functionibus intelligitur, quippe animal & stirpem optimè se habere dicimus, quum optimè suam functionem obeunt: igitur ex operationibus temperies agnoscitur.

Ex regione, Gal. 2 de temper. cap. 6, Pensitandus & continentium partium affectus est, quarum omnium extrema cutis est. Sed corporis temperies in his regionibus, quæ à temperie recesserunt, inæqualis uisitur, externis scilicet, & internis partibus non ad eundem modum se habentibus. Gallis enim & Germanis, & omni Thracio & Scythico generi frigida & humida cutis est: ideóque etiã mollis, alba, & pilis nuda. AEthiopibus uerò & Arabibus, qui ad meridiem incolunt: nam cutis ex ambienti æstu, & naturali calore foras acto, usta, dura, sicca, nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinente portionem, sed alieno atque ascititio incalescente. Hoc etiam probatur ex Auicenna cap. allegato, ibi, Septentrionales sunt humidiores, & similiter nautæ, &c.

Ex colore: Gal. de tuenda sanitate, Succorum corporis color est certissima nota: nam rubeus, croceus, luteus, ac pallidus caliditatē demonstrant: liuens, plumbeus, albus, frigiditatem. Aetius ser. pri. cap. de uiribus simpli. Amplius uerò nihilo magis ex coloribus cōÿcere possumus de ÿsdem: in singulis enim coloribus inueniuntur & calida, & frigida, & sicca, & humida, &c.

Ex tactus ratione: Gale. secundo de temper. cap. 3, Ergo calidi frigidique corporis solus tactus est iudex: humidi & sicci una cum tactu ratio, &c. Et 2. de temper. cap. 2, Calidum quod in ætatibus cognoscere cupimus, primùm & maxime tactu iudicemus.

De notis temperaturæ optimæ.

Tēperaturæ optimæ signa sunt, quū corpus neque densum, neque rarū, neque durū, neque molle, neque hirsutū, neque glabrū, sed medio quodā modo se habeat. De tēperamento calido, frigido, humido, sicco, in particulari nō me extendā, neque de singulis partibus corporis loquēdo. Nā Gal. in arte med. cap. 52. & Aet.

ſer.quar.cap.77. & Paul. AEgi.lib. ſecun. cap.63.uſque ad 73. Notato tamen, quòd nō *ex temperie unius particulæ tantùm eſt pronunciãdum de toto corpore, ſed ſingulæ partes per ſe conſiderandæ ſunt.*

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal.pri.de *temper.cap.9,* Quod *omnium extremorum, calidi ſcilicet, frigidi, humidi, ſicci medium eſt, quod in duritiæ mollitiǽque medio ſtatu conſiſtit, id corpus erit temperatum.* Et *in lib.de opt.corp.conſt.cap.4,* Por*rò corpus etiam quod conſpicuè neque denſum, neque rarum, neque durum, neque molle, &c.optimè temperatum eſt, &c.* Vide *etiam de his* Aetium *ſer.quar.cap. 59. diffuſius loquentem.*

De ætatum temperaturis, & de earum deſcriptione.

AEtas *ſiue* αἰών, *eſt ſpatium, in quo animal creſcit, ſtat, decreſcit, & manifeſtè declinat.* Et *diuiditur in quatuor partes, in ado-*

lescentiam, quæ est calida & humida : in iuuentutem, quæ est calida & sicca : in senectutem, quæ est frigida & sicca : & in ultimum senium, quod est frigidum & humidum.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd ita describatur AEtas, *habes ex Alberto Magno in lib. de senectute & iuuentute, dum inquit,* AEtas *est spatium temporis in uiuente derelictum, in quo uirtus uitæ secundum omnem suæ operationis modum perficitur.* Gal. *quar. de salub. diæta tex.* 7, AEtatũ *temperamenta sunt quatuor, humida & calida puerorum, sicca & calida adultorum, sicca & frigida eorum qui in ætate inclinata sunt, humida & frigida senum.* Et Auic. *prima pri. cap.* 3. *de complex. ætatum,* AEtates *omnes sunt quatuor, ætas adolescentiæ quæ durat usque ad* 30. *annum. ætas consistendi, quæ durat usque ad* 40. *ætas minuẽdi, cùm uirtus non amittitur, quæ est usque ad* 60. *annum: & ætas minuendi, cùm manifesta uirtutis imbecillitas est, quæ durat usque*

ad finem uitæ.

Obiectio.

Plures uidentur esse ætates quàm quatuor, siquidem Auicennas octo, Galenus & Hippocrates plures etiam enumerant.

Responsio.

AEtates in genere sunt quatuor, sed in specie plures. Nam Hippocrates, teste Galeno, aphor. 3. aphor. 26. mentionem facit de recèns natis puerulis: deinde de illis qui dentire incipiunt: deinceps de his qui mediam ætatem habent, quæ ad duodecimum & tertiumdecimum annum progreditur, & est ætas proxima pubertati. Nam pubertatis tempus incipit post quartumdecimum annum, & durat usque ad uigesimumquintum, teste Gal. cõment. aphor. 7. Adolescentia igitur comprehendit sub se infantiam, pueritiam & pubertatem. Sic iuuentus ac senectus alias ætates sub se habent, quæ tãdem ad capita redacta, in genere sunt quatuor. Possent etiam reduci ad duo capita ut philosophi, ad profectum scilicet & defectum: uel ad trinam

diuisionem, si his addam statum: sed nos ad quaternam diuisionem ætates reduximus, eò quòd temperamenta sunt quatuor.

Authores erronei dissentientes circa ætates.

1 *Adserere, ætatem per quandam qualitatem describi debere, & non per quantitatē.*

2 *Adserere, senium esse frigidum & humidum simpliciter.*

3 *Adserere, ætates posse præfiniri.*

4 *Adserere, in ætatibus fundari temperaturas, seu dicere, ætates temperatas uel distēperatas absque ullius subiecti intelligentia.*

5 *Adserere, ætatum doctrinam esse inutilē.*

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Quòd non per qualitatem, probatur ratione: quia interrogatus, quotennis es, respondetur per numerum, ut biennis, triennis, quæ est quantitas discreta, non qualitas. Præterea ætas nihil aliud est, quàm distantia à primordio uitæ usque ad finem, quæ

distantia quantitate, non qualitate determinatur. Hanc tamen dico non esse ueram definitionem, sed quandam descriptionem necessitate datam. Nam quod loco generis ponitur, non conuenit rei descriptæ.

Ad secundum: Gal. 2. de temperamentis cap. 2, Senum, inquit, temperies est frigidissima & siccissima, non autem humida. Quod probatur tali ratione ab ipso: Omne id siccum dicitur, quod nutrimentum intra se trahere non potest. Senum autem temperies ob excrementa superflua nutrimentum intra se trahere non potest. Igitur senum temperies erit sicca. Pro exemplo sint arbores: nã quotiens senescunt, magis exiccantur. Et Auic. prima primi cap. de complex. ætatum inquit, Senes & decrepiti præter hoc, quòd sunt frigidiores, adhuc etiam sunt sicciores.

Obiectio.

Dictum est superius ex Galeno temperiem senum esse frigidam & humidam. Quomodo nunc probas esse siccam?

Responsio.

Galenus non iuxta propriam opinionem

loquutus est, sed id de mente aliorum disseruisse uoluit, sicuti uberius per totũ illud cõmentum demonstratur.

Ad *tertium:*Gal. 3. *prognosticorum comment.*28, *Ob id igitur* Hippocrates *quandoque, inquit, trigesimum commemorat, sæpe etiam trigesimum quintum, quia aliæ alijs accidunt mutationes: fieri non potest, ut una mẽsura firma, ac cunctis promiscua finiatur.*

Ad *quartum:*Gal.2.*de tempera.cap.*2, *Intelligamus, inquit, recèns formatum animal in utero matris, quo sciamus, qua ratione humidißimum, calidißimúmque sit.* Nam *prima eius constitutio ex semine & sanguine est, quæ humidæ & calidæ res sunt: igitur hic de complexione subiecti, nõ autem de ipsa ætate calida & humida loquitur.* D*icitur enim ætas calida & humida, prout est in corpore calido & humido.* P*osset probari hoc ex mille locis, sed tantùm hic locus ad probandum sat sit.*

Ad *quintum:*Gal.2.*de temper.cap.*2, V*erũ quum ad ea, quæ nunc sunt proposita, magis urgeat ætatum consideratio, quæ etiam ma-*

ximam nobis ad causarum inuentionem facultatem suggerit: huic nunc insistamus, &c. Ex quibus uerbis doctrinam ætatum non inutilem esse nobis demonstrat.

Obiectio.

Quos putas esse calidiores, puerulos an iuuenes?

Responsio.

In calore tria considerantur, quantitas scilicet natiuæ humiditatis & sanguinis influentis: qualitas, id est ipsa caliditas, & fomes ipsius caliditatis, quæ est caloris essentia. Dico igitur, si iuxta humiditatem natiuam quantitas caloris consideretur, quòd puerulì sunt iuuenibus calidiores: at si iuxta sanguinem influentem, quòd iuuenes sunt puerulis calidiores, quia sanguine magis abundant. Sic etiam Gal. 3. de temper. cap. 4. considerat in calore qualitatem & substantiam, quæ legere poteris. Aduerte tamen has diuisiones quoniam omne dubium remouere circa hæc poteris.

De Humorum definitione & diuisione.

Quoniam humores ex primis elementis orti, sunt causa generationis & corruptionis hominum, idcirco duplicem etiam definitionem sortiuntur, uniuersalem scilicet & particularem. Vniuersaliter sic, Humores sunt corpora, quæ ex prima ciborum mixtione generantur. Particulariter sic, Humor est corpus humidum currens, quod ad membra conuertitur. Generantur humores ex alimento, quod ab innato calore alteratur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 2. de element. Quatuor humores ex primis elementis ortos constat, materiámque esse generationis hominis, causámque esse corruptionis omnimodam, si quid in generatione animalis deesset: quoniam uno quidem deficiente humore, totum animal interit ac deperditur. Auic. prima. 1. cap. de membris, Membra sunt corpora, quæ ex prima humorum commixtione generantur: quemadmodũ

humores sunt corpora, quæ ex prima ciborum commixtione generantur. Et *cap.* de *humoribus,* Humor *est corpus humidum, fluidum, liquidum, in quod in primus nutriens conuertitur.* Ac *si diceret, est corpus humidum, id est, actu fluens, id est, substantia fluida.* Nam *aliquid esse humidum dupliciter intelligitur, natura uel substantia.* Nam *quædam res dicuntur in substantia humidæ, quæ natura & potestate sunt siccæ, & sic econuerso: quædam uerò utroque modo, tam natura, quàm substãtia humidæ dicuntur.* Idcirco *dixit humidũ, fluidum.* Gal.*aphor.5.aphor.39,* Superfluum *id, quod ex alimento relinquitur, humor existit naturæ partis similis.* Et *secundo de facult. naturalibus cap.8,* Demonstratum *est, inquit, alimentum, dum in uenis ab innato calore alteratur, sanguinem quidem ex mediocri calore fieri, reliquos uerò succos ex eodẽ, modum non seruante.* Et *sic habes quomodo generentur humores.*

De alia diuisione de his qui nutriunt humoribus.

Ex *his qui nutriunt humoribus, quædam*

sunt primæ & secundæ humiditates, quarum primæ sunt humores. Secundæ rursus bipartiuntur: nam quædam sunt superfluæ, quædã non. Non superfluæ erunt, quæ à principali dispositione cõuersæ, ad membra relegantur: & iuxta Auicennæ placitum erunt quatuor, scilicet, nomen non habens, ros, cambium, gluten. Humorum uerò, à quibus hæ humiditates proueniunt, sunt quatuor genera, ut genus sanguinis, pituitæ, bilis, melancholiæ.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Auicẽnas prima primi cap. de humi. Humiditates quædam sunt primæ, quædam secundæ. Primæ sunt quatuor humores. Secundæ uerò, quæ non sunt superfluitates, sunt humores, qui à dispositione principali conuersi, ad membra relegantur: & sunt, nomen non habens, ros, cambium, gluten. Et Gal. 10. Meth. ad finẽ, loquens de hectica, de his mẽtionem facit, primam uocans natiuam humiditatem: alteram, nomen non habens: similiter de different. feb. Et Auic. prima quarti &

dicitur 12. de animalibus. De his etiam uide de hectica. Quòd uerò humorum genera sint quatuor, probatur ex Gal. 2. de element. dum inquit, Conabor ea explicare, unde adductus est Hippoc. ut sentiret, humores quatuor materiam esse generando homini. Et lib. finit. Med. Humores quatuor sunt, ex quibus animal consistit, sanguis, pituita, & duæ biles, flaua scilicet, & atra: & sic sunt quatuor humorum genera.

De humoribus in particulari, & primò de sanguine.

Αἷμα, id est sanguis, humor est calidus & humidus, ex ipsius chyli temperatiori parte progrediens: qui naturalis est & non naturalis. Naturalis, qui mediocri substantia, rubido colore, malo carens odore, sapore dulci, mitis ac benignus existit. Non naturalis, qui ab isto degenerat, & hoc bifariam, uel sui, uel alterius ratione. Ratione sui, dum mutatur propria substantia: & hoc dupliciter, uel quia nimis crassa, aut nimis tenuis: uel quia aduritur, & sic pars tenuior in flauam bilē

uertitur: craßior in atram ratione alterius, quum alius humor illi permiscetur, & tunc uario modo hoc contingere potest, prout uariæ bilis species & pituitæ & melancholiæ sanguini admiscentur. Locus in quo consistit, est hepar, in quo perficitur, cor, in quod influit, uenæ & arteriæ.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd sit calidus & humidus, probatur ex Gal.2.de morb.cau.cap.4.quum dicat nēpe, quòd flaua bilis potestate calida est & sicca, atra uerò sicca & frigida: sanguis calidus & humidus, pituita frigida & humida. Et primo de naturalibus facul. cap. 9. idem asserit. Auic. prima primi cap. de humor. Sāguis uerò natura calidus & humidus existit, cuius duæ sunt species, naturalis & non naturalis, &c. Gal.lib de atra bile cap.2, Igitur magna ex parte rubeus color in hoc humore exuperat, & talis exactè optimus sanguis existit. Et paulò inferius, Sanguis maiori ex parte dulcis apparet. Et secundo de tem-

peram.cap.3, Succorum optimus, & maximè proprius ac domeſticus, ſanguis eſt: igitur à temperatiori parte progreditur. Et ſecundo de facult. naturali cap. 8, Sanguis fit à mediocri calore, bilis ab immodico. Igitur ſanguis à parte temperata oritur. Et hæc de naturali ſanguine. De non naturali, dum mutatur propria ſubſtantia, ut pars tenuior in bilem, habes ex Gal.2. de differ. feb. cap. 9. ubi inquit, Pars ſanguinis ſubtilior ac pinguior omnino in flauam conuertitur bilem: quæ autem craßior, in atram. Itidem ait 2. de criſ.cap.12, Quod uerò ſanguini alius humor miſceatur, habes ex Gale. lib. de plenit. ad medium, Quum tumor, inquit, præter naturam, ad quancunque ſubſtantiam pertinere poßit, ſiue is ſyncerus ſanguis ſit, ſiue bilioſus, ſiue ſeroſus, ſiue pituitoſus, &c. Id eſt, quum bilis aut pituita ſanguini miſcetur. De loco ſanguinis, Gale. 1. de temper. cap. ult. Sanguis ipſe à corde ſuum accipit calorem. Et 6. de plac. Hip. & Plat. At qui in dextro ſinu continetur ſanguis, eandem ſpeciem habet, quam omnis alius, & is qui in iecore

habetur, &c. Hîc etiam ab ipso probatur, cor & iecur esse sedem sanguinis, ipsúmque iecur uniuersam sanguinis speciem absoluere: & quòd sanguis humidi temperamento, rubri colore, cuius sanè in iecore est prima generatio. Riui autem & uenæ id toti corpori traducũt distribuúntque. At sanguinis flaui, tenuis, spumosi, prima in sinistro cordis sinu est origo: uerùm talem arteriæ dispensant, & in totum corpus deducunt, &c. Vide de his etiam Gal. de facul. natural. diffusius.

De pituitæ diuisione & descriptione.

Φλέγμα, *id est pituita, duplex est, naturalis & non naturalis.* Naturalis, *est humor frigidus, humidus, substantia crudus, colore ad albedinem, sapore interdum dulci, quandoque omnis qualitatis expers.* Non *naturalis est qui à sui natura degenerat: & hoc bifariam efficitur, per se scilicet & per admixtionẽ.* Per *se, quũ à propria substãtia egreditur: nã in substãtiã aquosam uel flatuosam ue admodum tenuẽ cõuertitur, unde pituita*

aquoſa, flatuoſa, & tenuis dicitur. Si uerò craßior ac uiſcoſior reddatur, tunc pituita erit craſſa, uiſcoſa, & mucilaginoſa. Quæ ſi magis indureſcat, gypſea & uitrea dicetur pituita: quæ ſi ultrà putreſcat & alteretur, fiet ſalſa, uitroſa, & corroſiua. Per admixtionem, quum illi alius miſceatur humor: nã ſanguine admixto dulcis efficitur: flaua bile, ſalſa: melancholia, pontica, acida.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auic. prima primi cap. de humor. Phlegmatis aliud naturale, aliud non naturale. Naturale eſt, quod aptum eſt in aliquo tempore fieri ſanguis, quoniam eſt ſanguis non plenè concoctus. Vnde Ariſt. 6. Topic. inquit, phlegma eſſe primum indigeſtorum à cibis proueniens. Gal. 2. de diff. feb. cap. 6, Quicunque humor in corpore frigidus atque humidus fuerit, hunc nos pituitam appellamus: & ſic erit humor frigidus & humidus. Et de atra bile cap. 2, Apparet pituita omnis qualitatis expers, ueluti aqua. Verùm

naturali qualitate mutata, non modò salsa, sed acida etiã fit, quin & non raro dulcem qualitatem acquirit. Hunc itaque humorem, qualiscunque fuerit, pituitam appellant, si modò albus extiterit. Et 2. de diff. feb. cap. 6, Alia est pituitæ species, quam plerique cũ screatu expuũt, sensibilẽ habẽs dulcedinẽ, &c. Auic. prima primi cap. allegato, octo species phlegmatis non naturalis enumerat, ut uidere poteris.

Obiectio.

Quomodo octo enumerat, quum iuxta Gal. sententiam ad summum tres tantùm sint, ut salsa, dulcis, acida?

Responsio.

Certum est Galenum non nisi tres enumerasse differentias pituitæ, ut 2. de diff. feb. cap. 6. Item 3. de loc. aff. cap. 7, Veruntamen pituitam possumus dupliciter considerare, uel in ratione saporis, uel in ratione suæ substantiæ. Si ratione saporis, tunc erunt tres differentiæ, ut salsa, dulcis, acida: quanquam & insipida addi posset: sed ratione substãtiæ

erunt etiam quatuor, quæ primis copulatæ, erunt octo. Quod Galenus etiam non negaret: nam in lib. de plenit. ad finem, humorem crudum inter pituitæ species esse reponendum ait, qui crassior ac minus flatuosus est, &c. Præterea 14. Meth. cap. 17. dixit euacuationem bilis esse facilem, sed pituitæ crassioris & glutinosioris esse difficilem. Ergo datur pituita crassa, quæ & mucilaginosa esse potest. Rursus 3. de loc. aff. cap. 7. mentionem facit de uitrea à porracea appellata. Item de aquosa, quæ nulla qualitate infecta, dici potest insipida: & sic ratione substantiæ erunt aliæ species. Item 3. de loc. aff. cap. citato atram bilem differre facit, ob substantiæ uarietatem. Igitur à simili pituita etiã in substantia uariabit.

Obiectio.

Quomodo concordabis Auicennã Galen in ijs admixtionibus? Nam Galenus salsa fieri pituitam asserit, aut propter putredin aut propter salsæ serosæ humiditatis misce lam: Auicennas uerò ex miscella bilis cu pituita.

Responsio.

Quòd fiat propter putredinem, ut dixit Gal.2.de different.feb.cap.6.etiam Auic.cōcedit, inquiens, Et nos quidem dicimus putredinem ipsum phlegma salsum efficere, ideo quòd in ipso adustionem facit, &c. Nec in humiditate serosa distat à Galeno. nam ipse, Sola, inquit, aquositas non facit salsum, quod uerum est. Sed Galenus non solam, sed salsam & serosam dixit, quod Auicennas nō negasset. Quòd uerò à bilis miscella fiat phlegma salsum, uerum. Nam Arist. in lib. de sen. & sensa. & 2. Meth. salsum saporē affirmat esse eiusdem speciei cum amaro: nam terreæ partes adustæ, & amari saporis, si insipidæ humiditati æqualiter misceantur, fit salsedo: si uerò humiditatem superent, amaritudo. Quare cùm bilis amara quidem natura ac sicca sit, & pituitæ misceatur, fieri potest, ut inde pituita salsa euadat.

De bilis definitione & diuisione.

Χολὴ, id est bilis, est humor calidus & sic-

cus, ex tenuiori & calidiori parte chyli, uel ex sanguine tenui & feruescente proueniens. Hæc duplex est, naturalis & non naturalis. Naturalis, est humor calidus & siccus potestate, substantia tenui, flauo colore, aut rubro ad flauitiem declinante, sapore amaro. Non naturalis est quæ à iam dicta degenerat: & hoc dupliciter, per se, & per admixtionem. Per se adhuc bifariam, quum putrescit & aduritur, & tunc dicitur adusta per putredinem. Altero modo, quum non naturalis, uitellina dicta, colore quodam igneo, in hepate, aut uentriculo, aut in uenis concoquitur, & tunc fit porracea, quæ & praßina dicitur & æruginosa. Per admixtionem non naturalis efficitur, quum illi alius humor admiscetur, & hoc multifariam. Nam si phlegma tenue & aquosum admisceatur, citrina siue crocea efficitur: si crassum & uiscosum, uitellina: si adusta melancholia, fit bilis adusta, & sic erunt sex species.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Quòd bilis sit calida & sicca potesta.

probatur ex Gal.2.de natu.fac.cap.9, Bilis, inquit, flaua, calida & sicca est, quantumuis sit ab aspectu humida. Quòd uerò sint sex bilis species, habes ex Gal. lib. de atra bile cap. 2. ubi inquit, Bilis enim flaua fit pallida ex serosa & tenui humiditate, quæ ubi resoluitur, λεκυθώδης, id est uitellina appellatur. Est & bilis, inquit ipse, πρασοειδὴς, id est porracea: alia ἰώδης, id est eruginea: alia ἰσατώδης, id est glauca: alia rubra, sanguini tenuiori proxima: & sic erunt sex species. Auic. prima primi cap. de humor. hanc totã diuisionem habet: lege eum uberius.

De Melancholiæ definitione & diuisione.

Melancholia duplex, naturalis & non naturalis. Naturalis est boni sanguinis fæx, ac ueluti limosa quædam superfluitas, siue crassior quidam sanguis, cuius color niger est, sapor uerò acerbus uel acidus, in massa sanguinaria existens, ad alendas partes melancholicas progenitus. Non naturalis, qui à naturali degenerat, definitúrque in uniuersum,

quòd ſit humor frigidus & ſiccus, ex craſſiori portione chyli proueniens, cuius ſpecies ſunt quatuor. Prima quum melancholicus humor, naturalis dictus, in ſua propria ſubſtantia aduritur & putreſcit, fitque bilis exquiſitè nigra, quæ acida eſt, & in terram effuſa uelut acetum feruet, & terram attollit. Secũda eſt bilis atra ex aduſtione aliorum humorum. Quæ enim fit ex flaua bile uehementer aduſta, non aliter ac exquiſitè atra terram radit ac attollit. Tertia ſpecies melancholiæ non naturalis eſt, quæ à lapidoſa concretione oritur. Quarta ſpecies, quum alius humor ipſi melancholiæ naturali permiſcetur, dúmque hoc fit, dulcoratur & miteſcit, modò neutra bilis aduſta admiſceatur: quia tunc uel aceſcit, uel amareſcit, & eroſionis fit particeps.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. 2. de temper. cap. 3, Sanguis optimus ſuccorum ac proprius, huius ueluti ſedimentum ac fæx atra bilis eſt: quæ idcirco tum fri-

gidior, tum craßior sanguine est, sicuti flaua bilis longè calidior. Et 3. Prognost. comment. 29, Atræ bilis generatio duplex, altera à sanguine craßiore, qui proportione in uenis subsidenti in dolio uini fæculæ respõdet. Altera à flaua bile uehemẽter assata, quæ atra bilis alioqui malefica est, ac derodit partes, in quibus abundè collecta est. Altera mitior quàm hæc est, maximè quoties nondum traxit in animali moram cum aliquo calore abundanti præter naturam. Et 3. de loc aff. cap. 7, Melancholicos, inquit, esse, in quibus siccitas & frigiditas dominatur. Et paulò inferius, Atra bilis ob substantiæ uarietatem non obscuras habet differentias: nam alia est ueluti fæx sanguinis quæ admodum spissa, & fæcibus uini non absimilis: alia uerò, quàm superior, essentiæ est multò tenuioris, atque uomentibus causa, & olfacientibus acida uidetur: quæ etiam terram radit, attollit & fermentat. Sed ea, quam crassæ faci similem esse dixi, in terram effusa non inducit feruorem, nisi fortè in ardente febre ipsam præassari contingat. Hanc nominare consueui suc-

cum melancholicum aut ſanguinem melancholicum. Vide etiam de his plura iuxta Gal. de atra bile cap. 2. & 2. de naturalib. facul. cap. 9. ad finem. Auic. prima primi cap. de humor. Cholerę nigrę alia naturalis, alia non naturalis. Naturalis eſt boni ſanguinis fæx & turbulentia, & ſuperfluitas in comparatione ad ſanguinem. Melancholia non naturalis, non eſt ad modum hypoſtaſis & naturalis, imò eſt ad modum aduſtionis & cinereitatis: & tunc eſt multiplex, uel eſt phlegmatis, uel cholerę, uel ſanguinis, uel melancholię cinis: & ſic erunt quinque ſpecies.

Obiectio.

Quomodo dici poteſt cinis phlegmatis, quum Manardus dicat non poſſe ex pituita tantam aſſationem fieri ut nigra euadat?

Reſponſio.

Dico, quòd pituita, ſi aduritur, melancholia in qualitate, ſi non, in colore fieri poteſt.

Obiectio.

Quid eſt frigidius, pituita an atra bilis?

Responsio.

Si considerentur iuxta earum essentiam, frigidior est pituita: si uerò iuxta earum impreßionem, atra bilis, quia pituita est densior.

Authores erronei dissentientes circa humores.

1 *Adserere cum Aristotele, solum sanguinem nutrire, & cæteros humores esse superfluitates.*

2 *Adserere, humorem naturalem esse malũ, quum nutrire non poßit.*

3 *Adserere, sanguinem dari ab alijs humoribus in aggregatione distinctum.*

4 *Adserere, uirium robur sequi ad sanguinis copiam, & ad eius paucitatem minui.*

5 *Adserere, non dari quartam temperiem in succis, quæ est frigida & sicca.*

6 *Adserere, humorum generationem esse reciprocam, ita ut ex sanguine fiat pituita.*

7 *Adserere, humorum cognitionem esse inutilem cum Erasistrato.*

Confutatio dissentientium circa humores.

Confutat primùm Gal.3. de temper. cap. 2 dum inquit, Omne animal conueniente sibi nutritur alimento. Conueniens cuique alimẽtum est, quicquid aßimilari potest corpori, quod nutritur. Et primo de natur. fac. cap. 2, Nutritio est ad id quod nutritur eius quod nutrit aßimilatio. Igitur melancholica membra, melancholia: pituitosa ipsa pituita in nutritione indigebunt, & sic solus sanguis nõ nutrit. Auic. prima primi cap. de humor. Qui solum sanguinem dicit nutrire, mentitur: si enim solus sanguis esset humor qui membra nutrit, omnia in suis complexionibus & essentiis similia forent, &c. Igitur solus sanguis non nutrit.

Ad secundum, probatur tali ratione, Humor malus potest nutrire, ergo bonus & naturalis. Quòd malus nutrire poßit, probatur, quia ad benignum potest reduci.

Ad tertium: Gal. lib. de plenit. ad finem, Nam neque fieri alioqui potest, ut adeò syn-

cerus in uenis reperiatur sanguis, quin illi ali quid aut bilis aut pituitæ aut serosi humoris permixtum sit: siquidem syncerus ab alio humore sanguis & impermixtus inueniri nusquam habetur. Et lib. de atra bile ca. 5, Quod igitur in uenis & in arterijs humores omnes unà cum sanguine continentur, ostendit ipsius uarietas tum in colore, tum in consistentia, &c. Probatur & ex Hippocrat. lib. de natura humana, quem citat hoc in loco Galenus. Igitur sanguis ab alijs humoribus non distinguitur.

Ad quartum: Auic. prima primi cap. de humor. Sunt quidam, inquit, qui opinantur, corporis uirtutem sequi ad sanguinis multitudinem, & ipsius debilitatem sequi eius paucitatem, sed non est ita. Quod uerò attenditur, est dispositio eius quantitatis, quæ de eo corpus ingreditur.

Ad quintum: Gal. 2. de natural. fac. cap. 9. contra Erasistratum probat authoritate medicorum & philosophorum, qui humores quatuor anni temporibus compararunt. Vnde, inquit, sicut quatuor sunt anni tempora,

ita quatuor erunt humorum temperaturæ. Præterea ſicut dantur morbi frigidi & ſicci, ita in humoribus quarta temperies, quæ eſt frigida & ſicca.

Ad ſextum: Gal. 2. de uic. in mor. ac. comment. 31, Pituita proceſſu temporis coquitur, & ſanguis efficitur. Sed nec flaua bilis, nec atra in ſanguinis ſubſtantiam redeunt: igitur eorum generatio non erit reciproca. Vel tali ratione: Frigidum à calido fieri non poteſt, regulatis à natura humoribus: igitur nec à ſanguine fiet pituita, & ſic non erit reciproca generatio.

Ad ſeptimum: Gal. 2. de nat. fac. cap. 8, Nunquid quæſo quemadmodum cibi concoquuntur in uentre eſt utile ſciuiſſe, ita nónne paris momenti eſt, uel ſanguinem bonum gigni, uel nutrimentum in uentre probè in chylum uerti? Et paulò inferius, Nónne generandæ hydropis cauſa ex ſanguificationis defectu prouenit, ſicuti ex ciborum coctionis defectu diarrhœa? Ac ſi diceret, Quomodo hæc capi poſſunt, niſi humorũ cognitionẽ contemplatus fueris, &c? Et ſic humorum cognitio

non erit inutilis.

De diuisione Membrorum in genere.

Membrorum alia sunt homœomera , id est similaria. alia organica,id est instrumentaria. Homœomera *dicuntur, quæ communicant cum suis partibus in nomine & ratione, ut os, caro.* Organica *uerò sunt , quorum nulla pars nec in nomine, nec in ratione cum toto communicat , quum manus, siue capitis pars, nec manus sit nec caput: quæ diuisio à naturali operatione sumitur.* Naturalis *enim operatio his tribus perficitur , scilicet temperie, compositione & unitate : quarum temperies simplicibus membris attribuitur, compositio instrumẽtarijs, & horum utrisque unitas. Cõpositorum igitur quædam sunt principalia, quorum unum ad speciem conseruandam , ut testiculi , reliqua ad indiuiduum seruandum attribuuntur .* His *seruiunt, ut cerebro nerui, cordi arteriæ , hepati uenæ , testiculis uasa spermatica : ab his quoque tanquam à principio dependent, stomachus, renes, intestina,*

omnésque musculi, quæ præter proprias uirtutes sensu & uita cum uoluntario motu fruuntur.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. de consti. ar. med. cap. 4, Nimirum quum corpora, quæ similaria appellantur, ex dissectione apprehenderimus, compositorũ pariter membrorum, quæ instrumentaria nõnunquam nominare solemus, scientiam assequemur: & sic duplicia sunt membra, simplicia & composita. Auic. prima primi cap. de memb. Membrorum alia sunt simplicia, alia composita. simplicia sunt, quorum quãcunque sensibilem partem assumpseris, in nomine & definitione erit toti communicãs. Composita sunt illa, quorum quancunque partem acceperis, in nomine & definitione communicans non erit, sicut manus & facies. Gal. in lib. art. med. cap. 9, Vniuersæ partium differentiæ sunt quatuor, nonnullæ earum principia, aliquæ ab his originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præ-

ſunt, neque aliunde gubernantur, quum inſitas habeant à natura potentias, à quibus reguntur: quædam ſunt quæ inſitas ſimul & aliunde emanantes habent. Principia igitur ſunt cerebrum, cor, hepar, teſticuli: ab his oriuntur & subminiſtrant nerui & ſpinalis medulla cerebro, cordi arteriæ, hepati uenæ, teſticulis uaſa ſeminaria. Et cap. 8. *art. med.* Vitiorum *genera eadem ſunt his, quæ uirtutem perficiunt.* Temperies *quidem in conſimilibus, numerus, formatio, magnitudo & ſitus in inſtrumentariis, utriſque uerò cõmunis unitas.* Et de tot. morb. temp. cap. 7, Tria *facultatum totum corpus gubernãtium principia ſunt, cor, hepar, cerebrum, ex quibus oriuntur nerui, uenæ, arteriæ.* Hi *& ſimiles loci ea quæ dicta ſunt probant.*

De facult. naturalibus & de earum definitione.

Potentia *ſiue facultas eſt cuiuſuis operis & actionis cauſa: & hæc duplex,* ἐνεργείᾳ *id eſt actu, altera poteſtate.* Hæc *potentia ſiue facultas etiam dicitur uirtus, & tunc*

quadrifariam describi potest. Primò, quòd uirtus sit habitus, penes quem aliquis dicitur bonus. Secundò, quòd sit quædam actiua qualitas, sicut dicimus elementa habere quatuor uirtutes, id est quatuor qualitates, scilicet calidas, frig. &c. Tertiò describitur, quòd uirtus sit quædam forma specifica, sicut dicimus Eupatorium habere uirtutem ad iecoris morbos. Quartò describitur, quòd uirtus sit animæ facultas, qua suas peragit operationes.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Arist. 2. Ethic. Virtus est dispositio quædã animæ, per quam inter duo extrema tenemus medium: & hæc spectat ad moralem philosophum. Gal. 1. de cau. pulsuum, loquens de generibus pulsuum, inquit, Quando essentia incognita nobis est, hoc nomine facultatis eã appellamus. Alicuius enim est facultas, & eius notio est relationi subiecta. Ac si diceret, eam facultatem dici de omnibus, ad quæ referri potest, & sic de habitu & de qualitate actiua dicitur. Gal. 1. de fac. simp. cap. 1, Fa-

cultas, causa quæ est effectrix, eáque partim actu, ut calefaciendi in igne: partim in futuro tempore, ut calefaciendi pyretro. uel sic in animalibus describitur: Virtus siue facultas est animæ potentia, membris essentialiter attributa, ad suas operationes peragendas.

De facultatum alia diuisione.

Facultas etiã triplex est, naturalis, uitalis & animalis: triplex inquam in ratione, non in substantia. Nam *sicut in citro color, odor, & sapor inueniuntur diuersi in ratione, ijdem in substantia: ita in his facultatibus, naturalis locatur in hepate, & est facultas, quæ nutriens in similitudinem nutriti trãsmutat.* Hæc duo *præsupponit, generationem scilicet & auctionẽ: nã generatio ita alteratione & formationẽ, sicuti auctrix habet alteratricẽ & nutricẽ auxiliatrices. Auctrix facultas est potentia, qua corpus in omnem dimensionem augetur, usque ad augmenti finem: uocatur ab* Auicenna *Crescitiua.* Na*turalis siue nutrix facultas similiter agglutinationem & appositionem præsupponit. As-*

ſimilatio, quæ in nutrice reponitur, quatuo has facultates ſupponit, attractricē ſcilicet retentricem, alteratricem ſiue concoctricem & expultricē. Facultas *uitalis ſiue animoſa eſt quæ uiuificat, & locatur in corde, à quo procedit uita, ad ſingula corporis membra uiuificanda.* Facultas *animalis eſt potentia ipſius animæ, in cerebro locata, quæ in motricem & ſenſibilem, aut in quaternas cerebri facultates diuiditur, quæ ſunt, ſenſus cōmunis, imaginatrix, ratiocinatrix, quam cogitatiuam etiam dicunt, & memoratrix.* Sen*ſus communis eſt, qui ſolus omnium aliorum ſenſuum ſenſata percipit.* Imaginatrix, *quam Græci* φανταστικὴν *uocăt, dicta eſt, eo quòd inde nobis uiſa proueniant.* Ratiocinatrix *eſt quæ reuocat ſpecies ſub ſenſum ad iudicium, atque rerum imagines de potentia abſtrahit.* Memoratrix *eſt quæ omne quod à cæteris facultatibus elaboratum eſt & receptum, ueluti tutrix conſeruat & fouet.*

Loci conſentientes ex uera Medicina.

Gal. 9. meth. cap. 10, Gubernant ani-

mal tres diuersi inter se generis facultates, toti corpori ex suo ueluti fonte quæque distributa (eas Plato uocat animas) Est enim earum quædam ad nutriendum animal necessaria, ac cum stirpibus communis, quæ iecur pro fonte habet: hanc appetitricem, seu naturalem, seu altricem appellare licet, sicuti & animam aut facultatem. Altera est, quæ non modò ut stirpibus aut uita præditis, sed etiam ut animalibus est anima insita: hæc in corde collocatur, ceu insiti caloris fonte. Tertia anima ratiocinatrix in cerebro domicilium habet, ea uoluntariis actionibus unà cum sensibus præsidet.

Loci de virtute nutrice.

Aristo. 2. de anima, Virtus nutritiua est potentia saluare suscipiens ipsum secundum quod est eius. Gale. 1. de naturalibus fac. cap.12, At quòd necesse sit, nutritionem esse aßimilationem nutrientis ei quod nutritur, dare liquet. Auic. prima primi cap. de uirt. Virtus nutritiua est illa, quæ nutriens in nutriti similitudinem conuertit, ideo ut per

ipſum reſtaurationem eius recuperet, quod diſſolutum fuit. Quòd primum in naturæ operibus ſit generatio, probatur ex Gale. 1. de fac. nat. cap. 5, Generatio ſimplex quædam actio naturæ non eſt, ſed ex formatione alteratione que compoſita. Et cap. 8, Vbi animal magnitudinem perfectam adeptum eſt, uſque ad ætatis uigorem nutrix uirtus dominatur, cui auxiliatrices & miniſtræ ſunt alteratrix & nutrix. Et cap. 11, Ad hoc ut fiat nutritio ſiue adhærentia præcedat oportet: ſicuti etiā ut illa fiat appoſitio. Exemplum habes de uitiligine, quæ nutrimenti eſt adhærentia, ſed non eſt aſsimilatio.

Loci de quatuor facultatis nutritiuæ miniſteriis.

Auic. prima primi cap. de uirt. miniſt. Virtuti nutritiuæ miniſtrantes ſunt quatuor uirtutes, attractiua, retentiua, digeſtiua & expulſiua. Quæ uerò ſit unaquæque, poteris ab ipſo ediſcere. Gal. 3 de temper. cap. 1, Quatuor nimirum dicimus totius corporis proprias facultates eſſe, attractricē, alteratricē,

retentricē, & quartam quæ alieni sit segregatrix, easdémque facultates effectus esse totius in quouis corpore substantia, &c.

Loci de virtute auctrice.

Arist. 2. de anima, Virtus augmentatiua est uirtus factiua quanti. Gal. 1. de fac. nat. cap. 7, Auctio est solius naturæ opus, ut corpus quod continuitatem suam & speciem, quam prius habuit, uniuersam seruet, in omnem partem extendere: quæ sine nutrimento affluente adhærentéque fieri nequit. Auic. prima primi cap. de uirt. minist. Virtus augmentatiua est uirtus, quæ addit in diametris totius corporis secundum proportionalitatem, quousque corpus ad augmenti finem perducatur per illud, quod ipsum ingreditur ex nutrimento. Itidem ait in sexto de naturalibus.

Loci de facultate vitali.

Gal. 5. de locis affe. cap. 1, Cor innati caloris ueluti fontē esse, neq; animal mori posse, nisi cor afficiatur, iā declaratū est. Igitur cor

est membrum uiuificans. Auic. prima primi, cap. allegato, Virtus uitalis est, quæ cùm recepta fuerit in membris, præparat ea ad recipiendum uirtutem sensus & motus & operationes uitæ, &c.

Loci de facultate animali.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 1, Ostensum est, sensum & motum uniuersis corporis partibus à cerebro suppeditari, &c. Et tertio de loc. aff. cap. 7, Rationi consonum uidebatur, animam in cerebri corpore sedem obtinere, atque in ipso & rationis uim & sensibiliũ imaginum memoriam residere, &c. Et sic animæ facultas in motricem & sensibilem potẽtiam diuiditur. Arist. tertio de anima cap. 2, Sensus communis est qui solus sensata aliorum sensuum percipit. Auic. primo can. cap. de uir. animali, Phantasia, id est imaginatiua est uirtus, quæ formas perceptas à sensu communi custodit, & retinet eas post sensus absentiam. Themist. unà cum Aristotele Imaginatiuam esse potentiam animæ à sensibus ortã dicit. Arist. primo Ethic. facit

differre uirtutem ratiocinatricem ab intellectu, eo quòd causas cum effectibus conferre posit, sed intellectus causas tantùm comprehendat. Gal. lib. fin. med. Sensus est affectus animæ per corpus, nuncius rei quæ mouere idonea est. Arist. lib. de memoria & reminiscen. Memoria, inquit, est habitus phantasmatis, id est, imaginis. Auer. ibi, Memoria est reuersio in præsenti intentionis iam in præterito comprehensæ. Auic. primo can. Memoria est thesaurus eius quod peruenit ad extimationem de intentionibus perceptis à sensu extra formas perceptas à sensu. Gal. lib. fin. med. Memoria est præteriti comprehensio, cuius præsens fuit ex sensu perceptum.

Dissentientes circa facultates dictas.

1 Adserere, facultates naturales non esse in qualibet parte corporis.

2 Adserere, facultates esse remediorum indices.

3 Adserere, facultatem nutricem & auctricem esse idem.

4 Adſerere, facultates non alibi, quàm in animato corpore poſſe reperiri.
5 Adſerere, facultatum cognitionem eſſe medico inutilem.
6 Adſerere, facultatem uitalem non eſſe naturali priorem.

Confutatio diſſentientium circa facultates naturales.

Ad primum: Gale. 5. de loc. aff. cap. ult. Eſt igitur communis ſermo, quem inuenire propoſui de naturalibus facultatibus, quas in qualibet parte quatuor generatim eſſe di-dicistis: primam uoco attractricem, quæ parti peculiares ſuccos alendi ipſos gratia, & appetere & attrahere poteſt. Altera eſt, quæ alteratrix dicitur, qua ſuccus attractus ſimilis euadit parti, quæ aliter Creſcitiua: huic duæ aliæ miniſtrant, retentrix & expultrix, &c. Et ſic in qualibet parte erunt facultates. Similis ſententia eſt in lib. de plenit. circa medium.

Ad ſecundum: Gal. de opt. ſecta ad Thraſybu. cap. 42, Si conſtans uis remedium in-

dicat, in ſanis quoque quoniam conſtat, remedium indicabit: ſed in ſanis remedium non indicat, ergo nec in ægris conſtans remediũ indicabit.

Ad tertiũ: Gal. primo de natural. facult. cap. 9, Quippe ſumma rei ſic habet, generatio, auctio & nutritio primæ naturæ operũ, ac ueluti capita ſunt. Vbi diſtinguit auctionẽ à nutritione, igitur idem non ſunt. Præterea tali ratione probatur: Quæcunque in fine & in quantitate materiæ differunt, non ſunt idem: ſed auctrix & nutrix ſunt huiuſcemodi, igitur idem non ſunt. Quòd differant in fine & in quantitate materiæ, probatur ex hoc, quia nutrix indiuiduum tantum cõſeruat, auctrix uerò auget. Veruntamen dicimus unam & eandem ſubſtantiam eſſe, quæ duo hæc efficit.

Ad quartum: Galen. primo de natur. fac. cap. 13. probat in magnete & in ſuccino eſſe uim attractoriam, ſicuti & in purgantibus medicamentis, & in ſtirpibus, & in ſimilibus eſſe alias facultates: igitur alibi quàm in animato corpore reperiuntur.

Ad quintum: Gal.2.de naturali fac. cap. 3, Nisi enim à natura facultas quædam naturalis unicuique instrumento statim ab initio sit tributa, durare animalia non poterũt, non modò tantum annorum, sed nec paucissimorum dierum: igitur scire has facultates non erit inutile. Præterea probat Galenus citra facultatem attractoriam de urinæ secretione, neque de alimenti distributione, aut de nutritione non medico licere loqui: igitur harum cognitio non erit inutilis. Rursus quinto de loc.aff.cap.ult. Has facultates, inquit, in qualibet affecta parte, utrum ualidæ sint, an infirmæ consideretis hortor: & sic earum cognitio non erit inutilis.

Ad sextum: Auic. prima primi cap. de uirt. uit. inquit, quòd præparat ad recipiendum alias uirtutes: igitur erit prior. Præterea id prius est, cuius instrumentum est primum: sed instrumentum uirtutis uitalis, scilicet cor, est prius factum quàm hepar, igitur erit prius.

De sanitatis ac morbi definitione.

Sanitas est harmonia siue concinnitas

quatuor primorum elementorum, quæ ſecundū naturam in nobis ſunt. Vel, Sanitas eſt omniū noſtri corporis partium naturalis quædam conſtitutio, ex qua actiones naturales edimus. Vel, eſt naturalium uirium actio minimè impedita. Ad ſanitatē requirūtur, pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo erit, ſi proportio membrorum cum coloris probitate adſit. Bonus habitus ſit, non qualis exercitatorum: nam ne ſalubris quippe hic habitus eſt, ſed ſicut ſuperius à nobis deſcriptus. Integritas erit, ſi ne quid circa animum, mores, & robur ac ſymmetriam corporis deſit. Morbus uerò cùm ex diametro ſanitati opponatur, erit inconcinnitas, ſiue intemperies primorum elementorum quæ in nobis ſunt. Vel erit partium præter naturam conſtitutio, ex qua actio uitiata prouenit. Vel erit naturalium uirium præpeditio.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Quòd ſanitas ſit harmonia, &c. probatur ex Gale. 1. de temp. cap. 1, Nam indicium, in-

quit, sani hominis ac temperati est elementorum portionis æqualitas. Et tertio de mor. diff. cap. 1, Sanitas est affectus secundum naturam, ad faciendam actionem idoneus. Nec refert si dixeris constitutionem siue affectũ, sicut nec actionem, nec actionis causam. Et primo meth. cap. 9, Sanitatem, inquit, esse ipsarum functionum constantiam, aut affectum siue constitutionem partium, cuius ope functiones secundum naturam edimus. Et tertio meth. cap. 3, Quippe monstratum est, sanitatem in similaribus corporibus ipsarum quatuor qualitatum esse iustam temperiem. Auic. secunda primi cap. de diuisione dispositionum corporis, Sanitas, inquit, est dispositio, per quam corpus hominis in sui complexione & compositione tale existit, ut ex ea operationes eius omnes proueniant incolumes. Quod uerò pulchritudo requiratur, & c Gal. in art. med. cap. 8, Signa optimæ constitutionis sumuntur à commensuratione, pulchritudine, ab optimo colore, ac præterea ab earum, quæ ipsis insunt, uirtute operationum De morbo uerò sic Gal. de constitutione art

med. cap. 12, Id quod excellenter ſanum eſt, ſit modò illud ſimilare uel inſtrumentarium, omni ex parte moderatum exiſtet, ægrum uero immoderatum: ſiquidem morbus immoderatio quædam eſt. Et ſecundo de natu. hum. comment. 1, Morbus eſt affectio quædam in animantis corpore, quæ primùm actionem lædit. Et. 3. de ſympt. differ. cap. 1, Morbus eſt conſtitutio quædam præter naturam, à qua primò actio uitiatur: quin ſi affectum dixeris, à quo actio uitiatur, idem eſt, &c. Et meth. 2. cap. 1. & 3. Nam contrarium ſanitati affectum, à quo lædi actionem diximus, morbum tantùm appellamus. Et ſimiliter cap. ult. Quicunque affectus functioni officit, is eſt morbus.

De ſex morborum generibus.

Sicuti *naturalis operatio in his tribus cõſiſtit, ſcilicet intemperie, compoſitione, & unitate, ut dictum eſt, ita morbus erit in triplici diuiſione: nempe in complexione, compoſitione, & unitate ſoluta. In complexione, ut calid⁹, frigidus, humidus, & ſiccus: aut ca-*

lidus siccus, calidus humidus, frigidus siccus, frigidus humidus. In compositione quarupliciter, in positione, magnitudine, figura & numero. In unitate simpliciter, nempe in similaribus & instrumentarijs simul: & sic sex erunt in uniuersum morborum genera, unum quippe in similarium partium intemperantia, in organicis quatuor, in utrisque unum, quod est soluta continuitas. Læditur etiam operatio tripliciter, debiliter, uitiosè, aut quia nullo modo fit operatio.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Auic. secunda primi cap. 2, Dicimus quòd ægritudinum genera sunt tria, loquendo de simplicibus ægritudinibus. Primum est similarium, & est species malæ complexionis. Secundum est membrorum officialium, quæ sunt ægritudines compositionis. Tertium est ægritudinum communium, quæ ægritudines accidunt membris similaribus & instrumentarijs &c. Gal. 1. de differ. mor. cap. ult. Nempe dictum est, quòd alij sunt primorũ similariumq

corporum morbi, alij instrumentorum compositorúmque, alij utrorumque, ut phlegmone, &c. Et lib. de opt. corp. constitutione inquit, quòd temperamentum ex calido, frigido, humido, sicco, coagmenti mensura definitum, similarium membrorum est sanitas, & quòd constructio partium ex positione, magnitudine, & figura, & numero constituitur, &c. Si igitur sanitas in ijs consistit, simili modo & morbus in his erit, quum in eodem genere ambo constituantur, teste Gal. meth. 1. cap. 7.

Quòd uerò sex sint morborũ genera, probatur ex Gal. 2. meth. cap. 6. dum inquit, Ergo sunt sex in uniuersum morborum genera, unum ipsorum similarium proprium, nempe intemperies: quatuor, ut modò dictum est, instrumentorum cuiusque, & cum his sextum, quod tum similaribus, tum instrumentalibus est commune, ipsius unitatis solutio.

De causis salubribus & insalubribus.

Causarum aliæ sunt conseruatrices, aliæ effectrices. Conseruatrices sunt, quæ corpus

in optima constitutione præseruant. Sed quia corpus alteratur & corrumpitur, idcirco quot modis alteretur dicamus. Alteratur corpus sextupliciter, primò ex aere ambiente, secundò ex motu & quiete, tertiò ex somno & uigilia, quartò ex cibo & potu, quintò ex his quæ excernuntur & retinentur, sextò ex affectibus animi. In his causæ salubres & insalubres conseruatricésque consistunt. nã in his si modus seruetur, cõseruatrices sunt: sed ubi à modo recesserint, insalubres reddũtur. De his sex rebus non naturalibus in morbis à capite usq; ad pedes deinceps pertractabim⁹. Causæ etiam dispositionum corporis rursus alterantur ex frigore, calore, siccitate, humiditate. Causæ uerò morbi effectrices sunt tres, procatarcticæ, & antecedentes, & coniunctæ, quæ diuiduntur per se, uel per accidens.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. in art. med. ca. 84, *Quia salubriũ nõnullæ sunt cõseruatrices, nõnullæ effectrices. Et paulò infra, Si corpus esset impatibile &*

inalterabile, semper optima cõstitutio perduraret: sed quia corrũpitur & alteratur, idcirco eũdẽ prioris status tenorẽ nõ seruat, &c. Et cap. 85. eiusdẽ lib. Quot igitur numero sine ea, quæ ex necessitate corpus alterãt, distinguentes, propriũ in singulis corũ causarũ salubriũ genus inueniemus. Vnum igitur erit, ex ambientis aëris adhæsu, secundum ex motu & quiete, &c. ubi sex res non naturales enumerat. Auic. secunda primi doc. secunda, cap. I. causæ dispositionũ corporis, &c. sunt tres, antecedentes, primitiuæ & coniunctæ: & paulò inferius dicemus, quòd causæ quæ mutant dispositiones corporis, & quæ conseruant, aut sunt necessariæ, à quibus impossibile est hominem egredi in toto tempore uitæ suæ, aut non necessariæ. Necessariarum sunt sex genera, genus aeris circundantis, genus motus & quietis, &c. Gal. in art. med cap. 80, Alteratur uerò substantia à caliditate, frigiditate, humiditate & siccitate.

De causis morborum partium instrumentalium.

Dictum est, quòd ad composita membra

quatuor ſpectant, poſitus ſiue ſitus, formatio, magnitudo & numerus. Primùm ſitus uel eſt optimus, uel parum uariat, uel à modo recedit, uel ægrum plurimo receſſu reddit. Formatio quoque tripliciter læditur, uel in figura, quum à curſu naturali mutatur in meatu uel orificio, & hoc ratione obſtructionis aut dilatationis: in membrorum ſuperficie, quum adeſt aſperitas & lenitas. Magnitudo dupliciter, exceſſu & defectu. Numerus ſimiliter aut deficit aut ſuperabundat, ut ſextus digitus in manu. Hæ omnes cauſæ ſi modum exceſſerint, inſalubres dicuntur: ſi uerò à mediocritate non receſſerint, erunt ſalubres. De ſoluta unitate, quum de chirurgia tractabimus, fuſius loquemur.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Auic. ſecunda primi cap. 3, Compoſitionis ægritudines quatuor cõprehenduntur generibus, ut ægritudines creaturæ, ægritudines quãtitatis, ægritudines numeri, & ægritudines ſitus. AEgritudines creaturæ, id eſt for-

mationis uel ſunt in figura, uel in uiis, uel in receptaculis & uentriculis, uel in ſuperficie, &c. Gal. in art. med. ca. 87, Inſtrumẽtaliũ partiũ cauſæ ſalubres, aliæ ſunt ſalubres erroribus, qui in foramine cõſiſtunt: aliæ his qui in magnitudine, uel numero, uel poſitu, &c. quæ fuſius uidere poteris. Lege etiam de his Gal. 1. de diff. morb. cap. 7. exempla in omni morbo afferentem.

De Morborum calidorum, frigidorum, ſiccorum, & humidorum cauſis.

Cauſæ morborum calidorum ſunt quinque, putredo, uicinitas ad corpus calidum, obſtructio, cibus & potus calidus, & motus uehemens. Cauſæ frigidorum ſunt quatuor, uicinitas frigidorũ, cibi potúſque qualitas & quantitas, obſtructio & raritas, ociũ & motus immodicus. Cauſæ ſiccorum ſunt ſex, plurima tranſpiratio & pauca nutritio, alimenta ſiccãtia, ſolicitudo & uigiliæ, aeris conſtitutio ſicca, aquæ nitroſæ & ſulphuroſæ, aluminoſæ, & medicamenta exiccantia. Cauſæ humidorum ſunt his econtrario oppo-

ſitæ, ut alimẽta humida, quies, ſomnus, potus plurimus, &c. ex quibus facilè morborũ cõpoſitorum cauſæ intelliguntur.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gale.2.de morb.cau. cap. 2, Corpora quæ plus ſatis incaleſcunt, ita uidentur affici, uel ob motum aliquem aucto calore, uel ob putredinẽ, uel ob calidioris corporis uicinitatem, &c. redditque rationem de unoquoque. Et cap. 3. eiuſdem lib. Frigidi morbi cauſæ ſunt, ut frigidorũ uicinitas, cibi potúſq; quãtitas & qualitas, conſtipatio & raritas, &c. reddens de ſingulis rationem. Et cap. 4. & 5. Similiter de ſicci & humidi morbi cauſa etiam rationem reddit. Auic. ſecunda prim doc. ſecunda, ſumma ſecunda cap. 2.3, & 4. idem aſſerit ut Galenus, quæ longum eſſet recenſere: uide tu, ſi lubeat, eum fuſius. Vide etiam Galenum primo de diff. feb. cap 3. & 2. eiuſdem cap. 9.

Authores erronei dissentientes circa sanitatem & morbũ.

1 *Asserere, sanitatis cognitionem non esse medico necessariam.*

2 *Asserere, morbos posse cognosci, non cognito affectu secundum naturam.*

3 *Asserere, morbos similariũ partium non distingui ab instrumentalium morbis.*

4 *Asserere, scire morborum numerum non esse necessarium.*

5 *Asserere, morbũ in numero ab eo quod est in quantitate non differre.*

6 *Asserere, causas morborum non esse semper considerandas.*

Confutatio dissentientium circa sanitatem & morbum.

Confutat primum Gale. *meth.* 2. *cap.* 3. *inquiens, quòd sanitatis egemus omnes ob actionem quæ est secundum naturam.* Nam *sine sanitate actionem integram habere non possumus.* Et *nono meth. cap.* 9, Sicut *primũ propositũ est in methodo, morbi sublatio, ita in opere de sanitate tuẽda, est sanitatis tuitio.*

Igitur erit necessaria.

Ad secundum: Gale.meth.2.cap.4, Necesse tibi erit, eo quod secundum naturam est prius præsumpto, ita quod est præter naturã inquirere. Nã si ipsum quod secũdum naturã est, non nosti, nec quod egressum est à natura nosti. Igitur prmùm sanitatẽ cognosces, antequam morbum cognoscas.

Ad tertium: Gale. 2. meth. cap. 6. exemplo probat, Nam quum crystallinus humor ex intemperie laborat, omnino læditur oculorum functio. Cæterum non est, ut eorum organa sint morbus. Præterea Hippocrates cõstituit aliud esse in corporibus similaribus morbi genus, aliud in instrumentariis: Igitur distinguuntur.

Ad quartum: Gal.meth.1.cap. 5, Quoniã omnis morbi curationem inuenire propositũ est, necesse est, morborũ numerum prius sciri.

Ad quintum: Gal.de consti. art.med.cap. 12, Differt numeri morbus à quantitatis morbo, ex eo quod in hoc morbi genere particula nõnunquam integra: in illo uerò portio quæpiam alicuius particulæ aut amputanda est,

aut adiicienda.

Ad sextum:Gal. primo meth. cap. 8. tria rerum genera enumerans, primum genus corporum, alterum actionum, tertium inquit esse genus causarum, quæ hos affectus creant, quæ ad medendi artem incipiendam primùm sunt noscenda.

De cura singulorum sex morborum in genere.

Morbus in complexione per sui contrariũ aufertur. Nam si calidus sit, frigido, si frigidus, calido, si humidus, sicco, & econuerso remouebitur: si ex utroque sit compositus, utroque contrario indigebit: siquidem contraria contrarijs curantur. Morbi in formatione, in nuper nato animali ad habitum naturalem tantùm reducuntur, posthac emendari non possunt. Similiter morbi in cauitate parui, quum adhuc augetur animal, per quietem & alligationem redduntur: magni uerò per partium operationem & spiritus retentionem. Morbi in numero si ex aliqua particula deficiente fiant, eam efficere studebi-

mus ſubminiſtrando naturæ, ſi ex ſuperabũdanti hanc reſecabimus, hæc omnia ſanare poſſumus. Sed quòd omnia generentur, non æquè poſſumus: morbis in magnitudine ſimiliter excedentibus naturæ modum: ablatio & abolitio cõuenit: deficiẽtibus, refectio uel generatio. Morbos in ſitu, ſi quæ particulæ à ſuo ſitu dimoueantur, ad ſuum locum reducendo, ſanabimus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gal. in art. med. cap. 89, Curatio unam præcipuam ac communiſsimam habet intentionem, ad id, quod eſt diſpoſitioni contrarium auferendæ. Calido enim affectui cauſa frigida contraria eſt, frigido calida, eadémque in cæteris proportione ſeruata. Et cap. 93, eiuſdem libri, In his igitur qui adhuc creſcunt, poſsibile eſt plurium partium figurã emendare: in his autem qui iam aucti ſunt, minimè. Et cap. 96, Quum morborum in numero duplex ſit differentia, quibus aliqua particula deficit, his intentio alteram effi-

cere ſubminiſtrãdo naturæ. At quibus ſuperabundat, hanc reſecare oportet aut ſcalpello, aut igne, aut medicamento quod urendi uim habeat. De alijs morbis lege cap. 97. & 98. eiuſdem libri. Gal. 8. meth. cap. 3, Illud eſſe uerißimum omnium, inquit, quòd contraria contrariorum ſunt remedia. Et cap. primo eiuſdem libri, Omnis exceſſus per contrarium exceſſum ſanatur. Similiter lib. 7. cap. tertio. & lib. 4. cap. 2, Curabis, inquit, calidum refrigerando, frigidum calefaciendo, &c. ſimilis ſententia eſt aphor. 2. aphoriſ. 22. & in mille alijs locis.

Obiectio.

Obſtructio ad quem horum morborum referenda erit?

Reſponſio.

Obſtructio eſt compoſitionis morbus in meatu ſiue in orificio, fitque ex lentis ac craßis humoribus, curátque per apertionem, quæ fieri ſolet per abſtergentia atque incidentia medicamina.

Obiectio.

Intelligisne per apertionem, uulgarem medicorum digestionem, an aliud ab hac distinctum? Nam digestio Auicennæ est tenuis materiæ incrassatio, uel crassæ & lentæ extenuatio.

Responsio.

Intelligo per apertionem, humorũ ac meatuum præparationem. Nam humores oportet esse non tam fluxui paratos, quàm etiam aperta esse foramina, per quæ debet purgatio fieri, ut Gal. aphoris. primo, comm. 24. Et secundo aphorismo, comment. 9. Nam tunc fluidum esse corpus pronunciat, quum tam in humoribus, quàm etiam in meatibus reseratis fuerit apertum.

De Morborũ indiciis in genere.

Indicia morborũ uel à ratione temporis sumuntur, & sunt tria, præsentia, præterita, & futura. Nam uel morbum præsentem indicãt, uel futurum esse prænunciant, aut memoriæ subiiciũt. hæc omnia interdum à medicis præ-

nunciatiua uocantur. Vel ſumuntur à ratione ſuæ eſſentiæ, & ſic erunt quatuor. Primum ab exeuntibus in quantitate & qualitate mutatis, & cognoſcuntur à multitudine excrementorum, ſiue per urinam, per ſudorem, per uomitum, per ſputum, & per ſeceſſum, & per qualitatem mutatam, ſicut eſt totius corporis rubor uel pallor, uenarum ac membrorum tumor, &c. Secundum ab operatione læſa, & cognoſcitur à grauitate, à pigritia, à ſenſuum imbecillitate, à pulſu magno & pleno, ab anhelitu, à corporis extenuatione, &c. Tertium à propriis morborum accidentibus, ſicut in pleuritide, à tuſsi, à dolore, à febre. Quartum à membrorum poſitu, ut à capite, à uentre, & ab aliis locis affectis. Vel ſumuntur indicia à uiribus corporis, & hoc trifariam: uel à uirtute animali, & cognoſcitur ex motu, ex ratione, & ſenſibus. Vel à uirtute uitali, & cognoſcitur ex pulſu & ex ſpiratione: uel à uirtute naturali, & cognoſcitur ex urinis & ex egeſtionibus. Horũ quædam ſunt ſalubria, quæ ſalutem, quædam inſalubria, quæ mortem prædicere ſolent.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gale. in art. med. cap. 7, *Signa ſunt ſalubria & inſalubria, quæ præſentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atque præteritam memoriæ ſubiiciunt.* Et paulò inferius, *Hæc quoque ſecundum tria tempora ſalubria & inſalubria dicuntur, quorum uſus maior eſt de indicatiuis, quàm ex his quæ memoriæ ſubiiciunt.* Galenus in artic. med. capite 81, *Quæcunque excernuntur, nonnulla quidem ſunt ueluti partes patientium locorum, nonnulla tanquam excrementa: quæ uerò in ipſis continentur, ſingula propriam faciunt iudicationem, & ſic ab exeuntibus ſumitur indicium.* Gal. primo de loc. aff. cap. 5, *Locorum notæ, ab actione læſa, & excrementis, & poſitu, & doloris proprietate, & à propriis accidentibus ſumuntur: affectuum uerò ab excrementorum ſpecie, à loci natura, & doloris proprietate, & propriis accidentibus. Sane actio læſa affectam partẽ indi-*

care potest, &c. similiter 3. de Symptomatū diff. cap 3. de his indicia habentur. Gal. method. 9. cap. 13, Hæc itaque cùm uires indicent, maxima harum erit dignitas. Nam uiuere ipsum nobis ex harum custodia constat, utpote quum uitam, aut ipsas esse uires, aut earum actiones sit necesse, &c. Hippoc. aphorism. 2. aphorism 33, In quouis morbo mente constare & bene se habere, ad oblata bonum, contrà uerò se habere, malum. Et Gale. in hoc comment. Ex his constare mente cognosces, quæ ad cerebrum & omnes membranas, sicuti ad uentrem attinent hepar & cor, ubi adest promptitudo ad ea quæ offeruntur, &c. Gal. 1 de art. curat. ad glauc. Virtus uitalis, quam ex corde prodire ostendimus, ex pulsuum debilitate cognoscitur: at quæ ex hepate oritur, naturalis dicta, ex sanguineis egestionibus, aquosis & tenuibus, & quæ ex cerebro originem ducit, animalis dicta, ex motuum uoluntariorum imbecillitate deprehenditur, &c.

De alia ſignorum di-uiſione.

Sumuntur etiam indicia à complexione, ab humorum dominio, ab ætate, à tempore, conſuetudine & uictu præterito complexiones cognoſcuntur per decem genera. Primo ex tactu, ut ſi calidus, frigidus. Secundo ex adipe & carne addita: nam multa caro caliditatem, pauca cum multo adipe, frigiditatem. Tertiò ex celeri ac tardo capillorum ortu: nam celer caliditatem, tardus frigiditatem. Quartò ex corporis colore: nam color croceus, rubeus, luteus ac pallidus caliditatem, albus, liuens, plumbeus, frigiditatem. Quinto ex membrorum forma: nam ampla, lata caliditatem: anguſta uerò, frigiditatem. Sextò ex membrorum ſenſu: nam citò ſentiens, caliditatem: tardè, frigiditatem. Septimò à cogitatione hominum. Octauo ab operationibus: nã celeres operationes caliditatẽ, & ecõtra frigiditatẽ. Nono ex ſuperfluitatibus corporis: nã ſiquid egrediens acutũ habeat odorẽ, caliditatẽ indicat: ſi minus, frigiditatẽ. Decimo ex

ccidētibus animi, ut ira, audacia, inquietu-
o, impietas, & similia caliditatē: contrà ue-
ò, frigiditatem. De ætate id dictum est, pue-
os & iuuenes esse calidos: senes & decrepi-
os, frigidos. Similiter ex tempore & con-
ietudine & uictu præterito iudicandū est.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. lib. de sectis ad eos qui introducun-
ur cap. 4. & 5, Hoc igitur modo illi ab ipso
ffectu eius quod confert, indicationem eli-
iunt: similiter ab ægrotantis uiribus, ab æta-
e, ab anni tempore & regione, &c.

Auic. secunda primi cap. 3, Signorum ge-
iera, quibus complexionum dispositiones co-
noscuntur, sunt decem, & ea enumerat, exē-
la singulorum afferens, ut dictum est suprà.

De vrinæ definitione & diuisione.

Lotium, est sanguinis aliorumque humorū
serea quædam redundantia. Id tamen existi-

mandum est optimum lotium, in quo resides candidum, leue, & æquale, per omne tempus: uel id optimum est, quod urinæ sanorum est simillimum. Tria in lotio considerantur, substantia, color & hypostasis. Substantia sit tenuis, crassa: nam si tenuis & alba sit, uel uirtutis imbecillitatem, uel renum obstructionem significat. Si tenuis & pallida, uel tenuis & rufa, uirtutis imbecillitatem, & quo ad substantiam, cruditatem significat. Tenuis uerò & flaua incoctionem, & alimenti defectum, uigilias ac animi pathemata significat. Tenuis rubra, sanguinem incoctum: tenuis & nigra, melancholiam, uel nimiam frigiditatem, aut sanguinis adustionem indicat. Crassa uerò & alba, maximam crudorum humorum copiam demonstrat: si crassa & rubea, plenitudinem sanguinis: si crassa nigra, euacuationem atræ bilis significat. Color flauus, rubeus, caliditatem: albus, liuens, ater, frigiditatem denotant. Hypostasis uerò diuiditur secundum situm: nam si in fundo non diuulsa residet, sed pyramidalis, bonam indicat concoctionem: si in supremo loco, diuulsa &

inæqualis, imbecillitatem uirtutis: si in medio loco, malum portendit, maximè si diuulsa sit: nam naturam defecisse in cõcoctione ob distractionem significat. Consideratur etiam urina iuxta suum colorem: nam rubea, sanguinis incocti copiam, & morbi cruditatem indicat: idcirco morbum facit diuturnum. Nigra, cui antecessit liuiditas, frigiditatem: cui uerò croceitas, calorem. Liuida frigiditatem, & uirtutis interitum: oleosa, totius corporis adipis colliquationem indicat. Rursus si sedimẽtum citò crassum fiat, citò morbum solutum iri significat. Si residat crassum, aßistente uirium robore, longum fore morbum: si uerò imbecillitas adsit, ægri mortem prænunciat.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Theoph. de urinis cap. 1, Lotiũ est sanguinis aliorúmque humorum aquea quædam colatura. Gal. lib. finit. med. Vrina est superfluitas ex colatu sanguinis in magna uena, quæ per renes & ureteras in uesicam

delabitur. Hippocrat. prognoſt. 2. tex. 26, τὸ δὲ οὖρον ἄριστόν ἐστι εἰ λευκή τε ἡ ὑπόστασις καὶ λείη καὶ ὁμαλὴ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον. Gal. 1. de criſ. cap, 12, Ex his igitur illa optima eſt, quæ urinæ ſanorum eſt ſimillima: quæ uerò non eſt talis ſimpliciter, uel incocta eſt, uel præter hoc pernicioſa. Gal. 1. de criſ. cap. 12, Oportet urinam optimam diſcedere tantùm ſua craßitudine ab aquoſa, quantum colore, ſi bene concoqui debeat, ponens differentiam in ſubſtantia & colore, &c. Gal. loco citato, Praua autem ſufficiẽter eſt, quæ tenuis & alba eſt, ſicuti aqua: nam ſimplex quidem diſpoſitio eſt, ſed ultimæ imbecillitatis eſt indicium. Huic proxima eſt altera urina uini tenuis albi colore, quæ in multis apparet morbis. Poſt hanc eſt ſubpallida, &c. Hippo. 2. prognoſt. tex. 30, Dum urina tenuis fuerit ac rufa, crudam eſſe ſignificat ægritudinem. De lotij colore Hippo. 2. progno. tex. 32, Exitioſior urina eſt, ſi aquoſa, fœtida, nigra, craſſáque eſt. uide in hoc latius Galeni comment. Quod ſitus hypoſtaſis conſiderandus, & eius color

lege Hippo.2.progno.tex.36, Considerãda, inquit, in urina nubecula, utrum sursum fuerit an deorsum, item color quem obtinet, &c. De oleaginosa urina Hippoc.2.progno. tex.35, Si pingue desuper natet, araneorũ speciem referens, damnandũ: indicat enim consumptionem. Et Gale. de cris. cap.12, Quod si ueluti oleum mingatur, colliquationis est signum. De colore Hippoc.2.prognost. tex. 27, Vrina subrubra cum sedimento subrubro admodum salutaris, sed morbum diuturnum fore indicat. Et tex. 33. eiusdem lib. In mulieribus & uiris urina nigra, in pueris aquosa, deterrima est. lege fusius Galenum. De urinis, quæ uel turbidæ minguntur, & paulò pòst resident, uel quæ semper turbidæ mictæ permanent, aut quæ puræ mingũtur, & postea conturbantur. habes plura ex Gal. 1. de cris. cap.12. & aphoris. 4. comment. 7. & 4. super primam epidemiam.

Authores erronei dissentientes circa vrinam.

a Adserere, renum nutritionis excremẽtum

tantum esse lotium.

2 Adserere, per urinam cognosci posse morbos ex succis ortos, qui in uenis non continentur.

3 Adserere, sedimen in urina esse semper bonum indicium.

4 Adserere, ex Galeno non posse per urinarum coniecturam in sectionis uenæ cognitiones peruenire.

Confutatio dissentientium ex vera Medicina.

Confutat primam opinionem Gal. 1. de nat. facult. cap. ult. contra Lupum quendam dum inquit, Quòd autem soli renes tantilla corpora quatuor interim totos, uel etiam plures habeant excrementi congios, id nec cōfessum, nec rationi consentiens.

Ad secundum: Gal. 4. de sanit. tuend. circa principium, Quoniam laßitudo uitiosa acrium excrementorum oritur, ante omnia considerandum, in solidisne tantum corporibus, an intra uenarum sinus, succus continetur. De his quæ intra uenas sunt, nullum

planè, nec manifestum, nec euidens signum, præter solam urinam conijcere licet: in reliquis, quonam qui affligitur usus sit uictu existimandum, id est, per alia signa quàm per urinam coniecturandum, quum urina in hoc casu sit exiguum signum. Et quarto de uic. ratione in morb. ac. Non tutò, inquit Galen. comment. 83, morbi facilitas ex urinarum cõcoctione prænoscitur: nam etsi febris cruditates per urinas manifestè indicentur, morborum tamen musculos infestantium, non secura est per urinas significatio, &c.

Ad tertium: Gal aphoris. 4. comment. 69, Contigit aliquando uel per initia morbi, uel paulò pòst, urinas factas crassas propter grauitatem habere sedimen, quod bonum signum non est, sicuti in alijs quæ ab initio tenues existentes, ratione coctionis totius morbi sedimen capiunt.

Ad quartum: Gal. 2. prognost. cõment. 27, Quoties serum sanguinis pariter cum urinæ excernitur, colore subrubra apparet: indicat enim exuperantiam sanguinis non exquisita ratione confecti, & sic sectionem uenæ. Et

meth.9.cap.4, Mittendus est sanguis, etiamsi nec in lotio, aut in ipsa caloris qualitate humorum putrescentium signum apparuerit. Interdum igitur signum in urina de mittendo sanguine apparet.

De pulsuum definitione & diuisione.

Σφυγμὸς, id est pulsus, est cordis arteriarúmque dilatatio ac contractio. Consideratur pulsus uel ratione uirium, & tunc est triplex, uehemens, quando scilicet tangentis manus ualidè repellitur: languidus, quum inualidè imbecillum ictum edit: mediocris, mediã seruans proportionem. Vel ratione arteriæ, & est duplex, durus & mollis. Vel ratione diastoles, & est trinus, ut altus, longus, latus. Vel ratione plenitudinis & euacuationis, & est duplex, plenus & uacuus. Plenus, qui arteriam solidiorem undosámque in compressione ostendit: uacuus, qui inanitatem suo digito repræsentat. Vel ratione rhythmi, in quo proportiones temporis metiuntur, & sic est duplex, deficiens uel intercidens. Vel

ratione temperaturarum ætatum, anni, temporum, regionum, sexuum: de quibus satis loquuti sumus infra, ubi Galeni loca citauimus. Vel ratione somni & uigiliæ, uel aliarum causarum non naturalium: nam in somno lãguidiores minorésque sunt: quum à somno expergiscuntur, uehementes & crebriores sunt.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 4. de diff. puls. Pulsus est distentio & contractio cordis & arteriarum. Et ibi uarias pulsuum descriptiones ex antiquis recitat. Quòd uerò ratione uirium cõsideretur pulsus, habetur ex Gale. 4. de præsag. ex puls. cap. ult. Quum, inquit, pulsus per se sint languidi, infirma est facultas: ubi earum arteriarum languidus nunc pulsus sit, nunc uehemens, facultas non est per se imbecilla, sed ex copia humorũ degrauatur, &c. & ibi omnia ad uirtutem spectantia per pulsum declarat. Et 3. de diff. pul. Pulsus qui cum renisu quodam pulsat, Vehemens uocatur, cuius causa

est facultatis robur. Quòd uerò ratione arteriæ pulsus consideretur, habes ex Gal. primo de caus. puls. Reliqua, inquit, & tertia gignendorum pulsuum continens causa, ipsum est arteriarum corpus, &c. Et cap. de puls. causis ex diff. instrumentorū, Quū durius aut mollius euaserit corpus arteriæ, ipsos pulsus duros uel molles reddit. Similis sensus est primo de differ. puls. & in lib. finit. med. Gal. primo de diff. puls. Iam quia arteria tres dimensiones obtinet, longitudinem, latitudinem & profunditatem, non potest in singulis dimensionibus non fieri quantitas aliqua distentionis & contractionis. Galenus primo de different. pulsuum cap. de reliquorum diff. generum, Plenus est pulsus, qui pleniorem arteriam ostendit. Vacuus, qui arteriæ eleuationem facit bullosam, ut digitorū impreßioni greßus per uacua occurrat, & sic plenitudinis & euacuationis pulsus datur. De rhythmo genere pulsuum habes Gal. 1. de diff. puls. cap. de diff. quietis & rhythmi, dū plures species rhythmorū pulsuum enumerat, quem fusius leges. Omnibus enim naturis, lo-

cis, anni temporibus, omnibúsque alijs suum rhythmũ tribuit, & inter eos rhythmos alios pari proportione, alios impari constare inquit. De temperie, Gal. 3. præsag. puls. Ex intemperie cordis calida fiunt pulsus imbecilles: ex intemperie uerò frigida planè efficiũtur contrarij, parui, tardi & rari. De intemperie sicca & humida cordis tractat eodem lib. cap. ult. & lib. de introductione puls. Calidiores natura pulsum habent maiorem, celeriorem, ac longè frequentiorem, non multò tamen uehementiorem: graciliores uerò, maiorem ac longè rariorem, uerùm non multò uehementiorem. Vide de his similiter de usu pulsuum circa finem. De pulsibus ætatum, Gal. in introduct. puls. cap. 9, Mutantur per ætates: sic puerulo nuper nato pulsus est frequentissimus, senum rarissimus: qui uerò in media ætate sunt inter hos, ijs pulsus ad proportionem respondent. De pulsu anni temporum Gal. loco nuper citato, Per anni tẽpora pulsus mutantur: nam in medio uere maximi ac uehementissimi, celeritate uerò ac frequentia moderati, similiter medio autumno ha-

bentur. Progrediente uere magnitudo ac uehementia ipsius minuuntur, augentur autem celeritate ac frequentia. Autumno progrediente omnia minuuntur, magnitudo scilicet, uehementia, celeritas ac frequentia: Adueniẽte uerò æstate, fiunt languidi & parui, celeres & frequentes: contrà uerò in hyeme, in paruitatem, languorem, tarditatem ac raritatem mutantur, &c. De regione, Gal. loco citato, Per regiones mutantur: siquidem in calidis, pulsus sunt, quales in æstate media: in frigidis ualde, quales hyeme media: in medijs ad proportionem se habent, &c. Quòd pulsus uirorum à fœminarum pulsu differat, habes Gal. loco citato: Viri enim, inquit, mulieribus pulsum habent multò maiorem & uehementiorem, paulò tamen tardiorem ac long rariorem. De somni pulsibus ac de expergefacto à somno, similiter de mutatione pulsui per exercitium, balnea, cibos & potus, aerem ac accidentia animi: nam ab ira pulsus fiun alti, magni, uehementes, celeres ac frequen tes: à mœstitia parui, tardi, languidi, rari: metu celeres, turbulenti, inordinati, inæqua

les, &c. habes in hoc loco citato plura ex Galeno.

Authores erronei dissentientes circa pulsuum doctrinam.

1 *Adserere, utilitatem pulsuum esse magis necessariam, quàm respirationis.*

2 *Adserere, certius esse indicium ab urina sumptum, quàm à pulsu.*

3 *Adserere, cor & arterias moueri tantùm ex motu pulsus.*

4 *Adserere, pulsuum genera esse, quàm decẽ pauciora, cum Auerrhoe.*

5 *Adserere, ex repletione pulsum dilatari, & non econuerso.*

Confutatio dissentientium circa pulsuum doctrinam.

Ad primum: Gal. de usu puls. Si respirationem cuipiam adimes, illico mortem affe[ce]s: at pulsu si per multas particulas priues, [no]n magnopere lædes, & sic maior erit re[spi]rationis utilitas, quàm pulsuum. Præterea Hippocrat. totum corpus est conspirabile

atque confluxile. Quare si non per arterias, saltem certè per alia, & potissimùm per uenas, &c.

Ad secundum: Haly Abbas 7. suæ practi-ces inquit, quòd pulsus est præco uerus qui multa refert. Præterea id certius est, quod ab operatione sumitur, quàm quod ab exeũ-tibus: sed pulsus sumitur ab operatione: igitur certior. Probatur etiam ex uulgari quodã carmine sic dicto,

Vrinæ fraudes aperit discretio pulsus. Gal. 1. de different. respirationis, cap. 18, Plus indicat pulsus, quàm ipsa respiratio. Et lib. de const. art. med. cap. 18. hoc idem af-firmat, &c.

Ad tertium: Galen. 4. de diff. puls. pro-bat de mente antiquorum, non solùm cor & arterias moueri motu pulsus, sed etiam per se, sicuti etiam cerebrum. Vnde 8. de usu par-tium cap. de usu instrumenti odoratus, pro-bat cerebri interiores uentriculos aerem si dilatando attrahere, & se constringendo expellere, &c.

Ad quartum: Phylar. de puls. cap. 9, Ha

bentur genera pulsuum decem, quorum primum, &c. Et Gal. 1. de differ puls. decem etiam enumerat: igitur non pauciora quàm decem.

Ad quintũ: Gal. de usu puls. inquit, Neque enim eò quod impletur, idcirco dilatatur: uerùm ex eo quod dilatatur, impletur, contra Erasistratum.

De signis repletionem indicantibus.

Plethora est succorum æqualiter se habẽtium exuperantia: differtque à cacochymia, cum hæc uitiosorum humorum non referat, sicuti cacochymia. Plethora igitur duplex est, quoad uires scilicet: altera quoad capacitatem uasorum, cuius signa sunt uasorum distentio, rubor, totiúsque corporis grauitas, & in mouendis membris pigritia, cutis extẽsio, pulsuum plenitudo, uisus debilitas, & omnia quæ grauitatem portendunt. Hæc nisi sanguinis mißione curetur, calorem natiuum strangulat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. 13. meth. cap. 6, Vbi autem æqualiter inter se succi adaucti sunt, id & plethos & plethorã Græci uocant, nos succorum plenitudinem siue redundantiam dicimus. Vbi uerò flaua bile, uel nigra, uel pituita, uel serosis humoribus refertum corpus fuerit, cacochymiam, id est succorum uitium dicimus. Et lib. de plenit. ad finem, Plenitudo, est copia humorum in uniuerso animalis corpore. Et paulò pòst, quid intersit inter cacochymiam & plethoram, apertiori sermone demõstrat.

Gal. lib. de plenit. inter indicia, uenarum tumorem, ac earum tensionem, ruborem, corporisque grauitatem & in mouendis membris pigritiam memorat. Itidem meth. 9. cap. 5. obstructionem, distentionem, tumorem, ruborem, in ea, quæ ad uasa refertur, repletione, recenset. Auic. secunda primi doct. tertia, ca. 6, Repletio secundum duos modos existit: est enim repletio secundum foramina, & est repletio secundum uirtutem. Repletio secundum

foramina est, ut sint humores & spiritus in qualitate boni, sed in quantitate sui sint superflui, ita ut foramina impleant & extendant. Repletio secundum uirtutem est, ut humores sui quantitate non noceant, sed sui qualitate. De duplici hac plenitudine habes ex Gale. lib. de plenit. & meth. 9. cap. 5. & 10. eiusdem lib. cap. ult.

Hippoc. aphoris. 1. aphor. 3, Habitus exercitatorum qui ad summum bonitatis attingunt, &c. Ibi in comment. Gal. Nimia repletio, inquit, calorem natiuum extinguit, &c.

Gal. meth. 13. cap. 6, Ergo plethora tum sanguinis mißione curatur, tum frequenti balneo, exercitatione, frictione, & digerentibus medicamentis. Vide fusius 3. & 6. de sanit. tuenda.

Authores erronei dissentientes circa plenitudinis indicia.

1 Adserere, plenitudinem mensurari posse tantummodo ex ipsis uiribus.

2 Adserere, plenitudinem tantum esse quo ad uasa, non quo ad uires.

Confutatio diſſentientium circa plenitudinis indicia.

Confutat primum Gal. lib. de plenit. circa principium, dum inquit, *Qui ex ipſis tantùm uiribus plenitudinem metiuntur, hi uidentur nunquam utres præter modum repletos uidiſſe, nec ſe etiam plus quàm par eſt unquam impleuiſſe cibo, ita ut uentriculus inde diſtēderetur, &c.*

Ad ſecundum: Gal. loco nuper citato, *Itaque, inquit, ſubiecimus duas eſſe tum notiones, tum relationes multitudinis: alteram ad robur uiréſque illius qui defert, alteram ad eius qui ſuſcipit capacitatem, &c.*

De ſignorum notitia vniuſcuiuſque humoris.

Sanguinis ſuperabundantiam indicant, repletio, grauitas capitis circa oculos, oſcitatio, nauſea, laßitudo abſque labore, dulcedo in ore, rubor, & ſanguinis à quocunque loco facilis fluxus: indicāt & tēperies, uictus præcedens, ætas, conſuetudo & inſomnia circa res rubeas. Pituitæ indicia, albedo, mollities,

frigiditas, sputi copia, sitis pauca, somnus multus, otium, pigritia, pulsus tarditas, & quæcunque de uictu & ætate & consuetudine indicare possunt. Bilis indicia sunt, color flauus siue citrinus, oris amaritudo, sitis copiosa, narium ac linguæ siccitas, pulsus crebritas, nausea & uomitus biliosus, & quæcunque dici possunt de ætate, temperie, uictus ratione. Atræ bilis indicia sunt, corporis macies, uigiliæ multæ, craßities ac nigredo sanguinis, multa sollicitudo, corpus nigrum, fuscum, pilosum, insomnia terrorem inducētia, in tenebris timor, similiter ætas, consuetudo, ars, tempus & uictus ratio præterita de atra bile indicant.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Faciunt ad sanguinis signorum probationem quæcunque dicta sunt ex Galeno lib. de plenit. circa principium, ut uasorum distentio, rubor, grauitas uniuersi corporis, pigritia ad motum, membrorum tentio, laßitudo, prior uita in otio, uictus ratio transacta, & sup-

pressæ euacuationes solitæ. Auic. secunda primi cap. 7, Sanguinis significationes cùm dominantur, significationibus repletionis secũdum foramina uicinæ existunt, &c. Nam de singulis humorum signis ibi diffusè pertractat. Dictum est etiam de his fusius de febribus, & ubi de humoribus pertractauimus, & de morbis à capite usque ad pedes: nam ibi non solùm de his, sed de obstructionum, flatuum, abscessuúmque signis apertè declarauimus.

De artis curatoriæ diuisione.

Ars curatoria trifariam diuisa est, in διαιτητικὴν, *id est, in uictus rationem: in* φαρμακευτικὴν, *id est, medicamentorum rationem: & in* χειρουργικὴν, *id est, in eam quæ manu medetur. Prima auxiliorum, quæ digerendi, apponendi & concoquendi facultatẽ habent, est administratio, confértque non solùm sanis, sed etiam omnibus ægris, & maximè febricitantibus. Secunda est* φαρμακεία, *id est, medicatio dicta, quæ nudis medicamẽtis interiores affectus & exteriores, in cor-*

porum cognitionem, & remediorum naturā diuisa, sanat. Tertia est quæ incisionibus, ustionibus, & oßium instauratione homines curat.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Corn. Cels. lib. 1. cap. 1, Medicina in tres partes diducta est, ut una esset quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu medetur, &c. Auic. quarta primi, Res medicationis ex uno trium rerum completur regimine, potione & chirurgia. Gal. primo de uic. in morb. ac. comment. 6. de triplici hac diuisione etiam ipse loquitur, scilicet de diæta, chirurgia, quæ per sectiones, adustiones perficitur: & de pharmaceutica, quæ per medicamenta perficitur, accusans priscos, qui nihil de uictus ratione scripserint. Gal. lib. finit. med. Medicina uictus institutrix est, quæ in sanis atque ægrotis, rationi uictus instituendæ studet. Gal. de art. curat. ad glauc. cap. 1, Ars curatiua qualitate & quantitate singulorum medicaminum perficitur. Et lib. de cō-

ſtitut. artis med. Hæc ars in duo capita redacta eſt, in corporum nempe cognitionem, atque ipſam remediorum naturam. Gal. 4. meth. cap. 1, Vnum eſſe morborũ genus ipſam quoque continuitatis ſolutionẽ diximus, hæc in animalis ferè omnibus partibus accidit, &c. Vbi docet quibus curandum ſit intentionibus, &c. de hac plura, quum de chirurgia dicemus.

De victus diuiſione in genere.

Victus ratio ſumitur uel à ratione morbi tantùm, uel à ratione uirium ægrotantis & materia morbi ſimul, uel à ratione temporis anni, ætatum, uel à ratione ſuæ quantitatis uel qualitatis, aut in uniuerſali, uel in particulari.

De victus ratione in morbis.

Morbus uel peracutus eſt, uel acutus, uel longus. In peracuto, qui in quatuor diebus iudicatur, uti oportet tenuiſsimo uictu, ſicut meliorato: ratio eſt, quia totus hic morbus ſtatus eſt: idcirco in ſtatu tenuiſsimo uict

tendum est, præcipuè si uires consentiant: in longo, pleniori uictu, ut ouis, alica, piscibus, sed nõ eodem quo in sanis modo utendum: in acuto uerò tenui, ut ptisanæ succo. Quare duo in uictu extrema dantur: primum quòd sit uictus tenuissimus: secundum quòd sit crassissimus: mediat uerò inter hæc tenuis. Ratione igitur status morbi semper uictus ratio instituenda est.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. aphoris. 1. comment. 12, Nam morbus uel est acutus, uel peracutus, uel longus, & quando maximè, &c. Hippocr. aphorism. 1. aphoris. 4, Victus tenuis atque exquisitus, in morbis quidem longis semper, in acutis uerò, in quibus non conuenit, periculosus. Gal. in comment. Nunc dixisse sufficit, ut in omnibus morbis, quibus morbi uigor & iudicatio primis quatuor diebus futura sit, modò natura sit fortior, integram inediam seruare debeamus: in quibus uerò non ultra primam septimanam protrahãtur, forti existente natura,

ſolo utendum eſt melicrato, ſolus autem hic tenuiſsimus uictus eſſet, non tamen in extremo, &c. Et poſt hæc uictum tenuem appellat ptiſſanæ hordeaceæ ſuccum, & plenum uictum, qualis eſt qui fit per oua & alicam & piſces. Quòd uerò morbus peracutus totus ſit ſtatus, probatur ex aphoriſ. 7. primi lib. ubi inquit Hippocrates, Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſsimo uictu utendum eſt. Ex quo aphoriſmo probatur etiam, quòd ratione ſtatus morbi inſtituenda ſit uictus ratio. Si uires cõſentiant, notanter dictum eſt: nam Gal. aphoriſ. 1 comment. 9 inquit, Quòd ſi in ipſo morbi uigore aliquis caſus interuenerit, naturæ robur diſſoluens, nutrire cogimur: quòd uerò in longo morbo, pleniori uictu utendũ. Gal. loco nuper citato, Cùm morbus cõſiſtit, uictu tenuiſsimo oportet uti: in alijs morbis, qui ſuum uigorem ſunt poſterius accepturi, nõ licet afferre ſtatim ab initio tenuiſsimum uictum: nam prius homo morietur, quàm morbus in uigore conſiſtat, &c. Auic. 4. can. de cib. feb. Si uideris ægritudinem chronicam,

aut propinquam chronicæ, non ſubtilies regimen, &c.

Obiectio.

Quum morbus non poſsit cognoſci, an ſtatum habere debeat in quarta, uel in ſeptima, quomodo inſtituendus erit uictus?

Reſponſio.

Vera præcognitione ſtatus morbi non cognoſcitur, ſed iuxta æſtimationē, quæ proxima eſt ueritati, præcognoſcitur, ex qua tunc uictum ordinamus. Nam Gal. de uirium robore primo aphoriſ. comment. 12. idem refere eſſe coniecturandum.

De ratione victus à viribus & à materia morbi Hip.

Victus uel reſpicit uires tantùm, uel materiam morbi tantúm. Si ſolùm uires, tunc uictus plenus conuenit: ſi ſolam morbi materiā, tunc nullus cibus conuenit, quia cibare prohibet naturam in morbum agere. Hac ratione duo erunt uictus extrema, quorum alterum ſolam uirtutem conſeruat & auget, & talis

uictus erit ſanorum: alterum ſolum uirium robur in materiam excitat, & talis uictus erit morbi peracutiſsimi, in quo pene nihil datur. Medium uerò inter hæc extrema duplex erit, uel maiorem uirium partem ſeruabit, & minorem partem in morbum excitabit, & talis erit uictus craſſus, qui in longis morbis conuenit: aut minorem uirium partem ſeruans, maiorem in morbum reijcit, & talis erit uictus tenuis, qui in morbis peracutis inſtituitur: aut tantum uirtuti, quantum morbo tribuit, & talis uictus eſt mediocris, qui in morbo acuto exhibetur. Si igitur uires ſint debiles, & humores pauci & corrupti, parum & ſæpe cibandum: ſi uires debiles, & humores temperati, uel abundantes, parum & rarò: ſi uires multæ, humores pauci non corrupti, multum & ſæpe: ſi uires multæ & corpus plethoricum, paucum & raró.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Gale. aphoriſmorum primo, comment. 11. totius morbi uictus rationem in unoquoque

morbo à duabus intentionibus iuſsit aſſumere, ex futuro totius morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis, &c. Hippocrat. *aphoriſ. 1. aphoriſ. 9,* Coniectari *autem oportet, an æger cum uictu ſufficiat perdurare ubi de uictu, quoad uires, intelligit* Hippocrates. Ga*lenus in eodem comment.* Eſt *autem hæc intentio uis ipſa ægrotantis, cuius gratia nutrimus: neque enim morbi cauſa: igitur ratione morbi nullus cibus conuenit.* Auic. *prima quarti, cap. 8,* Et *ſcias, quòd ſi non eſſet illud quod pertinet uirtuti, eſſet magis neceſſarium, ut ſubtiliaretur cibus ultima ſubtiliatione, ſed uirtus non ſuffert, &c.* Gal. *aphoriſmo. 1. comment. 4,* In *ſanis corporibus ſemper oportet naturæ robur ſeruare uel augere alimentis, non demoliri.* Eſt *autem augere potens alimentum, quod plenum uocatur: conſeruans, quod modicum exiſtit: quod uerò comminuit, tenue.* Igitur *dantur duo uictus extrema: alterum augens uires, alterum in quo nihil datur.* Et *in eodem comment.* Magna *uerò ex parte properamus in longis quidem morbis fouere uires, in acutis*

uerò parum debilitatas conseruare. Igitur si fouere uires uolumus, uictu crasso utemur & sic partem maiorem uiribus condonabimus, & minorem in morbum concitabimus. Et sequitur in textu, In acutis si uires sint parum imbecilles, conseruamus. Igitur non minus uiribus, quàm morbo dabimus. Auic. cap. citato, Nam si ægritudo fuerit ualde acuta, & uirtus nō deficiat usque ad statum tunc eam incitabis super materiam, & non facies eam occupari in cibo spisso, immò subtilia regimē statim cū dimißione cibi omnino. Igitur minus dandum est uirtuti, & talis uictus erit tenuißimus. Gal. aphorismo. I commen. 17, Nam si sæpius, aut rarò, siue omnino nutrire oporteat, ab ægritudine & uiribus primùm maximè accipitur. Post hæc autem singula recitat, quæ à me prius enarrata sunt, ut si humores corrupti & uires debiles sint, parum & sæpius cibandum, &c.

De ratione uictus per ætates.

AEtas puerilis minus inter alias ætates in-

ediam ſuſtinet: deinde qui in ætate conſiſtẽte ſunt, poſt hos decrepiti: ſenes uerò, qui nondum ad extremam ſenectutem peruenerunt, facillime inediam tolerant. Nam pueri ob id quòd creſcunt, plurimum innati caloris obtinent, idcirco plurimo indigent cibo: ſenibus uerò parum caloris ineſt, quam ob rẽ paucis egent fomitibus. Medio modo ſe habent qui inter has ætates conſiſtunt.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Hippocrat. aphoriſ. primo, aphoriſmo 13, Senes facillimè ieiunium ferunt, ſecundo loco qui ætatem conſiſtentem habent: minus adoleſcentes, omnium minimè pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt uiuidiores. Et hoc probans inquit, Qui creſcunt, plurimũ habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus abſumitur, &c. Auic. quarta primi cap. de cib. febri. Omnis, cuius calor innatus fortis eſt ualde, aut plurimus, aut calor innatus eſt debilis ualde, non poteſt dimittere cibum, &c. Gale. primo aphoriſ. cõ-

ment.14, Omne id eget alimento, cui plurimum ex corpore defluit: sed humidioribus & plus aeris participantibus plurimum defluit: igitur plurimo egent alimento. Quare pueri quum humidiores & aerei sint, plurimum cibum expostulant. Senes uerò & iuuenes sicci & terrestres non sic resoluuntur, idcirco ieiunium facilè ferunt.

De ratione victus ex temporibus anni sumpta.

Conducunt anni tempora mirum in modũ ad uictus rationem instituendam: nam in hyeme plus dare expedit, quàm in æstate: siquidem hyeme, calore innato ad interiora se recipiente, cibi facilius concoquuntur: contrà uerò, in æstate ad exteriora se protendẽte non fit tam ualida concoctio, quare minus dare conueniet. In æstate igitur sæpe & pauca exhibeantur: in hyeme, raro & multa: in uere, raro & pauca: in autumno similiter, sumpta à roboris uirium indicatione: si uires ualidæ, sæpe & multa: si uerò imbecilles, pauca & sæpius offerimus.

Loci conſentientes ex vera Medicina.

Hippocrat. primo aphoriſmorum, aphoriſ. 15, Ventres hyeme & uere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi, quare per ea tẽpora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & pluribus eget alimentis. Indicio ſunt ætates & athletæ. Gal. in comment. huius aphoriſ. Non parum, inquit, conducunt anni tempora ad uictus rationem inueniendam: nam hyberno tempore plus appetũt homines, & cibum facilius concoquunt: contrà in æſtate, &c. Hippocrat. aphoriſ 1. aphoriſmo. 18, AEſtate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè, ſecundũ locum uer habet, &c. Hippocra. aphoriſm. 1. aphoriſ. 17, Et quibus ſemel & bis, & quibus plura, nec pauciora particulatim oporteat afferre conſiderandum, condonandum eſt aliquid tẽpori, ætati & conſuetudini. Gal. in cõmen. huius aphoriſmi, A tẽpore & ætate, & aliis, quæ ſunt proportionalia uictus, accipitur hoc modo æſtiuo tempore, quantum ad temporis

rationem attinet, sæpius & pauca danda sunt. Hyberno tempore ob uirium robur multa, sed raro, &c.

De victus ratione à ciborum qualitate sumpta.

Quæcunque præter naturam sunt, contrarias in uictus ratione indicationes expostulant: quæ uerò secundum naturam sunt, similes. Nam morbus calidus & siccus, cibum frigidum & humidum expostulat: calidus & humidus frigidũ & siccum, frigidus & siccus calidum & humidum, & sic de reliquis. Similiter similia similibus conseruantur, seruata tamen quantitate & qualitate eadem inter se.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Hippocr.aphor.1. aphor. 16, *Victus humidus omnibus febricitantibus confert, maximè uerò pueris, & alijs qui tali uictu uti cõsueuerunt.Gal.in comment.Primùm qualis si*

adhibendus uictus febricitantibus monstrat, deinde quòd uictuum ὑγιαινόντων indicationes ijs quæ præter naturam sunt contrarias: ijs uerò quæ sunt secundum naturam similes facere oporteat, &c.

Gal. 8. meth. cap. 9, Dictum sæpenumero est, id quod secundum naturam est, similia semper postulare: quod præter naturam est, contraria: siquidem quod naturaliter se habet, custodire: quod præter naturam est, tollere oportet. Porrò febris præter naturam est, ideóque uictus rationem frigidam & humidam exigit, &c.

De vniuersali ac particulari victus ratione.

Vniuersalis totius uictus ratio est, quæ ad duos medendi scopos, ad morbi scilicet uigorem, & ad ægrotantis uires respicit. Sed particularis est, quæ morborum accessiones in cibando cauere studet, ita ut nec quando accessiones adsunt, nec quando futuræ sunt, quicquam exhibeatur, cauendo tum ea inte-

rim quæ inediam ferre non possunt corpora, nam & in ipso febris principio cibanda sunt.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.aphor.1. aphor. 11. totius uictus rationem à duabus intentionibus, ex totius morbi uigore, & ex uiribus ægrotantis assumere iußit. Quòd autem quispiam particulatim cibum afferat conuenienter, in hoc docet sermone, caueri iubens morborum acceßiones. Et comment. 12, Totius uictus figuram ad duas respiciens intentiones faciebat, quarum altera uis ægrotantis, altera constitutio morbi: particulares autem oblationes ex acceßionibus cõiecturabatur, &c. Hippoc.aphor. 1.aphor.11, In acceßionibus abstinere oportet: nam cibum dare, nocuum: & quibus per circuitus fiunt acceßiones, in ipsa acceßione abstinere oportet.

Auic.quarta primi, cap.de cib.feb. Et de corporibus sunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuersum ab illo quod diximus. Ipsi enim quum non cibantur in ipso fe-

bris principio, aut in hora ſtatus, quæ eſt grauior, tunc non uacuæ ſunt diſpoſitiones eorum à duabus rebus: nam ſi ſunt debilium uirium, ſuperuenit ſyncopis, & moriuntur in paroxyſmo: ſi uerò fortium uirium, cadunt in extenuationem. Igitur hæc corpora cauenda ſunt, quæ ferre inediam non poſſunt. Galen. meth. 10. cap. 5, Aliquos uerò eorum cibabis, & quum inuaſura adhuc eſt febris, & quum incipit: ſint porrò hi ſicco ac calido temperamento, &c.

Authores erronei diſſentientes circa rationem victus.

1 *Adſerere, plenum uictum in omnibus morbis conuenire.*

2 *Adſerere, tenuem uictũ in omnibus morbis eſſe pleno præferendum.*

3 *Adſerere, uictum plenũ ut craſſum in diuturnis morbis non eſſe neceſſarium.*

4 *Adſerere, uictum tenuißimum in nullis morbis eſſe exhibendum.*

5 *Adſerere, uictus ſcopum ſumi tantùm debere à uiribus, non à morbo.*

6 Adſerere, eſſe incipiendum à tenuiori victu in principio morbi, & procedendum ad pleniorem.

7 Adſerere, qualitatem & non quantitatem eſſe tantummodo conſiderandam, & econuerſo.

8 Adſerere, in febribus carnem, præſertim delicatis, non eſſe præbendam.

Confutatio diſſentientium circa rationem victus.

Ad primum: Hippoc. aphoriſ. 1. aphoriſ. 7, Vbi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſsimo uictu utendum. Igitur plenus uictus in omnibus morbis non conuenit. Galenus præterea hoc ipſum atteſtatur in commento.

Ad ſecundum: Hippoc. aphor. 1. aphor. 4, Victus tenuis atque exquiſitus in morbis quidem longis ſemper, in acutis uerò, in quibus non conuenit, periculoſus. Igitur in omnibus morbis pleno non eſt præferendus. Præterea Gal. in hoc comment. In ſanis ſeruandum robur uel augendum monet, in ægris rarò au-

gendum, in longis morbis conseruandum, in acutis mediocriter debile seruandum. Quare sicuti in acutis tenuis, ita in longis plenus erit præferendus.

Ad tertium: Hippoc. aphoris. 1. aphoris. 7, Tantum cibi indulgendum est, quanto morbus extremis mollior est. Galenus in comment. præcipit tãtum à uictus tenuitate declinare, quantum morbus ab extremis recedit. Igitur quanto tardiorem ferè morbi statum indicabimus, tanto magis craßiori uictu utemur.

Ad quartum: Hippoc. aphor. 1. aphor. 6, Extremis morbis extrema exquisitè remedia optima sunt. Vbi Gal. inquit, Hippocratem præcipere, exquisitißimam curationem & uictum pariter adhiberi tenuißimum. Igitur uictus tenuis in his morbis erit exhibendus.

Ad quintum: Gal. 1. aphor. comment. 12, Cùm igitur tres essent intentiones ad perfectam & indeficientem uictus rationem, Prima quidem sumpta ex uiribus ægrotantis: Secunda, ex morbi constitutione: Tertia ex particularibus acceßionibus, assumi debet, &c. Igitur non tantùm à uiribus, quantum à

morbi constitutione, scopus rationis uictus assumi debet.

Ad sextum: Gal. aphor. 1. comment. 7, In morbis, qui sunt suum uigorem posterius accepturi, non licet ab initio afferre tenuissimũ uictum. Nam prius homo è uita migrarit, quàm morbus in suo uigore consistat.

Ad septimum: Hippoc. aphor. 1. aphor. 9, Coniectari oportet, an æger cum uictu suffi ciat perdurare, &c. Et aphor. 13, Senes facillimè ieiunium tolerant, &c. Et aphoris. 15 Ventres hyeme & uere natura calidissimi &c. In omnibus his locis loquitur de quanti tate uictus instituendi, quæ à uirtute, ab ætate, à tempore sumenda est. Igitur quantita est consideranda. Et particulariter Gal. 1. d art. cur. cap. 9, Quantitas cibi tanta sit, u bene concoqui ualeat. De qualitate iam di ctum est superius.

Ad octauum: Gal. 1. de art. cur. ad Gla cap. de feb. tertiana, concedit ex piscibus sa xatiles, ex uolatilibus quæ molli carne con sistunt, ita & gallorum testiculos, & suu pedes & cerebra, præsertim deliciosis.

De parte Pharmaceutica.

Medicatio bifariam diuisa est, in euacuationem & in alterationem. Euacuatio fit multifariam, uel per sectionem uenæ, per clysteres, per urinas, per secessum, per sudores, per diuersionem & deriuationem, per menstrua, per hæmorrhoidas, per nares, per palatum. Alteratio uerò erit duplex, uel secundum qualitatem, uel secundum locum. Alteratio secundum qualitatem nihil aliud est, quàm mutatio eius, quæ prius fuit, qualitatis: mutatio uerò secundum locum non alteratio dicitur, sed potius latio, quæ est prioris loci mutatio: alterationis uerò species concoctio existit.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Indicatio huiuscemodi est euacuatio & alteratio, inquit Gal. in art. med. cap. 89, Euacuationes uerò fiunt & per sanguinis missionem, & clysteris usum, & per urinæ uias, atquè eam, quæ fit per cutem, transpirationem, ac per eam, quæ fit ad partes oppositas,

attractionem, & ad alius propinquas derivationem, &c. Gal. primo de naturalibus fac. cap. 1, Nec ea modò quæ in colore & sapore mutantur, alterari dicimus, sed si quid ex calidiore fit frigidius, & econtra: nam commune nomen alteratio est. At genus aliud est in corporibus quæ situm mutant, cui latio nomen est: hi duo motus sunt simplices, scilicet alteratio & latio, sed compositi: ex quibus alteratur substantia, sunt diminutio, auctio, generatio & corruptio, &c. Vide etiam de his secundo meth. & primo de loc. aff. Quòd uerò alterationis species sit concoctio, uide Galenum in art. med. cap. 89. & fusius secundo, & tertio de nat. fac.

Quomodo alteratio, concoctio, & humorum præparatio ac digestio inter se differãt.

Quid sit alteratio iam dictum est. Concoctio uerò duplex est, altera quæ penes alimenta perficitur, & est mutatio in propriam eius quod mutatur qualitatem: altera, quæ impropriè maturatio dicitur, est quædam in

concoquentis substantiam eius quod concoquitur deductio: unde Cõcocta etiam dicuntur, quæcunque à natura euicta sunt, Cruda uerò quæ nondum euicta. Digestio uerò est ueluti quædam alimenti distributio. Nam Græci ἀνάδοσιν, id est, cibi distributionem per totum corpus à natiuo calore facti dicũt. Interdum sumitur digestio pro discußione excrementorum seu pro segregatione, quæ à facultate expulsoria & attractoria perficitur, unde à concoctione differt in particula. Differt etiam, quia concoctio ad digestionẽ præire solet, uel quia à diuersis facultatibus utraque fit: alteratio autem, quum sit humorum in qualitate mutatio, quomodo ab his differat, iam notum est. Solùm enim in ijs morbis alteratio conuenit, qui non amplius ab aliqua causa fouentur, sed tantum contrarijs remedijs indigent, ut hectica & diaria febris: & hæc perficiuntur absque concoctione, digestione, & præparatione. Quid autem sit præparatio, uide de obstructione superius.

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal.2.de fac.nat.cap.4, Concoctio est alteratio quædam, ac nutrientis in propriam qualitatem eius quod nutritur, mutatio. Similiter 3.de nat.fac.cap.4.& 7.& 8. eiusdem libri asserit. Quòd uerò cōcoctio significet maturationem, uideri potest aphoris. 1. comment. 12. unde Galenus, Si aliqua fuerit inflammatio cum tanta meatuum angustatione, ut nihil extra effundatur, necesse est illam esse & concoctu difficilem, & longo tēpore perdurare, ubi terminos cōcoctionis paulo inferius docet. Nam crudissimus, inquit, morbus est, in quo nihil expuitur: secundus in quo sanies tenuis est: tertius in quo crassior: quartus in quo perfectam habet cōcoctionem, id est maturationem. Vide tamen etiam Galenum de hac maturatione secundo de uictu in morb.ac.comment. 45. fusius loquentem. De digestione Gal.6.de sympt.cau. cap.2, Igitur alimenti per corpus digestio, Græci ἀνάδοσιν uocant, inter naturalia opera numeratur, quum ex uentriculo in iecur,

atque ex hoc in uniuersum corpus alimentū digeritur: & sic digestio sumitur pro distributione. Gal. 3. prognost. comment. 23. in fine comment. Humores tenuiores ac calidiores ad excretionem parati sunt, crassi uerò & crudi ad abscessum uel ad digestionem: porrò idipsum ut per concoctionem medeatur, excretio quædam est, quæ ex urina plerunque, ranóque per aluum efficiatur. Quòd concoctio præcedat digestionem siue segregationē, hoc habes ex primo aphor. comment. 22, Siquidem, inquit Galenus, ante concoctionem non medicari oportet: nam post concoctionē natura euacuationi adminiculans humores discernit, & superfluitates expellit: quare concoctio ad digestionem præcedit. Præterea Gal. aphor. 4. comment. 22, Quando aliquis morbus incipit, si quid excernitur, nihil excernitur tunc naturæ ratione: quia cùm à causis morbum facientibus grauatur, & cruditas humorum adest, tunc aliquid bene euacuari est impossibile: siquidem oportet concoctionem præire, subsequi uerò discretionem, deinde euacuationem, &c. Gal. meth. 11. cap.

9, Quum dictum ſit contrariorum contraria eſſe remedia, quid uetat omnibus febricitantibus frigidam uno ordine exhibere? Nam oſtẽſum eſt, ipſius febris, prout febris eſt, aquã frigidam ſemper eſſe remedium: quod uerò ad alia ſpectat, nõ ſemper, id eſt, febris prout calor eſt, frigido indiget, id eſt, alterari ad frigidum: ſed ubi alia fuerit cauſa quàm calor, non alteratione, ſed & præparatione indigebit, &c.

Obiectio.

Quum quis dixerit excrementum crudum uel concoctum, de qua concoctione intelliget, præſertim ſi tale excrementum mutatum nutrire non ualeat?

Reſponſio.

De uniuerſaliori ſignificato intelliget: nã Gal. 2. de uic. in morb. ac. comment. 45, Generali, inquit, concoctionis ſignificato utimur, quum uel catarrhum, uel coryzam, uel fluentes ex his humiditates, uel eas quæ ex oculis manant, aut crudas aut coctas eſſe dicimus, quæ concoctio eſt, quum natura humores euincit.

Authores erronei dissentientes circa digestionis, concoctionis, & humorũ præparationem.

1 *Adserere, digestionem esse humorum alterationem.*

2 *Adserere, concoctionem à frigidis fieri.*

3 *Adserere, præparationem à digestione & à concoctione non esse alienam.*

4 *Adserere, humores calidos ac tenues non præparatione prius indigere, quàm euacuentur.*

5 *Adserere, humores crassos cum extenuantibus ac inuidentibus esse maturandos & concoquendos.*

Confutatio dissentientium circa concoct. & digest.

Gal. lib. finit. med. Digestio *est concocti ac confecti, & in sanguinem conuersi alimenti in corporis particulas omnes attractio, quam natiuus calor molitur. Igitur non humorum est alteratio.*

Obiectio.

Quum duplex ſit digeſtio, altera alimentorum, altera humorum ſiue excrementorum, cur exemplum tantùm affers de digeſtione alimentorum?

Reſponſio.

Exemplum tantùm adduxi de alimentis, quoniam digeſtio etiam excrementorum eſt ueluti ſegregatio, quæ non minus quàm prima à calore innato perficitur: nec per alterationem, ut nonnulli putarunt, conficitur, ſed per ea quæ calorem innatum roborant.

Ad ſecundum: Galen. 3.de ratione uic. in morb.ac.comment.29, Concoctioni perpetuò calidum opitulatur, conſértque: frigidum uerò renititur & aduerſatur.

Obiectio.

Ergo bilioſi humoris concoctio non fiet à frigidis.

Reſponſio.

Circa nomen deciperis: nam bilioſi humoris non dicitur concoctio, ſed potius altera-

tio, quæ nullo pacto uel concoctio uel digestio dicitur: nam nec flaua bilis, nec atra in sanguinis substantiam redire possunt, teste Galeno 2. de uict. in morb. ac. comment. 31. sed in contrarium alterari, nisi fortè pro digestione uel concoctione intellexeris à natura euinci, quæ euictio dici potest maturatio, siue imperfecta concoctio.

Ad tertium: Quæcunque fiunt à diuersis causis, inter se sunt aliena: sed præparatio, concoctio & digestio fiunt à diuersis causis: ergo sunt inter se aliena. Quòd uerò fiant à diuersis causis, probatur: nam concoctio & digestio fiunt à natura, præparatio autem tantùm ab arte.

Ad quartum: Gal. 1. de sanit. tuend. circa finem, Quòd si uel crassitudinis, uel abundãtiæ, uel lentoris excrementorum uitio meatus obstructi sunt, tenuatoria uictus ratio his competit.

Obiectio.

Non possum capere, quo pacto in humore tenui præparatio fieri debeat, quũ huic hu-

mori nec incisio, nec alia præparatio competat, sed ratione sui poßit euacuari.

Responsio.

Præparatio quatuor in partes diuisa est, quarum prima est crassorum humorum præuisio siue extenuatio : secunda est meatuum obstructorum reseratio: tertia est quæ humectantibus ac laxantibus, utputa quiete & alimentis, & balneis perficitur, de qua loquitur Hippocrat. *aphor.* 4. *aphor.* 13, *ubi iubet ante epotum ueratrum corpus præhumectandum esse cibis, balneis & quiete. Quarta est humorum multitudinis obstruentis, ac omnia uasa replentis apertio. Quare dicimus si nõ ratione humoris craßi, uel ratione meatuum obstructorum, siue à craßitie, siue à copia, saltem ob eam quam nobis monstrauit* Hippocrates, *ut mollius corpus reddamus, præparationem molimur.*

Ad quintum: *Quæcunque maturantur, coguntur ac incrassantur, teste* Galeno 4. *de ratione uict. in mor. ac. ubi inquit,* Necesse *est, quæcunque concoquuntur ac euincuntur,*

cogi ac incrassari. Igitur non extenuari nec incidi debent. Præterea Gale. lib. de totius morbi temporibus, adserit, urinam, sputum, lippitudines, & omnes humores, qui à cerebro per palatum & neruos defluunt, esse ab initio aqueos tenuésque: quum uerò temporis processu concoctionem adsumunt, crasßiores euadere & pauciores. Et sic quæcunque maturantur, crasßiora euadunt. Similis sententia habetur ab ipso Hippoc. prognost. 2.

De euacuatione per sectionem venæ.

Venæ sectio, est uniuersalis euacuatio, quæ ductionem humorum super æqualitatem uenis exuberantium euacuat. Verum est, quòd plenitudo non semper de sectione uenæ indicat: nam hæc ipsa ab humoribus crudis fieri potest, qui sectionem uenæ haudquaquã exposcunt. Indicatio sectionis uenæ sumitur à magnitudine morbi, à uirium robore, considerata tamen ætate puerili uel senili, & aere nos ambiente calido uel frigido. Sumitúrue indicatio ab ipsa patientis temperie, ab

habitu totius corporis, à loco habitationis, ab anni temporibus. Fit sectio uenæ ob duas causas: aut quia sanguis inutilis est, & suam qualitatem non seruans, nutrire non ualet: aut quia uires premit, aut uenas & arterias distendit, findit & obstruit. Tempus incisionis erit, si fieri potest, à principio morbi: si minus, dummodo morbus sectionem requirat, nullus dierum numerus erit considerandus, sed usque ad quatuor dies erit factitanda sectio. Quantitas extrahendi sanguinis erit, quousque color mutabitur, aut uirium robur sustinebit, & in uirium imbecillitate aut dimittenda est, aut partiri expediet. Venæ secandæ sunt in capitis paßionibus exteriores, à collo infrà interiores, à renibus infrà quæ per malleolos ac poplites decurrũt.

Loci consentientes ex uera Medicina.

Auic. quarta primi, cap. de phlebot. Phlebotomia est euacuatio uniuersalis, quæ multitudinem euacuat. Multitudo est augmẽtum humorum super æqualitatem ipsorum in ue-

nis. Gal. de cur. ratione per ſang. mißionē,
Sin infeſta ſit degrauās plenitudo, haud ſem-
per ſanguinis mollienda detractio eſt, cuius
rationem paulò inferius reddit. Auic. loco
allegato itidem aſſerit, inquiens, Et debes ſci-
re, quòd quotienſcunque fuerit plethora, non
debes phlebotomare, quoniam repletio quan-
doque ex humoribus crudis fieri poteſt: quòd
ſi minueris, non maturabis eos, & timebitur
ie æger perdatur, &c. Gal. de cur. ratione
ier ſang. miſſ. cap. 20, Scopi in mittendo
inguine ſunt, morbus ingens, robúrque uiriū,
xcepta ætate puerili, & aere nos ambiente
alde calido. Et cap. 13. eiuſdem lib. Mor-
i itaque magnitudo cum uirium robore, pri-
ii erant mittendi ſanguinis ſcopi. Idémque
ſerit meth. 4. cap. 6. & meth. 9. cap. 5. Iti-
em quarto de ratione uict. in mor. ac. com-
ent. 24. Similiter Hippoc. eodem lib. cap.
9. atteſtatur. Gale. de cur. ratione per ſang.
iſſ. cap. 13 Deinde conſiderandum, quæ ſit
turalis hominis temperies: nā quibus am-
e ſunt uenæ, quique modicè graciles ſunt,
r candidi, nec tenera carne præditi, copio-

ſius euacuabis, &c. Et meth.9.cap.17, enumerat conſuetudinem, ætatem, locum habitationis, anni tempus, & laborantis uires. De tempore ſectionis habetur Galeni textus de opt. ſect. ad Thraſybu. cap.37, Plerunque, inquit, remedia ut purgationem & ſanguinis miſsionem adhibemus, quum morbus quidem non adeſt, ſed futurus timetur. Et paulò inferius, Age enim, inquit, in decremento inunctio, cataplaſma & cibus adhibetur, & iſtorum cuiuſque eſt propriũ tempus: ſed in initio ac morbi incremento ſanguis mittitur. Et de cur. ratione per ſang. miſſ. Non numero tantùm animaduertes, quod quidam faciunt, ſed & corporis habitui: nam ſunt qui ſeptuaginta annos nati ſunt, & ſectionem perferũt. Gal. 9 meth. cap. 11, Sanguis, inquit, natura inutilis fieri poteſt bifariam, uel ſui qualitatem non ſeruans, ut amplius nutrire non poſſit, aut uires premat, aut uenas & arterias diſtendat, findat & obſtruat. Gal. de cur. ratione per ſang. miſſ. cap. 20, Igitur uniuerſim hoc ſciendum in ſanguinis miſsione dierum numero haud attendendum, &c. E

paulò inferius, Quocunque die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud adhibeto, etiam si is uel uigesimus ab initio extiterit. Et Auic. quarta primi, cap. de phleb. Non attendas quod quidã dicunt, quòd non est bonum post quartum diẽ ut fiat phlebotomia, quoniam bonum est, ut fiat etiam si fuerit post quadraginta dies. Hippoc. 2. de ratione uict. in morb. ac. ca. 10, Eousque auferendus est sanguis, donec rubidior multò, uel pro puro rubidóque liuidus fluxerit. Similiter Auic. quarta primi, cap. de phleb. à coloris mutatione, & à leuitate & laxitate pulsuum signum ponit. Almansor lib. 7. cap. de phleb. & Haly Abbas lib. 9. cap. de phleb. dicunt, quòd non debemus considerare mutationem sanguinis, nisi in calidis apostematibus, ut in pleuresi, quod uerum est. Nam Gal. lib. de curandi ratione per sang. miss. cap. 14. inquit, In quibus iuxta sectam ... nam phlegmone est ingens, optimum est sanguinis & in colore & consistentia mutationem expectare, &c. Et paulò inferius, Non semper hæc expectanda est, sed antequam

mutatio fiat, cessare conuenit, tum ob infirmas uires, tum ob phlegmones paruitatem. Gal. de curandi ratione per sang. miss. cap. 12, Vbi multa euacuatione est opus, & uires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit. Et Auic. cap. de phleb. Cùm phlebotomia fuerit necessaria cum debilitate uirtutis, partire phlebotomiam sicuti diximus. Gal. loco allegato cap. 16, Igitur interior utilis est in his, quibus inferiores collo partes patiuntur: exterior uerò in ijs, quibus quæ his superiores sunt, ut facies & caput, &c.

Authores dissentientes circa sectionem venæ.

1 Adserere, sectionem uenæ non nisi man[illegible] esse committendam.

2 Adserere, obstructionem & putredinem [illegible] esse causam mittendi sanguinem.

3 Adserere, sectionem uenæ non competere [illegible] morbo non assistente.

4 Adserere, in die indicatoria sectionem uenæ fieri debere.

5 Adserere, sanguinis detractionem uisu[illegible]

hebetare.

6 Adſerere, *in plenitudine ſectionem uenæ ſemper eſſe perpetrandam.*

7 Adſerere, *fluente aluo eſſe mittendum ſanguinem.*

8 Adſerere, *nullum eſſe temporum anni diſcrimen in ſecanda uena.*

Confutatio diſſentientium circa ſectionem venæ.

Ad *primum*: Gal. *de cur. ratione per ſang. miſſ. cap.* 12, *Quamobrem nec per noctem ſanguinem mittere uerearis: ſiquidem ridiculum eſt, quod quidam factitant, à ſecunda diei hora ad quintam aut ſextam ſolummodo ſanguinem mittentes, haud alio quouis tempore, &c.*

Ad *ſecundum*: Gal. 2. *meth. cap.* 14, Nec *obſtructio, nec putredo cauſa eſt mittendi ſanguinem, ſed ſuccorum redundantia: nam nec obſtructio, nec putredo per ſanguinis miſsionem curari poſſunt, ut quæ alia remedia deſiderent.*

Ad *tertium*: Gal. *de opt. ſect. ad* Thraſyb.

cap.37, Plerunque, inquit, remedia, ut purgationem & sanguinis miſsionem adhibemus, quum morbus quidem non adeſt, ſed futurus timeatur.

Ad quartum: Auic. quarta primi, cap. de phleb. Neque phlebotomia, neque uentris ſolutio fieri debet in die motus ægritudinis, nec quum ægritudo eſt criſim habitura, ſed ſi poſsibile fuerit, quies eſt habenda. Habes etiã in hoc aphoriſmum uigeſimi primi, ibi, Quæ iudicantur uel iudicata ſunt, &c.

Ad quintum: Gal. de cur. ratione per ſang. miſſ. cap.7, Sunt quidam imbecillioribus oculis aut ſcotomacis, in quibus ſanguis abundare dicitur: hos omnes euacuabis, uel medicamento purgante, ſi alij à ſanguine humore ſint, aut diminutione ſanguinis. Et ſic ſanguinis detractio conuenit, nec hebetat, ſed uiuidiores reddit.

Ad ſextum: Gal. 4. de uict. in morb. ac. comment. 19, Plethoria non ſemper ſanguinis miſsione curanda, ſed & frictione, balneis multis, abſtinentia: faciunt etiam quæcunque recitata ſunt ſuperius ex Galeno & Auicen

na ad hoc probandum.

Ad septimum: Hippoc. 4. de uict. in morb. ac. cap. 118, Si cuipiam sanguinem auferre confert, uentrem confirmare oportet, & ita auferre, &c. Et Gal. hoc in loco, Fluẽte aluo, inquit, sanguinem ne detrahes, ne perseuerãte fluore uirtus prosternatur.

Ad octauum: Gal. ad Glauc. cap. 14, Qui omnino de temporum statu nihil cogitantes sanguinem abstulerunt medici, hos omnes interemerunt. Et quarto de uict. in mor. ac. comment. 19, Si abunde aer calidus & siccus fuerit, tunc à sanguinis missione abstinemus, etiã si morbus magnus fuerit & ætas florens.

De purgatione per medicamenta soluentia.

Purgatio est humorum, qui sua qualitate molestant, euacuatio, ob idque purgans dicitur, quia sanguinem ab excrementis purgat. Hæc purgatio ab ipso Hippocrate uocatur uasorum inanitio, ab euentu: nam omnia uasa inaniri euenit in omni euacuatione. Intẽtio euacuationis non solùm humorem supera-

bundantem respicit, sed & uires & naturam illius qui debet euacuari. Ad euacuationem quatuor requiruntur: primum, robur uirium: secundum, quòd materia non sit crassa nec uiscosa: tertium, quòd meatus nō sint obstructi, sed aperti: quartum, quòd nullum adsit apostema intrinsecum, nec illa sint extensa, nec materia sit in aliqua parte firmata, sed à natura sit euicta. Quantitatem purgantis medicamenti, quæ præberi debeat, ignoramus. Verùm tantum medicamenti erit propinandum, quantum in plurimis mediocriter euacuari noueris. Non fiat igitur euacuatio nimia, quoniam periculosa est. Qualitas uerò medicamenti ea sit eligenda, prout natura redundantis succi exposcit: nam si flaua bilis, uel pituita abundet, quæ flauam bilem uel pituitam educat, tempus purgandi erit ab initio morbi, si humores turgeant: si uerò in aliqua parte firmentur, uel crudi sint, eousque morandum in purgando, donec à natura euincantur siue concoquantur: uel eo tempore euacuandum, quo superfluitates natura expellere conatur: nam tunc ad id, in quo

natura deficit, supplere debet medicus. Tem*pus verò particulare erit, ut purgationes in accessionibus morbi fiant per superiora, & in remissionibus per inferiora.* Si multa simul *purgantia pharmaca miscueris, fac sint con*-*enera, ut simul eodem tempore soluant: uitâ*-*áque est medicamenti insuauitas, & eius* *ehementia moderanda: quanquam decem* *int, quæ in purgatione sunt consideranda, ut* *pletio, uirtus, complexio, accidentia, figura,* *tas, tempus, dispositio aeris & regionis, cõ*-*etudo euacuandi, &c.*

Loci consentientes ex vera Medicina.

Gal. *aphor.* 1. *comment.* 2, Euacuatio est *hu*-*orum, qui sua qualitate molestant, purga*-*.* Et in lib. *de purg. med. fac.* Purgans phar-*acum ob id dicitur, quia à recrementis pu*-*m sanguinem reddat.* Gal. *aphor.* 1. *com*-*ent.* 3, Intentio *quantitatis euacuationis nõ* *ùm humorem respicit superabundantem,* *& uires hominis, qui debet euacuari.* Nam *minus, alij magis perferunt euacuationes.*

Idem etiam asserit aphor. 4. comment. 2. Gal. aphor. 1. comment. 24, Considerare oportet, nunquid æger idoneè se habeat ad purgationem. Nam quicunque multa cruditate laborant, uel qui tenaces ac crassos cibos assumpserunt, & quibus ὑποχόνδρια extenta atque inflata sunt, aut aliqua uiscerum adest inflammatio, omnes ij non sunt apti ad purgationem. Et aphor. 1. comment. 3, In omni euacuatione uires ægroti oportet attendere, & donec laborans tolerat, humorem exuberantem educere: quum uerò dissoluuntur, etiamsi remaneãt superfluitates, cauere oportet eorum euacuationem. Itidem Auic. quarta primi, cap. 5. asserit. Adiungit etiam, quòd fastidium habentibus molestæ sint purgationes. Gal. de cur. ratione per sang. miss. cap. 12, Quòd laboranti præbendum sit medicamen, aut bilem tum flauam tum atram, aut pituitam, aut serosum excrementum euacuan[s] exactè nouimus. Cæterùm quantum præber[i] debeat, nescimus. Similiter in lib. de sect. a[d] eos qui introducuntur, cap. 5. asserit. Et aph[o]ris. 1. comment. 23, Quantitatis euacuation[i]

nullum habemus indicium, nisi ex tolerantiæ facilitate. Gal. aphor. 2. comment. 22, Euacuatio nimia morbũ parit. Et Hippoc. aphor. .aphor. 3, Sic & euacuationes, quæ ad extremum deducunt, periculosæ Et Auic. quarta primi, cap. 3, Et scito, inquit, quòd residuum materiæ dimittere, quod necesse erat euacuare, est minus nocuũ, quàm exquisitè euacuare: ibi etiam omnis euacuatio superflua secũlum plurimum febres generat. De qualitate euacuationis Hippoc. aphor. 1. aphor. 2, Si alia purgentur, qualia purgari oportet, conert, & leuiter ferunt. Gal. in comment. Sermo est de eorum qualitate, quæ euacuantur. i igitur pituita superabundet, hanc omnino oportet euacuari: flaua autem bile uel atra festante, demissa pituita, bilem euacuandá, rc. Hippoc. aphor. 1. aphor. 22, Concocta edicari, atque mouere non cruda, modò non rgeant, plurima uerò non turgent. Et Gal. comment. Tales humores euacuare conue-, qui agitantur, & de loco ad locum motur ac transfluunt: qui uerò in aliqua parfirmati sunt, neque alio auxilio moueri

oportet, neque medicari ante concoctionem. Et paulò pòst, Si natura mediocrius atque imbecillius agat, id quod deficit, oportet supplere: nam natura expellente, & medicamēto attrahente, humoris noxij euacuatio fiet. Et Auic. quarta primi, cap. 3, In acutis ægritudinibus maturationem expectare melius est, quàm euacuare, præcipuè si quietæ fuerint. Quòd si moueantur, ad euacuandum festina: nam impedimentū eius motus est maius, quàm suæ euacuationis. Gal. in lib. quos purg. oportet, Purgandi occasio à temporibus morbi sumitur, utputa purgationes in accessionibus per superiores partes, in remissionibus per inferiores conueniunt. Gal. in lib. quos purg. oportet, Purgantia medicamenta, si simul misceantur, congenera esse debent, id est, eiusdem naturæ, ut eodem tempore soluant. Gal. lib. de comp. med. Per genera purgantis medicamenti insuauitas ac eius uehementia moderanda est. Auic. quarta primi, cap. 3, Decem sunt in euacuando consideranda: & enumerat omnia quæ dicta sunt. Primum est repletio: nam nisi repletio supponatur, nulla

opus esset euacuatione. Robur uirtutis: nam ubi uirtus deficeret, inanis esset euacuatio. Complexio: nam ubi nimis calida uel frigida foret, non competeret euacuatio. Similiter accidentia uehementia prohibent euacuationem: sic figura si sit raræ texturæ, ne spiritus resoluantur: sic ætas nondum parata, sic hora regióque nimis calida uel frigida, ut septentrionalis & meridionalis, sic ars laboriosa euacuationem non admittunt. Et Gal. lib. de sect. ad eos qui introducuntur, cap. 5, Euacuatio est plenitudini contraria, & contraria contrariorum sunt remedia: uerùm uires, ætatem, tempus anni, & regionẽ, & alia antè enumerata prius considerare oportet, &c. Et de feb. ad Glau. cap. 14, Vbi fuerint uigiliæ uehementes, aut dolor intensus ægrorum infestans, cauendæ sunt subitæ ac malæ euacuationes, &c.

Authores erronei dissentientes circa purgationem.

Adserere, pharmaca non proprios humores attrahere.

2 Adserere, purgantia medicamenta à nutrimento non differre.

3 Adserere, nullo modo purgantia pharmaca in principio morbi esse exhibenda, nisi materia turgeat.

4 Adserere, purgantium pharmacorũ usum etiam non ualde indigentibus esse utilem.

5 Adserere, in die critica nullo modo pharmacum esse præbendum.

6 Adserere, pharmacum nulla habita tẽporis anni ratione posse exhiberi.

7 Adserere, ob igneam caliditatẽ in febriũ principio esse uerenda pharmaca, etiam si materiæ copia adsit.

8 Adserere, pharmaca purgãtia æquè omnes indifferenter humores purgare.

9 Adserere, euacuationem optimam esse, si copia humorum peccantium extracta sit.

Confutatio dissentientium circa purgationem.

Ad primum: Gal. de element. 2. circa finem: Exeuntia ostendunt quàm proprium humorem quodlibet pharmacũ attrahat. Quo-

tiescunque enim quis medicamentũ hauserit, quod uim habeat bilem euacuãdi, uomitu huiuscemodi humorẽ eiiciet. Et paulò infra, Ex quibus licet manifestè inferre, unumquodque medicamentum, cui uis purgatoria inest, proprium attrahere humorem. Hoc idem etiã asserit primo de fac. nat. cap. 14. & de atra bile cap. 6. & 9.

Ad secundũ: Gal. 3. de nat. fac. ca. 7, Porrò in hoc dissidet medicamentũ à nutrimento: nam medicamentum uim corporis uincit, nutrimentum uerò ab hac uincitur. Et 3. de temp. cap. 2, At quæ quidem assimilantur, omnia nutrimenta uocantur, reliqua omnia medicamenta: unde quatuor species medicamentorum enumerat. Prima, quæ non mutatur à corpore, sed corpus mutat ac uincit. Secunda, quæ initium mutationis habet à corpore, deinceps putrescit, & putrescendo corpus corrumpit ac putrefacit: & hæ duæ species medicamentorum uenenosorum sunt. Tertia est, quæ corpus alterari facit, sed mali nihil infert. Quarta species eorum est, quæ agunt & patiuntur aliquid, sed per spacium

temporis uincuntur & aßimilantur: & hæc sunt tam medicamenta, quàm nutrimenta, &c.

Ad tertium: Hippoc. aphor. 2 aphor. 29, Cùm morbi inchoant, si quid uidetur mouédum moue: cùm uerò consistunt ac uigent, melius est quiescere. Vnde Gal. in comment. Vt melius hoc eueniat, melius est circa principium euacuare, quò minorem factam materiam natura poßit facilius concoquere. Vnde hic de multitudine loquitur Galenus, quã euacuari in principio expostulat. Verum est, quòd etiam euacuatur in principio, si humorum mala qualitas adsit, ut in pestilẽti morbo uidetur. Nam Gal. 9. de meth. præcipit, in corruptela humorum cum uiribus imbecillis paulatim quod uitiosum est euacuare. Similiter quarto de sanit. tuend. Sin, inquit, uires imbecilliores dehortãtur, sanguis haud mittendus est, sed deiectio mediocris adhibenda. Euacuatur quoque in principio morbi, si locus læsus urgeat, ut pleuritis, aut si in aliquo alio principe loco materia decumbat. Nam Hippoc. 2. & 4. de uict. in morb

ac. tex. 76. Si dolor sub thorace fuerit, & ualde infestauerit, pleuretico uētrem subpurgabis. Similiter Gal. in comment. Si uehemēs febris non sit, hominisque naturam noueris, ad medicamenti purgantis potum te conferes, &c. Euacuatur etiam maximè si uehemēs dolor alicubi fuerit. Nam Gal. aphor. 1. cōment. 23. In maximis doloribus nullum maius inueni remedium, quàm usque ad animi defectum euacuare, &c.

Ad quartum: Gal. aphor. 3. comment. 15. Euacuatio per purgantia pharmaca ualde indigentibus & ex longo interuallo uix utilis est. Nam si quis uti uoluerit bis uel semel in mense, ueritus ne superfluitatum multitudo aggregetur, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam trahet consuetudinem (quā- nam Gal. de pharmaco ualde purgatorio intelligat) sed uti solutiuis, quæ sunt ueluti liquæ Aegyptiæ, Māna, Dactyli, Indi, quos amarindos uocant, succus rosarū uiolarum, myrobalani, Rheubarbarū & similia, nō esset tā grande peccatū, maximè si morbus fieret, factus uel faciendus hoc exposceret.

Ad quintum: Hippoc. 4. de uict. in morb. ac. tex. 76. pharmacum exhiberi in quarta iubet. Vnde, inquit, si dolor ualde infestauerit, pleuretico uentrem subpurgabis: uerumtamen purgans medicamentum quarta die ministrabis, & tribus primis diebus clysteres exhibebis. Et Gal. in comment. non tantùm in prima, sed in tertia, & quarta se præbuisse pharmacũ ait. Verùm id nota, quod ipse inquit, Si minus dies iudicatorius expecte-tur, quocunque die hæc tutò præbebũtur, & c

Ad sextum: Hippoc. aphor. 4. aphor. 5 Sub cane & ante canem difficiles sunt me-dicationes. Vnde Gale. reddens rationem inquit, Nam purgatio praua fiet, quum cal-aëris ambientis in partem trahat extrins-cam, contrariam ei, ad quam medicina d-cit humores. Ex quibus dictis Galeni col-ge duos motus contrarios esse in medici-uerendos.

Ad septimum: Gale. 9. meth cap. 5. In q-morbo adest humorum abundantia & ca-uehemens, ibi est inter ipsa sanandi reme-discrimen, ut si abundantiam euacuare u

febrem augeas: si febrem refrigerare, abundantiam moreris: & in hanc consilij inopiã deuenerunt, qui statim ab initio non euacuarunt, &c.

Ad octauum: Gale. de atra bile cap. 6. At si uerum esset, omnes humores qui in uasis continentur, alteratos quidem à medicamento pro illius facultate æquè euacuari, simile utique fuerit auxilium, ab aliquo horũ medicamẽtorum purgari, & secta uena eximaniri. Cur igitur ὑδραγωγὰ hydericis exhibemus, quum liceat uena secta sanguinem euacuare? Similis quoque sententia habetur eodem in lib. cap. 9.

Ad nonum: Hippocrat. aphoris. 1. aphor. 23. Deiectiones non multitudine sunt exstimandæ, sed si talia deiiciantur qualia conueniunt, & ægri facilè tollerant. Vnde Gal. in comment. Quare non promptam eorum quæ euacuantur quantitatem oportet attendere, sed duas, quæ dictæ sunt, significationes, si qualia oportet euacuentur, & si facile tollerant.

Obiectio.

Antequam pharmacum ſoluat eritne dormiendum? Aut ſi ſolutionem tardauerit, erit ne aliquid ultra exhibendum?

Reſponſio.

Auic. quarta primi, cap. 5. reſpondet tuæ obiectioni, inquiens, Si medicina ſit fortis, ſuper eam dormiat, alioquin natura medicinæ digeret, nec illico ſe mouere debet, ſed cùm ſedata fuerit anima, ambulet & moueatur.

Ad ſecundam, Auic. Si ſolutionem prolongauerit, bibat hydromel, uel ſupponatur clyſtere, cauendo tamen, ne duas medicinas uentrem ſoluentes in una die cõiungas: quoniam periculoſum eſt & extra rectitudinẽ iudici

IOANNIS BACCHANELLI Regiensis, De cõsensu Medicorum in curandis morbis, Lib. 2.

Cephalææ descriptio.

EPHALAEA est dolor diuturnus, difficultérque solubilis, qui per quosdam circuitus intolerabilem capitis passionem affert.

Loci consentientes de Cephalææ descriptione.

Gal. 3. de loc. aff. cap. 9, Est enim affectus

hic, dolor diuturnus difficultérque solubilis, qui à parua occasione uehementes habet acceßiones, ut neque strepitum, neque uocem neque luminis splendorem, neque motum tollerare poßit infirmus, sed tranquillitatem obscurúmque cubiculum quærat, &c. Similis sententia est in Gal.2.de comp.med. per loc. cap. 2. Hanc paßionem uocat Auic. prima tertij, cap. 35, Ouum & Cauthati siue Alchude quod interpretatur Galea, ut in correctione ex Andrea Belunensi, uel potius ex suis Auic. commentatoribus apparet. Nam huic illa omnia tribuit, quæ à Galeno de cephalæa recitantur. Aët.ser.6. cap.48. ita bellè imitari Galenum uidetur, ut nil aliud quàm mera Galeni uerba exprimat, quod identidē, sed breuiusculè agit Paulus AEg.lib.3.cap.5. Cornel.Cels.lib. 4 cap.2, In capite interdū acutus ac pestifer morbus est, quem κεφαλαίαν Græci uocant, dolórque est intolerabilis circa tempora uel occipitium, &c.

De loco affecto.

Cerebrum afficitur aut eius membranæ quas Græci μήνιγγας uocant: interdum dolo-

intra caluariam se continet, interdum extra.

Loci consentientes de loco affecto.

Gal 3.de loc.aff. cap.9, Quæ cephalæa à Medicis nominatur, nemo dubitat quin cerebri sit morbus. Alex.lib.1.cap.17. Fit ab *inflammatione in caluariæ membranis ac cerebri pelliculis orta.* Paulus *lib.3.cap.5, Quibus intra caluariam morbus consistit, his dolor ad oculorum radices porrigitur: quibus extra est, circa caluariam dolent. idem Gal. 1.de comp. med.per loc. cap.2 asserit.* Auic. *prima tertij, cap. 35,* Fit *ab ipso phlegmone in cerebro, aut eius uelaminibus existēte, &c.*

De causis cephalææ.

Causæ sunt uel per se, uel per consensum. Si per se, uel erit primitiua, à Græcis προκαταρκτικὴ *dicta, uelut est ardor, frigiditas, ebrietas, plaga, &c.* Antecedens, *à* Græcis προηγουμένη *dicta, erit sextuplex: prima, humorum multitudo: secunda, partium capitis imbecillitas: tertia, obstructio meatuum:*

quarta, humorum mala qualitas: quinta, intemperies simplex: sexta, sensus exuberantia. Vel causa erit coniuncta, à Græcis συναίτιον, id est, concausa, cephalæam actu efficiens, & erit triplex: mala complexio, soluta continuitas, uel utraque simul. Rursus mala complexio uel erit calida, uel frigida, sicca uel humida. Causæ malæ complexionis calidæ, sunt sanguis, bilis, pituita salsa. Causæ malæ complexionis frigidæ, sunt humores & uapores frigidi. Causæ malæ complexionis siccæ, sunt dies caniculares, motus corporei & animales. De causis humidis nulla fit mentio, ex eo quòd dolorem non pariunt, nisi cum aliqua acrimonia, uel alia mala qualitate coniunctæ sint, &c. Solutæ continuitatis causæ sunt omnia quæ continuitatem dissoluunt, &c. Si uerò causa sit per consensum, tunc uel erit ab aliquo membro mittente, sicut à uētriculo uteróue, aut ab hepate, & reliquis: aut à præcedentibus morbis.

Loci consentientes de causis cephalææ.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. Causa

producentes ſunt quinque: prima eſt iuxta intemperiem ſimplicem, citra humorum complexum: alia iuxta humorum qualitatem: alia iuxta multitudinem tantùm ipſorum humorum contingit: quarta, quum multitudo hæc tranſitus humorum ac uaporum obturat: quinta, quum in quibuſdam capitis partibus ob imbecillitatem ſpiritus flatuoſus innaſcitur. Sexta quam adiũximus habetur ex Gal. 3. de loc. aff. cap. 9. ibi, Neque abſurdum eſt, inquit, ut quoſdam ob ſenſus exuperantiam dolor infeſtet, quemadmodum in ore ſtomachi accidit, &c. Auic. ſimiliter prima tertij, cap. 35. huius ægritudinis cauſam ponit cerebri imbecillitatem, & fortitudinem ſenſus eius, &c.

De cauſa procatarctica loquitur Gal. 2. de compoſ. med. per loc. cap. 1, ibi, Quandoque etiam ob cauſam aliquam externam procatarcticam laceſſentem, uelut eſt ardor, frigiditas, ebrietas, plaga capitis, dolor contingit. Auic. prima tertij, de uniuerſ. ſer. Cauſæ primitiuæ calefacientes ſunt, ſicut ſol, ignis, uinum, potus & crapula, &c. De cauſa coniũ-

cta ibi etiam loquitur Auic.loc.citato dicẽs, quòd causa doloris immediata aut est mala complexio, aut solutio continui, aut utraque, sicut in apostemate, &c. De mala complexione loquitur Gal. 2. de ccmpos. med. per loc.cap.1, ibi, Vehementißimi dolores fiunt iuxta caliditatem & frigiditatem, moderati iuxta siccitatem, ad humiditatem nullus cõsequitur dolor, &c. Gal. aphor. 4. comment. 70, Fiunt enim dolores capitis etiam ex calore solo, nonnunquam ex flaua bile, quæ uel in capite uel in uentriculo continetur, ut ex abundantia humorum caput opprimente: uel propter aliquam loci obstructionem, uel à spiritu flatuoso, habente in parte ipsa generationẽ. De causa per consensum loquitur Auic. prima tertij, cap. 35. ibi, Et multotiens contingit à morbis antecedentibus, qui substantiam cerebri, & eius uelamina tam intrinseca quàm extrinseca debilitarunt. Fit etiam ex uaporibus stomachi ad caput elatis, &c. Alexand. lib 1. de dol. cap. Dolor, inquit, capitis non semper primario affectu efficitur, sed per consensum nonnunquam alterius mẽ-

bri: unde si ad nimium iecinoris calorem dolores capitis oriantur, multo uehementiori cruciatu laborantem adfligunt, ob fumos eiusdem uisceris caput petentes, &c.

De signis cephalææ.

Primùm si dolor fuerit à causa procatarctica, cognoscitur ex affectu derelicto. Si dolor fuerit per essentiam in capite, dolor continuò ægrum lædet, læsionémque in aliqua cerebri parte comprehendemus, & cum reliquis cerebri operationibus manifesta læsio apparebit, sicuti in sensu uisus uel alijs sensibus. Quòd si dolor capitis per consensum fieri contigerit, tunc per consentientis membri læsionem magis uel minus intensam, dolor magis ac minus crescet minuétque. Cognoscitur etiam à primordio ipsius læsionis: nam quod primum læditur, alteri læsionem infert. At si ab intemperie fiat dolor, citra humorũ complexum, tunc manifestus calor uel frigus absque ulla in capite grauitate sentietur. Quòd si ab intemperie humorali, tunc uniuscuiusque humoris aderũt particularia signa:

nam sanguinis sunt septem, rubedo, tensio, grauitas, tactus calidus, pulsus magnus, somnus ob uaporum copiam, urina crassa, rubea. Bilis signa sunt sex, dolor acutus, mordicans, punctorius in anteriori & dextra capitis parte, uigiliæ, coloris flauities, parua grauitas, tactus acris, calidus, pulsus uelox, & sitis. Pituitæ signa sunt quatuor, color albus, dolor obtusus & perseuerans in occipite, somnus profundus & pigritia. Melancholiæ signa sunt, liuor, in facie nigrities, sensuum corruptio, dolor obtusus perseuerans in parte occipitis sinistra. Flatus signa sunt loci extensio, nulla adest grauitas: interdum fit cum sonitu & tinnitu, permutatur dolor de loco ad locum, & multiplicato uapore maior fit in capite pulsus: imaginatio interdum corrumpitur, & sequitur uertigo. Dolorem qui fit à soluta continuitate, ipsa solutio indicat, quæ nisi extrinsecus appareat, per puris ac sanguinis excretionem cognoscitur. Si fiat dolor ab aliquo abscessu, aderunt signa lethargi uel phrenitidis: si fiat à febre, tunc ipsa crescēte dolor augebitur, & declinãte minuetur.

Loci consentientes de signis cephalææ.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 2, Habet *hæc affectio interdum continuos dolores, interdum exacerbationes & interualla, siue ordinata siue inordinata: intermittunt exacerbationes ueluti in comitiali morbo correptis.* Dolores *igitur cum grauitate humorum multitudinem significant: cum mordacitate, aut humorum uel uaporum acredinem: cum pulsu, inflammationem: cum tensione citra grauitatem ac pulsum, tenuis ac uentosi flatus multitudinem demõstrant: si uerò cum pulsu, membranosi corporis inflammationem: si uerò cum grauitate distentio fiat, humorum multitudinem intra membranas contentam.* Et *eodem in lib. cap. 1,* Qui *ex ardore caput dolent, cutis tactus aridior, oculósque rubros habent, frigidisque tum perfusionibus, tum illinitionibus gaudent.* Quòd *si ob biliosum humorem caput doleat, accedit maior morbus, & faciei pallor, & aliquando oris amaritudo contingere solet.* Porrò *signa dolentium caput ob frigiditatem contraria sunt eis, quæ*

ex ardore oriuntur, &c. Lege de his Paulum lib.3.cap.5.

Obiectio.

Ob quam rationem hæc affectio dolores per interualla habet uelut morbus comitialis?

Responsio.

Hac ratione, quia hoc contingere potest ex specifica proprietate in humoribus inuen-ta: nam ex bile extra uasa mota fit dolor ter-tianarius, & in uenis contenta mota & al-terata prouenit dolor continuus: & hoc cō-tingit ex specificabilis proprietate, uel hoc euenit ob quantitatem auctam aut diminut- humorum, uel propter eorum craßitiem, te-nuitatem, fluxibilitatem & uiscositatem. E hoc habetur ex Gal 2.de diff.feb.de febre se-tana, & ab Auic. prima quarti, tra.4.ca.d feb.apostematum, &c. Auic. prima quarti d feb. Ephemeris causa primitiua cognoscit per eius præsentiam & ablationem, & a effectu derelicto, &c. Et prima tertij, cap. signis ostēdentibus, species sodæ, habet omni quæ antè recitata sunt, &c. Lege etiam Aē ser.6 cap.48.

De cura cephalææ ab humore calido.

Eliciuntur ex Gal. quinque ad curandum intentiones: prima est uniuersalis euacuatio, quum à multitudine dolor fiat : secunda est reuulsio : tertia malæ qualitatis repulsio: quarta capitis particularis purgatio: quinta capitis roboratio, & si quid derelictum est, resolutio, &c. Vniuersalis euacuatio fit per sectionem uenæ: primò per saphenam, si in causa sint hæmorrhoides, uel menstrua retenta: uel per uenam basilicam uel communem, si adhuc sanguis abundare uideatur: deinde per cephalicam : postremò per uenas frontis, aut eius loco applicentur naribus sanguisugæ. Reuulsio fit pluribus modis, sicut per enæmata, per extremarum partium frictiones, ligaturas, per sanguinis detractionem, per cucurbitulas, per hirundines ad hæmorrhoidas & ad nares applicitas, per suppositoria. Nã interdum sub reuulsione etiam deriuatio cõuenit, quæ ad uicina loca tantùm fieri solet: unde per ἔῤῥινα, id est, per nares euacuantia, ut sternutatoria, gargarismata, masticatoria,

aurifusoria & similia fiunt. Repulsio malæ qualitatis fit dupliciter, per exteriora, & per interiora. Exteriora fiunt per repellētia epithemata, inunctiones, cerata, cataplasmata, odoramenta, suffumigia, instillationes, lotiones, & similia: ita tamen ut repellentia sint adstringentia & frigefaciētia primùm, deinde repulsoria, quibus addendum est aliquid ex mitigatorijs ac concoctorijs medicamentis: deinceps ad discussoria paulatim accedendum, detractis omnino repellentibus. Interiora malam qualitatem remouentia sunt syrupi, Zulapia siue Iuleb, eclegmata, apozemata siue decocta, pulueres, &c. Syrupi sunt, acetosus simplex, uiolaceus de endiuia, rosaceus de succo acetosæ, de agresta, de granatis, de limonibus, de acetositate citri, &c. Zulapia uaria sunt, ut uiolacea, nenupharina. Fiūt etiā cum ptisana & uino granatorum, cydonior ū malorum, uel cum Iuleb rosaceo, aqua hordei, & aqua coriandrorum præparatorum, &c. Electuaria sunt diarrhodon Abb. Triasandali, conserua uiolacea, rosacea, confectio de prunismes. Manuschristi, diacorali, &c.

Decocta fiunt ex rebus frigidis ad caput spe-
ctantibus, ut sunt uiola, nenuphar, rosa, salix,
ucurbita, mala granata, lactuca, sandali,
nyrthus, plãtago, semperuiua, portulaca, &
imilia. Capitis purgatio multifariam fieri
otest, siue per simplicia medicamina, uel per
omposita. Simplicia sunt rheubarbarum,
loes, agaricus, succus rosarum, diagridium,
yrobalani citrini, caßia, siliqua, succus
iolarum, manna, succus iridis, tamarindi,
ccus fumi terræ, & similia. Composita sunt
tria, sicuti electuaria, confectiones, pilulæ,
ochisci, potiones, boli, pulueres. Electuaria
nt electuarium de succo rosarum nic. ele-
uarium ros. Mes. Diaprunis sol. Nic. Diaphē
con Mes. electuariũ de psylio sol. Mes. Cas-
s & manna cum rheubarbaro, cum agari-
, cum scamonio præparato. Confectiones
nt, cydoniata solutiua, nebulæ solutiuæ, &
ille confectiones quæ parari possunt, sicuti
ssulæ cum diagridio, &c. Pilulæ sunt au-
æ Nic. de hiera simplici Gal. pilulæ lucis
es. de hiera cõposita Nic. De Rheubarbaro
es. Aggregatiuæ Mes. aleophanginæ Mes.

Trochisci sunt, Trochiscus de diarrhodon, de rheubarbaro, de camphora. addendo aliquid rheubarbari uel diagridij. Potiones fiunt ex electuarijs ac decoctis suprascriptis: similiter boli cum electuarijs & saccaro. Pulueres sunt ex rheubarbaro, aloe, agarico, cucumere syluestri, &c. Apis roboratio perficitur cum stypticis infrigidãtibus ac constringentibus, ut oleo rosaceo, myrthino, &c. Residui resolutio fiet cum resoluentibus modicè calefacientibus, sicut sunt semina Altheæ, fœnugræci, lini, meliloti cum camomilla, anetho: aut cum oleis camomillæ, anethi, &c. uel cũ pulmone agni uel arietis catulorum, & pullorum columbarum, &c.

Loci consentientes de cura cephalææ.

Auic. prima tertij, tra. 4. cap. 36. Si causa est sanguis, phlebotoma: & si tu in principio administrasti id quod repellit, demum utere embrocis ex aquis, in quibus resoluentia sint modicè calefacientia cum repercussione modica & stipticitate, ut flos squinanti, ca-

momilla, &c. Deinde euacua cum eis quæ
ueniunt: & scias, quòd quum purgasti, su-
ereſt ut confortes cerebrum & eius uelami-
a, &c. Ex quibus uerbis omnes intentiones
me iam dictæ eliciuntur. Præterea Paulus
Eg. lib.3.cap.5. & Aet. ser.6.cap. 50. &
Mes.cap.de soda, & Arcul. de cura cepha-
æ: similiter Michael Sauonarola de cura
dæ cali. Gerardus de solo, Gordonius ac
se Marcus Catinarius omnes in has inten-
ones curandi concurrunt. De reuulsione
quitur Gal.2. de compos.med. per loc.ca.
inquiens, Reuulsio itaque fit per clysteres,
r extremitatum ligaturas, & per plures
fernarum partium frictiones: interdum per
nguinis ex cubito detractionem, & ex na-
ous, aperta uena & apophlegmatismis &
dicamentis quæ naribus induntur, &c. Si-
liter Hippo.3. de morbis circa principiũ,
dolor capitis permanet, ut sternutet cura-
lenibúsque ac odoratis caput & uentrẽ
rgato, ptisanæ succum sorbeto, uinum ne
ato, &c. De repulsione malæ qualitatis
uitur etiam Gal. loco citato, ibi, Repellit

oleum rosaceum omphacinum per se, & cum aceto ex capitibus papaueris, &c. Et.2. de cõpos.med. per loc. cap.1. Quòd si in capite ipsa affectio calida existat, in primis repellendum cum refrigerantibus, deinde ex mitigatoriis ac concoctoriis aliquid admiscere ad repulsoria oportet, deinde discussoria adhibenda, ita ut paulatim repulsoria pharmaca detrahantur. De interioribus exhibendis consule neotericos authores. De purgatione capitis tetigit Gal.2.de compos. med. per loc.cap.2.ibi, Dabimus hieram exacutam, &c. Quomodo uerò hiera exacuatur docuit Galen.eodem in lib.cap.de Alopecia dicens se ueratrum nigrum addere, si atra bilis sit expurganda, aut scamonium, si amara bilis sit euacuanda. Vnde Græcè habetur τὴν ἱερὰν ὀξύναντας δοτέον. Et 2. de composit.medicam. per loc. cap.1. Euacuandus est biliosus humor per absinthij cremorem, aut per aloen, & per ipsam picram antidotum, aut modica addita scamonii, aut per catapotia ex aloe confecta, & De capitis roboratione & residui resol

ione satis habes ex Auicen. Mes. & Almans. capite de soda calida. Gal. cap. cit. Discutit oleum dulcissimum calidum & magis inueteratum, itémque Sycionium. Nota non dici Sycionium ἀπὸ σικύου id est, à cucumere, ut nonnulli putant, sed potius à Sycionia patria ubi parabatur: nam Dioscor. 1. lib. de oleo Sycionio loquens nullam de cucumere mentionem facit, & hoc prius annotauit Cornarius in suis annotationibus. Discutiunt etiam inquit Arcul. pulmo arietis, agni, item catuli lactentes, ac pulli columbarum, &c.

Obseruationes de venæ sectione.

Auic. prima tertij, de cura sodæ calidæ absque materia, in sectione uenæ primùm caue, ne uenter sit stypticus: ibi tu ad curandas ægritudines capitis lenificatione multũ naturæ indiges, &c. Similiter Razes lib. diuis. cap. 3. asserit. Secundo caue ne adeò uehemens sit dolor, ut curandi ordinem permutet: & hoc uoluit Mes. & Auicẽ. quarta primi, cap. 3. ibi, Quúmque ad diuersum tra-

here uolueris, dolorem illius membri prius seda. Gal. meth. 12. cap. 1. Qui dolori neglecta curatione tantùm est intentus, non id ex topicis artis ratione, sed in ægri gratiam facit: at si ex dolore uires resoluantur, atque ex eo periculum impendet, & mitigari prius dolor & uires roborari debent. Similis sensus est eodem in lib. cap. 7.

Obseruationes de repulsione.

Gal. 2. de compos. med. per loc. cap. 1. Aptißimus locus est ad applicanda remedia iuxta capitis sinciput: siquidem ob laxitatem coarticulationis iuxta coronalem suturam, & ob oßium tenuitatem & raritatem facile, tum caliditatem cum frigiditatem omniúmque adhibeatur, intro distribuit.

Auicenn. de uniuers. cur. sod. Alienanda sunt hæc frigida à posteriori cerebro, quod est origo neruorum. Gale. loco citato, À papaueris succo & mandragoræ est abstinendum: non enim citra damnum refrigerant, uitandáque quæ cum refrigeratione manifesta adstringunt, ut solani succus, mali punici, cô-

coniei, & mespili: & siquando necessitas expostulat, parum ex eis admiscere oportet.

Mesues cap. de cur. sod. cal. Quum topicis usus fueris, fac ne priuentur his tribus uirtutibus: prima, quòd in gradu alterationis competant: secunda, quòd membri uirtutem coadunent, ne superfluitates caput recipiat: tertia, quòd sua proprietate caput roborent, &c. rursus idem Mesues, Adhibenda sunt alterantia frigida, præterquam in quatuor casibus. Primò, quum soda calida fit in febribus materialibus: nam sodam multiplicat usus epithematum, uapores exire non permittentium, ut testatur Auic. prima tertij, cap. 11. Secundò, quum soda fit propter uapores acutos, qui ex totius corporis consensu, uel partis, ad caput perueniunt, etiam caput eos recipit: nam diuersio ad oppositum ex una parte competit, & ex alia receptorum resolutio, non autem alteratio. Tertiò, quum soda fit à multitudine materiæ, & tunc euacuatio sedat. Quartò, quum fit à multitudine uaporum, existentium in capite per consensum totius uel partis: tunc resolutio &

particularis euacuatio conuenit, & non alteratio.

Gal.2. de compoſ. med. per loc. cap. 1. notat, quòd ubi frigidior & crudior fuerit humorum multitudo, tepida applicentur: ubi calidior & bilioſior, frigida. Arcul. *Præſente rheumate fomentationes, ſternutatoria, & gargariſmata, & lotiones pedum & capitis non ſunt omnino, niſi poſt perfectam euacuationem admittenda.* Auic. *prima tertij, cap. de can. uniuerſ. cur.* Cauendum *eſt in cerebri inflammationibus, ne maturantia adhibeamus, &c.*

Obſeruationes de purgatione capitis.

Auic. *prima tertij, de euacu. cur.* A' *facilioribus eſt inchoandum.* Similiter Mes. *cap. de ſod. cal.* Auic. *prima quarti, cap. de cura putridarum in genere,* Ad *euacuationẽ præcedat digeſtio.* Et Hippoc. *aphor. 1. aphor. 22.* Concocta *medicari atque mouere, non cruda, modò non turgeant, &c.* De *his uide de purg. ſup.*

De cura Cephalææ ex humore frigido.

Curationis scopi erunt quinque: primus, modus regiminis: secundus, materiæ præparatio: tertius, humoris præparati euacuatio: quartus, diuersio: quintus, cerebri roboratio ac residui resolutio.

Modus regiminis, si materia sit pituitosa, frigida scilicet & humida, erit circa sex res non naturales calefaciens & exiccans. Materiæ præparatio fiet, si pituita fuerit crassa ac uiscosa, per incidentia ac attenuantia capiti conferentia, ut est rhodomel, oxymel simplex, compositum & scilliticum, syrupus de duabus radicibus, syrupus de quinque rad. syrupus de stechade, de betonica, cum decoctis incidentibus, ut ex hyssopo, origano, pulegio, saluia, maiorana, betonica, ruta, peonia, saturegia, stechade, sileri montano, ex chamædrio, chamepithi, castorio, cinnamomo, ligno aloes, laudano, melliloto, calamo aromatico, uerbena, fœniculo, folijs lauri, cum mosco, ambra, nuce myristica, rosmarino, quæ omnia summopere capiti oportuna esse uidentur. Si

uerò materia fuerit tenuis & fluens, calidi
stypticis, quæ craßiorem materiam reddant
utemur, sicuti est mastiche, nux mosch. ligni
aloës, &c. Posset etiam fieri materiæ præpa-
ratio cum cataplasmate ex rebus prædictis
minus calido & frigido, prout expedire ui-
debitur. Euacuatio fiet, ut suprà dictum est
per simplicia ac composita pharmaca. Sim-
plicia sunt, colocynthis, agaricus, aloes, uebu-
li, sarcacola, turbit, chartamus, esula, polypo-
dium, hermodactylus, scilla, radices ireos, ci-
clamen, &c. Composita sunt, cõfectiones, ele-
ctuaria, pilulæ & pulueres. Confectiones
sunt diarob, diaturbit, & mille aliæ, quas pe-
te cum melle & saccharo poteris componere.
Electuaria sunt, diaphinicon Mes. electuari-
indum Mes. diacartami magist. egetea Me.
electuarium elescoph Mes. diarob cum turbi
& rheubarbaro & similia. Pilulæ sunt cho-
chiæ Almans. pilulæ fœtidæ Mes. de serapin.
Mes. de rheub. Mes. de sarcacola Mes. hiera
logodion nic. pilulæ aggregatiuæ Mes. sin
quibus nic. pilulæ de hiera magna Gal. de
hiera cum agarico magist. pilulæ aleophan.

ginæ Mes. pilulæ de agarico & de hermodactylis Mes, &c. Pulueres componi possunt ad libitum, sicut puluis turbit, præparati rheub. agarici, cartami, &c. Diuersio & deriuatio, quæ est altera euacutio, fit per extremarum partium ligaturas, per suppositoria enæmata, cucurbitulas, lotiones, frictiones. Deriuatio fit per gargarismata, sternutatoria & masticatoria, caput purgantia. Ligationes fient ualidiores quàm in calida cæphalæa. Suppositoria parantur ex specierum hieræ compositæ ʒ. ij, salis gemmei. ʒ, i. cum melle, quibus addi potest colocynthis, agaricus, fel tauri, stercus muris, euphorbium, esula, diagridium, &c. Enæmata parari possunt ex decocto saluiæ, stæchados, mercurialis, maluæ, furfuris lib. i. caßiæ, hieræ, logodionis añ ʒ. 5. Rhodomellis, olei communis añ. ʒ. iij. salis ʒ. 5. Validiora fiunt cum colocynthide, agarico, centaurio, cartamo, &c. Cucurbitulæ applicantur cum scarificatione, prout tibi uidebitur. Fricationes fiunt manibus oleis, mantili aspero uel leni, uino albo & decocto asparagorum & herbarum cali-

darum, &c. Gargarismata fiunt cum oxymelle simplici & composito & scillitico, cum decocto origani, hyssopi, cui addi potest, ut sit ualidius, synapis, piretrum, cortices thuris, ac piper, &c. Sternutatoria cum pipere, condisi, helleboro albo fiunt. Caputpurgia cum nigella per. 24. horas infusa in aceto & exiccata & in puluerem redacta fiunt, aut ex felle taurino aut caprino cum modico castorei & parte una croci, cum aqua maioranæ fiat collyriū. Masticatoria fiunt simpliciter cum mastice, addito pipere uel piretro, uel radice capparorū, &c. Capitis roboratio fiet cū calidis stypticis. Residui resolutio fieri potest per linimenta, epithemata, attractiones, sacculos, instillationes, confectiones, & suffumigia, & cerata. Linimenta fiunt ex oleo camomillino rutaceo, laurino de spica liliorum alborū, de cheiri nardino sansucino, de amygdalis amaris, de croco: quibus addi possunt oleum rosaceum, uiolaceum & similia: uel si calidiora desiderantur, cum oleo de castorio, de euphorbio, de piperibus. Epithemata fiunt ex aqua maioranæ, uel oleis, aut ex decocto stecha-

los, foliorum lauri, camomillæ, rosarum cum oleis ad caput spectantibus. Attractio per nares fiet cum aqua maiorana muscho addito uel ambra (quanuis odorifera in mulieribus sint uitanda, ob conuersionem uteri ad superiora) uel cum aliis aquis capitalibus, addẽdo calamum aromaticum & nucem myristicã. Sacculi fiunt ex camomilla, maiorana, stechade, foliis lauri, pulegio, origano, corticibus cedri, cinnamomo, spica, mace, gallia muschata, &c. Instillationes fiunt ex laudano, storace cal. cum oleo camomillino, rutaceo, &c. Confectiones fiunt ex diambra, diamargaritone, diamuscho dul. confectiones de gẽtu aromatico ros. moschato electuario regum mytridato theriaca, diacoro, &c. Suffumigia fiunt ex thure, sandaraca, ligno aloes, laudano, muscho, storace, calamite, caryophillis, &c. Cerata fiunt ex camomillæ, maioranæ, stechades, rosarum ana. p. i. corticum citri, garyophyllorum, cinnamomi, nucis muscha. ana. p. 5 galliæ muschatæ, laudani parum, cũ oleo de spica & resina pini ad libitum fiat ceratum, &c.

Loci consentientes de cura cephalææ ab humore frigido.

Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1. *Si uiscosus aut crassus humor, aut flatus uaporosus in angustiis meatuum infarcitur, ita ut multo tempore opus sit ad curationem, tunc quæ sic infarcta sunt, attenuare oportet, meatûsque dilatare, per quos excernantur, habita prouidentia, ne quid humoris uel flatus amplius infarciatur, & ad hæc corroborandum est affectum membrum*. Ex quibus uerbis curandi intentiones elici possunt. Consule tamen in iis omnes neotericos practicantes. De sex rebus non naturalibus loquitur Paulus lib. 3. cap. 4. ibi, *Vinum, inquit, subtilius propinandum, corporis motio adhibenda, item balneum prodest, &c.* Quòd materiæ præparatio fiat per incidentia ac extenuantia, habes in. 9. aphor. 2. libri: nam in fine commen. Gal. *Erit fluidum corpus omnibus reseratis meatibus, humoribus uerò incisis, abstersis atque extenuatis, siquis fuerit humor in corpore crassus ac glutinosus.* Quòd

erò tales syrupi iam enarrati sint ad propositum, lege ex Mesue, uel ex Gale. 2. de omp. med. per loc. cap. 1. ubi acetum, mulim in potu aut simplex aut Iulianicum ppellatum ex origano hyssopo commendat. uicen. prima tertÿ, de cura sodæ frigidæ, Et dministrentur subtiliatiua uel maturatiua 7 euacuatiua determinata, &c.

De diuersione loquitur Auic. loc. cit. ubi am fieri in principio imperat, si humor eo fuerit communicans. Quòd uerò hæc tot odis, quot iam diximus, fiat, expreßè habeir ab Arcul. Marco Catnario & ab omniu practicantibus. De roborando capite le: Gal. loco nuper citato. Item Auic. prima rtÿ, ubi modos epithematum caputpurgioim oleorum ac herbarum docet: inde enim nnia ex me dicta intelliges. Auic. de cur. dæ frigidæ. Omnes qui habẽt sodam ex frigore post purgationem, si ea indigent, iuuant ictiones, caputpurgia, suctiones nariũ, odo menta, embrocæ & emplastra calefacienta, &c. Habes similia ex Gal. 2. de compos. ed. cap. 2. de cura cephalææ ex Archigene

& Asclepiade, & plurimis alijs, ut apophlegmatismos, sternutatoria, & amuleta, quæ capiti circumponuntur: similiter irrigationes, masticatoria, pastillos, &c.

Obseruationes de regimine in cephalæa.

Auic. prima tertij de uniuer. regimine in soda, Tu scis quòd soda est exemplum reliquis ægritudinibus in necessitate abscissionis suæ causæ & oppositione ei cũ contrario. Et post hæc scis, quòd ex rebus in rememoratione sodæ iuuantibus est paucitas comestionis, & potus propriè uini, & multitudo somni: uerùm nimia paucitas comestionis in soda calida nocumentum affert, augmentum in ipsa faciens. & in uniuersali can. Et scias, quòd qui conqueritur de ægritudine frigida in capite, nocetur à uino, & qui habet ægritudinẽ in uelaminibus, nocetur ab aqua frigida. Arcul. Fercula sint facilis concoctionis & paucarum superfluitatum: item comedantur aliqua styptica post cibum, uapores reprimẽtia, sicut cydoniata cum speciebus, uel pira,

uel fructus styptici. *Somnus sit minor quàm in alijs sodæ speciebus: dormiat leuato capi-te, loco exercitij fricationes uicem suppleant, animi accidentia uitentur excessiua, &c.*

Obseruationes de materiæ præparatione.

Marcus Catinarius de cura sodæ phleg-maticæ, Ab imbecillioribus, inquit, inchoan-dum ad ualidiora procedendo. *Ratio est, quia ualde extenuantia in principio exhi-bita magis naturam dilatant, quàm in dige-rendo adiuuent, &c.*

Obseruationes de euacuatione.

Mesues de sod. frig. ab humore melan-cholico, Tria consideranda sunt in euacua-tione, primum, quòd nō semel, & multam & subitam faciamus euacuationem, sed per in-terualla, habentem temperiem, ut natura eua-cuationem, nō autem euacuatio naturam re-gat: nam ex subita ac uiolenta euacuatione nō natura regulariter operatur, sicut im-petus flammæ, quæ subitò agit in subtile, &

prætergreditur crassam. Secundum est, quòd euacuatio sit cõmensurata, non excedens mediocritatem, sed sit extensio eius eleuationis non recedens à gradu medicinarum incolumium. Tertium est, quòd non expolientur solutiua à rebus lenificatiuis & humectantibus, nam hæc operationem beatificant. Itidẽ asserit Auicen. prima tertij de can. uniuers. curat. Adde tamen his tu quartum, quoniam quum phlegmagoga indifferenter ab omnibus partibus euacuant, idcirco aliquid quod membrum euacuandum respiciat, his semper addere conuenit, ut uirtus pharmaci ad id tendat, quod euacuare intendis, ut si caput, capitalia, si pectus, pectoralia, &c.

Obseruationes de topicis applicandis.

Gal 2. de comp. med. per loca, ca. 1, In inueteratis capitis affectionibus ac doloribus ua lidis ac frigidis necessariò capillos radimus aut ualde usque ad cutem resecamus. Paulus lib 3. cap. 4, Topica mutentur singula continuè, nam uetustate fiunt inefficacia. Galen.

2. de cōpos. med. per loc. cap. 2. inquit, quòd in principio morbi à debilioribus est auspicandum, quum statim efficacißima adhiberi non conueniat, ut suprà dictum est.

De Hemicrania.

Ημικρανία siue ἑτεροκρανία est, ubi uel in parte sinistra uel dextra dolor capitis accidit, qui interdum intensionem, quandoque remißionem infert. Locus doloris interdum extra caluariam percipitur, aliquibus ad capitis usque profunditatem penetrat, quibusdam uerò temporum musculos uehementer infestat, &c.

Loci consentientes de Hemicrania.

Gal. 2. de compos. med per loc. cap. 3, Hemicrania est affectio dolorosa, circa dimidiā capitis partem, aliquando dextram, aliquando sinistram, quæ iuxta suturā secundum eius longitudinē terminatur, & ut plurimùm exacerbatur. Auicē. prima tertij, Hemicrania est dolor in una medietate capitis excitatus, &c. Razes, quem multi sequuntur, nul-

lum agit de hemicrania caput, uolens fortaſſe pharmaca, quæ inueterato capitis dolori medentur, hemicranicis etiam affectionibus auxiliari: ſed non mirum, quum nec Apollonius Archigenes, & Aſclepiades unà cũ Critone, ut refert Galen. ſcripſerint. De loco affecto loquitur Galen. loc. citat. ibi, Quidam circa temporum muſculos dolitant, & pleraque ſanè ipſorum pars hoc modo affligitur: quidam uerò dolorem longè ulterius progredientem habent, & quidam adeò uehemẽter dolent, ut neque manus contactum facile ferant. Aet. ſer. 6. cap. 49, Et aliquibus contingit, ut extra caluariam doloris ſenſum percepient, quibuſdam in capitis profunditatem penetrat, &c. Similiter Paulus lib. 3. cap. 5, Quãquam unum & idem caput de cephalæa & hemicrania ipſe faciat.

De cauſa Hemicraniæ.

Cauſa eſt plenitudo, uel humorum aut uaporum influxus. Fit nonnunquam etiam hemicrania ab intemperie nuda, abſque humorum complexu: ſæpius tamen fit ex aliarum

corporis partium consensu, & denique ab his omnibus quæ dicta sunt superius de cephalæa.

Loci consentientes de causis Hemicraniæ.

Gal.2. de compos. med. per loc. cap.3, Hemicrania fit ex influxu humorum, siue multorum, siue calidorum, siue frigidorum, causam doloris suggerente. Hoc idem *asserit Aet. ser.6. cap.49. itidem Paulus.* Alex. *lib. 1. cap.18, nonnunquam fieri, inquit, ex solo temperamento, sæpius ex consensu aliarum corporis partium, &c.* Negat tamen Auic. *posse fieri hemicraniam à malitia complexionis singularis, id est, ab intemperie nuda, sed quum nullam adducat euidentem de hac re rationem, plus tribuendum esse* Alexandro *authoritatis assererem in hac re, quàm* Auicennæ.

De Hemicraniæ indiciis.

Quanuis uberius de indicijs suprà dictum sit, quum de Cephalæa *uerba fecimus, nihilominus, ut in summa referam, grauitas mo-*

lesta, plenitudinem indicat, dolores cum erosione, humorum uel uaporum acrimoniam, dolores cum pulsibus, inflammationem, dolores uerò ad radices oculorum se extendentes, intra caluariam morbum denotant: si uerò circa caluariam doleat, dolores extra sunt. De *humorum qualitate sumi potest indicium à iuuantibus & nocentibus applicitis, &c.*

Loci consentientes de Hemicraniæ indiciis.

Aet. *ser.* 6. *cap.* 48, Dolores *cum grauitate humorum multitudinem indicãt, cum mordacitate, humorum uel uaporum acredinem, cum pulsu inflãmationem, &c. Et paulò inferius,* Dolores *quidem in superficie hærentes mẽbranæ os caluariæ ambientis affectionem significant: quibus uerò affectio intra caluariam est, dolores usque ad radices oculorum procedunt, &c.* Hoc *idem asserit* Galen. 2. de *compos. medic. per loc. cap.* 2. & Paulus Aegi. *lib.* 3 *cap.* 5. Auicen. *prima tertij, cap.* 37, Quum *fiat hemicrania modò à frigidis, modò à calidis, frigidos esse dices, si cum calefa*

ctione quietem inueneris: calidos, si quietem cum infrigidantibus, &c. Vide etiam de his *latius* Gal.3.de loc.affect.cap.9.

De cura Hemicraniæ.

Tres sunt in cura hemicraniæ intentiones medendi, prima est euacuatio, secunda est reuulsio ac deriuatio, tertia malæ qualitatis permutatio. Euacuatio fiet uel pharmaco, uel uenæ sectione, prout æger magis opus habuerit: & de his superius uberrimè dictum est in capite cephalææ. Reuulsio ac deriuatio per eadem perficientur, ut suprà dictum est. Verùm ante accessionis tempus hæc perpetranda sunt: iuuat in hoc fricare partem, quæ circa temporum musculum est, tam diu, ut excalefiat, præsertim si à frigida causa dolor proueniat. Mala intemperies, siue humorũ qualitas per sui contrarium permutabitur, ut calida cum frigidis, frigida cum calefacientibus: utrisque tamẽ semper ea addenda sunt, quæ adstringẽtem facultatem habent, eo tamen seruato, quòd in uehementi caliditate modicè refrigeres, in frigida mul

tum excalefacias, dolor uerò ſine humorũ cõplexu per alterãtia tantùm extrinſecus adhibita, curabitur.

Loci conſentientes de cura Hemicraniæ.

Galen. 2. de comp. medic. per loc. cap. 3, Vbi quis hemicraniam curare aggreditur, prius quali purgatione, aut uenæ ſectione æger opus habeat, conſideret, atque ita ad capitis auxilia progrediendo, tum per digitos ſuæ manus, tum per linteum dimidiam frontis partem, & eam maximè quæ circa temporum muſculum eſt confricando excalefaciat: atque id ante acceßionis tempus faciendum eſt, poſt exacerbationem uerò pharmacis hemicranicis utendum. Quòd ſi multa caliditas in doloribus percipiatur, ijs quæ modicè refrigerant: citra uerò hanc, ijs quæ multum excalefaciunt: uerùm utriſque ex his quæ firmitatem ac robur addunt, miſceantur quæ adſtringentem habeant facultatem, &c.

Auicen. prima tertij, cap. 38, Eius cura eſt phlebotomia, & propriæ uenæ frõtis & tem

poris, & solutio, & clysteria, & attractio, & totum cum eo quod conuenit ipsi, ut dictum est. Quum periodus adest, oportet ut purgetur corpus ante ipsum, & permutetur cõplexio post purgationem. Quòd si materia fuerit calida, pones narcotica super tempora, &c. Et paulò infrà, Aegritudo, cuius tempus est prolongatum, est frigida secundum dispositionem, & indiget resolutione, & quod calefaciat cum fortitudine, &c. Alex. lib. I. cap. 8, Si hemicrania citra materiam ab intemperie fiat, solis extrinsecis utendum est præsidijs. Si uerò cũ materia, considerandum est, quisnam humorum adauctus redundet: Quòd si sanguis modum excesserit, sectione uenæ utendum, si alius humor sortito medicamine statim euacuandus est, &c.

De cura cephalææ & hemicraniæ per consensum.

Si ab uniuerso corpore caput afficiatur, quatuor erunt curandi intentiones. Prima, euacuatio aut purgatio: secunda, reuulsio & malæ qualitatis impressæ repulsio: tertia erit

eius, si quid adsit in capite, cōcoctio: quarta erit partis affectæ roboratio ac discußio. Si uerò uni alicui parti condoleat, binæ tantùm erunt intentiones, altera scilicet ad mēbrum, ex quo humores uel uapores mittūtur, altera ad mēbrū in quo recipiūtur. Euacuatio fiet, si multitudo humorum in uenis fuerit, per sectionē uenæ: si uerò qualitate tātùm humores inualeant, purgante pharmaco utemur, &c. Reuulsio fiet in partem contrariam reuellendo. Repulsio malæ qualitatis impressæ fiet per sorbitiones aut irrigationes moderatè refrigerantes. Concoctio eius quod capiti impactū est, fiet per attenuantia & incidentia, ut dictum est suprà. Roboratio fiet etiam per eadem, ut suprà dictum est. Quod uerò attenuatum est & incisum, tunc discutiēdum erit. Si uerò una pars mandet, & altera suscipiat, quòd altera non trāsmittat, stypticis refrigerātibus procurandū, & quòd caput ne recipiat, ijs quæ firmitatē ac robur indunt, utendum erit. Quot modis autem aliquid per consensum fiat, lege fusius ex Auic. secunda primi, cap. de complendis dispositionibus, &c.

Loci consentientes de cura Cephalææ & Hemicraniæ.

Gal.2.de compos.medic.per loc.cap.1, Si ab uniuerso corpore caput afficiatur, prospiciendum intemperiei & materiæ prædominanti, instando, eásque urgendo: & si multitudo humorum circa uenas fuerit, uenã secabimus, si qualitas magis inualuerit, purgante pharmaco utemur: quòd si uni alicui parti condoleat, existente calida intemperie, panem ex diluto uino dabimus, exhibẽdo etiam sorbitiones ex alica, & foris irrigationes moderatè refrigerantes, & firmitatẽ addẽtes, ut dictum est, &c. Et paulò superius dixerat, Si aliunde humor uel uapor deriuet, influentem in primis repellere necessariũ est, impactúmque cõcoquere & attenuare, idque ipsum discutere, & circa partem affectam firmitatem inducere, ut ne quid influens amplius suscipiat. De reuulsione loquitur Hippoc.aphor.5.aphor.68. ibi, Dolenti partem capitis posteriorem in fronte uena incisa prodest. De coctione, Gal.2. de composit.med.per loc.

cap.1, ubi inquit, Si uerò ob crassos & uisco sos humores in stomacho cõtentos caput do leat, hos extirpabimus, acetum mulsum exhi bendo, aut simplex, aut Iulianicũ appellatum ex hyssopo & origano potionibus, &c. Quò uerò membrum ne transmittat, iubet Raze buccellas panis in succo granati, aut uuæ a cerbæ, aut horum similium exhiberi: qua d re frigidis stypticis opus est in his uti, &c.

De his quæ lædunt caput.

Galen. 2. de compos. medic. per loc. cap. 1 iuxta finem, Viticis semen, absinthij succus lac in potu, glandes quercinæ, oliuæ nigræ eruũ: hoc enim articulos dissoluit. Offendũ etiam caput myrrha, thus, hederæ cacumina. Perturbant etiam mentem lentisci fructus, crocus, peucedanũ, cyclaminus sicca cũ uino potata, styrax. Medicus potus tristitiã disci tit, multus autem turbulentos somnos efficit, &c. Dioscor. Lædunt præter hæc, palma, a butus, ferula, meu, mandragora, uinum gypsa tum, &c. Auicen. præter hæc damnat lac, al lium, cepas, & omnia acrumina. Et pri-

a tertij, de ser. uniuer. sod. omnia aromata
ue calida siue frigida. Item dänat carnem
accinam, & reliquas carnes crassas, fabas,
uellanas, &c.

De prognosticis cephalææ & Hemicraniæ.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 10, Caput doleti
circundolenti pus, uel aqua, uel sanguis
fluens per nares aut os aut aures, morbum
luit. B. Intellige, si dolor ab inflammatio-
, aut ab humorum multitudine fiat, alio-
si à flatuoso spiritu, aut ab intemperie
ntigerit, non per hos modos sanaretur, ut
al. in comment. Et aphor. 3. aphor. 13, Si
tas sicca fuerit & aquilonia, autumnus ue-
pluuiosus & australis, dolores capitis ad
emem fiunt. Hoc idem etiam adserit Auic.
ima tertij, cap. de uniuers. sermone sodæ. Et
hor. 4. aphor. 70, Quibus urinæ perturba-
, quales sunt iumentorum, ijs dolor capitis
l adest uel aderit. Ba. Nota ex Galeni com
ent. quòd quædam urinæ longo tempore
anent perturbatæ, quædam citò sedimen

crassum habent, & citò morbum finiri deno-
tant: quæ uerò non resident, si uires adsint
longum fore morbum prænunciant, si imbe-
cilles, ægri mortem prædicunt. Auic. similite
de his pertractat, de signis nunciatiuis sod
cap. 8. ibi, Vrina similis asinorum urinis, si-
gnificat, quòd soda fuit, aut fit, aut erit, &
similiter rubedo urinæ, & subtilitas eius i
febribus, & hora crisis significant permuta-
tionem ad caput, &c. Hippoc. aphor. 6
aphor. 51, Quicunque sani dolore capitis re-
pentè capiuntur, & statim muti fiunt & ste-
tunt, in septem diebus pereunt, nisi febris ap-
prehẽderit, &c. Et 3. prognost. cap. 7, Capi-
tis dolor uehemens & cõtinuus cum febre, si-
quidẽ ex indicijs extiterit exitiosis, lethali
admodum est, &c. Hoc idem etiam habet d
coactis prænotionibus, & plura multa. Et 3
prognost. cap. 12, Si quis per febrem nõ exi-
tiosam dixerit caput dolere, aut etiam tene-
bricosum quid ob oculos obuersari, si uentri-
culi dolor in eo extiterit, biliosa uomitio ade-
rit, &c. Et post hæc tres capitis dolorum dif-
ferentias aßignat, ibi, Si quibus horum cœpi

dolor, &c. lege fusius, & plura inuenies ad hunc rem utilia. Arcul. Dolor capitis continuus, prolongatus, frequenter ad cerebri abscessum, aut cæcitatem ægrum perducit. Itē, cephalalgia in febribus continuis, quæ non inclinante febre remittitur, phrenitidem pronunciat. Hippoc. 3. de morbis circa principiū, quum grauis capitis dolor repentè per exortа mutum facit, præsertim cum temulentia, sic in septē diebus perit. Habes etiam plurima prognostica ex prædictione secūda ipsius Hippocratis: quanquam esse Hippocratis librum falsò ascribant nonnulli, &c.

Authores erronei dissentientes circa dolorem capitis.

Adserere, cephalæam à cephalalgia non differre.

Adserere, alterationem esse solam tantummodo causam doloris, cum Auerrhoe.

Adserere, humidum quatenus humidum nullo modo efficere dolorem.

Adserere, solutionem continui esse solam tantummodo causam doloris.

5 Adſerere, quòd tenues urinæ dolores capitis ſignificent.

6 Adſerere, ſectionem uenæ non in omni capitis dolore conuenire.

7 Adſerere, reuulſionum modos eſſe ſex tãtùm, & non plures.

Confutatio diſſentientium circa dolorem capitis.

Ad primum: Gal. 3. de loc. aff. cap. 9, Conſtat quòd ſicut in cephalalgia, ita & in cephalæa caput facillimè afficitur, atque hoc eſt ipſis commune: uerùm per cephalæam affectæ partes multò debiliores quàm in cephalalgia redduntur. Igitur intenſè differũt.

Ad ſecundum: Gal. 2. de comp. med. per loc. cap. 1, Dictum eſt, ob diſſolutionem continuitatis ſimilarium partium dolorẽ oboriri: diſſoluunt enim erodentia, diſſecantia, diſtendentia, & uehementer calefacientia & refrigerantia, &c. Si igitur diſſolutio continui cauſa eſt doloris, non ergo ſola tantummodo alteratio, &c.

Ad tertium: Gal. in arte med. cap. 80, Al-

ratur substantia à caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate. Itidem adserit secundo Auic. in morbis ac. comment. 1, Igitur humi... us alterando efficiet dolorem, quod intellendum est, si non per se, saltem hoc efficere per accidens.

Ad quartum: Auic. prima tertij, de uniuers. ... sod. Causa doloris aut est mala comple... x, aut solutio continui, aut utraque, sicut in ... stemate. Itidem ait Gal. 12. meth. cap. 7, Nesse est, ut affectus, qui dolorem excitat, ... diuisio sit, uel alteratio, &c. Itidem in ... med. cap. 80, Igitur non sola solutio con... ui est causa tantummodo doloris, sed etiã ... ratio.

Ad quintum respondet Gal. aphor. 4. cõ... t. 70. esse falsum, quòd urinæ tenues sint ...αλγικὰ, id est, dolorem capitis significates, &c.

Ad sextum: Hippoc. aphor. 5. aphor. 68, ... nti partem capitis posteriorem in fronte ... uena incisa prodest: qua de re si non ... ne euacuationis, ratione tamẽ auersionis ... quis abscessus fiat, semper conueniet.

Ad septimum: Gal. 5. meth. cap. 3, Reuulsio in his quæ suprà sunt omnibus, deorsum semper agitur, sursum in ijs quæ sunt infrá. Præterea à dextris ad sinistra, sicuti ab ijs rursus ad illa, similiter ex ijs quæ intus sunt ac ea quæ foris habentur: & sic sunt sex modi. Sed hic Gal. reticet modum de antè & retrò quem aphor. 5. comment. 68. recitauerat, & sic sunt octo.

De Phrenitidis descriptione.

Phrenitis duplex est, uera & notha. Vera est inflammatio membranarum cerebri, cum febre acuta, delirium & mentis perculsionem inducens. Mendosa, quæ paraphrenitis dicitur, est non inflammatio cerebri uera, à consensu totius uel alicuius partis dependens. Phrenitidis tres sunt differentiæ, una, qua læditur cogitatio, & seruatur ratio & memoria: secunda, in qua solùm læditur ratio, seruata imaginatione & memoria: tertia, in qua læditur memoria, ratione & imaginatione seruata. Quarta etiam addi potest, in qua nihil horum seruatur. Si igitur imagin.

o læditur, tunc pars sincipitis læsa est: si memoria, pars occipitis: si ratio, medius uentriculus, &c.

Loci consentientes de Phrenitide & eius diff.

Gal. lib. finit. med. Phrenitis est mentis delirium, cum febre acuta, ac floccorum collectu & mentis emotione. Paulus lib. 3. cap. 6, φρενῖτις φλεγμονὴ τῶν μηνίγγων ἐστιν. Auic. prima tertij, tra. 3. cap. 1, Charabitus, id est, phrenitis est apostema calidum, in uelamine cerebri, subtili ac crasso, absque corpore cerebri, licet quandoq; cerebro accidat. Vocatur etiam ab ipso sirsen calidum. Quod uerò fiat cum acuta febre, lege Hippoc. lib. 3. in epidemicis morbis, ibi, φρενιτίζειν Græci dicunt, qui in febre acuta desipiunt: μαίνεσθαι uerò, qui citra febrem insaniunt. Hoc idem sentit Gal. l. 5. de sympt. cau. ubi inquit, delirium esse motum principis facultatis deprauatum à prauis succis, siue à cerebri intemperie ortum habens: cui si febris accesserit, phrenitis uocatur, si citra febrem, mania, &c. Quòd uerò

tres sint uel quatuor phrenitidis differentia innuit Gal. 4. de loc. aff. cap. 2. ubi inquit Tres sunt differentiæ, duæ quidem simplices ex quibus tertia componitur. Prima quæcunque oculis offeruntur, quantum ad sensitiuam notitiam pertinet, rectè iudicat, cogitando uerò à naturali iudicio aberrat. Secunda rectè cogitat, sed à sensibus difformiter mouetur. Tertia, quæ simul & sensus & cogitationis uitio laborat. De memoria amissa in hoc casu habes ex Galeno exemplum de quodam, qui cùm matellam petiuisset, meiere tamen neglexerit, aut quum lotium emisisset matellam prodere non meminerit, &c. Quod uerò quarta species siue differentia addi possit, habes ex Auicenna capite de signis charabiti. De his etiam mentionem facit Aet. ser. 6. cap. 2. ibi, Proinde anteriore cerebri parte læsa, imaginatio solum peruertitur, &c.

De causis phrenitidis.

Causarum aliquæ antecedentes, aliquæ coniunctæ. Antecedentes sunt, succi calidi, ue

uti ſanguis & utraque bilis, in cerebri mem-
ran us penetrantes. Coniunctæ ſunt iidem &
ucci inflammationem ad actum deducentes.
Paraphrenitis uerò fit à uaporibus calidis
& mordacibus, à toto uelut in febre acuta ad
aput elatis. Interdum fit etiam à ſimplici &
uda alteratione, interdum affecto diaphra-
mate, uel alia quapiam corporis parte. Ve-
ùm ea quæ à ſepto tranſuerſo prouenit, adeò
imilis ueræ phrenitidi exiſtit, ut quis facilè
n hoc decipi poßit, &c.

Loci conſentientes de cauſis phrenitidis.

Gal. 5. de ſympt. cau. cap. ult. Phrenitis non
ſolùm ob calidos ſuccos, uel calidiorem cere-
ri temperaturam accidit, ſed quum phle-
monen in cerebro, uel in ipſius membranis ii
ucci pariunt, &c. Paulus lib. 3. cap. 6, Cauſa
orbi eſt ſanguis exuperans, uel bilioſus hu-
or, interdum flaua bilis adeò peruſta, ut in
igram degenerauerit, quæ etiam grauißimã
hrenitidem contrahit, &c. Gal. 5. de loc.
ff. cap. 4, Atque delirare etiam ſolent non-

nulli ob uitium, quod in ore uentriculi con
sistit, & febribus ardentibus, & pleuritid
& peripneumonia: sed quæ ob septi transue
si accidunt deliria, non multùm distan
phrenitide.

De Phrenitidis indiciis.

Quum tria sint phrenitidis indicia, præ
cedentia scilicet, demonstratiua ac remem
ratiua, de præcedentibus ac demonstratiu
hîc tantum mentionem facimus. Signa præc
dentia sunt, uigiliæ prolixæ, somnus turbul
tus, obliuio agrestis, dolor capitis, prompt
tudo ad iram & odium, aluus adstringitu
urinæ sunt tenues, biliosum humorem ad su
periora petentem demonstrantes. Signa de
monstratiua sunt sex, ut febris continua con
clusa, magna capitis & oculorum grauita
uehemens in facie & oculis rubor, dolor ca
pitis, horror luminis, & pulsus frequentia c
duritie. Signa inter ueram & spuriam inter
stinguentia sunt, ut si quid ex dictis sex defe
cerit, non amplius sit uera, sed spuria. Præ
terea si ab altera corporis parte, uel à toto

t in febribus, fieret, tunc mendosa est: nam ebre curata etiam ipsa curatur. Praeterea mendosa statim fieri solet, uera autem paulatim accedit. Signa causarũ sunt, nam sanguine peccante, oculorum aderit rubor, uenae inguine tumefactae, risus, motus morbi uniformis (uniformiter moueri inquam, quum nec de tertio in tertium, nec de quarto in quartũ accessionem habet) sanguis destillat è naribus, somnus longus, imaginationes rubeae. Signa bilis sunt audacia, temeritas, oculorum ultúsque flauities, uigiliae multae, linguae ariditas: qui uerô tã immaniter saeuiunt, ut coerceri nequeant, ijs ab atra bili phrenitis procedit. De signis quae affectam particulam demonstrant superius dictum est. Signa inflammationis in cerebro, aut in eius membranis, sumuntur ex dolorum ac oculorum affectionibus: nam maior est dolor, quum in membranis inflammatio existit, quàm in cerebro, &c.

Loci consentientes de signis Phrenitidis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 4. de omnibus his si-

gnis mentionem facit, ibi, Interdum uigili
præcedunt, & somnus manifestis imaginibu
turbatus, ita ut clament & exiliant: interd
adeò agrestis obliuio, ut ne meiere, sed nec m
tellam prodere meminerint, &c. Lege fusiu
& inuenies multa à me pridem recitata. Le
ges etiam in hoc capite differentiam inte
ueram & mendosam phrenitidem.

De signis sex demonstratiuis loquitur Ra
zes. 9. Almans. ibi, Quum aliquem febris con
clusa continua inuaserit, cum forti capitis &
oculorum grauedine, & in facie atque in oc
lis uehemens fuerit rubedo, & capitis dolor
& horror luminis fuerit, & in pulsu ueloci
tas, & frequentiæ superfluitas, sunt certissim
phrenitidis indicia. Quòd si lingua fueri
nigra, uel citrina, & permisceatur intelle
ctus, & multum fuerit alienatus, & multum
uigilauerit, iam phrenitis perfecta est, &c.
Sed Gal. 1. prorrhet. comment. 4. à principio
usque ad finem methodum inueniendi phre-
nitidis indicia docet, ubi quæ propria, quæ-
ue inseparabilia esse signa dicantur, facilè
intelliges. De paraphrenitide loquitur Pau-

lus lib. 3. cap. 6. ibi, Quæ consensu stomachi gignitur, non est phrenitis, sed hoc solùm puta delirium. Facit etiam mentionem de signis causarum, ibi, Quibus sanguineus humor morbum facit, ij cum risu insaniunt: quibus flaua bilis, ferociter, quibus atra, tam immaniter sæuiunt, ut coerceri nequeant, &c.

De uera ac mendosa phrenitide loquitur etiam Cornel. Cels. lib. 3 cap. 18. ibi, Phrenitis tum demum est, quum continua dementia esse incipit: sed perfecta est, ubi mens imaginibus addicta est, &c. Itidem Gal. aphor. 7. comment. 14, Desipientia agnoscitur loquentibus agentibúsue nihil consentaneum rationi, &c. Lege etiam de his Hippoc. 3. de morbis circa principium, &c.

De cura ipsius phrenitidis.

Considerandum in primis, num facta uel fienda sit inflammatio: quòd si non facta, prohibendum ne fiat, his uidelicet quinque modis. Primò, cum uictu tenui, ac alijs sex rebus non naturalibus in contrarium ordinatis. Secundò, reuulsione & deriuatione, uel si

adſit plethoria, euacuatione. Tertiò repulſione. Quartò, ſanguinis & aliorum humorũ alteratione. Quintò euacuatione. Regimen ſex rerum non naturalium tale ſit, primùm quieſcat in aëre puro ac temperato, nec in thalamo ſint picturæ: uictus ſit in primis tenuis, ad frigidum decliuis, abſtineat à potu aquæ frigidæ, præſertim ſi morbus in ſepto tranſuerſo fuerit, ſed potus ſit aqua hordeacea cum oxymellite. Reuulſio fiet per ſectionẽ uenæ cephalicæ. Deriuatio per hyrudines naribus applicitas, uel per ſectionem uenæ in fronte, uel per cauſtica quædam, ueſicatoria nuncupata. Euacuatio nimia exiſtente plethoria fiet incipiendo à ſaphenis, deinde à communi & à baſilica. Repulſio fiet per epithemata, inſtillationes, & cætera topica, prout ſuprà relatum eſt in cura cephalææ calidæ. Epithemata fient cum oxyrhodino, quod uario modo parari ſolet. Nam aliqui aquæ roſaceæ ad alia ingredientia portionem duplam immittunt, ſicut ℞. aquæ roſ. ℥. viij. olei roſ. & aceti ana ℥. ij. Alij uerò uolunt, ut ex his tribus aliud ſit ſubduplum ad

reliquum, ut uerbi gratia, ℞. aquæ roſ ℥. viij. olei roſ. ℥. iiij. aceti ℥. ij. Alex. uerò trac. quintam aceti partem oleo roſ. adiungit. Alteratio ſanguinis uel bilis fiet per infrigidantia ſtyptica, & hæc perficitur per cibum aut potum, per Iuleb aut ſyrupos uocatos aut confectiones. Cibi ſint frigidi ſtyptici. Potus ſit uinum granatorum malorum, uel cydoniatus ſuccus, omphacium, limones, & arantia mala. Iuleb ſit roſaceum, uel cum aliquibus ſyrupis concinnatum, miſcẽdo unà aquas uel decocta plãtaginis, ſolatri, portulacæ, cichorij. Vel ſic paretur: Accipe ſyr. de aceto citri ℥. iiij ß. de papauere ℥. ij. aquæ roſ. florũ nenupharis, cichorij ana. ℥. v. uini granatorũ ℥. i. uini cotoneorũ malorum ℥. v. fiat Iuleb cum ſandalis rubeis aromatizatum. Syrupi ſunt ſy. de ribes, de limonibus, de ſucco acetoſæ, ſy. roſaceus, uiolaceus, de papauere, de citro, de agreſta, oxyſachara. ſy. de granatis. Confectiones ſunt, conſerua roſ. uiol. boraginacea, diacorali, diarhodõ Abb. &c. Euacuatio fiet ſi morbus ſit ſanguineus, per ſectionem uenæ, ut ſuprà retulimus: ſi uerò bilioſus, per phar-

macum cholagogum, quod fiet per electua ria, uel pilulas, uel potus, prout opus fuerit de quibus suprà in capite cephalææ fusiu pertractauimus. Peculiaris tamē est aqua fru ctuum Mes. distin. 7, Antidotarij & infusio rheubarbari, &c. At si inflammatio facta sit, tunc duo erunt medēdi scopi: alter ad ma teriæ fluxæ resolutionem, alter ad tollenda symptomata. Resolutio materiæ ita fiet, primò, euacuando materiā exuperantē cū rheubarbaro, myrobalanis, uel pilulis iam dictis. Secundò, resoluendo cum topicis temperatæ caliditatis, sicut cum columbis, pulmone arietis, & catulis scißis ac euisceratis, cum natiua eorum caliditate, aut aduentitia, præsertim parata cum rebus anodinis, modicè calidis, ueluti sunt uiolæ, maluæ, mellıloti, folijs lauri, corticibus papaueris, camomilla, anetho, folijs senæ, & stechade, &c. Remotio symptomatum fiet, si uigiliæ adsint, cum somnum prouocantibus, ueluti cum syrupo de papauere, cum lotionibus extrinsecus soporiferis, ut cum corticibus capitum papaueris albi, cum hiosciamo, floribus nenupharis, uiolis, ane-

io, & cum folijs uitium, salicis, lactucæ, man
ragoræ, rosarum, populi, &c. Vel cum semi-
ibus papaueris albi, aut semiscrupulo pilu-
rum de cynoglossa, &c. Quòd si retineatur
rina, eam prouocabimus cum oleo scorpio-
um, inungendo circa uesicæ regionem, uel
m cataplasmate ex parietaria, &c.

Loci consentientes de cura, & primo de regimine.

Auicen. prima tertij, cap. de charabito lo-
ués, De regimine sex rerum naturalium in-
uit, Et fac eum quiescere in domo tempera-
, & in aëre puro.

Obiectio.

Aër esse debet frigidus, quum sit morbo cō
arius, & cordis intemperiem magis euen-
t. Quomodo igitur erit temperatus, ut
uicenna?

Responsio.

Aër ratione morbi potestate debet esse fri-
idus, sed non actu, quia poros ac meatus cu-
s nimium constiparet: calidus uerò nimium

caput repleret, & resoluendo uires debilitaret. Quare magis temperatus esse debet quàm frigidus. Hoc etiam habes ex Gal. 10. meth. & ex Alex. & Raze. 1. continentis. Mesues cap. de phrenit. & Auicen. loco citato, Domus in qua locatur patiens, sit exuta à formis & fucositate: nã phreneticus intueri eorum imagines diligit, & ex earum intuitu læditur cerebrum.

Obiectio.

Quomodo hîc luciditas prohibetur, quum Alex. cap. de phrenit. dicat, quòd magis lucidus debeat esse aër, quàm obscurus?

Responsio.

Si patiens ex tenebris timorem concipit, aut amoto lumine in imaginationes incurrat, aër esse debet lucidus: si uerò econtrà, in obscuro quiescat. Vide in hoc casu Cornel. Celsum lib. 3. ca. 18. De uictu loquitur Paul. lib. 3. cap. 6 inquiens: Cibus primùm esto aqua mulsa, deinde ptisanæ cremor, & sorbitiones ex condro cum quadam dulci potione, ut rhodomellite. Panis quoque aqua lotus re-

te exhibetur, similiter intubum, lactuca elica. Ab aquæ frigidæ potu arcendi sunt, præsertim si septum transuersum consortij lege malo dedisse originem cognoueris. Razes similiter 9. alman. Nutrimentum eius sit aqua hordei, semel aut bis in die sumpta, secundum consuetudinē, quam in tempore sanitatis habuerit. Arcul. iubet ptisanam quater in die esse sumendam. Auicen. Incipe nutrire ipsum subtili nutrimento, ita ut sis contentus oxymellite: deinde permuta ipsum ad aquā hordei subtilem cum oxymellite, deinde permuta ad crassum, & cōsidera ægritudinem & uirtutem. Et loquens de potu, Aliena, inquit, eos ab aqua uehementis frigoris.

Obiectio.

Dogma Auicēnæ de cibandis ægris omnino contrariū uidetur Hipp. 1. aphoris. Nam iubet quòd à principio morbi uictus sit crassior, & uersus statum sit tenuior: hic uerò econtra iubet primùm quòd sit tenuior, & uersus statum crassior.

Responsio.

Modus cibādi in morbis acutis cum apo-

stemate est diuersus ab eo, qui tantùm in morbis acutis sine apostemate fieri solet. Nam morbus acutus cum apostemate requirit in principio uictum tenuiorem, ut mēbra magis conficiant & retineant, & motus humorum ex hac retentione supprimatur: hócque habetur ex ipso Auic. fen. 16. cap. de cura fluxus cum excoriatione, & cap. de tinesmo. Sed in alijs morbis acutis seruatur dictum Hippoc. De diuersione ac sectione uenæ loquitur Gal. 13. meth. cap. 21. ibi, Itaque incidenda est in talibus affectibus uena statim ab initio, si modò tam ualens fuerit uirtus, ut sine noxa missionem sanguinis toleret. Et paulò pòst, Et hoc utrique uitio cōmune est, & ei quod cum sopore, & ei quod cum uigilijs incidit, &c. Similiter Mes. cap. de phren. In primis si nihil prohibeat, phlebotometur cephalica, deinde phlebotoma uenas frontis, uel sanguisugas naribus applicato, &c. Razes. 9. alman. AEgro igitur, antequam prædicta compleātur accidentia, est subueniendum ex sanguinis detractione, & uentris solutione cum succo fructuū, &c. Aduerte quòd

Azarauius non uult fieri sectionem uenæ in biliosa phrenitide, sed tantum hemorrhoidarum prouocationem. Auic. prima tertij, cap. de cura charab. Fiat phlebotomia ex cephalica, & egreßio sanguinis aliquantula, imò multa ualde: deinde phlebotoma uenas frontis, &c. & cùm phlebotomaueris, tum oportet ut ipsum clysterizes clysteri ualde leni, cum oleo scilicet rosaceo & aqua hordei, deinde trahe materiam ad interiora cum fricatione pedum, &c.

Obiectio.

In principio morbi conueniúntne frictiones?

Responsio.

Dico, quòd repletione imminente, ne materia plus agitetur quàm auertatur, non cõducat, sed remota hac causa, si fuerint debiles frictiones, & à longinquis partibus inceptæ, fortè conducent, &c. De hac sectione omnes ferè practici loquuntur. Similiter Cor. Cel. lib. 3. cap. 18. ibi, Quòd si uires patiantur ægri, sanguis quoque mittendus. Itidem Aët. ser. 6. cap. 2. &c. De repulsione lo-

quitur Gal.13. meth. cap. 21. ibi, Commun
præterea utriusq; est, ut oxyrrhodinũ in pri
cipio admoueas, &c. Similiter Auic. prim
tertij, cap. cit. ibi, Et pone super caput eiu
in principio oleum rosaceum cum aceto, in
frigidatum niue, &c. & oportet ut in prin
cipio administres repercussiua pura, nisi si
de genere magno, ex quo apostemantur uen
quæ sunt extra caput, &c. Nam in morl
augmento pura non conueniunt, sed cum re
soluentibus mixta, &c. Itidem fatetur Co
Cel. loco citato, ibi, Conuenit caput ad cu
tem tondere, &c. De alteratione per syrup
& confectiones habes plura ex Mes. Arcu
Marc. Cat. Sauonarola, &c. Similiter de
uacuatione: nam Arcul. Si cholera fuerit
causa, euacuabis eam cum medicina lenient
quæ etiã digesta materia erit reiterãda, &
De remotione accidentiũ loquitur Cor. Ce
lib. 3. cap. 18. ibi, Si nihilominus uigilent h
quidam somnum moliuntur, potui dando
quam, in qua papauer aut hyosciamos d
cocta sit. Et paulò pòst, Seruanda est alu
quàm tenerrima, remouendi terrores, & p

tius bona ſpes afferenda, quærenda delecta-tio ex fabulis ludiſque, quibus capi maximè ſanus aſſueuerat. Paul. *lib. 3. cap. 6,* Quòd *ſi urina ipſis delirij uitio cohibeatur, calentis hydrelei imbre pubem & ueſicam fouebimus.* Itidem *ait* Auic. *loco citato,* Inungens *oleo pubem tepido.*

Obſeruationes de venæ ſectione.

Auic. *prima tertij, cap. de charab. inquit, quòd phlebotomia fieri debet ex cephalica, ſeruatis quatuor conditionibus.* Prima, *quòd nihil ſit quòd prohibeat, ſicut tempus anni, ætas, robur uirtutis, &c.* Secunda, *quòd copioſa fiat, ſi à ſanguine phrenitis dependeret: pauca ſi ab alio humore, ibi,* Cholericum *indiget in ſui cura eductione choleræ plurima, & phlebotomia minore, & cum cautela, &c.* Tertia, *quòd cauenda eſt ſyncopis, ita ut ne actu accidat.* Quarta, *quòd ſit cautela in ligando, ne ex magna commotione fieret hypoſpaſma, id eſt uenæ ruptio.* Ialy *abbas unum tãtùm aduertit, ut ne poſt*

tertium diem ſui euẽtus fiat uenæ ſectio. Hoc *idem uidetur atteſtari* Hippoc. *in eo aphoriſmo,* Medicari *in ualde acutis, ſi materia turget, eadem die: tardare enim malum eſt. Auic. loc. cit. uidetur etiam innuere, quòd uniuerſalis uenæ ſectio particularem præcedere debeat, obſeruatis tamen tribus conditionibus: prima, quòd uirtus ſit ualida: ſecunda, quòd diſpoſitio capitis hanc requirat: tertia, quòd ſæua accidentia non adſint, &c.*

Obſeruationes de repulſione.

Auic. de cura charab. Conuenit *oxyrrhodinum niue infrigidatum & non calidum.*

Obiectio.

Quomodo *frigidum, ſi* Act. *ſer. 6. cap. 2. dicat,* Caput *roſaceo tepido irrigetur, nam in cerebri membrana inflammata frigiditas roſacei non eſt tuta?*

Reſponſio.

In *phrenitide duplex eſſe poteſt medendi ſcopus quatenus ad topica, alter ſcilicet ad*

inflammationem, alter ad reliqua indicantia. Si igitur ad inflammationem tantùm sit tua intentio, tunc oxyrrhodinum cõuenit actu frigidum, si ad reliqua indicantia, tepidum, &c.

Obseruationes de euacuatione.

Mes. *in cholerica phrenitide, Statim fiat uacuatio cum aqua fructuum, nec in mora it medicus: nam induciæ nõ dantur in præaranda materia: unde uersus,*

inocha cum colica, phrenesis, squinantis & anthrax,
Materias crudas euacuare iubent.

t de topicis loquens, inquit: Scito *quòd sanuinea indiget resolutione plus, & extinione minus, cholerica uerò econtra: hoc em ait Auicennas.*

De prognosticis phrenitidis.

Hippocr. *aphoris. 6. aphor. 53,* Desipien*e, quæ cum risu fiunt, securiores: quæ uerò m studio, periculosiores.* B. Securior, *id est, inus periculosa, & hæc fit à sanguine: sed æ fit à flaua bile, timor est ne exusta insa-*

niam satis furiosam generet, &c. Et aphor. 2. aphor. 2, Vbi somnus delirium sedat, bonum. B. Hoc delirium non fit patiente cerebro, sed tantùm à caliditate nuda. Vnde mirum non est, si id somnus de medio tollat. Et aphor. 7. aphor. 12, A pulmonis inflammatione phrenitis malum. B. Etiam econtra malum est, si ex phrenitide inflammatio pulmonis sequatur. Verùm quòd tunc phrenitis mala est, quum ad cerebrum permutatur, uel si adeò excrescat, ut meningæ cerebri patiantur. Galen 3. de loc. aff. cap. 7, Phrenitis mitior est, quum à pallida bile ortum contraxit: uehementior, quũ à flaua: ferina uerò, quũ à flaua bile perassata. Hippo. prognost. 1. cap. 9, Qui ĩn febre acuta, aut delirio, aut pulmonia, aut capitis dolore, manus subinde ad os fert, aut frustrà uenatur muscas, aut colligit festucas, aut euellit pilos, id exitiale est. B. Lege fusius Gal. comm. de delirio. Et Hippo. aphor. 4. aphor. 72, Quibus urinæ albæ & perspicuæ, malæ, præsertim si in phreneticis appareant. Et Auicen. prima tertij, cap. de charab. Nullus uisus est habens apostema in partibus ce-

rebri, cuius urina fuerit aquosa, qui euaserit. Nã tunc aquosa esse dicitur urina, quũ, teste Gal. perspicua simul sit & alba. Hæc enim *magnam cruditatem ac flauam bilem ad caput solummodo rapi ostendit, &c. Mesu. cap. de phrenit.* Cura *huius ægritudinis, si iam impreßit, cassa est: si uerò adhuc perfecta nõ est, curatur, sed non apud negligentes & stultos medicos, &c.*

Authores erronei dissentientes circa phrenitidem.

1 Adserere, *cerebri substantiam nullo modo posse inflammari, ut* Serapio.

2 Adserere, *phrenitidem absque febre fieri posse.*

3 Adserere, *paraphrenitidem à nuda caliditate non posse effici.*

4 Adserere, *phrenitidem à sanguine exortam, non esse signum periculosum.*

5 Adserere, *aquam frigidam in phrenitide posse exhiberi, ut Razes.*

6 Adserere, *in omni phrenitide sectionem uenæ non conuenire.*

Confutatio dissentientium circa phrenitidem.

Confutat primum Auicen.*cap.de charab. dicens:Quidam medicorum existimant, quòd ipsum cerebrum non apostematur, quia quod lene est ut cerebrum, uel durum ut ossa, non extenditur, & sic non apostematur.* Sed *hic sermo est erroneus, quoniam lene uiscosum extenditur, & ossa etiam apostemantur, &c.* Quod *intelligendum est per uiam congestionis, non autem per uiam rheumatis : & hoc idem sentit* Auer.4.collig.& Gal.6. *aphor. comment.* 53. *ibi,*Fiunt *omnes patiente cerebro,&c.*

Ad *secundum:*Gal.3.*de loc.aff.cap.*7, *Igitur quemadmodum phreniticis febris unum quoddam accidens dispositionem cerebri cẽsetur,sic econuerso in ardentium febrium dementia,multis elatis ad ipsum uaporibus.*Idẽ *sentit* Hippoc. *in* Epid.*mor. &* Galen.5. *de sympt.cau.&c.*

Ad *tertium:*Gal.6.*aphor.comment.*53.*loquens de paraphrenitide,inquit,* Quæcunque *enim ex sola caliditate sine humore uitioso*

fiunt, similes quodammodo sunt eis, quæ ex ebrietate contingunt. Igitur quædam fiunt à nuda caliditate.

Ad quartum: Gal. aphor. 2. comment. 2, Sed satis fuit ei periculosissimum morbum phrenitidem nominare. Et aphor. 6. comment. 53, Nulla, inquit, desipientia secura est. Igitur nec à sanguine exorta.

Ad quintum: Auic. prima tertij, cap. de karab. & Alex. cap. de phrenit. Gelida autem aqua, quoniam parum frugi, omnino uitanda: nam internæ phlegmoni nocet, deliriúmque auget, & omnia in deterius conuertit, materiǽque resolutionẽ prohibet, & neruis nocet: & sic nullo modo conuenit.

Ad sextum: Conueniunt Alexan. Razes & denique omnes, quòd fieri debeat, si non euacuandi, saltem reuellendi gratia, & hoc in principio morbi, cauendo ut suprá.

De Lethargi descriptione & loco affecto.

Lethargus est dormiendi inexpugnabilis quædam cupiditas, eóque λήθαργος dictus

est, quod ab accidente, id est, ab obliuione frigidum cerebri apostema sequente fiat. und & aliàs. Veteranus morbus uocatur, eò quò qui tali ægritudine laborant, æterno uelu sopore afficiantur. Fitque hic morbus uel i meatibus substantiæ cerebri, & hoc utplurimum: uel fit in pãniculis, uel in eius substantia, & hoc rarò admodum contingit, in uentriculis uerò cerebri nequaquam. Quòd si fieri contingat, non amplius lethargi nomen sed potius apoplexiæ uel epilepsiæ obtine fitque utplurimum in occipitio, interdum i sincipiti, uel in medio, sed rarò admodum.

Loci consentientes de lethargo.

Gal. lib. finit. med. *Letharg⁹ est delatio i somnum non facilè excitabilem, quæ cum co loris uitio & flatuoso œdemate, nec sine ipsa rum quoque solidarum partium repulsifi spiritus languore prouenit fere indebili feb ac maligna.* Auicen. *prima tertij, cap.* 16, *Lethargia dicitur apostema phlegmaticum in tra cranium factum, & est sirsen pituitosum &c. Et hæc quidem ægritudo nominatur no*

ine *sui accidentis, id est ab obliuione apo-*
tema cerebri sequente, &c. Cel. *lib.* 3. *cap.* 20,
n lethargo marcor est, ac inexpugnabilis
enè dormiendi necessitas, &c. De loco *læso*
oquitur Paul. *lib.* 3. *ca. de leth. ibi,* τόπον μὲν
χειν τὸν αὐτὸν τῇ φρενίτιδι φημὶ τὸ ἐγκέφαλον,
&c. Auicen. *prima tertij, cap.* 16, Et *pluri-*
mùm quidem fit in meatibus substantiæ ce-
ebri, & rarò in uelaminibus & substantia
erebri, quia phlegma rarò penetrat panni-
ulos cerebri, propter eorum duritiē & pro-
ter eius uiscositatem, &c. Galen. 3. *de loc.*
ff. cap. 5, In *lethargo & in omnibus so-*
orosis affectionibus ratio & memoria per-
unt. Quare *quum memoria in occipitio, &*
atio in medio uentriculo reponatur, hoc se-
ui necesse est, lethargum scilicet plerunque
n his duobus locis contingere, &c.

De lethargi causis.

Q*uum cerebrum primario affectu laborat,*
inas tantùm causas antecedentes & con-
unctas habere dicitur, ex quibus procatar-
ticæ intelliguntur. Antecedentes *sunt uehe-*

mentia frigora cum multa humiditate complexa, ſicut in pituita & in nimia repletione cernitur. Vel antecedentes dicuntur quæcunque pituitoſum humorem generare poſſunt, ſicut comeſtio fructuum & ceparum aut nimia potio. Cauſæ uerò coniunctæ ſunt humores lethargum ad actum producẽtes: ſi uerò cerebrum per conſenſum afficiatur, tunc uel fit ex mutatione alicuius acuti morbi, uelut à phrenitide & à febre continente, uel à ſtupefaciẽtibus pharmacis nimis refrigerantibus cerebro adhibitis, aut fit à diaphragmate, uel ab aliquo alio uiſcere affecto. Verus igitur lethargus à pituita tantùm fit, nothus uerò à pituita cum bile admixta, in capite putreſcente, oboritur, unde ſymptomata habet etiam admixta.

Loci conſentientes de cauſis lethargi.

Gal. 3. de loc. aff. cap. de morb. comit. Lethargus or.um trahit à uehementi frigore. Et 2. apEhor. comment. 3, Somnus, inquit, fit refrigera:o primo ſenſitiuo, id eſt, cerebro,

quæ refrigeratio si mixta fuerit humiditati, facit lethargicas paßiones, si cum siccitate κατάληψις. Et 4. de sympt. cau. cap. 8, Fit lethargus à frigida multáque humiditate grauante. Vide etiam Gal. 2. de loc. aff. cap. ult. Nam ibi quotquot, inquit, affectus sunt soporosi ac somnolenti, tot omnes à frigida causa oriri. Itidem 3. de loc. aff. cap. 5, Paulus lib. 3. cap. de leth. Ex pituita quæ frigore nimio & humiditate cerebrum imbuerit, contrahitur. Auicen. prima tertij, cap. 16, Et hæc ægritudo generatur ab omni quo generatur humor phlegmaticus, & in quo sunt euaporatio & putrefactio, &c. Et plurimum, inquit, generatur ex comestione ceparum, & ex nimia repletione stomachi, & multitudine potus, & comestione fructuum intellige frigidorum humidorum.

Obiectio.

Quur damnat cepas Auicen. quum ex sua caliditate potius proficere, quàm nocere deberent?

Responsio.

Considerat in cepis duas esse partes, quas-

dã scilicet crassas, ex quibus pituita generatur, & quasdã acres, quæ euaporationẽ ad caput mittunt, quæ simul unitæ potius capiti nocẽt, quàm prosunt. De causis per cõsensum loquitur Aët. ser. 6. cap. 3, Fit lethargus ex mutatione alicuius acuti morbi, ut ex phrenitide, & à continente febre, & ex alijs plurimis morbis, in quibus præsertim euacuationes sequutæ sunt, &c. Galen. lib. finit. med. Lethargus euenit partim affecto principio id est, cerebro, partim abscessu. Alexan. lib. 1 cap. 20, Si pituita sola deliquerit, lethargiam ueram introducit: notham uerò pituita cum bile mixta in capite putrescente, & sunt in ea symptomata permixta.

De lethargi indiciis.

Indicia lethargi sunt 13. ut dolor leuis quasi extendens, febris lenta, somnus grauis, obliuio uehemẽs, respiratio imbecillis & rara, crebra oscitatio, singultus ob stomachi cõsensum, albedo linguæ, pigritia in motu palpebrarum, pulsus rari & tremuli, aluus interdũ humida, interdũ, sed rarò, arescit, uri-

næ quales iumentorum, interdum tremores & sudores apparent, &c.

Diſcrimen phrenitidis & lethargi ex Auicenna.

Vterque affectus ſimilis in hoc eſſe uidetur, quòd patientes aliena ac uaria loquuntur. Differũt uerò quadrifariam: primò, quia in lethargo ſomnus eſt grauis, in phrenitide paucus uel nullus: ſecundò, lethargici in ſuis lectis præcipitati iacent, phrenetici reſurgũt: tertiò, in lethargo pars poſterior, in phrenitide anterior læditur: quartò, in lethargo eſt febris lenta, leuiſq; dolor capitis, in phrenitide uerò uehementia ſunt omnia, &c.

Diſcrimen lethargi & apoplexiæ, ſyncopis & vteri ſtrangulatus.

Differt lethargus ab apoplexia ex eo, quòd lethargus paulatim ac pedetẽtim fiat: apoplexia uerò ſtatim. Differt ab uteri ſtrãgulatu, quum excitatus reſpondeat, ſtrangulata minimè. Differt à ſyncopi, quum in le-

thargo facies sit uiuida, in syncopi uelu
mortua. Differt à subet & congelatione p
febrem, quæ nec in subet uel congelation
accidit, intellige, præsertim si ægritudines e
non accidentia per se sint.

Loci consentientes de signis lethargi.

Paulus lib. 3. cap. 9, In lethargo adest fe
bris lenta, non admodum acris, cum anim
in somnum profunda delatione, pulsus ma
gni, turbulenti, respiratio rara & imbecill
& cætera omnia à me exposita. Auic. simi
liter prima tertij, de signis leth. ibi, Soda le
nis, febris lenta, necessaria enim est febris i
omni apostemate facto ab humore putrefa
cto: & propter hoc separatur à subet, &c
Vide insuper Gal. 5. de loc. aff. cap. de sept
transuersi affectibus, & 3. de loc. aff. cap. 5
Itidem Aet. ser. 6. cap. 3. ibi, Proinde consi
derare oportet speciem delationis in somnũ,
&c. De signis discriminũ lethargi cũ phre
nitide, apoplexia, & cæteris similibus leg
ex Auicenna. Arcul. Sauonarola, & ab ips
Gordonio.

De lethargi cura.

*Scopi in curando lethargum quinque enu-
[illegible]erantur, primus euacuatio, secundus reuul-
[illegible]o, tertius materiæ repulsio, quartus sym-
[illegible]tomatum emendatio, quintus uictus ratio
[illegible]stituenda.* Euacuatio, *si adsit repletio, aut
[illegible]tuita cum sanguine abundauerit, fiet per
[illegible]ctionem uenæ cephalicæ: quod si minus san
[illegible]is redundet, per phlegmagogum, per seces-
[illegible]n, uel per uomitum educens moliri potest.
[illegible]ucunt pituitam hiera simplex, hiera com-
[illegible]sita, pilulæ chochiæ, electuarium indum,
[illegible] quæcunque in cephalæa ab humore fri-
[illegible]lo exarata sunt.* Vomitus *fiet ex decocto
[illegible]phani cum sesquiuncia oxymellitis scilliti-
[illegible]* Reuulsio *fiet per cucurbitulas, lotiones, cly
[illegible]ria, quæ multum in hoc casu laudantur,
[illegible] frictiones, ligationes, &c. Clysteria pa-
[illegible]tur ex rebus ad caput spectantibus, sicut
[illegible] decocto saluiæ, maioranæ, rutæ, betonicæ,
[illegible]hados, cui mellis rosacei tres unciæ, & to-
[illegible]m olei communis adiectæ sint: uel si acria
[illegible]ueris, adde prædicto decocto radicum cy-
[illegible]minis, colocynthidos, cartami, centaurij*

quantum lubet, addito etiam ſale gemeo, aut hiera compoſita, electuario indo, &c. Lotiones fiant ex prædictis rebus à cubito ad extremam manum, & à genu uſque ad plantas pedum, &c. Repulſio materiæ perficitur per exteriora & interiora. Per exteriora in principio repellentia, per interiora materia præparantia. Exteriora in principio repellentia ſunt oxyrrhodinũ: in augmento repellentibus adde reſoluentia, ut eſt aliquid caſtorei, & à medio ſtatu uſque ad letharg declinationem reſoluentibus puris utendum ſicuti eſt emplaſtrum Meſues, quod recipi piretri, ſinapis, ſcillæ, caſtorei, euphorbij &c. Interiora materiam præparantia ſun ſyrupus de ſtechade, oxymel ſcilliticum, rho domel, & cætera quæ dicta ſunt in capite c phalææ ab humore frigido, cum aquis u decoctis ſaluiæ, ſtechados, maioranæ, hyſſo pi, betonicæ, &c. Emendatio ſymptomatu fiet per ea, quæ à ſomno profundo ægrum re uocant, ut eſt fumus humorum capillorum, i frictio pedum cum aceto, ſale, uel farina ſi napis, uel cum ſucco rutæ, aceto & ſale. R

cat etiam à somno pilorum euulsio partiũ
feriorum, clamor & tumultus: obliuio uerò
quendi, mingendi, ac egerendi, incitando,
sicam comprimendo, oleísque aspergendo,
mbráque inferiora uehementer comprimē-
, reuertitur. Victus sit tenuis, incisorius ac
ecans, cum condimentis quibusdam para-
, ut panis contritus in aqua cum saluia,
tico pipere, uel cinnamomo, uel ptisana, sa-
uel pulegio uel oxymellite parata, uel
ea cicerum uel lupinorum: potus sit hy-
mel. In declinatione morbi uictus sit qui
es recolligat ac recreet: unde dandum est
um aquosum, tenue, album, subadstringēs.
nes sint gallinarum, columborum, mon-
rúmque auicularum, pisces petrosi, olera
porri, asparagus, petroselinum, &c. Aër
ucidus, splendidus, domus tepida, somnus
permittatur nisi per mediam horã, dein-
xcitetur, ita ut de media in mediam ho-
a dormiat & excitetur: frictiones uicem
leant exercitij, &c.

Loci consentientes de cura lethargi.

De omnibus his ferè intentionibus loquitu Galen.13.meth.cap.21. & primùm de eua cuatione, ibi: Incidenda est in talibus affe ctibus uena statim ab initio, si uirtus ualeat &c. De humorum præparatione, ibi: Excita re eos oportet, & craßitiem humorũ incide re & excalefacere, incoquentes in aceto thy mum, & pulegium, & origanum, &c. De de riuatione, ibi: Mox palatũ ualentibus & a cribus medicamentis ungemus, deinde sternu tamẽtis utemur. De repulsione, ibi: Tum capi ti similes præsidiorũ facultates imponemus adaucta semper eorum usque ad ipsum sinci pi uehementia. De reuulsione, ibi: Quinetian cucurbitulis utemur, &c. De euacuatione lo quitur Auicen. etiam prima tertij, cap. de cu leth. ibi: Si nõ fuerit quod prohibeat, phleb tometur prius: & si alia fuerint tibi neces saria, da ei ad potandum hieræ picræ, ʒ.i. & quartam unius drachmæ de pulpa colocyn thidos, & tres drachmas myrobalanorum & dauic unum mastices. Aet. ser. 6. cap. 3, Si sa

guis fuerit redundans, secetur uena, & pro ui
ribus euacuetur. De reuulsione loquitur Paul.
lib. 3. ca. 9, ibi, Si minus sectio uenæ competit,
eius loco clysterijs acribus aluũ ducemus. A-
ria enim huc spectant, quia tũ febris mitis est
& lenis, tum quia materia crassa, non apta
luere, in uentriculo continetur, à quo clystere
cutum diuertit & euacuat. Similiter Auicē.
oc. cit. Administra eis clysteria acuta, & tra
atur materia ad inferiora, & fac eum uo-
nere cum penna melle & sinapi illita, & fri
a extremitates eius donec rubescant & do-
ant, &c. De repulsione & materiæ præpa
atione loquitur Auicen. cap. cit. & in prin-
ipio, Repelle materiam cum oleo rosaceo &
ceto, & post duos dies à principio sui mi-
eatur eis castorium, &c. Alex. lib. 1. ca. 20,
niuersam curationem capiti applicare o-
ortet, quò uapores, qui eò deferuntur, prom-
tius supprimantur. Danda est insuper ope-
a, ut humores ibi coacti concoquantur, inci-
antur, & dißipentur, &c. De sympt. emen-
atione facit mentionem Cels. lib. 3. cap. 20.
i: Hos quidam excitare nituntur admotis

his,per quæ sternutamenta euocantur,& h
quæ odore fœdo mouent,qualis est pix crud
lana succida,piper,ueratrum, &c. Auice
loco cita. Quum in subet profundi fiunt,eu
le capillos eorum,& pone apud nocram ue
tosas multas cum igne & absque incision
& quum eis acciderit obliuio urinæ & ste
coris, embroca utraque emunctoria,& ue
trem cum decocto camomillæ, melliloti,ui
larum,& comprime uesicam, &c. De uict
ratione instituẽda lege Aet.ser.6. cap.3.il
Cibi porrò sint tenues, & incisorij, ac res
cantes,& cum condimentis parati,aniso,c
mino,apio,pipere:sunt tamẽ qui anisum da
nent,quum sit somniferum. Paul.lib.3.ca.
etiam de his loquitur,ibi,Alimentum sit cr
mor ptisanæ cũ oxymellite,uel salibus, uel p
legio,& hoc in principio. Nã in declinati
ne uictus sit qui uires recolligat, &c. Aui
loco cita. Et quum nutris,nutri eos cum al
quibus quæ sint sicut aqua lupinorum, cic
ris cum hordeo fracto : deinde quum finit
ægritudo,administra restaurantia. Lege f
sius hos authores, & plura, quæ hîc recita

non possunt, inuenies, &c.

Lethargum generantia.

Cepe, ozimum, semina nigri & albi papaueris, poma mandragoræ.

De prognosticis lethargi.

Hippocr. aphor. 2. aphor. 1, In *quo morbo somnus laborem facit, mortale: si uerò iuuat, non mortale.* B. *intellige somnum, quatenus somnum, non esse mortalem, sed quatenus accidens alicuius morbi.* Et *aphoris. 2. aphor. 3, Somnus atque uigilia si modum excesserint, malum.* B. Excedit *modum tripliciter: primò ex parte quantitatis, unde multus uel deficiens malus: secundò ex parte qualitatis, qualis est somnus inexpugnabilis & superfluus, cerebrum infrigidans & humectãs: tertiò, ex parte temporis, qualis meridianus & nocturnus.* Auicennas *prima tertij, cap. de signis lethargiæ,* Quúmque *fortia fuerint accidentia lethargiæ, & multiplicatur sudor ualde, est tunc perimens, propterea quòd sudor deijcit uirtutem, & quum spiritus dilatatur & fit bonus & declinant*

accidentia, tunc tẽdit ad salutem, & propri
si apparẽt apostemata post aures, &c. Cels
lib. 3. ca. 20, Lethargus est de genere acuto-
rũ, & nisi succurratur, celeriter iugulat, &c

Authores dissentientes circa leth. &
vertig. quære infrá.

De vertigine.

Τὸ σκοτωματικὸν πάθος, id est affectus sc
tomaticus, qui & uertiginosus dicitur, qui
sit, ex ipsa appellatione manifestatur. Est e-
nim scotomaticus is dicendus, cui obtenebra-
tiones contingunt, ac ei uidetur caput circũ
ferri, ita ut firmari non possit, sed parua oc-
casione cadat. Differt uerò uertigo à scoto-
matico affectu, eò quòd omne scotoma uerti-
go sit, sed non econuerso. σκότωμα dictum
Latinè turbo, à σκοτῶμαι, id est uertiginor,
siue à uerbo σκοτόω, id est obtenebro, siue à
σκοτίζω, id est obscuro: obscurãtur enim præ
caligine oculi, ut nihil uideant. Sed in uerti-
gine simpliciter dicta res uidentur tantùm
circunuolui, absque casu & tenebris. Diffe-
runt etiam in causis, ut infrà uidebitur.

Loci consentientes de vertigine.

Galen. aphor. 4. comment. 17, Vertigo est quando simul uidetur circũuolui quæcunque conspicimus, & sensus uisus derepẽte destruitur, quum uideãtur tenebræ circunfusæ. Auic. prima tertij, tra. 5, Vertigo est, ut habens ipsam imaginetur quòd res super ipsum uoluuntur, & quòd eius cerebrum & corpus eius reuoluantur: quare non regit se ita ut firmetur, imò cadit, &c. Ba. Intellige scotomaticũ affectum (& si nulla de tenebris fiat mentio) hîc ab Auic. definiri, sub quo uertigo tanquã minor dispositio cõtinetur. Definitur uerò uertigo à Raze hoc modo, Razes 1. compen. ca. 2, Vertigo est dispositio, in qua apparet res reuolui, & tamẽ homo non cadit, sed regit se, &c. Ba. Adde, sed perseuerãte morbo citius ex facili occasione concidit, maximè si in circulũ circũuertatur. Vnde Gal. 3. de loc. aff. A parua occasione hebetantur, ita ut interdum cadant, si circũrotentur. Hoc idem asserit Paul. cap. proprio, &c. & Aët. ser. cap. de uertig.

De vertiginis causis.

Causæ uertiginis primitiuæ sunt omnes res præter naturales, ex quibus uapores cra si egredientes, ut cepæ, uinum, cerebrum male afficiunt. Similiter uua in sole, mala intemperies, capitis percussio, aut cranij fractura solita, excretiones retentæ, cruditates, ebrietates, & consideratio rerum quæ circumaguntur. Antecedentes sunt omnes humores, à quibus uapores eleuantur, qualis utraque bilis, pituita & sanguis. Coniunctæ sunt uapores spiritibus admixti, existētes ac in regione uisus. Hæc affectio etiam per consensum alicuius partis uel totius fieri potest ex uaporibus ad caput elatis, aut ex ore uentriculi à malis humoribus morso, ab ijsdem causis denique prodeunt uertigines, à quibus morbus comitialis, & easdemet sedes occupant, &c.

Loci consentientes de causis vertiginis.

De *causis primitiuis loquitur Galen.* 3. *locis aff. cap.* 8. *ibi, Id maximè accidit, qui*

uel sub sole æstuauerint, uel aliam ob causam calefacto fuerint capite, aut ex calido uaporosoque spiritu caput opplente, &c. Aët. ser. 6. cap. 7, Facile capiuntur ab hac affectione, quibus consuetæ excretiones sunt oppressæ, sed & cruditas & ardores assidui, & ebrietates affectionem hanc efficiunt. Auic. prima tertij, cap. de cau. uertig. Fit propter considerationem ad res quæ uoluuntur, ita ut figatur forma illa sensata in anima. Et paulò pòst inquit, Interdum fit à malitia complexionis, & fit ex motore spiritus exterius, sicut ex percussione capitis & fractione cranii, &c. De antecedentibus causis lege Gal. aphor. 3. comment. 27. ibi, Quotidianæ constitutiones, &c. ubi inquit, Fit uertigo ab humore cum spiritus crassitie in capite moto, ideóque proxima est comitialibus morbis & apoplexijs, &c. Paul. lib. 3. cap. 12, Nascitur uertigo, quum frigidus & glutinosus humor cerebrum occupat, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Vaporis materia quandoque est cholera, quandoque phlegma, & uertigo phlegmatica similis est epilepsiæ, &c. De atra bile

& sanguine non meminit, nisi ubi de sign
uertiginis loquitur. De causis coniunctis lo
quitur Gal. aphor. 3. comment. 31. ibi, Verti
gines accidunt propter spiritum uaporosum
qui in partibus cerebri inordinato motu ci
tur, &c. Auic. prima tertij, cap. cit. Ex caus
fit corporeis præsentibus in uacuitatibus ce
rebri, contentis in ipso ex uaporibus prou
nientibus in uenis, quæ sunt in ipso & ner
uis, &c. De causis per consensum plura ha
bes ex Gal. aphor. 4. comment. 17. ibi, Fit a
ore uentriculi à malis humoribus morso, &
Item aphor. 3. comment. 31. ibi, Aut in uen
triculo uitiosis superfluitatibus aceruatis a
cerebrum fertur exhalatio uaporosa. Ite
3. de loc. affect. cap. 8, Oribasius aphoris.
comment. 20. de hac re mentionem & ipse f
cit, ibi, Sicut uentus sese eleuans, & puluere
in sublime rapiens, &c. Auic. prima terti
tra. 5, Et quandoque fit ex uaporibus ascē
dentibus ad cerebrum, &c. lege eum fusiu
nam ibi enumerat omnes partes, à quibus
extollere potest. Gal. in lib. qui introducti
siue medicus nuncupatur, Caligines, inqui

ulis offusæ & uertigines cognata sunt uitia
orbo caduco, ab iisdemet causis prodeunt,
que easdem sedes occupant, &c.

De signis vertiginis.

Indicia quæ distinguunt utrum primario
fectu, an per consensum efficiatur uertigo,
c tria sunt: primum non præcessit alterius
mbri nocumentum: secundum est uertigo
idua, quæ non excitatur ex repletione al-
ius membri, nec remouetur ad alterius
mbri euacuationẽ: tertiũ, quia omnes ferè
ssuum actiones læsæ sunt. Si igitur alterius
mbri læsio præcesserit, ad cuius incremen-
m uertigo augeatur, & ad eius decrementũ
crescat, & ad eius ablationem auferatur,
nc per cõsensum est. Vbi igitur per consen
n uentriculi fieret uertigo, tunc præcedet
aua concoctio, appetitus deiectio, graui-
, nausea, uomitus, & anxietas quædam
machica, dolórque erit in anteriori parte
ebri usque ad medium, propter neruorum
nersiuorum consensum, &c. Si uerò prima-
affectu, tunc præcedunt hebetudines in
ulis, aurium sonitus, auditus grauitas, do-

lor capitis, & sic uniuscuiusque sensus oblæsio aderit. Indicia humorum, præcipuè sanguinis sunt, uenarum inflatio, oculi rubei, capitis grauitas, somnus & pulsatio. Bilis sunt uigiliæ, inflammatio sine grauitate multa, imaginationes citrinæ, &c. Pituitæ, sunt grauitas, tumor, & multitudo somni: & sic de reliquis humoribus etiam intelliges, &c.

Loci consentientes de signis vertiginis.

Galen. 3. de loc. affect. cap. 8. loquens de signis primarij affectus & per consensum inquit, Vertigo quū per se fiat, aut per uentriculi cōsensum, sicut & Archigenes fatetur, sic signa distinguere oportet. Nam si uertigo ex primaria cerebri affectione fiat, tunc aurium soni, & capitis dolor, & grauitas, & sic olfactus & cuiuscunque sensus à capite prodeuntis oblæsio aderit. Vbi uerò per consensum oris uētriculi, præsentietur cordis morsio, quam Græci dicunt καρδιωγμόν, & nausea, &c. hæc eadem recitat Paul. lib. 3. cap. 12. Auic. prima tertij, tra. 5, Vertigo facta ex reuolutione hominis, aut cōsideratione ad

s reuolutas, nota est per se, & similiter, quæ fit à percußione & casu. In ea quæ fit retentione materierum in cerebro, signa sunt, quòd ægritudo est aßidua, non sequens ægritudinem aliorum membrorum, nec est incitata cum repletione, nec sedata cum euacuatione, & antecedit ipsam dolor capitis, sibilitus & tinnitus, & grauitas est in capite, & inuenit tenebrositatem in uisu, & in sensibus abbreuiationem, &c. Lege eum fusius: nam si omnia uellem in unum congerere, essem longitudine longè longior. Lege etiam eundem de signis cuiusque humoris, ibi, Et si fuerit humor, &c.

De cura vertiginis.

Primum id in cura notato, an per se, an per compatiēdi rationem morbus fiat. Si per se, an actu uertiginosus sit, an facultate. Primo expedit curatio, alteri præseruatio. Præterea etiam id intuere, num in ipsa uertiginis accessione sit patiens, an extrà. Si in accessione, tunc frictionibus, cucurbitulis, ligationibus & medicamentis odore mouētibus æger

excitandus est: si uerò extra accesionem, tum primùm causa diligenter considerata, curandus erit. Vnde si fuerit causa primitiua, qualis est uisus rerum circũuoluentium, aut auditus uocum ingẽtium, aut percußio & crapula, tunc ita remouenda erit causa, ut nec remobiles uideat, nec sonos ingentes audiat: & tunc motus spirituũ & eorum disiũctio moderetur cum quiete animi & corporis in loco obscuro, interim remouendo si quæ mala fuerit intemperies in cerebro derelicta, cum contrarijs intrà & extrà applicatis. Si uerò aliquis humorum causa fuerit, tunc quintuplici medio indiget, primò euacuatione, secundò reuulsione simul & deriuatione, tertiò alteratione siue humorum præparatione, quartò accidentium remotione, quintò uictus ratione. Euacuatio fiet per sectionem uenæ, si sanguis superabundauerit, per remotas uenas, incipiendo à saphena, deinde à basilica, postremò ab ipsa cephalica & à uenis, quæ post aures locantur, præsertim si purgationes menstruorum uel hæmorrhoidarum oppressæ sint. Si uerò sanguis cum alijs humori-

us in qualitate redundet, prout natura hu-
oris requirit, euacuabitur cum rheubarba-
, myrobalanis, caßia, &c. Reuulsio fiet cum
nni reuulsionum genere, ut suprà dictum est
cap. cephalææ, procedendo usque ad cau-
ria. Alteratio, siue humorum præparatio
rficitur per exteriora & interiora. Exte-
ora parantur in principio cum his quæ re-
llunt ac infrigidant, quale est oleum rosa-
um & acetum. In medio tempore cum re-
llentibus ac resoluentibus mixtis, & in fi-
cum puris resoluentibus, prout habuisti in
oite cephalææ. Interiora per ea quæ im-
biles reddunt spiritus, sicuti sunt frigida
ptica, qualis est syrupus ros. de granatis, de
es, de citoniis, & quæcūque apozemata ex
parata, ubi materia sit calida, & spiritus
motu fuerint. Valēt etiā in hoc casu ecleg
ta ex saccharo rosaceo, mina cydonioru,
n cotoneata à prandio statim uel ab ipsa
a comesta. Remotio accidentium erit, si
apud ignem, nec in scalis, nec prope flu-
a patientes sint, ne interdum ex uertigine
ta præcipitentur: si uerò aliquæ etiam

tenebræ adhuc remaneant, cum his quæ cla[...]
ficant, statim curabuntur, &c. Victus rati[...]
si ab humore calido fieret uertigo, erit q[...]
bilis aut sanguinis feruorem extinguat, si[...]
sunt acetosa, styptica, qualis est succus co[...]
neorum malorum & granatorũ, in quo bi[...]
cella panis immergi potest, sitque uictus n[...]
flatuosus, non cacostomachicus, sed facile [...]
coctilis. Aër sit magis obscurus, quàm lucid[...]
ne spiritus agitentur. Potus sit modicum u[...]
albi tenuissimi, præsertim si uertigo per co[...]
patiēdi rationem fieret. Somnus sit notab[...]
quies non solùm corpori, sed etiam animo [...]
fert. Vitanda insuper sunt accidentia ani[...]
sicut ira, tristitia, nimia cogitatio, &c. Ve[...]
reis quantum potest se abstineat, &c. Si c[...]
sa fuerit per cōsensum, tunc triplici scopo [...]
rabitur, primò cum causæ remotione, secu[...]
cum membri mittentis & recipientis robo[...]
tione, tertiò cum reuulsione uaporũ, adhi[...]
tamen regimine cōgruo, ut suprà: quæ om[...]
longè uberius habita sunt in cap. cepha[...]
per consensum, &c. Quare non est ut hic [...]
nuò recitentur, &c.

Loci consentientes de cura vertiginis.

Paulus lib.3.cap.12, Vertiginosos in accessione excitabimus cum medicamẽtis quæ odo-e mouent, item frictionibus, & id genus aliis, &c. lege etiam de hoc Marc. Cat. Auic. prima tertij, tra.5, Vertigo facta à reuolutione ominis super ipsum, & consideratione eus ad reuolutiones, & consideratione à lo-o alto, cum quiete & tranquillitate curatur & somno, si non citò sedatur.

De cura à causa humorali, & primô de psa euacuatione loquitur Auicen. loco nuper t. ibi: Quæ uerò facta est ex sanguine, aut ab umore contento in corpore, curat phleboto-iæ ex cephalica, deinde ex uena quietis, quæ t post aurem. Et Paul. loc. cit. Vbi morbus nquieuerit, sanguis discutiendi gratia ex-thatur, & purgatio ex hiera præstanda. Razes 9. almã. Quòd si non appareãt, & cies sit rubra, sanguis ex cephalica uel ba-ica erit minuẽdus. De reuulsione etiam lo-itur Paul. ibi, Interpositis diebus acri cly-re & cucurbitulis ad occipitiũ cum scari-

ficatione, móxque apophlegmatiſmis & ſt
nutamentis uti debemus, &c. Auic.loc.cit. E
cauterizatur arteria, & propriè ea cuius ca
ſa eſt aſcẽſio uaporũ: & uentoſæ cõferunt m
crati, &c. Si uerò fuerint humores diuerſi
ſanguine, incipe ad curandum cum pilulis
hiera & infuſione aloes, uel in humorib
calidis cum decoctione myrobalanorũ, epith
mi, pilulis ſtomaticis, &c. De alteratione p
ra habes ab Aet.ſer. 6.ca.7.ibi, His uerò q
calidũ caput habent, etiam roſaceũ cum ac
to adhibeas, &c. Et Auic. cap.cit. Et cõfo
tabis caput cũ oleo roſaceo & aceto & ol
camomillino, & poſt cõfirmationẽ cum ol
camomillino ſingulari, &c. Loquẽs etiam
interiori inquit, Et malitia cõplexionis cur
tur per cõtrarium, ut tẽperetur cõplexio n
turalis, ubi Hugo Senẽſis utitur ſyrupo de
chade, de epithimo, oxymelle cõpoſito & ſ
litico cum decocto: haſce origani, hyſſopi, ſ
chadis, &c. De accidentium remotione
quens etiam Auic. inquit, Et habens uerti
nem alienet à ſe conſiderationem ad omn
rem citò reuolubilem, & ab aſpectu prof

litatum fouearum, & uerticũ montium. Lege etiam de his omnibus Arcul. Marc. Cati. Michaelem Sauo. & Gordonium. De uictus atione fit mentio ab Aetio ser. 6. ibi, Cii sint boni succi, facile concoctiles, flatus exrtes omnino stomacho ac uẽtri cõmodi, uriam cientes, uinum modicũ sit, album & tesissimum, & non ualde uetus. De cura per nsensum, Mes. cap. de uert. inquit, In pris materiã abscinde, deinde mẽbrum manns rectifica, & regimen ad æqualitatem ministra, cerebrum & caput conforta, ne ipiat, deinde diuerte uapores & fumos n constructione dolorosa, uentosatione, sterijs, &c.

Obseruationes de sectione venæ.

Aet. ser. 6. cap. 7. monet, ne aceruatim ecues, nã ex facili occasione concidũt, &c.

Vertiginem generantia ex Diosc.

Cardamomũ, hyosciamus, mandragora, solium, aconitum, cicuta.

Remedia ad vertiginẽ ex eodem.

alent peucedanum, galbanũ, ampelos leu-

ce acetum ſcilliticum, uinum ſcilliticum.

De prognoſticis vertiginis.

Auic. prima tertij, tra. 5, Quandoque uertigo & ſcotomia ſecũdum ſemitam criſ. & uertigo frequens, & propriè in decrepitis nunciat apoplexiam: & ſimiliter uert. euenicẽs ſucceſsione ſtuporis cõmunicãtis membrum, & quãdoque ſoluit uertiginẽ ſoda accidens. Ille cui frequenter accidit ſcotom. de ſeipſo ſolicitus ſit, & humorem euact. craſſum, ne ad epilepſiam aut apoplexi. perueniat. Quum uertigo prolõgatur, ſign. eſt quòd fiat à cauſa frigida, &c.

Authores diſſentientes circa lethargum & vertiginem.

1 Adſerere, lethargum non principaliter cerebro, ſed in corde fieri, ut Ariſtoteles, . primam uim ſentiendi in corde eſſe diceb. & non in capite.

2 Adſerere, lethargum à melancholia generari poſſe, ut Razes.

3 Adſerere, in lethargo à frigiditate &

iditate prouenientе, sectionem uenæ non
mpetere.

Adserere, in lethargo occipiti esse adhi-
nda repellentia.

Adserere, scotomaticum affectum non dif-
rre à suffusionibus oculorum, quum utrobi-
ie imagines uideantur.

Adserere, uertiginem quæ fit per consen-
m, non esse attribuendam capiti.

Adserere, omnem uertiginem per arteria-
m sectionem esse curandam.

Confutatio dissentientium circa lethargum & vertiginem.

Impugnat primum Gal. 4. de sympt. cau.
ip. 8. ibi, Cæterū quòd capitis repletio som-
um conciliet, iam Aristot. satis monstrauit:
d quamobrem oppleto capite prima sentien
i uis quiescat, quum ipsa (ut ille putat) in
orde resideat, nullam probabilem inuenire
otuit rationem, igitur, &c.

Ad secundū respondet Auic. prima tertij,
ip. 16. ibi, Sunt quidam Medici, qui nominãt
thargiam omne apostema frigidū in cere-

bro, siue sit melancholicũ, &c. quem uid
poteris. Præterea Gal. loco citato, Letharg.
inquit, fit à frigiditate & humiditate:
melãcholia frigida est & sicca, igitur, &c.

Ad tertiũ: Alex. lib. 1. cap 20, Si nec ui
ægrotantis, nec ætas, regio & tẽpus obsist
re uideatur, sanguinẽ detrahere in princip
statim expedit, &c. Auic. Si non fuerit qu
prohibeat, phlebotometur: intellige saltem
uulsiuã sectionẽ cõpetere, si non euacuatiu

Ad quartũ: Gal. 13. meth. cap. 22, Sed qu
niam suturæ & præsertim coronaria, nõ s
lùm impositi medicamẽti qualitates, sed et
substantiam, (si tenuis est) intrò transmitt
nam præter reliqua, tenuißimum est hoc lo
cranium & rarißimum: ergo quotiens med
camenti cuiusque uim uehementer descend
re uoles, hoc maximè loco impones, &c. ig
tur non occipiti, &c.

Ad quintũ: Gal. in lib. qui Introductio s
ue Med. nuncupatur, respondet dicens, qu
caligines oculis offusæ & uertigines cognat
sunt uitia morbo caduco, sed inter se differũ
quod experiẽtia demõstratur: nã in scotoma

ico affecta leui occasione hebetãtur & cõci-
lum, sed non in suffusionibus oculorum, &c.

Ad sextũ: Gal. 3. de loc. aff. cap. 8, Verùm ut iã antea sæpenumero monuimus, licet caput per alterius partis consensum afficiatur, affectio tamen ipsi ascribenda est, &c.

Ad septimum: Galen. 3. de loc. aff. cap. cit. Quamobrem nõnulli horum ab arteriarũ sectione præsidiũ petierũt, arterias pone aures secantes, sed constat non omnes huius auxilij beneficio fuisse curatos, &c. Nam fieri potest, quòd inæqualis cerebri intemperies huiuscemodi spiritum producat, &c.

De morbo comitiali.

Morbus comitialis, Græcè ἐπιληψία dictus, est totius corporis non omnimoda conuulsio, ex qua operationes, motus & sensus in membris prohibetur, per tẽporum interualla accidens, fitque cum repẽtino casu ac exitu spumæ oris. Talis uerò conuulsio sequi solet uel à multitudine grauante, uel ab acri materia cerebrum mordicante: quod quum tale molestum reijcere conatur, tali motu conuulsiuo concutitur, &c.

Loci conſentientes de morbo comitiali.

Gal.3.de loc.aff.cap.7,Morbus comiti-lis eſt omnium corporis partium cõuulſio n perpetua,ſicut in emproſthotono, opiſthot no & tetano, ſed quæ ex temporum accid interuallis. Et *lib.finit.med.* Comitialis *mo bus eſt oppreßio mentis ſenſoriorúmque c repẽtino caſu,ac ſpumæ oris exitu.* Auic.*pr ma tertij, tra.5,* Epilepſia *eſt ægritudo,pr hibens mẽbra animata ab operationibus ſe ſus & motus in erectione non integrè: & i lud eſt propter oppilationẽ cõtingentẽ, &*

Obiectio.

Quum Gal.*de ſympt.diff.cap.3. dicat, non totũ corpus cõuellitur,ſed principes fu ctiones detinẽtur,hoc ſymptoma morbus c mitialis appellatur : ſi igitur ſymptoma e quomodo ab* Auicen. *ægritudo dicitur ?Pr terea conuulſio eſt ſymptoma,ſed morbus c mitialis eſt cõuulſio: igitur ſymptoma & n morbus,ut* Auic.

Reſponſio.

Morbus comitialis ſumi poteſt primò p

structione cerebri uentriculos opplente, uel pro mala intemperie, uel pro mala compositione, & sic his tribus modis est ægritudo: at nptus pro motu conuulsiuo, est symptoma e accidens, &c. Quur motus conuulsiuus t in cerebro, reddit rationem Galen. 3. de .aff. cap. de mor. comit. ibi, Proinde existi- tui similē motū cerebro euenire, qualis sto- cho interdū à re quapiam molestato ac- lere solet, &c. Vide etiā de hac re Aet. ser. cap. 13. De generatione spumæ uide Gal. hor. 2. comment. 43. ibi, Strangulati, &c. Auic. ibi, Spuma uerò accidēs in epilepsia propter agitationem motus, &c.

De causis morbi comitialis.

Causæ primitiuæ sunt uictus deprauatus potus multitudo, mora in sole nimia, coi- s plurimus, exercitiū super repletionem: ac- dentia animi, ut tristitia, ira, timor, euētus, multus, auditus uocum terribiliū, odor he- tis cerui usti & gagates lapis, bitumen & rnu ceruinum. Causæ antecedentes sunt, in- mperies mala totius corporis, cōplexio ce- bri frigida & humida, ex qua flatuosus

ſpiritus generatur, uel malus humor, ut p-tuita, atra bilis, ſanguis uel materia ueno-ſa. Cauſæ coniunctæ ſunt, uapor uel fla-craſſus, uel talis humor actu obſtruens. C-ſæ uerò per conſenſum, omnia membra, à q-bus uapores ad cerebrum mittuntur, ſicut -tum corpus, ſtomachus, lien, & cætera me-bra, à quibus uapores eleuari poſſunt.

Loci conſentientes de cauſis morbi comitialis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 6, Iam alios ui-mus (loquens de cauſa primitiua) cõuulſio comitiali ob oris ſtomachi uitium correpti quũ aut nõ probè concoxiſſent, aut uini m-racioris plurimum potaſſent, aut Veneri in modicè operam dediſſent. Auicen. prima te-tij, tract. 5, Et cauſas mouentes epilepſia plerunque adiuuant cauſæ extrinſecæ, ſicu immoderantia cibi & potus, & ſatietas na-ſeatiua, & mora plurima in ſole, & coit plurimus, & exercitium ſuper repletionem & id quod debilitat cor ex timore, &c. Ae ſer. 6. ca. 14, Epilepticos collabi faciunt ſu-

ita, bitumen, lapis gagates, cornu ceruinum, dor hepatis caprini assati, & ipsum hepar um editur. Hoc idem habet Paul. lib. 3. cap. 3. Gal. aphor. 2. cõm. 45, Magna ex parte ictus deprauatus hanc paßionẽ generat. Matthæus de Grado historiam de suo filio re itat, qui ex magno tubarum sonitu in epi- epsiam ceciderit. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur Gal. 3. de loc. aff. ca. . ibi, Non ab ariditate uacuationêque, sed crasso semper humore hanc affectionem dduci argumento est, quòd & subitò fit, & lluitur confestim: nam subitariam meatuum bstructionem à crasso uiscosóque humore ieri constat. Paulus lib. 3. cap. 13, Morbus omitialis habet causam partim in ipso cere ro, partim in uniuersis uentriculis subsistẽ- m, modò humorem pituitosum, modò melã- holicum. Itidem ait Gal. 3. de loc. aff. ca. de Mania. Auic. prima tertij, tract. 5, Tunc stat ut eius causa sit, aut contractio cere- ri ad expellendam rem impedientem, quæ t aut uapor, aut qualitas mordicatiua, aut umectatiua malæ substãtiæ, aut humor fa-

ciens oppilationē & ſpaſmum non integr
in uentriculis cerebri, & principijs orig
neruorū, &c. B. Nota quòd hæ tres cauſæ
licet uapor, humor & qualitas uel mordi
uel ſubſtātiæ uenenoſæ, mutuā adeò bene
lentiā in ſe agunt, ut una ſine altera effici
poſſit, & ſic intelligitur Auic. Ipſe uerò
quens de cauſa materiali inquit, Fieri à ſ
guine plurimo dominante, aut à phlegma,
aut à melācholia, aut à cholera, & eſt p
na ualde, &c. Hippoc. de ſacro morb. Pit
toſis fit natura non bilioſis. Gal. 4. de l
aff. loquēs de ſopore, apoplexia, & morbo
mitiali, inquit, Horū trium morborū frigi
tus, ac craſſus, aut omnino uiſcid' humor c
ſa eſt. Similiter 2. aphor. comm. 45. dixit.
cauſis per conſenſum habes plura ex Gal.
de loc. aff. cap. de affectu oris uentriculi,
exemplū de grammatico affert, qui quoti
doceret, cogitaret, iraſceretur, morbo com
tiali corripiebatur. Item differentias hu
habes ex Gal. 3. de loc. aff. cap. de morb. c
mit. Similiter habes exemplum de puero, q
principiū affectionis ſentiebat in crure. Pr

terea quomodo ille humor ad caput ascẽdat, habes etiã exemplũ de ictu scorpionis, quãuis hæc tertia species rarò contingere soleat, prout notauit Aet. ser. 6. cap. 13. Paulus lib. 3. cap. 13, Ore uentriculi inquit affecto consortij lege oboritur, quemadmodum in colicis. Itẽ & ab alijs inquit partibus nascitur, quũ ueluti aura quædã frigidior ad cerebrũ ascẽdat, aliàs à crure, aliàs à manꝰ digitis, aliàs ab utero mulieris grauidæ, &c. Auic. prima tertij, tra. 5, Membra ex quibus uapores eleuantur ad cerebrum, epilepsiã facientes, sunt aut totum corpus, aut splen, aut stomachus, aut myrach, & contingit etiam illud in reliquis membris, &c.

De signis morbi comitialis.

Signa cõmuniter præcedẽtia, sunt mutatio corporis à complexione sua, grauitas capitis, tristitia, & eorũ quæ iuxta sunt, obliuio, imagines insomniorum turbulentæ, pallor faciei, inordinatus linguæ motus & ira. Signa morbũ demõstrãtia, sunt spuma oris, repẽtinus casus, oris ac faciei distractio, ceruicis ac totius

tremor, dentium constrictio, stercoris ac u-
næ ac etiam spermatis inuoluntaria emissi
In uehementi morbo si spuma ab ore absti
gatur, denuo resurgit, in debili uerò non am
plius reuertitur, uel in debili citò resoluitu
in uehemēti nequaquam. Signa pituitæ su
si spuma sit crassa ac multa, si urina uit
liquefacto sit similis. Cognoscitur etiam
uomitu, ab ætate, à regione, à regimine pr
terito, à colore faciei, & ab alijs ut dictū
in primo lib. Signa demonstrantia morbu
esse in capite uel in alijs membris sunt, qu
si in capite, præcesserunt sensus & motus l
siones, aut obliuio, aut amentia, &c. Si in s
macho, cognoscitur ex nausea, uomitu, er
sione, & sic de reliquis morbis, &c.

Loci de signis morbi comitialis.

De signis præcedentibus Auic. ibi loquit
& plurimū antecedit mutatio corporis à c
plexione sua, &c. Paulus lib 3. cap. 13, Pr
cedunt quædā, animi tristitia, eorum quæ i
xta sunt, obliuio, turbulentæ insomniorū im
gines, dolor capitis, eiúsque repletio cōtinua

ob iracundiam faciei pallor, inordinatus
guæ motus, &c. De signis morbum demõ-
antibus loquitur Razes 9. alman. cap. de
lep. Quum aliquis cadit in terram, & tor
tur, & commouetur, & intellectum amit
dicimus esse epilepticũ: quòd si spuma exit
os, aut se commingit, aut sperma egredi-
, aut egestio, paßio tunc est grauior ac ue
entior, &c. Paul. cap. cit. Quamprimum
rbus inuadit, concidunt ægri, uóxque in-
rũpitur: peculiaris morbi nota est oris spu
. non desunt quibus urina & stercus præ-
uoluntatem excernitur, &c. B. Hæc signa
uehementi epilepsia intelliguntur: nam in
li non omnia adsunt. Vide de ijs tamen
s Arcul. Sauonarolam, Gordoniũ & cæ-
os practicantes.
e signis humorum lege Auic. prima tertij,
5. ibi, Et signa eius cuius causa est phle-
, &c. uide eum fusius: nam omnia anno-
longum ac præter rem foret.
e signis per consensum loquitur ibi, Qui
ex propria cerebri affectione, sed per cõ
um comitiali morbo laborant, ij citra

perpetuã conuulsionẽ, ueluti saliẽdo per in-
teruualla cõcuti uidentur. Manardus in ep.
6. lib. 3, Quando per consensum patitur, n
accidunt uehemẽtes & assiduæ cõuulsion,
sed per interualla breuibus quibusdã salti-
sis motibus patiens concutitur. Gal. 5. de l.
aff. cap. de oris uẽtriculi affectione. & Pa.
lib. 3. cap. 13. Similiter Alex. ca. de sacro m
bo, Si per consensum stomachi eueniat, -
gnoscitur ex nimia uentriculi repletione, e
ex inedia, aut syncopi, ex nausea, uomitu, e
sione, &c.

De cura morbi comitialis.

Id in primis præuidendum est, an in is
morbi exacerbatione æger actu sit an ext.
Si in exacerbatione, tunc unica tantũ cura
intẽtio erit, scilicet ab exacerbatione libe-
tio, quæ fieri potest cũ reuulsione uaporũ
alia loca per cucurbitulas, frictiones, cly-
res, suppositoria, aut per odores sensum ir-
tantes, cũ castoreo, succo, cirenaico, id est,
sa fœtida, succo rutæ, &c. Si uerò patie
fuerit extra exacerbationem, tunc consi-

nũ inceperit, uel incipienda ſit ægritudo:
æ ſi non inceperit, ſed incipienda timea-
r, tũc una tantũ erit curandi intẽtio, præ-
uare ſcilicet ne patiens diſpoſitus in hanc
ritudinẽ incurrat, quod fiet ſi ſuperuaca-
as humiditates abſtulerimus cũ electuario
ſaccharo & amygdalino oleo aut ſiſami-
:parato, aut ſi ea quæ à proprietate comi-
lẽ morbum expellũt, dederimus, ſicut peo-
ã, &c. aut infantes ab omni ſtrepitu & ti
ore cuſtodierimus: aut ſi nutrix à coitu, à
apula, & ab his quæ lac malum generare
ſſunt, ſeſe abſtinuerit, &c. Si uerò morbus
m dudũ inceperit, cauſam tũc primùm in-
irito, quæ ſi fuerit pituita tanquã maiori
parte cõtingens, uide num per primariam
fectionẽ, aut per conſenſum efficiat: ſi affe
o primaria ſit in cerebro uel in uentricu-
eius, tunc quinque erunt medendi inten-
nes. Prima, uictus ratio. Secunda, humoris
æparatio. Tertia, euacuatio. Quarta, reuul
. Quinta, cerebri roboratio, ac reſidui reſo
tio: quãquã ſi ad Galeni dogma acceſſeri-
us, unic⁹ tãtũ erit curãdi ſcop⁹, qui eſt ob-

ſtructionis remotio. Victus ratio ſit incid
ac extenuans, qualis eſt capparis uſus, ſitq;
laudabilis chymi, nõ ſuperfluè humectãs. C
uenda eſt inſuper repletio, & mala digeſt
ſemel in die reficiatur æger ſi tolerat. Ca
etiam ne uentriculo pleno ſuperueniat ex
cerbatio, caueant etiã à craßis carnibus m
tæ ſuperfluitatis, & à leguminibus uinóq; c
pioſiori: nam paucitas uini dilatat anima
inquit Auic. & excuſat à multitudine. It
à uenereis liberalioribus, à balneis ante pu
gationem, à ſinapi, eo quòd cerebrũ ſua ac
monia percutit. Caueant inſuper à calore
frigore ſuperfluo, à uentis, ſi poßibile ſit r
gionẽ permutantes. Quies & tranquillit
laudatur, & exercitiũ poſt euacuationẽ. S
nus ſuper repletionem uitandus, & uigiliæ
perfluæ: nam ſpiritum reſoluũt ac debilitan
Præparatio humoris perficitur per ea, qu
incidendi ac extenuandi uires habent, qua
eſt oxymel ſimplex & compoſitũ & ſcilliti
cum, ſyrupus de abſinthio, apozema ex hiſſo
po & origano, ſyrup. de ſtechade de hiſſop
rhodomel, &c. cum decoctis ſaluiæ, hiſſopi, r

e,maioranæ,radicũ iridis,ſcillæ,uiſci quer-
ni,peoniæ,florũ roſmarini, ſtechados,gly-
yrrhizæ,acori, paſſularum,nucis moſchatæ,
innamomi,betonicæ,&c.

Euacuatio erit,ſi repletio uniuerſalis exi-
tat cũ pituita,& nihil aliud prohibeat,per
inguinis à cubito miſſionẽ:ſi minus,fiet cum
urbito agarico, cum hiera Ruffi,cum pilulis
bochijs fœtidis, polypodio. Si uerò fuerit af-
ctio atrabilaris, cum helleboro, pilulis in-
is,de lapide lazuli,cum myrobalanis & ſi-
ilibus, &c. Vel euacuatio fiet cũ electua-
ijs diſſolutis in aliquo decocto,ſicut cũ dia-
hinicone,electuario indo,&c. ut ſuprà rela
um eſt in capite cephalææ. Reuulſio, id eſt,
d inferiora materiæ deductio, perficitur cũ
ucurbitulis dorſo & præcordijs etiam cute
ncisa affixis,aut enæmate ex cẽtaurio, colo
ynthide, additis quibuſdã electuarijs ad hoc
ropoſitũ facientibus , ut hiera diacolocyn-
hidos,hiera ſimplici,&oleis,& rhodomel-
e,deinde frictionibus,lotionibus circa crura,
uib⁹ annecte deriuationes quæ fiũt per ſter
utatoria,maſticatoria,gargariſmata,&c.

Roboratio ac residui resolutio fieri p-
sunt per exteriora & interiora, remoueo
malam intemperiem derelictã, ne ipsa rem-
nẽte, noua materia denuò aggregetur. Inte
ra sunt diacorus, diamuschus dul. cõfectio'i
rus, arcoticõ Nic. theriaca, mitridatũ, acos
conditus, & quæcũque à proprietate occu
conferre dicuntur, de quibus plura à nobis
cta sunt in fine capituli, & sunt, peonia, ru,
corium frontis asini, &c. Exteriora sunt s-
culi, commissuræ coronali & sagittali app-
citi ex maiorana, stechade, ruta, peonia, n-
ce moschata : uel fiat eodem in loco sinap-
mus, aut cauterium aliquod potentiale
actuale usque ad oßis superficiem, & ul
per aliquot dies apertum conseruetur. A
per alicuius partis consensum morbus co-
tialis acciderit, procurandum, ut membri
quo malus uapor ad caput reptat, mala d-
positio remoueatur, uel ascensus prohibea
cum ligatione arcta, uel cucurbitulis, uel li
apertione, prout magis expediet: deinceps
rebrum, ne uapores suscipiat, roborãdum,
quod susceptum est, resoluendum, &c.

Loci conſentientes de cura morbi comitialis.

Aet.ſer.6.ca.13, Cura tempore exacerba-onis erit, partes obtortas deligare, inūgere, dirigere odoribus, ſenſum irritare & per-ſerante exacerbatione caſtorium aut ſuc-um cyrenaicum ori cum aceto mulſo infun-dere, &c. B. *Intellige de his qui poſt annos ſteriles in morbum concidunt.* Arcul.de *cura epilepſiæ, Quædam adminiſtranda in tem-pore paroxyſmi diuertendo cum fricationi-bus, ligaturis, & ſuffumigium ex aſſa citò re-mouet paroxyſmum, &c.* Vide *in hoc cæte-ros practicantes, ſicut* Gord. Marc. Cat. *Sa-ona. itidem habes* Auicē.ibi, *Et finis actio-nis cauſæ eius eſt, alleuatio à prauitate pa-roxyſmi, &c.*

De *præſeruatione lege* Meſuen,ibi: *Præſer-uant quæcunque à proprietate retardant pa-roxyſmum, aut prohibent aduentum eius o-mnino, aut occultant, ſicuti dicemus, &c.* Auicen.*prima tertij, tra.5, Epilepſia in infan-tibus curetur ita, ut nutrimentū lactantis re-*

ctificetur, unde lactās alienet à se omne q
generat lac aquosum, aut corruptū, aut g
sum, & prohibeat sibi coitum & prægnat-
nem, & alienetur infans ab omni re, in q
est timor, & uoces magni sensus, ut uox to-
trui, fulguris, &c.

Razes primo comment. cap. de epilep.
bit plures medicinas morbum prohibentes
lesacientes scilicet & exiccantes, quas eti
habet Auicen. loc. cit. & sunt peonia, qu
Gal. 6. de fac. simp. tantopere laudat, susp
sa uel in potu data, & quæcunque infrà
mente Dioscor. recitabuntur, &c. Quòd p
mùm in omni morbo inquirenda sit cau
habes ultra Auicen. & Galeni textum, eti
duos Ausonij uersus, in quibus omnes ferè i
tentiones curandi habentur, & sunt,

Quis morbus, quæ causa facit, qui casus
illo
Nascantur, quæ cura modo, quis deniq; fin

Mesu in cura epilep. Sunt quinque inten
tiones: Prima regimen in uita ponit, secun
da æquat & coaptat materiam, tertia ab
scindit eā, &c. in hoc consule nō solùm Gr

s omnes, ſed etiam cæteros Arabes: nam fu-
us de his pertractant. De uictus ratione lo-
uitur Paulus lib. 3. cap. 13 ibi: Victus ratio
ulis eſt, quæ incidit & extenuat, idcirco
apparis eſus & ſalſamentum prodeſt. Auic.
rima tertij, tract. 5, Commune eſt omnibus
pilepticis, ut utantur cibis laudabilibus, qui-
s ineſt humectatio laudabilis, nõ ſuperflua,
ueant à repletione, & cuſtodiant ſe à ma-
tia digeſtionis. Qui uerò non tolerant ut
mel reficiantur, diuidant cibũ ſuum in tres
rtes, & ſumant duas tertias in prandio, &
rtiam in cœna, &c. B. Hic Auicennæ locus
fecit, ut diſcrimen illud inter neotericos na
eretur, utrum cœna maior prandio eſſe de-
at: ſed quum utrinque robuſtæ ac ualidæ
tiones afferantur, tu tamẽ aduerte, ne ad-
niente exacerbatione ſiue ueſperi, ſiue ma-
è, quòd uentriculus ſit ualde plenus. Vnde
uicen. Et oportet ut occurrat paroxyſmus
m mundatione ſtomachi, &c.
Paul. lib. & cap. cit. Fugere, inquit, opor-
t carnes, legumina, uinum copioſius, Vene-
m liberaliorem, balnea, ſinapim, &c. Aui-

cē.loc.cit. Oportet ut alienent omnes fruc
humidos & grossos, nisi stypticos super ci,
quia roborant stomachū, & repletio uini il
tum nocet, sed parum ex ipso sumptū dilat
animā, & confortat spiritum &c. Mes.I-
dromel est potus elegantior, quàm uinum.-
uicē. Et oportet ut alienent à se omne acre
uaporosum, & uitent cibos graues, ut sunt -
phanus, caules bauciæ, id est pastinacæ, &.
lege hunc locum fusius, & plurima à me -
cta inuenies. Celsus lib.3. cap.25, Cauen
sunt cruditates, locique præcipitis cōspecl,
omnia terrentia, uomitus, laßitudo, solicit
nes & negocia omnia, &c. De humorū p-
paratione loquitur Auicen.loc.cit.ibi, Et
syrupis est oxymel squilliticum, & similiter
rupus de absinthio, & apozema hissopi c
origano, &c. Itidem Mes. ibi, Adaptant m-
teriam, ut eius facilis fiat expulsio, qua
sunt squilla & acetum eius & oxymel, &
Et Paulus, Auxiliatur his oxymel scillitic
quotidie potum, &c. De euacuatione loq-
tur Aet.ser.6.cap.14, Si nihil dicens proh
beat, uenā secare oportet, & intermißis qu-

or aut quinque diebus corpus reficere, ac
infrà euacuare, maximè per ueratrum ni-
ũ aut colocynthidẽ, &c. Itidẽ adserit Pau
s & Auicen. ibi, Melius quò purgetur il-
, cuius causa est phlegma, est hiera & pul-
s coloquinthidos, & hiera hermetis. Quòd
cum phlegmate est repletio uniuersalis,
nc phlebotomia, secundum quod narra-
mus, est ei iuuatiua, &c. De reuulsione
r deriuatione uerba facit Mes. cap. de epi-
psia, ibi, Competunt gargarismata & ster
utatoria, & propriè uomitus, & mastica-
oria, & fricationes, & ligaturæ in extremi-
atibus, & uentosationes in eis, & emplastra
ubificantia super membrum mandans, &c.
tidem Auicen. & Paulus ibi, Synapismus ca
iti inducatur, &c. Et Auic. ibi, Ex eis uerò
uæ materiam ad inferiora trahunt, &c.

De roboratione cerebri ac residui resolu-
ione habes plura ex Auic. prima tertij, trac.
ibi, Et post illud permuta complexionem ce
ebri cum confortatiuis, calefacientibus, ex
mplastris & sinapi, &c. Paul. lib. 3. cap. 13.
ubet ad hoc caput esse tondendum, & ex

peucedani liquore, cui ſpondylium ſit in- ctum cum aceto diluto, perungendum, &c. Meſ. Et in omnibus his rectificatio cerebri de- bet eſſe intentio prima, &c. Arcul. Vnum ſt ut fiat attractio materierum de profundo ca- pitis ad cutim, ad quod ualet hoc emplaſt. ℞ ammoniaci diſſoluti cum pinguedine a- tis uel milui uncias duas, fermenti unciam unam, ſinapis unciam ſemis, cantaridam ℨ.ſ. peoniæ ℨ.ij. fiat emplaſtrum, quo remo, inungatur cum pinguedine milui, & item apponatur & auferatur, donec cruſtæ ap- ruerint, &c.

Quæ excitare poſſunt morbum comitialem.

Excitant epilepſiam apium, & in hoc c- ſentiunt Plinius lib. 20. Auicen. Serapio, & Meſ. Item allium, aſphaltũ, nidor, cornu ca- præ, uel hirci, uel cerui. Item oſtracorum, & ſulphuris ſuffumigium, lácque omne nocet ſe- cundum Serapionem.

Morbum comitialem curantia.

Cardamomum, balſamum, populus nig-

fis, iuncus odoratus, lepus terrestris, muste-
læ iecur, & unguis asini, lichen equi, iecur
bi, hirundines, lac humanum, coagulum,
sanguis, fimum, plantago, eryngion, ruta,
seli, libanotis, spondylium, peucedanum, la-
seritium, galbanum, segapenum, ammonia-
cu, trifolium, coniza, anthyllis, symphyton,
ciron, pentaphylon, uiola purpurea, helle-
bum nigrum, ampelos leuce, oxymel, ace-
tu scillite, lapis selenites, lapis aëtites, &c.
Cfectiones ad hunc morbum idoneæ sunt,
anaticum moschatum, confectio Nic. confe
ct de moscho, diacastoreum Nic. potio san-
cti Pauli, pliris arcoticon Nic. pilulæ indæ, pi
læ Alex. de sex rebus, pilulæ ex artemisia,
&. Si quis scire uoluerit, quo pacto applica
ri debeant simplicia legat de singulis, Diosc.

Quæ curant à proprietate.

Iugo, Curãtia à tota specie sunt, hepar lu-
hepar milui, pellis frontis asini portata su
per carne nuda, cingulum ex pelle caudæ lu-
put frontis eius, uesica apri cum urina pul
uezata, omnia coagula & propriè leporis,

pyretrum conditum, peonia, uiſcus quercin[i] caput cuculi, oua corui, far, ſmaragdus po[...] tatus, lapis ſpongiæ, phylipendula in cibis, [...] hominis, &c.

De prognoſticis morbi comitiali[s]

Hippoc. *aphor. 2. aphor. 45, Quicunque [...] uenes morbo comitiali laborãt, mutatione [...] tatis, temporum & locorum, & uictuum qu[...] que liberantur.* B. *id eſt, Quæcunque poſſu[nt] patientis temperaturã permutare, ea à mor[bo] ipſum liberant.* Et *aphor. 5. apho. 7, Quib[us] cunque morbi comitiales fiunt, ante pubert[a] tem, mutationem accipiunt: quibus autem u[i] geſimoquinto, commoriuntur.* B. *Nota qu[od] pubertas durat à 14. uſque ad 25. annu[m]* Gal. *3. de loc. aff. ca. de morb. comit.* Porrò [in] *his omnibus affectibus, in quorum numero [est] epilepſia, periculi magnitudinem ex anhel[a] tus nocumento conijcere oportet.* Paul. *lib.* [...] *ca. 13, Si acutiſsimus fuerit affectus, tum [ob] crebras acceſsiones, tum ob ſymptomatum u[e] hementiam ſtatim iugulat.* Itidem Aet. [...] Auicen. *ibi* , Et *quand*[o] *continuantur paro*[...]

pilepsiæ, interficit, &c. Paul. *lib. de di-nidijs, Si quis lunaticus spumat, & oculos euertit, & fremit, & mugit, & cadit, & mbra contraxerit, & colorem similem cro coabuerit, moriturus est.* Razes 1. *cōment. thoritate* Hippoc. *Multi pueri moriuntur o, quia eorū uenæ arctæ sunt, & phlegma primum recipere non possunt.* Auic. *prima ij, tract. 5,* Et *quando apostemata appa-t in ea, fortasse resoluunt eā, & minuunt teriam eius, & multotiens mutatur epile-t ad melancholiam, & multotiens resol-ur propter febres, quæ sunt longæ, & epi-sia melancholica est deterior, quàm phle-atica, &c.* Michael Sauonarolus *inquit, òd si infans est genitus tēpore menstruorū, præsente epileptico, quòd incurrit in epi-siam incurabilem, sed quur ita sit, diuina-non possum, & fortè pace sua dixerim, somniauit.* Hippocr. *de mor. sac.* Q*uum eterauerit, amplius medicabilis non est, oniam cerebrum pituita consumitur & li-efit, quo liquefacto, crebrius corripiun-r, &c.*

Authores dissentientes circa morbum comitialem.

1 *Adserere, in epilepsia sensum & motum omnino integrè auferri.*

2 *Adserere cũ Auerrhoe, causam immediatam epilepsiæ esse uaporem absque materi[a] fouente.*

3 *Adserere, epilepsiæ causam & locum affectum non idem esse cum apoplexia.*

4 *Adserere, epilepsiam per consensum post pubertatem non posse curari.*

5 *Adserere, omnem mutationem ad calidam complexionem & siccam curare epilepsiam.*

Confutatio dissentientium circa morbum comitialem.

Ad primum respondet Gentilis & Auer. 3. collig. ca. ult. quòd in epilepsia in relationem ad apoplexiam, non aufertur sensus & motus omnino integrè, quia cuiuslibet epilepsiæ obstructio non est integra, seu omnimoda, ut in apoplexia, itidem Galenus & Auicen. ut suprà.

Ad secundum, Auic. prima tertij, tra. 5. im pnat ipsum Auerrhoim, probans quòd pu- rqualitas sine materia fouente hoc per se es f re non poßit. Vide tu eius rationes. Hoc im ait Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. ibi, Planè cõ si hanc in cerebro affectionẽ cõsistere impe dite humore animalem spiritum, quo minus pit exire, &c. Ex quibus uerbis nõ puram qlitatem, sed potius humorem causam esse cijcere possumus, &c.

Ad tertium, Gal. aphor. 2. com. 45, Mor- bicomitialis, inquit, est proximus quodam- odo apoplexiæ, quũ idem locus in utroque piatur, & idem humor in causa sit, &c.

Ad quartũ, Gal. 5. de loc. aff. ca. 6. exem- plu affert de quodam grammatico, qui ex ajctu oris uentriculi morbo comitiali corri piatur, cui probã concoctionem procurans, robustum uentriculum efficiens, simúlque rans cũ hiera, uiginti annis, quibus post- persiesfuit, integra ualetudine uitã ex- g Quæ si uera sunt, sequitur, quòd ea quæ onsensum fit, saltem si non quæ per essen ia curari poßit.

Ad quintum, Gal. 2. aphor. commẽ. 45. respondet, quòd non quælibet mutatio morbi soluit comitialem, sed ea tantùm, quæ calidiorem & sicciorem corporis habitũ efficit, &c. Igitur non quælibet mutatio, sed quæ corpus tantùm ad has qualitates peruertit, &c.

De apoplexiæ descriptione.

Apoplexia, est quædam uentriculorum cerebri, obstructio, per quam membra motu & sensu priuantur. uel ἀποπληξία, quæ Latinè dici potest Syderatio, est priuatio motus & sensus totius corporis, unà cum læsione principalium actionum derepẽte incidens, in qua nõ tantùm motus & sensus, sed etiam interdum ipsa spiratio uehementer impeditur; hæc acutissima est apoplexia.

Loci consentientes de descriptione apoplexiæ.

Auic. prima tertij, tract. 5, Apoplexia est otiositas membrorum, à sensu & motu propter oppilationẽ contingentem in uentriculis cerebri, & in cursibus spiritus sensibilis & motiui, &c. Paul. lib. fini. med Apoplexia

ćtio mentis cum priuatione sensuũ & corpris resolutione, &c. Cels. lib. 3. ca. 27. mentiõ facit de apoplexia simul & paralysi. Iul. lib. 3 ca. 18. & Aet. ser. 6 ca. 27. describ etiam apoplexiã, ibi, Est affectio cerebri, puatio motus & sensus totius corporis, &c. Siliter Gal. aphor. 2. commẽt. 42. ibi, Vbi apoplexia totũ corpus sensu & motu priuur, solus restat anhelitus. Qui si etiã ipse phibeatur, maxima est & acutissima hæc aplexia, &c. Auer. 3. collig. ca. ult. Apoplex est, quum homo cadit in terram, & cessat e uox, & priuantur omnes operationes mo t totius corporis, &c.

De causis apoplexiæ.

Quũ apoplexiæ causa sit obstructio, ut dĩ tũ est, duplex erit obstructionis causa, uel cusio, uel repletio. Clauditur cerebrum, uel causa uirtutem stimulante, unde fugit & trahit: uel ex causa dolorem inferente: uel mala qualitate, frigida, styptica, uẽtricu cerebri opprimente. Repletur cerebrũ uel apostemate calido uel frigido, uel ex mate

ria pituitosa uel melãcholica uel sanguinea raró fit à pallida bile: fit etiam à percussio ne, aut casu, aut per consensum, &c.

Loci cõsentientes de causis apoplexiæ.

Auic. prima tertij, tra. 5, Hæc quidem o*pilatio fit aut propter clausionem, aut pro pter repletionem. clausio fit, quum id ad ce brum perueniat, quod dolorem facit, aut im pediat, & moueatur motu contractionis, a qualitas perueniens ad ipsum stypticum, fac ens, &c.* Repletio *aut est apostemans, aut n &c. lege fusius, & cætera habebis. Gal. aph ris. 2. cõment. 42,* Omnes *autẽ apoplexiæ fiu ni animali non potẽte ad partes infra cap existentes defluere, aut propter aliquam di positionem inflãmationi similem, quæ fit i ipso cerebro constituto, aut uentriculis ip humore pituitoso oppletis, &c.* Paul. *lib. cap. 18,* Origo *uitij est ex frigidiore pituit quæ principalissimo cerebri uentriculos u uice & cumulatim replet, &c. Gal. aphor. com. 56,* Apoplexiæ *& cõuulsiones fiunt pr*

ter humorem pituitosum aut melancholicũ, quoniam cõmunis utrisque est crassitudo. B. Hac ratione motus Hippoc. in aphor. 57. eius dem dixit apoplexias fieri à quadragesimo usque ad sexagesimum, quoniam in his maxi me temporibus abundat uterque humor, &c. In reliquis lege Aet. ser. 6. ca. 27. in principio: item Galen. 4. de uict. in morb. acut. comment. 27. & 3. de loc. aff. ca. 7. Item Alex. & Marcul. & Gord. &c.

De signis apoplexiæ.

Signa præcedentia sunt, dolor capitis, uertigines & scotomiæ, uenarũ circa guttur inflatio, totius corporis tremor, & stridor dentium in somno, grauitas ac pigritia, frigus extremarum partium, motus difficilis, urina aeruginosa, atra, & modica. Signa actualis apoplexiæ sunt, quia subitò infirmus cadit, & ueluti attonitus iacet, uox amittitur cum totius corporis sensu & motu citra febrem, in somno stertit, uocatus non respondet, nec diuulsis pilis uel stimulo punctus non sentit.

Signa apostematis sunt, febris superueniens

dolor, &c. Signa loci affecti sunt, qui; fuerit in uentriculis prioribus, aut in me- bus qui ἰθμοειδεῖς dicuntur, tunc resolu erunt faciei partes, aut odoratus uitiatu si in uentriculis posterioribus, tunc resolu erit in spinæ principio. Signa humorum n est ut totiens repetantur, quum à nobis al satis superque relata sint. Signa quibus poplexia à subet, syncopi, epilepsia, uteri s gulatu, & à defuncto corpore differat, int liges ex locis allegandis infrà. Signa eius q fit à percussione, aut à casu, cognosces narratione infirmi, &c.

Loci consentientes de signis apoplexiæ.

Paul. lib. 3. ca. 18. loquens de signis pre dentibus, inquit: Præcedunt capitis turbat acutus dolor, & iugularium uenarum susp sio, tenebræ oculis offusæ, extremarum pa tium sine ratione algores, totius corporis p pitatio, motus difficilis, & dentium in do miendo stridor, urina æruginosa, atra, mo ea, &c. Et Auic. prima tertij, tra. 5. ibi, A tecedunt soda & inflatio guidez, &c. q

ıbet Paulus, ſed rudioribus uerbis expreſſa. ...e ſignis præſentibus habes locum in Raze, ...alman. ibi, Quum aliquis quaſi dormiens ...icet, & ſine ſomno ſtertit, & quum pungi...ır, nō ſentit, tunc iam patitur apoplexiam: ...uantitas ægritudinis eſt ſecundum quod for...ter aut debiliter ſtertit. Oribaſius 2 aphor. ...omment. 47, Cognoſcimus eſſe apoplexiam, ...um ſpumam edit, & extēſionem molitur & ...ppreſsionem, &c. Itidem Paul. ibi, Procum...unt, id eſt, attoniti iacent, uox intercipitur, ...&c. Gal. 1. meth. ca. 9. ibi, Si quis tribus ho...s, ſiue quatuor, ſiue horæ dimidio, toto cor...ore ſit uehementer arreptus, ut neque ſen...iat, nec moueatur, hunc apoplecton ſiue at...onitum eſſe dicimus. Signa apoſtematis ha...bes etiam ex Auicenna prima tertij, tract. 5. ...bi, Quæ autem eſt ex apoſtemate, non eua...cuantur à febre, &c. B. Idcirco febris fit, quia dum pus conficitur, dolores & febres accidunt, teſte Hippocrate aphor. 2. aphor. 47. Signa humorum peccantium ſimiliter ab eodem et Auicenna recitantur ibidem, & illa quæ fit ex ſanguine, ſignificant ſigna ſan

guinis prædicta multis uicibus, & est f
cies rubea, &c. Illa uerò quæ fit ex phlegm
te, significat color & forma oculi, &c. l
de his Alex. Arcul. & Gord. De signis quil
apoplexia differt à subet, &c. loquitur prin
Auic. ibi, Differẽtia inter apoplexiã & sul
est, quòd apoplecticus clamat, &c. Arcul. D
fert à syncopi, quia facies ueluti mortui
pulsus debilis ualde & summersus: in apopl
xia uerò facies & pulsus cõsuetus. Differt a
epilepsia, quia hæc cũ periodis, & cũ mo
cõuulsiuo citò soluitur, & ad paralesim no
terminatur ut apoplexia. Differt à uulu
strangulatu, quia præfocata sentit, audit,
habet omnes interiorũ sensuũ operationes, n
autem apoplexia. Differt à mortuo per qu
tuor signa ab ipso recitata, sicuti per cotum
subtilißime carminatũ ori admotum, aut pe
speculũ lucidũ ac tersum naribus appositũ
&c. Vide Marc. Catin. Auic. loc. cit. Et tar
detur sepultura ambigui ex mortuis, done
perpẽdatur eius dispositio, & nec sit minu
72. horis, &c. Quur insepultus tãto tempor
remanere debeat, in hoc consule conciliato-

mihi uidetur potißima ratio, quia in hoc
rißimum tempore fœtor apparet, qui mor-
um hominem proclamat, &c.

De cura apoplexiæ ſanguineæ.

In apoplexia primùm coniectari oportet,
patiens mortuus ſit, an adhuc ſuperſit cũ
idem ſignis nuper à me recitatis. Deinde ſi
cauſa fuerit ſanguis, tunc triplex erit cu-
ndi ſcopus: primus reuulſio, ſecundus eua-
atio, tertius malæ complexionis derelictæ
notio. Reuulſio ſtatim fiet per ſectionem
næ ſaphenæ aut baſilicæ, præſertim ſi cor-
s fuerit pletoricum, aut ſolitæ purgationes
preſſæ ſint: ſi minus, fiet ſectio uenæ cepha-
le, aut uenæ frontis, & ſufficiet etiam pro
cuatione. Remotio malæ complexionis de-
rictæ fiet cum epithemate ex aceto & oleo
raceo, & hoc in fine, ne in principio mor-
bificta magis obſtruat.

De cura apoplexiæ pituitoſæ.

Cura apoplexiæ pituitoſæ requirit qua-
or intentiones, ſcilicet euacuationẽ, reuul-

sionem & deriuationem, residui resolut-nem, & sex rerum non naturalium regim. Euacuatio fit per sectionem uenæ, si cum tuita signa sanguinis adfuerint. si minus, ... tim per pharmacum, absque ulla humoris præparatione. Nam tardare in acutis mal est. Aut fiat per enæmata, suppositoria, ui toria, aut per pilulas chochias, fœtidas de phorbio cum syro. de stechade aut aquis ... piti dicatis dissolutas. Clysteres parari p. sunt cũ decoctis saluiæ, maioranæ, rorism. rini, origani, calamenti, centaurij, abroto peoniæ, pulpæ colocynthidos, additis hier godionis, cæsiæ extra. sacchari partibus c portunis, & cum oleo camomillino, rutac laurino, addito sale conficiantur, &c. Sup sitoria parentur cum ueratri uel colocynt dos puluere, uel cum speciebus hieræ picra le gẽmeo, &c. Vomitoria fiant cum penna oleo liliaceo intincta, ac gutturi immis &c. Reuulsio & deriuatio fiet cum cucur tulis, occipitio cũ scarificatione affixis, mo uires permittant. Item cum ligaturis sæpè iteratis, & cum apophlegmatismis, cum a

tex origano & thymo decoctis. Item cum
ſrnutatorijs, cum helleboro & pipere, aut
cu fricationibus pedum, cum oleo quopiam
lido, aut cum ſuffumigijs ex caſtorio, op-
ppanace, galbano, &c. aut cum ſynapiſmo,
ut ueſicatorio capiti admoto, &c. Reſolu-
a reſidui perfici poterit, tum per exterio-
a, tum per interiora. Exteriora fiant cum
ethematibus calidis, quæ parantur ex re-
is capitalibus, item cum linimentis, inun-
ndo cum oleo de coſto, de euphorbio, de
ſtoreo, cum emplaſtris, in quorum nume-
laudatur emplaſtrum de ſinapi Mes. aut
m candenti ferro capiti admoto. Interio-
a perficiuntur per confectiones, electua-
a, pulueres, maſticatoria, gargariſmata:
m ad reſolutionem ſimul ac diuerſionem
c faciunt. Confectiones ſunt diacori, con-
tio anacardina, item quæcunque cali-
ſunt & ſicca febrem euocantia, &c.
ictus ratio ſit calida & abſterſoria, in
incipio tenuis atque exquiſita, capiatur
ntùm hydromel uel aqua hordeacea, modò
nguinea ſit apoplexia, procedatur deinde

à tenuißima ad craßiusculam, ita ut sole-
ne patiens uescatur, quousque morbus ia se
remittere incœperit : deinde cibus moll-
succulẽtus, cõcoctu facilis dãdus: similite i-
num aqua dilutum & carnes exhibeant.
Exercitium ante cibum commendatur, ue lo-
co eius fricationes. Somnus modò conceditur,
modò damnatur, si fuerit multus, aut si
sumpto statim cibo quis dormiat: conceditur
uerò ex eo, quod concoctionem adiuuat,
cerebrum roborat, & uaporum resolution
perficit, &c. Conferunt etiam quandoque
animi accidentia, sicuti est irasci, &c.

Loci consentientes de cura apoplexiæ sanguineæ.

Auic. Aliquando accidit, ut homo in e-
lepsiam incurrat, & non sit differentia
ter ipsum & mortuum, idcirco in primis n
æger uiuat uel mortuus sit. Mes. cap. de a-
plexia, Conaberis à principio materiam s-
trahere, inquantum poßibilitas exigit: & si
sãguineã uideris, utriusque partis illico ph-
botoma cephalicã simul cum emißione m

sāguinis, & cōsequēter crura & pedes uentori facias, &c. Paul. itidē habet lib. 3. cap. 18. ibi, Qui curationem admittunt, ijs statim sāguis ex uena detrahendus est eadem die. Idē adserit Gal. in introduc. ibi, Sāguis statim mittendus, &c. Auic. similiter prima tertij tra. 5. ibi, Regimen illius quæ fit ex sanguine, est phlebotomia in hora illa, & mißio sanguinis multi: sanat enim in dispositione, id est, citò, & post phlebotomiam clysteriza, cum eo quod sciuisti de clysteribus, ut deponatur materia à capite, &c. De remouenda mala cōplexione loquitur Paul. loc. cit. ibi, Caput inungatur oleo camomillino uel anetho, in quo spondilium decoctum sit uic. Et facit ipsum olfacere, quod confortet cerebrum, & non calefacit cum eo quod docui te, id est in cap. sodæ, &c. similiter omnes practici in hanc concurrunt opinionem.

Loci consentientes de cura apopl. pituitosæ.

Auicen. prima tertij, tra. 5, Si uerò cum ea quæ facta est ex phlegmate inueniūtur signa

*ſanguinis, phlebotometur, deinde clyſteri-
tur cum clyſteribus fortibus, & ſupponan
collyria fortia, in quibus ponuntur gumai
fel bouinum, poſtea bibat quod ſoluit, &c.
Celſ. lib. 3. cap. 27, Proderit malo corpo
uel ſanguis miſſus uel aluus ducta, &c. A
ſer. 6. cap. 27, Qui uerò ad uenæ ſection
inepti ſunt, primùm ad uomitum cõmoue-
tur, & ſedes ipſorum illinatur ijs quæ fla
educunt, &c. Paul. lib. 3. cap. 18, Oportet
ori per uim aperto digitum uel pennam o
madefactam inſerere, ut ea quæ inſunt eijci
tur. Auic. loc. cit. Et ſi poßibile eſt, fac e
uomere cum penna immiſſa gutturi, illita c
oleo liliaceo, & propriè quum exiſtimat
ꝙ in ſtomacho, aut in eius ore repletio, &*

Obiectio.

*Celſus uidetur eſſe huic opinioni contr
rius, cùm dicat, Non oportet in hoc caſu u
mere, neque urinam medicamentis mouere.*

Reſponſio.

Intellexit Celſus, ſi neruorũ dolor aut tr

ur, qui aliquando accidere solet, in præsen-
trum adesset, quia tremor neruorum ex uo-
mu magis intēderetur, alioqui uomitum &
ie à cœna utilem non proposuisset, &c. De
aulsione & deriuatione loquitur Aet. ser.
cap. 27. ibi, Post purgationem cucurbitæ
pecordijs aut capiti affigantur cum scari-
fitione. Similiter Auic. prima tertij, tra. 5.
s. Et non est malum post euacuationē ipsius
en clysteribus & similibus, ut naribus ali-
uid approximetur, & propriè condisi &
putpurgia fortia, &c. Itidem Paul. loc.
c. ibi, Si uires permittant, cucurbitulæ occi-
pio cum scarificatione defigā:ur, & si fie-
potest, etiam præcordijs. Valetudini etiam
fiunt quæ sternutamenta excitant, & apo-
plegmatismi ex thymi & origani decoctis
prati, &c. De resolutione residui habes plu-
ex Auic. loc. cit. ibi, Et fiāt pòst super ca-
pt eius uaporationes calefacientes, sicut ex
netho, amaraco, folijs citri, calamento, ori-
no, &c. Vel fiant inūctiones ex oleis cale-
ciētibus & confortatiuis, & ignitū ferrum
pponatur capiti, uel aliquod emplastrū ex

resolutiuis quæ sciuisti, &c. Et hæc de exte-
rioribus, nã de interioribus postea medicamẽ-
tis loquẽs dixit, Et cùm uideris alleuationem
fac gargarismata, sternutationes, & pone uen-
tosas super collum, &c. De regimine uictus
Aet. ser. 6. cap. 27. inquit, Curãdũ est ut ac-
cipiant cibos quotidie quidẽ, uerùm paucos,
leues & calidos, & extersoria ui præditos,
plerũque cum melle edulcatos, intellige in pi-
tuitosa apoplexia. Auic. prima tertij, tra. 5.
Et subtilia regimen ipsius, & sis contentus in
eo Iuleb, & aqua hordei subtili & aqua ca-
sei. Intellige in prima die, & in sanguinea
apoplexia: nam de pituitosa postea loquens
dixit, Et potus eorũ sit aqua mellis, & panis
cum ficubus siccis est bonus eis. Quidam uerò
dicũt ex eis esse bonũ origanũ cum lentibus,
& uuæ passæ, & amygdala & ficus sunt ex
fructibus cõuenientibus eis, &c. Paul. lib. 3. ca.
18, Vbi morbus se remiserit, cibus mollis, dis-
tribui facilis & succulentus assumetur. Et
paulò infra, Vinum tenerũ, calente aqua tem-
peratum potui exhibebitur, &c. Auenzoar,
Sint carnes syluestres, nõ in domibus pingues

uctæ, unde passeres & omnia minutarum a-
uium genera in declinatione morbi cõueniũt.
Auic. loquens de uino inquit, Non nouum sit,
ob eius superfluitatem: non antiquum, ob ue-
hementem eius penetrationem, sed inter utrunque
mediorum magis erit cõueniens: intellige inclina-
to morbo, nam in principio nusquam conue-
nit. Cels. lib. 3. cap. 27, Potus sit sine uino a-
quæ calidæ, id est, in principio. Auẽzoar, Nec
potent aquam frigidam, nec aquã per se, sed
aquam tepidam cum syrupo corticũ citonio-
rum cum melle. si uerò dederis uinũ, da solùm
unciam unam in fine pro cõfortatione mem-
brorum, &c.
De motu loquitur Auic. ibi, Quum autem
uoluntas adest ut cœnent, non est malum, si
antè præmittatur exercitiũ leue, & moueant
membra laxata motu aliquo, &c. Paul. Ge-
stentur ægri curru aut lectica aut lecto pen-
sili, &c. De somno & uigilia Auicen. dixit,
Quum aliquid assumunt, non dormiant super
ipsum uelociter, sed expectent aliquantulum,
donec descẽdat & digeratur digestione ali-
qua, nec etiam plurimum uigilent: illud enim

iuuat cerebrum, & resoluit ex cibis uapore
non digestum prohibentem digestionem, &
B. Hinc pende quorundam errores, qui null
pacto apoplecticum dormire permittunt. Ca
ueat tamen etiam medicus, ne ex hac Aui
licentia ægrum in somno postea perdat: un
apprehenso manibus pulsu, si nimis senti
calorem profundari, statim infirmum exc
tet, ne amplius dormiat, &c.

Obseruationes de sectione venæ

Aet. ser. 6. cap. 27, Copia sanguinis q
detrahitur, diuidatur: commouere enim ta
tùm oportet, non uires exoluere, & calor
extinguere, &c. Marcus Catinarius, Ne
ces uenas guidez, id est, iugulares, sicuti pr
cipit Razes, nam difficillimè consolidãtur:
recitat historiã de quodã scholari in his u
nis uulnerato qui mortuus est. Paul. 4. de u
in morb. ac. cõment. 27, Primùm ante sectiõ
nulz per omnes corporis particulas frictio
fieri, ut sãguis extenuatus facilius exeat, &

Obseruationes de topicis.

Auic. prima tertij, cap. de apople. Et op

et ut incipias à debiliori unctione, si cōfert: & si non, adde, & permuta ad id quod est fortius.

Obiectio.

Auic. primo can. fen. quarta, cap. 1, In forti morbo debemus, inquit, à fortiori medicamēto incipere, quomodo hic adserit cōtrariū?

Responsio.

Tuæ obiectioni respondet Concil. differentia 154. inquiens esse hanc curam Auicennæ tentatiuam, &c. Vide eum fusius si lubeat.

Obseruationes de potu.

Auic. loc. cit. Et potus super cibum est ex his magis nocitiuis, ac si diceret, à prandio vel à cœna nullo modo bibant, &c.

Apoplexiam excitantia.

Excitant apoplexiam fungi, mandragora, & pomorum nimius usus & odoramentum.

Apoplexiam curantia.

Cōferūt apoplexiæ absinthiū, anacardus, castorus, betonica, colocynthis, galliæ odoramē-

*num, euphorbium, piretrum, confectio anac-
dina, theriaca, diatesseron, theriaca magn
hieralogodium, & quæcunque dicta sunt
capite epilepsiæ, huc referantur. Vide ins
per aggregatorem cap. de apop. Item Guili
mum Varignanã, capite proprio. Item co
silia Bertholamei Mõtagnani, præsertim u
de epilepsia loquitur, &c.*

De prognoſt. apoplexiæ.

Hippoc. *aphor. 2. aphor. 42, Soluere mo
bum, quem apoplexiam uocãt fortem, impo
sibile, debilem uerò non facile.* B. *Fortis ap
plexia magna ex parte curationem non a
mittit, ob respirationis læsionem, aut uiri
imbecillitatem: debilis uerò non facile, qu
terminatur in paralesim.* Vnde Auic. Pa
Aet. Razes, *Vt plurimum in paralytidem te
minatur, &c.* Et *aphoris. 6. aphor. 51, Qu
cũque sani à dolore capitis derepẽte capiu
tur, & incurrunt apoplexiam, ij in sept
diebus pereũt, nisi febris apprehẽderit.* B. I
*tellige si dolor fiat à spiritu flatuoso, &
poplexia à materia pituitosa, quia tunc*

is superueniens dispositionem soluit cale-
sciendo, extenuãdo ac resoluẽdo spiritũ fla-
osum, & humorem pituitosum. Pereunt in
ptimo, inquit Galenus, quia pars principa-
non diu tolerat fortes simul & diuturnas
ßiones. Auic. prima tertij, tra. 5, Et quum
ciderit febris, tunc spes sit, ut cum ea re-
uatur superfluitas, &c. Aet. ser. 6. cap. 27,
hibet spem salutis ipsa calamitas febris.
ul. lib. 3. cap. 18, Apoplexiæ morbus ne-
aquam aut rarò curatur, ut qui minetur
rtem in propinquo. Si uerò etiam remedia
mittat, plurimum cum partis cuiusdã cor-
ris resolutione discedit, &c. Razes 9. al-
ũ. Si spuma ab ore exeat, non est medica-
n. Adijcit his Arcul. Quod si admotis ua-
ter sternutationẽ mouentibus, & non ster-
t, neque impreßionem sentiat, quod est mor
le, &c. Cels. lib. 3. cap. 27, Post sanguinis
ßionem, si non redit motus & mẽs, nihil
i superest. Gal. lib. de dinamidijs, Apople-
cus quum ex multis rebus desiderat sibi
um afferri & potum, & statim hæc abo-
natur, mortem sibi imminere significat.

B. In hoc tamen tu considera robur uirium & æquum iudica, &c. Auic. loc. cit. Et scia quòd plurimùm accidit apoplexia habenti bus ætates, & corpora, & regimina humi da, & propriè quum adest cum humidita frigus. Si autem accidit cum caliditate com plexionis & siccitate, tūc est res praua: ægi tudo enim contraria complexioni non acci dit, nisi propter magnam causam, &c. Cū seni etiam accidit uertigo comitans iterata tunc illud nunciat apoplexiam, &c. Mesi cap. de apoplex. inquit, Illico administret omnis cura: nam dilatio ducit ad mortem fe stinam, quum morbus per se parum curam cipiat. Idcirco cum protestatione mortis me dicus se ad curam intromittat.

Authores dissentientes circa apoplexiam.

1 Adserere, apoplexiæ species esse tantū tres, ut Auicennas.

2 Adserere, apoplexiam à frigido tantū humore fieri, & non à calido.

3 Adserere, in apoplexia musculos pector

necessitatem respirationis moueri.

Adserere, apoplexiam à nudo & simplici frigore posse fieri, cum Auicenna.

Adserere, in acutissima apoplexia omnino deficere spirationem.

Adserere, apoplexiam fortem nunquam esse curari.

Confutatio dissentientium circa apoplexiam.

Ad primum, Quæcunque sunt quatuor, nõ sunt tres tantùm, sed species apoplexiæ sunt quatuor per Gal. aphor. 2. comment. 42. igitur non tres tantùm. Quòd sint quatuor, ibi narrat Gal. dicens, quòd prima est, quũ anhelitus prohibetur: secunda est, quum respiratio fit cum magna ui: tertia est, quæ nec intentum nec uiolentum, sed inæqualẽ ac exornatum, ac præterea intermittentem habet anhelitũ: quarta est, in qua anhelitus aliquẽ seruat ordinẽ, & est debilior & citò curatur.

Ad secundũ respõdet Auic. 3. can. ꝙ causa apoplexiæ potest esse sanguis & pituita. Qua nõ solũ à frigido, sed etiã à calido humore

fiet. Item Gal. lib. de sang. miss. cap. 6, Apoplexiæ proueniunt multo nimirum sanguine in principium animantis confertim incumbente. Itidem ait 4. de uic. in mor. ac. comment. 27. & in lib. introd. siue medico appellato, & sic etiam à calido fiet.

Ad tertium: Gal. aphor. 2. comment. 42. Verũ in apoplexijs non ob id quod sit adaucta necessitas respirationis, sed quia uis est inbecillis, idcirco musculi pectoris coguntur operari, &c.

Ad quartum respondet Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Apoplexiæ quòd subitò eueniat aut frigidum, aut crassum, aut uiscidũ quidpiam, quod principes cerebri uentriculos affatim implet, non autem totius substantiæ intemperiem, causam esse manifestum est. Idẽ confirmat Aet. ser. 6. cap. 27.

Ad quintum: Galen. 6. de loc. aff. cap. 4, Quippe in confesso est, & spirationem à uita, & uitam à spiratione seperari non posse, adeò ut uiuentem non spirare, & spirantem non uiuere, sit impossibile. Igitur spiratio omnino non deficit, nisi uellemus apoplexiam

moē appellare : uerùm, ut ipſe inquit Gal. ad poteſt eſſe exigua iſta reſpiratio, ut ſen ſummino effugiat. Itidem ait 4. de loc. affap. 7. &c.

d ſextum: Gal. 2 aphor. comment. 42. uider innuere, quòd interdum poßit curari, ped quod dixit, magna ex parte curationē no admittit. Præterea regulæ medicorum ne ſemper, ſed ut in pluribus intelliguntur: igit interdū curabitur. Præterea Hippoc. 6. aphor. 51. aphor. inquit, apoplexiam forte in ſeptem diebus ægrum perdere, niſi febr apprehenderit, igitur febre ſuperueniēte cutur. Quod uerò de forti apoplexia intellig, lege Gal. in comment. ibi, Mutos ſolet Hipoc. nominare, &c. Item Auic. prima tert, tra. 5. cap. de apople. Accidit, inquit, ut homo epilepſiam incurrat, & non ſit differentia inter ipſum & mortuum, & non apparat anhelitus, deinde reuiuiſcit & ſanatur, & tamen intelligit de forti apoplexia, igitur, &c.

De paralytidis deſcriptione.

Quum paralyſis binas habeat deſcriptio-

nes, propriam scilicet & cõmunem, ista propria, Paralysis est mollificatio totius dietatis corporis cũ priuatione sensus & tus: communis est ista, Paralysis est abla uel diminutio in sensu & motu uolunta aut mixto in aliqua corporis parte, nõ in to. Motus ubi deperditur, & si sensus in ger remaneat, semper paralytidem effi Quur autem interdum remanente sensu, so amittatur motus, & econtra, triplices a gnantur causæ. Prima, quia ex paucitate ritus, motus potius quàm sensus deperdit Secunda, quia aliqua materia est in ner motus, & non sensus. Tertia, quia temper pro uno magis quàm pro alio corrũpitur: si corrumpatur ab humido, motus deper tur: si uerò à sicco, sensus, &c. In hoc mor interdum cerebrum, interdum nerui musc ad motionem deputati afficiuntur. Quòd materia obstruens in ambobus cerebri ue triculis foret, tunc apoplexia diceretur: si u rò in uno tantùm latere, hemiplexia: si parte nuchæ, omnes corporis partes præt faciem resoluuntur: si in parte spinæ si

xa siue sinistra fiat obstructio, tunc in
parte erit resolutio, &c.

Loci consentientes de descriptione paralytidis.

Quòd binæ sint paralysis descriptiones, Auic. secunda tertij, cap. de paraly. ibi, Paralysis quandoque dicitur sermone absoluto, quandoque sermone proprio, &c. Gal. *definit. med.* Paralysis *est affectio uoluntarium motuum offendens in partibus, uel parte quadam cõtingens.* Item Prorrhet. 3 cõm. *Paraplegia talis est affectio unius partis corporis, qualis paraplexia totius, &c.* Et *quarto de sympt. cau. cap. 5,* Si *nerui à principio fiant stupidi, deinde omnino sensum & motum amittant, paralysis, id est, neruorum resolutio dicitur.* B. Pende ex hoc loco *quòd paralysis à stupore non differt, nisi magnitudine.* Auicen. *secunda tertij, cap.* *Et multotiẽs remanet cum ea sensus, quoniam materia est in neruis motus & sensus, una est causa, quur motus deperditur, &c.*

Vide de his latius Auic.loc.cit.& Arcul. [...] loco affecto loquitur Gal.3. de loc.aff. ca. ult. Igitur quemadmodum ubi uniuersæ co[r]poris partes quæ sub facie constitutæ sunt, soluuntur, faciei partibus illæsis, affection[em] in spinæ initio esse certũ est: quòd si hæ qu[o]que afficiantur, cerebro noxam iam illat[am] esse ostenditur. Aet.ser.6.cap. 27.plura h[a]bet de his, ibi, Si omnes nerui sensum & m[o]tum amittant, &c. Itidem Paul.lib.3. ca.1[...] adserit. Lege etiam Galen. 4.de sympt. ca[...] cap.5.fusius: item 4.de loc. aff.cap. de li[n]guæ aff. ibi, Quum utraque cerebri pars, &[c.] Item Auic. loc. cit. ibi, Si materia aut læs[a] fuerit, &c.

De causis paralytidis.

Causæ sunt tres, primitiuæ, antecedent[es] & coniunctæ. Primitiuæ sunt regimen fri[gi]gidum & humidum in sex rebus non natu[ra]ralibus, incisio neruorum, dislocatio spondi[li]lium, ligaturæ comprimentes, percussio i[n] partibus neruosis, & accidentia animi, u[t] timor, ira. Item ægritudines præcedẽtes sicu[t]

plexia, epilepsia, cholica, uteri strangu-
lat, &c. Causæ antecedentes sunt quatuor
humores, inter quos plerunque in causa est
pituita, interdum sanguis, rarò melancholia,
minimè omnium bilis, nisi alijs humoribus
admisceatur. Causæ coniunctæ sunt repletio
inanitio, uel apostema in principio nu-
chæ uel in una parte actu cõtenta obstruẽs:
aut immoderata temperies frigida & hu-
mida cum materia & sine materia, licet etiã
immoderata temperies calida & sicca sen-
sum & motum ex sua immoderantia debi-
litet, &c.

Loci consentientes de causis paralytidis primitiuis.

Auic. secunda tertij, tra. 1. cap. de cau. pa-
ra. de causis primitiuis loquitur, ibi, For-
marum contractio quandoque accidit pro-
pter ligaturam, aut quandoque fit ex com-
motione uehementi sicut accidit apud per-
cussionem aut casum: aut accidit quum de-
clinant spondyli & rumpuntur, &c. Item
incisio quæ est in latitudine prohibet sensum

& motum in membris, & cui accidit per-
sio & ictus, aut motus subitò ex timore,
uore, ira, delicijs, angustia amittitur, &
Gal. itidem ait 4. de sympt. cau. cap. 5.
Idque uel ob luxatam quandam uertebr
uel alio quouis modo. Si quidem ingens fu
affectus, partes inferiores subitò & senti
& mouendi facultate priuantur, &c. De
su & percussione habes ex Gal. 3. de loc.
cap. ult. exemplum de Pausania Syro, qui
casu in initio dorsi læsus duos sinistræ m
nus digitos amiserat, &c. Similiter habes
hoc capite Galen. plura de incisione spi
Gal. 5. de sympt. cau. cap. 2, Corripiuntur,
uehementer fuerunt refrigerati, & qui se n
raco uino ingurgitarunt, & qui diu in o
uixerunt, & qui intempestiuè multam aq
frigidam biberunt, &c. De causis antecede
tibus habes Aet. ser. 6. cap. 28. ibi, Conflat
hæc affectio humoribus multis, uiscosis ac cr
sis, neruos obturantibus, per quos motus uo
tarij perficiuntur. Auic. loc. cit. Et scitum e
quòd destructio motus & sensus fit, quonia
spiritus sensibilis aut motiuus retinetur à p

ttione ad mēbra, &c. Gal. 3. de loc. aff.
7, Vbi uerò deperdito ſenſu quis conci-
det, non accidente motu, quo uel cōuelli uel
e uideatur, id à uehementi frigore ortum
nere ſentio, &c. Et aphor. 5. comment. 17,
modicum frigidum hæc facit, cōuulſiones,
nſiones ob neruorum refrigerationem,
De cauſis coniunctis loquitur Auic. ſe-
da tertij, cap. cit. ibi, Et paralyſis faciens
iſsionem ſpiritus à membris, aut eſt reple
ut apoſtema, aut ſolutio ſingularitatis,
Gal. aphor. 2. comm. 20. loquens de im-
lica intemperie inquit, Quoniam omnis
modica intemperies, imbecillem reddit aut
luit operationem propriæ uirtutis. Et in
intrød. ſiue med. Hemiplexia fit ex humo
craſſorum copia, qui capitis uaſa, unde
pori ſentiendi mouēdique facultas adue-
obſtruunt. Itidē adſerit 3. aphor. cōm. 23,
ine cōmēti, loquēs de apoplexia. Paul. lib.
2.18, Si partes reſolutæ cōuellantur uel re
ētur, id ab inanitione uel repletione pro-
niet, &c. Huc etiā ſpectant quæcunque de
ſis apoplexiæ nuper recitata ſunt, &c.

De signis paralytidis.

Quum quis sensum & motum in una [...] te, uel in pluribus corporis partibus ami[...] tunc paralytidem pati dicimus. Signa, si [...] à primitiuis causis, habentur partim e[...] latione infirmi, partim ex quadam conie[...] ra. Signa ex causis antecedentibus, si sin[...] mores, cognoscuntur, quia si sanguis, ad[...] inflatio uenarum, totius repletio, oculor[...] rubedo, &c. Si pituita, adest albedo, m[...] ties, urina alba, pulsus debilis, tardus, & [...] gna ex causis coniunctis, si adsit aposte[...] cognoscitur ex febre, dolore, tumore & [...] ritie in loco percepta. Si immodica inten[...] ries cum materia replens, cognoscitur ex [...] ctu, uel ex his quæ iuuãt & nocent, i. ẽ ex [...] bitudine, uictu præcedente & similibus, [...]

Loci consentientes de signis paralytidis.

Razes 9. *alman. Quum aliquis se mou[...] non ualet, aut unum, aut plura membra [...] suis, & sensum illius membri siue membror[...] amiserit, incurrisse paralysim pronunciam[...]*

nic. secunda tertij, tra. 1. cap. de sig. paraly.
ue quæ est à tortuositate, aut à casu &
rcußione aut sectione, cognoscitur ex præ-
cedenti causa. Et primo lib. fen. secunda, cap.
signis dominij humorum, & loco citato,
het omnia signa humorum, præsertim ibi,
si materia est cum sanguine, significat eã
gdez, & uenæ, & oculus, & repletio, &c.
le fusius in hoc loco, & intelliges cætera à
ndicta: lege etiam Arcul. & Gord. & Sa-
sona. & Auic. ibi, Si fieret ab apostemate ca-
lo, tunc extensio & febris, &c.

De cura paralytidis.

d curationem quinque expediunt, uideli-
c uictus ratio, humoris præparatio, euacua-
e, reuulsio & deriuatio, residui resolutio,
membrorum roboratio. Victus ratio sit
anuatoria, sicca, non uiscosa, non uirosa,
s uentri accommoda, urinam ciens, in quã-
ite modica: utatur his, quæ roborandi ner
facultatem habent: toleranda est fames
sitis, in potu exhibeatur hydromel potius
qm uinum: nam materias ad neruos uinum

penetrare facit, & procul sit acetum: nāal-
de nocet in morbi recessu: uinū antiquū pau-
cum exhiberi debet, eò quòd calefaciens &
exiccans, ægritudinibus neruorū cōfert. Simi-
liter & frictio & gestatio in lectica aut ue-
hiculo, & balnea cōmendātur. Humorū præ-
paratio fiet cum calefacientibus & exiccan-
tibus, utputa cū hydromelle, syrupo de stœcha-
de, rhodomelle cū aquis saluiæ, betonicæ, ros-
marini: huc etiam spectat oxymel simplex: ad
ratione aceti cum syrupo mellino rectifican-
dum est. Euacuatio fiet per ea quæ reduntan-
tem humorem euacuāt, ut cùm hiera simpli-
ci & composita, hiera hermetis, hiera logo-
dione: nec ab re existimarem, si à uenæ se-
ctione inciperemus, moderatámq; detractio-
nem moliremur, ut ne ægri nimis perfrigeren-
tur, fiátq; detractio per antithesim à sanio-
ribus partibus, nisi quid aliud impediat. Re-
uulsio & deriuatio, si ea quæ à cerebro ad
nucham confluunt, ad alias regiones tra-
mus cū cucurbitulis affectis, partibus ap-
enematibus, masticatorijs, crinis siue st-
tatorijs frictionibus, & his similibus. Re-

o residui paratur per exteriora & interio-
a. Exteriora fiunt linimẽtis, ceratis, empla-
ris & balneis. Linimẽta parẽtur cũ oleo ca
omillino de spica, de costo, de terebĩtho, uul
no, de castoreo, &c. Cerata similiter fiunt
a puluere lumbricorũ, galanga, piretro, ca-
oreo, additis oleis, cera & pice. Emplastra
osunt, quale est emplastrũ de sinapi Mes.
el fiãt cum herbis capitalibus, additis oleis
r aliquali farina. Balnea cõferunt tã natu-
lia, sicut sulphurea, quàm etiã arte para-
a. Interiora sunt electuaria, cõfectiones, pul-
eres, & similia. Electuaria sunt diamuscus
ulcis, theriaca, & omnia deniq; quæ cale-
ciunt, siccant & resoluunt. Confectiones
nt acorus cõditus, pulueres, chamæpitheos,
echados, &c.

Loci consentientes de cura paralytidis.

Aet. ser. 6. cap. 28. loquẽs de diæta inquit,
t attenuatoria uentri cõmoda, nihil uiscosi
ut uirosi habẽs, &c. Paul. lib. 3. ca. 18, Cibi
ueniũt ad cõcoctionem expediti, nec recre-
entitÿ. Et paulò infra, Victus siccior utilis

est, potio modica & frictio, &c. Mesu.ca
de paralysi, Vtantur cibis, qui proprietat
habeant confortandi neruos, qualia sunt g
na pini, leporis cerebrum, origanũ, hissop
piper, gingiber, sansucus, saluia, &c. hoc in
tellige in causa frigida, & in processu mo
bi. Auic. secunda tertij, Stude ut facias pa
famem, & ciba cum cibis siccis, & fac tol
rare sitim: & in secũda mensa iuuat uti m
dulla nucleorũ pini, & scias quòd aqua m
lior est eis quàm uinũ: nam materiã in neri
penetrare facit, & utplurimum acescit: a
tum uerò est ex rebus quæ sunt neruis nocil
liores, &c. Conciliator diff. 144, Non cõp
tit uinum, si materia cruda & in fluxu s
si uerò digesta, & factæ sint euacuatione
paucũ uinũ antiquum cõfert: nam materi
resoluit & exiccat. B. Nota paucum dixi
ex eo quod Mes. dicebat, scito uinũ esse ne
uis inimicum & oculis per se: ipsius enim a
sus causa est morbi per se. Itidẽ Auic. loc. ci
Paul. Vomitus à cœna cõuenit, itẽ gestation
curru, lectica aut uehiculo, &c. De præpar
tione humorũ meminit Auic. secunda tert

ando dixit, Et in hac hora sis contentus
bus subtilibus ex his quæ leuiter digerũt &
luunt: unde dixerat, quòd quãdoque exhi-
itur oxymel cum sua dispositione, & oppo-
inacum cum syrupo de melle, &c. Aet. ser.
cap. 28, Vtendum est etiam potionibus re-
itis ad morbũ comitialẽ. Quòd uerò per po-
ones intelligat syrupos, & ea quæ incidẽdi
im habent, manifestũ est ex his, quæ ab ipso
prà relata sunt, &c. Mesu. Adæquatio fit
ateriei, cum administratione rerum morbi
ateriam carminantium & maturantium,
&c. Vide de hac præparatione humorũ plus
i iuxta neotericos practicãtes, &c. De eua-
uatione facit mẽtionem Aet. ser. 6. cap. 28.
i, Manifestum igitur est, quòd redundantẽ
umorem euacuare oportet, nec aptius prin-
ipium in his reperire datur, quàm à uenæ se
tione, si permiserit ætas, habitus, tempus,
rogressus uictus, &c. oportet autem mode-
atam detractionẽ facere, ne uenæ perfrige-
entur. Quapropter minuenda est materia
aululum, detractio uerò fiat à sanioribus
artibus, &c. Auic. In illa autem, in qua est

ſpes, oportet incipere à phlebotomia, &c.
Paul.loc.cit. Quoniã partes reſolutæ uel c
uelluntur uel relaxantur, idque à repletio
uel inanitione, attendendũ rurſus eſt parti
ſanguinem detrahi debere, partim non, &
Meſu.cap.proprio, Euacuatio fiet cũ adm
niſtratione propriorũ euacuantium, ſicut
hiera diacolocynthidos, pilulis fœtidis, hie
hermetis, &c. Similiter Aet.loc.cit. Interp
ſitis diebus aluus ſubducatur, primùm clyſt
ribus, deinde per aloës & polypodÿ & col
cynthidis cremorem, conuenit etiã hiera A
chigenis, &c. De reuulſione loquitur Aui
ibi, Oportet ut clyſterizẽtur enæmatibus fo
tibus, & colyria fortia ſupponãtur, ut incl
nentur eorũ materiæ ad inferiora: cõfert et
poſitio uentoſarum ſuper capita lacertoru
abſque inciſione, ſed poſt euacuationẽ, &
Similiter Aet.ſer.6.cap.cit. Poſt purgation
cucurbitulæ affectis partibus adhibeantur:
uerò hæ ineptæ ſint, uicinis affigãtur, &c. E
paulò pòſt, Detracta materia etiam ſternu
tatorÿs, & pituitã per os ducentibus, utend
eſt, &c. Itidẽ Paul.lib.3.ca.18 aſſerit. Me

e.de par. Diuersio cõpletur cũ gargaris-
ntibus, masticationibus, caputpurgijs &
sinutatorijs, &c. Quomodo autẽ hæc fiant,
lbes suprà de cephalæa à causa frigida,
c. De resolutione residui Auic. secũda ter-
cap. cit. Cúmq; membrũ redit ad se, opor-
t ut ipsum excites, post id & constringas
ũm, ut ad integrã redeat sanitatẽ, &c. Et
ulò infrà, Oportet ut resolutio fiat cũ ali-
ibus, quæ sint ut anisum, sigia, id est, storax
quida & castoreũ. Et suprà dixerat, quòd
plastrũ de sinapi est ex eis quæ ipsis cõ-
unt, & fricatio cũ oleo & nitro, & aqua
lphurea, & administratio acori, & quòd
hil est ita conferens ut theriaca & mitri-
tũ, & assa fœtida est uehemẽtis iuuamẽti
bita uel linita, &c. Mesu. Vltimã rem cõ-
ẽt unctiones, emplastra, fricationes & bal-
ũ, &c. Aet. loc. cit. laudat ad resolutionem
sidui ustiones quatuor fieri, unã circa ca-
tatẽ occipitis, tres in uertice, ex quibus, in-
uit, nõ despero perfectã restitutionem, &c.
aul. li. 3. ca. 18, Cucurbitulæ resolutis parti
us agglutinẽtur: si paucæ fuerint distinctim,

post cucurbitulas delinantur medicamẽta *pice, resina, &c.* Vide etiã *Auic.ibi*, Quãc *que iuuantur à febre & à balneo sicco, &*

Obseruationes de humorum præparatione.

Marcus Catinarius *cap. de par.* Cauen*dum est, inquit, ne nimis præparemus cum* f*tibus digestiuis nimium calefacientibus, usq ad quartam diem, sed gradatim procedenc à debilioribus ad fortiora, eo quòd mag materiam dilatant, quàm præparent.*

Obseruationes de euacuatione.

Auic. *secunda tertij*, Et *non properes i usu medicinarum fortium in principio re imò tarda usque ad quartum & septimum quòd si fuerit ægritudo fortis, usque ad deci mumquartum.*

Obiectio.

Qur Auic. & Mes. *incipiunt à debiliori bus, quum* Razes *dicat*, Cuius *curam incipie mus cum pilulis fœtidis, quæ inter uehemen tia pharmaca reputantur?*

Reſponſio.

Intellige ad utriuſque concordiam, quòd
coactè, illi magis regulariter procedunt.
ul. incipit à ſemidrachma hieræ, & inter-
ſitis diebus exhibet integram drachmam,
inc unã & ſemis, poſtea duas atque tres.
Notãdum eſt etiam ex Pauli & Aetij tex-
, quòd in hoc morbo interpolatim medici-
s exhibeamus, ne natura medicinis aſſue-
t & laxetur. Idcirco diebus interpoſitis,
dò uno, modò altero medicamine uti præ-
iũt, & interim uires reſumẽdas iubẽt, &c.

Obſeruationes de reſolutione.

Auic. cap. de cur. par. Et ubi neceſſe eſt,
oluere oportet, & non ſint reſoluentia cũ
ificatione pura, ſed cum aliquantula ſty-
citate, quia laxantia ſubſtantiam mem-
debilitant, & reſoluẽtia ſpiritũ reſoluũt,
irco cum ſtypticitate fienda, &c.

Obſeruationes de topicis.

Galeni eſt placitum 3. de loc. aff. cap. ult.
conſideretur locus originis neruorum, unde

exemplum refert de Pausania Syro. Auic. lo
cit. Positio medicinarum super locum par
lyticatum est ex eis, quæ non afferunt iuu
mentum, de quo sit curandum, sed oportet
gnoscere originem neruorum, &c. & opo
tet cum resoluentibus procedere à debilil
ad fortiora, & cùm medicatur cum ca
dis, augmentatur ægritudo, quoniam ma
ria subtilis dilatatur per ea plurimum: idc
co oportet miscere cum infrigidantibus
temperatis, ut succo liquiritiæ: & de empl
stris loquens dixit, Quúmque sensus est del
lis, fortasse emplastrum forte nocet, & n
sentit id, & ducit ad læsionem & ulcerati
nem fortem: oportet igitur ut omni custod
ab illo caueatur, & ut consideretur dispo
tio impreßionis emplastri, &c. Paul. lib.
cap. 18, In relaxatis quidem mẽbris adstri
gentia ijs quæ laxant miscere, & frictioni
intensam moliri conuenit: in conuulsis ue
laxantibus duntaxat utendum est, & fr
ctione molli, &c.

Paralytidem generantia.

Generant paralytidem uapor argenti

niurnes porcinæ, & tubera.

Paralytidem curantia.

aciunt ad paralytidem, & à proprietate te occulta, quàm manifesta ualent, abroto- n chameoris, betonica, saluia, aristologia, amisia, costus, maiorana, matersylua, co- lenthis, laurus, rosmarinum, acorus, cala- mtum, origanum, hissopus, mellissophyllon, rna, sauina, mel, cinnamomum, anacardus, a, helleborus, pyrethrum, peucedanum, di- pnus, cyclamen, ceratũ alexandrinũ, aqua fuburea, aluminosa, unguentum de bdellio Ns. unguentum basilicon Mes. *unguentum rciaton* Nic. *oleũ de piperibus, de cinna- mo, de citro, oleum laterinum, uulpinum, de costo, de terebinthina, de sinapi, de pyre- to* Nic. *pinguedo gliris, blãcha* Nic. *confe o pyrethri* Mes. *ca. de epilepſ. cõfectio ana edina* Mes. *ca. de ægritud. neruorũ, diam- b* Auic. *in 5. tra. diacalamentũ, diacasto- r* Ni. *ſy. de stechade, theriaca, hiera* Ruffi, *hra* Hermetis, *hiera logodion, hiera picra, cectio de musco, diapliris arcot.* Nic. *pilulæ fidæ, de euphorbio, &c.* Roborant *neruos*

nuclei pinearũ conditi, castoreũ, nux indi, pæonia, &c. Vide Varigna. in lib. de secre, ca. de paral. Item Barth. Montagnanã co, 48. Item Arcul. & Sauon. ca. de cur. par. Vide etiam Gord. & alios practicantes.

De prognosticis paralytidis.

Paulus loco suprà citato, Quæ à nerui - uisione oritur particularum resolutio, - sanabilis est: quæ uerò à temperie uel humore, commune ex facultatibus prædi præsidium recipit. Auicennas secunda ter, cap. cita. Vrina infantis si sit uiridis, nu- ciat paralysim siue spasmum, & parals eueniens à remotione spondilium mortif est secundum plurimum. B. Ratio est, q spondiles eos neruos, qui à se exeunt, fac comprimunt: qui nisi ad suum locum reduc tur, insperata est salus. Celsus lib 3 cap., Morbus qui fit in partibus, nunquam a- tus, sæpe longus, & ferè sanabilis est. Ra cap. de paral. Quòd si paralysis ex perc- sione aut casu euenerit, & accidit subitò, s quòd nerui aliqualiter contundantur, ta-

s permanebit, nec unquam sanabitur. B. Intellige, nisi sit in ætate, in qua membra spermatica restaurari poßint. Hippocrat. 3. prorr. Paraplecticus parotides uitiosæ. B. Parotides sunt abscessus post aures, uitiosique sunt, quia ad inferas partes non deuoluuntur, sicuti cæteri abscessus boni. Auicen. loco c. Et quodcunque membrum mollificatorum e paraleticorum secundum colorem reliqui corporis existens, non minoratur nec extenuatur, est de quo maior habenda est fiducia, quàm illud quod est diuersum ab hoc: in quum minoratur aut extenuatur, signum est quòd non nutritur, &c. At si nihil horum acciderit, bene sperandum. Item febris superueniens soluit paralysim. B. Intellige, si ab humiditate & frigiditate fiat. Arc. Tremor & dolor in paralysi superueniens, bonũ: si uerò paralysis annũ pertransit utplurimum non recipit curam. B. Intellige tremorem & dolorem idcirco esse bonum indicium, quia ubi tremor & dolor, ibi est sensus & motus, &c.

Authores dissentientes circa paralytidem.

1 *Adserere, tunc resolutionem uocari, quum sensus deperditur, & non motus.*

2 *Adserere, impreßionem sensus in membris à calore impediri.*

3 *Adserere, frequētem usum calidorum mirum in modum prodesse neruis.*

4 *Adserere, uehementia pharmaca in principio curæ paralytidis conuenire.*

5 *Adserere, tunc paralysim uocari, quum uis sentiendi & mouendi omnium neruorum amittatur.*

Confutatio dissentientium circa paralytidem.

Ad primum respondet Gal. 3. de loc. aff. cap. penul. dicens, Quòd neruorum tunc uera erit resolutio, ubi motus deperditur: ubi uerò aliquarum partium sensus perit, eam partem sensus expertem uel stupidam potius dicimus quàm resolutam.

Ad secundum dicit Auic. secūda tertij, tra. 1, Quòd membra sensus non recipiunt impres

ſionem propter complexionis corruptionem: complexio uerò corrumpitur à calido, aut frigido, aut humido, aut ſicco: ſed calidum, inquit, non prohibet impreſsionem ſenſus, &c.

Ad tertium, Hippocr. aphor. 5. aphor. 16, Calidum, inquit, ubi eo ſæpius utatur, hæc mala affert, carnium effœminationem, neruorum incontinẽtiam, &c. ubi Gal. in comment. intelligit neruorum imbecillitatem fieri, eorum ſubſtantia à calore diſſoluta, & ſic calidi frequens uſus neruis nocet, ſubſtantiam neruorũ diſſoluens.

Ad quartum, Communis eſt opinio, ut regulariter procedendo non euacuemus cum uehementi pharmaco, maximè quum paralyſis de materia pituitoſa non ſit morbus acutus, ſed ubi ſubitaneam mortem minetur, coactè cum uehementi pharmaco purgabimus.

Ad quintum, Galen. 3. de loc. affec. ca. 10, Quum omnes igitur nerui quum ſentiẽdi tum mouendi uim amiſerint, apoplexia huiuſcemodi affectio appellatur, igitur non paralyſis, &c.

De conuulſionis deſcriptione.

Conuulſio, eſt neruorũ ac muſculorum affectio, per quam interdum totum corpus, interdum pars, citra uoluntatem ad ſuam originem contrahuntur. Huius ſpecies ſunt tres, *ſcilicet τέτανος, id eſt, tẽtio æqualis: ἐμπροσθότονος, id eſt, tentio ad anteriora: & ὀπισθότονος, id eſt, tẽtio ad poſteriora: locus uerò affectus cognoſcitur, quia uniuerſo corpore cõuulſo infra faciẽ, tunc prima ſpinalis medullæ pars affecta eſt: ſi uerò cũ uniuerſo corpore etiam facies conuellatur, tunc cerebrum affectum eſſe dicimus: ſi autem quæpiam corporis pars conuellatur, tunc eorum neruorũ originem eſſe affectam iudicamus, &c.*

Loci conſentientes circa conuulſionis deſcriptionem.

Gal. *lib. finit. med.* Conuulſio, *eſt affectus qui neruis ac muſculis accidit, quum modò corpus totũ, modò pars eius citra uolũtatem trahitur.* Oribaſ. *aphor. 2. comment. 30,* Spaſmus *eſt, inquit, motus inuoluntarius, uoluntaria obtinens loca.* Auicen. *ſecunda tertij, cap.*

de spas. Spasmus, est ægritudo neruosa, qua mouentur lacerti ad principia sua, & inobedientes sunt in dilatatione: nã alij remanent secundum suam dispositionem, & non dilatantur: alij facilè redeunt ad dilatationem suam, sicut in oscitatione & singultu, &c.

Obiectio.

Quomodo est ægritudo, si Gal. 5. de sympt. cau. referat esse accidens?

Responsio.

Tria considerantur in conuulsione, malus motus, & sic est accidens: uel mala membri figura, & sic est morbus officialis: uel causa cuius fiat hoc accidens, & sic est intemperies sicca, idcirco ægritudo dicitur, &c. Galen. aphor. 6. com. 39, Conuulsio est passio inuoluntaria ad similẽ uenientibus neruosis partibus dispositionem, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumebant. Itidem ait in lib. de trem. & palpit. in fine. Et aphoris. 4. com. 57, Tres sunt numero conuulsiones, opisthotonos, emprosthotonos, & tetanos. Itidem ait in lib. de trem. & palp. Simi-

liter Auicen. ibi, Sic mollificatio diuersificatur in membris. Et ibi, Quum corpus declinat ad anteriora. De loco affecto loquitur Gal. 3. de loc. affec. cap. 6. ibi, Conuulso enim uniuerso corpore infra faciem, omnium infra faciem neruorum originem affectam esse putandum est, quæ sunt primæ spinalis medullæ partes: si uerò cum uniuerso corpore facies etiam cõuulsa sit, non solùm eam partem, quæ ex spina procedit, uerumetiam ipsum cerebrum curamus, &c. Itidem. 4. de sympt. cau. cap. ult. adserit.

De causis conuulsionum.

Quum duplex sit spasmus, alter ad materiam proportionatus, alter non proportionatus, causa non proportionati duplex, intrinseca & extrinseca. Intrinseca sunt accidentia animi sicut timor, mœstitia, dolor, uel mala qualitas à materia uermium, uel mala qualitas per cõsensum aliorum membrorum, ad neruos, ut uentriculi, uteri, &c. Extrinseca est mala qualitas frigida, styptica, membrum comprimens, ut frigiditas aëris, uel fri-

gus nerui uulnerati. similiter punctura cæca, casus, percussio, incisio, uel mala qualitas uenenosa, qualis est morsus uenenosorũ animalium, uel præcipitatio, & quicquid cerebrum imbecille reddit, mordicat ac dolorem infert, ex quo nerui fugiant ac contrahantur, &c. Proportionatus uerò ad materiã duplex, alter de repletione, alter de inanitione. Causæ primitiuæ de repletione sunt, crapula, ebrietas, consuetæ euacuationes retentæ, balneum, & exercitiũ in corpore plethorico, &c. Causæ antecedentes sunt utplurimum pituita & sanguis, rarò melancholia, rarißimè omnium bilis. Causæ cõiunctæ sunt ipsi humores in neruis existentes, neruos iuxta lõgitudinem dilatantes, interdum abscessus, uel flatuosus spiritus, crassus, qui ubi fuerit particularis, uulgò dicitur granfo. Causæ conuulsionis de inanitione sunt quæcunque strenuè exiccant, quales sunt febres ardentißimæ, ieiunia, uigiliæ, alui profluuium, nimius concubitus, euacuationes persoluentia pharmaca, nimius labor, & quæcunque possunt humiditates in neruis naturaliter existentes dißipare ac extenua-

re, & omnino exiccare, &c.

Loci consentientes de causis conuulsionum.

Auic. secũda tertij, ca. de spas. Et quandoque fit spasmus qui ad materiam non proportionatur eueniens causa rei impediẽtis, à qua nerui fugiunt & congregantur ad expellendũ ipsum: & causa illa aut est dolor, & multotiens ex uapore calido mordicatiuo, aut à qualitate uenenosa perueniẽte ad cerebrum, aut propter qualitatem nõ uenenosam, sicut quum spasmus accidit ab infrigidatione uehementi, congregante neruum & lacertum, & contrahitur ad caput suum, &c. Paul. lib. 3. cap. 20, Porrò facit affectum, quanuis rarò laßitudo, humi dormitio, ponderis eleuatio, casus, uulnus, ardor, ictus, & alia quæ eandẽ neruis offensam inferre possunt, &c. Vide de his latius Auicen. loc. cit. Quòd uerò spasmus proportionatus sit duplex, lege Galen. apho. 4. comment. 57, Omnes cõuulsiones fiunt aut à repletione, aut ab euacuatione partium, uidelicet neruosarum. Itidem adserit aphor. 6.

com.39. & 5. de sympt.cau.cap.2. ibi, Atque omnes, Hippoc. authore, in duo capita reducuntur, plenitudinẽ & inanitionẽ. Et Hipp. aphor.6. apho.39, Cõuulsio, inquit, fit uel ex repletione & inanitione, &c. De causis huius cõuulsionis proportionatæ primitiuis loquitur 3. de loc. aff. ca.6, Si temulento cuipiam ac omnino pleno homini, qui in otio degit, id euenire conspexeris, ex repletione iudicabis. Et aphor.5. com.5, Solet etiam uinum neruos replere, quibus repletis fit conuulsio, &c. lege fusius de hac re Arcul. cap. de spas. Gord. Ant. guaine. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur Auicennas secunda tertij, cap. de spas. ibi, Causa spasmi aut est cum materia, aut sine materia, sicut caliditas & siccitas: & materia spasmi secundum plurimum est phlegmatica, aut melancholica, aut sanguinea, &c. Et paulò pòst, Causa essentialis spasmi ex repletione est, aut humiditas & frigiditas adiuuans secundum cõgelationem & grossitiem, aut caliditas & siccitas, &c. Hippoc. aphor.5. aphor. 17, Frigidum conuulsiones, distensiones, liuo-

res, rigores febriles facit, &c. B. Quia omne nimiũ siue calidum siue frigidum neruis nocere solet: nam ex immodico calore eorũ substantia dissoluitur, & ex immodico frigore cogitur ac cohibetur. Gal. 2. de sympt. cau. cap. 2, Causam huius rei quippe demonstrauimus, dum neruum aut stupore aut resolutione infestari dicebamus si frigus illum constringat, aut crassi lentique humores obstruant, aut aliqua causa externa ipsum suo pondere comprimat, &c. Itidem ait in lib. de tre. & palpitatione cap. ult. ibi, Itaque neruos, tendinésque in animalium corporibus ex humore superfluo tẽsos, &c. Quòd fiat etiam à flatuoso spiritu, habes ex Auicen. loc. cit. ibi, Et non est longum, quin sit spasmus eueniens à uentositate inflatiua, spissa. Ipse enim est ex eis quæ plurimum accidunt, & remouetur in hora, intelligens de eo quod dicitur granfo. Itidem ait Paul. lib. 3 cap. 20. ubi tribuit originem musculis repletis spiritu & aëre crasso nebulosóque, &c. De causis conuulsionum ex inanitione plurima refert Auic. secunda tertij, cap. cit. ibi, Spasmus autem sic-

us, alius quidem qui fit successione febrium durentium, & propriè in febribus sirsen, & successione motuum laboriosorum corporalium, & animalium sicut angustiæ, uigiliæ, timor, & ille est ex eis, à quibus fit euasio.

Obiectio.

Quomodo fit euasio, si ab Hippocrate & Galeno lib. de tre. & palp. in fine existimatur incurabilis?

Responsio.

Duplex est spasmus, alter quidem confirmatus, in quo omnes substantiales membrorum humiditates consumptæ sunt, & hic dicitur incurabilis, quia humiditates illæ deperditæ haudquaquã restaurari possunt. Alter non cõfirmatus, in quo primæ tãtùm humiditates cõsumptæ sunt, sed spei aliquid superest ut restaurẽtur, & sic interdũ ab his fit euasio. Gal. 3 de loc. aff. cap. 6, Quippe cũ conuulsio fit uel à labore, uel uigilijs, uel fame, uel solicitudine, uel arida æstuãtéque febre, qualẽ in phreneticis uidere est, causã eius esse

ariditatem uacuationémque rectè putaueris. Et 5. de sympt. causis, Phlegmone plenitudinem parit, ardentißimæ ac aridißimæ febres inanitionem, &c. lege etiam aphorismum, Ex superflua purgatione cõuulsio, &c. lege etiam Gal. 5. de sympt. cau. cap. 2. & in lib. de tre. & palp. & aphoris. 6. cõment. 39. ubi affert exemplum modò de chordis, quæ ob nimiam humiditatem rumpuntur: aut de loris, quæ ad ignem longius calefacta contrahũtur. Itidem Auic. Sic dispositiones chordarũ, quæ elõgantur in hyeme propter humiditatem, & abbreuiantur in æstate propter exiccationem.

De signis conuulsionum.

Signa præcedentia sunt angusta ac luctuosa respiratio, pulsus rarus, durus, exiguus, risus sardonicus, tremor manus ægri occultus: aluus siccescit, urina aquæ similis uel cruenta esse uidetur: tument oculi, & facies rubescit, præcedunt tremores & singultus, dolor capitis, lumborum ac clauiculorum accidit, dentes strident, oculi peruertuntur. Signa præsentia sunt membrorum contractio ad suam

riginem, diuersitas in pulsu, ita ut in principio sui motus sit humilis, in medio sui motus ascendat, & in fine cadit, arteria alijs membris est calidior, &c. Signa conuulsionis erunt, si in sanis repentina conuulsio adueniat ac permaneat. Signa conuulsionis de inanitione sunt, conuulsiones post multos sudores, uomitus, alui profluuia, sanguinis fluxum, uigilias, fames, aut febres ardentissimas accidentes, &c. Signa conuulsionis non proportionatæ ad materiam sunt causæ eius antedictæ. Signa humorum cognoscuntur ex coloribus & reliquis sæpius antedictis. Signa apostematum sunt dolor, febris, pulsatio, &c. Signa conuulsionis per consensum alicuius membri sunt, quia præcedit læsio illius membri, &c.

Loci consentientes de signis conuulsionum.

Paul. lib. 3 cap. 20. de signis præcedentibus uerba facit, ibi, Notæ horum sunt angusta respiratio, pulsus rarus & exiguus, nonnunquam & risus sardonicus oboritur, rubet fa-

cies, oculi intumescunt, & id reliquum quod à me nuper relatum est. Auic. quasi de uerbo ad uerbum eadem recitat. Galen. prognost. 3. comment. 34, Potissimũ conuulsiones futuræ cognoscuntur, si partes in uultu peruertãtur, aut dentes strident, aut oculi crebrò mouentur ac peruertuntur: sed in pueris sufficit, si tantummodo uigilent, si admodum metuant, si mente lugeant, ac aluus non deijciat, &c. Memento etiam aphor. 54. lib. 6. uidelicet, In acutis paßionibus, quæ cum febre sunt, luctuosa suspiria malum. uide de pulsu duro & de alijs huc spectantibus, Gal. in cõment. De signis præsentibus lege Razen, 9. alman. cap. de spas. ibi, Quum aliquod mẽbrum alicuius contrahitur, & ad suam redit originem, aut plura membra sic disponuntur, spasmata esse pronunciamus. Auic. secunda tertij, cap. de sig. spas. Pulsus spasmatorum est extensus & diuersus in situ, ascendens & dimittens, sicut sagittæ euadentes de arcu sagittarij, &c. De signis spasmi, de inanitione & repletione Gal. prorrhet. 3. cõment. 69. inquit, Conuulsiones ex euacuatione post su-

ores multos, uel uomitus, uel deiectiones, uel
inguinis eruptiones, uel inediam, uel uigi-
as, uel motiones tum multas, tum uehemẽtes
iunt, &c. Itidem Paul. lib. 3. cap. 19. Aet.
tr. 6. cap. 38, Si ſtatim ab initio morbi con-
ulſiones fiant & permanſerint, tunc à ple-
itudine ortum habent: ſi uerò à multis ſu-
doribus, uomitibus, &c. tunc ex inanitione
oriuntur. Itidem Auic. loc. cit. ibi, Si ſpaſ-
mus à repletione fiat, ſigna ſunt, quòd ſubi-
tò prouenit, & non diſcedit uerociter: ſi à
ſiccitate fit paulatim & ſucceſſione ægritu-
dinum euacuantium, &c. Idem ſentit Gal.
aphor. 2. comment. 26, Signa humorum tan-
git Gal. prognoſt. 3. cõment. 34. ibi, Colores
præter naturã habentur indicantes humorum
prauitatẽ, ex quibus cõuelli aſſolent. Pallidus
enim aut liuidus prauũ qualitate ſignificat
humorem, rubidus uerò ſanguinis copiam,
&c. De ſignis ſpaſmi ex apoſtemate loqui-
tur Auic. ſecunda tertij, cap. de ſig. ſpaſ ibi, Et
quandoque cum ſpaſmo ſunt pulſatio & ſal-
tus, & eſt ſignũ malum. Pulſatio unam dua-
rum rerum ſignificat, aut apoſtema in uiſce-

ribus, &c. Similiter loquēs de signis per consensum alicuius partis inquit, Cùm nocumentum est ex stomacho, cōmunicat ei cerebrum, deinde nerui, & fit spasmus successione uomitus, qui est sicut succus porri, aut ærugo æris, &c.

De cura conuulsionum.

Ad curā spectant quatuor intētiones: prima, est uictus ratio: secūda, euacuatio, sub qua reuulsio comprehenditur: tertia, resolutio ac mēbrorum roboratio: quarta, est symptomatū remotio. Victus in conuulsione de repletione existente materia pituitosa sit calidus, tenuis & siccus in principio & in uirium robore: si uerò imbecillitas uirium adsit, etiam in statu cogimur ei succurrere, cum carnibus qualitate siccis, uinum non bibatur usque ad morbi remissionem, nam tūc ad resolutionem antiquum facit. In conuulsione de inanitione uictus sit frigidus, humectans, pinguis, tenuis, quū malè transglutiant, & uiæ sint strictæ: magis tamen humectet, quàm infrigidet, qualis est aqua carnis cum quatuor semini-

us frigidis alterata, lac recenter mulctum, orbitiones ex chondro & alica, cremor ptisanæ. Potus sit aqua hordei, aqua cucurbitæ & mellonis indi cũ Iuleb, si adfuerit febris: si minus, his addatur parũ uini tenuis & aquosi, facit enim ad penetrationẽ, &c. Euacuatio fiet primùm per uenæ sectionem, si sanguis uel humorum copia in causa fuerit: si minus, iuxta humorum exigentiam euacuato, de quibus in capite de paralysi satis dictum est. Sed ubi morbus inducias dederit, tunc primũ materia erit præparãda cum rhodomelle, syrupo de stechade, cum aquis ac decoctis capiti spectantibus. Conueniunt insuper clysteria cũ rebus capiti dicatis, frictiones ad partes subiectas, item masticatoria, sternutatoria, cucurbitulæ affectis partibus cum scarificatione, multa existẽte materia, uel sine scarificatione, pauca existẽte. Resolutio ac membrorum roboratio perficitur cum emollientibus ac resoluentibus, cùm materia sit craßior quàm in paralytide, & hæc per exteriora & interiora. Exteriora sunt linimẽta ex oleo liliorum alborum, lumbricorum, oleo uulpino,

costino, &c. unguenta ex bdellio, balnea tam naturalia quàm artificialia. Naturalia, sulphurea, salsa, aluminosa. Artificialia sicut in oleo communi, uel in balneo, in quo decoctæ sint uulpes catuli cum herbis capitalibus, scilicet camomilla, anetho, maiorana saluia, rosmarino, stechade, & similibus. Interiora sunt electuaria resoluentia, ut diamuscus, diacorus, mitridatum, confectio anacardina, & quæcunque febrem prouocare possunt. Remotio symptomatum fiet, si dolor qui interdum uehementissimè molestare solet, auferatur, & hoc perficitur cum anodinis, cum balneo 53. ex oleo communi, in quo decocta sit lumbricorum quædam quantitas, uel cum oleo camomillino de semine lini, uel balneo arte parato, & membra contracta ad suum locum reducantur, & inordinato motui resistatur. Cura conuulsionis de inanitione tantummodo consistit in humectando & restaurando, modò cum balneis ex lacte, modò artificialibus, cum folijs salicis, hordeo, uiolis & seminibus frigidis, &c. Post balneum statim membra ex oleo rosaceo li-

niantur, ne humiditas impressa exhalet, sed sua stypticitate cohibeatur. Clysteria fiant ex rebus similibus, additis quibusdam impinguãtibus. Somnus insuper accersendus est. Euacuatio nulla fiat nisi naturalis, & nutriatur ut dictum est. Cura conuulsionis non proportionatæ ad materiam sic fiet, Primùm si fuerit à percußione, cum laxantibus balneis, ex hordeo, camomilla & malua, fœnugræco, &c. Si fuerit ex uulnere, in primis dolorem remoue, & sanies inducatur, cum emplastro altheæ, uel cum uitello oui, & terebinthina, & tota spina liniatur cum humectantibus temperatis, sicut oleo amygdalino dulci, &c. Si fuerit à uentositate, resoluatur cum frictione & oleis calidis. Si fuerit à punctura uenenosa, extrahatur illa humiditas uenenosa, uel cum cucurbitula apposita, uel cum emplastro ex scabiosa & uitello oui. Si fuerit punctura ex ferro, tunc aperiatur locus, ita ut uirus quoquo modo trãspiret, cum unguento exiccante & corrodente, quale est unguentum apostolorum ægyptiacum, sed prius sedetur dolor cum

terebinthina & oleo rosaceo, aut cum balne ex oleo lumbricorum, aut cum pane in lact infuso, aut cum aliquo quod locum stupidum reddat, qualia sunt opiata, &c. Si fuerit a apostemate, curetur eodem tramite, quo so lent tales abscessus curari. Si fuerit per con sensum uentriculi, curetur uomitu uel eua cuatione per secessum, roborando cerebrum & spinam, ne amplius quidpiam suscipiant, & sic intelligito de alijs particulis, &c.

Loci consentientes de cura conuulsionum.

Habes de uictu primùm Auic. secunda tertij, ibi, Et si habēs spasmum humidum debilis sit uirtutis, non abscindantur ab eo carnes siccæ, sicuti carnes minutarum auium, & cubegi, & cheruberi, id est, perdicis & alaudæ: & si uirtus non fuerit debilis, sint cibi eius panis cum melle, & aqua ciceris cum anetho & sinapi, &c. & sic calidum ac tenuem uictum imperat. Paul. lib. 3. cap. 20, Porrò uictus erit tenuis, qui expeditè distribuatur, & recrementis omnino uacet, &c. Et loquens de

ictu conuulsionis, de inanitione, dixit, Qui
ex inanitione conuelluntur, nutriendi sunt
ex chondro & alica, uinóque tenui & aquo-
so, quod facile per omnia corporis membra
distribuitur, nisi febris adsuerit, tunc ptisa-
næ cremor utilis est. Et Auic. loc. cit. Et in-
firmo detur in potu lac recenter mulctum, se-
cundum mensuram conuenientem, si non fue-
rit febris, & aqua hordei, & aqua cucurbi-
tæ & aqua melonis indi cum Iuleb, & si cō-
misceatur cum aliquo horum parum uini al-
bi, ut penetrare faciat, erit conueniens. Et
paulò pòst, Cibus habētium spasmum siccum,
sit totum quod humectat & lenit, & omnes
sorbitiones pingues, lenes, factæ ex aqua
hordei, assumpta ex carnibus agnorum &
hœdorum, & quandoque ponitur ex oleri-
bus humectatiuis, frangentibus nocumentum
carnis, si illic fuerit caliditas, &c. De eua-
cuatione lege Paul. loc. cit. ibi, Quibus cer-
uix recta intēditur, ab initio sanguis detra-
hendus est, & partes lanis oleo sycionio im-
butis & castoreo contegantur, & cucurbitu-
læ sic admouendæ, ut cutis exasperetur: le-

nes enim noxam inferunt, &c. Auicen secun
da tertij, cap. de cur. spasmi, Si spasmus e
humidus, oportet ut curetur cum euacuanti
bus & purgantibus, &c. & cùm uideris san
guinis signa dominantia, tum phlebotoma
&c. Aet. ser. 6. cap. 39, Post uenæ sectione
utendum unguentis lancinantibus, & cucur
bitulæ cum scarificatone locis omnibus affe
ctis affigantur: in potu conueniunt apo
melli & radicis silphij decoctum, & ipsa t
ta, & hyssopi decoctum, &c. B. Intellige no
tantùm ratione potus, quantum præpara
tionis materiæ. Itidē Paul. & Auic. loc. ci
asserũt. De resolutione postea loquens Ae
loc. cit. inquit, Deinde cataplasmata loc
affectis adhibeãtur, quæ laxare ac discute
possunt, simúlque lenire. horum autem mat
ria sit fœnugræcum, semen lini, farina ho
deacea ac loliacea, &c. Paul. lib 3 cap. 2
Quòd si tetanus ad uetustatem inciderit,
oleum bis quotidie descendere oportet, n
diutius immorari, quum maxime uires co
uellat. B. Nota quòd tetanus non differt
conuulsione, nisi ut genus & species, uel

cut compositum à simplici. Sunt enim in tetano binæ conuulsiones diuersorum musculorum & neruorum, ad oppositas partes sese trahentium. Auicennas secunda tertij, cap. de cur. spasma. Et cessio in pelli uulpium & luporum iuuat, & inunctio cum adipibus luporum, & oleo de lilio, si non fuerit febris: & decoctum catulorum, aut sessio in aquis, in quibus decoctæ sint medicinæ subtiles, sicut abrotanū, aut folia radicis iunci, & calamus aromaticus, & folia lauri, &c. lege eū fusius, & plura ad balneā & inunctiones spectātia ab ipso intelliges, &c. De remotione accidentium habes ferè omnes practicantes, sed præcipuè Paulum lib. 3. cap. 19. ibi, Primùm partes quæ contrahuntur, ualenter continendæ sunt, & inordinatis resistendum motibus: oleo perfricare oportet rutaceo aut sycionio, &c. Itidem Auic. ibi, Et applanetur quod spasmatū est leniter, &c. Et antea dixerat, Et si fuerit dolor, seda dolorem, postquam cōsideraueris quid sit, & abscinde causā eius. Lege de his Arculanū. De cura spasmi ex inanitione lo-

quutus est etiam Auic. ibi, dicēs, Conuenietior cura est tina, & inunctio in oleo humido post ipsam, & eius iteratio multotiens. Si autem poßibile est, tina fiat ex lacte: si non, ex aquis, in quibus cocta sint folia salicis, hordeum, uiola nymphea, cucurbita, & citruli: aut sit totum illud ex aqua rosacea, in qua decoct. sint aliqua horum: & si feceris, clysteria fiant ex istis expreßionibus & oleis aliquibus dissolutis, humectantibus & impinguantibus, &c. Itidem Paul. loc. cit. adserit, ibi, Eos qui ex inanitione conuelluntur, oleo uel hydreleo calido fouere competit, &c. De cura per consensum habes plura apud neotericos omnes, quos recensere esset præter longitudinem satis graue. Vide tu Arcul. Marc. Catin. Gord. &c. Lege insuper Auic. ibi, In eo qui factus est à percußione, oportet ut administrentur embrocæ quæ laxant, factæ ex hordeo, camomilla, &c. Si fuerit à dolore, seda dolorem, &c. Et si est propter pūcturam, curetur, &c. Et si fuerit à nocumento, propter alicuius rei uenenosæ potum, curetur cum eo quod

cognoscitur in cap. de uenenis, &c.

Obseruationes de sectione venæ.

Aet. ser. 6. cap. 39, Primùm si à repletione fiat, secanda est uena. Auic. de cur. spas. loquens, de sectione uenæ inquit, Non extrahas totum, quod necessarium est ex sanguine: imò retine ex eo aliquid, ut resistat spasmo, & resoluatur resolutione motuum spasmi: & hæc obseruatio etiam habetur à Raze I. con. in cap. de spas. &c.

Obseruationes de balneis.

Auic. loc. cit. Et scias quòd lõgitudo spatij moræ in tina est ex eis quæ nocent propter mollificationem uirtutis, tu autem pone multitudinẽ numeri in loco longitudinis spacij, & fac sedere ipsum bis in die, &c. hoc idem annotauit etiam Paul. lib. 3. cap. 20.

Obseruationes in ponendis cucurbitulis.

Auicen. Et ille qui utitur uentosis, oportet

ut utatur sine scarificatione, si res est leuis: & si non ita est, scarificatio fiat, & loca uentosarum custodiantur & conseruentur, ne corpus infrigidetur, &c. Vide de hoc latius Paul. AEginet.

Obseruationes de aqua frigida.

Paul. lib. 3. cap. 20, Frigidæ superfusionem, quum sit (quemadmodum ait Hippo.) periculosißima, eóque posteris credo uituperata, & nos dãnamus deuitamúsque. B. Hæc dicta sint in Marcum Catinariam, qui per immersionem aquæ frigidæ curam fieri iubet. Similiter de febre prouocãda: nam non solùm Auic. ut suprà, sed etiam Paul. in hoc loco optimum esse inquit præsidium febrem, quæ per initia non fuerit, superuenientem: & hoc contra Michaëlem Sauonarolam qui nullo modo prouocandã ait esse, quũ postea nostri non sit arbitrij eam expellere.

Conuulsionem excitantia.

Excitant, eíque nocent coturnix, helleborus, albus, tribulus marinus. Prohibent à pro-

prietate spasmum iuxta Auicen. & Plinium, Fel adipis, cinis mustelæ, spolium serpentis, storax bibita, &c.

Conuulsionem curantia.

Curant spasmum ex repletione, acorus, assa, aristologia, bdellium, calamentum, chamedrys, castoreum, centum capita, colocynthis, epitimum, euphorbium, galbanum, peucedanum, pyrethrum, satirion, scenoanthos, absinthium, oleum amygdalarũ dul. de been, de piperibus, de costo, de croco, de alchechẽsigi, de semine lini, syrupus de stechade, de betonica, rhodomel, pilulæ fœtidæ, de serapino, de sex rebus Alex. chochiæ, unguentum aragon, balsamum, confectio anacardina, diamuscus, diãbra. lege etiam remedia, inunctiones, &c. iuxta Varig. cap. 10. de dispos. capitis. Item Bartho. Montagnanam cons. 244. in fine: uide etiam Aggregatorem, Arcul. Sauona. Gord. Aet. &c.

De prognosticis conuulsionum.

Hippocr. aphor. 2. aphor. 26, Febrem conuulsioni superuenire, melius est quàm febri

conuulsionem. B. Nam si febris superueniat humorem calefaciens, extenuat & dissoluit: si uerò post febrem conuulsio accidat, statim ob sui acutiem uires dissoluens, exitium affert, nisi ab initio quis huic opportunis remedijs resistat. Et aphor. 4. aphor. 5, Ex purgatione superflua, conuulsio aut singultus superueniens, malum. Et aphoris. 4. aphor. 49, In febre non intermittēte si labrum, uel oculus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel non uideat, aut iam debili existente corpore, quodcunque horum fiat, iam propè est mors. Et aphor. 4. aphor. 57, Qui à conuulsione uel distentione neruorum tenetur, febre superueniente liberatur. Et aphor. 4. aphor. 66, In acutis febribus cōuulsiones & circa uiscera dolores fortes, malū. Et aphor. 4. aphor. 67, In febribus ex somnis timores uel conuulsiones, malū. Et aphor. 4. aphor. 68, In febribus spiritus offendens, malum, conuulsionem enim significat. Et aphor. 5. aphor. 1, Conuulsio ex helleboro lethalis. B. Non eam intelligit Hippoc. quæ per consensum oris, stomachi, neque eam quæ per ni-

niam euacuationem accidit, sed fortè eam, quæ ab impulsa hellebori uirtute, uiolentius neruorum substantiam exiccat, alioqui frustrà legeretur alter aphor. Ex superflua purgatione, &c. Et aphor. 5. aphor. 2, Conuulsio ex uulnere lethalis. B. Quia ad uulnera sequi solet inflammatio, quæ ubi neruos attigerit, conuulsiones accidunt quandoque uniuersales, ex quibus mors. Etiam aphor. 5. aphor. 3, Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus aut conuulsio superueniēs, malum. Et aphor. 5. aphor. 5, Si ebrius quispiam repente obmutuerit conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ad horam peruenerit, qua soluuntur crapulæ, uocem recuperet. Et aphor. 5. aphor. 6, Quicūque à distentione corripiūtur, in quatuor diebus pereunt: si uerò hos effugerint, sani fiunt. B. Morbus hic in primo dierū indicatoriorū circuitu finitur, non tolerante diu natura laborem. Et aphor. 5. aphor. 18, Frigidum inimicum oßibus, dētibus, neruis, cerebro, spinali medullæ, calidum uerò utile. Et aphor. 5. aphor. 57, In fluxu muliebri, si cōuulsio & animi defectus aduene-

rit,malum. Et aphor.5.aph.70, À quartanis capti, non admodum à cõuulsione capiũtur: si uerò prius capiantur, & quartana superuenerit,liberantur. Et aphor.7.aphor. 9, À profluuio sanguinis desipientia & conuulsio, malum.B. Dictum est conuulsionem ex euacuatione esse malam, sed quanto magis,si ambarũ fuerit conuentus? Et aphor. 7.aphoris.10, Ab ilio uomitus, singultus, desipientia uel conuulsio,malum. Et aphor. 7.aphor.13, Ab æstibus fortibus conuulsio aut distentio,malum.B. Intellige pro æstibus siue febrem, siue aerem ambientem, uel feruorẽ,uel cauteria,uel escaram:nam ob neruorum siccitatem hæ proueniunt conuulsiones, quæ difficillimè curantur. Et aphor.7. aphor.18,In uigilia conuulsio uel desipientia,malum,&c. Et aphor.7. aphor.25, Ex medicamenti potione conuulsio.Et aphor.7. aphor.27, Mulieri uterum gerenti si tentio superuenerit, facit abortum . Razes 9. alman. Spasmus qui non repentè, sed suauiter accidit post febrem, aut post multam uentris solutionem , aut multum uomitum, aut

nguinis fluxũ, malus est, & uix curabilis. tidem habet Paul. loc. cit. Et Aet. & Auic. Mes. Cur sit hic deterior, quàm distentio est, uia iuxta omnes dimẽsiones cõtrahit. Gal. ib. de tre. & palp. in fine, Conuulsiones, quarum siccitas causa est, minimè medicaberis: nam sic affecti citißimè intereunt, nec medicamẽta sibi ipsis utilia excogitare permittunt: at quæ ex humorum copia, aut ab inflammatione eueniunt, humorum euacuando repletionem & inflammationem proprijs remedijs medendo ipsas curare poteris, &c. Similiter aphor. 5. comment. 7, Conuulsio, quæ fit ab euacuatione, acutißima est & perniciosißima: quæ uerò à repletione neruosarum partium, neque acutißima, neque similiter periculosa.

Authores dissentientes circa conuulsionem.

1 Adserere cum Aristotele, neruos oriri à corde.

2 Adserere, conuulsionũ species esse plures

quàm tres, quum corpus etiam ad dextram & sinistram curuari poßit.

3 Adserere, conuulsiones de inanitione non esse semper mortales. Nã pueri, inquit Auic. liberantur à spasmo sicco uelociter.

4 Adserere, omnem conuulsionem de repletione posse semper à febre curari.

5 Adserere, conuulsionis motum à naturali motu non differre.

Confutatio dissentientium circa conuulsionem.

Confutat primum Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. probans duobus medijs non oriri à corde. Primũ per exercitatißimos medicos, qui non cordi in hoc morbo, sed cerebro, uel circa spinam, remedia adaptant. Alterũ ex arte anatomica, in qua euidentißimè cernitur, neruos oriri à cerebro, & non à corde.

Ad secundum respondet Gal. lib. de tre. & palp. cap. ult. enumerans tãtùm tres species, inquit, Huiusce paßionis modos hũc quidem emprosthotonum, illum uerò opisthotonum, tertium autem tetanum (ut omnes fatentur)

appellari cognosces, reliquos modos laterales tanquam impoßibiles propter situm neruorum & corporis imbecillitatem, tacens, quos si cognouisset utiles, non utique sicco pede pertransiuisset.

Ad tertium inquit Gal. aphor. 2. comment. 26, Si uerò ex ardentibus febribus totum corpus exiccetur & neruis: deinde ex siccitate conuulsio accidat, hoc maximum est malum, & penè insanabile, cuius ratio ab ipso redditur, &c. Quod uerò dicit Auic. ita intelligẽdũ est, quòd pueri liberãtur à spasmo sicco uelociter: id est, pueri immunes sunt, ne de facili in conuulsionem de inanitione incidãt ob eorum edacitatem, &c.

Obiectio.

Gal. 3. prognost. inquit, Quòd cõuulsio accidens pueris cum acuta febre, facilè curatur, & tamen sequitur febris: igitur non omnes moriuntur.

Responsio.

Duplex est febris. Altera totum corpus & neruosam compaginem desiccans, & hæc est incurabilis & lethalis. Altera est dissoluens

humores pituitosos, frigidos, qua facilè curātur pueri, & sic intelligit Gal. ibi.

Ad quartum respondet Gal. in lib. de tre. & palp. non curari conuulsiones ex repletione, tantùm ex febre, sed quæcunque tantummodo ex frigidorũ humorũ copia proueniunt, repletionem tamen euacuādo: sed quæ ab inflāmatione eueniunt, minimè per febres curantur, sed inflammationẽ proprijs auxilijs: igitur conuulsio de repletione non semper à febre curabitur.

Ad quintum inquit Gal. 3. de loc. aff. cap. 6, Conuulsionem in conuulsis partibus factā hac sola ratione à motu naturali differre, quod præter uoluntatem fit. Naturalis uerò motus uoluntarius est. Et sic differt à motu materiali qui inuoluntariè semper fit.

De Melancholiæ descriptione.

Melancholia est quædam sine febre mẽtis alienatio ex humore melancholico dependẽs. Hæc duplici specie insigni cōstat: altera quā Græci μελαγχολίαν, id est, atram bilem: altera μανίαν, id est, insaniam uocant. Melācholia ratione locorũ affectorũ duplex est:

prima, quũ cerebrũ primario affectu afficitur: altera, quũ per consensum uel totius, uel partiũ præcordijs scilicet affectis molestatur, unde præcordialis siue hypochondriaca melãcholia uocatur. Cõplures uerò *& harũ existũt differẽtiæ, quas enarrare lõgũ foret.* Nã *quidã semper ridẽt, nonnulli plorãt, alij mortẽ expetunt: alij mori timẽt, alij futura uaticinãtur, quos* ἐνθεαστικοὺς *Græci uocãt, &c.*

Loci consentientes de Melancholiæ descriptione.

Gal. lib. *finit. med.* Melãcholia, *est quidã sine febre affectus mentẽ lædẽs, nõ sine graui molestia animi, atq; auersione à rebus charißimis.* Ibi *etiã describitur* Insania, *dũ inquit, est alienatio mẽtis, mutatióq; à cõmuni hominũ ritu ac sanorum moribus, sine febre.*

Auic. Melãcholia, *est mutatio existimationũ & cogitationũ à cursu naturali ad corruptionẽ, & ad timorẽ, & ad malitiã, propter complexionẽ melancholicam, facientem spiritum cerebri syluestrem interius, & faciẽtem ipsum timidum propter tenebras, &c.*

Oribaſius aphor. 7. comment. 10, Atra bilis eſt affectio cerebri, & ex melancholica fit materia, &c. Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Vbi atra bilis in corpore abundat, eam inſaniæ ſpeciẽ, quã Græci μελαγχολίαν uocant, efficit. Quemadmodũ alter atræ bilis ſuccus, qui præaſſata flaua bile naſcitur, ferina deliramenta inducit, modò cũ febre, modò ſine febre. Alexand. Tra. cap. 22, Sed ex loco etiam affecto aliã atque aliã ſortitur ſpeciei nomẽclaturã: afficitur enim interdum cerebrũ primario affectu, nõnunquã per conſenſum ſingularũ corporis partiũ, interdũ uẽtre & præcordijs adflictis, quã ſpeciẽ hypochondriacã nominant. Gal. 5. de ſympt. cau. in fine, Melãcholicæ demẽtiæ uariæ ſunt ſpecies, prout in ipſis particulatim doloſæ ſuſpectæ'que apparent. In omnibus commune unum habetur, quòd omnes præter rationem mœſti ſunt, nec quamobrem triſtentur, rationem poſſunt reddere, ac non pauci eorum mortem, & alia non timenda timere uidentur, &c. Vide fuſius infra de ſignis melancholiæ, &c.

De causis Melancholiæ.

Causæ uel sunt in cerebro, uel extra cerebrū. Si per se in cerebro sunt, & non ab alijs dependeant partibus corporis, tunc uel sunt initiatrices siue primitiuæ, uel antecedentes, uel coniunctæ. Causæ primitiuæ sunt aër frigidus & siccus, turbulentus, aut calidus siccus adurens, sicut aër æstatus & autumni, cibi potúsque atrabilarij, qualis est caro bubula, caprina, lentes, uinū crassum, exercitiū exiccans, ac balneū, immoderata uigilia, timores, tristitiáque, uehemens studiū, lōgi carceres, menstrua ac hæmorrhoides oppressæ, &c. Causæ antecedentes sunt mala intemperies, frigida & sicca sine materia, quæ tū cerebri, tum spiritus animalis complexionem ac substantiam tenebrosam efficit. Itidem facit mala intemperies calida & sicca, nam adurendo eorum substantiā obtenebrat. Itē mala temperatura frigida & sicca cum materia melancholica naturali uel non naturali, ut ex adustione sanguinis. Mania similiter ex bile præassata generatur. Causæ coniunctæ sunt, uel ipsa intemperies cerebri frigida &

ſicca, naturalis & non naturalis, melãcholiã ad actũ producẽs, uel ipſa melãcholia in cerebro contenta. Cauſæ uerò per conſenſum à toto corpore ſunt, uel febres quartanæ præcedentes, uel aliæ ægritudines in melancholiam deſinentes. Cauſæ per conſenſum à partibus erunt plures: nam ſi proueniat malum à ſplene, tunc cauſa erit uel eius imbecillitas, ſegregare ac expurgare atram bilem non ualens, aut obſtructio, aut apoſtema, aut mala intemperies. Et ſimiliter intelligito de hepate, ſtomacho, præcordijs, ex quibus humor aut uapor tenebroſus tandem ad cerebrum eleuatur.

Loci conſentientes de cauſis Melancholiæ.

Auic. *loc. cit. Et melancholiæ cauſa aut eſt in ipſo cerebro, aut extra cerebrum.* Aet. *ſer.6. &* Paul. *lib.3. cap.14. &* Gal. *3 de loc. aff. ca.5, Interdum ſine febre uitiũ eſt, ut in mania & melancholia, id quod modò per cõſenſum, modò primaria affectione, cerebro laborante accidit. Itidẽ ait cap.7. B. Ex hoc*

Galeni loco cognoſcitur, quotienſcunque ali quid per ſe & per conſenſum afficiatur, & hoc exactè diſcernitur per propria acciden- tia perpe. De cauſis primitiuis melancholiæ loquitur Gal.aphor.3. comment.20.ibi, *Furores enim & atra bilis , & morbi comitiales, & anginæ ſunt morbi autumnales.* Similiter & comment. 22. eiuſdem eſt ſententiæ, &c. Auic.prima tertij, tra.5, *Et quandoque cauſa generationis eius eſt aër exterior , & quandoque fiunt in generatione eius cibi generati choleræ nigræ, & ex cauſis fortibus in generatione melancholiæ eſt ſuperfluitas triſtitiæ & timoris.* Gal.3.de loc.aff.cap.7, *Facilè in temperiē melancholicam incidūt, qui & uigilijs & multis laboribus, & ſolicitudine, & tenui uictu fuerint educati.* Ad hæc accedunt, ſi hæmorrhois aliqua reſtricta ſit, aut alia quædā conſueta ſanguinis euacuatio, aut mulierū menſtrua: inſuper ſi quis uſus ſit cibis qui ſuapte natura ſanguinem melācholicum efficiunt, ut caprina bubuláque caro, magiſque hircinæ & taurinæ, aſinorum ac camelorum carnes. Item uulpinæ, caninæ,

atque magnam uim in huiuscemodi generatione ex lepore cibus est, sed multò magis, ac frequenter limaces comestæ, omnésque terrenorũ animaliũ carnes sale cõditæ. Ex aquatilibus thunni, balenæ, uituli marini, delphini, canis atque cetaceorũ omniũ. Ex oleribus bráßica sola ferè: inter legumina lentes, mox panis furfuraceus, & qui ex uitiatis seminibus conficitur. Præterea uina crassa nigráq; aptißima sunt, ut ex ipsis melancholicus humor efficiatur: uetus denique caseus, &c. Vide de his etiã Gal. de atra bile cap. 4. & 6. &c. De causis antecedentibus loquitur Gal. 1. quòd fiat sine materia, aphor. 6. comment. 53. Et Auic. prima tertij, tra. 5, Causa est malitia complexionis frigidæ & siccæ, sine materia permutãte substantiã cerebri, & complexionem spiritus luminosi ad tenebras: aut est cum materia, & illa aut est in uenis, ueniens ad eas ex loco alio, & conuertitur ad cholerã nigram per adustionẽ, aut est materia imbibita in corpore cerebri, &c Et paulò infrà inquit, Et oportet ut scias, quòd cholera nigra faciẽs melancholiã, quãdoque est

cholera nigra naturalis, aut phlegma, quãdo conuertitur in cholerã nigram ob spissitudinem, aut ob aliquã adustionẽ, quanuis hoc sit rarum & parum, &c. B. Nota ex Manardo *in secunda epistola noni libri, pituitam adeò assari non posse in corpore humano, ut nigra in totum euadat.* Et Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, *Igitur ea quam atra bilis constituit, in melancholiam transit: quæ uerò à pituita parta est, in aliam affectionem permutatur, melancholiam haudquaquam efficiens, &c.* Gal. 5. de sympt. cau. in fine, *Sola autem melãcholica demẽtia à frigidiori succo, ut causa, euenire solet, &c.* Et 3. de loc. aff. cap. 7, *Prouenit huiuscemodi humor in quibusdam plurimus, uel à tẽperie ab initio comparata, uel à cibis in hunc humorẽ cõuersis.* Et paulò antè, *Melancholici sunt, in quibus siccitas & frigiditas dominatur, &c.* Vide etiam caput sextum de atra bile. Aet ser. 6. cap. 9, *Generatur autem caliditate multa indigena, aut flauam bilem, aut crassiorem sanguinem adassante, &c.* Vide etiam Galenum 3. de locis affect. & 2. artis curatiuæ, &c.

Causæ coniunctæ recitantur ab Auicen. loc. cit. ibi, Et unaquæque specierum choleræ nigræ, quum in cerebro est, modo prædicto facit melancholiam. Gal. 5. de sympt. cau. in fine libri, Porrò omne delirium deprauatus est principis facultatis motus, à prauis succis, aut cerebri intemperie ortum habens. Et in fine cap. Quod nobis extrinsecus accidit, quum ambiens nos aër uastißimus tenebris fuerit obscuratus, id melancholicis ab intimo corpore erumpere uidetur, occupante cerebrum, uel ipsamet atra bile, uel uapore quopiam melancholico, &c. De causis etiam per consensum loquitur Galen. 3. de loc. affec. cap. 7. ibi, Interdum cerebro accidit, ut nonnunquam uniuerso in uenis sanguine melancholico effecto, ob commune uitium ipsum quoque lædatur: nonnunquam uerò reliqui corporis sanguine prorsus innocuo, solus qui in cerebro continetur, uel aliũde in ipsum deriuans, aut in ipsomet humor melancholicus genitus est, &c. Et paulò pòst, Sunt etiam nonnulli, qui per febriles morbos melancholicum humorem contraxerunt, &c. Auicen. prima tertij, tract. 5

cap. de melancho. Cui causa est extra cerebrum, communicat res aliqua ex qua humor aut uapor tenebrosus eleuatur ad cerebrum, & res illa aut est in toto corpore, quũ ei dominatur complexio melancholica: aut præcesserunt ægritudines, quibus succedit melancholia, ut febres temporales & permixtæ: aut quum fit permutatio ex epilepsia: aut est in splene, quum in ipso retinetur melancholia, & non potest ipsam purgare, uel trahere nigram ex sanguine: aut quia in ipso peruenit apostema uel oppilatio, &c. Lege fusius eum, & inuenies etiam caliditatẽ hepatis esse causam, &c. Aet ser. 6. cap. 9, Perducit etiam ad cõsensum cor ipsum ob uicinitatem. Et ibi, Plerunque partes circa præcordia primario affectæ caput ad consensum perducunt, & delirium efficiunt, &c. Galen. 3. de loc. affec. cap. 7, Videtur quidem in ipso uentriculo inflammatio esse: sanguis enim in parte inflammata contentus craßior & atræ bili magis conformis: & sicut ex uentriculo halitus fumosus ad oculos eleuatus suffusorum accidentia efficit, pari ratione subla-

ta ad cerebrum ab atra bile euaporatio, melancholica accidentia excitat, &c.

De signis Melancholiæ.

Signa principij melancholiæ, sunt timor & mœstitia sine causa, solitudinis dilectio, iudicium corruptũ, iræ uelocitas. Signa cõfirmatæ melancholiæ sunt, si quæ cogitare cœpit, ore promat, & permisceat actus & uerba, ut si dicat timere casum cœli, uel putet se esse regem, & sic adest timor & existimatio mala, & sermonis alienatio, solicitudo & angustia, & non timenda timet, &c. Signa melancholiæ in cerebro sunt superflua cogitatio, & aßidua solicitudo melancholica, firmúsque aspectus ad terram, uel ad aliã rem. Item capitis, faciei, & oculorum color niger, capilli craßi & nigri, præcedúntq; malæ cogitationes ac insomnia, uel aliquæ cerebri ægritudines, ut epilepsia: nec adsunt indicia per consensum afficientia. Signa, quum à toto per cõsensum fiat, sunt gracilis corporis habitus, qualis est niger, hirsutus, & ex toto melancholicus per naturam uel per acquisitio-

nem, sicuti per solicitudines, uigilias, malorum ciborum esus, uel per menstruorum uel hæmorrhoidarum oppreſsionē: adest insuper multitudo pilorum uehementer nigrorum atque crassorū, &c. Signa hypochōdriacæ melancholiæ, quam Auicennas Myrachiam uocat, sunt inflationes, rugitus, ructus acidi, ardor, & hypochondriorum grauitas, aluus restringitur, uomitus, dolor uentriculi, & propriè à cibo, quousque digestum sit. Accidunt etiam ex acceptione cibi multa accidentia, quæ facta digestione minuuntur, iuuantúrque à uomitu, ructu, flatibus, & excretione alui, ac à concoctione. Signa humorum, si fuerit atra bilis sanguinea, primùm insaniunt cum risu uero uel ficto, nec ulla adest mœstitia: si melancholia fuerit pura, tunc mœrent, plorant, mortem expetunt: si bilis perassata, tunc uehementer insaniunt, effrænes ad modum ferarum euadunt, & uiolenter homines uerberant, &c.

Loci consentientes de signis Melancholiæ.

Hippoc. aphor. 6. aphoris 23, Si timor atque

mœſtitia longo tempore perſeuerent, ex eo atra bilis ſignificatur. Auic. *prima tertij, tra. 5. ca. de ſig. melãch.* Signa *principij melãcholiæ ſunt, exiſtimatio mala & timor ſine cauſa, & uelocitas iræ, & dilectio ſolitudinis, & tremor, & uertigo, & ſonitus, & tinnitus & propriè in myrach, &c.* Razes 9. *alman.* Quum *alicui malæ cogitationes ſine cauſa acciderint, & timor, & mœſtitia in eo præualuerint, eſt principium melancholiæ.* Galen. 3 de loc. affect. cap. 7, Differunt *inter ſe melancholici: nam omnes timent, mœrent, uitam damnant, odio habent homines, ſed non omnes mori cupiunt.* De *ſignis cõfirmatæ melãcholiæ loquitur* Auic. loc. cit. ibi, Quum *autem confirmata eſt, tunc adeſt timor & malitia exiſtimationis, & anguſtia, & ſolicitudo, & alienatio ſermonis, & faſtidium propter multitudinem uentoſitatis, & ſpecies timoris ex eis quæ non ſunt aut ſunt, penè infinitæ.* Nam *quidam timent caſum cœli ſupra ſe, alij quòd terra eos abſorbeat, alij timẽt latrones, & quandoque imaginantur ſe factos reges, &c.* Razes loc. cit. At *ſi quæ cogitare*

æperit, ore promat, uerba sua actúsque perusceat, iam perfecta est melancholia. Faciũt quoque ad hunc locum quæcunque ex Gal. in .de sympt. cau. & 3. de loc. affe. ca. 7. suprà recitata sunt. Itidẽ habet Paul. lib. 3. ca. 14. & Aet. ser. 6. ca. 9. ibi, In summa melãcholia multiformia deliria sunt ob particulares corruptas imaginationes, non pauci mortem timent, &c. De signis melãcholiæ in cerebro lege Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Quum autem propria melãcholiæ accidentia auctiora uidentur, circa uẽtriculum uerò nulla, aut pauca admodum sunt, haud ab re existimaueris primitiuam in cerebro affectionem consistere, ob atram bilem in ipso congestam, &c. Aet. ser. 6. cap. 9, Cognitio an totum corpus melancholicum sanguinem habeat, an iuxta solum cerebrum talis sit, nigriores & hirsuti, & qui uenas amplas habent, aptißimi sunt ad atræ bilis generationem: interdũ homines rubicundi in melancholicam temperiem transeunt, similiter & flaui, præsertim ubi uigilys, laboribus pluribus & curis, & tenui uictu, aut melancholicis edulys usi fuerint, &c.

Vide etiam quæcunque suprà ex Galeno de causis primitiuis uerba fecimus. Itidem adserit Auicen. loc. cit. ibi, Signa eius quæ in cerebro est, sunt propriè superfluitates cogitationis, & aßiduatio solicitudinis melãcholicæ, &c. De signis per consensum totius corporis loquitur Paul. lib. 3. cap. 14. ibi, Peculiares melancholiæ notæ sunt, gracilis corporis habitus, niger, hirsutus, & ex toto melancholicus uel natura, uel acquisitione per solicitudines, uigilias, &c. Auicen. loc. cit. Eius quæ facta est communitate totius corporis est nigredo corporis, & arefactio, & retentio eius quod euacuatur ex splene & stomacho, & quod euacuatur cũ periodis, ex ano, & menstruis, &c. lege Gale. 3 de loc. aff. cap. 7. Facit etiam mentionem de signis melancholiæ hypochondriacæ, 3. de loc. affect. cap. 7. ibi, Quúmque circa uentriculum prima incœperint accidentia, ipsísque auctis melancholica sequatur affectio, deinde alui deiectione, & uomitu, & proba cõcoctione, ructibúsque leuetur is qui laborat, hypochondriacum flatuosúmque morbũ ipsum nominabimus, &c.

uicen. loc. cit. Signa myrachiæ sunt, graui-
s in myrach, & attractio ad superiora, &
usea inseparabilis, & malitia animæ, &
rruptio digestionis, & eructuatio acetosa,
r sputum humidũ, & rugitus, & exitus uen
sitatis, &c. Lege eum fusius. lege etiã Pau-
m lib. 3. cap. 14. ibi, Qui hypochondriaca la
orant, habent cruditates, acidos ructus, ar-
orem, & ipsorum grauitatem, præcordia sur
m conuellũtur, &c. Razes 9. alman. Quòd
cum melancholia fuerit dolor uentris, &
flatio, & malus color, & digestionis cor-
uptio, & uomitus acetosus, &c. De signis hu
orum loquitur fusius Auicen. loc. cit. ibi, Et
holera nigra faciens melancholiam, quan-
do est cum sanguine, est cum gaudio & risu,
& non comitatur ipsam tristitiam uehemẽs,
& si est cum cholera, tunc est cum agitatio-
ne & læsione & dæmonio, & est similis ma
niæ: & si fuerit cholera nigra, pura, tũc ad-
erit cogitatio plurima, & audaciæ minus,
nisi moueatur & rixetur, & habeat odium
cuius nõ obliuiscitur, &c. Lege etiam Paul.
lib. 3. cap. 14. ibi, Si quando flauæ bilis supra

modum exustæ in nigram fiat mutatio, &c

De cura Melancholiæ sine materia

Quum dictum sit suprà, cerebrum uel pri mario affectu uel per consensum laborare, e quòd primarius affectus uel ab intẽperie nu da, sine humorum cõplexu, uel cũ humorib complexa perficiatur, idcirco primùm de c *ra eius qui sine materia fit, agamus.* Hæc ig *tur mala temperies triplici scopo remouenc erit: primùm alteratione, cum ijs præsertim quæ cerebrum & cor roborant: secundò, cu euacuatione & diuersione: nam si quispia humor fuerit in fluxu, euacuari debet ac d uerti: tertiò cum sympt. remotione.* Alterat *fiet cum humectantibus calidis uel frigidi prout in discrasia expediet, roborantibus men spiritus, cor & cerebrum.* Spiritus simp *citer roborant oua, uinum, aqua carnis: spir tus & sanguinem purificant margaritæ, c pillus ueneris, fumus terræ, &c. lapsum tem ramenti cordis emendant, si sit frigidus m schus, ambra, melissophyllon, borago: si ca dus, camphora, rosæ, sandali, acetosa, uic*

imphæa, coriãdrum, coralli. Euacuatio fiet per ſimplicia uel per compoſita: ſimplicia ſunt helleborus niger, aloes, agaricus, colocynthis, epithymum, ſena, myrobalani, chebuli, lapis lazuli, lapis armenius, ſerum lactis, &c. Compoſita ſunt, diaſene, confectio hamech, hiera Hermetis, hiera Iuſti, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ indæ, decoctum ſenæ epithimi, &c. Remotio ſympt. uerſatur circa uigiliarum remotionem, cum ſomniferis tã intrinſecus quàm extrinſecus adhibitis. Caueãt ſibi ab imminentibus periculis, ne alta petentes, interdum ſe præcipitent, uel ne arrepto ferro, alios percutiant, uel ſemetipſos interimant, &c.

De cura Melancholiæ cum materia.

Cura malæ cõplexionis cum materia in cerebro per ſcopos quinque abſoluitur: primò, per ſex rerũ nõ naturaliũ inſtitutionẽ: ſecundò, per materiæ præparationẽ: tertiò, per euacuationem: quartò, per reuulſionẽ ac deriuationẽ, tum à cerebro, tũ à corde, ad alia membra minus principalia: quintò, per reſolutio-

nem residui cerebri, ac cordis roboratio-
nem. Victus ratio in melancholia sit calida
& humida, magis tamẽ humectans quàm ca-
lefaciens, sitque probi succi, concoctu facilis:
uitentur quæcũque atrem bilem generant, de
quibus suprà in causis primitiuis satis copio-
se à Galeno dictum est. Commendantur uo-
lucres montanæ nõ pingues, oua gallinarum
mollia, pisces petrosi, carnes hædinæ, & la-
ctentium animalium: uitẽtur animalia in sta
gnis degentia. Potus sit uinum tenue, album,
non uetus: abstineant à copia potus, ne cibi
ex uentre fluitent, acetum à cibo commenda-
tur: somnus non prohibeatur, imò cum reme-
dijs sæpe arcessendus est, uicem motus leues fri
ctiones suppleant, coitus uitetur, & sudor co
piosus: in accidentibus animo caueant mœro
rem & tristitiam, sed sonoribus cantinellis
ac modulationibus lætificentur, uitẽtque co
gitationes, &c. Præparatio materiæ fiet per
syrupos & per decocta. Syrupi sint de pomis,
de epithimo, de fumo terræ, de lupulis, de uio
lis, de succo boraginis, de cortice citri, &c.
Decocta sunt ex epithimo, sena, polypodio lu

pulorum, thymo, fumo terræ, boraginis, menthæ, calamo aromatico, mellissophyllo, macis, rosmarino, xyloaloe, &c. Euacuatio, si materia in capite contineatur, non fiat per uenæ sectionem, nisi uel copia sanguinis adsit, uel præseruationis gratia id fiat, sed potius per atram bilem subducentia eam moliemur, prout suprà dictum est. Reuulsio & deriuatio fient per enæmata, frictiones, cucurbitulas, de quibus aliàs satis copiosè uerba fecimus. Resolutio residui per intrinseca & extrinseca perficietur. Extrinseca erunt balnea, sacculi & epithemata, balnea uel naturalia, sponte scaturientia, uel artificialia, cum herbis prædictis parata. Sacculi quoque parantur ex floribus buglossæ, boraginis, mellisophylli, rosarũ, & cum been albo & rubro, sandalis, garyophyllis, &c. Similiter epithemata cũ debitis aquis & pulueribus cordi dicatis componantur. Intrinseca sunt saccharum buglossatum, boraginaceum, rosaceum, uiolaceum, addendo ijs aliquid diamusci dulcis & electuarij de gemmis, &c.

De cura Melancholiæ per consensum.

Cura meláncholiæ per consensum binis intensionibus præseruatiuis potius, quàm curatiuis perficitur, quarum altera cauet, ne hic humor abundet: altera cerebrum roborádo, efficit ne quid in se recipiat: & si quid receperit, id expurgando à se expellat. Humor non abundabit, si per sectionem uenæ, (præsertim atra bile uniuersum corpus occupante) uel per purgantia pharmaca superius habita patiens euacuetur, præparando tamen interim ac alterando, prout in discrasia expedit: rursúsque repurgando, deinde reuellendo ac diuertendo cum cucurbitulis, lotionibus, aut menstruorum uel hæmorrhoidarũ euocatione, & in fine resoluẽdo siquid supersit, &c. Roboratur *cerebrum cum humectantibus calidis uel frigidis, prout morbus requiret, tam intrinsecus, quàm extrinsecus applicitis, sicuti fieret epithema cum rosis, nenuphare, folijs salicis, uiolarum, boraginis, mellissophylli, stechadis, & hœdino capite, &c.*

Loci consentientes de cura Melancholiæ sine materia.

Auic. prima tertij, tra. 4. ca. de cur. mel. Si melancholia fuerit ex malitia complexionis singularis, frigidæ aut siccæ, sufficiet ut administres calefactionem cordis cum lætificantibus, è medicinis de musco & theriaca, & metridato, & similibus, & cura caput cum eis quæ dicta sunt in cap. de stoliditate, &c. Gal. etiam 3. de loc. aff. ca. 7. *de cura melancholiæ sine materia loquitur, ibi, Interim monendi sunt amici, qui me curantem uiderunt, frequentibus balneis, uictúque humido, boníque succi, nullóque adhibito præsidio huiuscemodi morbum me curasse, ubi nondum ob longum temporis tractum nocuus humor euacuationi resisteret, &c.* Arcul. *in 9. alman. nouem modos roborandi ac alterandi spiritus & cor docet, quem tu fusius uidere poteris.* De cura *in cerebro cum materia loquitur ibi* Auicē. *prima tertij, tra. 4, Si est ex materia melancholica in cerebro confirmata, tunc thesaurus curæ est tres res: prima euacuatio materiei: secunda, ut administres*

cum euacuatione humectationem aßiduam cum embrocis & oleis calidis: tertia, ut admi nistres confortationem cordis in complexione frigida cum calidis lætificantibus, &c. De uictus ratione lege Aet. ser. 6 ca. 10. ibi, Post balnea cibos damus concoctu faciles, flatus exortes: plerunque conueniunt panes in clibano cocti probè parati, uolucres non pingues, non uirosæ, montanæ, oua gallinarum mollia, pisces petrosi, & molles carne, uitetur in stagnis degentia & in paludibus. Ex carnibus conueniunt hœdinæ & lactentiū animalium, & magis extremæ partes probè concoctæ. Vinum sit tenue & album, & non ualde uetus. Nec aceruatim detur inter cibum, nec magna copia exhibeatur, ne cibi in uentre fluitent, &c. Paul. lib. 3. cap. 14. etiam de uictu facit mentionem, ibi, Victus omnibus melancholicis confert probi succi & mediocriter humidus: uitanda sunt, caro bubula, & quæcūque atram bilem generant, &c. Itidem Auicen. ibi, Sumat cibos laudabilis chymi, humectatiuos ualde, & fiat augmentum in hoc, ut corpus eius tenerescat cum cibis cōuenien-

tibus, &c. Lege eum fusius. Razes in Diuis. Potet uinũ album, subtile, clarum cum aqua plurima. Aqua sit boraginea, inquit Guai. De præparatione materiæ habes Aet. ser. 6. cap. 10. ibi, Optimum est pulegij decoctum sæpe bibere, & ante purgatoria, & post. Mesu. cap. de Melanch. Fac ut cadat digestio æqualiter in materiam, quoniam est cura uera, &c. Hippoc. in lib. de atra bile, Primùm quidẽ bona digestio curæ sit, deinde purgatio. Et Auic. loc. cit. Incipe à digestione. Et paulò infrà laudat syrupũ, in quo semina flatus discutientia decoquantur. De euacuatione melancholiæ loquitur Gal. 3. de loc. aff. cap. 7. ibi, Nam ubi uniuersum corpus sanguinem melancholicum continet, curationem à sectione uenæ incipere oportet: ubi uerò solum cerebrũ sanguinis detractione æger non indiget, quanuis ob aliam fortè causam mitti poßit, &c. Itidem adserit Aet. adiungens, Ni præseruationis gratia detractionem faciamus. Auicen prima tertij, cap. de cur. mel. Amplius euacua in principio rei, cum medicinis lenibus, in quibus recipiuntur epithi-

mũ, pulpa colocynthidos, & scamoneæ parũ. deinde cum decoctione, in qua sit epithimum & agaricũ: & postea si non cõfert, administra hieras magnas, deinde helleborũ, sed cũ timore & cautela: quæ si non cõferunt, rursus reitera, & in omni hebdomada euacua uice una, &c. B. Nota melãcholicos ob grauitatẽ humoris per inferiora purgari debere, unde Hipp. apho. 4. aph. 9, Melãcholicos plenius inferiores eadẽ ratione contraria apponentes, unde dixit ἁδρολέρως pro σφοδρῶς, id est plenius, pro fortius, quũ humor de sui natura ad exitũ sit ineptus. Paul. lib. 3. ca. 14, Purgentur per initia epithimo uel aloe. Aet. ser. 6. ca. 10, In quibus uitiati humores magis redũdãt, agrum purgabis per hierã Ruffi aut Archigenis aut Iusti. Cõducit etiã sero lactis aluũ subducere, quod à lacte per cocturã separatur. B. Modus segregãdi lac à sero habetur non solùm hîc ab Aet. sed etiã à Diosco. ca. de lacte, ubi etiam modũ bibendi demonstrat. De reuulsione & resolutione loquitur Auic. ibi, Quúmq; purgaueris, attẽde ad cor, cum his quæ multotiens diximus, & ad-

ministra masticationes, gargarismata, & odoramenta bona, muscum, & ambram, & alseniati, & xyloaloen, &c. B. Alseniati sunt species aromaticæ, ut gariophyllũ, & similia. Mesu. Secundum regimen est faciens resolutionem cum mediocritate uide Arcul. & cæteros practicantes de resolutione, &c. De cura per consensum lege primũ illud Paul. Morbum qui ex totius corporis consortio trahit originem uiribus ualentibus, à sanguinis missione curare incipies, & interposito tempore uiribus recollectis inferius purgare conuenit, & si hæmorrhoidibus aut mensibus suppreßis morbus proueniat, horũ purgationem moliemur. Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 9. ibi, Quum igitur totum corpus melancholicum sanguinem habuerit, &c. Itidem Auicen. loc. citat. ibi, Nam si uides uenas plenas, qualitercunque sit cholera, nigra est sanguinea: phlebotometur igitur ex nigra, &c. Lege etiam Gal. 3. de loc. aff. ca. 7. De alijs intẽtionibus habes plura iuxta modernos authores, pro resolutione utitur tripheræ. ʒ. iij. epithimi. ʒ. i. hieræ. ʒ. 5. Aet. theriaca præsertim hye

me & uere. De roboratione cerebri lege Auicen. ibi, Succurres illi cum eis quæ caput infrigidant, & humectant ipsum ac confortant, ut non recipiat quod peruenit ad ipsum ab alijs, &c.

Obseruationes in cura.

Auicen. prima tertij, tract. cit. Oportet ut cura eius fieri incipiat, antequam confirmetur, quoniam facilis est in principio, & praua & difficilis cùm est cõfirmata: sitque studium tuum in humectando, magísque in calefaciendo. Itidem ait Aet. ser. 6. cap. 10. ibi, Incipientem affectionẽ curare oportet, &c.

Obseruationes de cibo.

Auicen. loc. cit. Et prohibe ne comedant post cibum illum alium, & ab intermißione cibi super cibum iam corruptum, & alienent è se fabas, carnes salitas, lentes & caules, & uinum crassum & nouum, & omne sal, & omne salsum, & acre, & acutum, & quod est uehementis acetositatis: sed sumat pingue, & dulce, & cibos generatiuos sanguinis laudabilis, &c.

Obſeruationes de euacuatione.

Meſu.cap.de melancho. Tria in euacuatione annotanda proponit. Primum, ut non ſemel laborioſam & ſubitaneam euacuationem faciamus, ſed pro temporis interſtitio: nã ſubitanea ac uiolenta euacuatio uix à natura regulatur. Secundũ, quòd ſolutiuũ ſit cõmenſuratũ, non excedens mediocritatẽ. Tertium, non ſpolietur à rebus lenientibus & humectantibus. Hoc idem ſentit Auic.ibi, Euacuato in rei principio cum medicinis lenibus, &c. B. Adde tu quòd pharmacũ in ſe habeat aliquid ex medicinis membra principalia & ſpiritus roborantibus, &c.

Obſeruationes de ſectione venæ.

Gal.3 de loc.aff.ca.7, Quũ ſperaueris in uniuerſi corporis uenis, melancholicum ſanguinem contineri, quo certiorem habeas notitiam, mediam cubiti uenam ſeca, quæ cõmunis eſt: quòd ſi fluens ſanguis nõ uideatur melancholicus, ſtatim ſupprimatur: ſi uerò talis appareat, euacua, quantum pro laborantis corporis habitu ſatis eſſe conieceris, &c. Iti-

dem Aet.ca.9.adſerit. Auic.loc.cit. Amplius ſi phlebotomas, & inuenis ſanguinē ſubtilē, non retineas ſanguinē propter hoc, quoniam multotiens in ipſa præcedit ſubtilis. Et ſimiliter oportet ut amplifices phlebotomiam, ut nō effluat quod ſubtile eſt, & retineatur craſſum. Meſu. Si ſanguis exuberat in toto, & uenæ plenæ ſunt, euacua ex uena nigra, & poſt ipſam ex baſilica, & hoc in melancholia: in mania uerò fac econtra: incipe à baſilica, deinde ex uena nigra, & poſt has phlebotoma ex ſaphenis, &c.

Obſeruationes de alteratione.

Arcul. & Marc. Catin. Fac quòd alteratio non uirtute ſolùm, ſed etiam numero euacuationi correſpondeat, ita ut nō fiat ſtatim, ſed ſucceſſiuè, ut dictum eſt.

Obſeruationes de reſolutione.

Auicen. loc. cit. Non adminiſtrentur pura reſolutiua, ut non incraſſetur humor propter reſolutionē purā, &c. Et paulò poſt, Quúmque adminiſtras embrocas, nō eſt uia ad miniſtrandum infrigidantia pura ſuper caput,

&c. Intellige in mania, &c. Michael Sauo. Diuretica in hoc casu sunt suspecta, ex eo quod tenue educunt, & crassum aptum in melancholiam conuerti relinquunt, &c.

Melancholiam incitantia.

Inducunt melancholiam & maniam carnes uaccinæ, nimius anacardi usus, allium, hyosciamus, lentes, solatrum fluuiale, uitis alba, & quæcunque sanguinẽ crassum efficiũt.

Melancholiam curantia.

Curant melancholiam, absinthium, epithimum, fumus terræ, borago, buglossa, lupuli, anacardi, aurum, margaritæ, calamus aromaticus, sena, helleborus niger, eupatorium, mellissophyllõ, matricaria, scylla, stechas, thymus, myrobalani chebuli & nigri, ozimum fluuiatile, diasene, confectio hamec, confectio esdra Nic. ius galli decrepiti, serum lactis, pliris, arcoticon Nic. rosata magna Nic. dianacardinum, serapio. 8. antido. mitridatum, lapis armenius, lapis lazulus, pilulæ indæ, pilulæ de lap. lazuli, sal indũ, saccharũ buglo-

saceum, boraginaceum, rosaceum, muscus, lætificans almans. electuarium de gēmis, & mille alia quæ arte parari possunt. Vide de hac re Varignanam cap.8.tra.2. plura composita afferentem uide etiam Montag. cons. 47. de ægritudinibus cap. Vide insuper Arcul. Michaël. Sauo. & Gord.

De prognosticis melancholiæ.

Hippocr.lib.de atra bile, Morbus hic quū nondum ferè incœpit, curari debet: nam inueteratus, difficulter curatur ac tractatur. Cognosces esse confirmatum ex signis suprà positis. Et aphor.6. aphor. 53, Desipientiæ quæ cum risu fiunt, securiores: quæ uerò cum studio, periculosiores.

Obiectio.

Quomodo esse potest risus in melancholia, quum dictum sit, mœrorem & tristitiam esse eius accidentia?

Responsio.

Duplex est risus, fictus & uerus, sed de hoc lege Gentilem & Arcul. qui de hac re fusius sermocinantur, intelligéque securiores pro

minus periculoſas. Et aphoriſ. 6. aphor. 21, *In inſanientibus ſi uarices uel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.* B. Fit ſolutio, natura ad ignobiliores partes humorem melancholicum tranſmittente. Auic. cap. de Malan. *Si accidat caſus appetitus, tunc ægritudo eſt mala: & ſi accidant in corporibus eorum ulcera, tunc mors eſt propinqua. Si uerò cholera nigra appareat in egeſtione, uomitu, urina, in coloris cutis lentiginibus & panno & ulceribus, ſcabie, uaricibus, elephantia & curſu, quod ex ano profluit, eſt ſignum bonitatis: quia hæc ſigna omnimodam à ſanguine diſcretionem oſtendūt, &c.* Et aphor. 6. aphor. 56, *In morbis melācholicis ad hæc periculoſi decubitus ſtuporē corporis uel conuulſionem uel furorem uel cæcitatē ſignificat.* Et aphor. 6. aphor. 2, *Atra bile uexatis & renum paßionibus hæmorrhoides ſuperuenientes bonum.* Auic. prima tertij, tra. 5, *Præparati ad hoc ſunt trauli, & ſyllabam multotiens repetētes, antequam dictionem proferant, &c. & hæc ægritudo plus accidit uiris, ſed in mulieribus eſt dete-*

rior, & multiplicatur in iuuenibus & senibus. Et plurimum melancholiam habens est spleneticus, & ægritudines, quibus succedit melancholia, sunt sicut febres temporales & mixtæ, & melancholia accidens successione alterius ægritudinis calidæ, facilis est curæ, ita ut embrocationibus remoueatur, &c. B. Trauli dicuntur qui proferre non possunt r & s, ob humiditatem linguam mollificantem. Dixit accidere plus uiris quàm mulieribus, quia calidiores sunt uiri fœminis. De successione huius morbi per alias ægritudines lege 3. prognost. tex. 29. in comment. Gal. &c. Hippocr. de morb. uulg. Melancholici magna ex parte morbo comitiali laborant, & econtra. B. Quia habent communem causam, idcirco facile alter in alterum mutatur, &c.

Authores dissentientes circa Melancholiam.

1 Adserere, in hoc morbo idem esse affectum & causam.

2 Adserere, in omni specie melāncholiæ sectionem uenæ congruere.

3 Adſerere, pituitam adeò aſſari poſſe, ut melancholia efficiatur.

4 Adſerere, Melancholiam cõfirmatam ſine controuerſia poſſe ſanari.

5 Adſerere, humorem melancholicũ, qui eſt fæx ſanguinis, non differre à melancholia.

Ad primum: Gal. lib. 2. artis cur. Melancholiæ nomen à cauſa ipſum faciente prouenit, & humor, qui ipſius eſt cauſa, melancholia ab omnibus dicitur. Igitur ſicuti differt cauſa ab effectu, ita hic affectus à ſua cauſa, & ſic idem non erunt.

Ad ſecundũ: Gal. 3. de loc. aff. ca. de melan. Vbi uniuerſum corpus ſanguinẽ melancholicũ continet, curationẽ à uenæ ſectione incipere oportet: ubi uerò ſolum cerebrũ, infirmus ſanguinis detractione non indiget, in omni igitur ſpecie ſectio uenæ non congruit.

Ad tertiũ: Gal. 3. de loc. aff. cap. 7, Igitur ea quã atra bilis conſtituit, in melãcholiam tranſit: quæ uerò à pituita parta eſt, in aliã affectionem permutatur, melancholiã haudquaquam efficiens.

Ad quartũ: Alex. cap. de melanch. Si con-

firmatur hic morbus, cerebrum ad sui naturam mutat, & æger ad assumptionem medicinarum fit inobediens, &c. Hippocr. lib. de atra bile, Non curatur confirmatus, quia in insaniam sæpe conuerti solet. Idem etiã Aet. & Auic. adserunt.

Ad quintum: Gal. lib. de atra bile & de plenit. circa finem, Porrò dum ea ueluti fæx sanguinis permanet, neque adhuc acida facta est, satius forsan sit, humorem melancholicum illam appellare, nondum melancholiam: sed melãcholicum potius humorem solemus appellare, quando propè accessit, ut in melancholiam uertatur. Melancholia uerò dicitur, quæ iam atra bilis est, & sic per hæc uerba inter se differunt.

De Ophthalmia.

Lippitudo, Græcè ὀφθαλμία dicta, est annatæ tunicæ inflammatio rubore caloréque plurimo, ac punctionibus eueniẽs. In hoc genere continetur etiam perturbatio siue uacillatio, à Græcis τάραξις dicta, quæ nihil aliud est, quàm oculi humiditas cum calore & rubore naturæ alieno, ob extrinsecã cau-

ſam forinſecus aduenięte. Sequitur etiā tertia ſpecies ophthalmiæ, à Græcis dicta χήμωσις, Arabicè alguardenegi, & fit quotieſcūque ab inflammatione uehementi utræque palpebræ ita inuertūtur, ut uix oculi ab ipſis contegantur.

Loci conſentientes de ophthalmia.

Gal. 1. de diff. mor. cap. 13, Lippitudo eſt membranæ, quæ ceratoidi tunicæ adhæret, phlegmone. Itidem de part. art. med. cap. 3. ait, & in lib. finit. med. Eſt, inquit, phlegmone circa oculos cum rubore & plurimo calore, & motu difficili, ac punctionibus nata. Auic. tertia tertij tra. 1, Ophthalmia alia eſt uera, & alia ei ſimilis, quæ nominatur cō turbatio & uacillatio. Ophthalmia uera eſt apoſtema in cōiunctiua: & alia quidem eſt, quæ eſt apoſtema ſimplex, non pertranſiens terminū: & alia eſt quæ magis eſt pertrāſiens termini in magnitudine, in qua ſuperabūdat albugo ſuper pupillā, & tegit eam, & prohibet clauſionem, & nominatur chimoſis, & apud nos alguardenegi, &c. B. Ex his intel-

lige tres esse ophthalmiæ species: prima est τάραξις, quæ leuis est: nã remota eius causa, remouetur: secũda ophthalmia, quæ est apostema simplex, non pertrãsiens terminũ, & in ea est uenarũ exuberatio, fluxus & dolor: tertia χήμωσις, quæ est ophthalmia magna, pertransiens terminũ in magnitudine, in qua superabũdat albugo super pupillã, &c. Amplius scito omnes oculorũ morbos esse in triplici differẽtia, scilicet ex phlegmone, fluxu, & ulcerationibus. Quid sit phlegmone iam declaratũ est. Fluxus uerò est tenuium delatio humorum citra uolũtatem quæ cohiberi non potest. Vlceratio uerò est ceratoidis ruptio ab ictu uel à ualida inflãmatione oriẽs. de his uide Galen. lib. fin. med. Habet etiam unaquæque oculi tunica morbos à quibus afficitur, quæ separatim à Paulo & in uno capite ab Aetio declarantur. De his uide etiam Manardũ epist. 2. lib. 7. Loquitur insuper Gal. de his primo de diff. mor. cap. 13. & 4 de sympt. cau. circa principium. Paul. lib. 3. cap. 22. τάραξις est oculi humiditas cũ calore & rubore naturæ alieno, nõ ex corpo

re, sed à foris adueniente causa. Gal. lib. fin. med. Chemosis est ambientis oculum mēbranæ, quod album quoque appellatur, extuberatio, albæ carnis persimilis, &c. Vide etiam Paul. loc. cit. ibi, Chemosim uocant, &c.

De causis ophthalmiæ.

Causæ initiatrices sunt puluis, fumus, sol, aër, uel quæcūque ex sex rebus non naturalibus, & sibi annexis oriūtur. Causæ antecedētes sunt sex, sanguis, bilis, pituita, atra bilis, materia aquosa & flatuosa. Causæ coniunctæ sunt, hi humores ophthalmiam ad actum producētes, aut inflāmatio, aut alius quispiā tumor. Causæ generationis ophthalmiæ binæ sunt, prima fit cum materia ex superfluitate alimēti annatæ tunicæ paulatim cōgeritur, aut ipsum alimentum non probè concoctum in ea permanet, & apostema efficit. Secunda est, cùm materia per modum fluxus à capite per uenas & arterias, musculos ac neruos opticos siue intrinsecè siue extrinsecè ad annatā oculi tunicam se cōfert, aut quum ab aliis corporis partibus materia trāsmittitur ad oculū iam debilē ob eius tēperaturam,

uel à generatione exiſtentem. Cauſæ doloris oculorum in inflammatione fiunt aut ex acrium humorum influxu, aut à diſtentione tunicarum repletarum, aut à craßis humoribus & à flatuoſis ſpiritibus, &c.

Loci conſentientes de cauſis ophthalmiæ.

Galen. in lib. de ocu. cap. 8, Ophthalmia quæ uiſum turbat triplex eſt, cuius cauſa uel eſt exterior, ut ſol, fumus, puluis: uel interior, ſicut humores ad coniunctiuam fluẽtes. Paul. lib. 3. cap. 22, Perturbatio oculi fit à foris aduenĩete cauſa, ut à ſole, fumo, puluere, oleo, &c. Auic. tertia tertij, tra. 1, itidem ait, ibi, Fit à cauſis extrinſecis facientibus in ipſo botor, & rubificantibus oculum, ſicut à ſodæ aduſtiua, à ſole, puluere & fumo & frigore, & propter conſtrictionem ipſius, &c. De cauſis antecedentibus loquitur etiam Auic. loc. cit. ibi, Quum ophthalmia ſit apoſtema, & omne apoſtema fiat à ſanguine, uel à phlegmate, uel à melancholia, aut à cholera, aut à uẽtoſitate, tunc ſimiliter ophthal-

miæ causa non euacuatur ab una istarum causarum, &c. Alex. lib. 1. cap. 23. idem ait, ibi, Considerandum cuiuscemodi sit περίττωμα, id est superfluum, utrum ex humore atrabilari, sanguineo, bilioso, pituitosóue ortũ sit, &c. Lege etiã omnes ferè practicãtes, de hac re loquẽtes. Quòd autẽ humores ophthalmiam ad actum producẽtes sint causa coniuncta, patet ex Auicen. dum dicat, Sed aduentus eius plurimùm est propter cursum materierũ, & multitudinẽ uaporũ, &c. De causis generationis ophthalmiæ lege etiã Auicen. ibi, Et quandoque humor apostemãs generatur in ipso, & quandoque est adueniens ei à cerebro, secundum semitam catarrhi, per uiam uelaminis intrinseci, &c. lege hunc locum uberius, & plura ad rem facientia inuenies. Lege etiam Alexan. lib. 1. cap. 23 ibi, Diligenter prospiciendũ est, unde nam quod redũdat in oculos, ex solóne capite, an ex uniuerso corpore manet: mox per arteriásne an per uenas, siue per utrasque in eũ sese locũ recipiat, &c. De causis doloris ophthalmiæ loquitur Auic. ibi, Violentia

doloris ophthalmiæ aut est propter humorē mordicātem & corrodentē tunicas, aut propter humorem plurimum extensiuū, aut propter uaporem grossum, &c. Gal. 12. meth. doloris causas in genere longo sermone inuestigat, quæ breuiter ita se habent: Omnis dolor aut ob uehementem & aceruatim irruentem alterationem fit, aut ob cōtinuitatis solutionem. Continuitas soluitur ruptione, contusione ac corrosione. Hæc uerò uel ob distentionem, aut grauitatem, aut mordacem qualitatem producuntur. Si igitur nil extrinsecus sit, quod distendat, grauet & corrodat, tunc distētio ab interno humore multo, aut à flatu concluso, aut à plurima siccitate oritur: grauitas à dura aliqua magna aut graui mole corpori extra illapsa contingit, aut ab interno aliquo magno ac graui tumore, mordax qualitas ex humoribus acribus ac mordacibus prouenit: alteratio autem per uehementem fit caliditatem aut frigiditatem, siue spirituum siue humorum siue partium solidarum: quæ omnia in omni dolore consideranda sunt, uide illum ibi uberius.

De signis ophthalmiæ.

Signa communia ophthalmiæ sunt, tumor, grauitas, dolor & rubor. Signa ueræ ophthalmiæ sunt, quum album oculorum in ruborem mutatur cum fluxu lachrymarum, & lippitudine in angulis oculorum lachrymalibus collecta. Signa temporum ophthalmiæ sunt, si materia ab humore oculi proueniens, aquea & tenuis fuerit, tunc est morbi principium: si uerò crassescat, & ad album tendat, erit morbi incrementum: si palpebras, quas Græci βλεφαρὰς dicũt, adglutinat, erit morbi consistẽtia, præsertim si lachrymarum copia præcesserit: si uerò hæc omnia minuantur, erit morbi finis. Signa humorum sunt, & primò sanguinis, oculi rubor & tumor, & uenarum plenitudo, temporum pulsatio, dolor potius extendens quàm pungens, gramæ & glutinationes apud somnum fiunt. In biliosa adest punctura uehemens dolórque adurens & uehemens, rubor oculi paucus, lachrymæ tenues & acutæ, quandoque exulcerantes & per somnum non agglutinantur, tumórque paruus uisitur. In pituitosa adsunt tumor,

parua caliditas, rubor ad albedinem declinis, cum pauco dolore & multa grauitate, glutinationes iuxta ſomnum fiunt, & color faciei eſt albus. In melancholica, dolor debilis, grauitas cum offuſcatione, exiccatio cum perſeuerantia, paucitas glutinationis, & minutæ ſunt gramæ & paucæ lachrymæ. Signa flatuoſæ ophthalmiæ ſunt, extenſio ſine grauitate, ruboris paucitas ſine lachrymarum fluxu. Signa perturbationis ſunt, leuitas curæ, & cauſæ præcedentes, & quantitas apoſtematis primitiui. Signa, quando fit non per cōſenſum, ſed per eſſentiam, in capite ſunt, dolor capitis præcedens & grauitas, &c. Si à conſenſu uentriculi præceſsit uomitus, nauſea, &c. Signa fluxus humoris per partes exteriores ſunt, frons extenta, uenæ exteriores plenæ, &c. Si per intrinſecas, tunc præcedit frequens ſternutatio, dolórq; ab intima parte oculi, antequam ophthalmia appareat, &c.

Loci conſentientes de ſignis ophthalmiæ.

Signa communia tetigit Gal. 2. de loc. aff.

cap. 7. ibi, Inflammatis partibus accidit ut rubeſcant, tendantur, renitantur, intumeſcãt, & doleant. uide de his Arcul. in 9. alm. De ſignis ueræ ophthalmiæ meminit Razes 9. alm. ibi, Cùm ea, quæ in oculis alba ſunt, & in rubedinem mutata fuerint, fluxerintque lachrymæ, & in angulis oculorũ lachrymalibus lippitudo collecta fuerit, dicimus tunc ægrum pati ophthalmiam: & quanto plus ſymptomotum uehementia aut ipſorum adfuerit minoratio, tãto magis erit opththalmiæ fortitudo uel debilitas. Signa temporum ophthalmiæ habentur ex Auic. tertia tertij, cap. de ſig. opht. ibi, Cúmque palpebræ conglutinari incipiunt, tunc iam maturationis adeſt propinquitas: dum uerò perſeuerat fluxus aquoſus, eſt initium adhuc, &c. Vide in hoc latius Arcul. & Sauo. De ſignis humorũ loquitur Alex. lib. 1. cap. 23. ibi, Sanguis cognoſcitur, quum ſanguineo colore omnia tincta ſint, uultúſque cum rubore ſuffunditur, receptacula ſanguinis plena uiſuntur, grauitas ſentitur, functiones ſolitæ ſegnius perficiuntur, lachrymæ nec mordaces nec acres

erunt, &c. Notæ bilis ſunt bilioſa complexio, lachrymæ mordaces, non ſolùm hirquos qui à Græcis κανθοὶ dicuntur, exurentes ſedant genas, & quaſcunque partes attingunt, &c. Auic. loc. cit. Sanguineam ophthalmiam ſignificant color oculi, exuberatio uenarum, & pulſatio temporum, &c. Vide fuſius etiam de aliis humoribus: & nota quòd Arabes per lippitudines ſuperfluitatem quartæ concoctionis in oculo intelligunt, & quandoque accipitur pro illa humoris parte, quæ oculum infeſtat ut Razes, & quas uocat Aet. glutinationes & granas. Arabes dicunt lippam, &c. De ſignis perturbationis meminit Auic. ibi, Pòſt dicamus, quòd conturbatio cognoſcitur leuitate ſui, & cauſa ſui, & quãtitate apoſtematis, &c. Similiter de ſignis per conſenſum & per eſſentiam, ibi, Ophthalmiam in capite ſignificat ſola grauitas capitis, & ſi eſt cum communitate ſtomachi, aſſociatur ei nauſea & conturbatio, &c. Signa fluxionum per partes exteriores habet Paul. ibi, Fluxiones extra caluariam notant uaſa in fronte & temporibus diſtenta, & capitur ue-

luti reuinctũ, tum quòd ex agglutinamentis sicca præsidio sunt. Si hæc desint, & fluoris impetus prorogetur, & sternutamenta nonnunquam molestè elidantur, humorem sub calua contineri censendum est. Itidem ait Auic. Si uia fluxus à cerebro ad oculum non est nisi per uelamen extrinsecũ, tunc frõs est extensa, & uenæ exteriores sunt plenæ, &c.

De cura perturbationis.

Perturbatio per eius causæ ablationem curatur, & si quid doloris remanet, per alterationem in cõtrarium reÿcitur. Nam impressio calidi per frigida, frigidi per calida facilè remouetur, &c.

De cura veræ ophthalmiæ.

Quinque in cura occurrunt scopi, uidelicet uictus ratio, reuulsio & deriuatio, humorum præparatio, euacuatio, & symptomatũ ablatio. Victus sit in principio parcus, boni succi, facilè cõcoctilis, uitentur acetosa, salsa, coit⁹, mot⁹, pot⁹ uini, præsertim in principio: laudãtur somnus, aër obscurus, alui excretio

assidua. Reuulsio & deriuatio fient per sectionem uenæ saphenæ communis & cæphalicæ ab eodem latere, præsertim si plethorica fuerit dispositio. Fiet etiam per frictiones à supernis partibus ad infimas descēdentes, uel per cucurbitulas uel per clysteria & pilulas soluentes, ut Razes. Præparatio humorum fiet in calido humore cum frigidis tenuem humorē incrassantibus, ut cum syrup. de papauere rosaceo, iuiubino, de granatis, &c. In frigido, cum calidis ut rhodomelle, oxymellite simplici, &c. Euacuatio perficitur rursus uel per sectionem cephalicæ eiusdem lateris, uel per soluētia pharmaca: soluūt humorem calidum pilulæ aureæ aggregatiuæ, electuariū de succo ros. Decoctum myrobalanorum, citrinorum casia, mana, rheub. Soluunt frigidū pilulæ chochiæ, diaturbit, diaphinicon, electuarium indum, confectio hamech, &c. Ablatio symptomatū completur doloris causam auferendo, & cum anodinis mitigando, & ad leuia stupefacientia usque perueniendo, &c.

De cura locali ophthalmiæ.

Cura localis triplex est: prima repellit materias ad oculum fluentes cum frigidis stypticis, ut oculus non recipiat in principio morbi. Secunda est repulsio admixta resolutioni conueniens augmento & statui. Tertia est pura resolutio conueniens postremæ status parti & declinationi. Exempli gratia, primò ophthalmiæ calidæ apponatur albumen oui cum aqua rosacea: in secunda parte principij sief, album sine sarcacolla: in augmento sief, album cum sarcacolla: & tandē addatur aliquid aquæ fœniculi uel decoctionis fœnugræci, melliloti s. citoniorum, &c. Commendantur etiam in resolutione balneum & merum, &c.

Loci consentientes de perturbatione & vera ophthalmia.

Aet. ser. 7. cap. 3, Perturbationes oculorū facillimè curantur, si æger à causa lædente discedat, ut à sole, fumo, & alio simili, &c. Auic. in cura conturbationis & ophthalmiæ

leuis quæ cursu eius procedit. Sufficit quandoque causæ abscißio, ut si fuerit à repletione sanguinis, aut alterius humoris cũ euacuatione, &c. Lege hũc locũ fusius. Paul loc. cit. Facilimè discutitur, si obseruentur omnia quæ foris accidẽtia lumẽ perturbare possunt, item parciore cibo & aluo de facili respondẽre, &c. De uictus ratione in uera ophthalmia loquitur Aet. ser. 7. cap. 8. ibi, Alimenta danda sunt leuia, concoctu facilia, & ad digerendum uentri cõmoda, urinã cientia, nihil acre & salsum habentia, aut craßi humoris, &c. Itidem ait Auic. tertia tertij, Causa est communis in regimine ophthalmiæ, materialis est minoratio cibi, & ipsius exiccatio, & electio eius quod generat humorem laudabilem, & alienatio rei quæ est malæ digestionis, & alienatio coitus, & motus, & potus uini, & cõmestionis acetosi & salsi. &c. Similiter & Paul. lib. 3. cap. 22. adserit. ibi, Per initia cõuenit nihil assumere, &c. De reuulsione & deriuatione locũ habes in Auic. ibi, tertia tertij, cap. 10, Quòd si materia fuerit sanguinea, adhibebis uentosas post phleboto-

niã, & aßiduabis fricationẽ extremitatum, &c. Et cap. 9, Interdum administrentur caputpurgia, & quæ per nares materiei partẽ extrahunt, &c. Paul. lib. 3. ubi περὶ ἐπιφορὰν ῥεύματα agit, Post generales, inquit, corporis euacuationes, medicamẽtorũ us⁹ est, quæ per nares atque os pituitã eliciũt: caput etiã attõdetur, & incisa cute exasperabitur. huc etiam spectãt quas in capite χειρουργίας administramus ἀγγειολογίαν φημὶ καὶ ἀρτηριοτομίαν ὑποσπαθισμόν τε καὶ περισκυφισμὸν, καὶ καῦσιν κατὰ τῆς κορυφῆς ἕως ὀστέων, καὶ σικύαι κατὰ τὰ τοῦ ἰνίου μετ᾽ ἐγχαράξεως. reuellere scilicet possunt impetũ fluoris, &c. De humorũ præparatione loquitur Mes. ca. de ophth. ibi, Quinta res est alteratio & digestio eius quod est trãsmissum, & intelligitur tã de extrinseca, q̃ de intrinseca alteratione. uide in hoc casu Arcul. Catin. Gord. &c. De euacuatione, quã eradicatiuã uocãt, meminit Aet. ser. 7. ca. 8. ibi, Vbi oculorũ distẽtio fuerit, & multus rubor, & ad cõtactũ resultus, & ardor, & lachryma multa & calida, tũc sectio uenæ adhibẽda erit, humera-

lis appellata, ita ut animi deliquiũ ſuccedat, quo dolor eximatur, & feruor inflãmationis extinguatur, &c. Aet. cap. 9, Si uerò uniuerſum corpus humoribus uitiatu fuerit refertum, tunc iuxta redundantem & affligentem humorem euacuandum. Nam ſi pituita magis aquoſa redundauerit, exhibe pharmacum ex euphorbio, & ſic de reliquis. Auic. tertia tertij, cap. 9, Et oportet, ſi fuerit ophthalmia uehemens, ut fiat phlebotomia, uſquequò timeatur lipothymia. Et paulò pòſt, Si ægritudo ſit chronica, tunc facienda eſt phlebotomia ex lachrymalibus, & phlebotamandæ ſunt ambæ arteriæ quæ ſunt poſt aures, &c. Et ſi materia fuerit cholerica, euacuabis poſt phlebotomiam cum eo quod educit cholerã, &c. Et cap. 2, In ophthalmia frigida oportet ut euacuetur humor frigidus, & quandoque neceſſarium eſt reiterare, &c. De ablatione ſymptomatum habes Paul. cap. 22, Interdum ſemen papaueris ad leniendum dolorem miſcetur, ſi magna neceßitas doloris eſt, etiam opij pauxillum adhibetur. Auic. loc. cit. Et quandoque doloris uehementia facit neceſ-

sariam stupefacientium adhibitionem, sicuti succi pomorũ, mandragoræ, lactucæ, papaueris, & aquæ sumach, &c. Similiter & Mes. cap. de ophthalmia inquit, ibi, Sextam rẽ cõplent administrationes medicinarũ dolores sedatiuarũ, &c. Hip. aphor. 6. aphor. 31, Dolores oculorum meri potio aut balneũ, aut uenæ sectio, aut medicamẽtum epotũ soluit. B. Intellige quòd ad remouendũ dolorẽ oculorũ alij pharmaco soluẽte indigent, alij sectione uenæ, alij fomẽto, alij potu uini, prout eorum exigit dispositio: nõ enim omnia hæc auxilia eidẽ homini adhiberi iubet. Cõpetit uini potus, quũ ut crassos humores attenuet, & interdũ transmutet & euacuet, tũ quia facit ut somnus cõcilietur, & sic per accidens dolores sedat. Balneũ competit, etiã si dolor tumore molli & laxo, uel à fluxu calido minus fieret: balneũ enim partim dolorẽ remouet, partim signũ est rei demonstratiuum. Quòd uerò sectio uenæ dolorẽ sedet & purgatoriũ pharmacum, iã manifestum: nam remouendo causam, dolor ipse etiã remouetur, idcirco in ophthalmia unicus tãtũ erit medẽdi scopus,

ut scilicet inflammatio remoueatur, quæ ne amoueri poterit, nisi causa à qua dependet & ipsa auferatur: hoc autem fiet per uentris solutionem ac uenæ sectionem, &c. De cura locali loquitur nõ solũ Mesu. sed & Gal. & Paul. Mes. cap. de ophth. In principio morbi repercussiuis utendũ, in quibus sit facilitas, deinde resolutiuis, ita ut perueniatur gradatim, & cum successione paulatim ab eo quod est repercussiuum usque ad resolutiuum. Gal. 4 de compos. med. per loc. cap. 2, Adhibenda sunt pharmaca repulsoria non exasperãtia, id est, non uehementem sortita adstrictionẽ sed quæ tũ propria sua substantia sunt moderatiora, tũ lenitiui liquoris, &c. Auic. tertia tertij, ca. 10, Quúmque repuleris materiã per euacuationem & attractionem & apocrustica, tunc gradatim tendas ad maturatiua, & sint in primis mixta apocrusticis. Est ergo conueniens in primis eorum commistio cũ aqua rosacea, & aqua fœnigræci est bona maturationi, sedatiua doloris, & est maturatiuo dignior, & non est in ipsa attractio. Postea transi ab his ad decoctionem melli-

loti, in qua ſit diſſoluta ſarcacolla alba, nutrita in lacte mulieris & aſinæ: quúmque deſcēdere incœperis, adde in adminiſtratione reſoluētium, quod ſit fortius, ſicuti ſarcacolla in aqua fœniculi uel fœnigræci, & adminiſtra balneum, ſi ſciueris cerebrum eſſe mundum, & da in potu poſt cibum per aliquas horas aliquid uini antiqui puri in parua quantitate &c.

Obſeruationes in ophthalmia.

Gal. 4. de compoſ. med. per loc. cap. 2, Manifeſtum eſt omnia pharmaca huiuſcemodi affectionem curantia ſub communem omniū inflammatorum curationem cadere, aſſumeréque neceſſariò quidpiam pro partis ipſius natura, quæ excellētem mollitiem, & ad hoc ut lædatur aptitudinem, ſuper omnem totius corporis cutem nacta eſt, propter ſenſus ſubtilitatem & ſubſtantiæ raritatem, &c. Auicen. loc. cit. cap. 9, Et penitus oportet, ut nō ſit in medicina adminiſtrata in oculo & propriè in ophthalmia aſperitas, nec qualitas ſaporis acetoſi aut acuti. Et paulò infra,

Et oportet ut patiens ophthalmiã uel rheumatiſmos ad oculos, deuitet inũctionẽ capitis & deſtillationẽ alicuius olei in aurẽ, &c.

Obſeruationes de repercuſſione in ophthalmia.

Aet. ſer. 7. cap. 4, Quicunque oculi ſecundum naturam uenas amplas habent & ſanguine plenas, itẽ qui glauci ſunt, omnino non ferunt collyriorum adſtrictionem, quoniam repellentia oportet ut ſint frigida & ſtyptica. Vnde fac repercuſsiua, ne nimia infrigidatione infrigidẽt, quia oculũ congelaſcunt, & uiſum auferunt. Secundò fac ut oculum roborent. Auic. loc. cit. Et oportet inquantum poſſibile eſt, ut retardetur collyriorum adminiſtratio uſque ad tres dies, & ſufficiat regimẽ prædictum ex euacuationibus & attractionibus materierum ad extrema, &c. Et paulò infrà, Oportet ut in principio non adminiſtrentur inſpiſſatiua fortia, & quæ ſunt uehementer ſtyptica, quoniam inſpiſſant tunicas, & prohibent reſolutionem, & magnificant dolorem, & propriè cùm dolor fuerit fortis,

&c. Hoc idem confirmat Aet. ser. 7. cap. 9. ibi, Repulsoria collyria quũ sint ferè uiribus frigidiora, obstructionem & corporum condensationem faciunt: & dum humorum materias concludunt, maximas inflammationes & graues dolores inducunt, &c. B. Intellige obstructionem fieri, si materia in oculo contenta fuerit frigida: nam in calida & tenui corrodente maior audacia erit in administratione stypticorum, inquit Auic. Imò non est malum apud me, inquit, uti opio: ipsum enim sanat celeriter. uel intellige repulsoria esse mala, quotienscunque materia ex uelaminibus intrinsecis ad oculum fluxerit, unde Auic. Quum initium est ex uelaminibus intrinsecis, cura est difficilis. lege Paul. & Mes. de hac re plura loquentes, &c.

Obseruationes de lacte adhibendo in dolore ophthalmico.

Aet. ser. 7. cap. 10, Qui lac pro ouo infundunt uolentes dolorem obtundere, decipiuntur. Nam lac à caliditate in oculo præter

naturam facile alteratur, & acrius euadit, unde perparuo ſolatio diuturnam affectionem propinant, &c. Auic.loc.cit. *Non eſt cõueniens, ut dimittatur deſtillatio lactis in oculo tempore lõgo, imò oportet ut remoueatur & renouetur omni hora, &c.*

Obſeruatio de reſolutiuis.

Auicen. *Reſolutiua in principio ophthalmiæ uehementer deuita, & oportet ut intendas ante omnia ad mundificationem lippitudinis cum facilitate, & non noceas oculo, &c.*

Ophthalmiæ nocentia & viſum debilitantia.

Nocent *oculis acetum, amylum, fumus argenti uiui, ſemen canabis, folia caſtanearum, caules, coriandrum, crocus, lac, lactuca, oliuæ, opium, ozimum, piſces, portulaca, & quæcunque his uerſibus ioci gratia annotauimus:*

Hæc oculis multũ, ſol, puluis, fumus & æſtus,
Ventus cum fletu, uina, uenúſque nocent.
Acria ne mãdes, nec quæ ſint plena uaporũ,

Nec cepas, lentes, allia, porra, fabas.

Zoar primo, theisir tra. 8. cap. 21. inquit capita gallinarum à proprietate causare cæcitatē. Item damnat carnes siccas, salsas, pinguedinē crassam & uiscosam, & propriè porcinam, superfluúmque animi & corporis laborem, &c.

Ophthalmiæ curantia & visum roborantia.

Valent ad ophthalmiam, absinthium, aloes, flomos, uerbena, camphora, album oui, psyllium, opium, rosa, sarcacolla, mellillotum, fœnugræcum, semperuiua sumach, portulaca, Sief *album* Mes. *puluis albus* Haly. 21. *anti. emplastrum ex pomis coctis, zucharo, & aqua rosacea, addendo aliquid camphoræ. ui. de* Montagn. *cōs.* 63. *Vide etiam* Varig. *tra.* 3. *cap.* 8. *Item* Gord. Sauon. & Arcul. &c.

De prognosticis ophthalmiæ.

Hip. *aphor.* 6. *aphor.* 17, *Lippientem alui profluuio corripi bonum.* B. *Quia humorum abundātia euacuatur simul, & ad inferiora*

retrahitur, dans nobis exemplum, ut in lippitudinibus aluum nos quoque ſubducamus. Auic. *Et ophthalmia eſt uelocioris ſtatus, in qua lachrymæ magis currunt, & quæ acutiorem habet mordicationem, & tardioris, quæ eſt magis ſicca.* B. *Cognoſcitur an longo uel breui tempore ſit lippitudo duratura, aut à multitudine materiæ ad oculum fluente, aut ab oculi imbecillitate, aut à uiarum latitudine, quaſi longo durauerit tempore, ulcerationem uel oculi interitum pronunciat.* Hip. *aphor.3.aphor.12, Si hyems auſtralis & pluuioſa fuerit, &c.* Et *in fine, Lippitudines ſiccæ fiunt, &c.* Lege *inſuper aphor.13. & 16. & 21. eiuſdem lib.3.* Auic. *loc. cit.* Si *initium ophthalmiæ erit ex uelaminibus intrinſecis, cura eſt difficilis, & omnis ægritudo, quæ fit per communitatem uelaminum exteriorum eſt magis ſalua, &c.*

Authores diſſentientes circa morbos oculorum.

1 *Adſerere, uiſionem fieri extra mittendo, & non intus ſuſpiciendo cum* Platone.

2 Adſerere, ſectionem uenæ non conuenire in omnibus ophthalmiæ ſpeciebus.

3 Adſerere, in doloribus oculorum ſtupefacientia eſſe ualde utilia.

4 Adſerere, balneum in ophthalmia minimè prodeſſe.

5 Adſerere, oculos eſſe complexionis igneæ, quum maximè luceant.

Confutatio diſſentientium circa morbos oculorum.

Ad primum reſpōdet Ariſt. in lib de ſenſ. & ſenſa. quòd impoßibile ſit, fieri extra mittendo probat. Præterea Auer. 3. collig. Si uiſio, inquit, fieret extra mittendo, ſequeretur quòd in obſcuro uideretur, ſicut in luce, neq; lux ut medium, neque rethe, nec tunicæ opus eſſent in uidendo, neque deſtructo aliquo iſtorum uiſus deſtrueretur. De his uide Ariſt. loc. cit. interrogantem Empedoclem, quomodo uiſus extēderetur uſque ad aſtra, ſi quid corporeum foret, quod ab oculis emittitur. lege de his fuſius Conciliatorem different. 64. &c.

Ad ſecundum: Auic. tertia tertij, cap. 9, Et

phlebotomia ex cephalica est conueniens omnibus speciebus eius. Item Razes 9. alman. cap. de oph. In principio curationis minuenda est semper cephalica: & quanto fortior fuerit ophthalmia, tanto plus est minuẽdum de sanguine. Itidem ait Mes. Et sic in omni specie conueniet, si non ratione euacuationis, saltem ratione diuersionis, &c.

Ad tertium: Gal. aphor. 6. commen. 31, Si talia sint debilia, tunc fluxiones non reprimunt uehementes: si uerò sint ualde stupefacientia, ut ex eis maximam oculi inflammationem non sentiant, tunc necessarium est, simul uim uisoriam offendi, adeò quòd cessante inflammatione uel debiliter uel nihil omnino uideant: simul autem & quandam prauam dispositionem, quæ difficulter sanari poßit, in oculorum tunicis derelinqui, & sic per Galenum nullo modo sunt utilia.

Ad quartum: Gale. eodem commen. Securißimum est fomentum, & omnino aliquam afferens utilitatem, uel tanquam signum ad cognitionem, uel tanquam causa sanitatis. Nam si nihil influit omnino in oculos fomen

tum, contentam in ipsis superfluitatem dissol
uens, sanitatem restituit: si uerò adhuc influit, suo calore affert aliquod leuamen, & paulò pòst dolorem auget, & tunc fit signũ dignoscitiuum, & sic utroque modo summopere confert, ut Gal.

Ad quintum respondet Arist. de sen. & sensa. & quinto de generatione animalium, dicens, Quòd oculus est complexionis aqueæ, quia aqua est impreßionum susceptibilis, nec potest esse ignea, quum ignis nimium agitetur, & de facili resoluatur, nihil penè retinens. Igitur non complexionis igneæ: uerùm oculus, quoad eius spiritus naturã ignis obtinet, sed in ipso simpliciter dominatur aqua. Nam cõstat, quòd tactus & gustus terræ attribuũtur, oculus aquæ, auditus aeri, olfactus igni: ex fumali enim uaporatione perficitur, quæ ignea esse perhibetur, &c. Lege tamen de hac re Concil.

De oculorum suffusione.

Affectus, qui à Latinis Suffusio, à Græcis ὑπόχυμα, ab Auic. aqua, à uulgo cataracta dicitur, est inter crystalloidem & corneam

circa pupillam humoris aquei concretio, quæ ubi perfecta fuerit, uisum impedit. Hanc ali*qui cum glaucomate idem putarunt sese decipiẽtes: nam hypochyma sicuti est aquosi humoris cõcretio, ita glaucoma est naturalium humorum in cæsium colorem mutatio.* Præ*terea in glaucomate nil prorsus, in suffusione aliquantulum cernitur.*

Loci de suffusionis descriptione.

Gal. *lib. finit. med.* Suffusio *est humoris aquosi inter crystalloiden & corneam concretio.* Aet. *ser. 7. cap. 51,* Suffusio *est præterfusio humorum circa pupillam congelatorum, ut ubi perfecta fuerit, uisum impediat, &c.* Paul. *lib. 3,* Hypochymata *humorum dicimus effusionem, qui inter tunicam ceratoidem & crystalloidem concrescentes impediunt.* Auicen. *tertia tertij, ca. 18,* D*escensus aquæ est ægritudo oppilatiua, & est humiditas extranea, stans in foramine uuæ inter humorem albugineum, & syphac, & corneam.* Quare *prohibet penetrare formas ad uisum.* B. Aduerte *quòd una & eadem infirmitas est catara-*

cta, suffusio, aqua, gutta, & imaginatio apud Arabes. In hoc tamen differunt, quia imaginatio est tanquam suffusionis principium, in quo id uideri imaginamur, quod uerè nõ est: Aqua uerò & gutta est, quum in modum aquæ uel guttæ suffusio uideatur. Nam dum currit, & in compreßione digiti dispergitur, aqua dicitur: dum uerò firmari incipit, gutta: at quum iam dudum firmata est, uocatur cataracta. Aet. loc. cit. Glaucedo est crystallini humoris in cæsium colorem mutatio. Itidem ait Paul. loco nuper cit.

De causis suffusionis & eius speciebus.

Causæ uel fiũt primario affectu in oculo, ex nutrimento huius partis non bene conuerso, aut superfluitate nutrimẽti non resoluta: uel fiunt per consensum capitis humiditatem hanc ad oculum transmittentis, uel ex uaporibus oris uentriculi ad oculos eleuatis: deinde à frigiditate oculorum in humiditatẽ conuersis. Species suffusionũ uariantur in quantitate & qualitate & loco. In quantitate, quia interdum tãtæ molis est, ut integram in

oculo obstructionē pariat: interdum tam parua, ut non totum lumen occupet, sed per partem res uideantur: interdum etiam ita crassa est, ut nihil in lumine cōprehendatur, interdum adeò subtilis ac tenuis, ut res quidē, sed ueluti sub nube cernantur. Ambæ hæ curam non admittunt cum acu, sed tantùm quæ inter has species media quodāmodo fuerit. Species in qualitate sunt multiformes ratione coloris. Nam quædam aëri, quædam uitro sunt similes: aliæ sunt albæ, aliæ uirides, aliæ flauæ siue citrinæ, &c. Differunt loco, quia aliæ fiūt in tunicis, aliæ in humoribus. In tunicis, quū aliquod uestigium siue occultum siue manifestū ab ophthalmia uel ab alio morbo relinquitur, uel quum adeò crassescunt, ut uisio impediatur. In humoribus, quum uel eorum substantia fiat humiditas aquosa, uel eorum complexio colorem inalteret, & nutrimentum transmutet, &c.

Loci consentientes de causis & speciebus suffusionis.

Gal. 4 de loc. aff. ca. 2, Sunt & alij oculo-

rum affectus, quibus ei per consensum adueniunt, unde subdit: Igitur accidētia suffusorũ uisis similia uidentur, oculis nulla propria affectione molestatus, sed aut oris uētriculi, aut cerebri cognatione id accidere solet, &c. Et 1. de loc. affe. ca. 2, Accidit nonnunquam, ut efficiens causa pertransiens non firmum in particulā faciat effectum, ueluti quum suffusioni similia quædā oculi imaginantur, collecto in ore uentriculi tenui excremento, unde uapores quidam subleuati, deinde circunuenti à uisifica facultate similes imagines mouent, quales per suffusiones apparere consueuerunt: idq; maximè solet euenire ijs, quibus oculorum humor exquisitè purus est, aut uisifica facultas quam facillimè sentit. Et 3. de loc. aff. ca. 1, Itaque affecto stomacho oculi similibus infestantur casibus, quales in suffusionibus apparere solēt: dicendum est, illos pati, elato ad cerebrũ ab humoribus in uētriculo contentis, fumoso quopiam uapore, &c. De his lege etiam in fine cap. 7. eiusdem lib. & quomodo consensus fiat, intelliges. Gal. 4. de sympt. cau. cap. 2, Facultas uisifica offen-

ditur uel neruo ad oculum descendente affecto uel cerebro, &c. lege fusius totum hoc caput. De speciebus suffusionum loquitur Gal. 4. de sympt. cau. cap. 2. ibi, Haud aliter accipienda sunt ea, quæ de aquosi humoris quantitate, substantia & colore diximus, &c. Auicen. tertia tertij, cap. 18, Et ipsa quidem diuersificatur in quantitate & in qualitate. In quantitate quandoque est plurima, & oppilat totũ foramen, & nõ uidet oculus aliquid: & quãdoque est pauca, quia oppilat partem eius, & dimittit partem detectam, &c. Gal. in lib. de ocul. cap. 12, Huius color aquæ est diuersus: quædam enim aeri aëri, quæ uitro aßimilatur, alia est quasi alba, &c. Itidem ait Aet. ser. 7. cap. 51. Auicen. loc. cit. Diuersitas in qualitate quandoque est in essentia, quoniam alia est subtilis & clara, & alia est crassa ualde: & quandoq; est in colore, quoniam alia est aërei coloris: alia alba, & est margaritalis, &c. Gal. 4 de sympt. cau. ca. 2. quod alia per locum affectũ fiat diuisio, demõstrat, dicẽs: Vnus affectus ad tunicã ipsam rhagoiden spectat, alter ad humorem tenuem

effusum, qui inter crystalloiden & rhagoiden medius existit. Quod etiã intelligendum est de ceratoide: unde paulò infrà adserit, quòd si ceratoidis tunica craßior densiórque fuerit, hebetem efficit aciem: si uerò humidior ac densior, non hebetem solùm obtusúmque reddit uisum, uerùm etiam efficit, ut qui sic affectus est, putet se per tenebras, aut nebulã, aut per fumum res ipsas intueri, &c. Itidem ait Auic. ibi, cap. 9, Nam aut existit in tunicis, aut in humoribus. Quæ existit in tunicis, est, ut sit super tunicam corneam uestigium occultum ualde, quod remãsit à uariolis aut ophthalmia, &c.

De signis suffusionis.

Signa præcedentia sunt, ut qui sic affectus est, ueluti quædam caliginosa, uel paruos culices, uel fumosá, & nebulosa uidere uideatur, aut circa lucernas circulos uel duplex lumen se intueri arbitretur: quæ imaginationes uariantur in quantitate, quia paruæ uel magnæ: in essentia, ut crassæ, tenues, occultæ: in situ, ut raræ, densæ, nebulosæ: in figuris, ut

ſunt granoſæ, muſcoſæ & capillares, &c. Signa abſolutæ ſuffuſionis cognoſcuntur ab artis perito, & per longitudinem tẽporis: rarò enim pertranſit ſex menſes, ſimiliter ſigna colorum per ſe manifeſta inſpicienti apparent. Signa ipſius obſtructionis cognoſcuntur in compreßione oculi: nam ſi ſtatim aperto oculo uideatur diuidi, ac in partes ſeparari, tunc eſt ſuffuſio ſubtilis ualde: ſi uerò nullo modo moueatur, ſed in ſe remaneat, erit craſſa ac denſa, nec per acum ambæ admitti poterunt: ſi uerò dilatari, ſed non in partes diuidi uideatur, ea eſt quæ per acum curam recipit. Signa loci obſtructionis cognoſcuntur, ſi clauſo altero oculo pupilla alterius aperti dilatetur uel conſtringatur, indicat non eſſe obſtructionem in uijs ſpiritualibus, per quas ab uno in alterum fit tranſitus, & hoc præſertim, quum maxima ac craßißima non fuerit ſuffuſio. Cognoſcitur etiam eſſe inter pupillam & ceratoiden, ſi pupillæ uiſio impediatur. Signa quando fit per conſenſum ſunt, quia ſi à toto, adſunt febres, ad quarum augmentum ſuffuſiones augẽtur, & ad earũ re-

cessum declinant: si à stomacho, aucta stomachi mala dispositione crescunt, & remota remouentur: uel si in utroque æqualiter oculo apparitio fuerit, tunc cataracta erit ex consensu stomachi: si uerò fuerit in uno tantùm oculo, uel in utroque, sed diuersimodè, erit ex cerebro, &c.

Loci consentientes de signis suffusionis.

Aet. ser. 7. cap. 51, Præcedentia signa sunt ueluti culices parui, caliginosa quædam oculis sæpe obuersari uidentur, quidam piliformia uident, alij ut lanarum flamenta, aut aranearum texturas, aut circa lucernas circulos: dum uerò augetur affectio, augentur & ipsa accidētia, &c. Auicen. tertia tertij, cap. 19, Signa portendentia aquam sunt imaginationes prædictæ, & quòd accidit cum eis conturbatio sensibilis, & quòd imaginantur res luminosæ, sicut cādelæ duplices. Et capite 9, Imaginationes diuersificantur in quātitate, & sunt paruæ uel magnæ: uel in sua essentia, & sunt grossæ, subtiles, &c. De signis ob-

ſtructionis an ſit curabilis, loquitur Alex. ca. de aqua, ibi, Quãdo paſsio fuerit cõfirmata, & fuerit curabilis, ſignũ erit, quòd dum aſpi ciuur oculus, uel pupilla uidetur clara, & cedit dilatationi, cũ premitur digito aut inſtru mento, deinde redit ad ipſum & non frangitur, &c. Auic. tertia tertij, cap. 18, Et illa quæ magis ſuſceptibilis curæ ex parte eſſẽtiæ eſt, ſubtilis: quæ cùm eam conſpexeris, & ſuper ipſam digitis tuis compreſsionem feceris, ſeparabitur uelociter, deinde redibit & aggregabitur. Paul. lib. de ocu. ca. 12, Quãdo cataracta ſit curabilis, ſic dignoſcitur: Si uno oculo clauſo pupilla alteri⁹ dilatetur, poſsibi le eſt ſanari: ſin autem, minimè. Cauſa, quia neruus concauus, quo uiſibilis ſpiritus ad pu pillã ducitur, oppilatus eſt: & ſic ſigna habes loci obſtructionis. Hoc idẽ habes ex Auic. loc. cit. ibi, Inter aquã & oppilationẽ intrin ſecam diſtat, &c. De ſignis per conſenſum lo quitur Gal. 4. de loc. aff. cap. 2. ibi, Diſtinguendum utrũ à cerebro, an à uentriculo hæc affectio proueniat: primùm ex eo, quòd alter oculus, uel uterque ſimiliter uiſis occupetur:

nam si utrique oculo hoc accidat, affectus erit ex uetriculo. Distinguendum etiam est ex tempore: nam si per plures dies uel mẽses suffusionis accidentia apparuerint, & nihil tenebrosum in pupilla uideatur, tunc ab ore uentriculi affectus procedit: sed si perpetuò hæc apparitio perseuerauerit, nec aliqua suspicio sit ex uentriculo, tunc per essentiã morbum intelliges, maximè si una pupilla altera sit turbidior, idq; magis, ubi sumpto ex aloe medicamento nihil uariauerint, &c.

De cura suffusionum.

In cura suffusionis diuersæ sunt intentiones, quarum prima est, quòd si à uentriculi imbecillitate proueniat, roboratione indigemus, si multitudine pituitæ in eo contenta, præparatione & euacuatione, deinde oculi roboratione, ut ne quid suscipiat, & susceptum resoluatur ac exiccetur. At si suffusio à cerebro uel uitio oculi prouenerit, confirmata nõ nisi per manualem operationem curã admittit, non confirmata adhuc pullulans quinque medijs auferetur, scilicet regimine

ſex rerum non naturaliũ, humoris præparatione, euacuatione, reuulſione ac deriuatione, exiccatione & reſolutione. Victus ratio erit, donec morbus trãſierit, attenuatoria: nã piſces & cibi craßi nutrimenti, & quæcunque flatuoſos uapores pariunt, & humectant ac replent, fugienda ſunt, uinum pariter, & coitus, & balneum, & aër humidus uitẽtur. Pro potu hydromel cõuenit. Humoris præparatio quoniam plerunque ortum habet à pituita, idcirco cũ oxymellite ſimplici & cõpoſito, cum ſyrupo de ſtechade, rhodomelle, & cum decoctis fœniculi, rutæ, euphragiæ, betonicæ, ſtechados, roſmarini, & ſimilium perficietur. Euacuatio primùm per ſectionem uenæ, ſi corpus fuerit plethoricũ, ſi minus, cum phlegmagogis, ut pilulis chochys, ſine quibus lucis Aſaiareth, ℞. de agarico, cum electuarijs & ſimplicibus, ut pluries repetitum eſt. Reuulſio & deriuatio fient cum clyſteribus naſcalibus, maſticatorijs, narifuſorijs, cũ cauterijs, cucurbitulis, extremarum partium frictionibus, aut balneis extremis partibus adhibitis, &c. Reſolutio ſuffuſionis & ua-

porum tam per intrinſeca, quàm per extrinſeca paratur. Intrinſeca erunt electuaria, inter quæ laudatur confectio humani à Mes. Item triphera, myrobalani conditi, & alia multa, quæ à cœna comeduntur. Extrinſeca multa ſunt abſterſoria, quæ ſuffuſioni quadrant, qualis eſt aqua mellis ſtillata more chymico, aqua fœniculi, rutæ, euphragiæ, ſerapinum in uino granatorũ diſſolutum, puluis hirundinũ, urina infantis, & collyrium de fellibus Razis, & alia multa quæ infrà annotabuntur.

Loci conſentientes de cura ſuffuſionum.

De cura per conſenſum uẽtriculi lege Arcul. Marc. Catin. Gord. & cæteros practicantes. Habes inſuper Galeni authoritatem de dolore capitis per cõſenſum, quæ ad hunc locum reduci poteſt. De operatione manuali, quoniã quid agendũ foret nõ expreſsimus, nunc authoritas Auic. tertia tertij, cap. 20. ſatiſfaciet, quæ talis eſt, Quum uolũtas adeſt ut fiat cura cum inſtrumẽto, permittitur habenti aquam, ut nutriatur piſcibus recenti-

bus & cibis humectatiuis, & administretur ex eis aliquid, quod resistat nocumēto aquæ, & præcipiatur infirmo aspicere ad lachrymale domesticū, & ad nasum, & conseruetur iuxta illam figuram: nec sit iuxta fenestram uel in loco uehementis luminis, & perforet artifex cū acu, & uadat inter duas tunicas, usquequo sit corā foramine, & deponat cataractam, nec deponere cesset, usquequo oculus clarificetur. Cúmque curam cum instrumento operatus fuerit, pone super oculū uitellū oui conquassatum cum oleo uiolaceo, & dormiat super collum tribus diebus in tenebris, &c. Vide eum tu fusius. Et nota quòd triplex est cura iuxta chirurgos: prima fit cum acu ferrea uel plumbea incuruata: secunda cum acu acuminata incuruata: quæ dum suffusioni superponitur, eam in uacuum extrahit: tertia cum cauterijs circa frontem super oculū læsum, ita quòd abscindatur fluxus & exiccetur suffusio. De his uberius legere poteris Placentinū Arnaldum & Guidonem. lege etiam Paul. lib. 6. cap. 21. ubi de hac manuali operatione pertractat uberri-

mè. uide etiam alios practicantes, &c. De
uictus ratione loquitur Auicen. tertia tertij,
cap. 11, Et oportet ut uitet pisces & cibos
ingrossantes & uaporatiuos & potum plurimum
aquæ & uini, & frequentiam phlebotomiæ
& uentosarum, &c. Et cap. 19, Et
caueat habens eam repletionẽ uinum & coitum,
& sit contentus comedere semel in meridie,
& fugiat pisces, & fructus, & carnes
grossas, &c. Aet. ser. 7. cap. 51, Diæta omnis
sit attenuatoria, à uino abstinendum est per
totam curationem, & ab omnibus replentibus
caput, &c. Razes 9. alman. itidem habet,
ibi, Non comedat pisces, nec omnia quæ
humectare possunt, sed æger ex calefactiuis
& exiccatiuis nutriendus est, hydromel propterea
in potu exhibendum est, &c. De humorũ
præparatione loca non adducã, quum
iuxta Arcul. Gord. Sauona. & Marcum Catin.
ualde pateant. De euacuatione, Aet. ser.
7. cap. 51. inquit, Curãdi sunt qui suffusione
tentantur in principio sanguinis detractione
ex cubito, &c. Paul. lib. 3. cap. de glan.
Suffusione tentatis succurremus sanguinis ex

cubito detractione & purgatione, euacuationibus acrioribus. Auicen.loc cit. Oportet ut incipias & mundifices corpus, & propriè ſtomachum: deinde deuenias ad mundificandum caput, & ſcias quòd hiera picra eſt mirabilis iuuamẽti in eis, & ſimiliter pilulæ aureæ, & medicamenta, in quibus ponuntur centaurea, & cucumer amarus, &c. Razes ſimiliter ait 9.alman.tribuens pilulas chochias, &c. Meſu.cap. de aqua, Quando eſt in principio, & non eſt confirmata, ſuccurritur ei cũ medicinis, & cũ mundificatione ſæpius reiterata, & propriè cum chochijs, hiera picra, & hiera colocynthidos, &c. De reuulſione & deriuatione plura habes ex Aet. ſer. 7.cap.51. ibi, Et ſi nihil impedit, etiam clyſteribus acrioribus & purgatione utemur: deinde cucurbitula occipitio affigenda eſt cum ſcarificatione, & pituitam per os trahentibus nariſuſorijs, &c. Auicen. tertia tertij, cap.2, Deinde mundificandum eſt caput cum gargariſmis, & caputpurgijs, & maſticationibus, & dicitur quòd appoſitio ſanguiſugarum ſuper tẽpora confert in

initio sui, & phlebotomia arteriarum post
aurem, &c. De resolutione loquitur Mesu.
cap. cit. ibi, Et succurritur cum administra-
tione medicinarum resoluentium, sicuti est
aqua rutæ cum serapino, aut aliquo ex felli-
bus animalium, cum melle & succo fœniculi,
&c. Auic. itidẽ adserit, ibi, Quæ sunt ex sic-
citate, cõferunt quandoque humectatiua no-
ta, sed si sunt ab humiditate, conferunt ei
omnia aleophol, id est, collyria quæ abster-
gunt. Vide Arcul. Gordo, & Marcum Cati-
narium & cæteros practicantes, &c.

Obseruationes in manuali cura.

Auic. tertia tertij, cap. 20, In regimine cu-
ræ, quæ fit cum instrumento, oportet ut ante
ipsam præcedat mũdificatio corporis & ca
pitis propriè, & fiat phlebotomia, si necessa-
ria fuerit, & obseruetur, ne ille qui cum in-
strumẽto curãdus est, habeat in oculo ruptu-
ram, & timeatur ut accidat in tunicis apo-
stema, aut sit assuetus pati tussim, aut sit ue-
hemẽtis rixæ, uelocis iræ: nam hæc mouent ad
profundum uel reditum. Arcul. Ne primum

te ad curandum intromittas, ni prius magistrum pluries operari uideris.

Obſeruationes de euacuatione.

Paul. lib. 3. cap. de glau. Si ueluti culices oculis obuerſari uideantur ex quadam humorum prauitate, uel bilioſioribus uaporibus ſurſum diſtributis, medicamentum dialoes amarum exhibeatur. B. id eſt, quũ ſciuerit eſſe morbum ex bile, utere picra: ſi minus, alijs compoſitis: nam picra ſtomachũ & caput una ſimul uice expurgat ac euacuat, &c. Auicen. loc. cit. Vomitus quantumuis conferat ex parte mundificationis, tamen eſt nocitiuus in proprietate aquæ.

Obſeruationes de reſolutione.

Aet. ſer. 7. cap. 51, Medicamentis utendum eſt primùm ſimplicibus, uelut melle, ſucco fœniculi, deinde cõpoſitis, liquidis, ſiccis collyrijs, quæ paulò pòſt deſcribentur. Auic. tertia tertij, cap. 2, Et oportet ut incipias primo à medicinis lenitiuis, ſicut fœniculũ cum melle: deinde gradatim perueniatur ad medicinas

compositas ex serapino, &c. Et hæc non nisi post mundificationem corporis, &c.

Suffusiones curantia ac perseuerantia.

Curant suffusiones adeps piscis & uiperæ recens, oleum antiquum cum melle, fel aquilæ cum melle, asa, aspaltum, berbena, ciclaminis succus cum melle, euphorbium, sarcacolla, segapinum, myrrha, lac ficus, gumi oliuæ, oleum benedictum Nic. mirabile, sief de fellibus Haly, sief rubeum Serapionis, fel canis, capræ, auium rapacium, scorpionis marini, gallinæ, tauri, testudinis, hyenæ, uulturis, aquilæ, succus fœniculi, semen raphani, ozimum, rosmarinus, & sal. Prohibent suffusiones fieri pilulæ, sine quibus pilulæ optomeræ Auic. hiera Archigenis, hiera magna, hiera andromachi Mes. in cur. sod. frig. caputpurgiũ Alex. eodem in loco. lege insuper Varignanã cap. 12. tra. 3. ubi tractat de descẽsu aquæ ad oculum. Vide etiam Razem cap. de cataracta. Item Placentinum, qui puluerem describit, multum ab ipso commendatum, &c. Vide fu-

sius Montagnanam consi. 66.cap.4. de remedijs conuenientibus diminutioni & corruptioni uisus, &c.

De prognosticis suffusionum.

Paul. *loc. cit.* V*erùm omnia glaucomata curationem non recipiũt, hypochymata uerò curantur, sed non omnia.* B. I*ntellige glaucomata non curari, quæ ex prægressa suffusione fiunt, humore iuxta pupillam uehementissimè congelato ac resiccato.* V*nde Auic. de obstructione uisus, inquit,* E*x siccitate fit, ut oculus in seipsum colligatur & corrugetur, & nominatur hæc ægritudo glaucoma: fit enim oculus propter eam uarius multorum generum, & non est ei medicamen. &* Aet. *Quæ glaucescunt, incurabiles sunt, &c.* Auic. *tertia tertij, cap.18,* E*t illa quæ est magis susceptibilis curæ, ex parte coloris est aerea & alba margaritalis, & quæ ad uiriditatẽ parũper declinat.* G*enus autem gypseum, & uiride, & nigrum, & plumbeum uehemẽtis nigredinis, & citrinum non recipiunt curam, quæ fit cum acu, &c.* Galen. 14. *meth.cap.*

ult. Hypochyma iam incipiens digeritur, ubi diu constitit, non potest.

Arcul. 9. almans. Cataractæ quæ totum oculum occupāt, sunt incurabiles. Item nimiū crassæ, quæ non per cōpreßionem mouentur, neque acu, neque medicamētis curantur. Item cataractæ ex integra obstructione nerui optici factæ curationem non admittūt, & quæcunque siue à percußione, aut post ægritudinem cerebri fiant, difficulter sanantur.

Authores dissentientes circa suffusiones.

1 Adserere, locum affectum in suffusione esse ambiguum.

2 Adserere, suffusiones ferè omnes per chirurgiam posse curari.

3 Adserere, parorasim, id est, hallucinationem esse suffusionis speciem.

Confutatio dissentientium circa suffusiones.

Ad primum: Haly Abb. 9. theoricæ cap. 13. tenet, quòd locus suffusionis sit inter crystalloidem & corneam: pro quo habes etiam

rationes in descriptione superius ex diuersis authoribus recitatas.

Ad secundum: Paul.lib.3.cap.de glau. & Auic.ut suprà dictũ est in prognosticis, multa suffusionum genera, quibus non est dare remedium, proculdubio recitauerunt. Ex quibus concludi potest, non omnia ferè, sed ualde pauca posse curari, sicuti etiam nobis experientia demonstrat, &c.

Ad tertium respondetur, quòd si parorasis esset species suffusionis, sequeretur quòd hyposphagmatici & icterici suffusiones pati dicerentur, quod à ratione alienum est: nam isti parorasi laborant, ut testatur Galen. 4. de sympt.cau.ibi. Si uerò humores non multitudine, sed colore peccauerint secundùm eiusdem coloris naturam parorasis, id est, hallucinatio suborietur: nam qui ictero laborant, omnia quæ uident, pallere arbitrantur. Qui uerò hyposphagmate, omnia quæ aspiciunt, rubra putant, &c. sed hoc falsum, igitur, &c.

De aurium doloris descriptione.

Dolor *aurium, Græcè ὠταλγία dictus, est*

tristis ac molesta auris sensatio à contraria re derepente ac uiolenter simul & uehementer imprimente facta. Cuius *species enumerantur quinque,ut dolor punctorius, stimulans,tensiuus,grauis,& pulsatilis,&c.*

Loci consentientes de doloris aurium descriptione.

Plato *in* Timæo,Pathos *præter naturam uiolenter ac affatim incidens dolorem excitat.* Gal.4. *de sympt.cau. cap.*6, Hoc Plato *uolebat,quum diceret molestam sensionem in corporibus sensu præditis fieri,si compositum ipsi pathema ex uiolento simul & conferto acciderit,&c.* De *speciebus dolorũ lege* Gal. 2.*de loc.aff.&* 3.*cap.*7. *ubi mentionem facit de torpido, ulceroso,stringente, lacerãte, &c. de quibus,cùm de doloribus agemus, in genere loquemur: lege etiam* Auicen.*&* Arcul.9.*almans.*

De causis doloris aurium.

Omnis *dolor aut per consensum, aut primario affectu fieri solet, cuius causa est,aut*

mala intẽperies, aut ſoluta continuitas. Mala intẽperies aut fit à frigiditate, aut à caliditate, aut ab utraque, & hæc cum materia uel ſine materia eſſe poteſt. Soluta uerò continuitas fit aut à flatu extẽdente, aut ab humore corrodente, ſiue putrefaciente, aut ab aliquo tumore, abſceſſu uel inflammatione. Quæ uerò per cõſenſum fiunt, aut à toto, aut à parte oriuntur. À toto, ſicuti per criſim, per febres. À parte, ut à ſtomacho, à matrice. Qui uerò per ſe ueniunt, id eſt, à parte læſa, uel erunt in auris cartilagine, aut in meatu, aut in auditorio neruo, &c.

Loci conſentientes de cauſis dolorum auris.

Gal. 12. *meth. cap.* 7, *Doloris cauſa aut eſt diuiſio uel alteratio, &c. de omnium dolorum cauſa in genere loquens, &c. ut ſupra dictum eſt.* Gal. *lib.* 3. *de compo. med. per loc. cap.* 1, *Dolores auriũ aliqui ex frigiditate à uentis inducta fiunt, aliqui ex balneis frigidis medicatiſue, aliqui ex inflammatione: interdum circa meatum cutis: interdũ in profundũ progreſſa, ubi auditorius neruus ad*

inflãmatam affectionem peruenit: aliqui ex flatu uentoſo tranſitum non habente, aliqui ex humoribus ſanioſis & mordacibus dolorem excitãtibus oriũtur. Auicen. quarta tertij, cap. 6, Dolor auris aut fit à malitia complexionis, aut fit cauſa apoſtematis aut bothor, aut cauſa ſolutionis continuitatis, &c. uberius hunc locum legito, & plura ad rem faciẽtia inuenies: lege inſuper Alexan. lib. I. cap. 24. ubi diffuſius rem pertractat: uide & Arcul. Sauo. & Gord.

De ſignis dolorum auris.

Indicia omnino communia ab ætate, temperie, anni tempore, arte & uictu præcedente ſumuntur, item ex laborantis relatione. Signa ſi fiant à mala intemperie, ſiue calida, ſiue frigida, cognoſcũtur per ea, quæ in contrarium adhibẽtur. Signa particularia ſunt: nam ſi à flatu fiant, tunc dolor erit tenſiuus, non grauans, & ſonus clarus auditur, non confuſus: ſi à caliditate, præceſſerunt calefaciẽtia, & à frigidis iuuãtur: ſi à frigiditate, grauitas & tumor una ſentientur, & audi-

tus impedietur, si à soluta cõtinuitate, ex eo cognoscitur, quòd aliquid sanguinis uel puris effluit: si ab inflammatione, tunc dolor erit cõtinuus, grauitas cum tumore & febre continua aderit: quòd si intensiora hæc symptomata fuerint, quàm quòd liceat, cum alienatione & frigiditate extremorum, tunc erit inflammatio in intrinseca auris parte. Cognoscitur apostema esse sanguineũ uel biliosum, quum intensius se habeat dolor in bile & sanguine, mitius in pituita & melancholia, &c.

Loci consentientes de signis dolorum auris.

Paul. lib. 3. cap. 23, Auriũ dolor qui à frigiditate fit, ex anni tẽpore, ex uictu præcedẽte, & ex laborãtis tẽperie cognoscitur: at qui ex calida intemperie prouenit, ob id cognoscitur, quòd feruoris cuiusdam sine grauitate seu tensione sensus aderit: qui uerò ex glutinosis crassisque succis fit, ex capitis auditúsque grauitate & uictus præcedẽtis ratione deprehẽditur, &c. Auic. quarta tertij, cap. de taraxen. Si fuerit apostema calidũ in

ipso neruo, significat febres cũ quibus est horripilatio, & tremor, & cõcomitatur ipsum permixtio, intellectus alienatio, &c. Si uerò non sit in neruo, tunc aderũt extẽsio, dolor, grauitas, & pulsus: si causa erit uentositas, significãt ipsam sonitus & tinnitus, nec aderit grauitas: si ulcus & bothor, significat pruritus cum dolore & sanie: si ab humore frigido læditur, à frigidis, & fit fortior in frigidioribus partibus diei: si est à calido, est à cõtrario, &c. Vide de his Arcul. longè alijs melius rem pertractantem: uide etiam Auic. quarta tertij, tract. 1. cap. 25. de signis apostematum in radice auris.

De cura doloris aurium.

Omnis curatio per eius causæ ablationẽ perficitur, & si quid malæ cõplexionis impressum fuerit ac derelictũ, cum suis cõtrarijs tam intrinsecis quàm extrinsecis remouebitur: uerùm si humorum fluxus ad aurem timeatur, cum reuellentibus & euacuantibus auferendus erit, accidentia remouenda, & uictus ratio instituenda erit, &c.

Dolor uerò ex inflãmatione uel erit creti-

cus, uel non creticus. Creticus duabus intentionibus curabitur: prima crisim adiuuando, secunda symptomata remouendo, & uictum ordinando. Crisis quadrifariam adiuuatur: Primo, multitudinem humorũ euacuando, ut uirtus in reliquum potẽtius exonerata agere conetur. Secũdo, uirtutẽ roborãdo cum his quæ sanguinem & spiritũ cumulant, & hoc fiat ante crisim, ne in crisi natura impediatur. Tertio, meatus præparãdo, & superfluitates auris abstergendo ante crisim. Quarto, uirtutẽ stimulãdo, si natura ad crisim tarda uerit, uel si morã natura in crisi cõtraxerit in expellẽdo. Remotio symptomatũ fit, quotiens dolor, modũ excedẽs non frigidis & repellẽtibus, sed rebus molliẽtibus & anodinis demulceatur: nã frigidis & repellẽtibus interdum crisis impeditur. Dolor ex inflãmatione non creticus septem exigit intentiones quæ sunt euacuatio, reuulsio, repercussio per se, & resolutioni mixta, resolutio pura, ablatio symptomatũ, & sex rerum non naturaliũ institutio. Euacuatio fiet per sectionẽ uenæ, si sanguis peccauerit, uel per cholagoga, si

bilis, ut cum rheubarbaro caßia, manna, electuario de succo rosarum, diapruni solu. cū pilulis aureis, &c. Vel per phlegmagoga, si pituita, uel cū pilulis chochijs, turbit, agarico, &c. uel cum pilulis indis, de lapide lazuli, confectione Hamech, si fuerit atra bilis. Reuulsio fiet cucurbitulis, frictionibus, &c. Repercußio in materia calida perficitur cum oleo ros. & quarta parte aceti per decoctionem resoluti, uel in materia frigida cum oleo amygdalarum amararum uel camomillino, &c. Repercußio resolutioni mixta fiet, si subscriptis addatur mucilago, semen cytoniorū, semen lini, fœnugræci, &c. Resolutio fiet per resoluentia & mollientia, quale est diachilon minus, uel emplastrum ex farina hordei cocta cum oleo camomillino. Resoluit etiā ac maturat apostemata auris emplastrū ex farina fabarum, cum oleo liliorum alborū, & est expertū. Victus ratio sit tenuis infrigidās in causa calida, uel ecōtrario in frigida. Vinū carnes & oua uitētur, quāquam uinum in causa frigida absente apostemate cōueniat. Aër sit calidus potius q̄ frigidus,

nam frigidũ inimicũ neruosis partibus est. Symptomata remouẽtur, si fuerint uigiliæ, per ea quæ somnum cõciliant, si syncopis uel surditas, per ea quæ de syncopi ac surditate dicentur, dolor interim cum anodinis uel narcoticis, de quibus plura ex Auicen. & Aet. & iuxta neotericos practicantes habentur.

Loci consentientes de cura doloris aurium.

Quòd omnis cura per eius causæ ablationem fiat, habetur non solùm ex Paulo, sed ex Gal. 3. de cõpo. med. per loc. cap. 1. ibi, Dolores à frigiditate oborti, calefaciẽtibus quàm celerrimè curantur, & dolor ab aqua medicata circa meatum auditorium contẽta, oleo aßiduè infuso curatur, &c. Paul. lib. 3. cap. 23, Dolor aurium à frigiditate calefacientibus curabitur præsidijs, ut oleo rutaceo, laurino: at ex calida conceptum intẽperie contraria discutiunt, ut oui albumen in aurem demissum, lac muliebre, oleum rosaceũ, oleum lumbricorum & asellorum, quos Græci ὄνους χαλκιδίους uocãt. Quòd si à craßis ac glu-

tinosis succis fiat, uel à flatu exitum non habente, cum medicamētis curabitur, quæ aperiunt, incidunt, ut aphronitrum cum aceto & melle, uel fel ouillum cum oleo amygdalino, &c. Aet. ser. 6. à cap. 73, usque ad caput 76. inclusiuè de his uberrimè pertractat, ubi habes, quòd omnia amara citra mordacitatem ac molestiam meatus auris purgant & extergent, ac crassos humores impactos secāt, &c. Auicen. quarta tertij, cap. 8, Si autem est causa, caliditas superflua, oportet ut infrigides cerebrum cum extinguentibus cognitis, & destilles in aurem oleum rosaceum, tepidum, aut albumen oui: & si est dolor uehemens, permisce cum eo camphoram, &c. lege eum fusius, lege insuper Mesu. ibi, summa sexta cap. de cur. aurium, Si dolor fiat à complexione siue materia, solùm alteratione indiget, ut si calida, iuuatur ex infusione albuminis oui recentis, aut mucillagine psyllij: si fiat à complexione frigida, conferunt infusiones calidæ, &c. De dolore ex inflammatione cretico & non cretico loquitur Nicolaus, ibi, Accidūt hæc apostemata ui sym-

ptomatis ſtimulata natura, & quandoque accidunt uincente natura, & fit ſæpe ſecundum ſemitam criſis, & maximè in febribus & apoſtematibus cerebri. Vide Razen 3. cōment. authoritate Gal. de hac re loquētem. Vide etiam in hoc Arcul. 9 almans, qui & ſi quinque modos in adiuuanda criſi declaret, nihilominus ad quatuor reducũtur, ut dictum eſt. Lege etiam aphor. 20. primi lib. ibi, Quæ iudicantur & iudicata ſunt integrè, neque mouere, &c. amplius Galen. in cōment. dicētem, Vbi deficit natura, adiuuãdũ, ne recidiuas materia relicta faciat, &c.

De dolore ex inflammatione non cretico uerba faciunt omnes moderni, ex quibus primùm elicere poteris omnes à me dictas curandi intentiones, quas etiam breuiter habet Auicen. quarta tertij, cap. 8. ibi, Et ſi cauſa fuerit apoſtema calidum, profundum, quod eſt timoroſum propter propinquitatem ſui ad cerebrum, uſquequo ad collectionem perueniat & ſuppurationẽ, tunc poſt phlebotomiam & euacuationem oportet ut adminiſtres lenitiua in primis & infrigidãtia,

& propriè lac mulieris uice post uicem, usque ad diem tertium, & similiter oleum rosaceum, decoctum cum aceto, deinde mucilaginem fœnugræci semine lini in aqua lactis, &c. Paulus loco citato, Si ex inflammatione auris laborauerit, statim sanguis mittendus est, deinde fotus ex oleo dulci & calente per specillum in lana inuolutum adhibeatur, extrinsecus etiam quæ dolorem leniunt, materiámque impactam cōcoquunt superaccommodare, &c. Lege Galenum 3. de compositione medicamentorū per loca, cap. 1. ibi, Dolor uerò ab inflammatione ortus, &c. Pro resolutione abscessus, Galenus 12. meth. cap. 8. ad dolorem aurium ex humore frigido uel flatu, medicamento utitur, quod ex castoreo & papaueris succo conficitur, &c. Mesu. Expertum est diachylon in oleo anethino dissolutum, & ex eis quæ sunt ultimi iuuamenti est ætypi cerotum. Docet etiam cataplasma confici ad hoc idoneum ex farina fabarum, camomilla, uiolis, &c. De uictus ratione & de sex rebus non naturalibus legantur Arcul. &

Matthæus de Grado fuſius. Auice. loc. cit. Et habẽs dolorem frigidũ, potet uinum purum, forte & dormiat: & cũ excitatur, non habet læſionem aliquam, &c. Quòd aer frigidus ſit neruis inimicus, habes aph. 18. tertij lib. ibi, Frigidũ inimicum oßibus, dẽtibus, neruis.

De ſymptomatum ablatione legatur Auic. ibi, Et quandoque neceſſarium eſt in curationibus dolorum uehementium in aure adminiſtrare narcotica, ſicut aliquid ex philonio cũ lacte, uel opium & caſtoreum, & crocum cum lacte mulieris, &c. Aet. ſer. 6 ca. 80, Vbi uerò magnus eſt dolor, neceſſe eſt ſtupefacientibus ſenſum uti, ita ut ad lac muliebre & oui cãdidum modicum opij admiſceamus. Admiſcendum eſt & caſtoreum ad uehementiores dolores pari menſura, ad leuiores dupla proportione, &c.

Obſeruatio de diuerſione.

Hic ad memoriam reuocandum quod in quarta primi dixerat Auic. Quòd ſi ad diuerſum trahere uolueris materiam, primùm dolorẽ mitigabis ac demulcebis, quo ſedato, ad curam te conferas, &c.

Obſeruationes de repercuſsione.

Arcul. 9. almanſ. Antequam fiat repercuſſio, obſeruentur hæc: non ſit materia cretice expulſa, non ſit uenenoſa, non ſit furioſa, nõ plurima, non immediatè à cerebro expulſa, non ualde tenax & craſſa, non paulatim cõgeſta, nõ fluxam ad partem extrinſecã auris.

Obſeruationes de topicis.

Tuſignanus ſeptem conditiones obſeruandas eſſe inquit in his quæ in aurem proiiciuntur: prima, quod inijcitur, nõ ſit calidum nec frigidum, ſed tepidum, & hoc etiã innuit Auicen. cap. 8. Secũda, quòd ſit in parua quãtitate, & hoc habetur ex Auenzoar primo lib. Theiſir. tra. 41. ca. 1. Tertia, quòd ſtet in aure pauco tempore. Quarta, quòd antequã aliud proijciatur, primũ ſit expulſum. Quinta, quòd cùm aliquid inijcitur in aurem, patiens iaceat ſuper latere ſano. Sexta, quòd locus ſit cum auriſcalpio mundificatus propter tortuoſitatem auris. Septima, quòd non adminiſtrẽtur repercuſsiua in apoſtematibus auris, &c. Gal. 5. meth. cap. 10. cõtra Theſſali ſectatores dixit, aurem eſſe particulam

ſiccißimã, idcirco quæ ualentißimè exiccét opus eſſe, ut caſtoreum. Verùm hîc in dolore anodinus, illic in ulcere ſiccantibus fortius uti perſuadet: uide tu illum fuſius.

Obſeruationes in narcoticis.

Auic. quarta tertij, ca. 8, Oportet ut poſtponantur narcotica, uſque quo timeatur ſyncopis, & propriè cùm fuerint humores frigidi: nocent enim eis ualde, & poſt eorum uſum adminiſtra caſtoreum.

Auditui nocentia.

Fumus argenti uiui, ſemen arundinis, lanugo & flos Typhæ, folia caſtaneæ, puluis platani, & puluis inuentus ſuper eius folijs.

Dolorem ac pulſationem aurium curantia.

Dolorem ac pulſationem aurium iuuat uapor decoctionis abſinthij, aqua decoctionis acetoſæ, ſuccus acori cum roſa, oleum in radice aphodilli coctum, allium cum adipe anſeris, ſuccus cucumeris aſinini, ſuccus cucurbitæ cũ oleo roſaceo, in calido dolore, crocus cum oleo roſaceo, ſuccus dracunculi, hederæ,

cãnabis, gallia cũ oleo de been uel de cheiri, galbanum cum oleo liliorũ, grana granatorũ cum melle, succus hyosciami, lactucæ asini, laudanũ cum oleo ros. succus maioranæ, mel liloti, mentæ, paritoriæ, peucedani, polygoni, foliorum populi, porri, plantaginis, prasij, rosarum, rubi, rutæ, salicis, serpentariæ, solatri, adeps anseris, leonis, uulpis, fel arietis, apri, bubali, tauri, suis, oleum liliorum, amygdalarũ amararum, scorpionum, de uitellis ouorum, de semine cannabis, oleum benedictum Nic. de cherua, sisaminum, de nucleis persicorum, laurinũ, de semine raphani, de anetho, de chrysomylis, de been, yrinũ, nardinum, urina apri, bubali, tauri, capræ, oleum de cinnamomo, petroleum in frigido & antiquo, pilulæ sine quibus, hiæralogodion, esdra, cõfectio Nicol. opium cum myrrha, croco, & oleo ros.

De prognosticis dolorum aurium.

Hippocr. prognost. 3. text. 15, Aurium dolor acutus cum febre continua ac uehementi difficilis est, periculum enim delirij abolitionisque imminet. Quia igitur fallax hic locus

eſt, citò etiam aduertere omnia alia indicia à primo die neceſſe eſt, &c. Auic. quarta ter tij, cap. 6, Et peruerſior dolor auris eſt ille, qui eſt ex apoſtemate calido, profundo, & propriè cùm perducit ad commixtionem intellectus: ubi uerò dolor eſt in cartilaginibus extrinſecis, non eſt illic uehemens dolor, nec uehemens timor, ſed primus interdum ſubitò interficit, ueluti apoplexia: interficit tamen magis adoleſcentes quàm ſenes, ſed ratio eſt, quia in ſenibus ignauior ſenſus, nec humores ſunt ad alienationem prompti, ſicuti in iuuenibus.

Authores diſſentientes circa dolores aurium.

1 *Adſerere, in omni dolore auris eſſe in primis repercutiendum.*

2 *Adſerere, dolorem auris non eſſe periculoſum.*

3 *Adſerere, in dolore auris non eſſe ſecandam uenam.*

Confutatio diſſentientium circa dolores aurium.

Ad primum: *Auicen. quarta tertij, cap. 25,*

Si apostema fiat per uiam crisis, oportet ut non intendas ad curam quatenus exigitur, ad curam apostematum, adhibendo styptica & apocrustica, id est, repercußiua in principio. Item repercußio fit ad membrum principale, igitur in omni dolore non est perpetranda.

Ad secundum: Gal. 3. progno∫t. comm. 15, Quòd si dolor fuerit in cartilaginibus, aut in summa auris parte, non est periculũ mortis. At si in profundo ex auditorio meatu doloris sensus affligat, ut etiam neruus auditorius afficiatur, periculum imminet, ne in consensum perducto cerebro, mors repente sequatur.

Ad tertium respondent Auicen. & Mes. quòd in omni dolore à sanguine fieri debeat sectio uenæ. In alijs doloribus reuulsiuam imperant neoterici.

Descriptio vlceris aurium.

Vlcus, Græcis ἕλκος dictum, nihil aliud est quàm continuitatis solutio cum sanie,

quod interdũ extrinſece, interdum intrinſece accidit. Si intrinſece, uel erit in meatu, uel in neruo auditorio, aut circa os, petroſum uocatum. Præterea uel erit ulcus mundum, ſordidum, uirulentum uel corrodens cum dolore, cum mala intemperie & cum inflammatione uel alio tumore, &c.

Loci conſentientes de deſcriptione vlceris aurium.

Gal. 2. meth. cap. 1, Vnitatis nanque ſolutio in oſſe fractura dicitur, in carnoſa parte ulcus. Auic. quarta tertij, cap. 12, Amplius nõ poſſunt eſſe ulcera, quin ſint apparentia ſenſui, aut ſint profunda, & non profunda propinqui temporis uel chronica, &c. Lege Arcul. & plures ulcerum differentias intelliges. Gal. 3. meth. cap. 4. memorat ulcus cauum & æquabile, recens & inueteratum, ſordidũ, purum, liberum phlegmone, & phlegmone impeditum. Similiter de intemperie intelligendum. Lege de hac re Placentinum. De ueris ulcerum differentijs lege Gal. 2. meth. cap. 1.

De cauſis vlcerum auris.

Cauſæ ulcerum ſunt uel humores corrodẽ-

tes, uel aliquis abſceſſus, uel caſus, percuſsio, & res quæ putrefacere uel corrodere poſſunt.

Loci conſentientes de cauſis vlcerum auris.

Arcul. 9. *almanſ.* Cauſæ *ulcerum ſunt apoſtemata uel bothor cùm rumpuntur, nec non humores acuti, item cerumen aurium & uermes, aut res ibidem natæ corrodentes ac putrefaciētes, ſimiliter caſus & percuſsio.* Gal. 4. *met. cap.* 1, *Eſt enim horum duplex ortus, aliàs ab exciſione, ſæpe ab eroſione. Quo pacto fiat exciſio, patet: eroſio uerò ſi intrinſecus ab ipſo animali prouenit, uitioſi ſucci ſoboles eſt: ſin extrinſecus, aut à ualētibus medicamentis, aut ab igne.*

De ſignis vlcerum auris.

Signa ulcerum auris manifeſta ſunt, ſi pus ex aure defluat, nulla in cerebro præterita læſione. Si *fiat ab apoſtemate, ſtatim ex uomica multa puris copia exiet, deinde paulatim & in pauca quantitate.* E *contra uerò, ſi ab humoribus corrodentibus paulatim in primis egredietur, deinde magis abundabit.* Si*gna ulcerum mundorum ab optima & con-*

cocta ſanie cognoſcũtur. Sordidorũ ex craſſitie ac multitudine exeuntis ſaniei. Virulenta ulcera ex fœtore & putrida ſanie ſubtili exeunte nobis innoteſcunt. Corrodentia ſi poſt ſaniẽ ſanguis effluxerit. Fiſtuloſa, ſi lõgo tempore contracta, ſi uirulenta ſanie, ſi ex calloſa ac indurata carne conſiſtant, &c.

Loci conſentientes de ſignis vlcerum auris.

Razes 9. almans. hoc tantùm ſignum poſuit, ſcilicet quum pus ab aure egreditur. De his ſignis fuſius pertractat Arcul. & Auic. Similiter cæteri practicantes.

De cura vlcerum aurium.

In omni ulcerum cura quinque opus ſunt medicamina, abſtergentia ſcilicet, corrodentia, carnem generantia, conſolidantia, ac ad cicatricem inducentia. Abſtergentia idcirco opus ſunt, ut ſanies craſſa glutinoſáque membro adhærẽs amoueatur, qualia ſunt tenuia ac calida circa ſecundum gradum, ſicut mel, &c. Corrodentia, ut ſupercreſcentia carnis

minuantur, & sunt calida & sicca in quarto, ut flos æris, alumen, &c. Carnem generantia, ut sanguis ulceri superueniens in carnem transmutetur : quod fieri nequit, nisi complexio temperetur, & sanguis coaguletur, & sunt sicca in primo, & temperata in actiuis, stypticitatis & abstersionis paucæ, ut thus. Nec opus esset medicamentis in gignenda carne, quum ad naturam tantùm pertineat, ni in generatione carnis excrementum tenuius ac craßius interdum efficeretur, ad quod id tandem opus est, quod redundantiam absumat, & sanguinem coagulet, quale est medicamen siccans & abstergens. Consolidantia, ut humilitas inter utrasque ulceris superficies propinquas contenta ita conglutinetur, ut altera superficierum ulceris alteri adhæreat, & sunt sicca in secundo, cum proportione actiuorum ad membrum ut aloes, sanguis draconis, &c. Cicatricem inducentia sunt, quæ absque mordacitate tãtum superficiem exiccant, ut cortex pini, &c. Sed de his uberius dicemus in libro de chirurgia. Cura simplicis ulceris in corpore

purgato indiget tantùm abstersione & consolidatione. Si uerò ulcus fuerit compositum, puta cum inflammatione, uel mala temperie, aut dolore uehementi, tunc primùm erit inflammationi ac reliquis uacandum, non neglecto interim ipso ulcere, &c. Cura ulcerum auris malignorum præsertim corrodentium quinque medijs perficitur, præcedat tamen euacuatio ac reuulsio ad hæc quæ dicenda sunt. Primò, si quid est putridum, uel corrosum, uel induratum, auferatur. Secundò, quod remanet, optimè mundificetur. Tertiò, substantia iam deperdita regeneretur. Quartò, regenerata substantia ad cicatricem inducatur. Quintò, accidentia corrigantur, & ratio uictus instituatur, &c. Primò putridū auferemus cum unguento AEgyptiaco, cum modico aceti uel uini dissoluto, uel si pars ueluti sensus expers sit, accipiantur uiridis æris, saluminis, & mellis partes æquales, & cum modico aceti fiat collyrium. Secundò, mundificatio fiet cum hydromelle uel rhodomelle, aut œnomelle, aut oxymelle simplici uel scillitico, si materia

egrediens fuerit ualde tenax. Tertiò, ſubſtantia regeneratur cum his quæ mediocrem cum pauca mordacitate exiccationem, qualis eſt aloes, myrrha, ſarcocolla, ſandaraca cum melle & uino diſſoluta. Quartò, ad cicatricem perducunt, olibanum, ſieſmemite, ſarcocolla, &c. Quintò, accidentia corriguntur, ut ſi ſit dolor, cum prædictis in capite præcedenti, ſi ſurditas, cum his quæ de ſurditate dicentur. Ciborum quantitas ſit modica in principio, donec ad ſubſtantiam regenerandam deuenerimus, tunc ſit locupletior, ſed boni ſucci & facilis concoctionis, &c.

Loci conſentientes de cura vlcerum aurium.

Galen. 3. meth. cap. 8, Fieri non poteſt, ut in ulcere, uel carnis productio, uel ſinus impletio, uel agglutinatio, uel cicatricis inductio rectè unquã cedat, niſi ſubiecta caro pro naturali modo ſe habeat: uerùm purgari ſordida, minui que ſupercreſcentia etiã carne ſtatum non ſeruante poſſunt, &c. Ex quibus uer

bis quinque dicta à me medicamenta ad ulcus sanandum opus esse cognosces. De abstergentibus quæ Græcis ῥυπτικὰ appellantur, loquitur Galen. 5. de fac. simpl. cap. 2. ubi inquit, Omnia nitrosa & amara ad expurgandos meatus intro ualere, at cutis & ulcerū sordes nō hæc tantùm, sed & uiribus minora auferre possunt, qualia sunt dulcia, quæ tenuium sunt partium, ut mel, & ex cerealibus eruum, faba, lupini, hordeum, &c. Et cap. 14. de causticis seu urentibus loquens, uehementer esse calida & carnis colliquantia, ut arsenicum, auri pigmentum, sandaraca, & crysocolla, &c. Et cap. 15. eiusdē lib. loquens de his quæ uim ἐπουλωτικὴν habent, id est, cicatricē inducendi, esse desiccantia absque mordacitate dixit, &c. De generantibus carnem lege Galen. 3. meth. cap. 3. ubi ad unguem, quæ à me dicta sunt recitātur, & plura ad hoc munus idonea etiam enumerātur. De glutinatorijs etiam uerba facit cap. 5. eiusdem, & quo pacto ab ijs, quæ cicatricem inducunt, differant, apertè declarat: uide illum fusius. De cura simplicis ulceris lege Galen. 3. meth. cap.

4. De ulcere composito lege etiam similiter Gal. 4. meth. cap. 5. ibi, Verum ulceris quod cum alio affectu coniunctum est, &c. lege tu hunc locum uberius, & inuenies quòd sanari non poßit ulcus, nisi locus in quo consistit, prius sit sanatus, &c.

Breuis Galeni vlcerum curatio quæ 5. meth. cap. 1. continetur.

Omne ulcus siccantia medicamina requirit, ulcus sinum habens, nõ solùm modicè siccantia, sed absterʃoria expostulat: quod uerò coniungi labra petit, ueluti cruentum, magis siccantia, tum quæ sine abstersione leuiter adstringunt, desiderat: quod uerò ad cicatricem perduci debet, non solùm magis adhuc siccantibus, sed strenuè adstringentibus remedijs indiget. At si caro præter naturæ modum intumuerit, acria & demollictia quæ calida & sicca sunt, adhibeantur: si uerò ulceri aliquod symptoma adiunctum sit, primò id remoueatur, deinde ulcus sanetur: si sordes innascantur, tollendæ sunt ijs, quæ maiorem adstringendi uim habeant, quàm quæ carne

implent: si copiosa humiditas adsit, siccantibus medicamentis, quæ propriam speciem non egrediantur, curandum. Agglutinatoria, sint igitur medicamenta siccantia & adstringentia, carnem generantia, siccantia & abstergentia, & sic de reliquis. Si uerò subiecta caro intemperata sit, primùm eius intemperantiæ succurrendum, utique quæ siccior iusto est, humectantibus: quæ humidior, siccãtibus: quæ calidior, refrigerantibus: quæ frigidior, calefacientibus: quæ geminata qualitate intemperata per geminam qualitatem contrariam curetur. Considera insuper intemperantiæ causas, num à toto uel à parte per consensum membrum ulceratum infestent. Primùm enim causæ, quæ adhuc intemperantiam fouet medendum, post hanc ipsi quæ facta est intemperantiæ. Sumitur etiam indicatio à particula læsa, quæ si siccior fuerit, ea magis siccari expostulat: quæ minus talis est, ea minus siccanda. Simile etiam erit de calefaciendo refrigerandóque præceptum. Sumitur etiam à præcellentia membri aut à contrario statu. Itémque ex sensu acri

hebetéue, quum hæc diuerſum medendi modum petant, & reliqua.

De mundificantibus ac abſtergentibus vlcera aurium.

Mundificant ac abſtergunt ulcera aurium ſuccus abſinthij cum melle aphodilli, etiam cum melle & thure, ſuccus omphacij cum melle, ærugo ferri cum aceto decocta, fel tauri cum lacte capræ, licium antiquis ulceribus, mel cum ſale gemeo tepidum, myrthi decoctum, myrrha cum memite, caſtoreo & opio, ſuccus foliorum nucum, & ſuccus oliuæ agreſtis, uirga paſtoris, urina pueri cum cortice granatorum, oleum amygdalarum amararum, rhodomel cum matriſylua & betonica, oleum myrthinum, terebinthina, &c.

De ſonitu aurium.

Sonitus aurium nil aliud eſt, ſi deſcribatur, quàm auditus corruptio, in qua uidetur homini audire id quod certè non audit, hos Græci uocant ἤχους & συρισμούς.

Loci conſentientes de ſonitu aurium.

Auicen. quarta tertij, tract. 1, Hæc diſpoſitio eſt uox, quam homo inceſſanter audit exterius. Et eius comparatio ad auditum, eſt imaginationum & tenebrarum, quas uidet homo, comparatio, &c. B. Id eſt, uocem quandã homo audit, ac ſi exterius audiret: & talem habet comparationem ſonitus ad aures, qualẽ imaginatio ad oculos, &c. Vide etiam hanc eandem ſententiam in Auic. cap. de nocumentis auditus.

De cauſis ſonitus ac tinnitus aurium.

Omnis cauſa ſonitus & tinnitus uel eſt occulta uel manifeſta. Occulta aut fiet à ſenſus audiendi imbecillitate, aut ab eius ſubtilitate: imbecillitas fiet à mala quapiam complexione. Manifeſta nouem modis fiet. Primò ex aëre extrinſeco intrinſecum mouente. Secundò, ex ſanie ſonitum in aure efficiente. Tertiò, ex motu ebullitione humorum excitato, ut in febribus. Quartò, repletione ſuperflua. Quintò, humorum agitatione & uapo-

re. Sextò, caſu uel percuſsione. Septimò, ex humorum magna inundatione. Octauò, ex fame humores commouente & aerem. Nonò, ex medicinis ſoluentibus quæ mouent & non educunt, &c.

Loci conſentientes de cauſis ſonitus ac tinnitus aurium.

Galen. 3. de compoſ. medic. per loc. cap. 1, Sonitus quidam ex flatuoſo ſpiritu generantur, quidam ob exquiſitam ſenſus audiendi ſubtilitatem, quorum neutrius affectionis certa cognitio in principio haberi poteſt. Auicen. quarta tertij, cap. 9, Et inundatio aeris quæ eſt cauſa uocis, aut eſt occulta, aut eſt maior illa. Occulta, quum interdum ſonitus auditur, interdum uerò minimè, & tunc, id eſt, aut propter acuitatem ſenſus, aut propter debilitatem, &c. lege uſque ad illum locum incluſiuè. Et quandoque accidit ſonitus poſt medicinas, quarum proprietas eſt ut retineant humores & uentoſitates in partibus cerebri, &c.

De signis sonitus ac tinnitus aurium.

Dabis operam ut in primis cognoscas qui fiant per se & qui per consensum. Per se enim fiunt quicunque sunt continui & aßidui: per consensum uerò, qui sunt intermittentes, qui dispositione crescente augentur & desinente minuuntur. Signa ab acuitate sensus sunt, quia à mediocribus sonis læditur, nec excellentes tolerare potest, nullúsque adest flatuosus spiritus, nec uapor crassus, nec repletio. Signa ab humore cum flatu, grauitas in aure percipitur, imbecillisque adest auditus: si uerò ex flatu tantùm, sonitus est clarior, nec ulla adest in aure grauitas: si ab humoribus craßis fiant, paulatim crescunt: si à siccitate, fiunt post euacuationes & febres. Signa apostematis supputati sunt, quia dolor præceßit, sonitúsque confusus & sanies apparet. Signa debilitatis sunt superfluitates, si à complexione calida fit statim cum inflatione: si à frigida, econuerso. Cognoscuntur etiam ex prægressa diæta, à uomitu & à progresso pharmaco, &c.

Loci cõſentientes de ſignis ſonitus & tinnitus aurium.

Auicen. quarta tertij, cap.10, In *illo qui eſt continuus & aßiduus, cauſa eſt aliquid ſtans in ipſo cerebro: ſi autem quieſcit, deinde excitatur poſt euacuationem aut uacuitatem, aut quum calor fit uel frigus, fit fortis, tunc eſt per communitatem.* Illum *qui eſt per acuitatem ſenſus ſignificat defectus cauſarum uentoſitatis & repletionis, & mundificationis auditus, & excitatio eius apud ieiunium & uacuitatem.* Paul.*lib.3.cap.23,* So*nitus qui fiunt à craßis glutinoſiſque humoribus cognoſcuntur, quòd non uniuerſim, ſed paulatim increſcunt ac naſcuntur.* Gale.3.de *comp.med.per loc.ca.1,* In *cognitionem peruenimus non tantùm ex procatarcticis cauſis, ſed ex temperie, ex diæta prægreſſa, ut à longo uini potu, à uiolento & multo uomitu, aut à prægreſſa plaga, aut ex auricularium pharmacorum uſu, & ſimilibus. Quinetiam ſi ſonitus aut per interualla redit, aut perpetuò permanet, aut ex eo quod paulatim,*

aut aceruatim fit sonitus. uerùm exacta & certa cognitio habetur, ut si quis ex flatuoso spiritu exitum non habẽte, sonitũ fieri putet, & siccantia uel attenuantia adhibuerit, admotisque apophlegmatismis nihil profecerit, tunc certò cognosces ex auditus subtilitate sonitum fieri, præsertim si acuto audiendi sensu ægrè præditus appareat. Auicen. loc. cita. Factus à siccitate est post euacuationes & febres, & factum à debilitate scies per superfluitates: & quandoque est à complexione calida, fit subitò & cum inflatione, & frigida est econtrario, &c. Vide de his latius Arcul. & reliquos practicantes, & inuenies quæcunque à me dicta sunt.

De cura sonitus & tinnitus aurium.

Quum curatio fiat per causæ efficientis morbum ablationẽ, tunc si à percussione, uento, ebrietate, & à cæteris procatarcticis caussis fiat. Causæ primitiuæ per sua contraria remoueantur, & roboretur auris & cerebrũ. Si morbus hic generetur ex quadam crisi uel

febre, primùm discutienda erit febris, & crisis non prohibeatur, præsertim si ex se natura præualeat: si minus, iuuetur: si uerò ab aliquo particulari membro per consensum orietur, primùm id quod transmittit membrum euacuabitur, & ad aliam regionem materia diuertetur, & eius membri lapsa tēperies per contraria permutabitur: deinde mēbrum recipiens roborabitur, utputa cerebrum cum oleo myrtheo, & auris cū oleo amygdalino amaro, &c. In cura uerò per se ex repletione capitis ab humoribus craßis quatuor curandi erunt intētiones, scilicet euacuatio, reuulsio ac deriuatio, humorū præparatio, ac eorū extirpatio, cerebri & auris roboratio, & regiminis institutio. Euacuatio fiet per ea quæ humorē superfluum euacuant, qualis est hiera colocynthidos, pilulæ fœtidæ chochiæ, &c. Reuulsio similiter fiet cum clysterijs, frictionibus, & hæmorrhoidarum ac menstruorum euocatione. Deriuatio post omnimodam euacuationem cum caputpurgijs, masticatorijs, gargarismatibus, &c. Præparatio humorū præsertim pituitosorum fiet cum syru-

po de ſtechade, de calamento, oxymelle ſimp. & cõpoſito, & cum reliquis quæ ſuprà memorata ſunt, & cum decoctis ſaluiæ roſmarini, uiolarum, betonicæ, maioranæ, rutæ, origani, &c. Humorum extirpatio perficitur cum pharmacis in euacuatione nuper relatis, &c.

Roboratio cerebri & auris fiet remouendo eorum diſcraſiam, cum ſacculis ex milio, ſale, & furfure, aſperſo potenti uino, torrefactis, aut cum fomentis ex camomilla, meliloto, calamento, origano, ſtechade, abſinthio, aut cum pulueribus capiti adhibitis, utputa cum ſpeciebus pleris arcoticon Nic. & diamuſci dul. aut cum his quæ in aurẽ infunduntur, quale eſt oleum amygdalarum amararum cum muſco & nuce moſcata, aut oleũ de uitellis ouorũ, aut caſtoreum in oleo roſaceo diſſolutũ. Victus ratio ſit calida & ſicca, pluuiæ, uenti, ebrietates & ſatietas nauſeatiua & uomitus uitanda ſunt. Item mora ſub radijs lunæ & ſolis, &c.

Loci conſentientes de cura ſonitus & tinnitus aurium.

Auicen. quarta tertij, cap. 2, Sonitus creti-

cus non oportet ut moueatur, quoniam remo uetur cum remotione febris. In eo uerò qui fit ob cõmunitatem, oportet ut intentio ſit mem bri facientis ipſum, & propriè ſtomachi, quare mundificetur & intendatur cerebro, & confortentur auris & cerebrum cum oleo myrthino, auris uerò cum oleo amygdalino, &c. Itidem ait Meſu. cap. de ſonitu. Paul. lib. 3. cap. περὶ ἤχων, Si in febribus aut harum criſibus ſonitus aurium euenerint, nullum eis negotium faceſſere oportet, quippe mágna ex parte ſtatim finiuntur: ſin autem poſt morbum perſeuerauerint, abſinthij decocto fo ueri aures debent, & acetum roſaceum infun di, &c. De cura per ſe ex repletione, quòd tot ſint intentiones, quot diximus, lege Arcul. & alios hac de re loquentes. Auicen. loco cita. Et ſimiliter factum à repletione, oportet ut mũdificetur corpus & caput cum eo quod ſcis, & ſubtilietur regimen, &c. Meſu. cap. de ſonitu, Quando fit per abundantiam & repletionem in capite, cura eius eſt ſolutio & euacuatio cum hiera diacoloquinthidos, & chochijs, & ſimilibus, cũ reiteratione & rei-

teratione, &c. B. Intelligitur de materiæ minoratione ac eradicatione per hoc uerbum reiteratione duplicatum. De præparatione humorum & aliis intentionibus loquitur ibi Aet. ser. 6, Si adhuc remanet ampliori tẽpore, omnibus amaris & acribus & attenuatoriis ac discussoriis utere, quæ paulò antea descripta sunt, &c. lege eum fusius. lege insuper Arcul. Sauo. & Gord. & Mes. ibi, Quãdo fit à uentositate grossa, conferunt caputpurgia, sternutationes post mũdificationem, &c. intelligens de deriuatione & de aliis, prout in ipso reperies, &c.

Obseruationes in cura.

Auic. quarta tertij, ca. 11, Oportet ut omnes isti uitent balneum, solem, & uomitum & clamorem & repletionem, & ut leniant naturas, id est, uentres.

Curantia sonitum & tinnitum aurium.

Curant sonitum & tinnitum aurium, uapor aceti, absinthium cum felle bouino, fel capræ cũ succo porri tepido, colocynthidis de-

coctum in aceto, succus foliorum ebuli, fel tauri cum succo porri, acetum decoctionis hellebori, decoctio caricarum cum sinapi, succus rutæ in cortice granati tepefactus, uapor decoctionis hysopi cum ficubus, oleum de been, cum adipe anatis, oleum liliorum alborum, oleum uiolaceum, amygdalarum amararum, decoctum lauri cum uino antiquo & oleo rosaceo, &c.

De prognosticis sonitus.

Galen. 3. de compos. med. per loc. cap. 1, Si in febribus sonitus fiant, minimè curandi sunt, ut plurimùm enim statim sedātur. Hipp. aphoris. 4. aphoris. 60, Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum. B. Intellige de fluxu cretico, qui facilè adueniens sonitum soluit. Hercul. Antiqui sonitus difficulter sanantur: qui uerò ex natiuitate contrahuntur, nequaquam sanari possunt, &c.

De graui auditu & surditate.

Differunt inter se grauis auditus & sur-

ditas, quum hic tantùm diminutum, auditum, illa uerò omnimodam auditus ablationem significet. Hunc Græci κώφωσιν, *illam uerò* δυσηκοΐαν *appellant.*

Loci consentientes de graui auditu & surditate.

Auicen. quarta tertij, cap. 2, Omne auditus nocumentum, uel est ut destruatur eius operatio, aut auditus minuatur, ita ut quis audiat quod non audit, &c. Lege Arcul. 9. almans.

De causis surditatis.

Omnis causa uel essentialis est, uel per compatiendi rationem. Si essentialis, aut auris pars aliqua læsa est, aut cerebrum. Si pars uel similaris est, uel instrumentalis. Si similaris, tunc uel ab intemperie, uel à soluta continuitate afficietur. Si instrumentalis, tunc ab obstructione aliqua, aut à tumore aliquo præter naturam innato, aut ab aliquo aduentitio, utputa callo, carne, tuberculo, aut à sorde in auribus genita, aut ab humoribus crassis, uel à flatuoso spiritu occupante ob-

orietur. Si causa sit per cõpatiendi ratione͂, tũc uel à toto, sicuti in febribus, ex quibus uapores ad aures deferuntur: uel à crisi iam facta, uel à membro particulari propinquo & remoto, sicut à cerebro & à stomacho. Item fiunt surditates ex paucitate & crassitie spirituum, uel à consumptione corporis, &c.

Loci de causis surditatis & grauis auditus.

Galen. 4. de sympt. caus. cap. 3, Grauis auditus & surditas animanti euenire solent, aut ob auris partem aliquam, aut ob neruum à cerebro descendentem, aut ob cerebrum ipsum, si eadem in parte, unde neruus oritur, læsum fuerit. Proinde harum partium morbi ab illis huc transferendi sunt, ut ij, qui ad similares pertinent, ex intemperie & continui solutione æstimentur: qui uerò ad instrumenta ex obstructionibus, siue ipsarum partium tumor aliquis præter naturam meatum obstruxerit, utputa abscessus, phlegmone, œdema & scirrhus, siue aduentitius, isque omnino præter naturam tumor in meatu

ipso oriatur, ut quum callosum uel carnosum innascitur tuberculum. Atque huc pertinent sordes, quæ creberrimè in auribus gigni consueuerunt. Auicen. quarta tertij, cap. 2, Nocumenta auditus aut sunt complexionalia, aut instrumentalia, aut resolutiua. Singularitatis nocumentum in neruo auditus interdum accidit per omnes causas ægritudinum similium partium & instrumentalium & solutionis continuitatis. AEgritudines consimilium partium in ipso sunt, unaquæque specierum malæ complexionis singularis & compositæ. Et quandoque fit unaquæque earum absque materia, & quandoque cum materia melãcholica, cholerica, phlegmatica, ex phlegmate crudo & uentoso. Instrumẽtales sunt sicut oppilatio, quam facit humor, aut sanies, aut apostema, &c. Lege eum fusius. Hercul. 9. almans. Defectus etiam spirituum seminis quum sunt craßi, est causa grauedinis auditus, & similiter paucitas spirituum, & corporis exiccatio & consumptio. Vide de his Mesu. cap. de surditate. Item Gord. & Sauona.

De signis surditatis & grauis auditus.

Et si per se surditas manifesta sit, nec alijs indigeat indicijs, nihilominus an per essentiam uel per consensum fiat, nisi indicia cognoueris, non facilè rem percipies. Cognoscuntur igitur quæ fiunt per essentiam absente totius uel partis mala dispositione: econtra uerò si per consensum, ex totius & partis prægressa ægritudine, qua aucta surditas augebatur, & remota remouebatur. Cognoscitur etiam obstructio tantùm ex intuitu sub radijs solaribus. Cognoscitur fieri ex materia frigida, crassa, ex grauitate & loci frigiditate, ex commotione cum sonitu: & quia læsio cũ frigidis augetur, cognosces causam esse in neruo auditorio ex dolore. Cognoscitur ex crisi, fieri per præcedentem morbum ad aures terminantem, & eo quòd crisi finita remouetur auditio grauis, &c. Reliqua signa ex relatione infirmi manifesta erunt. Cognoscitur à flatu fieri ex sonitu & tinnitu.

Loci conſentientes de ſignis ſurditatis.

Auicen. quarta tertij, ca. 4, Factum à communitate cerebri ſignificat diſpoſitio in reliquis ſenſibus, ſicuti in uirtute matrice: præterea præceſſerunt nocumenta cerebri, ſicut ſirſen & intellectus cõmixtio, & reliqua quæ dicta ſunt in cap. de ægritudinibus cerebri, ſimiliter de reliquis plura habet Auicẽ. quem fuſius legere poteris. Lege inſuper Arcul. nam ſi omnes ad unguẽ recitare uoluerimus, præterquàm deceat, in mora eſſemus.

De cura ſurditatis & grauis auditus.

Si à nuda intemperie ſurditas prouenerit, per alterationem in contrarium ſanabitur, auriſque roboratione ac regimine contrario diſcraſiæ indigebit, facta tamen aliquali reuulſione, ſi humorum fluxus timeatur. At ſi fuerit frigida intemperies, calidis remedijs curabitur, utpote cum oleo laurino, coſtino, amygdalino amaro in aurem infuſo. Roborabitur auris, ſi his aliqualiter ſtyptica adhibeantur. Similiter calida intẽperies cum oleo

rosaceo, cum aliquantulo aceti bullito curabitur. Si uerò ab intẽperie cùm materia morbus fiat, cogitandum est in primis de qualitate humoris, deinde an principaliter in aure contineatur, an aliunde transmittatur. Et tunc in curatione scopi erunt quinque, euacuare scilicet, reuellere, membrum mandans corrigere, deinde causam coniunctam educere & resoluere, denique discrasiam alterare, & regimen in contrarium instituere. Calida igitur intemperies cum materia euacuabitur per χολάγωγα pharmaca, sicut cum decoctione fructuum, rheubarbaro, pilulis aureis, &c. Frigida materia per sectionem uenæ uel cum chochijs & agarico. Reuellitur etiam materia, ac deriuatur per masticatoria, per errhina, caputpurgia, & per ea quæ pluries à me dicta sunt, imò etiam per cauteria cõmissuræ coronali applicita. Corrigitur membrum mandans euacuando, corroborando, & eius intemperiem alterando. Causa coniuncta resoluitur in causa frigida per exercitiũ, clamores, & uociferationes in aure, uel per ea quæ in aures injciuntur,

uel extrinsecè applicantur, ueluti sunt suffumigia, emplastra, &c. uel lotiones cum aqua thermarum. Regimen in contrarium ordinetur, &c.

Loci consentientes de cura surditatis.

De cura surditatis sine materia loquitur Auicen. quarta tertij, tra. 1. cap. 5. ibi, Quòd si illic est caliditas tantùm, tunc cum infrigidantibus curetur ex oleis & alijs, aut succo granati, ita ut bulliat in cortice suo cum aliquantulo aceti, thuris, & olei rosacei, & destilletur in ipsam aqua lactucæ aut salatri. Illi uerò quod factum est à frigore conferunt omnia olea calida, in quibus sit dissolutum castoreum, &c. De cura intemperiei cum materia, Alexander libro primo, cap. 32. inquit, Quando biliosi humores ad caput delati surditatem inducũt, non difficulter succurritur, modò uenter per χολάγωγα sedulò euacuetur. At si malum ex crassis & crudis humoribus oriatur, principio statim medicamento purgante euacuandum, utputa cum oxymelle Iuliano, uel hiera, uel eo quod cõ-

ſtat ex euphorbio. B. De hac cōpoſitione quæ paratur ex euphorbio, meminit Meſues cap. de ſurditate, & modum parandi docet: ſed in pondere ipſe decipitur, quum loco ſcrupulorum quatuor uſque ad ſex, ipſe à quatuor dragmis uſque ad ſeptem in ouo ſorbili exhiberi iubet, quam quantitatem uix oui cortex abſque uitello & albumine caperet. Auic. loc. cit. In eo quod eſt cholericum oportet ut euacuetur cholera cum ſolutiuo uentris: nam utplurimum cum ſolutione uẽtris ſurditas remouetur, ſi uera materia frigida, &c.

Paul. lib. 3. cap. περὶ δυσηκοΐας καὶ κωφώσεως, At ex crudis craſſiſque humoribus prognatas ſurditates, uel grauem auditum uenæ inciſione curato, aut omnino purgatione ex hiera.

De reuulſione habes Alex. locum in primo lib. cap. 32. ibi, Purgatione uerò egregiè facta, utendum eſt apophlegmatiſmis, quibus per os capitis pituita purgatur & ἐῤῥινοῖς καὶ πταρμικοῖς, &c. Vide de his latius Meſuen. & Arcul. De reſolutione loquitur Auicen. loco ſupracitato ibi, Et ex-

ercitium est uehementis iuuaminis, & similiter uociferatio uehemens in aure, & clamores buccinarũ: & quãdoque ponitur in aure caput embubæ, ut ad ipsam peruenire faciat uaporem decoctionũ resoluẽtium, & confert succus rutæ cum melle & castoreo, &c. Obseruentur quæcunque dicta sunt in capite de dolore auris.

Conferentia & acuentia auditum.

Confert & acuit auditum uapor, siue fumus aceti, succus aristologiæ cum melle, succus foliorum capparorum, uel oleum decoctionis eius radicis, castoreum, cucumeris asinini succus, acetum decoctionis hellebori nigri, flos ac̃ris qui ex eo albus est, tritus & insufflatus, delet antiquam surditatem. Auic. oleum decoctionis seminis laureolæ, mercurialis cum uino instillata serpentaria, suffumigium sulphuris, radix brioniæ & uitis albæ, oleum laterinum, albuchaßis, oleum cucumeris syluestris, amygdalarum amararum de been, oleum laurinum, sotira Nicolai iniecta auditum reddit, theriaca magna, pi-

lulæ aggregatiuæ, hieralogodion, & fel, & urina capræ cum galbano.

De prognosticis surditatis.

Hippoc. *aphor. 4. aphor. 28, Quibus biliosæ deiectiones superueniēte surditate cessant, & quibus surditas superueniētibus deiectionibus cessat.* B. *Intellige cessare surditatem ex deiectionibus, præsertim si à febribus uel bile ad cerebrū mota ipsa fieret: nam in cæteris casibus locū nō haberet Aphoris.*

Paul. *lib. 3. cap. cit. Quæ ab origine, uel à prima natali die, sed lōgissimæ & absolutæ surditates constituuntur, nullo remedio eliduntur. Quæ uerò non absolutæ, sed diuturnæ sunt, ipsæ etiam nullam curam recipiunt, aut certè difficillimam, &c. id est, quæ ab origine fiunt surditates, arte curari non possunt: siquidem neruus auditorius meatum fortè non habet, unde species soni hauriat. uel si habet, locum fortè non occupat, quem iure possidere deberet: aut uehemens adeò inest obstructio ex carne oborta, ut minimè curationem admittat. Vide de his Mesuen.*

Hippoc.aphor.4.aphor.60, Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens aut aluus turbata ſoluit.

De Parotidibus.

Parotides ſunt abſceſſus poſt aures de genere inflamationum, quæ accidunt in carnibus glanduloſis, ſicuti in emunctorijs.

Loci conſentientes de parotidibus.

Paul. lib.3, Parotis eſt glandularum ſub ipſis auribus paßio. Gal 3. de comp. med. per loc. cap.2, Parotides ex genere inflammationum ſunt, fiúntque glãdulis circa aures affectis. Itidem ait Aet. *ſer.6. cap.* 89. Auicen. *quarta tertij, cap.* 24, Hæc *apoſtemata ſunt ex genere apoſtematum accidentium in carnibus mollibus & propriè glãduloſis, & nominantur naſcentia auris, &c.*

De cauſis parotidum.

Parotides uel à parte uel à toto fieri poſſunt. A` parte, obſtructis in capite humoribus: à toto corpore, ſi qua fuerit criſis in fe-

bribus. Hoc *autem contingit ob eam quæ est in febribus caliditatem, relata multitudine ad caput.* Fiunt *interdum à materia sanguinea aut biliosa, interdũ à pituitosa, aut melancholica, aut uenenosa iuxta semitam epidimiæ, &c.*

Loci de causis parotidum.

Paul. lib.3.cap.23, Parotis *fit à materia morbi illic emanante, modò à capite humoribus in eo obstructis, modò à reliquo corpore in febribus crisim expertis oritur, &c.* Quòd *in febribus ob earum caliditatẽ fiant abscessus, lege* 4. *aphor.* Gal. *cõment.*31. *ibi,* Laßitudinẽ *habẽtibus in febribus, &c.* Auic. *loc.cit. cap.*23, Et *hæc apostemata omnino fiunt à materia sanguinea aut cholerica, & quandoque melancholica aut phlegmatica, & quandoque ex his mixta.* Vide *latius in hoc* Arcul. *& reliquos practicantes, &c.*

Alexan. *lib.*1.*cap.* 34, Parotidum *igitur aliæ originem ad copiosum sanguinem referunt, aliæ ad tenuem calidum & biliosum humorem, aliæ ad gelidum crassúmque succum, &c.*

De indiciis parotidum.

Si fierent à ſanguine, rubor loci, dolor, febris ſequens, caliditas, grauitas, manifeſtè indicant. Si à bile, eryſipelas, dolor punctorius, uel mordicans, febris ſuccedens, color pallidus, pauca grauitas aderit. Si à pituita in compreßione aderit inundatio, color albus, uel rubedo ad albedinem decliuis, dolor non intẽſus, nec ſequitur febris, niſi dum pus conficitur, adeſt etiam grauitas. Si à melancholia, durities, nullus ferè dolor & color liuidus oſtendunt.

Loci de indiciis parotidum.

Auic. loc. cit. Significant quod eſt ſanguineum rubedo & grauitas, & expulſio eius apud compreßionem, & conſtrictio in meatibus, & ſignificant cholericum ex ſanguine ſubtili, dolor mordicatiuus, fiſtuloſus, id eſt corroſiuus ſine grauitate multa, &c. Alex. loc. cit. loquitur etiã ipſe de his indicijs, ibi, Quæ feruentis humoris plenitati adſcribuntur, dolores intentißimos pariunt: quæ uerò tenui ſubtiliq; humori eryſipelaceas inflã-

mationes referunt, nulláque grauitate, neque dolore locum excruciant, &c. de aliis indiciis lege latius hunc locum.

De cura parotidum.

Cura eisdem et præsidiis, quibus alios abscessus curare solemus, perficitur, præter quod nec styptica, neque repellentia in morbi principio conueniunt: uerùm sanguine exuberante prius sectionem uenæ moliemur, qua peracta considerandum num parotides in tumorem attollatur, an adhuc altius delitescant: si in tumorem erumpant, tunc lenientibus mollientibúsque, ac digerentibus medicamentis utemur, qualia sunt quæ ex farina hordeacea, ex semine lini, fœnigræci, althea, camomilla, lapatho, & infusa axungia parantur. Si uerò altius delitescant, tunc natura cum attractoriis præsidiis, ueluti cum cucurbitula & fotuū crebro usu, adiuuanda erit. Si uerò abscessus ad suppurationem se conferat, pus mouētibus utemur: deinde scissa cute pus excerni cogemus: quòd si dolores interim ægrum molestent,

his dolores mitigabimus quæ moderatè humectant ac calefaciunt, &c.

Loci de cura parotidum.

Auic. *quarta tertij, cap.* 25, Oportet ergo *ne intendas ad curam eius inquantum exigitur ad curam apostematum, adhibēdo styptica & apocrustica in principio, deinde compositionem regiminis, deinde resolutionem puram. Imò oportet ut incipias, & propriè quando accidit in febribus cum dolore capitis, & adiuues ad extrahendum materiam ad apostema cum omni ingenio & cum uentosis, &c.* Galen. 3. de compos. med. per loc. cap. 2, Non *utimur in parotidibus, ut in alijs partibus inflammatis, in principio repellentibus, sed uice uersa attractorijs, ut affligentem humorem ex profundo ad cutem attrahentes, naturæ opem feramus, &c.* Vide *latius* Aet. ser. 6. cap. 89. Paul. lib. 3. cap. cit. Si *igitur altè adhuc delitescens parotis in tumorem non attollitur, natura debet adiuuari præsidijs, quæ coactas sordes extrahant, uel etiam cucurbitula adglutinata, uel crebro fotuum usu.* Sin in-

flammatione tentata in tumorem erumpat, ijs quæ leniant & concoquunt, utemur cataplasmatis: at si sanguis exuperare uideatur, prius sectione uenæ ipsum euacuabis: deinde medicamentis utere, quæ puri mouendo sunt: & ubi abscessus ad suppurationem spectarit, cute descissa pus excernetur, uel acri medicamento erumpetur, &c. Vide Alexan. Tral. *longè fusius de singulis his tumoribus disserentem.*

De *mitigando dolore lege* Auicen. *ibi*, Si *fuerit initium eius cum dolore uehementi, sis contentus uaporatione, &c.*

De prognosticis parotidum.

Auic. loc. cit. Et *fortasse cõsequitur quandoque ex uehementia doloris eius ut interficiat, & apostematum, quæ fiunt sub origine auris, illud est magis incolume, quod est secũdum semitã bonæ crisis.* Illud *uerò quod est à crisi, cũ qua non est signũ maturationis, aut præcedit bona crisis, est malũ, &c.* B. Ratio *est, quia quæcũque ante materiæ cõcoctionẽ à natura fiũt crises, malæ sunt: quæ uerò cocta*

materia, bonæ: nam satius est naturam uincere, quàm uinci. Paul. loc. cit. Si in altum recurrat colluuies, periculum haud mediocre subsequuturum est, &c. Lege etiam de his fusius Arcul. & Sauonarolam.

De narium affectionibus, & primò de polypode & ozena.

Tres inueniuntur narium propemodum similes affectus, Sarcoma, quod in descriptione polypi ponitur, Ozena & Polypus. Sarcoma, est præternaturale incrementū carnis in naribus. Ozena uerò, est ulceratio profunda in naribus tetri odoris atque halitum emittens. Polypus uerò, est quoddam sarcomæ simile polypis piscibus: nam sicuti illi multas habent propagines, mollésque sunt atque augentur, ita hic quoque affectus. Differt tamen sarcoma à polypo magnitudine tantùm & opificio, &c.

Loci consentientes de polypode & ozena.

Gal. 3. de compos. med. per loc. cap. 3, Et

Paul.lib.3.cap.24, Polypus tumor est præter naturam in naribus ortus, polypodis carni similis iuxta substantiæ proprietatem. Ozena uerò, ulcus est putridũ ex humorum acriũ illuuie creatum. Gal.lib finit. med. differentiã inter polypum & sarcoma enarrat. Auic. nullum agit de polypo caput, nisi illud sit in quo de hæmorrhoidib⁹ & alharnabeth agit, ubi carnes esse in naso additas asserit, nec de ozena sermonem facit, nisi fortè in capite ulcerum nasi cõtineatur. Vide latius Gal. 3. de compos. med. per loc. cap. 3. ibi, Ex genere tumorum præter naturã polypodes in naribus generantur, &c.

De causis polypodum & ozenæ.

Ozenæ cæterorúmque ulcerum ac tumorũ causæ esse possunt multiplices, sicuti à uulnere, ab abscessu, ab humorum acrium influxu, â uaporibus acutis paulatim rodentibus, donec ulcera pullulent. Causæ etiam esse possunt quæcunque hæc omnia irritare possunt. Similiter polypodes fiunt ex humoribus craßis à cerebro ad nares influentibus,

uel ex ipsarum narium nutrimento, à facultate nutritoria & auctrice, in carnem mutato, &c.

Loci de causis polypodum & ozenæ.

Gal. 3 de cōpos. med. per loc. cap. 3, *Manifestum est affectionem hanc polypodis ex crassis & uiscosis humoribus generari, & ozenæ ex humorum acrium & putrescibiliū influxu generantur, ita ut si acres solùm sint, ægrè curabilia ulcera producere consueuerunt, non tamen graueolentia.* Auic. *quarta tertij, de ulcer. in naso cap. 3, Quandoque generantur ulcera in naso ex uaporibus acutis aut malis aut catarrhis acutis, &c.* De *his legito accuratius* Alexand. *lib. 1. cap. 35,* Et Paul. *ibi, Ozena est ulcus ex humorū acrium illuuie creatum, &c.*

De polypodis & ozenæ cura.

His *ambobus curandi scopus idem est, ut primum corpus euacuetur, materiáque per reuulsionem ac deriuationem adhuc fluens*

intercipiatur, capûtque firmetur ac corroboretur: quo corroborato ad narium curationem progrediendum, ita ut in ozenis affecta pars tum per repellentia, tum discutientia pharmaca resiccetur, sed in polypo partim adstringant, partim siccent ac extenuent, partim discutiant ac condensent. Si igitur totius corporis humorum copiæ indicia adsint, euacuatio prius aut per sanguinis missionem, aut purgatione per hieram perficietur: deinde loco indãtur remedia. Cura ozenæ erit prout de ulceribus aurium dictũ est. Polypodis uerò cura fiet, si cum filo tenui ligetur, & in radice sua incidatur: & ubi æger manualem abominatur operationem, procurandum est ut acribus medicamentis polypus extirpetur, sicut cum puluere corticum granatorum, arsenico, ære usto, nitro, cãtharidibus, &c.

Loci de cura polypodis & ozenæ.

Gal.3.de compos.med.per loc.cap.3, Cæterùm curatio utrisque his communis ozenæ

& polypodi, ut primùm caput ſiccetur, firmetur, & corroboretur, quum palàm ſit, ob uitiatorum humorum redundantiam defluxum ex eo prouenire: quo roborato, ad naris curationẽ progredieris, ſcopo in ozenis propoſito, ut affecta pars per mixtæ facultatis pharmaca, tum repellentia, tum diſcutientia, reſiccetur. Repellunt auſtera & acerba, quæ adſtringentia dicuntur: diſcutiunt uerò calida & ſicca facultate prædita. Similiter in polypode mixta materia medicamentaria opus eſt, ut partim aſtringat, partim ſiccet & attenuet, partim diſcutiat & condenſet, &c. Paul. lib. 3. cap. 24. itidem ait, ibi, Quum totius corporis humorum copiæ ſuſpicio fuerit, hæc prius aut ſanguinis dimiſsione aut purgatione ex hiera euacuetur, &c. Auic. & Meſ. curationem polypodis manualem docẽt, per inciſionem & cauterium cum ferro ignito, aut acri medicamine, quos, ſi lubeat, leges. Hercul. recitat ung. de quo, inquit, modernos ſe profiteri omnem polypum & carcinoma curare, & eſt medicina fortis, cuius operatio durat tribus diebus, ſed circunſtantes partes

cum defensiuis & siccis frigidis defendantur, cuius descriptio hæc est. ℞ cãtharidarũ p. i. arsenici sublimati p. 5. uel plus & minus, prout fortius aut imbecillius operari desideras, & cum oxymelle simplici aut sapone nigro fiat unguentum: caue tamen membra principalia: nam tota uis in arsenico reponitur, &c.

Polypum & ozenas curantia.

Faciunt ad remotionem polypi, puluis antimonij, arsenici, aristologiæ, calcanti, ciclaminis, dragonteæ, æris usti, floris æris cũ melle uel succo serpentariæ, succus mali granati, uidelicet grano rum eius acetosorum cum ossibus suis cum melle coctus ad spißitudinem, hermodactilus cum ære usto. Faciunt etiam ad ulcera narium, aloes, aristologia, auri pigmentum, ciperus, ciclamen, licium, plantago, sicla, sumach, bleta, &c.

De polypi & ozenæ prognosticis.

Auic. quinta tertij, ca. 2, Carnes additæ si sunt, molles, albæ, & nõ sit in eis dolor, sũt fa

cilis curationis. Quæ uerò sunt rubeæ aut fuscæ, uehementis doloris: cum sanie fœtida, sunt difficilis curæ. B. Molles, quia pituitosæ facilè curationem admittunt, sed liuidæ difficulter, quum cancri propemodum naturam sapiant. Mesu. cap. de polyp. nar. Polypus qui fit in naribus durus, niger, & non tractabilis, & mollis & putridus & fœtidus, fortaßis nõ sanatur: sed qui elõgatur & pẽdet, habẽs radicem gracilem, non nimis profundatam, curatur per incisionem, &c.

De dolore dentium.

Manifestum est quid dolor sit dentium, sed locus doloris adeò latet, ut uix à medico diuinari poßit. Qua de re triplex erit doloris locus, aut in substantia ipsius dentis, aut in neruo ad radicem dentis prostrato, aut in gingiuarum substantia inflammationem patiente, &c.

Loci consentientes de dolore dentium.

Gal. 5. de compos. med. per loc. cap. 8, Ex

dentium affectionibus aliquæ euidenter apparent, ueluti quum perforati, denigrati aut detriti sunt, aut frigida nec calida ferunt, sed ab utrisque aut ab altero solo dolor eis contingit: aliquæ non manifestè apparent, ueluti quum circa corpus dentis in profundo obortus sentitur, &c. lege de his Paul. lib. 3. cap. 26. & Auic. septima tertij, cap. 4.

De causis doloris dentium.

Causa doloris dentium aut est mala intēperies, aut soluta continuitas. Si mala intēperies, uel nuda erit, uel cum materia: quæ si fuerit multa, partes extendens, dolorem excitabit: si uerò pauca, tenuis & acris, tunc ulcus inde orietur, & per consequens dolor: at si erit intemperies nuda absque materia, tunc erit uel flatuosa, uel nimis calida & frigida, &c.

Loci consentientes de causis doloris dentium.

Auic. septima tertij, cap. 4, Causæ doloris dentium sunt aut malitia complexionis pura

cum frigore & calore, aut est cum materia aut uentositate: si cum materia, uel hæc est multa uel pauca, crassa uel acuta, aut materia apostemans dentem, uel erodens, uel uermem nasci faciens, & tunc uel à capite, uel à stomacho, uel à toto, ut in febribus materia descendit, &c.

Galen. 5. de compos. med. per loc. cap. 8, Perforantur dentes ex acrium ac rodentium humorum influxu, uelut ulcera in cute citra externam causam: similiter dentes liuidi siue denigrati ex humorum uitiatorum influxu fiunt, &c.

De signis doloris dentium.

Dentes esse affectos cognoscimus ex sua nigredine uel corrosione: sed si in suo permanserint colore, inquirendum est, num malus color in gingiua uideatur, aut si tumida, aut quid erosionis uel putrefactionis in se habeat: nam tunc ex se dens non dolet, sed ex mala affectione in gingiua: uerùm si nihil horum adfuerit, coniecturandum est affectionem esse in neruo, præsertim si dolor in

profundo ſentiatur. Cognoſces *etiam hæc, ſi gingiuam gingiuæ, uel dentem denti comparaueris: ita etiam mala intemperies ſiue calida ſiue frigida, per colorem cognoſcitur, ut ſi pallida, rubea, alba, item ex applicitis, iuuãtibus ac nocentibus, &c.*

Loci conſentientes de ſignis doloris dentium.

Gal. 5. de comp. med. per loc. cap. 8, Si dẽtes liuidi per omnem ſuam ſubſtantiam facti appareant, nihil mirum eſt ipſos quid inflãmationi ſimile pati, &c.

Auic. ſeptima tertij, cap. 5. omnia ferè recitat quæ à me nuper relata ſunt. Vide *inſuper* Arcul. *9. almans. &* Meſu. *cap. proprio.*

De cura doloris dentium.

Cura duplex eſt, uniuerſalis & particularis. V*niuerſalis in ſe continet euacuationem, reuulſionem, & fluxus cohibitionem.* Eua*cuatio fit uel per ſectionem uenæ, aut uentris ſolutionem, præſertim ubi abſceſſus aliquis, aut ſanguinis copia in cauſa fuerit.* Secetur

igitur primùm uena cephalica, deinde quæ ſub lingua latet. Reuulſio fiat cum cucurbitulis & extremarum partium frictionibus, &c. Fluxus cohibetur per pilulas alchaiber nominatas. Cura particularis duplex, regularis & coacta. Regularis erit in materia calida, ut primùm deſtillationes repellantur cũ frigidis, ſicut roſa, myrtho, cãphora, &c. deinde repellentibus diſcutientia cõmiſceantur, & in fine reſoluentia & maturantia, prout ad inflãmationem pluries dictum eſt, adhibeantur. Cura coacta conſiſtit in auferendo ſenſum, quo ablato dolor ſedatur. Si uerò inflammatio fuerit in neruo dentis, tunc dens eradicandus erit. Si uerò præ mollitie dens eroſus ſit, reddere oportet eum duriorẽ per auſtera & acerba medicamina. Si liuidi & nigri, per reſiccantia pharmaca.

Loci conſentientes de cura doloris dentium.

Galen. 5. de compoſ. med. per loc. cap. 8, Eroſiones dentium, ſiue cauernæ, per exiccationem influentis humoris uitioſi ſanantur: qui ſi paucus fuerit, ex localibus auxilijs

exiccãtibus medela ſufficit: ſi multus influẽs humor, uniuerſi capitis rationem habere conuenit: ſed ſi caput à reliquo corpore afficiatur, totius corporis cura gerenda eſt. Porrò eroſos dentes, qui præ mollitie perpeßi ſunt, reddere oportet duriores per auſtera & acerba medicamenta. Simili etiam cura indigent liuidi & denigrati cum perforatis per reſiccantia pharmaca, &c. Auic. ſeptima tertij, cap. 6, Inquirendum an per ſe uel per cõſenſum fiat dolor: ſi per cõſenſum, incipe ab euacuatione membri conſentientis cum phlebotomia, & uentris ſolutione, cum hiera aut ſcamonio: ſi uerò per ſe, cum ſcarificatione, & ſimilibus: deinde ſi materia calida, cum frigidis: ſi frigida, cum calidis: ſi ſicca, cũ humectantibus & dolorem lenientibus: ſi fuerit in cauſa ſiccitas, confert ut fricetur dens cum butyro & adipe anatis, &c. Meſu. Intentio in cura duplex eſt, uniuerſalis & particularis: uniuerſalis habet tres res, prima eſt euacuatio, &c. Vide eum fuſius: uide etiam Arcul. 9. almanſ. cap. proprio, & alios practicantes, &c.

Obſeruatio in cura doloris dentium.

Gal.5.de compoſ. med.per loc.cap.9, In dolore dentium citra gingiuarum inflammationem, ſiue in proprio dentium corpore, ſiue in neruo dolor fiat, uehementiſsimis opus eſt medicamentis, ſiue quis uelit repellere, ſiue diſcutere doloris cauſam, ſiue humor ſit, ſiue uentus, & propterea omnia acerrimo aceto præparentur, &c.

Nocentia dentibus.

Nocent dentibus, braſsica, dactyli, gumæ, granata dulcia, lac, nix, porrum, raphanus.

Curantia dolores dentium.

Ad dolorem dentium ualent acetum, uinũ decoctionis acetoſæ, acorus, aphodillus, allij decoctum cum pini ligno & olibano, alumen, amygdalarum folia in aceto cocta, aſſa been, betonica, borax. Pulſationem dentis mirabiliter tollit chameleontis nigri decoctio, cappares, lac capræ, radix chelidoniæ, cypreſſus, colocynthis, cornu cerui decoctum,

radix cucumæ masticata, hedera, galla, gith, gramē, lacca, malua, melissa, mezeron, morus, nasturcium, peucedanū, pinus, pyrethrū, portulaca, rosmarinus, sandaraca rosa, ruta, sumach, saxifragia, hyssopus, sparagus, oleum uermium terrestrium, myrthinum, de citro, de uitellis ouorum, oleū benedictum Nic. & dētifriciū Democriti. Auic. tra. 4. sum. 2. 5. medicamen Andronici. Auic. eodem in loco. mitridatū Nic. Sotira Auic. prima quinti, &c. Reseruant ad dolorem dentium, succus ceparum, sanguis testudinis marinæ fricatus, &c.

De doloris dentium prognosticis.

Auic. tertia tertij, cap. 5, Si affectio fuerit in gingiua, nunquam remouebitur dolor cum dentis extirpatione: si uerò in neruo fuerit, nec per remotionem dentis interdum remouetur, & interdum iuuat. B. Quòd dentis eradicatio minimè utilis sit, omnibus notum est: at si in neruo fuerit, exempto dente facilè curatur, quum materia quæ prius cum dente erat retenta, exitum habeat: non iuuat

interdum, quum materia ſit craſſa & neruo nimis adhæreat,&c. Hipp. 4. aphor. aphor. 53, *Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, iis fortes fiunt febres.* Lege *etiam* progn. 1. tex. 24. *ibi, Si quis ſtudeat dentibus non conſuetus à pueritia ita facere malum.*

Authores erronei diſſentientes circa dolores dentium.

1 *Adſerere, dẽtes per ſe dolorem poſſe pati cum zoar primo theiſir.*

2 *Adſerere, dolores dentium magis affici à calido, quàm à frigido.*

3 *Adſerere, dentes ab aliis oßibus non differre.*

4 *Adſerere, in dentibus non poſſe apoſtema ſpurium fieri.*

Confutatio diſſentientium circa dolores dentium.

Ad *primum,* Ariſt. 1. & 3. *de anima,* Pilis, *oßibus, unguibus nullus eſt ſenſus, quum ſint naturæ terreæ, propter quod etiam plantæ*

nullum habent sensum: sed dẽtes sunt ossa per Auic. prima primi, cap. de anoth. oßium, & secundo de generatione animalium cap. 6. igitur dolorem non patiuntur: nec obstat dictum Gal. 3. de sympt. cau. nec Arist. problem. 2. & 3. cap. 6. problem. 22. ubi habetur, quòd dentes celeriter & dolent, & sentiunt frigus & sic patiuntur: nam hoc non per se, sed potius per accidens euenit.

Ad secundum, Hip. aph. 5. aph. 18, Frigidum inimicum oßibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ, calidum uerò utile, ubi Gal. Quæcunque partes sunt natura frigidiores & penitus exangues, citius ac magis à frigido offenduntur, quàm à calido, &c.

Ad tertium, Arist. 2. de generatione animalium cap. 6. & 2. de anima, inquit, quòd ossa non crescunt, ibi, Omnium natura constantium impositus est finis magnitudinis & augmenti, sed dentes crescunt, ut patet experientia, igitur ab alijs oßibus differunt: alioqui in contritione & contactu, nisi crescerent, omnino contriti perderentur.

Ad quartum respondet Serapio, 2. de den-

tibus,ibi, Si dentes in ſuo toto corpore uiriditatem accipiunt,tunc non mirandũ ſi conſequatur eos,quod ſimile ſit apoſtemati. Vel dic poſſe apoſtemari per uiam congeſtionis, id eſt , ex ſuperfluitate nutrimenti , non per uiam rheumatis,ſicut alia apoſtemata. Lege Concil.dra.96.

De gingiuarum affectionibus.

Accidunt gingiuis inflammationes,ulcera ſerpentia,parulis & epulis. Inflammatio eſt calidi ſanguinis influxus.Parulis,eſt alicuius partis inflammatio, quæ niſi diſcuſſa fuerit, in ſuppurationem uertitur.Epulis,eſt carnis excreſcentia,quæ ab inflammatione contracta ad intimos molares dentes pertinet,nõnunquam cum febre & dolore,&c.

Loci conſentientes de gingiuarum affectionibus.

Gal.6.de comp.med.per loc.cap.1,Inflãmatio eſt calidi ſanguinis influxus,&c.Aet. ſer.8.cap.24,Parulis eſt inflãmatio alicuius partis gingiuarum cum tumore, quæ ubi non diſſoluitur,ſuppuratur. Epulis uerò, eſt ex-

crescentia carnis ab inflammatione consequuta, iuxta interiorem dentem molarem, aliquando cum febre & uehementi dolore internarum mandibularum, ut neque os ægro aperire liceat, contingens, &c. Lege de his etiam Paulum.

De causis gingiuarum affectuum.

Causa uel est extrinseca uel intrinseca: si extrinseca, tunc erit uel pluuiosa constitutio calida & humida, uel cæteræ dispositiones ad humorum putredinem paratæ. Si intrinseca, uel à parte ortũ habet, uel à toto: à parte, sicuti à capite uel à stomacho: à toto, sicuti in febribus, uaporibus scilicet ad gingiuas peruenientibus, ex quibus ulcera & inflãmationes oriuntur, eo quòd in hac oris partes tam tenues & debiles facillimè imprimantur, &c.

Loci consentientes de causis affectuum gingiuarum.

Auic. octaua tertij, cap. 1, Gingiuæ accidũt apostemata causa materiei descendentis ad ipsam secundũ plurimum ex capite, & quã-

doque ex communitate stomachi, & quandoque accidunt in principio hydropisis ex malitia formæ ob id quod ex uaporibus corruptis ad eam eleuatur, &c.

De signis affectionum gingiuarum.

Cognoscitur *humor putridus per colorem & tactum: nam cognitio nostra quæ per uisum quandoque decipitur, ex tactu interdum certior fit: ex tactu enim omnes qualitates percipimus, ut durum, molle, calidum, frigidũ: interdum inflammationes & ulcera per se manifesta sunt, & plerunque cũ febre fiũt.*

Loci consentientes de signis affectionum gingiuarum.

Auic. loc. cit. Et significatur genus materiei per colorẽ & tactum, & quãdoque sunt ex eis manifesta, recentia, uelocia ad suscipiendam curam, &c.

De cura affectionum gingiuarũ.

Vbi *totum corpus apparuerit aut multitudine humorum refertum, aut eorum malitia uitiatum, primùm antequam ad topica per-*

uenias, per sectionem uenæ, per purgationem ac inediam curabis: quũ uerò ad topica accesseris, duo scopi erunt considerandi: alter ab ipsius affectionis indicatione, alter à particulæ quæ curatur natura. In ipsa affectione conuenit ut in principio id quod influit, repellatur. Repellentia sunt quæ adstringendi uim habent, post principium usque ad morbi finem pharmaco opus est repellẽte & discutiente, sed primo tẽpore adstringens præcellat, in fine uerò discutiens, intermedio tempore æquales utriusque partes sint. Si uerò quid induratum de inflammatione relinquatur, non sunt adstringentia cum discussorijs miscenda, sed ita curandum, ut concoctoria præcedãt ad discussoria. In particulæ natura, consyderetur superficiem oris esse cute totum corpus ambiente molliorem ac rariorem. qua de re non fortibus auxilijs indiget, &c. Cura parulidis fiet per discussoria, antequam suppuretur, sicuti per collutiones ex decocto seminis lini, sed epulidis inflammatio cum discussorijs ac siccis deprimentibus auferetur, &c.

Loci conſentientes de cura affectionum gingiuarum.

Gal.6.de compoſ.med.per loc.cap.1.eandemet methodum enarrat, quam nuper retulimus,ſed longè ſatis fuſiorem. Aet.ſer.8.ca. 24.& 25, Parulis diſſoluenda eſt antequam ſuppuretur per collutiones, quales ſunt,ſuccus ptiſanæ, decoctum ſeminis lini, deinde ſiccis deprimenda eſt carnis eminentia. Similiter epulis inflammatio cum diſſoluẽtibus & ſiccis deprimentibus curanda eſt: quòd ſi ſuppurentur, incidantur, & ulcus per collutiones curetur. habes remedia epulidis ex Gal. 5.de compoſ.med.per loc.cap. 9.& à Paul. lib.3.cap.26.

Auicen. octaua tertij, cap.2. loquens de inflammatione,inquit, Si materia eſt ſuperfluitas calida, tunc adminiſtra euacuationẽ & phlebotomiam, & cura in principio cum collutionibus oris infrigidantibus, & ſit in eis ſtypticitas, ſicut aqua myrthi, & foliorũ frigidorum ſtypticorum, & decoctio balauſtiarum glandium, & ſuccus portulacæ, ar-

noglossæ, &c. Lege de his Galenũ fusius in loco nuper citato, &c.

Obseruationes de repellentibus & discutientibus.

Gal.5.*de compos.med.per loc. cap.9, Inflammationes repellentibus citra asperitatẽ & discutiẽtibus sine asperitate indigẽt.* Hoc *idem refert etiam* Aet.*ser.* 8.*cap*.20.Gal.6. de compos. *med.per loc.cap.*1, *Quum gingiuarum caro sit mollis & rara, idcirco fortibus auxilijs non indiget. Vitentur insuauia ob eius sensum, itẽ uenenosa, ne ob duos meatus subiacentes aliquid in uentrem uel pulmonem influat, &c.*

De linguæ batracho.

Ranunculus, Græcè βάτραχος *dictus, est tumor uenarum quæ potissimum sub lingua continentur. Sunt inter Auicennianos qui morbum appellent glandulam. Crescit ac si noua lingua oriretur: unde sunt qui uelint carnem additam esse linguæ batrachum, alij apostema pituitosum.*

Loci de linguæ batracho.

Paul. lib.3. cap.16, Batrachus, tumor est ad inflammationis similitudinem, sub lingua erumpens, maximè in pueris. Itidem adserit Aet. ser.8. cap.37.

De batrachi causa.

Si tumor fuerit pituitosus, omnino ab humiditate uiscosa à capite descendente fiet: si uerò caro addita, tunc fiet sicuti & alia caro, &c.

Loci cōsentientes de batrachi causis.

Auic. sexta tertij, cap.17, Et causa eius est humiditas uiscosa, &c. uide ipsum fusius.

De batrachi indiciis.

Cognoscitur, quia similis est ranæ in colore, quum superficiei & uenarum linguæ tumor sit, &c.

Loci consentientes de batrachi indiciis.

Auic. loc. cit. Est similis glādulæ duræ existentis sub lingua, cuius color est similis colori

cõpoſito ex colore ſuperficiei linguæ & uenarũ quæ ſunt in ea, & eſt ſimilis ranæ, &c.

De batrachi curatione.

Conſiderandum in primis eſt, num in puerulis, an in perfectæ ætatis hominibus cura fieri debeat: nam ſi in puerulis, tũc collutiones tantùm cõueniunt: ſi uerò in maturis hominibus, tunc primùm ſectio uenæ ſub lingua: & ſi ranunculus magnus fuerit, oportet ut ſcindatur & extrahatur. Verùm in primis experiundæ ſunt medicinæ corroſiuæ, inciſiuæ ac reſolutiuæ: deinde ſi nihil profeceris, nil erit quod ab operatione manus te excuſet. Medicinæ igitur in principio parantur ex ſale, ammoniaco, & gallis, & diu fricetur locus, deinde flore æris, dragacanto, & ſimilibus uti poteris, &c.

Loci conſentientes de batrachi curatione.

Aet. ſer. 8. ca. 37, In cura hoc diſcriminis eſt, ut aliter in pueris ac imperfectæ ætatis hominibus medendum ſit, ſi quidem ijs ſectio uenæ ſub lingua, illis uerò collutiones tantùm

conueniunt. lege de his Paul.lib.3.ca. cit.

Auicen. ſexta tertij, cap.18, Experiantur in ipſa medicinæ corroſiuæ, inciſiuæ, reſolutiuæ, in quibus eſt ſuperflua exiccatio, ut ſal, ammoniacus, & fricatio cum flore æris, & dragacãto, & adminiſtrentur phlebotomiæ ſub lingua & medicina fortis alcola: ſi autẽ non ualuerint, nõ erit excuſatio ab operatione manus, &c.

De aphthis, id eſt, oris vlceribus.

Quas Græci ἄφθας dicunt, Auicẽniani al cola, nos puſtulas in ſuperficie oris appellamus, &c.

Loci conſentientes de aphthis.

Gal.6.de comp.med.per loc.cap.4, Aphthæ ſunt ulcerationes in ſuperficie oris obortæ, habentes quidpiam caliditatis igneæ, &c.

Aet.ſer.8. cap.39. idem refert. Auicen. ſexta tertij, cap.23, agit de his ſub nomine al cola & ulceribus malignis, &c. Vide Hippo. 3.aphor.aphor.24.ibi, In ætatibus talia contingunt paruis & nuper natis puerulis, oris ulcera quæ aphthæ uocantur, &c.

De causis aphtharum, id est, oris vlcerum.

Fiunt aut à lacte nutricis uitiato, aut ex humorũ uitiosorũ ad os influxu, aut ab acredine eorũ quæ bibuntur ac comeduntur, &c.

Loci consentientes de causis aphtharum.

Gal. 6. de cõpos. med. per loc. cap. 4, Fiunt utplurimum pueris lactentibus, quum uitiosum fuerit nutricis lac, aut non probè ipsum cõcoxerit infans, &c. Auic. sexta tertij, ca. 23, Non accidunt eis nisi propter malitiam lactis, aut malitiam digestionis eius in stomachis ipsorum, & quandoque accidit ex humore omni. Aet. loc. cit. Fiunt etiam in his qui ad perfectam ætatem peruenerunt, tum propter uitiosorum humorum ad os defluxum, tum propter acredinem eorum quæ bibuntur ac comeduntur, &c. lege aphor. 3. Galen. cõmẽt. 24. ibi, Causa harum nil aliud est quàm mollities instrumentorum, quæ neque tactum, neque lactis sustinent qualitatem. Et com. 32. eiusdẽ, Vbi, inquit, à substantiam te-

nuem habentibus, & à mordacibus humoribus fieri, &c.

De aphtharum indiciis.

Cognoscuntur ex tactu & uisu aphthæ: ex tactu, dum calor & tumor excitantur: uisu cognoscuntur ob colorem: nam albus pituitã, flauus bilem, rubeus sanguinem, & niger atram bilem significat, &c.

Loci consentientes de aphtharum indiciis.

Aet. *ser. 8. cap. 39, Cognitio omnium facilis est, utpote uisui & tactui subiecta: ad tactũ quia calidiores quàm expediat loci sunt, tumoréſque excitantur: uisu uerò cognoscuntur ob colorem, nam rubicundiores à sanguine, &c.*

Auicen. *sexta tertij, cap. 23,* Cognoscitur *ex colore suo: album enim est phlegmaticum ex phlegmate salso in pluribus, & citrinum est cholericum uehementioris inflammationis quàm alia, & nigrum est melancholicum & rubeum, clarum est sanguineum, &c.*

De cura aphtharum.

In primis curandum est, ut humor ex quo

ulcerationes fiunt, statim euacuetur, deinde fiat uenæ sectio: nam in his ulceribus maximè conducit: quibus peractis, tunc si subrubræ fuerint ulcerationes, uti oportet refrigerantibus & moderatè adstringentibus, à principio præsertim & in puerulis, deinde his quæ citra mordacitatem discutiunt. Si uerò subflauæ fuerint, tunc similibus utendum, sed frigidioribus: si nigræ, discutientibus, &c. In adultis uerò efficacioribus remedijs utendum, &c.

Loci consentientes de cura aphtharum.

Auicen. loc. cit. cap. 24, Oportet ut intendatur primò humori dominanti & facienti alcola, & euacuetur ex corpore toto, si est dominus, deinde phlebotometur ex uenis quæ sunt sub mento. Phlebotomia enim confert omnibus ægritudinibus oris calidis, &c. Galen. 6. de compo. med. per loc. cap. 4, Quæ in superficie tãtùm sunt, facilè ex moderatè adstringentibus curantur: quæ uerò diuturna & depascẽtia sunt, fortioribus remedijs utendum. Aet. ser. & loc. cit. Si subrubræ infan-

tium ulcerationes fuerint à principio cum his quæ mediocriter adstringunt & refrigerant: deinde his quæ citra mordacitatem discutiunt: si subflauæ, iisdem similiter utendum, uerùm magis frigidis, &c. Vide fusius.

Obseruatio in cura aphtharum.

Auicen. sexta tertij, cap. 24, Et oportet *ut alienet omnia olea, usque ad oleum de oliuis, &c.*

Aphthis nocentia.

Nocent *ori & palato quædã species brassicæ & capparorum, lacticinia, melongia, nuces, raphanus.*

Aphthas curantia.

Ad *ulcera oris prosunt absinthium, omphacium, alumen, butyrum, camomilla, camphora, acatia, aloes, uerbena, lutũ armenum, plantago, rosa, rubus, spodium, dragacantum cum amylo, & aqua rosacea dissolutum, granata mala, galla, oliua, malua, litium, lac, aphodillus, &c.*

De aphtharum prognosticis.

Auicen.loc.cit.Cholericum est uehementis inflãmationis, sed omnibus malignius est melancholicum siue cum apostemate siue singulare sit. Et omne ulcus eueniens in superficie oris est uelox ad dilatandum. B.Scito ulcera in temporibus pluuiosis & in febribus pestiferis multiplicari. Quòd uerò ulcus facile dilatetur, ut ait Auicen.ex eo fortè contingit, quòd locus in quo ulcera fiunt, caliditate non deficit, & cutis mollis & humida facilius ulceratur. Paul.lib.1.cap.10, Quod modo crustæ nigrescit, omnium perniciosissimum & lethale est, &c.

IOANNIS

BACCHANELLI Regiensis, De cõsensu Medicorum in curandis morbis, Lib. 3.

De tonsillarum columellæque inflammationibus.

TONSILLAE, *aliàs glandulæ, ob quandam glandis similitudinẽ, à tole, qui authore* Festo *est fauciũ tumor, dictæ sunt, fiũntque circa columellã ex utraque parte infra fauces, &* Græcè *παρίσθμια, &* Arabicè *amygdalæ uocãtur. uio vis uero siue gurgulio, uel columella (quãquã*

gurgulio propriè pars ſit gutturis à naribus ad pulmonē, conſtãs ex cartilagine & carne per quam ſpiritus meat ac remeat) accipitur tamen pro columellá caruncula, quæ dũ ſumma exiſtit, gurgulio dicitur: dum uerò colũnæ inſtar propēdet, columna uel columella: hæc dum ſuperius anguſta eſt, & inferius rotũda, ob uuis ſimilitudinem uua & uuula dicitur: dum uerò gracileſcit, uel ab influxu humido laxior euadit, tanquam loro ſimilis pendēs, lorum dicitur.

Loci conſentientes de tonſillis & gurgulione.

Galen. aphor. 3. com. 26, *Tonſillæ ſunt locorum ad iſthmum attinētium inflammationes.* B. *Intellige per iſthmum, partem illam quæ os & gulam interiacet dictã per metaphoram.* Aet. ſer. 8. cap. 40, *Gurgulionem quidam columellam appellant, uuæ uerò nomine accipienda eſt quædam in eo affectio, quum uua acino ſimile ſummum gurgulionis apparet. Lorum uerò aliam affectionem uocant, quum ex ſuffitu, nimium ignitus*

gracilescit, & loro similis propendet, &c.

Gal. 6. de compos. med. per loc. cap. 3, Columella carnosa quædam est particula in summo ore depēdens, quæ duobus nominibus appellatur à ueteribus Græcis gargareon & cion, id est gurgulio & colūna: quāquam non cion, sed cionidem posteriores medici, id est columellā uocarint: nec dicēda uua est, quum sit hæc gurgulionis affectio, &c. Gal. aphor. 3. cōment. 26, Tonsillæ sunt nonnunquam solius tunicæ uentri ac gulæ & faucibus totique ori cōmunes inflāmationes, nōnunquam uerò & subiectorum ipsi musculorum, &c.

De causis tonsillarum & gurgulionis.

Omnis inflāmationis causa procatarctica est, uel nimia meri potio, multáque ciborum maximè acriū deuoratio. Causa uerò antecedens est humorū influxus, uel humores liquidi, quibus lingua larinxque & aspera arteria humescere solent, ad malignū redacti, uel uapores ipsi à febrili calore concitati ac elati. Causæ coniunctæ sunt humores ad actum inflammationem reducentes, &c.

Loci consentientes de causis tonsillarum.

Gal. 6. de cōpos. med. per loc. cap. 3, Fiunt *hæc, quemadmodum dictum est de alijs inflammationibus, ex humorum influxu, &c.* Aet. *ser. 8. cap. 45,* Tonsillarum *inflammationes plerūque fiunt à nimia meri potione, & à multa ac auidiore ciborum deuoratione maximè acrium & asperorum, fiúntque ijs maximè, qui plurimo abundant sanguine, uel pueris qui texturam habent teneram.* Auicen. *nona tertij, cap. 12,* Illis *quandoque accidit catarrhus apostemans eas (nam de columella loquitur) ita ut prohibeat anhelitum, & quandoque mollificatur uua præter apostema, & indiget eo quod adstringit, &c.* B. Scias *quòd Arabes quatuor uuulæ morbos enumerant, & sunt apostema, ulcus, corrosio, & casus.* Apostema *fieri potest à quacunque materia, ulcus tantùm à materia ulcerante, corrosio à multa & acri materia, casus à sanguine uel à pituita gurgulionem remolliente.*

De columellæ indiciis.

Cognoſcitur facilè per uiſum, ſi lingua deprimatur, uel ſi æger in radice linguæ aliquid inſiſtere ſentiat, difficultas præter hæc deglutiendi adeſt, item dolor, & interdum febris, cognoſcuntur humores ex eorum coloribus, apoſtema uerò, ulcera & corroſiones per ſe ex uiſu manifeſtant, &c.

Loci conſentientes de columellæ indiciis.

Galen. 6. de compoſ. med. per loc. cap. 3, Cognoſcitur hoc ſi quis aperto plurimũ ore toto linguam deprimat, &c.

Aet. ſer. 8. cap. 45, In tonſillarum inflammatione accidit difficultas tranſglutiendi, dolor & aliquando etiam febris, &c. Vide in hoc Auicennam, qui tantam deglutiendi difficultatem interdum eſſe inquit, ut æger digitis ſuis eam comprimere cogatur, donec trãſglutiat, & hoc præſertim fit, quum tonſillæ & columella plus iuſto humiditatis recipiunt, uel laxantur, uel inflãmationem experiuntur.

De cura tonsillarum & gurgulionis.

Si ex inflammatione periculum immineat, primò euacuandum per sectionem uenæ cubiti, deinde reuellendum ac deriuandum cum cucurbitulis collo ac mento affixis, & cum gargarismis, primò leuiter adstringentibus, postea ex decocto fursure, passularũ paratis. Quòd si ad suppurationem uertantur tonsillæ, tunc fiant gargarismi ex decocto caricarum & aqua mulsa: si uerò augescat morbus, uenæ sub lingua secentur, aluúsque subducatur, póstque pharmacis acribus multùm discussorijs utendum est. Si uerò quispiam sectionem gurgulionis moliatur, reuera præstantius est cauterio gurgulionem resecare, quàm ferro: siquidem nullo potiore remedio tota humiditas ad illam extremitatem defluxa exiccabitur quàm cauterio. Vstionem siue incisionem fiendam denotant uuulæ attenuatio, & si ab extremitate eius resudet ueluti pus, & liuiditas eius partis appareat, &c.

Loci conſentientes de cura tonſillarum & gurgulionis.

Gal.6.de compoſ.med.per loc.cap.3. *Communiter tum tonſillis, tum columella inflammatis aut exulceratis in principio conuenit quies, inedia & conſequens diæta, gargariſmi ſimplices leuiter adſtringentes. In uigore morbi aluus ſubducatur, gargariſmi ex decocto ficuum aut ptiſanæ ſucco, in quo paſſulæ ſint incoctæ. Si uerò tonſillæ ad ſuppurationem ueniunt, gargariſmi fient ex decocto ficuum, aut aqua mulſa calida: ſi amplius augeſcat malum, & principium ſuffocationis ſuſpectum ſit, aluus forti clyſteri uel glande ſubducatur, uena cubiti ſecetur, cucurbitulæ cum ſcarificatione collo ac mento affigẽdæ, fomentis ac cataplaſmatis frequẽtius & gargariſmis utendum. Quòd ſi morbus ad nullum horum præſidiorũ cedat, ſed augeatur, uenæ ſub lingua ſecẽtur, aut iuxta angulos oculorum uel ea quæ in fronte eſt, &c.* De ſectione gurgulionis loquitur Hippoc. prognoſt.3. cap.9.tex.13.ibi, *Gurgulio cum periculo ſe-*

catur, aut uritur, & scarificatur, quãdiu rubidus fuerit & magnus: nam inflãmatio ad hæc consequitur, & sanguinis eruptio, sed hunc oportet alijs medicamentis extenuare. Vbi uerò separatũ fuerit, quod sanè uuã uocãt, extremúmque gurgulionis maius & liuidũ fuerit, superior uerò pars tenuior, in hoc sanè tẽpore tutum est manus admoliri: præstat autem aluo prius euacuata manũ adhibere, si tempus permittat, & homo non suffocetur, &c. Auicen. nona tertij, cap. 15, Consyderetur uuæ subtiliatio & detumitio, & propriè in inferiore parte eius, & si ingrossatur extremitas eius, & refundat ex ea sicut pus, tunc est melior hora incidendi cum ferro aut medicinis cauterizantibus, &c. B. Quoniam uocis plectrum est columella, ut Gal. de usu partium, & in eius incisione sequatur quandoque sanguinis profluuium, fiátque ex eius abscissione frigidior inspiratio, unde fit ut thorace & pulmone refrigeratis quãdoque multi intereant. Idcirco cautius procedẽdũ arbitror, ne dum partẽ sanare cupimus, maius nocumentũ inde sequatur.

Habes etiam remedia per omnia morbi tempora ex Aet.ser.8. cap.45. & à Paulo lib. 3 cap.26. Vide & alios practicantes, &c.

De angina & strangulatione.

Angina quæ à Græcis συνάγχη dicitur, est musculorum, faucium interiorum inflammatio, qua fauces anguntur & strangulantur, anhelitum uel deglutionem impediens, sicuti παρασυνάγχη exteriorum. Hic morbus ab imperito medicorum uulgo deflexa uoce à synanchi, Squinantia dicitur. Dicitur tonsillæ etiam, quãquam Plinius tonsillas ab angina seiungat. Strangulatio uerò est subitus ob inspirationis defectum interitus. Angina quatuor habet differentias, ut infrà in Aet.uidebitur.

Loci consentientes de angina & strangulatione.

Galen.aphor.4.cõment.34, Quum musculi gutturis anteriores unà cum ambiente tunica inflãmationem patientes uiam spiritus ualent intercludere, medici talem dispositio-

nem uocãt synanchen, &c. Pau. lib. 3. cap. 27, Angina quæ συνάγχη à Græcis dicitur, musculorum faucium interiorum est inflammatio, sicuti parasynãche exteriorum. Auicen. nona tertij, cap. 8, loquens de suffocationibus describit esse apostema in gutture anhelitum uel deglutionem uel utrunque impediens, &c. Gal. aphor. 4. comment. 34, Strangulatio nil aliud est quàm subitus interitus ob inspirationis defectũ, qui fit ex angustia alicuius instrumenti ex ijs qui seruiunt respirationi, &c. De anginæ differentijs loquitur Aetius ser. 8. cap. 47, Anginæ quatuor differentiæ existunt: prima, quum fauces inflammantur. Altera, quum nec circa oris regionẽ, nec iuxta fauces, nec forinsecus quicquam apparet, sed iuxta asperæ arteriæ extremũ suffocatio ægrum angit. Tertia, quum externa regio unà cum interna fuerit iuxta mentum inflammata. Quarta, quum ceruicis uertebræ à suo loco excidunt, unde lingua à luxata uertebra ad suam radicem impulsa quandoque ex suis proprijs locis excidit, & difficultas respirandi magis infestat, unde

aperto ore ſemper hiare, atque aërem attrahere æger cogitur, &c. B. Præter has quatuor differentias à loco ſumptas, ſunt aliæ quatuor ſpecies ab humoribus ſumptæ, ſcilicet à ſanguine, bile, pituita, atra bile, quãuis rarò hæc ultima ob ſui craßitiem eueniat. Speciem uerò, quæ ex luxatione ceruicis uerticuli contingit, caninam ſuffocationem uocat Auicen. ad ſimilitudinẽ canis, qui aperto ore uehemẽter ex laßitudine anhelat. Vide Gal. 2. prorrhet. cõment. 54. & aphor. 4. cõment. 35. De alijs anginæ ſpeciebus mentionẽ facit Hippoc. & Gal. 3. prognoſt. tex. 16. & ibi quid ſint fauces euidenter exponit. Similiter aphor. 4. cõment. 34. inter gulam & guttur ſpacium fauces nominat, &c. Lege de ſpeciebus anginæ Galen. 4. de loc. aff. cap. 3. circa finem, &c.

De anginæ cauſis.

Cauſæ procatarcticæ ſunt ciborum facultas, qualis eſt potus frigidæ, ebrietas, nimia ſatietas, frigiditas aëris, & quæcunque ex reſpiratione attrahuntur mala. Cauſæ antecedentes ſunt totius uel partis repletio, aut

partium quæ circa fauces guttúrque existunt, uel humores fluentes, ut ſanguis, bilis, pituita, &c. Cauſæ cõiunctæ *ſunt humores anginam actu facientes, qui partim fluxi ſunt, partim fluunt, ex quibus binæ ſpecies pullulant: altera ſcilicet à glutinoſa frigidáque fluxione, altera uerò à calida & acri, &c.*

Loci conſentientes de cauſis anginæ.

Aet. *ſer.* 8. *cap.* 47, Anginæ *cauſæ multa ſunt, frigiditas magis quàm ardor, & plagæ, & ex piſcibus oſſa ad tonſillas impacta, & potus frigidæ, & ebrietas, nimia ſatietas, & quæ ex reſpiratione attrahuntur mala.* Auic. *nona tertij, cap.* 8, Et *quandoque cauſa eſt propter quoſdam cibos, &c.* Et *ſubdens cauſam antecedentem inquit,* Quòd *non eſt ſemper repletio totius corporis, nec ſuperabũdat ſuperfluitas, niſi in membris uicinis gutturi, & facit euenire apoſtema, &c.* Et *ſubdit,* Quãdoque *accidunt ex ſanguine, uel ex cholera rubra, aut ex phlegmate, rarò uerò ex melãcholia.* De *cauſis cõiũctis loquitur* Gal. 4. *de uic. rat. in mor. ac. com.* 30. Et Hippoc.

eodem in loco, ibi, Synāche, id est angina, fit quum hyeme ueréque fluxio multa & uiscosa ad uenas iugulares defluxerit, &c. unde Galen. Fluxionum quæ à capite deferuntur, quædam sunt substantia tenues, aliæ ex crassis uiscosisque humoribus fiunt. Tenues penetratis latis uenis in angustioribus detinētur. Crassæ uerò contrarium obtinent, ut in latis contineantur, strictas penetrare non ualentes. Quum igitur in faucium uenis tales impacti fuerint humores, pars in tumorem attollitur, &c. Scias quòd quum nerui & ligamenta ad partes inflammatas extenduntur, tunc uertebræ uel intra, uel ad latus, ob eorum copulam, qua simul coniunguntur, citò uertuntur. Et de his lege Gal. aphor. 4. commēt. 35 & Aet. in præallegato loco, &c. Vide etiam Galenū aphor. 3. cōment. 22. ubi anginam fieri inquit ex biliosis humoribus qui ad fauces autumno decumbunt, & à pituitosioribus, qui uerè cum orthopnœa accidunt, &c.

De anginæ indiciis.

Indicia anginæ sunt, difficultas spirandi,

febris, genarũ rubor, deglutio impedita, dolor circa guttur, tumórque non extrinsecus apparẽs, interrupta uox. Fluxionũ humoris indicia sumuntur à colore, à dolore, & à sapore. Cognoscuntur à colore, si rubidus, flauus, albus, liuẽs humor fuerit. À dolore, si grauis, tẽsiuus, pulsatilis ut in sanguine, si punctorius ac mordicans ut in bile, si paruus & obtusus ut in pituita, &c. À sapore, si dulcis ut à sanguine, si amarus à bile, si salsus uel insipidus à pituita, si ponticus ab atra bile, &c.

Loci consentientes de anginæ indiciis.

Paul. lib. 3. cap. 27, Anginæ notæ sunt, spiritus recta ceruice uix trahitur, nonnullis febricula oboritur, faciei rubor, æger ore cõniuet, cibum potúmque deglutire non potest. Gal. 3. prædict. cõment. 16, Quia inflãmatione uexãtur musculi in gutture, meritò dolore afficiuntur, &c. Hippocr. 4. de uict. in mor. ac. tex. 30, Præterita quæ intuenti apparent haudquaquã tumẽtia uidẽtur, tẽdinésque ceruicis posteriores tendũtur, uóxque ἀπὸ ῥῶγος,

id est abrupta est, &c. Auic. ipse inquit, quòd uidetur loqui cũ narib⁹, additque exitus amborũ oculorũ & egreßio linguæ. Lege fusius de signis quãdo extrinseci laborant musculi, quandóue intrinseci, &c. De indicijs fluxionum humoris lege Auicen. nona tertij, cap. 9. ibi, Et signa eius quæ est sanguinea, &c. Similiter ibi, Et signa cholericæ. Et ibi, Signa phlegmaticæ sunt salsedo & sapor baurach, &c. lege etiam Arcul.

De cura ipsius anginæ.

Curatio in remouenda antecedente causa triplicem scopum exigit, primo ut euacuetur, secundo ut fluxio prohibeatur, tertio ut reuellatur. Euacuatio fiet per sectionẽ uenæ usque ad defectum animi, exclusiue, ni morbus inducias dederit, ualida maximè existente uirtute cum repletione copiosa. At ubi morbus moram fecerit, partienda erit sectio uenæ, ita tamen ut non desinẽte morbo, primùm à communi, deinde à cephalica extraxeris, post hanc ad secandas sub lingua uenas te conferes: uerùm si pauca fuerit repletio, à cepha-

lica eiuſdē lateris ad uenas ſub lingua incipies: deinceps ſi abundauerit bilis, aluus ſoluenda erit cum bilem educentibus. Fluxio prohibeatur cum his quæ materiam incraſſant, quale eſt diacodion & opiata, &c. Si uerſio fiet, per cucurbitulas, frictiones, enæmata. Confert etiam diuerſio per deriuationem. Curatio in remouenda cauſa coniuncta, ſiue phlegmone diſcutiatur, ſiue in pus conuertatur, tres etiam medendi ſcopos expoſtulat. Primus erit repercutiens, quæ repercuſsiua niſi facta euacuatione ſuſpecta ſunt. Secundus partim repellens, partim diſcutiens eſſe debet, maximè dum uiget morbus. Tertius diſcutiat tantùm, & hoc à medio ſtatu uſque ad morbi inclinationem. Quòd ſi ad ſuppurationem inflammatio uertatur, tunc aperientibus, abſtergentibus ac mundificantibus opus erit. At ſi ſapiens à dolore prematur, tunc anodinus ut gargariſmus ex lacte caprino dolori ipſo uacandum erit. Interim diæta ſit tenuiſsima: ſufficit enim ut ſumatur ptiſana, uel panis in aqua decoctus, & bibatur aqua, &c.

Loci conſentientes de cura anginæ.

Hippoc.4.de uic.in mor.ac.tex.30, *Sanguinem igitur ex brachijs detrahens mox uenas quæ ſub lingua ſunt ſecabis, &c.* Itidem adſerit Paul.lib.3.cap.27. Auic. nona tertij, cap. 10, *Oportet ut euacuetur in principio uniuſcuiuſque materia faciens illud cũ phlebotomia & ſolutione uentris, & ut retrahatur materia ad partem diuerſam, ſaltem cum uentoſis poſitis ſuper loca longinqua oppoſita ei, & ligatione extremitatum doloroſa, &c.* Lege in hoc Meſ. & Paul. fuſius. De cura cauſæ coniunctæ loquitur Meſu. cap. de ſynanch. ibi, *Diſtinguamus in adminiſtratione particularium operationum per tempora morbi: nam in augmento ſit magis uincens medicamen, ſtypticum & prohibitiuum agitationis, & diſcurſionis rheumatis, &c.* Lege fuſius: nã præter has intentiones etiam remedia docet in omni tempore morbi opportuna. Auicen. ſimiliter loc. cit. ait, ibi, *Incipiatur cum medicinis ſtypticis mixtis cum ijs, quæ parũ abſterſionis habẽt, & gargari-*

zatio cum aceto est ex eis quæ repellunt & prohibent attractionẽ humiditatis plurimæ, deinde fiat gradatio ad maturatiua, &c. Et *cap.2,* Et *quãdoque dolor fit fortior in principio rei: quare oportet ut stypticis admisceatur aliquid quod sedet dolorem, sicut syrupus uiol. &c.*

Paul. *lib.3. cap.27. loquitur de uictu quũ dicit,* Cibus *sit triduo aqua mulsa, inde ptisanæ cremor cum dulci quadam potione, deinde & ouorum lutea, &c.*

Obseruationes de phlebotomia.

Mesu. *cap. de synan.* Sit *principium nostrũ à phlebotomia si morbus accidit ex plenitudine sanguinis: si uerò cũ sanguine abundet cholera, præponimus euacuationẽ choleræ ad sanguinis detractionẽ, deinde facimus sequi phlebotomiã.* Paul. *lib.3. cap.27,* Non *uniuersim, sed pluribus interpositis uicibus euacuetur, ne cumulata, uniuersimque facta euacuatione, anima ipsis deficiente suffocationis periculum superueniat, &c.* Auic. *nona tertij, ca.2. idẽ adserit, &* Aet. *ser.8. ca.47.*

Obſeruatio de gargariſmatis.

Auic. loc. cit. *Gargariſmata poſtponantur, ſi illic eſt repletio, & ſi fuerint gargariſmata doloroſa, ſed adminiſtrentur poſt mũdificationẽ, &c.* Mirũ in modum *laudantur etiam uentoſæ ſuper collum ad ſecundam uertebram, ſi deglutio fiat difficilis, &c.*

Obſeruatio de repercuſſiuis.

Meſu. loc. cit. *Repercuſſiua niſi facta euacuatione ſuſpecta ſunt, unde Gal. 3. art. paruæ, Corpus plenum exiſtens repercuſſionem non recipit, &c.*

Obſeruatio de victu.

Auicen. loc. cit. *Et prohibeatur nutrimentũ, ut ſit corpus eius utens ſanguinis eius nutrimento, & cõuertens ipſum à parte apoſtematis, quare minorem cibum neceſſario aut uoluntariè, &c.*

Nocentia gutturi.

Nocent gutturi amylum, muſtum, platanus, urtica, nux, piretrum, andachoca, &c.

Anginæ conferentia.

Anginæ conferentia ſunt acetum per ſe

gargarizatum, omphacium, oximel, agrimonium cum uino, uinum granatorum, diamoron, robnucum, succus rubi, ebuli, anisum cum melle, hyssopo & aceto, gargarisma, stercus canis ossa comedentis, uiola purpurea, hyssopus, Antirum *confectio* Haly. 27. *antid. dia olibanum* Nic. *diayrundinis.* Auicen. *prima quinti, philonium romanũ, theodoricon magnum* Hali. 7. *antid. hiera* Archigenis, &c.

De prognosticis anginæ.

Hippoc. *aphor.* 6. *aph.* 37, Ab *angina habito si tumor fiat in collo bonum, foras enim morbus deducitur.* Et *similis sententia est* 7. *aphor. aph.* 50, Et *ratio aphor. est quia satius est ex intimioribus & principalioribus mẽbris morbos extrudi, quàm è diuerso.* Hippoc. *prædict* 3. *text.* 16, Angina *grauissima est, ac celerrimè interimit, quæcũque nec in ceruice, nec in faucibus cõspicuum aliquid efficit, sed plurimum doloris infert, ac spirationis difficultatem, orthopnœam dictam.* Hæc *enim eodem die, & secundo & tertio & quarto strangulat.* Quæcunque *uerò dolorem alteri*

ſubſimilem infert: attollitur uerò, ac rubore in faucibus efficit, admodum exitioſa, ſed paulò longior quàm ſuperior eſt. Paul lib. 3. cap. 27, Pueris raro talis affectus accidit, niſi cũ ceruicis uertebræ affectæ loco excidunt, uerùm illis ceu curã non recipientibus ac deploratis manũ admoliri non oportet. B. Habes aphor. 43. ſecundæ ſectionis, Strangulati ac diſſoluti nondum mortui non referũtur, quibus ſpuma circa os fuerit: nam in ijs exitiale ſignum eſt ſpuma circa os. Verùm Gal. inquit, Nonnulli etiam ſtrangulatorum, quibus circa os ſpuma uiſa eſt, relati ſunt: unde etiã Auic. Quũ tamen quãdoq; accidat ut præfocatus ſpumet, deinde ſanetur. Hippoc. aphor. 4. aphor. 34, Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus ſtrangulatio repẽte ſuperuenerit, lethale. B. Habes hanc eandem ſentẽtiam 2. prorrhet. tex. 53 ubi inquit, Fauces dolẽtes, &c. Ibi quòd libri huius author à Gal. damnatur. Et aphor. 4. aphor. 35, Si à febre habito collũ peruertitur, & uix poteſt deuorare ſine ullo tumore, lethale eſt. B. Vbi non uiſitur tumoris ueſtigiũ, dictum inflãma-

rionē in gutture, uel in eius musculis esse, quare exitiale signum est maximè, quū febris adsit, tanquam una ex causis mortem portendentibus: unde Auic. Si cum præfocationibus uehemens febris fuerit, tunc mors festinat, quoniam febris facit ægrum magno anhelitu indigere, &c. Et aphor. 5. aphor. 10, Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur, & in septem diebus pereunt: si uerò has effugerint, suppurantur. B. Dictum est ab Hippoc. 2. aphor. aphor. 19. quòd acutorum morborum non sunt certæ prænunciationes aut salutis aut mortis, quia nonnūquam humor noxius ex uno loco ad alterum transfertur, unde si angina ad pulmonem uertatur, uel interficit, uel in pus conuersa suppuratur: si ad cor, omnino ægrū perdit. Auic. 9. tertij, cap. 9, Quum autem facies sit uiridis & denigratur situs oculorum, tunc ipse moritur. Similiter quando minoratur pulsus, & infrigidātur extrema, & grossitudo linguæ & ipsius denigratio sunt ex signis malis, &c.

Hippoc. prædict. 3. tex. 20, Securissima est

angina, si rubor quàm maximè foras uertatur. Et *prædict. primo,* Fauces *dolẽtes tenues cum quadam difficultate strangulantes uelociter exitium afferunt,* &c.

Authores erronei dissentientes circa anginam.

1 *Adserere, ab inflammatione asperæ arteriæ strangulationem posse effici.*

2 *Adserere, in gutture nullum posse fieri tumorem absque dolore.*

3 *Adserere, in angina non conducere repercußiua, ne materia introcludatur.*

4 *Adserere, anginam pluries fieri à pituita, quàm ab alijs humoribus.*

5 *Adserere, sectionem uenæ in omni angina non conferre.*

Confutatio dissentientium circa anginam.

Ad *primum,* Gal. *aphor.* 4. *comment.* 34, *Asperæ quidem arteriæ* inflãmatio difficultatem *spirãdi aliquam efficere potest, strangulationem uerò non potest.*

Ad *secundum,* Gal. *eodemet cõmen.* Quum

tumorum triplicem differẽtiam enumerasset, postea in fine commenti inquit, poßibile esse multitudine humiditatis, pituitosæ præcipuè, madefaciẽte tunicam gutturis interiorẽ, aliquem fieri tumorem absque dolore.

Ad tertium respondet Auic. 9. tertij, cap. 10, Et gargarizatio cum aceto est ex eis quæ repellunt & prohibent attractionem humiditatis plurimæ: hæc tamen non conduceret, si materia esset crassa ac tenax. Vide tamen de his suprà in obseruationibus, &c.

Ad quartũ Gordonius & Gilbertus Anglius & Geraldus de solo super 9. almans. cap. de squinantia dicunt, quòd apostema hoc fit secundũ plurimũ à sanguine, & rarò à pituita. Præterea quum hæc inflammatio sit morbus peracutus, à frigidis fieri nequit, igitur non pluries fit à pituita.

Ad quintum, Auic. 9. tertij, cap. 10, Oportet ut euacuetur in principio uniuscuiusque materia faciens illum cum phlebotomia: præterea si non euacuatiua, saltem reuulsiua in omni anginæ specie conueniet: habes etiam de hoc suprà plures authoritates, &c.

De destillatione, grauedine, & raucitate.

Destillatio à Græcis κάταῤῥος dicta, nil aliud est quàm superabundantis humoris ex capite in partes subiectas fluxio. Differt à broncho qui raucedo, & à coryza quæ grauedo à Latinis dicitur, eo quòd catarrhus fauces & palatum obtineat, bronchus guttur ac arteriam, coryza uerò nares tantùm molestet. Has species destillationum Gerardus quidam his duobus uersibus explicuit,

Dũ fluit ad pect⁹, dicetur Rheuma catarrh⁹,
Ad fauces bronchos, ad nares dico coryzã.

Loci consentientes de destillatione, grauedine, & raucitate.

Paulus lib. 9. ca. 28, Communis est omnibus uitÿs excremẽtitiæ humiditatis ex capite in subiectas partes descensus, si in nares defluat κόρυζα, si per palatum ad nares κάταῤῥος, si in guttur & asperam arteriam, ita ut membranam interiorem exasperet, βρόγχος & ἀρτηριακὸν à Græcis dicitur, si fluxio in pectus pulmonésque decumbat, tussis

ſine, ut ipſe inquit, βήχες ἄτοις γίνονται κακονθεῖς, &c. Gal. 6. de ſympt. cau. ca. 4, Deſtillatio eſt per palati foramina multorũ humorum delatio, &c. Vide etiam Aet. Ser. 8. *ca.* 53. *&* Gal. 2. *prognoſt. comment.* 49. *ibi, Humorem de naribus ſecretum tenuẽ & incoctum omnes medici grauedinem nominare ſolent, &c.*

De cauſis deſtillationis, grauedinis, & raucedinis.

Cauſæ procatarcticæ ſunt aër frigidus, mora ſub radijs lunæ, ſeptentrionales uenti dum humiditates exprimunt, ſimiliter aër calidus, uenti meridionales caput replentes & humiditates liqueſacientes. Item *ſomnus, coitus, & omnia ad caput euaporãtia & ipſum replentia, ſicut ebrietates & crapulæ, exercitium & ira. Cauſæ antecedentes ſunt uel per ſe uel per conſenſum.* Per *ſe ſunt humores ſuperflui in capite exiſtẽtes, intemperies calida, frigida, & humida.* Per *conſenſum ſunt aut à toto corpore, ut in febribus humorẽ eliquantibus: aut membro particulari, ut à ſto-*

macho in digerendo debili, & à reliquis mẽbris. Causæ coniunctæ sunt humor actu fluẽs, qui sæpe est calidus, subtilis, interdum crassus & frigidus, &c.

Loci consentientes de causis destillationis.

De causis procatarcticis lege comm. apho. 5. lib. 3. ibi, Austri caput aggrauantes caliginosi, &c. Item aphor. 12. & 13. eiusdem lib. ibi, in cõmento, In quibusdam uerò coacto in unum & compresso quodammodo capite, expressa materia inutilis ad loca capite inferiora descendit, &c. Act. ser. 8. cap. 53, Destillationis & muci causa est cerebrum, quod à frigore ad frigidam intemperiem perducitur, &c. nam in hoc loco enumerat omnes alias procatarcticas causas à me superius descriptas. Gal. 6. de Sympt. cau. cap. 4, Destillationis & grauedinis cerebrum statim causa est, ut pars quidem similaris, uel à frigore, uel à solis ardore ad intemperiem redactum, ut instrumentum uerò, quatenus à plenitudine infestatur. Lege latius Mes. de

cura catarrhi, ibi, Austerarum facit ac replet, &c. Lege similiter Arcul. comment. almans. cap. de catarrho. Item Gor. Sauon. &c. De fluxionum causis lege Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Nam ibi ex parte laborante binas causas intelliges, alteram ex accensa caliditate, alteram à dolore excitato, unde minus plúsue attrahitur quod influit. Nam si uehementior fuerit calor, multum attrahit: si minus, tunc debilius. Similiter & in dolore. Ex parte uerò mittente, nam si pars mittens minus superfluitatibus abundet, parum aliquid attrahenti parti immittit: si uerò plus materiæ inutilis habeat, tantum ingerit amplius, quanto plus à naturæ modo recesserit, &c.

De destillationis indiciis.

Id scias uelim, quòd destillationum indicia ex capitis intemperie siue calida siue frigida sumi possunt, item à sapore, odore, calore, & ab ipsius symptomatibus, ut gratia exempli: Si caput calidæ fuerit tẽperaturæ, facies rubescit uel flaua est: si uerò frigidæ, erit alba & pallida. À sapore, ut si quod influit acris aut salsi, aut amari uel fœtentis

quidpiam habuerit, calidam censeto: si insipidi uel dulcis, frigidum. A colore, ut quod rubescit, uel flauet, calidum: quod albescit, uel liuet, frigidum. A symptomatibus, ut si adsit ardor, pũctio siue mordacitas, calidũ: si nullius sensus particeps cũ grauitate & narium obstructione, frigidũ. Relinquo ea etiã indicia, quæ sumi possunt ab his quæ iuuãt & nocent: sed ad differentiã quæ est inter tenuem & crassam destillationẽ nunc trãseo. Tenuis igitur cognoscetur ex eo dum expuitur, quòd labilis sit & fluẽs: at è cõuerso crassa in globum uertitur, & in se permanẽs non fluit. Si quid uerò in medio crassum & in circuniacentibus partibus tenue fuerit, tũc indica destillationẽ omnino esse tenuẽ, quum hæ partes ad craßitiẽ nõdũ deuenerint. Signa quòd destillatio sit à toto sunt, quia in febrium augmẽto augetur, & in earũ remißione remittitur. Similiter de particulariũ partiũ consensu intelligendum est. Signa per essentiam in capite sunt, si diu perseuerauerit destillatio, nec adsit aliarũ partium morbus de quo suspicari poßit, &c.

Loci conſentientes de indiciis deſtillationum.

Paul. lib. 3 cap. 28, *Qui ex æſtu grauedinē uel deſtillationem concipiunt, ijs particulæ incaleſcunt, acris tenuiſque humor tum per nares tum per os deſcendit, facies rubeſcit & naſus. Qui ex frigore, ijs frons & caput undique diſtenditur, meatúſque athmoides dicti clauduntur, &c.* Lege de his Auic. & Arcul. Meſ. & Razem *fuſius, & inuenies plura quæ tuo arbitrio huc traduces, &c.*

De cura deſtillationum.

Sex in catarrho requirūtur medēdi intētiones, prima regiminis regula, ſecunda erit catarrhi alteratio ſiue digeſtio, tertia euacuatio, quarta diuerſio, quinta catarrhi interdū fluentis retētio, ſexta accidētiū correctio ac capitis roboratio. Regimē *erit in catarrho calido, ſi calida omnia uitētur, & ea quæ etiā cerebrum debilitare poſſunt.* In *frigido, ſomnus longus & meridianus, & ſupinè dormire in frigido, malū eſt.* Digeſtio *ſiue humoris præparatio in calido cū frigidis*

incraſſantibus, ſicut cũ ſyrupo uiol. de Iuiubis, de papauere myrthino cũ aquis farfaræ endiuiæ, aqua ordei, & ſimilibus parabitur in catarrho frigido, ſi craſſa fuerit materia cum calidis attenuantibus, ſicut cum ſyrupo de glycyrrhiza, de hyſſopo de paßio, oxymelle ſimp. & compoſito, cum aquis cap. uen. ſaluiæ, decocto pectorali calido. Vacuatio in calido fiet cum fructuum decocto, caßia, mãna, rheubarbaro, & cum pilulis aureis aggregatiuis de hiera ſimplici. In frigido, cum pilulis de hiera, cum agarico, polypodio, turbit, pilulis chochijs, &c. Vitetur ſectio uenæ, ſi poßibile fuerit: ſi minus, fiat à uena communi. Diuerſio ſiue reuulſio fiet per caputpurgia, maſticatoria & cauterizantia, uel per fricationes, lotiones, iũcturarum ligationes, cucurbitulas & hirudinũ applicationes. Caputpurgia fiũt per liquores, per nares attractos, utputa in calido cum aqua uiolacea uel hordei, &c. In frigido cum aqua maioranæ, cum ſucco blitis, decocto nigellæ, ireos uel cyclaminis. Cauteria fiant in commiſſura coronali uel in humeris. Retentio catarrhi quæ

fieri non debet nisi maxima urgente necessitate, pluribus mediis perficietur: primo cum stypticis, ut cum bolo armenio, spica, olibano. Secundo cum his quæ à proprietate incrassant, ut cum iuleb uiolaceo, Zuccharo uiolaceo, penidiis, diadragacanto, loch de papauere, diacodione liquido, pilulis bechichiis. Tertio cũ gargarismis ex aqua rosacea, aceto, sandaraca, &c. uel cum pilulis de cynaglo. Remotio symptomatum erit, per ea quæ malã capitis intemperiem siue calidam siue frigidam remouere possunt. Roborabitur deinceps caput in causa frigida cum confectione pliris arcoticon Nic. *cum diamusco, in causa calida, cum electuariis frigidis, &c.*

Loci consentientes de cura destillationum.

Mesu. cap. de cat. Commune est *sex res, prima ponit studiũ in uita patientis, secunda adæquat materiam, tertia abscindit eam, quarta diuertit, quinta abscindit fluxum eius, sexta corrigit accidentia, & de his singulatim agit, ut latius uideri potest.* Hercul. *&* Marcus Catinarius *de*

hus etiam fusius pertractant. Videant in sua praxi qui optāt rem medullius introspicere. De reuulsione, euacuatione & deriuatione loquitur Gal. 4. meth. ca. 6. ibi, Destillationem fluere incipientem ad contraria trahēdam esse dicimus, fixam uerò in laborante particula euacuandam. Similiter meth. 5. ca. 2, Quæ uerò in oculis, aure, palato, fluxiones accidunt, eorum ad uicina deriuatio est per nares, &c. Hinc etiam elice quot modis fiat reuulsio. Lege etiam Aet. Ser. 8. cap. 53. ibi, Expedit fontem malorum excindere sanato uidelicet capite, &c.

Obseruationes in cura.

Gal. 3 de loc. aff. cap. 5. dicit, exemplificās de grauedine & destillatione, quòd qualitas & quantitas excrementorū atque causarum, quæ præcesserunt, contemplatio & capitis dispositio siue calida, ut in ustione, siue frigida, ut in refrigeratione, primùm à te consyderentur: quæ nisi discretè cognoueris, idoneam dispositione curationem haudquaquam inuenies.

Obſeruationes in phlebotomia.

Meſu. in cur. cat. phlebotomiam non niſi in tribus caſibus fieri poſſe adſerit: primus, ſi deſtillatio calida fuerit cum multa ſanguinis copia in corpore calido: ſecundus, ſi calida deſcendens in aliqua principali parte figatur, ut in oculis, pulmone, diaphragmate: tertius, ſi cum febre & maximè continua fuerit deſtillatio, ita ut in uenis putreſcere humores exiſtimentur, in cæteris uerò nequaquam.

Obſeruationes de gargariſmatis.

Meſu. Suſpecta ſunt gargariſmata in quatuor caſibus: primus eſt ſuſpicio catarrhi ad pectus & pulmonem fluentis, id eſt, in paratis ad phtiſim & aſthma. Secundus, ſi ſit de genere ſubtilium, acutorum & mordicantium, eò quòd facile cum gargariſmis concitatur. Tertius, in præfocationibus quæ fiunt citò, id eſt, in paratis ad ſuffocationes. Quartus, ſi ſit uehementis multitudinis.

Obſeruationes in diuerſionibus.

Marcus Catin. in cur. cat. inquit, Nota *quòd caputpurgia & ſternutatoria non debent à principio fieri, ſed factis euacuationibus, quia per iſta fit motus & agitatio, &c.*

Meſu. Securius eſt regimen diuerſiuũ quàm abſciſsiuum, & licet regimen diuerſiuum dilatet materiã & multiplicet, tamen multiplicatam conuertit ad partem cõmunem non timoroſam, &c.

Obſeruationes in abſciſsione catarrrhi.

Meſu. Et ſunt ex ſtolidis qui ante digeſtionem & mundificationem communem adminiſtrant abſcindentia catarrhi, & ſunt cauſa cumulationis & multiplicationis ipſius. Fiát igitur poſt mundificationem & ſedationem agitationis uehementis: in aliquibus tamen caſibus in principio fieri poteſt, primò ſi ad partes nobiles reperet, aut catarrhus eſſet præfocatiuus, &c.

Catarrho conferentia.

Conferunt catarrho aſſatæ cum pipere

ſumptæ, betonica, bolus armenius, cinnamomum, gramen, lac caprinum, grana lauri, manna, myrrha, uitella ouorum ſorbilia, fumus ſandaracæ, laudani & aſphalti uapor, ſuffumigium utriuſque ſtoracis retinet catarrhum, item ſuffumigium uernicis, ſebeſten & hyſſopus, achariſtum Nic. *confectio de iacur* Meſu. *Phylonium* Romanum Auic. *loch de papauere, pilulæ pro catarrho* Meſ. 10. *antid.* Pilulæ *de papauere* Meſ. Rob *de nucibus* Meſ 5. *antid.* Rob *de papauere* Haly. 19. *antid. ſyrup. de papauere, &c.*

De prognoſticis deſtillationum.

Hippocr. aphor. 2. aphoriſ. 40, Raucedi*nes & grauedines in ualde ſenibus cōcoctionem non admittunt.* B. *Quia frigiditas illa ex ſenili ætate acquiſita, reprimi non poteſt, imò & in quibuſdā iuuenibus difficulter concoquuntur.* Hippoc. *prædict.* 2. *tex.* 49, Gra*uedines & ſternutamenta per omnes morbos qui in pulmone fatigent præire & ſubſequi malū eſt, &c.* B. *Ratio eſt, quia ſi grauedines ſint ſigna, indicant pulmonem malis humori-*

bus repleri: ſi uerò ſint cauſæ, ſunt etiam malæ, ex eo quòd ab alÿs affectionibus prauis cõmittantur. Lege etiam pro his aphoriſ. 12, & 14, & 31. libri tertÿ aphor. & plura intelliges de prognoſticis, &c.

Authores diſſentientes circa deſtillationes.

1 *Adſerere, ſternutamenta in deſtillatione eſſe ſalubria.*

2 *Adſerere, cum Artemide medico, plumbeã laminã pro uoce tremula pectori eſſe applicandã.*

3 *Adſerere, deſtillationes tantùm uocari, quæ ex capite per aſperam arteriam ad pulmonem feruntur.*

Confutatio diſſentientium circa deſtillationes.

Ad primum, Gal. prædict. 2. comment. 49, *Sternutamentum ſequitur grauedines magna ex parte, ſed ſanè concutit thoracem & uitiat pulmonem: igitur in deſtillatione non eſt ſalubre, quia ex ſuo motu efficit, ut materia à capite ad ſubiectum pulmonem deſcendat :*

uel signum est insalubre ostendens per consensum etiam affici cerebrum, ut ibi Gal.

Ad secũdum, Hippoc. 5. aphor. 24. aphor. Frigida qualis est nix & glacies pectori inimica tusses mouent & destillationes, &c. Sed plumbeæ laminæ sunt huiusmodi, igitur pectori non applicandæ.

Ad tertium, Galen. aphoris. 3. commen. 12, Non quas communi uocabulo destillationes consueuimus nominare, quæ scilicet fiant ex capite ad pulmonem per asperam arteriam, sed omnes fluxiones quæ feruntur per uenas à capite ad partes inferiores, &c. scilicet uocamus destillationes, &c.

De tussis definitione.

Tussis, βὴξ Græcè dicta est, quoddam aggregatum ex duobus motibus, scilicet dilatatione & cõstrictione impetuosa pulmonis & pectoris, ad expellẽdum nociua à uirtute expulsoria naturali pulmonis facta cum adiutorio diaphragmatis. Nam tussis ita pectori inest, sicuti cerebro sternutamentum, ut per eam nocumentum à pulmone expellatur, &

à membris, quæ ad pulmonis consensum patiuntur, &c.

Loci de tussis definitione.

Gal. 5. de sympt. cau. cap. 4, Tussis nil aliud est quàm uehementissima efflatio, qua plurimus spiritus celerrimè foras erũpens impetu suo extrahit, exploditque excrementa meatuum ipsius obstruentia, &c. Auicen. fen. 10. *tra. 3. cap. 1, Tussis est ex motibus quibus expellit natura nocumentum ex membro aliquo, & hoc membrum est pulmo & membra quæ ei continuantur.* Vide de his latius Gal. *loc. cit. cap. 3. & 4. de sympt. cau.* Similiter *de loco læsionis uide cap. 6. eiusdem quinti libri, &c.* Vide *etiam* Arcul.

De causis tussis.

Causæ procatarcticæ sunt, sicut dictum est in destillationum causis, causæ antecedentes uel per se sunt, uel per consensum. Per *se, ut mala intemperies cum materia, uel sine materia calida, frigida, sicca, humida: aut solutio continui, uelut in ulcere pulmonis, in phtisi.* Per *consensum, uel à toto, ut in fe-*

bribus: aut à partibus, ut à cerebro destillante, uel à pectore ut pleuritide & orthopnœa, aut diaphragmate ulcerato, uel in abscessum conuerso, aut à stomacho, splene, hepate, quum abscessum patiuntur: nam facta diaphragmatis compreßione, siue à tumore, siue ab alio quopiam fit tußis. Materiæ in pulmone quandoque imbibuntur, interdum inhærent, obstruunt, & resolutis partibus subtilibus in petram condensantur. Causæ tußis siccæ sunt uel mala complexio, uel materia in pulmone contenta, quia uel nimis crassa expulsioni inepta, uel apostemata pulmonis, uel materia in uenis pulmonis contenta, sua acuitate uel multitudine stimulans, uel imbecillitas facultatis expulsoriæ, &c.

Loci consentientes de causis tussis.

Aet. ser. 8. cap. 54, *Causæ tußis sunt uariæ, nam humor à capite ad asperã arteriam destillans tußim efficit. Asperitas insuper intrinsecæ pelliculæ arteriæ asperæ, cibi & potus præterlabentes tußim promouent. Lumbrici stomachum infestantes, etiam tußiculas*

paruus excitant, similiter & acris humor stomachum perturbans, & intemperies frigida instrumentorum respirationis tußim irritãt: Vide de his fusius Auicen. 10. 3. tra. cap. 1. ibi, Causæ primitiuæ tussis sunt, &c. Nam fusißimè has pertractat. Vide insuper Galen. de sympt. causis, cap. 4, & ibi intelliges, quomodo intemperies tußim excitet, & à mala intemperie dolor fiat contra plures, qui de mente Gal. hoc nõ posse fieri certò affirmãt.

De signis tussis.

Signũ malæ complexionis calidæ, cognoscitur ex præcedentibus causis calidis, & læditur ex similibus, & iuuatur à contrarijs, caliditas etiam sentitur ab ægro, uehementia sitis, magnitudo anhelitus & pulsus, rubor faciei cum tußi sicca. Signa complexionis frigidæ sumuntur ex causis frigidis præcedentibus, iuuãtur à contrarijs, &c. Signa tußis ex sanguine sunt, rubedo faciei, uenarum tensio, sapor in ore dulcis, & interdum sanguis excreatur. Signa bilis sunt, flauities uultus, sapor in ore amarus, sitis, & quod expuitur, ci-

trinum est, & utplurimum tußis sicca est. Signa pituitæ sunt, pallor faciei, & albedo, sapor insipidus aut salsus cum humiditate superflua, pauca sitis, circa fauces uiscosa pituita, commotio uomitus, &c. Signa atræ bilis sunt, fuscus color, sapor ponticus, tardus euentus, longa duratio. Signa subtilitatis & craßitiei ex tenuitate fluxúque materiæ, & quia subitò accidit, & è cōuerso, materia uiscosa, tarda in fluxu, &c. Signa siccitatis sunt, quia sedatur ex sorbitione amyli, multiplicatúrque, quū fames & sitis adest, & apud somnum alleuiatur, similiter dum comeditur & bibitur. Signa per consensum, est anteceßio læsionis uetriculi uel hepatis, tußis adest sicca, est insuper minus continua & minus laboriosa, quàm quæ est per essentiam. Signa apostematis, ulceris, & similiū cognoscuntur ex relatis in pleuritide, peripneumonia, & phtisi.

Loci consentientes de signis tussis.

Aetius serm. 8. cap. 54, Tußis quæ cum titillatione partium ab utraque palati parte contingit, palàm ostēdit destillationem à ca

pite ad asperam arteriam & ad pulmonem deferri: quòd si nihil expuatur, tenuem fluxum indicat, &c. Auic. 10 tra. 3. ca. 1. de his pertractat signis, ibi, In tussi frigida, est additio ex frigore, &c. Lege hunc locum fusius, & habebis omnia quæ à me nuper relata sunt. Lege etiam Arcul.

De cura tussis.

Dictum est in capite destillationis, fluxum humoris esse diuertendum, & quod iam fluxum est, euacuandum. Nunc etiam dicimus in tussis cura duplicem scopum requiri, alterum in præparãda materia, alterum in abstergendo & præparatam educendo. Tenuis igitur & acris destillatio per infrigidantia & incrassantia, & fluxum intercipientia curatur, sicut cum syrupo de papauere uiolaceo, iuiubino, cum decocto hordei, iuiubarum, sebesten, uel cum diacodione tẽpore somni, uel pilulis bechichijs. Si uerò fuerit frigida, crassa ac tenax, tunc cum calidis extenuantibus ac dissecantibus digeratur, ut cum syrupo de glycyrhiza, de hyssopo oxymel-

lite. syrup. de praßio, oxymellite scillitico cum decocto caricarũ passularum. cap. uen. hordei, &c. cum loch de pino, de scilla, cum iure galli decrepiti, &c. Euacuatur deinceps subtilis materia cum caßia, electuario de sebesten, addita pectorali decoctione, uel cum pilulis aureis aggregatiuis, &c. Frigida cum pilulis cochijs elephanginis. T. de ag. &c. Quod uerò superest in pulmone, exiccetur tum bibendo, cum lambendo ac euaporando, de quibus satis pertractauit Mesu.

Loci consentientes de cura tussis.

Aet. serm. 8. cap. 54. Medemur tußi à tenui fluxu factæ per antidotum ex papaueris cap. inspissantes, aut per alterius pharmaci dolorem leuantis. Quæ autem à crasso aut uiscoso fit humore per extenuantia & discindentia, instrumentorum respirationis frigiditati per calefacientia medemur. Quæ ab asperitate, per lenientia & mordacitatem arteria sanantur, qualia sunt ex arteriacis compositionibus simpliciora, &c. Gal. 6. de cõpos. med. per loc. cap. 2. & 3. nõ diuerso à no-

bis sermone hæc dilucidius pertractat, ubi habet insuper multas ad tußim cõfectiones, &c. Lege etiam Auicen. 10. 3. tract. 9. cap. de cura tußis, & Arcul. & Mesu. Vide etiam quæcunque dicta sunt de destillatione, nam huc referenda sunt.

Obseruationes in cura per exiccantia.

Hercul. 9. almans. cap. de cur. tußis, multas conditiones obseruari in his iubet: Primò, quòd non nisi reiteratis euacuationibus exhibeãtur. Secundò, quòd non adsit febris notatu digna. Tertiò, ut uirtus constet. Quartò, ut incipiatur á minima quantitate, &c. Vide eum fusius.

Nocentia & conferentia tussi.

Nocent tußi, acetum, succus ebuli, præsertim tußi recẽter factæ, nam antiquæ prodest mel non spumatum, nuces, &c. Conferunt tußi amylum cum zucharo & oleo amygdalino, semen bombicis, bdellium, radix chamaleontæ, cinnamomum, cochleæ, adiantũ, hyssopus, dragacantum, enula, faba, fœnugræcum,

cum melle, phistici, furfur triticeum cum aqua hordei decoctum & colatum in frig. & sic. tußi, galbanũ, gentiana, granata dulcia, iuiubæ, lac asinæ uel capræ, decoctũ glycyrrhizæ in uino, malua, mãna, mastix, mulsa, oua cum melle, papauer, passulæ, peucedanũ, grana pini, pulmo asini, praßium, rosmarinus, sebestẽ, semen lini, serpentaria, sulphur, sea, storax, ptisana, terebentina cum melle, uiolæ, zedoaria, urtica, radix ireos. Composita sunt, diacodion Mesu. diapapauer Mesu. in tußi catarrhali, diasulphur Serap. diacodion cõpositũ Serap. diaolibanũ, diapenidion, diadragantum, diairis, diacalamentũ, diatrion pipereon, diahyssopum, diazingiberis, emplastrũ adip. Auic. sexto tra. emplastrũ gabadi Haly. loch de pino, de papauere Mes. de allijs Auic. & Mes. in quĩta antid. in cur. tußis humidæ, loch de semine lini. Auic. quinta quinti, oleum amygdalarum dul. uiolaceum sisami, cucurbitæ. Pilulæ pro catarrho Mes. 10. antid. bichichiæ Mes. ad tußim. Auic. syrup. uiolaceus, myrthinus, acetosus Mes. Iuiubinus de praßio, de hyssopo, de cannis, de papaue-

re, alteraniabim, &c. Athanasia magna, syrup. de liquiritia, de calamento, de theriaca maior. trochisci de stella, Auicen. 8. 5. *de berberis, de papauere, de arsenico, &c.* Alliũ *coctum, & baccæ lauri, &c.*

De prognosticis ipsius tussis.

Auicen. *decima tertij, loc. cit.* Et *tußis frequens plerunque perducit ad sputum sanguinis.* Arcul. 9. *almans, de cur. tus.* Si *diuturna sit & frequens, in pregnantibus abortum facit: expuitur sanguis fractis in pectore uenis.* Hippoc. *aphor.* 6. *aphor.* 46, *Qui gibbi ex anhelitu aut tußi efficiuntur, ante pubertatem intereunt.* Lege *etiam aphoris.* 54. *lib.* 4, *Quibus utplurimum tusses siccæ leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, &c.* Vide *etiam* Hippoc. *in cap. de destillatione aphor. suprà recitato.*

Authores dissentientes circa tussim.

1 Adserere, *tusses à nuda intemperie fieri non posse.*

2 Adserere, *tußim siccam à nulla alia causa fieri posse, quàm à mala intemperie sine*

materia.

3 Adſerere, tußim plerũque fieri cauſa tantùm calida & ſicca, ut Gerardus.

4 Adſerere, pilulas bechichias conferre in omni ſicca tußi.

Confutatio diſſentientium circa tuſsim.

Ad primum, Galen. 5. de ſympt. cau. cap. 4, Tußim, inquit, fieri refrigeratis tantùm reſpirationis inſtrumentis, ita ut affecti nihil inter tußiẽdum expuant. Itidem ait Aet. ut ſuprà de cauſis dictum eſt.

Ad ſecundum, Gal. 2. prædict. cõment. 42. inquit, Quòd ſi humor craſſus & uiſcoſus, uel adeò tenuis ſit, ut expelli nequeat, ſiccam tußim efficit: unde modicè craſſus facilè ſcreatur. Et aphoriſ. 4. comment. 54, Siccæ tuſſes ſunt, in quibus nihil expuitur: fiunt etiam aliquando ob intemperiem inſtrumentorũ quæ ſeruiunt reſpirationi, aliquando in faucium aſperitate, uel à pauco & tenui humore deſtillante. Igitur ſicca tußis etiam à materiali cauſa effici poteſt.

Ad tertium, Galen. aphoris. 3. comment. 23, Ob hanc igitur ipsam frigiditatem tusses hyeme maximè fiunt, &c. Similiter 9. 12. eiusdem libri, Caput prius repletum in calida & humida constitutione, frigus autem superueniens ueluti manus quædam extrinseca capiens ac premens, quandã uti spongiam, cerebri illam, quæ in ipso continetur, humiditatem, unde fiunt tusses & grauedines, &c. Igitur à causa frigida & humida plerunque, & magis quàm à calida & sicca fieri potest.

Ad quartum dicimus pilulas bichichias conferre tantùm in causa calida & sicca, ut testatur Mesu. Sed tußis sicca ab alia causa fieri potest, ut mõstratum est, qua de re in omni sicca tußi conferre non potuerunt, &c.

De asthmate dispnœa & orthopnœa.

Asthma est affectus qui respirandi difficultatem cum magno conamine præ se fert. Hæc spirationis difficultas dum modica est, δυσπνοία Græcè dicitur: at quum uehemen-

tior fit, & ſpirare æger ſine anhelitu & ſono non poteſt, tunc ἄσθμα *uocatur: ſi uerò accidat in ſpirando ut non niſi recta ceruice ſpiritus trahatur, tunc* ὀρθόπνοια *nominatur: quos igitur Græci uocant* ἀσθματικοὺς, *Latini anheloſos ſiue ſuſpirioſos dicunt.*

Loci cõſentientes de aſthmate, diſpnœa, & orthopnœa.

Auic. *decima tertij,ca.* 4, *Aſthma eſt ægritudo pulmonis cum qua patiens non inuenit excuſationem ab anhelitu frequenti, ſicuti eſt anhelitus quo laborat præfocatus & feſtinatus.* Gal. *aph.* 6. *com.* 46, *Multæ ſunt ſpirãdi difficultates, ſed ſolam illam* Hippoc. *conſueuit aſthma nominare, in qua contingit ſatis crebrum anhelitum fieri.* Vocant τὸ ἀσθμαίνειν, *id eſt, anhelare, id quod fit in curſib⁹ & uehementioribus exercitijs, &c.* Vide de his Gal. 7. de cõp. med. per loc. ca. 6, ibi, Qui ci*tra febrem denſe reſpirant, &c.* B. Nota quòd *aſthma interdũ ſumitur pro difficultate ſpiritus ſine febre & apoſtemate, interdum pro conſtrictione nõ facta à cauſis materialibus,*

interdum pro malitia ſpirãdi à materia craſſa inhærente facta: & ſic in hoc loco à Gal. accipitur, &c. Gal. 4. de uict. in mor. ac. comment. 21, Sicca orthopnœa ea eſt ſpirandi difficultas, quæ ſine ſputis uel tußi uſqueadeò uehemens eſt, ut inclinari citra ſuffocationem qui ita afficitur non poßit.

De cauſis harum affectionum.

Cauſæ procatarcticæ ſunt caliditas uel frigiditas, aëris caſus, percußio, nimius corporis motus, fumus argenti uiui, odor rectum pectus conſtringentium, &c. Cauſæ antecedentes per ſe, ut à mala intemperie frigida coarctante uel obſtruente, uel à materia utplurimum pituitoſa in pulmone, uel eius bronchijs infarcta. Per conſenſum fit uel à toto, ut in febribus & hydrope, aut ab aliqua parte, ſicut ab occipite, neruis, uertebris colli, à pectore, diaphragmate, hepate, ſtomacho, ſplene, ab occipite inquam ſpiritibus ad pectoris muſculos tranſire non ualentibus, à neruis motum diaphragmatis impediẽtibus, à colli uertebris & pectoris, quum extra ſedem diuer-

tuntur, à pectore, sicut ab eius angustia, abscessu, paruitate, ulcere, & colluuie, à diaphragmate, hepate, splene, ob eorum abscessus & ulcera: interdum fit etiam ab exiccatione pulmonis, &c. Causæ coniunctæ *sunt ipsi humores infarcti in arterijs & uenis pulmonis morbum facientes, & similia.*

Loci consentientes de causis.

Auicen. *decima tertij, cap 14,* Et *quandoque accidit propter multitudinem uaporis, quando coarctatur in pulmone, & propter uentositatem coarctatam in membris anhelitus, & quandoque causa generationis in ipso est frigiditas eius.* Vide de his *latius apud* Mesu. cap. *proprio.* Galen. 7. de compos. *medic. per loca, cap. 6. loquens de causis antecedentibus, inquit:* Manifestum *est coarctationem locorum præter naturam intrinsecus adesse, cuius etiam sensum ægri manifestè perceptant.* Coarctatio *uerò fit, quum aut crassorum & tenuium humorum multitudo pulmonis bronchijs fuerit infarcta, aut tumor abscessui similis in ipso constite-*

rit, &c. Auic. loc. cit. Et quandoque fit propter nocumẽtũ in ipso pulmone, & in eis quæ ipsi cõtinuantur, propter inuiscationẽ humorum crassorũ in arterijs & ramis eorum, & quãdoque in cana pulmonis, & eius raritate, & in locis uacuis. Et istæ materiæ effusæ sunt ad ipsum ex capite. Et quãdoque isti humores nocẽt sua qualitate, quãtitate, & multitudine, & quandoque fit & rarò ab exiccatione pulmonis, & quandoque fit propter communitatem membrorũ uicinorum cõprimentium membra anhelitus, &c. Vide de his Gal 4. de uic. in morb. ac. com. 21, & 3. aphor. com. 26, & 4. aphor. com. 50. ibi enim à quibus causis spirandi difficultas fiat, apertè intelliges: lege etiam 4. de loc. aff. cap. 7.

De indiciis asthmatis, orthopnϾæque.

Frequẽs adest anhelatio, nec spirare possunt, nisi recta ceruice, pallescit eorum facies. Si ab intẽperie absque materia fiat, adest pectoris lenitas absq; sensibili grauitate, tussis sine sputo: calida ex caloris sensu & ex anhelitu & pulsu magno frequẽti cognoscitur: fri

gida ex frigore in partibus ſpiritualib⁹ perce pto & ex anhelitu, pulſu paruo ac tardo: ſicca ex aſperitate, ex ſiti, & à cauſis exiccātib⁹: humida ex cauſis cōtrarijs. Vel intēperies omnes cognoſcūtur ab his quæ iuuāt & nocēt, nā calidis frigida proſunt, frigidis calida: humores cognoſcūtur ex ſapore, odore, craßitie ac tenuitate. Locus læſus cognoſcitur, quoniā ſi in pulmone eſt læſio, tunc adeſt grauitas, ſcreatus, tußis laborioſa, & difficilis anhelitus: ſi in aſpera arteria, ſonus adeſt in reſpirando, ſcreatus facilis: ſi in brōchijs, ſcreatus fieri nō poteſt, niſi cū multa tußi: ſi fiat à peripneumonia, ſigna ſuo capiti aſcribentur: ſi fiat aſthma à toto per cōſenſum ſicuti in febribus, ex eo inde cognoſcet, quòd ad earū augmentum augetur, & in receſſu minuitur: ſi per cōſenſum ex partibus, facilè etiam cognoſces ex earum morbis ſuperuenientibus, &c.

Loci conſentientes de indiciis aſthmatis.

Auic. *decima tertij, ca. de ſig. aſthmatis,* Si *humores uel humiditates fuerint cauſa aſthmatis, tunc aderit cōſtrictio, in principio an-*

helitus, cum excreatione, oſcitatione, & retentione humoris permanentis, & grauitas cum ſputo, &c. Vide hunc locum fuſius: nam de ſingulis ſignis hîc pertractatur. Vide inſuper Arcul. Sauo. Gordo, &c.

De cura aſthmatis & orthopnœæ.

Primus in curando ſcopus, (dummodo totius corporis repletio appareat) ſit ſectio uenæ. Secũdus ſit humoris præparatio, ita ut tenuis incraſſetur, tenax & uiſcoſus attenuetur cũ ſyrupis in capite catarrhi memoratis. Tertius ſit euacuatio, prout opportuna fuerit in humore peccãte. Quartus ſit humoris cum cucurbitulis & frictionibus ad partem oppoſitam reuulſio. Quintus reſiduum exiccat. Sextus ſit regimen ex his quæ dilatant anhelitum. Vitentur acria, acetoſa, ſtyptica, toleretur fames & potus, uitetur inſuper ſomnus meridianus ac diuturnus, &c.

Loci conſentientes de cura aſthmatis & orthopnœæ.

Paul. lib. 3. ca. 29, Hæc cura ſit, ut per abſtergentia extenuãtiáque medicamina gluti-

nosus humor & crassus abscindatur: quòd si necessitas urgeat, etiã uena ante omnia incidatur, & quantum uires patiuntur, sanguis detrahatur, &c. Gal. 7. de cõpos. med. per loca. ca. 6. Cæterùm curatio ambarũ affectionum aliquid cõmune habet, & aliquid cuique proprium: cõmune utrisque est, ut redundãtia humoris affectiones generantis cõsumatur & expendatur: proprium uerò, ut si à craßis uiscosisque humoribus fiant, per attenuãtia & extergentia consumantur, &c. Consule in his & alijs non solùm Auic. sed Mesu. ipse enim singula declarat. Vide & Arcul. & alios practicantes.

Obseruationes in præparatione humorum.

Paul. loc. cit. duo notat, alterum ut quum craßitiem & tenacitatem humorum secamus & attenuamus, humiditatẽ cum pharmacis adhibeamus, quo facilius efferãtur, unde largiorem potũ anhelosis cõmendat: alterum, ne uehementer calidis uel frigidis in hac affectione utamur, quia tenaces & craßi humores à uehemẽti calore uiscosiores redduntur,

& sic difficulter auelli possunt, frigidis ne crassescant ac cogantur, &c. Vide *similiter Aet. ser. 8. cap. 57.*

Auic. loc. cit. Vitandæ sunt medicinæ multùm incisiuæ, ibi & non sis contẽtus, &c. Secundò, miscendæ sunt medicinæ hepaticæ, sicut eupatorium, cum pectoralibus, præsertim si craßities hepatis asthmati adiungatur. Tertio, quum morbus sit natura longus, medicinæ sæpius permutentur, non ex eodem genere in aliud, sed in eadem cõsimili facultate mutatæ permaneãt, ut uoluit quarta primi, cap. 1. ibi, Immò in una medicatione medicinã permuta, &c. Quartò in ægritudinibus chronicis interpolationes fiãt. Quintò, si causa coniuncta & antecedens aduersentur, attendatur illi quæ magis infestat. De obseruationibus aliarum intentionũ lege Mesuen.

Conferentia asthmati & orthopnœæ.

Conferunt asthmati & orthopnœæ acetum scilliticũ, amygdala amara, ammoniacũ cum melle, assa fœtida in ouo sorbili, bolus armenius, calamentum, cappares saliti, de-

coctum centaurij Mes.dauci, diptami,enulæ, caricarum,adianti, gentianæ, iuniperi,granorũ lauri,marrubij,origani,pastinacæ,oxymel scilliticum,peucedanũ in ouo sorbili, pix humida cum melle, sulphur in ouo sorbili uel fumus eius in ore per embotum,scilla,thymus, hyssopus cum ruta,ficubus & melle,alliũ coctum, betonica, gentiana, ius galli antiqui, galbanũ, fœnugræcum cum melle, urtica cum melle,baccæ lauri, myrrha,uiolæ, zucharum. Composita sunt,T.de agarico,alipta muscata Nic. præsertim in pueris, diapapauer, diaprasium,loch de pino Mes. loch de scilla Serap .loch de papauere Haly. quadrumeron conf. Nic.rosata magna Nic.syrupus de hyssopo,de prasio,de calamento,de iuiubis,de liquiritia, theodoricon magnum Haly, 6. antidota. theriaca magna Nic. hiera, logodium, hiera Archigenis, Phylonium romanum,&c.

De prognosticis asthmatis.

Hippoc.aphor.4.aphor.50, Difficultates spirandi in febre intermittente,lethale: uide etiam aphor.46.lib.6.

Auicen.loc.cit.Hæc ægritudo cùm accidit decrepitis, non forsitan sanatur, neque maturatur, quum ipsa in iuuenibus utplurimũ sit difficilis, & est ægritudo lõga, habẽs cũ hoc paroxysmos acutos iuxta similitudinẽ paroxysmorum epilepsiæ & spasmi, & multotiẽs mutatur ad peripneumoniam, &c.

Authores dissentientes circa difficultates spirandi.

1 *Adserere, asthma uerum non esse morbum pulmonis.*

2 *Adserere, orthopnœam non posse fieri absque febre.*

3 *Adserere, apnœam non dari posse in animali uiuente.*

4 *Adserere, pulmonem esse proprium anhelitus instrumentum.*

5 *Adserere, anhelitum esse motum tantùm naturalem & non uoluntarium.*

6 *Adserere, spirandi difficultatem indicare tantummodo læsionem membrorum spiritualium.*

7 *Adserere, uinum in spirandi difficultate non esse exhibendum.*

8 *Adserere, pharmaca non ualde soluentia in asthmate conuenire.*

Confutatio dissentientium circa difficultates spirationis.

Ad *primum, Razes quarto cōment. cap. 1, Asthma est ueraciter, quod in canalibus pulmonis habet humiditates multas uiscosas, prohibētes ex ipsarum uiscositate, ne aër trahatur quātitate opportuna. Et Auic. Asthma est ægritudo pulmonis, igitur erit uerus morbus pulmonis.*

Ad *secūdū, Gal. aphor. 6. cōment. 46, Nōnulli simpliciter asthma nominãt, nōnulli orthopnœam, quādo absque febre ægroti iugiter anhelitū habēt difficilē: ex quibus uerbis cognoscitur orthopnœam absque febre fieri.*

Ad *tertiū, Gal. de loc. affe. cap. 7. in fine, Nā impoßibile uidetur, ut animal omni spiratione exactè priuatū in uita seruari poßit, quāuis animalia quæ in cauernis latēt, thoracem mouere minimè uideantur, quare aut exiguā fieri spirationem, ut sensum effugiat, aut huiuscemodi animalia tunc spiratione omnino non indigere, sed eam spirationem*

quæ per uniuersũ corpus fit, sufficere, quippe hãc cor ipsũ ꝑ arterias efficit, ex quibꝰ appa ret ut apnœa dari poßit uiuẽte etiã animali.

Ad quartum, Conciliator differentia 99, Sciendum quòd instrumentum proprium anhelitus est diaphragma, pulmo uerò coadiuuatiuũ se habens ut ad secantem serra, &c. Probat etiã alia potiori ratione, ex eo quod insensibilis sit pulmo, tum quia tot musculos in pectore frustrà natura procreasset.

Ad quintum, Auic. 10. 3. tenet, quòd anhelitus completur duobus motibus, inter quos sunt duæ moræ, &c. ita ut componatur ex motu uoluntario & naturali. Itidem confirmat Gal. de usu partium, &c.

Ad sextum, Hippoc. prædictionũ 1. tex. 27. & Galen. in eodẽ. com. At uerò, inquit, rara spiratio, hoc est, multo tẽpore interposito, si magna est, indicat delirium: si parua, extinctionem natiui caloris: igitur aliam à thorace etiam læsionem indicat, &c.

Ad septimũ, Razes 4. cõment. Vinũ tenue & subtile facit ad asthmatis paßionẽ, si in potu accipiatur, multa quãtitas. Hoc tamen

intellige in resolutione materiæ, uel ubi uinum sit cibus & potus.

Ad octauũ, Paul. lib 3. cap. 29, Ex antidotis hiera & purgatio cõtinens, ex ualidissimis medicamẽtis petita. Idẽ Auic. utitur helleboro & colocyntide. Præterea probatur etiam ratione, nã materiæ quæ sunt à uijs ductuũ remotæ, educi nõ possunt nisi per pharmaca uehementia: sed in asthmate ita sunt, igitur non nisi per ualidissima pharmaca educi poterunt, & per consequens uehementi indigent pharmaco, &c.

De peripneumonia.

Peripneumonia nil aliud est, q̃ pulmonis inflãmatio cũ febre acuta & spirãdi difficultate: & est duplex, uera & spuria: uera cum à sanguine: spuria, quum ab alijs humoribus oriatur: unde non immerito Mesues alioquin oculatus à Cõciliatore reprehẽditur differentia 100 dum inquit, ueram fieri ex pituita, & esse minus mortalem, &c.

Loci consentientes de peripneumonia.

Paulus libro 3. cap. 30. ἡ περιπνευμονία,

φλεγμονὴ τοῦ πνεύμονός ἐστιν. similiter Aet.ser.8.cap.66, Peripneumonia est pulmonis inflāmatio cū febre acuta. Itidem Auic. decima tertij, tra.4.cap.10, Peripneumonia est apostema calidū in pulmone. Lege Gal. 2.meth. & in lib.de finit. med. Item in lib. de part.art. med.cap. 4.ibi, Peripneumonia tantùm dicitur, quum à sola inflammatione pulmo afficitur, &c.

Mesu.cap. de peripneu. Ex ea quædam est uera, quædā non uera, &c. Vide eū tu latius, uide etiā Cōciliatorē loc. cit. lege etiā de his Hippoc. & Gal. prædict.1.tex.29. Item Arcul. & Gord. & cæteros practicantes, &c.

De causis peripneumoniæ.

Causæ antecedentes sunt angina, pleuritis, catarrhus, uel alia materia ab aliqua corporis parte ad pulmonē transmissa. Causæ coniunctæ sunt humores ibi coarctati & putrefacti sicuti est sanguis, bilis, pituita: fieri enim potest ferè ab omni humore.

Loci consentientes de causis peripneumoniæ.

Haly abbas in sua praxi, Et hoc apostema

aliquando fit ex materia sanguinea, aut ex cholera quæ ad pulmonem incurrit, nonnunquam à catarrho à capite descẽdente, interdũ à pleuritide, iugulatione, &c. nam pulmo imbecillis ea facilè suscipit, quæ ab alijs membris repurgantur. Paul. lib. 3. cap. 30. idem sentit, ibi, Inflammatio fit utplurimum à ualentibus in eam partem destillationibus, aut angina, aut suspirio, aut pleuritide, &c. De causis uerò coniunctis loquitur Auicen. decima tertij, cap. 10. ibi, Et peripneumonia fit ab omni humore, sed utplurimum fit à phlegmate, quoniam in membro rarò non continetur humor subtilis, &c. B. Intellige Auicen. uelle peripneumoniã à sanguine, & à pituita frequenter fieri, rarò ex bile, rarißimè ex atra bile, unde Auic. plura capita facit de hac re, quem legere poteris. Gal. aphor. 7. coment. 12. causas peripneumoniæ etiam tetigit, quem fusius uidebis.

De indiciis peripneumoniæ.

Indicia cõmunia omni inflãmationi sunt rubor, tẽsio, dolor. Propria sunt, febris acuta,

grauitas absque dolore, nisi pelliculæ ipsius thoracis sint inflãmatæ, quoniam tunc dolor percipitur, spirãdi adest difficultas, rubescũt malæ & facies, nasus fit simus, uenæ tẽporum eleuantur, appetitus deiectus est, linguæ adest siccitas, tussis sicca præcipuè in morbi principio, respiratio calida est, sputum biliosum, spumosum, & quandoque cruentum, uigiliæ adsunt quæ deliriũ & stuporem inducunt, extremitates frigidæ, ungues liuidi incuruantur, & hi plerunque in 4. uel 7. pereunt: si uerò ad salutem tendat morbus, sanguinis ex naribus profluuium sequitur, excrementitia per sedem excernuntur, &c.

De locis cõsentiẽtibus de indiciis peripneumoniæ.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 8, Quando cũ spirandi difficultate, cui & angustia & grauitas cõiuncta est, acuta quoque febris inciderit, is affectus inflãmatio pulmonis est: quod si fuerit intolerabile incẽdiũ, angustiæ uerò & grauitatis sensus minor, erysipelas ipsum uexare censendũ est. Et 2. de loc. aff. cap. 7,

Signa inflãmationum cõmunia sunt, ut partes inflãmatæ rubescãt, tẽdãtur, remittantur, intumescant & doleant. Et 2. de loc. aff. cap. 9, Cognoscitur pulmonis inflammatio, quia tanta inducitur spirãdi difficultas, tantáque angustia, ut suffocari laborãtes uideantur, ac recti sedere cogantur, calida adest respiratio. Quocirca ubi plurimùm perflant, iuuari uidẽtur: in tußiẽdo modo hoc, modo alio colore infectũ expuitur, ut rubrum, flauum, rufum, spumosum, nigrum & liuidum. grauitatis sensus adest, dolórque ab imo ad pectus & ad spinam, & febris acuta adest, &c. Lege de his fusius Aet. ser. 8. cap. 66. Vide similiter Auicen. decima tertij, cap. 2. ipse enim addit, quòd dolor ascẽdit ad iugulũ, & pulsatio est usque ad spatulam, & furculam, & mamillas saltẽ apud tußim, & quãdo dormit super latus præfocatur, & lingua primò rubescit, deinde nigrescit, & ꝙ adest inflatio oculorũ, grauitas palpebrarum, pulsus undosus, lenis & diuersus, & ibi reddit rationem horũ omniũ. Vide insuper Hipp. 2. prognost. tex. 60. Vide etiã Arcul. & Razẽ 9. almãs.

ibi, Cum alicui superuenerit febris, & in aëris attractione tantam patitur constrictionē, ut se præfocari putet, &c.

De cura peripneumoniæ.

Primus in medendo scopus erit reuulsio, ut inflammationis augmentum prohibeatur, quæ fieri potest cum sectione uenæ, cum cucurbitulis, cum impositione enæmatum, &c. Secundus est humoris digestio, unde si fuerit à sanguine uel à bile, conueniunt syrupus uiolaceus, iuiubinus cum aqua hordeacea uel zucharacea, uel syrupus myrthinus de papauere cum decocto pec. Si uerò fuerit à pituita, conueniunt syrupi de glycyrrhiza, de hissopo, oxymel simp. miscendo secū syrup. uiol. cum decoctis pectori conducentibus, &c. Tertius est euacuatio, quæ fieri potest cum manna caßia, rheubarbaro 7. de uiol. de agarico cum electuario de sebesten, &c. Quartus est sputi prouocatio, & completur cum his quæ in ore lambuntur, ut patet in cura pleuritidis, &c. uide ibi plura.

Loci conſentientes de cura peripneumoniæ.

Gal.meth.13 cap.4, *Quum aliqua particula phlegmone urgeri cœperit, uidendum eſt an propter calorem aliquem, qui in illa præter naturam ortus ſit, an propter dolorē uel ipſius uel propinquæ alicuius partis hāc contraxerit, quò ſcilicet adempta cauſa phlegmone non amplius increſcat. Poſt hæc conſydera num uicina particula ſanguinem largius ad partem phlegmone obſeſſam tranſmittat, deinde ſi corpus ſuccorum æqualiter auctorum redundantia laboret. Si igitur corpus fuerit plethoricum, uel malo ſucco redūdet, cogimur ſanguinem mittere, & membrū, ne quid tranſmittat, corrigere, &c.* Aet. ſer. 8. cap. 66, *Si nil obſtiterit, uena in cubito ſecanda: & ſi uires ualidæ fuerint, ex utroque brachio ſanguis extrahatur, &c.* Vide latius Auic. loc. cit. & Arcul. & Marcum Catin. & Sauonarolam & Gordon.

Obſeruatio in ſectione venæ.

Herc. 9. alman. *Reiteratio ſanguinis fieri*

non debet, niſi plethoricum ſit corpus, uel membrum influens ſit hepar, uel aliqua euacuatio ſolita, puta menſtruorum, hæmorrhoidarum repreſſa ſit, aut ſi quam putaremus ad membra principalia materiam defluere, in alijs enim periculoſa & ſuſpecta eſt, &c. Auic. decima tertij, cap. 1. commendat plus ſectionē uenæ, quàm uētris ſolutionē, quia in ipſa, inquit, non eſt timor ſicut in ſolutione, quū interdū nō ſoluat, interdū ſuperflua ſit, prohibet etiam narcotica, quoniam ſputum & maturationem prohibent, &c.

Obſeruationes in topicis.

Platearius, Nunquam utendum eſt repercuſſiuis, ſed diaphoreticis & reſolutiuis. Præterea caueant aquæ calidæ infuſionem ſuper caput, quia liquefacit humiditates, & ſuperfluitates ad pectus deſcendere cogit, &c. Auic. loc. cit. unum aduertit, quòd in topicis exterius applicitis maior eſſe debet in penetrando uis, quàm in pleuritide: nam in penitiori loco affectio collocata eſt, unde ad cataplaſmata, fomenta & linimenta addatur aliquid quod ſit tenuium partium. Et nota

quòd debent applicari tam retro supra spō-dilos, quàm antè ex directo partis inflam-matæ, &c.

Conferentia peripneumoniæ.

Conferunt peripneumoniæ, althea, amylū, aqua mellis, butyrum cum melle, bolus armenius, capillus Veneris, semina cucurbitæ, citruli melonum, crocus, decoctio hyssopi, faba fressa in cibis, farina hordei, caricæ cum fœnugræco decoctæ, succus gētianæ, iuleb uiol. iuiubinum, iuleb Alzemes Mes. in cur. pleurit. Glycyrrhiza, origanū cum melle penidij, pix cum amygdalis & zucharo, porrum cum melle, mucilago psylij, ruta cum anetho sicco cocta, uiola, hypericon, iris, hyssopus cum ruta ficubus & melle. Composita sunt oleum de amygdalis, oleum narcißi, de cucurbita, uiolaceum, syrupus de cucurbita, uiolaceus, de uino granatorum dulcium, iuiubinus, unguentum uiolaceum, zucharum uiolaceum, confectio catafici Haly, 6. antid. Dialthea, æsypū, diapapauer, diadragacantum, diaolibanum Nic. Phylonium Nic. cum melle, loch de pa-

pauere Meſ. roſata magna Nic. *ſotyra* Nic.

De prognoſticis peripneumoniæ.

Hippoc. *aphor.* 5. *aphor.* 10, *Quicunque ab angina liberantur, ijs ad pulmonem uertitur, & in 7. diebus pereunt: ſi uero hos effugerint, ſuppurantur.* Et *aphor.* 6. *apho.* 16, *A morbo laterali, uel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum.* Et *aphoriſ.* 7. *aphor.* 2, *A morbo laterali inflammatio pulmonis, malum.* B. Nota *peripneumoniam fieri à pleuritide, ſed non econuerſo, quia ſi mitis fuerit inflammatio, omnis humor noxius per ſputum expurgatur: ſi ſit pernicioſa, antequã coſtæ patiantur, ſtrangulat.* Et *aphor.* 7. *aphor.* 12, *A pulmonis inflãmatione phrenitis malum.* Et *ſecundo prognoſt. ca.* 69, *Qui purulenti ex pulmonia ſunt, &c.* Vide tu *Galeni commentum: item ſecundo prognoſt. tex.* 64. *ibi, Quibus abſceſſus, &c.* Et *tex.* 67. *eiuſdẽ libri.* Auic. Peripneumonia *quæ à cholera rubea fit, ſecundum plurimum ſua acuitate interficit, cùm ſit uicina cordi, & appoſitio cũ infrigidãtibus non peruenit ad locũ, &c.*

Mes. Et dixit Gal. quòd peripneumonia est difficilioris curæ quàm pleuresis, & promptior ad interficiendum, eò quòd solutio cõtinui in pulmone rarò est susceptibilis curæ: uel quia uirtus cordis non tantùm patitur, immo deficit ab inflãmatione eius, &c. Hercul. *Peripneumonia longa & diuturna perducit tandem ad nocumentum hepatis, ita ut erret eius digestiua, & tumescant pedes & crura, interdum etiam uenter. Auic. decimæ tertij, cap. 2. Et Hippoc. dixit, quòd quando accidunt exituræ apud mamillas, uel ea quæ sequitur ad eas, & aperiuntur pustulæ, euadunt, & similiter quando accidunt exituræ in crure, sunt signa laudabilia, &c.*

Authores dissentientes circa peripneumoniam.

1 *Adserere, peripneumoniam fieri non posse à pituita per uiam influxus.*

2 *Adserere, peripneumoniam pituitosam esse biliosa deteriorem.*

3 *Adserere, in peripneumonia ex alijs morbis facta conferre sectionem uenæ.*

Confutatio dissentientium circa peripneumoniam.

Gal. 2. de loc. aff. cap. 9, respōdet primo, Quippe iam ostendimus omnem inflammationem ex affluente fieri sanguine, quapropter si biliosus fuerit sanguis, flauum aut pallidum erit sputum: si pituitosus & spumans, candidum, &c. Ex quibus inferri potest hāc etiam inflammationem pulmonis à pituitoso sanguine gigni posse, &c.

Ad secundum respōdet Mes. & omnes auctores, quòd deterior est biliosa, quum morbus sit acutior, sæua inducens accidētia, &c.

Ad tertium, Paul. lib. 3. cap. 30, Vitabimus sanguinis detractionem, dum ex alijs morbis peripneumonia dependeat, & si in statum morbus fuerit, &c.

De sputo sanguinis.

*Sputum sanguinis nil aliud est, quàm quædam sanguinis reiectatio per os undecunque prouenien*s*. Hic consydera potius locum à quo sanguis emanat, quàm ipsam definitionem, ut monet Gal.*

De cauſis ſputi ſanguinis.

Cauſæ eius primitiuæ ſunt percuſsio, caſus, uociferatio, acuitas uocis, uomitus laborioſus, cibi acuti, calidi, timor & anguſtia ſanguinem acuens, ſanguiſuga gutturi inhærens, frigus conſtringens, caliditas diſſoluens, &c. Cauſæ *antecedentes ſunt multitudo materiei & ciborum, aut retentio menſtruorum, aut ſanguis ex hæmorrhoidibus, aut abſciſsio mẽbri, aut acuitas humorũ, aut uehementia motus, aut flatuoſus ſpiritus, &c.* Cauſæ *coniũctæ ſunt, quia ſi proueniat à uenis, erit aut inciſio, aut perforatio, aut apertio, aut eroſio, aut ualida abſterſio: ſi uerò non prouenerit à uenis, tunc erit uel uulnus, uel ulcus, quod à corroſione, uel putrefactione, uel ab abſceſſu ſanguineo fiet, &c.*

Loci conſentientes de cauſis ſputi ſanguinis.

Auic. *decima tertij, cap.* 4, *Cauſa primitiua fit ex percuſsione aut caſu ſuper pectus aut ſuper hepar, aut à re inciſiua, aut à tuſsi frequenti, aut à uociferatione, aut ab acui-*

tate uocis sine gradatione, aut à rixa, aut à uomitu laborioso, & propriè in præparatis, aut assumptione solutiuorum acutorum, aut ciborum calidorum, aut à timore & angustia sanguinem acuente, &c. Galenus 4. de lo is affectis capite octauo, Voco præcedentes causas, aut cùm aliquis ex alto, uel in ludo, uel in certamine ceciderit, aut ubi lapis uel lignum thoracem offenderit, aut ira cum exclamatione acuta uehementique uoce, ut cytharœdis tragœdisq; accidit, uasa dirruperint: uide locum hunc fusius. De causis antecedentibus & coniunctis loquitur etiam Gal. 4. de loc. aff. cap. 5, Sanguis reÿcitur uel rupto uel eroso uase aliquo, uel ore alicuius uenæ patefacto rumpitur uas, uel ob sanguinis abundantiã, aut ob frigus à uicinis partibus contractum, aut ob innatam intemperiem. Quandoque ruptionis causa est aut uehemens motus, aut humorum abundantia qui unà cum crudo & frigido & flatuoso spiritu uenas extendunt, &c. Lege hancmet sententiam cap. 8. eiusdem: similiter 6. de symptom. cau. cap. 2. ad medium. Vide etiam

Auic. decima tertij, tract. 3. cap. 4. Similiter lege omnes practicantes.

De signis sputi sanguinis.

Quoniam locum cognoscere ex quo sanguis emanat necessarium est, ne inter stolidos quos redarguit Gal. computemur, diligenter aduertendum, quòd si à capite sanguis fluat, quòd capitis uel dolor uel aliud nocumentũ præcessit, si proueniat ab arterijs, magno cũ impetu exiet, eritque tenuior, rubeus cum claritate, uixque cohibetur. Si à pectore, præcessit dolor: tussis & grauitas, si à pulmone. Habes Hippoc. aphor 13. lib. 5. ibi, Quicunque spumosum sanguinem expuunt, ijs è pulmone eductio fit cũ tussi multa, extenuatio corporis, alteratio in genis, &c. Nota etiam quòd spumosus sanguis de mẽte Auic. prouenire potest etiã à cana pulmonis. Si sanguis prouenerit à rupto uase, in primis erit multus, deinde paucus cũ aliquali dolore. Si ab eroso uase, accidunt affatim sanguinis uacuationes, præcedúntq; exigua sputa, atq; acres ex capite in pulmonẽ destillationes, eritq; tenuis.

Sanguis ex apertione orificiorum in principio est paucus, deinde augetur, & est sine dolore, sanguis ab apostematibus, corrosionibus & ulceribus cognoscitur ex præcessione eorũ, & interdum expuitur sanies, &c. Sanguis proueniens ex naribus facilè cognoscitur, tũ ex rubore faciei, tum quia dum exprimitur, nasus adhuc fluit. Vel rem breuius sic habe: Sanguis ab ore proueniens per quatuor modos cognoscitur, aut expuitur tantùm, & est ex partibus oris: aut exit cum screatu, & est ex colatorio, uel uuula palati & partibus eorum: aut exit cum uomitu, & prouenit uel à meri, uel à stomacho, aut ab hepate & finibus eorum: aut exit cum tussi, & tunc uel est ex pectore uel pulmone, aut cana, aut lacerto uocali, aut epiglotti, &c.

Loci consentientes de signis sputi sanguinis.

Gal. 4. de loc. aff. cap. 5, Cognoscitur sanguis qui à gula & uentriculo reiicitur ex ipso uomitu: si ex spiritualibus partibus, ex ipsa tussi: si ex faucibus & gurgulione, ex screatu:

ſi ex ore, ex ſimplici expuitione. Cognoſces ex eroſa uel exeſa uena, ſi nulla præcedente cauſa exiſtēte, ſanguis plurim⁹ inter tuſsiēdū reijciatur. Cognoſces à pulmone educi, ubi fuerit ſanguis ſpumoſus. Cognoſces à partibus pectoris emanare, ſi illic dolor adfuerit: nam in thorace multi adſunt nerui, quibus dolores percipi poſſunt. Cognoſcitur à primaria thoracis affectione fieri, ſi neque multū, neque rubrum, ſed nigricantem grumoſúmque ſanguinem conieceris, &c. Vide etiam cap. 8. huius lib. Item Paul. Æginetam cap. 31. lib. 3. Itē Aet. ſer. 8. cap. 59. Et Auic. 10. 3. tra. 3. ca. 4. & ibi ad unguē omnia intelliges. Vide etiam Meſu. cap. de exitu ſanguinis ab ore: ſimiliter Arcul. & alios practicantes.

De cura ſputi ſanguinis.

Primus ſcopus in medendo erit, ſex res nō naturales ad frigidum & ſiccum ordinare, ut ſanguis cohibeatur & frigeſiat. Cibi igitur ſint uiſcoſi glutinoſique, ſtiptici & frigidi, quales ſunt ptiſana hordeacea, uel ex amylo cōfecta, aut piſces uiſcoſi, carnes craſ-

*ſæ,pingues,& animalium extremitates. Cõ-
ueniunt etiam caſeus recens,portulaca,lentes,
miliũ,alica ac coriza. Bibatur aqua chaly-
beata,uitetur exercitium, loquutio, &c. Se-
cundus erit reuulſio, quæ fieri poteſt per
phlebotomiam multoties repetitam, quæ pro
ſingula uice ſit modica. Hinc ualet ligare
extrema, menſtrua & hæmorrhoides euo-
care,cucurbitulas natibus affigere,&c. Ter-
tius eſt malam ſanguinis qualitatem tempe-
rare,reprimendo eius aquoſitatem,uel(ut ita
dicam)bilioſitatem. Si enim fuerit aquoſitas
illa pituitoſa,præparetur cum rhodomelle &
ſyrupo roſaceo, deinde euacuetur cum myro-
balanis, chebulis & rheub. At ſi ſanguis
fuerit bilioſus,digeratur cum ſyrup. roſaceo
de ſemine acetoſæ,de granatis,de omphacio,
de citonijs,myrthino, de portulaca, cũ aquis
plantaginis, portulacæ, &c. deinceps eua-
cuetur cum myrobalanis citrinis & rheub.
cum caßia. Quartus eſt ſanguinis cohibi-
tio, quæ primùm & ſtatim fienda erit, ne
fortè adeò uires ægrotantis proſternat, ut
difficultas ſit in reuocando. Primùm conue-*

nit portulaca, lapis hæmatites, corallus, cornu ceruinum ustum, terra sigillata, bolus armenius, semen myrthi, flores & cort. granatorũ, gumi arab. &c. Sextus est, ut si sanguis in pectore uel uentriculo coaguletur, statim dissoluatur cum oxymelle simplici & composito, cum aquis hyssopi, scabiosæ: aliqui exhibent theriacam & coagula leporis, &c.

Loci consentientes de cura sputi sanguinis.

Auic. 10. 3. tra. 3. cap. 6. loquitur de sex rebus supranaturalibus dicens, Et cibi conuenientes eis, sunt omne conglutinatiuum & oppilatiuum, & omne consolidatiuum, & omne infrigidatiuũ sanguinis, prohibens feruorem eius, & custodiantur ab omnibus causis mouentibus sanguinem, ut sunt cibi calefacientes, saltus, clamor, rixa, coitus, loquutio plurima, &c. Vide de his latius Mesuem.

De Reuulsione loquitur Paul. lib. 3. cap 31. Quibus destillatio cruentum sputum cõcitat, uena protinus debet incidi, & pro uiriũ modo sanguis detrahi. Auicen. loc. cit. Cura est

ut succurratur cum phlebotomia basilicæ, in qua existimatur esse resolutio singularis, &c. Et fricentur eius extremitates & ligentur, incipiendo à superioribus ad inferiora, &c. Vide de his latius Marcum Cat. Arcul. Gord. & reliquos practicantes, &c.

Item Mesuem ibi, Secundam rem complent administrationes phlebotomiæ cum iterationibus, &c. De Rectificatione sanguinis loquitur Auic. loc. cit. ibi, Et sumant in potu medicinas frigidas conglutinatiuas, &c. Vide de his uberius Mes. & Arcul. De constrictione sanguinis loquitur Galen. 7. de comp. med. per loc. cap. 4, Curamus apertionem osculi alicuius uasis per obturationem, & rupturam per eius conglutinationem, & uasorum erosionem per renutritionem erosorũ. Obturatur osculum dilatatum per adstringentia, conglutinatur ruptum per eadem & quæcunque ipsis in compositione citra mordacitatem resiccantia, & glutinosi quid habentia miscent, ut lemnia terra. Renutriuntur corrosa per cibos boni succi, & pharmaca carnem gignentia, &c. Vide fusius Gal. 5.

meth.cap.5.6.& 7.Item Aet.ser.8.cap.63. Et *Auic. ibi, Et confert tribuere ei in potu trochiscos de charabe,&c.Vide de his iuxta Arcul. Mar. Cat. Sauon. Guilielmum Plac. Gordonium,& reliquos practicantes,&c.*

Obseruationes de euacuatione.

Mesu. cap. de flu. sang.ab ore, Si fuerit acuitas & inflammatio & ebullitio in sanguine propter mixtionem choleræ acutæ in ipso, oportet ut euacuetur cholera prius, deinde phlebotometur : hoc enim est secundum canonem artis, demum sequatur infrigidatio,&c.

Obseruationes in adstringentibus.

Gal.2.de comp.med. per loc.cap.4, Con*ueniunt adstringẽtia ijs qui non tußiunt simplicia:sed illis qui ex pulmone,aut thorace, aut arteria sanguinem reiectant, miscenda sunt adstringentibus calida,& tenuium partium existentia, ut per totum corpus distri-*

butio fiat: ubi uerò circa ſtomachum aut aluum affectio hæc contingat, huiuſcemodi pharmacorum mixtura opus non eſt, &c. Razes 15. comment. In ruptura uenæ pectoris & phthiſicis noli prohibere ſcreatum perſeuerante adhuc catarrhi deſcenſu ad pectus uel pulmonem, &c.

Cohibentia ſputum ſanguinis.

Cohibent ſcreatum ſanguinis, aloes, amylum, balauſtiæ, barba hircina, betonica, bolus armenius, cinis cancri, cortices caſtaneorum, cauda equina, cẽtaurium maius, nux cupreſſi, cydonia, & eorum flores, coagulum leporis & hœdi, colla piſcium, corallus, corigiola, coriandrum, cornu cerui uſtum cum dragacanto, radix draconteæ, hæmatites, gummi arabicum & amygdalarum, cortex glandium, flores granatorum, hyoſciamus, charabe, lachryma lentiſci, litium, lutum ſigillatum, maſtix, fructus myrthi, mumia cum maſtice, œnãthe, omphacium, cortex rad. oliuæ, cortex olibani, albumen oui, pix, portulaca, plantago,

psylium, rheubarbarum, rosa, succus rubij, salix, sandaraca, sanguis draconis, symphytum, synopida in ouo, cortex suberis, sumach, spina alba, spodium cum succo plantaginis, stercus apri, terra samia, triticum, uernix, uirga pastoris, hypocystis. Composita sunt, Trochisci hæmathicorum Mes. in cur. sputi sang. T. de charabe, de terra sigillata, de papauere, de stella Auic. triphera saracenica Nic. theriaca maior Auic. sotira confectio, confectio mirabilis Mes. in cu. tussis hum. medicamen Andromachi Auic. phylonium persicum, diaolibanum Nic. loch de papauere Haly, diapapauer Mes. diasulphur Serap. aqua aluminosa, chalybeata, athanasia magna Auicen. 1. 5. &c.

De prognosticis sputi sanguinis.

Hippoc. aphor. 4. aphor. 25, Sanguis quidem suprà qualiscunque fuerit, malus, infrà autē bonus. B. Si immoderātia sanguinis adsit, siue infernè uel supernè exeat, semper malū est: immoderata enim nullo modo naturæ quadrāt, &c. Et aph. 4. aph. 47, Excretiones

in febribus non intermittẽtibus liuidæ, cruẽtæ, fœtidæ, omnes malæ. Et aphor. 4. aphor. 27, *Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte, &c.* Et aphor. 5. aphor. 3, *Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus aut conuulſio ſuperueniens, malum.* B. *Intellige niſi à plenitudine proficiſcatur, alioqui ad ualetudinem confert. Verùm ſi ex euacuatione alius morbus ſequatur, neceſſario prognoſticum erit malum. Nam* Hippoc. aphor. 7. aphor. 9, *À profluuio ſanguinis deſipientia & conuulſio, malum.* Et aphor. 6. aphor. 10, *Caput dolenti & circundolenti pus uel aqua uel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum ſoluit.* Et aphor. 7. aphor. 15, *À ſanguinis ſputo puris ſputum, malum.* B. *Hoc intellige de ſputo maligno quod ex pulmone educitur, alioqui ſenſus aphor. non eſſet ſemper uerus.* Et aphor. 7. aphor. 37, *Quicunque euomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare: ſi uerò cum febre, malum: curare uerò acerbis & refrigerantibus, &c.* Gal. 7. de compoſ. med. per loc. cap. 4, *In reiectatione*

ſanguinis, primum periculum eſt, ne immoderata euacuatio fiat, &c. Auic. 10. 3 tract. 3. cap. 4, Et ille cui accidit ſputum ſanguinis eſt præparatus ut aduenat ei ulcus pulmonis: & ille qui eſt à pectore, non eſt tantum timoris, quãtum in eo quod eſt ex pulmone. Et multoties quidem eſt ſputum ſanguinis cauſa ſanitatis apoſtematis in hepate aut ſplene, &c. Lege & aphor. 3. aphor. 29. ibi, Iuuenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, &c.

Authores diſſentientes circa ſputum ſanguinis.

1 *Adſerere, ſputum ſanguinis cum tuſsi ſemper à ſpiritualibus membris prouenire.*

2 *Adſerere, ſpumoſum ſanguinem ſemper eſſe indicium affecti pulmonis.*

3 *Adſerere, aperitiua in ſputo ſanguinis à retentione menſtruorum facto conferre.*

4 *Adſerere, omnem ſanguinis reiectationem per ſuperiora ſemper eſſe malum.*

Confutatio dissentientium circa sputum sanguinis.

Ad primum, *Gal. 4. de loc. aff. cap. 5*, *Nos uerò sanguinem qui à cerebro ad gurgulionis partes internas, ut ad fauces affatim descẽdat, tußiendo educi sæpenumero conspeximus, quippe gutturi subito irruens tußim mouere potest:* ex quibus reprehendit Medicos, *qui eruptionem periculosißimam tanquam pulmone affecto credebant.*

Ad secundum, *Auic. cap. de sig. spu. sang. Et quandoque est spumosus sanguis ex cana pulmonis proueniẽs. Et paulò pòst, Et spuma cũ dolore pectoris significat locũ ægritudinis* unde non semper erit à pulmone spuma, &c.

Ad tertium, *Auic. 10.3. de cur. spu. sang. Caueant à cibis calidis & omnibus calefacientibus, sed aperitiua sunt calida, igitur nõ conferunt.* Præterea Hipp. *aph. 7. aph. 37, Cura cum acerbis & refrigerantibus, nõ calidis & prouocantibus:* sed in hoc casu fac ut monet *Gal. 5. meth.* ubi per sectionem uenæ menstrua prouocat, & nõ aperitiuis. Nec styptica cũ aperitiuis admiscenda sunt, quũ alterũ ab

altero facilè in operatione impediatur.

Ad quartum, Gal. aph. 4. com. 25. inquit, eam quæ supra fit per os solam excretionem non esse semper malam, illa quæ fit per nares omissa, quæ etiã nõ est mala, quoniam Hipp. aph. 7. aph. 37, Quicũque euomunt sanguinẽ, si sine febre quidẽ, salutare, &c. igitur non semper erit mala, &c.

De purulentis & tabe siue phthisi.

Empyema est puris collectio in media inter thoracem & pulmonem regione. Tabes uerò quæ à Græcis φθίσις dicitur, est pulmonis uel thoracis ulceratio cum febre de bili ac tußicula corpus consumens: nam à uerbo φθίνω, quod est diminuo, dicta est: ex ulcere enim corpus cõsumitur, diminuitur, ac colliquatur. Hæc differt ab hectica, quum omnis phthisicus sit hecticus, & non econtra: præterea hectica tam ab ulcere, quàm à non ulcerato pulmone oritur. Marasmus etiam ipse consumptionem corporis importat quæ à febre acuta dependet. Tabis tres sunt species: una quum corpus non alitur,

ita ut summa macies oriatur, à Græcis ἀτροφία dicta. Altera, ubi malus corporis habitus est, in quo ferè omnia alimenta corrumpuntur, & hanc Græci καχεξίαν uocant. Tertia est quæ à Græcis dicta est φθίσις, & fit quum à capite in pulmonem catarrhus descendit, & frequens tußis oritur. Interdum tamen à medicis pro uno & eodem morbo accipiuntur.

Loci consentientes de empyemate & phthisi.

Paul. lib. 3. cap. 32. ἐμπύημα κατὰ τὰ κενὰ τοῦ θώρακος ἤτοι κατὰ τὸν ὑπεζωκότα συνίσταται, id est, si uerbum uerbo reddideris, Empyema in uacuis thoracis regionibus, uel in membrana costas subcingente colligitur.

Gal. lib. de tum. præter naturam, cap. 3. ἐμπύους, hoc est purulētos dicunt, quibus pus in media inter thoracem & pulmonem regione fuerit collectum. Similis sensus habetur 5. meth. cap. 8. & aphor. 6. comment. 27. & 4. de loc. affect. cap. 5. Aet. ser. 8. cap. 67, Phthisis propriè est ulceratio pulmonis ad

ſanguinis ſpuitiones conſequens. Gal. aphor. 7. comment. 16, Quam propriè phthoen nominant Græci, hanc Hippocr. phthiſim appellat, quæ pulmonis ulcera inſanabilia conſequitur, & totius corporis cũ febre paruam extenuationem. Vide etiam hanc definitionem in lib. de fin. med. & 5. de loc. affect. cap. 3. Vide etiam Meſu. ibi, Phthiſis eſt detrimentum deſiccationis & conſumptionis, cadens in corpus ex calore febrium habitudinalium & ulcere pulmonis.

De cauſis empyematis & phthiſi.

Empyema fit uel à ſanguinis eruptione, uel ab ulcere, aut ab inflammatione abſceſſa & rupta, aut à catarrho à capite ad pectus fluente. Cauſæ primitiuæ phthiſis ſunt aër, motus uiolenti corporei, regio borealis frigida & ſicca, cibi & potus ſalſi & acres ac caput replentes, caſus, percuſsio, autumnus pluuioſus, & temperies ægri frigida & ſicca, &c. Cauſæ antecedentes ſunt deſtillatio acris mordicans ac corrodens, aut præcedens peripneumonia iam putrefacta & ulcerata,

aut pleuritis rupta, aut putrefactio & corrosio præcedens in substãtia pulmonis, aut aliqua causarum sputi sanguinis uenam aperiens, &c. Causa coniuncta est ipsa materia producens phthisim ad actum, &c.

Loci consentientes de causis empyematis & phthisis.

Paul. lib. 3. cap. 32, *Purulenta screatio fit uel propter sanguinis eruptionem, aut ab ulcere in pulmone, aut ab inflãmatione abscessa & rupta, aut à destillatione à capite fluente ad pulmonẽ, &c.* De causis primitiuis plura habes ex Auic. 10. 3. cap. 15. ibi, *Et causa extrinseca est sicut casus & percussio, aut multiplicatur quum æstati boreali siccæ succedit autumnus pluuiosus, &c.* Vide de his Arcul. fusius. De causis antecedẽtibus loquitur Mes. cap. de phthisi, ibi, *Vlceratio huiuscemodi causam habẽ, aut ex præcedenti catarrho acuto, ulceratiuo, instillante in pulmonem, quandoque ex præcedenti pleuritide aut peripneumonia, &c.* lege eũ fusius. Lege etiam Auic. 10. 3. tract. 4 cap. 19, ibi, *Cau*

sæ ulcerum pulmonis sunt catarrhus mordicatiuus, &c. Vide etiam Gal. 4. de loc. affe. cap. 8. fusius de his causis pertractantem & alios practicantes, &c.

De signis empyematis & phthisis.

Signa ab exeuntibus sunt sputū saniei cum signis suis, urina est naturalis, uerùm interdum oleaginea, interdum habet furfures, quæ omnia humidi consumptionem significant: in processu morbi lienteria aut diarrhœa superuenit, & sudor in fine digestionis. Signa à qualitate mutata sunt febris continua uniformis, genæ liuescunt, pedes tumescunt, carnes consumuntur, ungues curuantur, pallidi apparent. Signa ab actione læsa, malè dormiunt, pulsus minutus, frequens, uniformis, diuersus in fine, anhelitus naturalis, sed in fine ob uirium imbecillitatem diuersus, appetitus deiectus, & quod sursum uergit, fœdi est odoris, &c.

Loci consentientes de signis.

Hippocr. prædict. 2. tex. 60, Cognoscuntur

purulenti principio ſi febris non dimittit: ſed interdiu tenuior, noctu uehementior. Si copia ſudoris elicitur, ac tuſsiendi cupiditas adſit, nec quidquam tamen dignum commentatione expuunt, ſi oculi caui redduntur, maxillæ ruborem contrahunt, ungues manuum curuantur, digiti potiſsimum ſummi caleſcunt, in pedibus tumores conſiſtunt, neque cibum appetunt, & puſtulæ circa corpus erumpunt, &c. B. *Cauſas horum ſignorum habes in comment. Galen. Lege de his Paul lib. 3. cap. 32. ibi, Phthiſis confirmata, &c. Lege etiã Gal. 2 de morb. cau. ca. 7. & fuſius 1. de diff. feb. ca. 9. Lege etiã Aet. & Paul ibi, Pus collectũ atteſtãtur grauitas pectoris, tuſsis ualida ſiccáque, &c. De ſignis præparatorũ ad phthiſim loquitur Gal. & Hipp. aphor. 5. aphor. 9. ibi, Tabes fiunt, &c. Et Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 20. ibi, Iſti ſunt alati, habẽtes pectus ſtrictum, &c. ubi infert quòd collum gracile & longum præ ſe ferunt, & humeros ad modum alarum & ſcapulas quaſi à pectore ſemotas habent, ſi macilẽti ſint, & carnẽ cum humorũ acrium influxu mollem habeant, ad phthiſim*

inclinati sunt. Vide de his fusius Arcul. & Galen. de diff. feb. 1. cap. 9. Cognosce etiam ex Gal. & Hippo. prognost. 2. tex. 62. Quatuor eruptionis suppurationis signa, quæ sunt dolor, spirandi difficultas, tussedo, & screatio: quæ si contineantur, & uehementer infestent, celerē significant eruptionem: si minus, diuturniorem, &c.

De cura phthisis & empyematis.

In primis an phthisis curari poßit, lege Conciliatorem differentia 193. Si curanda erit, unica erit intentio, ut uidelicet causam tam conseruatricem, quàm productricem amoueamus: quæ si fuerit à sanguine, per sectionem uenæ reiteratā: si à bile, per cholagoga: si à phlegmate, per ea quæ pituitam educunt: quanquam sciam Auicen. à Raze in hoc differre, ut ipse solutiua ad causam remouēdam exhibeat, quæ à Raze ratione phthisis factæ interdicuntur. Si uerò fiat phthisis à pleuritide, cura erit in capite pleuritidis nota. Si ab empyemate, tunc puris concoctio adiuuetur, deinde euacuetur: nam suppuratio si rum

patur, uel deorſum tendet, & expurganda erit per aluum, inteſtina, ac ueſicam: ſi ſurſum, uerſus pulmonem, tunc per aſperam arteriam elicita tuſsi educetur. Verùm ſi neutra harum uia à natura tentetur, ſupereſt tantùm, ut locus in quo ſanies conſiſtit, ita aperiatur, ut extrudi poßit. Si phthiſis proueniat ab ulcere, tunc cura erit ut in primis ulcus abſtergatur cum hydromelle, aqua hordeacea, cum cicerum ac zachari, uel cum decocto hyſſopi, &c. deinde fluxus deſtillationum prohibeatur cũ his quæ pulmonẽ roborant, ſicut eſt ſyrupus myrthinus, puluis pulmonũ uulpis, &c. Tertiò, reſiduum permanens exiccetur cum melle & galbano, deinde ulcus conſolidetur cum bolo armenio. Aliqui exhibent lac quod abſtergendi & conglutinandi uires habet: ſunt qui exhibent aquam hordeaceam cum cancris fluuiatilibus coctam, & præcipuè confert, &c.

Loci conſentientes de cura phthiſis & empyematis.

Meſu. cap. de phth. Primam rem complent

quæ abscindunt nocumẽta catarrhi, & si causa eius fuerit ex empyemate, peripneumonia & pleuritide, cura eorum dicta est. Secundam rem complent euacuationes causas abscindentes, unde si cognoueris ex plenitudine sanguinis, phlebotomamus ex basilica: si choleram abundare, euacuamus. Auicen. cap. de empye. Cúmque eruperit sanies, & existimas quòd pauca sit, ut mundificetur cum sputo ad quadraginta dies, tunc oportet ut administrentur post eam abstersiua, lauatiua, mundificatiua, dãdo ea in potu, quum incipit expui, id quod erumpitur, & cum decocto hyssopi rad. lilij, syrup. de melle, &c. Paul. lib. 3. cap. 32, Puris concoctio primùm adiuuanda est fomentis, cataplasmatis: promouet etiam rupturam uomicæ sani lateris incubitus, mulsæ sorbitio & succus ptisanæ cum melle. Valentius decoctũ hyssopi & thymi cum melle, &c. Vide latius de his Galen. 5. meth. cap. 8. & Aet. ser. 8. cap. 65. & de cura ulcerum, 5. metheo. cap. 1. & Auic. de cura ulcerũ partium pectoris, & inuenies quæcũnque à me dicta sunt, &c.

Obſeruationes in cura.

Galen. 5.meth. cap. 8, *In ulcere pulmonis primùm fac, ne magno æger utatur reſpiratu, ſed ſemper agat ſiletium. Præterea ſtatim à ruptura uaſis facta, curã incipias, quò cruentum adhuc uulnus priuſquam phlegmonem excitet, glutines.* Meſ.cap.cit. *Quando conſolidatio & cõglutinatio uulneris quæritur, tunc cibaria ſint deſiccatiua, non eleuata in gradu, multæ exiccationis, & ſint cõglutinantia, ut ſunt extremitates porcorum & hœdorum, &c.* Et *paulò infra*, *Prohibeatur eis omnis lubricitas uentris & conſtipatio uiſcerum: nam lubricitas uehemens reſoluit uirtutem, &c.*

Conferentia tabidis.

Conferunt tabidis, ius adipis capræ bibitũ, amylum, barba hirci cum aqua hordei, betonica, lutum armenium, butyrum, decoctio cancrorum, dragacantum, fœnugræcum, gumi albotim, peucedanum, pix humida, plantago, portulaca, confectio dicta mirabilis. Meſ. in cur. tuſ. hu. *loch de pino, de papauere*, Troc. *de papauere* Haly. *Phthiſicis conferunt ra-*

dix acori cum ptisana, & betonica, berbenaca, cancri cum aqua hordei, decoctio scilicet citoniorum, cocleæ cum uino, iecur apri uel lupi, semẽ lini, lutum armenium, marrubium, porrum, pulmo cerui, plantago, saluia, stercus uaccarum, confectio de satyrion Mes. confectio dicta mirabilis, confectio de iacur. Mes. in curanda phthi. diadragacantum, diapenidion, diarrhodon, diapapauer Nic. phylonium rom. loch de spodio Auicen. loch album Mes. in cu. tuss. hu. syrup. de papauere, uiolaceus de hyssopo, de psylio. Mes. Triasan dali Nic. Troc. de camph. Mes. de citoniis Serap. de arsenico & zacharum ros. nouum.

De prognosticis phthisis & empyematis.

Aet. ser. 8. cap. 65, Quoniam rumpuntur suppurationes uel sursum uel deorsum. Quæ uerò sursum, in uacuum thoracis locum funduntur, & periculosiores sunt. B. Nota quòd suppuratio multis modis terminatur, aut statim sua multitudine suffocat, aut à colluuie pulmo putrefit, unde phthisis, aut sputo ex-

purgāte liberatur, aut per uiam magnæ uenæ ad uesicā cū urina crassa extruditur, aut per uiā secessus per intestina euacuatur, aut per tumorem in cute pectoris enatum & ruptum educitur, qui modi ferè omnes præter primos optimi reputantur. Hippo. aphor. 5. aphor. 11, Qui à tabe molestantur, si sputum quod extußiunt, graue olet iniectū carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale. B. Capilli defluunt uel ob maximum alimēti defectum, uel ob humorum perniciosam corruptionem, & est peßimum signum.

Hippoc. aphor. 5. aph. 12, Quibuscūque tabe laborātibus capilli à capite defluūt, ÿ aluī profluuio superueniente moriūtur. Et aphor. 5. aphor. 14, À tabe habito profluuium alui superueniens, lethale. Et aphor. 6 aphor. 27, Quicunque suppurati, aut aquam intercutem patientes uruntur, aut secantur, si pus aut aqua uniuersim effluxerit, omnes moriuntur. B. Vide etiam aphor. 10. & 13. & 22. & 29. lib. 3. circa hanc materiam: item 8. lib. 4. Et aphor. 7. aphor. 16, À puris sputo phthisis & fluxus: quū uerò sputum retinetur, moriū-

tur. Aet. ser. 8. cap. 67, Difficillimè curantur ulcera pulmonis, eo quòd citra tußim non repurgantur, & à tußi mutuò ulcus corrumpitur. Praeterea pharmacorum uires ad ulcus pertingere non ualent, priusquam in uentre permutantur. praeterea pulmo per spirationes semper mouetur, & tußiendo lancinatur. Itidem si curentur, ita ut fistulosae & callosae cicatrices relinquantur, progressu temporis fricantur, & leui ex occasione recidiuātur. B. Vide de his fusius Gal. 5. met. cap. 8. & 7. de compos. med. per loc. Intellige tamen tu ut Gal. ꝙ ulcera in superficie pulmonis facta curari possunt, sed antiqua & à phlegmone facta difficulter, uel planè nūquā sanari possunt. Vlcera uerò pectoris facilius curātur, tū quia carnosum est pectus, tū quia paruo motu indiget, tū quia substātiam ita mollem & ad erosionem pronā non habet ut pulmo. Vide de his latius Gal. loc. cit. & 4 de loc. aff. cap. 5. ibi, Vlcera in pulmone, &c.

Hippoc. aphor. 5. aphor. 15, Quicunque ex morbo laterali suppurantur, si in 40. diebus

purgãtur à die qua fit ruptio, liberãtur, si minus ad tabẽ trãseunt. Et prognost. 2. tex. 63, Supersunt, quos febris eodem die dimiserit, & cibum citius appetunt, & à siti liberati sunt, & uenter exigua & cõsistentia deijcit, & pus album leue & cõcolor est, & sine labore ac tussi ualida reijcitur. Qui uerò contrarium habent, pereunt, &c. Et 2. prognost. tex. 52, Quicunque dolor circa thoracem & pulmonem non desinit, adhibitis opportunis auxilijs, in suppurationem uerti sciẽdum est. Vide textus alios sequentes ad prognosticum etiam maximè spectantes.

Gal. 5. meth. cap. 8, Si phlegmone semel inuaserit, exigua glutinãdi est eius spes, in longius tamen protrahere potest tempus, &c. B. Ratio est, quia in pulmone nec sanies nec pus elui potest, quod in phlegmone soluta prima est intẽtio, nec uulnus glutinari, quum in perpetuo motu ob respirationẽ pulmo sit.

Authores dissentiẽtes circa empyema & phthisim.

1 *Adserere, omne empyema esse per incisionem uel ustionem curandum.*

2 *Adſerere cum Eraſiſtrato, nihil ex thoracis ſpatio in pulmonem poſſe recipi.*

3 *Adſerere, phthiſim fieri poſſe à ſiccitate per ſe.*

4 *Adſerere, humiditatem per ſe poſſe pulmonem ulcerare.*

5 *Adſerere, phthiſim ex ulcere pulmonis antiquo eſſe curabilem.*

6 *Adſerere, lac nullo modo competere phthiſicis.*

7 *Adſerere, zacharũ roſaceum recens nullo modo conferre phthiſicis.*

8 *Adſerere, abſtergentia expurgantiáque ſolùm in phthiſi conuenire.*

Confutatio diſſentientium circa empyema & phthiſim.

Ad *primum,* Galen. *aphor.* 6. *comment.* 27, V*ſtione tantùm indigent qui plurimum habent puris, adeò ut deſperent per ſpuitiones poſſe expurgare: ſed omne empyema tale non eſt, igitur nec per inciſionem curandum, &c.*

Ad *ſecundum reſpondet* Gal. 5. de loc. aff. *cap.* 3. *ibi,* I*i nãque uel ex thoracis ſpatio in*

pulmonē quippiam recipi impoßibile esse sibi persuadentes, &c. & ibi docet modum & uiam qua fit hic transitus. Similiter & 5. meth. cap. 8.

Ad tertiū, Gal. aphor. 3. cōment. 16, Morbi tabitudines nominati ad has duas sequūtur constitutiones, & ad frigidißimam, ex qua nōnulla ex uasis quæ sunt in respirationis instrumentis dirumpuntur, & ad alteram quæ coniunctam habet cum caliditate humiditatem, quarum occasione caput repletum mittit ad pulmonem fluxiones: à sicca uerò constitutione omnia alia magis quàm tabitudines consequuntur, & sic à siccitate nullo modo phthisis oritur.

Ad quartū, Cōciliator differētia 193. in eius appēdice inquit, ꝙ humiditas per se non causat phthisim, nisi fuerit coniuncta humido catarrhali uel caliditati uel frigiditati.

Ad quintum, Gal. 5. meth. cap. 8, Vlcera pulmonis non modò ad curandū sunt difficiliora, sed quibusdā etiā impoßibilis eius cura uidetur, & hoc ratione & experientia. Ratione, quoniam pulmo est semper in motu: sed

quæ sunt sanāda, quiete indigēt. Experiētia, quia neminem eorū ita affectorum sanatum uiderim. Item 4. de loc. aff. cap. 8. multos ex hoc morbo defecisse, imò inquit, quapropter omnes perire necesse est.

Ad sextū, Gal. 5. meth. cap. 12, Veteres uerò etiā mulierē lactātem, ijs qui phthoe consumeretur, adstare uoluerūt, quorum sentētiæ ipse quoque accedo, &c. Vbi lac summopere cōmendat. Itidem adserit septimo meth. cap. sexto, Præterea id quod est facilis assumptionis, optimæ digestionis & bonæ nutritionis, itē optimè humectās, cōsolidās & abstergēs, cōfert phthisicis: sed lac habet has cōditiones, ut refert Auic. igitur est dandū phthisicis. Quare si ab alijs irritetur, idcirco fit, quia in febre putrida non competit, &c.

Ad septimū, Auic. decima tertij, tra. 4. ca. 6, Vnum de maximè conferentibus phthisicis est, zucharum rosaceum, & ex eis quæ multotiens sum expertus, in corporibus & regionibus diuersis est, ut utatur pane zucharo ros. & si angustetur anhelitus, detur in potu syrupus de hyssopo: & si inflāmatur,

dentur trochisci de camphora, &c. Mesu. Ex rebus mirabilis iuuamenti ad consolidationes & sanationes ulcerum pulmonis est zucharum ros. recens & supra quod non praeteriȷt annus, &c.

Ad octauum, Conciliator differẽtia 194, Medici plerunque errant circa phthisis curationem, eo quòd uolentes purgare saniem tantùm abstersiuis, eam expurgãtibus utuntur, ut sanguinis sputum denuò inducãt, &c. ibique notat zucharum ros. non nisi praecedẽtibus mundificatiuis esse exhibendũ, &c.

De pleuritide.

Pleuritis duplex, uera & mendosa. Vera est subcingentis costas pectoris membranae cũ suis musculis inflãmatio, cum dolore punctiuo & acutissima febre. Mendosa uerò est inflammatio in panniculis pectoris extrinsecis. Intrinsecus enim in pectore tres continẽtur mẽbranae, quarum quaedam à Graecis dicuntur ὑπεζωκότες, id est subcingẽtes Latinè, Arabicè pleurae: quae uerò rectè per medium thoracis ad iugulum feruntur, διa-

φράττοντες, id est interſepientes, barbarè mediaſtinum dicitur, deinde diaphragma, &c.

Loci conſentientes de pleuritide.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 3, Inflammationes quæ in ſubcingẽtes coſtas mẽbranæ ac muſculis illi continuis fiunt, morbum quem lateralem uocant, efficere ſolent. Hæc eadem ſententia eſt iuxta Gal. de part. art. med. cap. 4. & de conſtit. art. med. cap. 15. & aphor. 6. cõment. 33. ibi, Qui acidum ructum, &c. Meſu. Pleureſis quædam uera, quædam non uera. Vera eſt apoſtema cadens in pãniculis & lacertis, &c. Non uera quæ fit in lacerto & uelamine extrinſecus, &c. Vide de his Auic. decima tertij, cap. de pleuritide. Item Alex. & Aet. ſer. 8. cap. 68. ibi, Pleuritis exquiſita & propria eſt inflãmatio membranæ extrinſecus latera ſuccingentis, dolorem punctiuum uehementer inferens, cum acutiſſima febre, &c.

De cauſis pleuritidis.

Cauſæ primitiuæ ſunt caſus, percuſſio pe-

ctoris, denudaréque se post laborem in aëre frigido, uenti septentrionales, aquæ frigidæ potus & similia. Causæ antecedētes sunt humorum influxus, uel eorum superabundantia, uel retentio superfluitatum exire consuetarum. Causæ coniunctæ sunt sæpius sanguis & bilis inflammationem actu producentes, raro pituita, rarißimè melancholia, quia quod est densius, raro ad hæc membra penetrat, &c.

Loci consentientes de causis pleuritidis.

Gal. lib. de cōstit. art. med. cap. 5, Inflammatio ex humorum influxu suboritur, quia hæ partes non æquè ut cutis sunt densæ & cōpactæ, sed raræ potius. Et aphoris. 6. comment. 33. idem adserit, ibi, Quum unaquæque inflammatio ex alicuius humoris, &c.

Auicen. decima tertij, cap. de pleu. Et materia huius apostematis utplurimum est cholera, aut sanguis cholericus, quoniā in membris tunicosis non penetrat, nisi subtilis sanguis cholericus uel purus, &c.

Mesu. cap. de pleu. Commune est intrinsecis ac extrinsecis pāniculis ab omni materia apostemari, uerùm à sanguine & cholera frequentius, à phlegmate & cholera nigra rarius, &c. & hæc de causis antecedentibus & coniunctis. De causis uerò primitiuis lege Arcul. Gord. Sauona. & Auic. ibi, Et quandoque facit pleuresim multitudo potus aquæ frigidæ, & frigus additum, & facit euenire caliditas uehemens, & potus uini puri, &c.

De indiciis pleuritidis.

Signa pleuritidis inseparabilia sunt febris acuta, dolor punctorius, modò ad iugulum, modò ad præcordia tendens, spiratio frequens & exigua, pulsus serinus ac durus, tussis magna, interdum cum screatu, interdum absque sputis, quorum signorum si unum deficiat, uera pleuritis esse non potest. Signa materiæ inflammationem efficientis sumunt ex colore sputi, unde si rubeus fuerit, sanguinolenta erit inflammatio: si flauus, biliosa: si spumosus, pituitosa: si niger, bi-

lis assata. Signa pleuritidem ab inflammatione hepatis interstinguẽtia sunt, quia loco, pulsu, dolore, colore & tussi differunt. Loco, quia infra costas in dextra tantùm parte sentitur durities uel tumor. Pulsu, quia in inflammatione hepatis undosus est. Dolore, quia non acutus, sed grauis. Colore, quia facies malè colorata. Tussi, quia adest sine screatu spirationéque maiori, cõtrà uerò in pleuritide. Signa quibus differt peripneumonia à pleuritide sunt, quia in peripneumonia pulsus est undosus, & genarum malæ rubent ac si fuco deliniarentur. Signa quibus differat à phrenitide sunt, quia pleuritis sine alienatione, præsertim dum incipit, prouenire solet: contrà uerò phrenitis cum alienatione incipit, & cum anhelitus constrictione desinit, &c.

Loci consentientes de indiciis pleuritidis.

Gal. 5. de loc. aff. cap. 3, Huius signa inseparabilia sunt, febris acuta, dolor perinde ac si locus intẽdatur uel pungatur, spiratio fre-

quens & exigua, pulsus paruus arteriam duram & quodammodo intensam demõstrans, tussu magna cum sputis coloratis, nonnunquã sine his, &c. Orib. *aphors. 1. comment. 16. ibi,* Accessiones, *&c.* Signa *inquit pleuriticorum sunt quatuor, scilicet tussis, respiratio difficilis, febris, & dolor acutus, quorũ unum si deficiat, pleuritis esse non potest.* B. Habentur *hæcmet signa ab* Hippoc. *4. de uic. in mor. acu. tex. 72. & lege causam horum signorum ex ipso* Gal. *in comment.* Gal. *de constit. art. med. cap. 15. ex colore sputi, quis humor peccet, nobis demonstrauit, ibi,* Si *sputum colore rubro inficitur, tunc sanguinolentum erit: si flauo, biliosum: at si spumosa excreentur, pituitosum: si niger fuerit screatus, tunc iudicandum an fluxio siue biliosa siue sanguinolenta assetur, &c.* Lege *etiam fusius 5. de loc. aff. cap. 3. & aphor. 6. comment. 33. ibi,* Quæ *à flauis ac ruffis sputis fit ex biliosis humoribus, &c.* De *alijs signis quibus ab alijs morbis intersting uatur pleuritis, fusius habes iuxta* Paul. *lib. 3. cap. 33. & à* Gal. *5. de loc. aff. cap. 3.* De *signis pleu-*

ritidis mendosæ fit mentio à Galeno ibidem, 5.de loc.aff.ibi, Sunt & alij laterum dolores cum febre & exigua respiratione, &c. & sunt hæc, grauitas lateris sine tußi, nullũ redditur sputũ, dolor extrinsecus est, tumor deinde extrà apparet, &c. Signa concoctionis pleuritidis habẽtur ex Galeno in cõment. 12. lib.primi aphoris. ibi, Acceßiones & constitutiones morbi indicant, &c. Lege Galenum etiam secundo de loc.aff.cap.9.ibi, Quòd si tußiendo nihil expuat, fieri potest ut nihilo minus pleureticus sit ille, &c.

De cura ipsius pleuritidis.

Cognoscas id in primis licet, an notha uel uera sit pleuritis: si notha, tunc cura tentatiua utitor cum fotu tum humido tum sicco, quale est decoctum camomillæ, anethi, mellilothi, semine lini, fœnugræci, &c. uel sacculum ex sale, milio, furfure, &c. & cum his quæ potius uentrem leniunt, quàm ualidè soluant. Si uera fuerit pleuritis, uel ad resolutionem, uel suppurationẽ, uel ad alium morbum trãsmutabitur. Si ad resolutionem, tunc

in primis id quod influit reuellēdum cum sectione uenæ, cum leuibus clysterijs, cum cucurbitulis cruribus applicitis, cum fricatione partium inferiorum. Secunda intentio erit materiæ præparatio, quæ si fuerit sanguinea uel biliosa, præparabitur cum syrupo uiolaceo, iuiubino, cum aquis uiolarum, hordei, citruli, melonis indi, cucurbitæ, &c. uel cum decocto rerum pectus frigidantium. Verùm in materia biliosa requiritur id quod plus infrigidet & humectet quàm abstergat, in sanguinea plus abstergat quàm humectet, in pituitosa plus abstergat quàm infrigidet, quale est decoctum hyssopi & syrupus de liquiritia, hydromel & oxymel. Tertia intentio est euacuatio à loco, in quo fit inflammatio, & perficitur cum sectione uenæ ex eodem latere patiente, uel solutione uentris, ubi materia ad has partes declinet: nam quò natura uergit, eò ducere oportet per loca conferentia, & hæc fiet tutius per caßiam, mannam, rheubarbarum. T. de agarico, de uiolis; &c. Quarta intentio erit sputi euocatio ac facilis eductio, & perficitur

cum iuleb & syrupis iam dictis, uel aliquo eclegmate, uel inunctione ex oleo uiolaceo, amygdalino dulci, &c. Quinta intentio est residui resolutio, quæ fiet cum topicis in modum emplastri & fomenti cum camomilla, &c. Si uerò ad suppurationẽ uertatur, prima intentio erit puris cõcoctio, quæ fiet cum emplastris ac unctionibus mollientibus, sicut cum oleo amygd. dul. butyro, adipe gallinæ, &c. Secunda intentio est rupturæ uomicæ promotio, quæ fiet cum ualida tussi, & cum his quæ dilatant pectus, qualis est mulsæ sorbitio, incubitus eiusdem lateris cum ualido corporis motu, &c. Tertia intentio est, abstersio cum aqua sacchari uel hydromelle, cum iure cicerum. Quarta intentio erit conglutinatio, & perficitur cum bolo armeno & cum similibus, &c. At si ád alium morbum transmutetur, cura eiusdem morbi curabitur, &c.

Loci consentientes de cura pleuritidis.

Hippoc. 2 *de uic. in mor. ac. tex.* 1, *Lateris*

dolorem ſiue is per exordia fuerit, ſiue poſtea exortus ſit, tentare calidis fomentis diſſoluere non abs re exiſtit, &c. & hæc de cura nothæ tentatiua, ubi laudat fomēta ex aqua calida, & quæ ex ſale & milio parantur. Auic. de cur. pleu. plura habet, ibi, Verùm humida cùm non iuuant, non nocēt, &c. De cura ueræ pleuritidis loquitur: deinde Hippoc. 4. de uic. in mor. ac. tex. 73. ibi, Si dolor ſurſum uel ad clauiculam, uel ad mammam, uel brachium aſcenderit, uenam brachij internam ſecare oportet, qua parte dolor afficit, ſanguinémque auferre pro corporis habitu, anni tempore, ætate, immò ſi dolor acutus fuerit, uſque ad animi defectum detrahes, poſtea clyſterē exhibebis: ſi uerò ſub thorace dolor fuerit, pleuretico uentrem ſubpurgabis. Lege etiam ſecundo de uic. in mor. ac. tex. 10. 11. ubi non ad animi uſque defectum uenam ſecare iubet, ſed eouſque extrahere, donec rubidior multò, aut pro rubido liuidus fluxerit, &c. Quonam latere sec nda ſit uena, dubitauit primus Gentilis, deinde omnes neoterici: quanquā meo iudicio ef-

ficaciores ſint eorum rationes, qui à parte læſa dicunt extrahi, quàm qui ab oppoſita. Pro his lege Manardum lib. 12. epiſtolarum ad Iacobum Pharuſium, plures rationes adducentem. Galenus ſecundo de uic. in mor. ac. comment. 11, Tutius eſt per uenæ ſectionem euacuare, quàm per purgantis medicamenti adminiſtrationem, etiam ſi ad hypochondriorum regionem dolor finiatur, immò per uenæ ſectionem nullum impendet periculum, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tẽtatur, maximè quũ morbus hic acutus ſit cum febre uehementiſſima. Quòd etiam diuerſio ad hanc intentionem ſpectet, lege Auicen. ibi, Oportet ut prohibeas materiam eueniẽtem cum euacuatione & attractione, &c. De ſecunda intentione loquitur Meſu. ibi, Mundificationem corporis oportet ut præcedant præparatiua ad materiei digeſtionẽ neceſſaria, & ſi materia fuerit cholerica, requiritur infrigidatio maior cum humectatione non ſpoliata à uirtute abſterſionis, &c. Si materia erit ſanguinea, requiritur uirtus infrigidationis

minor, & absterſionis maior: ſi phlegmatica, requiritur minor infrigidatio, & maior absterſio. De tertia intentione loquitur Auicen. decima tertij, de cur. pleu. ibi, Dicamus igitur, quòd cura eſt phlebotomia, ſi ſanguis fuerit uincens, & ſi eſt humor alius, euacua non cum eis quæ ſunt ſicut myrobalani, &c. Paul. lib. 3. cap. 33, Recentiores omnibus uenam incidunt, ueriti, ut opinor, turbationem, quam purgatio ſolet accerſire, &c.

De quarta intentione plura habes ex Meſue, ibi, Quintam rem complent adminiſtrationes medicinarum ſputum facilitantium, quæ fiunt cum humectantibus & lenificantibus, procedẽdo ad res temperatæ absterſionis, &c. Auicen. loc. cit. Oportet ut ſit tua magnifica intentio ad hoc ut ſputum facile ſit, & ex eis quæ multiplicãt ſputum, eſt dormire ſuper latus infirmum, &c. De alijs intentionibus curatius habes etiam plura ex Auicen. loc. cit. ibi, Et ex eis quæ ſunt ſolicitè attendenda eſt, ut ſuccurras maturationi ægritudinis, & ſi ſanies fiat, oportet

ut ſuccurras cum mūdificatione, &c. lege de his uberius Mes. Marc. Cat. Arcul. Gordonium, & cæteros practicantes.

Obſeruationes circa curam tentatiuam.

Meſu. cap. de pleu. Et *canon eſt, debere ab humidis & debilioribus incipere, & quāto compactior & ſiccior fuerit materia, tanto tardius ad fortiora prorumpere, ne reſoluatur quod eſt ſubtile, & cadat durities in reſiduo. Cauēdum inſuper, ne uapor ex euaporatorijs ad nares ægri aſcendat, diſſolutionem enim & triſtitiam & anhelitus conſtrictionem generat, &c.*

Hippocr. *ſecundo de uic. in mor. ac. tex.* 9, Verùm *ſi fomentis dolor non placetur, non diutius calefacito: ſiccat enim id pulmones, atque ad ſuppurationem excitat, &c.*

Obſeruationes in phlebotomia.

Auic. decima tertij, cap. de pleu. Cúmque *phlebotomas & euacuas, & non ſedantur accidentia, tunc ſcias quòd prohibitio collectionis, quam quæris, difficilis eſt: non igi-*

tur reiteres phlebotomiam, ut non congeletur materia, quæ habitura est collectionem. Et post hæc, Dispositio debilitatis uirtutis non est quæ tolerare poßit phlebotomiam & solutionem, sed necessarium est tunc uti clysterijs, &c. Mesu. Oportet phlebotomiã præponi solutiuis, nisi uentris fuerit constipatio, tunc enim præcipimus lenire prius naturam, &c.

Obseruationes in solutiuo pharmaco.

Auic. decima tertij, cap. 1, In solutiuo est timor magnus, ipsum nanque interdum mouet, & quandoque non soluit, & quandoque superfluit. Vide de his Gal. 2. de uic. in morb. ac. comment. 2. deinde inquit Auic. Nec soluatur uenter cum pharmaco laborioso, sed leniẽte, & uitẽtur styptica, sicuti myrobalani.

Conferentia pleuritidi.

Conferunt dolori lateris & pleuritidi, amygdalæ, anethum, berbena, betonica, bdellium, braßica, galbanum, gentiana, malua, capillus Ven. uiolæ, hordeũ, passulæ, iuiubæ, peucedanũ, saluia, uerbascum, urtica, iris il-

lirica, colatura furfuris cocti in aqua hordeacea, althea, alchana, camomilla, caricæ, hyssopus, penidij, zucharum uiolatum, & quæcunque dicta sunt superius in capite peripneumoniæ.

De prognosticis pleuritidis.

Hippocr. aphor. 3. aphor. 23, Hyeme uerô morbi laterales, &c. Et aphoris. 6. apho. 33, Qui acidum eructant, non ualde morbo laterali corripiuntur. Et aphor. 6. aphor. 16, À morbo laterali uel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum. B. Intellige de fluxu à natura non regulato: nam qui à uirtute regulante fit, etiam in principio, bonum, nisi ullum aliud accidens fuerit, quod uirtutē prosternat: unde Auic. Et fluxus in principio apparēs, bonū est signū, &c. Et aphor. 5. aphor. 8, Quicunque morbo laterali laborantes in 14. diebus non repurgantur, ij ad suppurationem uertuntur. Et aphor. 15. eiusdem, Quicunque ex morbo laterali suppurantur, si in 14. diebus purgantur, à die qua fit eruptio, liberantur: si minus, ad tabem transeunt. Auicen. decima tertij, cap. de pleu. Quæ est

propinqua cordi & parti ſiniſtræ eſt deterior, ſed ad hoc ut maturetur conuenientior, & quæ eſt remotior à parte ſiniſtra, eſt ſalubrior, ſed ex parte reſolutionis & maturationis magis inobediens. Et paulò pòſt, Et apparitio fluxus ſanguinis narium eſt ex ſignis bonis ultimis in pleureſi. B. Adde tu, quòd non tantùm à naribus, ſed ab hæmorrhoidibus & matrice proueniens ſanguis in caſu laudatur. Galen. 10. meth. cap. 5, Si pulmonis uel membranæ quæ coſtis ſubtenditur, uel uentriculi, uel iecinoris phlegmone ſit, quæ has partes occupet, non modò his qui imbecilles ſunt uiribus, ſed etiam quibus ualentiores ſunt mortifera eſſe ſolet. Hippoc. 3. prorrhet. tex. 5, Dolor lateris ex ſputis bilioſis, ſi abſque ratione euenerit, in furorē aguntur. B. Facto ſcilicet bilis ad cerebrum tranſitu. Auicen. decima tertij, tra. 4. cap. 1, Et quando accidit prægnantibus eſt pernicioſum, & accidens decrepitis ob debilitatem uirium in ſpuendo interficit. B. Nam ſolet hominem interimere uel ex eius uehementia ſymptomatum, uel ex præfocatione.

Primo modo prægnantes moriuntur, ſecundo decrepiti non ualentes materiam extrudere. Hippoc.lib.de aëre *& aqua, Qui habẽt uẽtrem natura humidum, minimè morbo laterali atque alijs morborum generibus corripiuntur* B. Hic *locus citatur à* Gal. *aphor. 6. comment. 33. & ratio eſt, quia abundante bile aut pituita ſalſa & acri irritatur aluus ad deiectionem, in qua plúres humores excerni ſolent, &c.*

Authores diſſentientes circa pleuritidem.

1 Adſ*erere, pleuritidẽ poſſe fieri abſque febre,* Anaxionis *exemplo.*

2 Adſ*erere, profluuium alui in omni pleuritide eſſe ſignum periculoſiſſimum.*

3 Adſ*erere, pleuritidem plerunque fieri à tenui pituita.*

4 Adſ*erere, repercuſſiua in pleuritide iam facta conferre.*

5 Adſ*erere, pleuritidem dextri lateris deteriorem quàm ſiniſtri.*

Confutatio dissentientium circa pleuritidem.

Impugnat primum Gal. aphor. 1. comm. 12. ibi, *In morbo laterali acuta quidem febris unà cum spirandi difficultate & tussi & dolore lateris pungēte signa passionis significatiua nominantur.* Et 5. de loc. aff. ca. 3. uocat hæc signa inseparabilia, igitur absque febre fieri non potest.

Ad secundum, Gal. aphor. 6. comment. 16, *In mediocri uerò morbo laterali profluuium alui superueniēs potest prodesse ratione euacuationis, & magis quum signa concoctionis apparuerint, inesse passionibus, neque adest timor, sed morbus est citra periculum.*

Ad tertium, Gal. aphor 6. cōment. 33, *Pulmo in omni parte rarus ac laxus, promptus est omnes suscipere humores, membrana autē subcingens plus bilioso, ob hanc igitur causam, quibus pituita natura superabundat, rarò à morbo laterali corripiuntur, &c.* Vbi habes non plerunque à pituita fieri.

Ad quartum, Gal. 2. meth. cap. 17, *Parcius ad pectus est adstringentibus utendū, quandò*

talia humores, qui phlegmonem excitant, in pulmones & cor nonnunquam reprimant. Et paulò pòst, Quippe foras trahere potius, quàm reprimere in eo debemus. Itidem ait Auic. decima tertij, in ser. communi de cur. doloris. Vnde non mirum si Mes. à Gord. hac de re derideatur, quum in eo morbi principio principiante nullum opus medici ab infirmo petatur.

Ad quintum respondet Conciliator diff. 100. & tenet quòd deterior sit respectu situs materiæ, item ratione nobilioris partis, item quia sæuiora fiunt symptomata, &c. Lege fusius ubi de peripneumonia agit.

De cordiaca passione.

Sunt cordis passiones se inuicem consequẽtes numero tres. Prima, est cordis imbecillitas. Secunda, est palpitatio. Tertia, est cardiaca syncopa. Nam facta imbecillitate cordis uehementi agitatur uirtus, unde palpitatio ex qua deinceps syncopis oritur, nec inter se differũt, nisi secundũ magis & minus. Palpitatio est quædam dilatatio atque contra-

ctio præter naturæ ordinem facta: cardiaca uerò syncopa est innati roboris labefactatio & languor siue præceps uirium lapsus.

Loci consentientes de cardiaca passione.

Mesu.de ægritud.cor. AEgritudines cordis *sunt, debilitas pulsus, tremor & syncopis, non aliter inter se differẽtes, nisi sicut debiles & fortes.* Debilitas *facta fortis, usqueadeò ut sit agitatiua uirtutis, facit tremorem, tremor superueniẽs generat syncopim, ultimitas in syncopi est extinctio & mors.* B. Nota quod Arabes *pro palpitatione cordis tremorem dicũt, nescientes inter palpitationem & tremorem interstinguere.* Sed *de his fusius dicemus in fine huius morbi.* Gal.*lib.de tre. & palp. cap.* 5, Palpitatio *est quædam dilatatio atque contractio præter naturæ ordinem.* Et 12.*meth. cap.* 5, Syncope *est præceps uirium lapsus.* Auic.*decima tertij, cap.*6, Syncopa *est destructio maioris partis plurium uirtutũ motiuæ ex sensibilibus propter debilitatem cordis & aggregationẽ totius ad ipsam, &c.*

De cauſis ſyncopæ.

Cauſæ ſyncopæ ſunt uel extraneæ uel interaneæ. Extraneæ ſunt ambientis aëris malitia, uel res uenenatæ, uel animalium uenena, uel aliquis animi deflexus, qualis eſt ingens dolor, timor, &c. uel plures motus, uigiliæ, reſpirationis prohibitio, &c. Cauſæ interaneæ uel primario affectu fiunt, uel per conſenſum totius & partis. Si primario affectu, erunt uel mala intemperies, calida, frigida, ſicca, humida, uel mala compoſitio obſtruens & ſpiritus præfocans, uel ſolutio cõtinui: quæ ſi fuerit in ſuperficie, mors uſque ad diem ſecundum prolõgatur: ſi ad uentriculos penetret, ſtatim interficit: uel erit aliqua inflammatio uel abſceſſus, ex quibus breuiter aut aliqua mora facta mors ſequitur. Si per conſenſum totius corporis, tunc uel erit febris acuta colliquans, uel uehemens raritas corporis, ex qua magna ſudoris copia elicitur. Si per conſenſum partis, uel erit ab ore uentriculi, uel à mala hepatis diſpoſitione, aut uteri ſtrangulatu, aut à retentis menſtruis, aut à uermibus, aut ab immodica hæ-

morrhoidarum euacuatione, aut à medicamento fiet.

Loci consentientes de causis syncopæ.

Gal. 12. *meth. cap.* 7, *Occasiones quibus syncopæ succedunt, sunt sex, dolor uehemens, uigiliæ, immodica inanitio, interdum motus, & principiorum intemperies.* Et *cap.* 5. *eiusdem*, Fit *syncope ex ambientis aëris malitia, uel ex uenenatis facultatibus, uel ex animalium uenenis, uel ex aliquo affectu animi & pluribus motib⁹, ex uigilijs, ex immodica eius tenuitate, ex continentium corporum raritudine, ex respiratu prohibito, & ex nutrimenti defectu, &c.* De *alijs uerò causis loquitur* 5. *de loc. aff. cap.* 2. *ibi*, Affectus *cordis si primario affectu fiant, erunt aut malæ intemperies, aut uenenosus humor, aut erysipelas, aut inflammatio, aut alius quispiam præternaturalis tumor, &c.* Lege *de alijs à me recitatis totum hoc caput*. Et 12. *meth. ibi*, Si *per consensum ab ore stomachi, &c.* Vide *etiam de his quæ per compatiendi rationem fiunt* Mes. *lõgo satis sermone pertra-*

ctantem. & Auic. decima tertij, cap. 6. & Paul.lib.2 cap.38. Similiter uide Aet. & reliquos practicantes: nam Auic. tres causas ponit, quarum prima est attractio, totius aut maioris partis spiritus ad cor: secunda est præfocatio spiritus in corde, spiraculum non inuenienti: tertia est paucitas spiritus in toto, ita ut non superfluat præter illum qui est in minera, &c.

De signis syncopæ.

Signa ipsius syncopæ est animi defectus, pulsus parui, extremorum frigus & sudor frigidus perrũpens. Signa primarij affectus sunt, quia nulla manifesta causa in alijs membris inuenitur, nec in ore stomachi, quum nõ adsit nec uomitus, nec nausea. Signa malæ complexionis calidæ sine materia sunt caliditas, æstus, incẽdium, febris, pulsus frequens & uelox. Signa compl. frig. sunt pulsus & anhelitus tardus, rarus, præcesseruntq; longa ægritudo, sanguinisque euacuatio, &c. adest somnolentia, color pallidus. Signa siccæ cõp. sunt extenuatio corporis, nulla sentitur hu-

miditas, pulſus durus, &c. Si ſanguis uel bilis peccet, ſentitur caliditas, pulſus magnus, plenus, fortis. Si melancholia, adeſt timor, triſtitia, ſolicitudo, pulſus durus, &c. Si pituita, abeſt ſitis, cor percipitur, ac ſi in aqua nataret, pulſus mollis, &c. Signa oppilationis ſunt diuerſitas in pulſu percepta cum imbecillitate & paruitate, &c. Signa per conſenſum ſumuntur à membris communicantibus materiam: nam ſi à cerebro, tunc præceßit dolor capitis, uertigines, imaginationes falſæ. Si ab hepate, cognoſcitur ex debilitate, caliditate & grauitate in eo percepta cum ſuis alijs morbis. Si à pulmone, cognoſcitur ex difficultate ſpirandi, ex tußi & ex catarrho. Si à ſtomacho, cognoſcitur ex uomitu, nauſea, difficultate digerendi, &c.

Loci conſentientes de ſignis ſyncopæ.

Paul. lib. 3 cap. 34, Notæ ipſius ſunt, reſolutio animæ'q; defectus, pulſuũ paruitas, extremorũ frigiditas, & in ſudorem proruptio. At ſi cor incaluerit, magnã crebrámque edit reſpirationem: ſi refrixerit, exiguam & rarã.

De signis primarij affectus & per consensum, lege Auic. decima tertij, ca. 7. ibi, Et quādo syncopis non habet causam manifestam, & est cum tremore cordis frequente, & non est, quod est in ore stomachi causa faciens ipsam, tunc ea est cordialis confirmata: illa uerò cum qua est nausea & conturbatio, est stomachalis, &c. Loci de alijs signis habētur fusius ab ipso Auic. cap. de signis tre. cordis: similiter ab Arcul. Sauo. & Gor. & ab alijs.

De cura tremoris cordis ac syncopæ.

Primum regimen erit contrarium causæ efficienti tremorem siue palpitationem: nam si fuerit causa calida, regimen erit frigidum, cordiale: si frigida, calidum, &c. Secunda quæ occurrit intētio, erit digestio, præsertim si ab aliquo humore fiat, in causa calida cū frigidis, ut cum syrupo uiol. de ribes, de suc. acetosæ, de limonibus, acetosa simp. cū aquis uiolarum, rosarū, boraginis, nenupharis, &c. Tertia erit euacuatio, quæ peccante sanguine (uirtute roborata) fiet per sectionem uenæ

in parua quantitate, aut peccante bile, per leuia pharmaca, qualis est infusio rheubarbari in rebus cordial. cum myrobalanis citrinis, cum manna ac caßia. Pituita uerò superabundante cum diaphinicone, electuario indo, cum myrobalanis, chebulis & agarico, additis semper rebus cord. calidis, in melancholia peccante cum confectione hamech, pilulis indis de lapide lazuli, &c. Quarta intentio est reuulsio, qua reuellimus materias à corde, & deducimus ad membra ignobilia cum fricationibus, cucurbitulis, cum sectione uenæ saphenæ, cum lotionibus & clysterijs, &c. Quinta est robur cordi addere, remouendo intemperiem calidam cum frigidis, utputa cum rosis, camphora, sandalis, acetosa, nenuphare & similibus: in causa frigida cũ calidis, ut cum buglossa, zedoaria, mellisophyllo, cort. citri, musco, ambra, &c. aut cum compositis, utputa cum zucharo boraginaceo, buglossaceo, electuario de gemmis, diambra, diamusco: hinc etiam parari possunt epithemata, unctiones, sacculi, pulueres, &c. Syncopis maximè si in paroxysmo

fuerit, tres in eius cura requirit intentiones. quarum prima prohibet resolutionem spirituũ, qui remanserunt, ne omnino resoluãtur: & fit cum irroratione faciei cum aqua rosacea acetóque mixta, uel aqua frigida uel uino. Secunda regenerat spiritus, & uirtutẽ roborat, unde huc spectant aromatica, & quæ citò reficiunt, qualia sunt uinum, oua sorbilia, aqua carnis, & similia. Tertia excitat uires, & cõuertit uapores & spiritus ad exteriora confricatione extremitatũ, cum prouocatione sternutationis, facta cum acri aceto & helleboro albo, &c.

Loci de cura syncopæ.

Auicen. undecima tertij, tract. 2. cap. 4. de cura à causa calida inquit, Et stude ut sit aër infrigidatus ultima infrigidatione, ut sint rorationes & odoramenta aromatica camphorata, &c. Vbi commendat etiam res in cibo acetosas cum succis fructuũ agrestibus & malis acetosis, &c. Pro secunda intentione inquit, Da ei ad sorbendum syrupum de fructibus, &c. Pro tertia intentione in ma-

teriali omni feratur auxilium cum euacuatiuis in sanguineo cum phlebotomia & extractione sanguinis ultima, &c. Lege eum fusius, & plura inuenies à me dicta. Lege insuper Arcul. Marc. Catin. Sauon. & Gordian. & cæteros neotericos. De cura syncopæ loquitur Galen. 12. meth. cap. 5, Quum essentia uirium, quibus regitur corpus tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat, hæc si integra sint, seruari debent: si corrupta, ad integrum reuocanda. Quæ igitur portio defluit, hanc apponendo resarcimus, quod alterascit, in debitam temperiem per contrariam alterationem uindicemus, &c. B. Habes curam illius syncopæ quæ per consensum oris uentriculi fieri solet ab ipso Galen. 12. meth. cap 3. præcipuè si à crudis crassisque humoribus fiat: si uerò à flaua bile, habes similiter curam cap. 5. eiusdem lib. ibi, At quibus ex flaua bile, quæ os uentriculi infestet, syncopa incidit, &c. Lege Paul. Ægi. ca. 36. & 37. lib. 2. omnia ex Galeno satis bellè recitantem, &c.

Quot modis dicatur medi cina cordialis.

Auicen. in lib. de uiribus cordis, Septem modis dicitur medicina cordialis: Primò, quia reficit spiritus & nutrit, ut uinum: & de hoc etiam loquitur ipse secunda primi, summa de pulsibus, & undecima tertij, in cura syncopis, similiter aqua carnis, oua, & similia. Secundò, quia illustrat spiritus, ut margaritæ & siricum. Tertiò, quia congregat substantiam cordis & spiritus, prohibendo resolutionem eorum, ut charabæ, terra sigillata, bolus armenius. Quartò, quia amica est cordi, quale est dulce & odoriferum. Quintò, quia per uirtutem suam alterant & uiuificant roborando per qualitates manifestas, qualia sunt simplicia temperata, ut borago, buglossum, aurum. Sextò, quia euacuant depurando humorem melancholicum à corpore, aut euacuando quod nocet cordi, ut sunt myrobalani, &c. Septimò, quia sua proprietate occulta roborat ac cōfortat cor, ut hiacynthus, semina citri, buglossum, &c.

Obſeruationes in cura.

Auic. undecima tertij, tract. 1. cap. de can. ulceribus cor. Oportet ut ſit uelox ſtudium in cura malarum diſpoſitionum cordis, ita ut non fiat error, quia incorrigibilis eſſet, quod non accidit alijs membris, &c.

Obſeruationes in euacuatione.

Auic. loc. cit. *Obſeruamus ne ſuperfluat & cadat uirtus, deinde poſt euacuationem uiuificemus uirtutem. Repletio ſanguinea remouetur phlebotomia baſilicæ dextræ, & repletio uaporoſa cū phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ. In alijs euacuationibus miſceantur medicinæ cordiales, &c.* Mich. Sauon. de *mente* Auic. *inquit, Audaciores eſſe debemus in adminiſtrando phlebotomiam in ægritudinibus cordis quàm pharmaciam, nam phlebotomia non peruenit ad cor lædendo ſicuti pharmacia cum ſuis uaporibus.*

Obſeruationes in remouenda mala complexione.

Auic. *in cura calidæ, Si inueneris uirtutem debilem, & timueris extinctionē, non erit ex-*

cusatio, quin permisceas frigida calidis. Mar. Cat. Non debemus excessiuè calidis & frigidis uti, & quum infrigidare desideramus, medicinam calidam aromaticam miscere debemus, quia frigida claudunt uias, & penetrare non possunt, uel hæc simul miscemus ut naturalis calor & spiritus unà conseruentur: nam Auicen. confidimus, quòd si natura fuerit fortis, discernet inter frigidum & calidum, & afferet frigidum cordi, & calidum spiritui, &c. Vide eum fusius. Gal. 12. meth. cap. 5. Ad robur uirtutis conseruandum, & ad syncopalem accessionem, quo minus derepente incidat, cauẽdam, singulare præsidium est temperamenti custodia, &c. Vide Mesu. de his, &c.

Nocentia ac conferentia cordi.

Nocent cordi, alscebrã, colocynthis, euphorbium, genista, mezereon, lac, scamonium. Conferunt debilitati, syncopæ, & tremori, aurum, caro cochlearum, margaritæ, menta, melissa, & xyloaloes, ambra, borago, cinnamomũ, crocus, granata acetosa, lapis lazuli, acetosa, my

robalani, aqua florum myrthi, rosa, poma acetosa, sandali, sena, spica inda, spodium, os de corde ceruí, omphacium, zingiber, perdix, siricum, argentum, been, acetositas citri, coralli, coriandrum, doronici, emblici, endiuia, epithimum, folium, charabe, mumia, rheubarbarum, persica, uinum, oua. Composita sunt diamargariton Nic. electuarium de pomis Mes. diamuscus dulcis, aromaticum muscatum Mes. electuariũ de gẽmis Mes. pliris arcoticon Nic. cõfectio xyloaloes Mes. diasenæ, dianthos, diarrhodon Nic. electuarium lætificans Mes. zucharũ ros. boraginaceum, diambra, ambra cum ligno aloe & osse, de corde ceruí cum aqua rosacea in modũ pilularum, electuarium de citro, prælator regum Mes. gallia muscata, oleum millinum Mes. oleum basiliconis Nic. persica & pyra condita, rob de ribes, de berberis, de sumach, de pomis, de granatis acetosis, de citro, syrupus ros. de pomis, de acetosa, theriaca magna Auic. triphera ioanitij Mes. theodoricon magnum, troc. de xyloaloes, de musco almanis, potio muscata Nic. sotyra confectio, &c.

De prognosticis syncopis & palpitationis.

Hippoc.aphor.4. aphoris.65, *In febribus circa uentriculū & fortis æstus & cordis tremor uel dolor, malum.* Et aphor. 2. apho. 41, *Qui frequenter ac fortiter absque causa manifesta exoluuntur, derepente moriuntur.*

Paul.lib.3.cap. 34, *Si syncope ualida sit, medicinæ locus non est, sed si uires adhuc tantillum constent, aliquando ad sanitatem recursus est, &c.* Gal.12.meth.ca.6, *Existimandi sunt insanabiles, qui uiribus iam languentibus aliquod eorum uiscus phlegmone infestetur, quoniam nutrire eos aßiduè non possumus, nec seruare eos, si non nutriantur: licet, &c.* Auic. undecima tertij, tract.2.cap. 6, *Et scias quòd syncopis cōfirmata curam non recipit, & propriè quando perducit ad uiriditatem faciei & conuersionem colli, & ille cuius res peruenit ad hoc, tunc quum caput eleuat, statim moritur.* B. *Tria requirūtur ad hoc, ut confirmata dicatur, primum quòd sit continua, secundum ut sit uehemens, tertium quòd nulla adsit causa manifesta, ut dictum*

eſt in aphor. Gal. 12. meth. cap. 5. Si copia humorum crudorum uires premant, & propter tum multitudinem tum craßitiem exiguos animalis meatus obſtruant, iam multis nominibus exitialis eſt ſyncope, &c. Auic. loc. cita. Quúmque confirmatur in corde malitia complexionis, non recipit curam, & quando non eſt confirmatio, non facilè curatur, apoſtema quidem calidum eſt interficiens ſtatim, & frigidum ex eis eſt, quæ ſunt difficilia. quúmque cor non toleret ut apoſtemetur, quomodo tolerabit ut collectio & ſanioſitas in ipſo fiat? cor longinquius eſt ad hoc ut toleret ſolutionem ſingularis. Et quando accidit, ut penetret uſquę ad uentres eius, interficit ſtatim: & ſi non eſt penetrans, poſtponitur eius interfectio uſque ad ſecundum diem. Et quando permutantur materiæ expulſæ ad cor ex pleuritide, & peripneumonia ſunt cauſæ magni timoris & mortis ſubitæ. Et quando calor purus aut frigus purum peruenit ad cor moritur, & quandoque uidi congelatum loqui, & iam moriebatur cum ſudore, &c. Lege hunc locum fuſius.

Authores diſſentientes circa car diacas paſsiones.

1 *Adſerere, idem eſſe palpitationem & tre morem cordis.*

2 *Adſerere, ſyncopim frequenter acciden- tem eſſe ſignum mortale.*

3 *Adſerere, ſectionem uenæ uſque ad ſynco pim non eſſe fiendam cum* Auerrhoe.

4 *Adſerere, uinum in defectu animi nō eſſe exhibendum.*

5 *Adſerere, in actu ſyncopis reficientia ſpi- ritus non præmitti debere ſtypticis.*

6 *Adſerere, ſyncopim & lipopſychiam nul lo modo inuicem differre.*

Confutatio diſſentientium cir- ca cardiacas paſsiones.

Impugnat primum Galen. *lib. de tre. & palp. cap. 5. ibi,* Tremor *eſt partium quæ ſur- ſum uiciſsimque deorſum feruntur, inuolunta rius motus , ſed ſurſum ferri & diſtrahi , & ferri deorſum & cōtrahi non idem eſt, igitur nec tremor & palpitatio idem ſunt, &c.*

Ad *ſecundum* Gal. *aphor.* 2 *com.* 41, Non

omnes qui exoluũtur, derepẽte moriuntur, sed qui sæpius, fortiter, ac sine causa manifesta exoluũtur: igitur frequẽs syncopis hoc nõ efficit, sed tantũ seruatis tribus dictis cõditionib.

Ad tertium, Gal. apho. 1. com 23, In maximis inflammationibus & in febribus adurentibus, mẽsura euacuationis est usque ad animi defectum: nã in febribus ardentissimis statim totius corporis habitus refrigeratur, febris extinguitur, & plurimis aluus citatur, sudores emanant, &c. In maximis uerò doloribus nullum maius inueni remedium, quàm usque ad animi defectum euacuatur, &c. unde argumenta Auerrhois non cõcludunt, quum plerunque ea quæ natura inchoat ars, deinde perficiat, & econuerso.

Ad quartum respõdetur, quòd si uinum interdici deberet, maximè ijs qui syncopi laborant, ex flaua bile interdiceretur: sed Gal 12. meth. cap. 4. omnibus quos syncope malè habet, offerri iubet, eo quòd deductionẽ in corpus promoueat, igitur in syncopi uinum erit exhibendum, intellige tu omnibus phlegmone interiori non laborantibus, &c.

Ad quintum respondetur, quòd actu existens syncopis refici uirtus desiderat, & sic præcedēt reficientia styptica, sed si timeatur de futura syncopi, ob nimiam euacuationem, debent præmitti styptica, & hæc ex Galeno 12. meth. cap. 6.

Ad sextum, Galen. 12. meth. cap. 5. loquens de succis grauātibus, ac obstruentibus, inquit, Quòd si nec obstruant, nec onerent, syncopē ij certè nō inferunt, sed quas lipopsychias Græci uocant: ubi lipopsychiā à syncopi differre dicit. Præterea syncopis accipitur tāquam genus, lipopsychia tanquam species, igitur aliquo modo inter se differunt, &c.

De vomitu, nausea, & vuluolosa subuersione.

Vomitus est motus facultatis expulsoriæ stomachi, cum quo expellitur id quod est noxium per uiam oris.

Loci consentientes de vomitu.

Galen. 6. de sympt. cau. cap. 2, accipit nauseam pro uomitu, dum inquit, Nausea est ex-

pultricis facultatis motus deprauatus, quo per gulã id celerrimè euacuatur, quod uẽtriculo est noxium. Interdum accipitur nausea pro præuia ad uomitũ dispositione, sicuti primo de loc aff. ca. 4. dũ inquit, Quòd si humor quispiam in ipsis uentriculi tunicis contineatur, nausea quidem uexabit, sed inanis & sine uomitu, & quæ irritat duntaxat, nullũ humorem euacuans, &c. Et octauo de cõp. med. per loc. ca. 2, Appellant eos stomachicos, quibus nausea cõtingit, & maximè si ad uomitum impellat: erunt igitur quatuor seinuicem sequẽtia symptωmata, primum ἀπεψία, quæ fit quum stomachus intemperie uitiosus, aut humorum redundantia cibos auersatur: hæc dum crescit, nauseam parit, ex qua adhuc aucta, subuersio oritur, quæ fit dum fundus stomachi ad superiora uertitur, unde quum uehemens est subuersio, uoluulosa à Galeno octauo de compos. med. per loc. cap. 3. dicitur, non minus ac si uehementi contentione & uiolẽtia, ueluti in uoluulis siue ileis, dum stercora uomuntur, subuersio fiat, à qua demum uomitus siue reiectatio fieri solet, &c. Auic.

13.ca.de uom. *Vomitus & subuersio sunt mo tus stomachi ad expellendum ex eo quod est n eo per uiam oris.*

De causis vomitus & nausææ.

Causæ procatarcticæ sunt aër corruptus fœdi odoris, cibus & potus in odore & sapore malus, aut nimia eius assumptio, aut mala eius præparatio & unctuositas, motus à cibo statim laboriosus, ira & cætera animi accidentia, imaginatio alicuius rei obscœnæ, similiter casus, percußio, ueneni potus & animalium uenenosorũ morsus. Causæ antecedentes per eßẽtiam sunt mala intẽperies, calida, frigida, aquea, & flatuosa, materiæ stomacho inhærentes uel natantes, quæ grauando, pungẽdo ac extendẽdo uomitũ excitant, item acuitas sensus oris stomachi, mala cõpositio, sicuti accidit in oppilatione pylori, id est, ianitoris, uel morbus in numero, ut uermis mordicando ac pungendo, solutio continui, inflãmatio & abscessus pustulæ, dolor & imbecillitas ipsius stomachi, &c. Causæ per consensum uel fiunt à toto, ut in febribus, & tũc

uel eſt creticus uel ſymptωmaticus, ſicuti accidit in febribus malignis, & eſt peſsimus: uel fit à parte, ſicuti à cerebro materias tranſmittẽte, uel ipſo percuſſo & uulnerato, uel ab hepate, ſplene, inteſtinis, &c.

Loci conſentientes de cauſis vomitus.

De cauſis primitiuis lege Arcul. & cæteros practicantes. Gal. 6. de ſympt. cauſ. cap. 2. circa medium, Huiuſcemodi excretiones fiunt interim grauato ob multitudinem uentriculo, ut quum plurimum cibi ingeſtum eſt, interim ob rem mordacem, quẽadmodum per cruditates cibus ingeſtus, uel acidum ructum uel nidorẽ, uel amarorẽ, uel acrimoniam refert: & in hoc genere continentur pituitoſa ac biliosa & acetoſa excrementa, tum ibi nata, tum ex uniuerſo habitu animantis in ipſum deriuata. Eſt & tertium cauſarum genus, quibus uentriculus ad uomendum concitatur, nulla uel graui uel mordaci re ipſum irritãte, ſed ob id duntaxat, quod præter naturam quippiam in eo continetur. Vocantur præter naturam quæcũque poſtquam conco-

cta sunt, alere non possunt. quare non tam acida pituita & salsa, uerùm dulcis, & sanguis quãdoque in uentriculo consistentes ipsum ad uomitum impellunt, &c. Lege etiam Gal. 1. de loc. aff. ca. 4. Item aphor. 6. com. 1. &c. Habes etiam de his causis sensum Auic. 13. tra. 5. cap. 8. ibi, Et id quod commouet os stomachi ad uomitum, aut est qualitas operatiua operatione materiæ, ex qua læditur membri communicantis ut cerebri, aut aduentus percußionis, aut materia grossa imbibita, aut infusa in ipso corrumpens cibum, &c. Lege eum fusius. de his Arcul. uberius agit, &c.

De signis vomitus, &c.

Signa ad uomitũ præcedentia sunt, nausea, subuersio, tremor, labiorũ & hypochondriorum tensio. Signa uomitus qui fit per consensum sunt: quòd si à toto, uel à parte fiat, in eorum augmento uomitus & nausea augetur, & in eorum morbi decremento minuitur. Indicia per essentiam sunt primò, si à nuda & mala intemperie sine materia fiat,

quòd tristis quidam aderit sensus in ore uentriculi, nec ulla aderit in uentriculo grauitas, nec ructus exiens erit alicuius extranei saporis, sed frequens & inanis aderit nausea absque uomitu. Signa à mala intemperie cum materia sumuntur à grauitate percepta, à ructus sapore siue amaro, dulci, acido & fœtido, à siti si humor sit calidus, à putrefactione & ab eo quod uomitur. Indicia obstructionis pylerō sunt tarda cōcoctio & cibi descensus, nisi moræ in causa sint aliæ causæ. Signa uermium erunt commotio quædam, siue titillatio circa uentriculum. Signa solutæ continuitatis sumuntur à dolore, ab exitu sanguinis, & à similibus, &c.

Loci consentientes de signis vomitus.

Auicen. decimatertia tertij, tract. 5, Signa uomitum antecedentia sunt nausea, subuersio: tremit labium, accidit tensio hypochondriorum. Signa humoris calidi putridi sunt sitis, & sapor malus in ore, & putrefactio apparens, &c. Vide de alijs signis eum fusius. Ga-

len. lib. de plen. circa finem libri, de his etiam signis mentionem fecit, ibi, Patet stomachum hoc loco appellari os ipsius uentriculi, ubi si pituita colligatur, appetitiones excitat: si uerò bilis flaua fuerit, sitim & cibi fastidium pariet, præterea os erit illis amarulentum. At si atra bilis, morosi & tristes & sine siti, saliuáque plurimum illis scatet: nec tamen omnes cibum fastidiunt, imò eorum in quibus atra bilis acida fuerit, nonnulli satis famelici sunt, &c. Lege etiam primo de loc. affect. cap. 4. ibi, Rursus distinguendo inuestigabimus, num ab intẽperie ipsius uentriculi hoc eueniat, an à flaua bile in ipso contenta, an à iecinore malè suo officio fungẽte, an is ex uniuerso defluat corpore, an etiam in ipso gignatur uentriculo, &c. B. Ex hoc loco postremo elice, quòd ex frigido ciborum cupiditas excitatur, &c. lege de sig. omnibus Arcul. & Sauon. & Gord. fusissimè loquentes. Vide etiam Platearium, &c.

De cura vomitus.

In cura uomitus primùm considera an e

balus sit, an humoralis, item an creticus an symptomaticus: si cibalis, uel per essentiã, uel consensum. Si per essentiam, tunc quatuor erunt curandi intentiones: prima est causæ uomitus remotio: secunda est uentriculi roboratio: tertia est diuersio & accidentium correctio: quarta est uictus ratio. Prima igitur & secunda intentio uno & eodem tempore cum contrarijs moderatè stypticis alterantibus malam complexionem remouebit. Tertia perficietur cum reuulsione, cum cucurbitulis suppositorijs, clysterijs, frictionibus: quod si acciderit, syncopis eisdemet auxilijs, ut suprà dictum est, curabitur. Quarta intẽtio sit moderantia in cibo & potu, participent aliqua stypticitate remedia & cibaria, sintque facilis concoctionis, saporis nõ ingrati, uinum laudabile, & quod patienti placeat, &c. Si uerò fuerit uomitus per cõsensum, tunc moderanda erit siue totius siue partis consentiẽtis dispositio, similitérque roborãdus erit stomachus cum his quæ exterius & interius applicari possunt: deinde cum diuersionibus prohibere fluxum humorum

ad ſtomachum. Quòd ſi uomitus ſit creticus, tunc uel integrè iudicatur, & ſic naturæ relinquendus: uel in aliquo deficit, & tunc in eo quod deficit, ſupplere oportet: ſi uerò ſuperfluat, compeſcendus eſt. Vomitus uerò ſymptomaticus uel ex ſtomacho prouenit, uel ab alijs membris aliunde deriuatur. Si primò, tunc intentiones medendi erunt tres, prima euacuatio humoris in uentriculo contenti: ſecunda eſt ſtomachi intemperies corrigenda, ſimúlque ſtomachus roborandus: tertia eſt diuerſio, ne fluant ab alijs membris humores, & accidentium correctio, quæ omnia etiam ſuprà relata ſunt. Si ab alijs membris proueniat uomitus, ſimiliter in primis euacuãdum, deinde diuertendum, & membra tam mandantia, quàm ſuſcipientia roboranda, ut alterũ ne mittat, & alterum ne ſuſcipiat prohibeamus, &c. Vomitus igitur ſi non fuerit qualis eſſe oporteat, tunc ſi ſanguis cum alijs humoribus peccauerit, ſecanda erit uena communis, maximè etiam ſi ex ſuppreßione menſtruorum & hæmorrhoidarum proueniat. Si uerò à ſanguine peccent alij humores, tunc ſa

cta aliquali præparatione, ſicuti in bile peccante, cum oxyſachara, ſyrup. de agreſta, de granatis, de citro, de limonibus, de endiuia, de citonijs, de papauere, cum aquis endiuiæ, plantaginis, lupulorum, &c. In pituita cum rhodomelle, ſyrup. de abſinthio, de menta, de biſantijs, de fumo terræ, de epithimo cũ aquis mentæ, abſinthij, &c. Fiat euacuatio in bile cum rheubarbaro, myrobalanis, cit. pilulis aloephanginis: in pituita cum rheubarb. & myrobalanis cheb. agarico, &c. Reuulſio fiat ut dictum eſt cum cucurbitulis natibus ac coxis affixis, cum ligaturis iuncturarum, cum lotionibus pedum, cum proritatione urinæ & ſudoris. Fluxus etiam intercipitur uias obſtruendo, humores incraſſando, & uentriculum roborando, cum diacitonite & troc. de olibano Razes, &c.

Loci conſentientes de cura vomitus.

Auicen decimatertia tertij, trac. 5. cap. 12, Sermo uniuerſalis in cura uomitus eſt huiuſcemodi, ut qui generatur à corruptione ad-

ministrationis cibi, rectificetur, & adiuuetur ex quibusdam confortantibus stomachum boni odoris, calidis & frigidis, secundum quod conuenit, & ille cuius causa est materia mala, aut plurima, euacuetur illa materia cum ebibitis, & clysteribus, & minor etiam cibus, & subtilietur, &c. Gal.1.de loc.affe.cap.4, *Igitur si ipsum quod molestat nil aliud quàm intemperies fuerit, calidam refrigerando, & frigidam calefaciendo, illico hominem iuueris, maximè si uideris refrigerãtibus tum medicamentis, tum uictus ratione hominem sanari & calorificis lædi, &c.* Lege fusius Galen.8.de cõpos.med.per loc. cap.1.ad finem, & cap.3.ibi, *Vomitus ob imbecillitatem grauati stomachi oborti curantur, &c.* Vide de his Arculeum & Gordonium, &c.

Obseruationes in cura vomitus.

Hip.aphor.4.aphor.6.& 7, *Graciles & facilè uomẽtes purgare superius, cauentes hyemem: uomentes uerò difficulter & mediocriter carnosos, per inferiora, cauentes æstatem.* B. *Quomodo & quibus conueniat uomitus*

habetur ab Hippocr. in lib. de ſalubri diæta tex. 17. ubi inquit, Vomitus hoc modo irritare oportet homines obeſos, ieiuni uomãt currendo, aut celeriter eundo, graciliores & imbecilliores á cibo uomitum prouocent. Lege etiam tex. 20. & 22. eiuſdem, & uide in comment. latius Galenum. Gal. lib. de ſect. uen. ad finem, Caue ne noxam ſtomacho inferas: nam ſtomacho læſo multæ aliæ corporis particulæ læduntur, &c.

Obſeruationes ante vomitum.

Ioan. Arcul. cap. de uom. & eliciuntur ex Auicen. quarta primi, cap. de uomitu, Inſueti prius ad uomitum aſſueſcant leuibus uomitiuis, ne ad inſueta tam citò fiat trãſitus. Secundò, ante uomitum præcedat uentris lenitio, & cibetur cibis diuerſarum uirtutum mixtis ex inciſiuis, abſtergentibus, uiſcoſis, dulcibus, unctuoſis, acetoſis, &c. Tertiò, ante uomitum fac, quòd extrema & ſtomachus ſint calida, & quòd tempus ſit calidum in meridie, &c.

Obſeruationes poſt vomitum.

Ioan. Arcul. Finito uomitu lauet ſibi faciem cum aqua roſacea, cui parum aceti ſit admixtũ, lauétque os ex uino. Tardet cibum per duas horas, & quũ cibatur, tribuãtur res boni odoris & ſuauis ſaporis, paucæ quantitatis, facilis digeſtionis, uelocis penetrationis, paucæ ſuperfluitatis, dormiat & non bibat, &c.

Gal. 8. de compoſ. med. per loc. cap. 3, Erit ob id curationis ſcopus, ut ſimul ad affectas partes odoratas qualitates imponamus, quales aromatum ſunt: nam quemadmodum graueolentia omnia ſtomachum ſubuertere ſolent, ſic odorata corroborare, &c.

Conferentia vomitui.

Conferunt uomitui, abſinthiũ, acetum ſcilliticum, acetoſa, omphacium, allium, aloes, anethum, aniſum, aurata piſcis, betonica, calamentũ, caſtanea, cæpe, citonium, citrum, coriandrum torrefactum, griſomila, endiuia, fœniculum, phyſtici, cariophyllum, mala granata, acetoſa, lupinus dulcoratus, maſtix,

mellissa, myrthus, mespila, nux muscata, olibanum, origanum, pyra, piper, poma, pulegium, pruna, rosa, rosmarinus, sumach, spica, scenoanthos, tamarindi, uuæ non recentes, acatia, &c. Cõposita sunt, *alipta, moschata* Nic. *antidotũ hæmagogum* Nic. *aquæ thermarũ, aluminosa, rosacea, aromaticũ ros.* Mes. Cõfectio *alchanzi* Mes. *diacitomiten, diaolibanum* Nic. *electuariũ de myrtho* Auicen. *phylonium* Nic. *cum posca, menta cum aceto, musc. almans. hiera picra,* Gal. *pilulæ arom.* Haly. *rob de ribes, de acetosa, de agresta acetositatis citri, de berberis, de citonijs cornuum, fructuum, granatorum, pyrorum, pomorum, sy. de agresta, de menta, de acetosa, de succis, acetosus de citonijs* Mes. *de fructibus* Auic. *de citonijs, de granatis, de rosis, troc. de rosis, de olibano almans. sotira* Nic. *rosata nouella* Nic.

De prognosticis vomitus.

Hippoc. *aphor. 1. aphor. 2,* In *perturbationibus uentris & uomitibus spontaneis si talia purgẽtur, qualia purgari oportet, cõfert & leuiter ferũt: si minus, cõtra.* Et apho.

4.apho.22, Morbis quibuslibet incipientibus si atra bilis uel suprà uel infrà exierit, lethale, &c. Et aphor.7. eiusdem, Vomentes uerò difficulter & mediocriter bene carnosos per inferiora, timentes æstatē. Et aphor. 6.aphor.15, À longo alui profluuio habito spontaneus uomitus superueniēs morbum soluit. B. Hîc nota naturam esse medicorum magistram: nam retractionem edocet, quam imitari debet medicus. Et aphor.7.aphor.3, À uomitu singultus & oculorum rubor, malum. B. Quotienscunque uentriculus ab humoribus infestatur, uel per uomitiones uel inferne eos abycit, & statim à singultu liberatur: quū uerò singultus nō desinit, duorum alterum significat, uel cerebrū, uel uentriculum non mediocrem pati inflammationem, &c. Et aphor.7.aphor.10, Ab ileo uomitus, singultus, desipientia uel conuulsio, malum. B. Quia nil ad inferiora descendere significat. Et aphor.37, Eidē quicunque euomunt sanguinem, si sine febre quidem, salutare: si uerò cum febre, malum: curare uerò acerbis & refrigerantibus. B. Intellige de uo-

mitu qui à uentriculo tantùm prouenit, non à pulmone. Est enim salutaris uomitus, quũ nullius inflammationis suspicionem afferat, præsertim si sine febre fuerit. Vide Gal. *in comment.* Hippoc. *prognost.* 2. *cap.* 7, Vomi*tio utilißima est, si pituita ac bile mixta quàm maxima est, si non multa, non crassa est: syncerior enim deterior est.* Et *tex.* 39, Si *uomitio fuerit prasea, aut humida, aut nigra, quodcunque ex his fuerit, malum.* Et *tex.* 40, Si *idem homo omnes uomit colores, exitiale admodum est.* Et *tex.* 41, Vo*mitio liuida si graue olet, ocyßimam indicat abolitionem.* Et *tex.* 42, Om*nis subputris ac fœtidus odor in omni uomitione malus, &c.*

B. Ha*bes rationes ex* Galen. *quur syncerum deterius sit permixto, & de alijs quæ tibi in legendo apertißima erunt, &c.* Auic. *tertiadecima tertij, tra.* 5. *cap.* 8, Et *ex nausea est, quæ est signum crisis, & quandoque est signum malum, sicut in febribus pestilentialibus.* Et *quum multiplicatur in conualescentibus, indicat conuersionem: & in administratione uomitus cum æqualitate, est iu-*

uamentum maximum, & aßiduatio eius maximè debilitat uirtutem ſtomachi, & facit eum lacunar ſuperfluitatum. Et *uomitus quidem creticus euadere facit ſpaſmum: nam accidit febricitanti ſpaſmus aut epilepſia, & ſubito euomit humorem ut flos æris & euadit.* Et *multotiens uomitus ſanat ex ſingultu clamoſo.* Et *ex adminiſtratione uomitus cum æqualitate conſeruantur renes, & curantur nocumenta eorum, & nocumentum pedum, & eruptio uenarũ, &c.* Et *deterior uomitus eſt ille uomitus ſanguinis, niſi ſecundum neceßitatem ſit.* Et *amatur quidem ut adminiſtretur in menſe bis, & melior horarũ uomitus eſt, quæ eſt poſt balneum & cibum, &c.*

Authores diſſentientes circa vomitum.

1 *Adſerere, uomitum quolibet tempore & in omni homine poſſe tutò prouocari.*

2 *Adſerere, uomitum non niſi à re grauante uel mordaci irritari.*

3 *Adſerere, in ſyncopi ex conſenſu uentriculi facta non conferre uomitum.*

Confutatio dissentientium circa vomitum.

Ad primum, *Gal. aphor. 4. comment. 7, Cui imperandus est uomitus, oportet ut sit gracilis & facilis ad uomẽdum, & quòd non sit hyemis: & sic non quolibet tempore prouocandus, nec in omni homine. Nam mediocriter carnosos & difficulter uomentes per inferiora, non per superiora purgandos admonet, &c.*

Ad secundum, *Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, Est & aliud causarum genus, quibus uentriculus ad uomendi impetum concitatur, nulla uel graui, uel mordaci re ipsum irritante, sed ob id duntaxat quod præter naturam quidpiam in eo continetur.*

Ad tertium *dicitur, quòd est opinio* Gal. *1. art. cur. ad* Glau. *cap. 14. quòd prouocetur irritãdo stomachum.* Itidem Auic. *2. 3. de cura syncopis.* Item Haly *abbas 6. pract. cap. de syncopi: & in hoc latret* Auerrhois *quantum libet, uerùm si syncopis cum sudore fieret, tunc nequaquam fieri iubet* Auicen. *loco citato, &c.*

De corruptione concoctionis & eius imbecillitate.

Concoctio est secundum qualitatem, quam nimirum uentriculus facit, dum cibos sibi similes reddit, alteratio, quæ trifariam læditur, uel omnino abolita est, & talis permanet cibus, qualis ingestus est: uel imbecilla fit, & cibus tardè concoquitur, unde βραδυπεψία, *id est tarda concoctio à Græcis dicitur: uel deprauata est, & tūc cibus in alienam qualitatem permutatur, unde* ἀπεψία, *id est cruditas apellatur. Cibus uerò interdum & ipse ita corrumpitur, ut nullam concoctionem admittere poßit, & nullum proprium nomen habet, &c.*

Loci consentientes de corruptione concoctionis.

Gal.6.de *sympt.cau.cap.1, Concoctio est secundum qualitatem, quam nimirum uentriculus facit, dum sibi similes cibos reddit, alteratio, &c.lege eum fusius.*

Et tertio de sympt.cau.cap.4, Alteratrix similiter uel omnino abolita est, quum cibus secundum omnes qualitates talis permanet,

qualis assumptus est : imbecilla, quum tardè concoquit: deprauata, quum in alienam qualitatem cibi permutantur, &c. lege eum fusius. Lege *etiam 6. de symp. cau. cap. 1. ibi,* At *bifariam uitium fieri potest: aut enim tardè alterantur cibi, ut uix propriam transmutationem suscipiãt: aut corrumpuntur omnino ut nullam concoctionẽ admittant: illud* βραδυπεψία, *hoc uerò nullum proprium nomen habet.* Vide *Auic. 13. 3. Tr. 3. cap. 1. ibi,* Et *cibus aut conuertitur ad id quod facit digestionem integram, aut cõuertitur ad id quod digeritur digestione aliqua non integra, &c. lege eum fusius.*

De causis corrũptionis, concoctionis, ac eius imbecillitatis.

Causæ primitiuæ imbecillitatis concoctionis sunt aër corruptus, fœtidus, uaporibus malis admixtus, similiter uentriculi uel alicuius membri sibi compatientis caliditas nimium dissoluens, aut frigiditas calorẽ natiuũ extinguẽs. Cibus *qui sua qualitate mala, aut sua quãtitate confici nõ potest, aut quia*

intempestiue, aut non recto ordine, aut quum diuersimode ingeritur. Potus similiter quum bibitur plusquam ad cibum spectet. Coitus in cibo, & accidentia animi immoderatè spiritus commouẽtia, &c. Causæ antecedentes & coniunctæ per se sunt mala uentriculi compositio, mala figura, ut si fuerit maior uel minor quàm deceat, uel figuræ rotũdæ, quum naturaliter oblongæ sit. Causa similiter erit lapsus ad frigidam & siccam intemperiem, & humores cuiuscunque generis in uentriculo superfluentes. Per consensum à toto fit etiam imbecillis concoctio, sicut in febribus, hydrope, crisi, &c. À parte, ut læso cerebro, splene, hepate, &c. Causæ corruptionis uel erunt in uentriculo, uel in cibis aut in rebus superueniẽtibus. Si in uentriculo, uel fiet per proprios uentriculi morbos, ex quibus corruptio ciborum sequitur, sicuti ex solutione continui, ex eius inflammatione, &c. Si in cibis, uel corruptio fiet per suam malam qualitatem, uel uaporosam, uel acidam, aut fœtidam, aut putridam, &c. uel per suam quantitatem, ut dictum est, &c. In re-

bus ſuperuenie͂tibus ſicuti ab errore externo accidente, uel à uitioſis humoribus in ipſo cumulatis.

Loci conſentientes de cauſis.

Gal. 6. de ſympt. cau cap 1, Cauſa cõmunis eſt alteratricis potentiæ à ſcopo aberratio. Fit autem bifariã, uel à pote͂tia ipſa affecta, uel ab externo errore. Potentia rurſus bifariam læditur, uel per ſuam ipſius eſſentiam, aut per alique͂ inſtrumentorũ morbum. Error triplex eſt, uel à uentriculi excrementis, aut à cibis, aut dormie͂di te͂pore. Per ſuam eſſentiam ex inte͂perie quadã agentium qualitatum. Per inſtrume͂torum morbos, ut per eryſipelata, œdemata, phlegmones, ſcirrhos, abſceſſus, & propter alios morbos ſimplices & cõpoſitos in uentriculo exiſte͂tes, quibus malè uentriculus concoquit læſa exiſtente eius potentia. Interdũ etiam animal non concoquit, aut ob immodicam ciborum potuúmque quantitate͂, aut prauam qualitatem, aut quia intempeſtiuè, aut non recto ordine ingerantur, &c. Lege Gal. 1. de loc. aff. cap 3 ibi, Corruptionis ciborũ tres ſunt differe͂tiæ, &c.

Auic.13.3 cap de corrupt. dig. Et ad summū causa in hoc aut est in cibo, aut in receptore cibi, aut in rebus accidentibus superuenientibus eis, &c. Vide eum fusius: nam ibi omnes causæ recitantur, quæ nuper à me dictæ sunt, &c. Vide etiam Gal.3.de loc.aff.cap.6.ibi, Quia concoctionis opus, &c. ibique intelliges quòd digestio fit in fundo uētriculi, sicuti in eius ore ipse appetitus, &c. Lege etiam Arcul.

De signis corrupt. concoctionis, ac eius imbecillitatis.

Indicia debilis concoctionis cognoscuntur ex grauitate, extentione, & ex mala cibi tolerantia. Cognoscuntur etiam ex uisu & patientis relatu, ex uentositate, ex rugitu, ex mora cibi in stomacho, ex pauca corporis refectione, facieique pallore, & ex multo sputo. Signa diminutæ concoctionis sunt, si post decimam horam ructus odorē malum redoleat. Signa corruptæ sunt, si nidorosum, fœtidúmq;, aut aliā non consuetā qualitatē sapiat. Signa malæ temperaturæ & malæ cō-

positionis solutique continui ex dolore, & ex his quæ de uomitu dicta sunt, iam patent. Intemperiem uerò frigidam & humidam attestãtur, sitis modica, sapor insipidus, acidus ructus, color linguæ albus, pallor uultus cum albedine. Calidam uerò & siccam demonstrãt sitis aßidua, sapor oris amarus & ructus fœtens nidorosus, color linguæ flauus, pallor cum flauitie. Attestantur esse in stomacho flatũ rugitus & extensio. Signa corruptæ cõcoctionis & materiæ corruptæ sunt fœtor, sapor inconsuetus & horribilis, nausea, uomitus, singultus & syncopis. Vbi uerò mora fuerit plurium dierum, & non continuò hæc adsint, aliunde materiam prouenire indicium certum est, &c.

Loci consentientes de signis corruptionis.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 1, Corruptiones nidorosæ sunt à calidioribus & biliosioribus, acidæ à frigidiorib' & magis pituitosis. Acidas quidem creãt quæ pituitosa sunt & frigida, fumosásque calida & biliosa. Et paulò

pòst, Tardas etiam concoctiones cibi difficulter corruptibiles faciunt, si ultra quàm uires tolerant sumantur, similiter & uigiliæ, &c. lege locum fusius. Auic. 13.3. Tra. 3. cap. 4, Illam quæ leuis est significant grauitas & extensio & remanentia cibi in stomacho lõgior, &c. Vide Auic. fusius hîc, & in cap. de corrupt. digestionis. similiter Arcul. Cord. & cæteros practicantes, & habebis quæcunque à me recitata sunt, &c.

De cura corruptæ concoctionis & eius imbecillitatis.

Considerandum an per se uel per consensum ab alijs partibus afficiatur stomachus. Si per se, tunc si à modica repletione fiat, per somnum longum sanabitur: si uerò à multa repletione, tunc educto per uomitum cibo iam corrupto cum alijs humoribus admixtis, primùm stomachi discrasiam per sui contrariũ curato, & causas quæ alteratricem facultatẽ debilitant auferto, uentriculúmque roborato. Vnde in causa frigida roboratur uẽtriculus, simúlque materia præparatur cum syrup. de

absinthio, de menta cum mina citoniorum aromatica, cum rhodomelle, cum aquis absinthij mentæ. Roborant etiam uentriculum plurimæ confectiones, sicut aromaticum rosa. diagalanga, diaciminum, diatrion pipereon, &c. In causa calida primùm facta euacuatione uel per uomitum uel per secessum, materiæ præparatio fiet cum syr. rosaceo, & alijs quæ suprà in cap. uom. memorata sunt. At si per consensum morbus fiat, tunc quod transmittit membrum, corrige per euacuationem & reuulsionem, & stomachus ne humores aliunde fluentes recipiat, roboretur, & sui demum intemperies permutetur, résque nõ naturales in contrarium ordinentur, &c.

Loci consentientes de cura corruptæ concoctionis, &c.

Aet. ser. 9. ca. 24, Si à ciborum corruptione fiat cruditas, statim per uomitum tollenda est corruptio. Quod si quis natura difficulter euomat, enæmate succurratur. Si à defectu uentriculi, cum his quæ concoctionem adiuuãt curato, &c. Auic. 13. 3. tr. 3. ca. 5, Cũ fue-

rit debilitas digestionis à causa leui, aut à repletione antecedēte nō plurima, tunc sufficit in ea lōgitudo somni, &c. lege eū fusius. Lege etiam cap. 7. ibi, Primum est ut educatur corruptum in stomacho cum uomitu aut solutione uentris, & rectificetur regimen, &c. lege eum ulterius, & inuenies quodcunque dictum est: lege Arcul. & Mar. Catinariū, &c.

Obseruationes in cura cibandi.

Aet. ser. 9. cap. 24, Ad cauendam cruditatem præuidere debemus, ut neque in multitudine, neque in qualitate eorum quæ in cibo accipiūtur, neque in acceptionis opportunitate, neque in ordine delinquat, sed quæcūque cōcoquere ualeat, ea tantū ingerat, &c.

Auic. 13. 3. tra. 3. ca. 7, Caue à frigidis subtilibus (quoniam subtilia corrumpuntur in eorum stomachis) non uomat ante cibum, ne stomachus debilis fiat, sumátque res stomachum roborantes, &c.

Obseruationes in topicis.

Gal. 8. meth. ca. 5, Quæcunque applican-

tur ſtomacho, ſint ualde calida: nam tepida firmitudinem uentriculi diſſoluunt, & talia in duplici uaſe calefacienda ſunt, ne eorum facultas uitietur, &c. Nota *etiam quæcũque dicta ſunt de uomitu circa ſtomachum ſupra, &c.*

Conferentia concoctioni & ſtomacho.

Conferunt ſtomacho, & concoctioni proficiunt hæc ſimplicia calida, ut ſunt abſinthium, agaricus, aloes, calamentum, calamos aron; cardamomum, cinnamomum, ciperi, nuces cupreßi, citrum conditum, phiſtica, galanga, gallia, gariophyllum, grana pini cum zucharo, macis, maſtix, laudanum, menta, oliuæ, olibanus, oua, paſſulæ, rheub. ſcoria ferri, uinum, xyloaloes & zucharum. Compoſita calida ſunt, aromaticum roſ. garyophillatum, diaciminũ, confectio Alexandri*na, confectio de xyloaloes, de galanga, de citonijs, de ſcoria ferri, cerotum* Alexan*drinũ* Meſ. *emplaſtrũ diaphinicon, oleũ maſticinũ, de abſinthio, de mẽta, pilulæ ſtomachicæ, aloephãginæ, ſyr. de abſin. de mẽta, de*

fumo terræ, de cort. citri, theriaca magna, triphera minor, troc. de rof. de abfinthio, hiera Gal. Simplicia frigida funt, acetofa, acetum, agrefta, aqua chalybeata, belirici, berberis, citonia, corallus, coriandrum, emblici, endiuia, cicorium, uinum & aqua extinctionis ferri, granata, lzarabe, chebuli, lactuca, myrobalani, myrthus, mefpila, perfica, poma, pruna damafcena, ribes, rofa, forba, fumach, fmaragd⁹, perdix, pellicula interior ftomachi gallinarum, capillus Veneris, coriandrum, &c. Compofita frigida funt, diacitoniten, diarrhodon, electuarium de forbis, rob de ribes, de berberis, de fumach, de citonijs, de pyris, de pomis, de granatis, de citro. fyru. de myrtho, rof. zucharum rof. oleum citoniorum, rof. &c.

De prognofticis corruptæ concoctionis & eius imbecillitatis.

Auic. 13. tract. cap. 3, Quandoque perducunt debilitas digeftionis & conuerfio cibi ad phlegma, ad tremorem & frigus extremitatum, & commotionem paroxyfmi febris,

uerùm pulsus non est pulsus ut initio febris. Et dicitur in libro mortis uelocis, Qui habens nauseatiuam satietatem & tarditatem digestionis, bothor apparens niger super oculos eius similis ciceri, & rubet pars eius, & uiridis fit pars alia, tunc ipse moritur in 17. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, Quum coctionis gradus quatuor enumerētur, primus fit in uētriculo, secundus in uenis, tertius in qualibet parte, quartus qui alterationis species est assimilatio dicitur. Porrò concoctio uel omnino deficit, uel deprauata est. Si deficit, corpus assumpto cibo non pascitur, & fit atrophia. Si deprauata est, fiunt uitiligines, leucas & elephas: uide eum fusius. Auic. 13. 3. tra. 3 cap. 1, Sanguis qui non est digestus digestione conuenienti naturæ non recipitur à membris, sed putrefit & fœtet, nec fit ex eo nutrimentum, nec bona aßimilatio: unde non mirum si sequatur lyēteria, hydrops, scabies, &c. Immò corrupta digestio in conualescentibus semper recidiuam pronunciat, &c.

Authores diſſentientes circa concoctionem.

1 *Adſerere, hominem poſſe uiuere naturaliter pluribus diebus ſine cibo.*

2 *Adſerere, à ſiccitate & humiditate abſque alijs qualitatibus actiuis coctionē lædi.*

3 *Adſerere, poſſe aßignari tēpus moræ ciborum in ſtomacho.*

Confutatio diſſentientium circa concoctionem.

Impugnat primum Gentilis *& experientia, nam quum recitaſſet ex* Alberto, *uetulam in* Lombardia *uixiſſe per* 40. *dies ſine cibo, ipſe inquit,* Hæc difficilia *ſunt in homine apud me: nam tales humores deberent potius putreſieri & carere regimine naturæ, quàm nutrire, &c. Vnde naturaliter loquendo, non ſolùm impoßibile eſt, ſed etiam non credendum, &c.*

Ad ſecundum, Auic. *de noc. digeſt. Verū ſicca & humida nō perueniunt ad hoc ſecūdū plurimum, ut appareat ex eis ſolis cū æqualitate ambarum aliarum qualitatum nocu-*

mentum in digestione: igitur non lædunt absque alijs qualitatibus.

Ad tertium, Quum diuersimodè loquuti sint authores de hac re, idcirco tale tempus aßignari impoßibile existimo: nam Auerrhois dixit, quòd tempus moræ est, 16. horarum: Gentilis, 10. horarum. Auic. de cur. feb. phlegmatici, inquit, Hora cibi sit post paroxysmum teporem & eradicationem eius, & ante paroxysmum ad minus quatuor horis. Vbi concludi posset, quòd stomachus in spacio quatuor horarum sit à cibo uacuus: nam superius dixerat, Caue ne occurrat paroxysmus, nisi uentrem habeat uacuum, &c.

De appetitu canino.

Quum appetitus ad naturalem actionem pertineat, nõ ad animalẽ, ut ipse Gal. ait, ad appetitum necesse est ut præcedat inanitio, deinde inanitarum partiũ naturalis appetitus, hunc mox sequitur uentriculi per uenas suctio, deinde suctionis sensus qui est fames, demum animalis appetitus omnium ultimus: hic erit duplex, alter ad cibum, & est

appetitus calidi & sicci, alter ad potum, & est appetitus frigidi & humidi. Quorũ uterque trifariam aboleri potest, si uel suctionis sensus pereat, uel suctio non fiat, uel corpus non inaniatur: unde dicimus quòd appetentia, uel est abolita, uel imbecillis, uel deprauata. Abolita, quum nihil quis appetit: imbecillis, quum in appetendo deficiat: deprauata, quum immoderatam cibi potionísque exhibitionem appetat, aut ad alienæ qualitatis desiderium uertitur. Appetitus igitur caninus erit plurium, quàm poßit digeri intensior appetentia, à cuius aßumptione animal non satiatur: alienam qualitatem appetere est, ac si ea quæ secundum naturam non sunt, quis appetat, qui morbus à Galeno cita. 1. pica siue malacia, eo quòd utero gerẽtes mulierculas infestet, uocatur, ita ut carbones extinctos & testas & similes absurdos cibos appetant, &c.

Loci consentientes de appetitu canino.

Gal. 4. de symp. cau. cap. 7. de his longiori

ſermone pertractat, quem fuſius uidere poteris. Facit etiam mētionem de appetitu canino, 6. de loc. aff. cap. 2. ibi, Qui canina appetentia uexantur, &c. Et 5 de loc. aff. cap. 6. locus affectus demōſtratur, ibi, Quæ aut canū more, &c. Et eſt os uentriculi deuoratorum pondus ſuſtinere non ualens, &c. Similis etiam ſenſus habetur in com. apho. 20. lib. 2. Vide etiam latius Auic. tertiadecima tertij, tex. 8. cap. 10. de corruptione appetitus: & Aet. ſer. 9. cap. 20. & 23. de uitioſo appetitu: uide etiam Arcul. & alios, &c.

De cauſis appetitus canini.

Cauſæ quæ caninum appetitum excitant ſunt plures, quandoque excitatur hic appetitus poſt diuturnas euacuationes ac febres prolixas, interdū à uirtute retentrice corporis, quandoq; à uermibus cibū aſſumptū deuorantibus, interdum à catarrho ad uentriculum ſtillāte. Sed ad ſummū tres erunt præcipuè cauſæ, frigiditas ſcilicet cogens ac exprimens, calliditas reſoluens, & inanitio cōſumens, frigiditas erit uel ab acida pituita uel à melancholia, &c.

Loci consentientes de causis appetitus canini.

Auic.13.t.2.cap.12, *Multotiens excitatur hic appetitus caninus post euacuationes & febres prolixas resoluentes, & quandoq; accidit ex debilitate uirtutis retentiuæ in corpore, & quandoque propter caliditatem superfluam in ore stomachi resoluentẽ, &c.* lege locũ hunc fusius: Gal.4. de symp.cau.ca. 7, *Caninæ appetẽtiæ binæ sunt causæ, quarum una est acidorum humorum uitiũ, altera est plurima per totum corpus inanitio, siue ipsa caloris uim sequatur, siue retentricis facultatis imbecillitatem, &c.* Habes etiam in 2.apho.cõment.21, *quòd canini appetitus uel propter solam intemperaturã frigidiorẽ, uel propter humores acidos, quos exorbuit os uẽtriculi, fiant.* Similis sensus habetur à Paulo lib.2.ca.51. & ab Aet.ser.9.ca.21. & 22. *sed latius consule Gal.loco citato: nam præter alia, plura exempla affert de siti immodica, sicuti de messore q̃ uinũ, in quo uipera extincta fuerat, bibit & mortuus est:* Itẽ de eo qui ex ueteri uino inebriatus, & de his qui

in naui aquam marinam bibere ausi sunt, & de quodam febre ardenti laborante, &c. quorum causa erat salsus uel biliosus humor uentriculum mordicans. Quòd uerò uermes sint causa appetitus canini, legere poteris non solũ Auic. sed & neotericos omnes, &c.

De signis appetitus canini.

Signa humorum acidorum in uentriculo sunt, multa deiectio eorũ quæ deuorata sunt. Signa inanitionis ipsius habitus exacta inanitio, nec cibus per totum corpus distribuitur. Signa frigiditatis sunt eo qu d nulla uel parua adest sitis, copiosa adest deiectio, adest etiã fames aßidua, & cibi assumpti grauitas, flatus multiplicatio, praua concoctio cum singultus copia. Signa caliditatis sunt sitis uehemens, corpus non impinguatur, nec quicquam per uomitum uel per secessum excernitur, &c.

Loci consentientes de signis appetitus canini.

Gal. 4. de *symp. cau. ca.* 7, *Canina appetē-*

tia si ab acidis humoribus fiat, cognosces. quia eorum quæ fuerunt ingesta, multa fiet deiectio: si ab inanitione, quia per habitus exactam inanitionẽ cibus per corpus non digeratur, &c. Razes 9. almans. Si cibus nec eum grauat, nec ipsum euomit, nec per secessum expellit, signum est à ui caloris morbum fieri: si uerò aßiduè famem patitur, & cibus post assumptionẽ grauat, ita ut uel uomere, uel per secessum reijcere necesse sit, signum est morbum à frigore oriri, &c. Lege etiam Aët. ser. 9. cap. cit. Auic. 13. tra. 2. ca. 13, Signum eius qui fit post euacuationes & ægritudines est antecesßio earũ, &c. Signa eius qui fit ex frigore sunt paruitas sitis, multitudo fæcis, inflatio, &c. Signa ex caliditate sunt fortitudo sitis, & nõ est uomitus acetosus, & natura est utplurimum constricta, &c. Signa eius qui fit ex debilitate uirtutis retentiuæ est multitudo egestionis crudæ, &c. Signa ex humore acetoso aut melãcholico sunt paucitas appetitus, & acesitas eructationis, &c. Vide Arcul. etiam & alios practicantes, &c.

De cura appetitus canini.

Omnem operam dabis in remouenda causa: nam si fiat post euacuationes & febres prolixas, tunc reficientibus unctuosis quæ os stomachi mundificãt opus est, sicuti eclegma est ex oleo amygdalino dulci cũ zucharo paratũ. Si fiat à retentricis facultatis imbecillitate, tunc per cõtrarium eius cõplexionis curato, ut si humida cũ siccis, si calida cũ frigidis, &c. Si fiat à catarrho, tũc cura erit: prout dictum est in capite destillationũ. Si uerò fiat ab acida pituita, quemadmodum sæpius fieri solet, tunc his potißimum utendum est quæ incidant ac repurgent, ut sunt dulcia, salsa, & alioqui abstergẽtia calida, qualis est hiera Gal. deinde uinũ dulce. Prosunt etiam calida pinguia, sicut butyrũ cum brodijs pinguibus, cinnamomo, garyophyllis & croco paratum. Si uerò fiat à uermibus, conferunt ea quæ uermes interficiũt, deinde utetur stypticis. Si fiat à calore plurimo resoluente, remoue cum frigidis tam intrinsecè quàm extrinsecè applicitis poros carnis obstruentibus, ut cum oleo myrthino ros. &c. abluãtúrq; aqua

frigida & aceto, nisi quod prohibeat: cibi uerò sint frigidi, crassi, uiscosi, quales acidi, acetosi & congelati, unde confert etiam in hoc casu panis azymus & similes cibi, &c.

Loci consentientes de cura appetitus canini.

Auic. decimatertia, tra. 2. ca. 14, Verū illos quibus accidit hoc post febres fortes & euacuationes, oportet cibari ex unctuosis quæ mundificant os stomachi, quæ non sint malæ substantiæ, quale est oleum amygdalarum dulcium cum zucharo, &c. Illis uerò qui patiuntur ex debilitate uirtutis retentiuæ, licet secundum plurimum debilitetur propter frigus, tamen debilitatur omnis uirtus propter omnem malitiam complexionis, idcirco oportet ut cognoscas complexionem, & opponas cum contrarietate curæ, &c. Hip. apho. 2. aph. 21, Famē θώρηξις, id est, uini potio soluit. Gal. in comment. inquit pro fame intelligi debere non naturalem quæ ex longa inedia, aut ab alia euacuatione facta sit, sed tantùm appetentiam caninam, quæ uini potione & cibis pinguibus & oleaginis cura-

tur, quia hoc ſymptωma plerunque fieri ſolet à frigida intemperie, ſiue nuda, ſiue humoribus imbuta, unde uinum calefaciẽdo excludit humores & ſtomachi imtemperiem emendat.

Obiectio.

Videtur hoc in loco Auic. diſcordare à Gal. 1. in ordine aſſumendi: nam Gal. uino præmittit pinguia, Auic. pinguibus uinũ, dum inquit, Ipſum ſanat ſumptum in potu calefactum in ieiuno. Præterea Auic. non ſemper laudat uinum, ut Gal. maximè, ſi adſit uentris ſolutio, quum dicat, Oportet ut omne uinum tunc deuitent, &c.

Reſponſio.

Dicimus uinum tantùm conferre poſt pinguia, uomitus ratione, ſed ad reſoluendum humorem uiſcidum, ieiuno ſtomacho ut Auic. In reliquis uerò ſunt concordes, ſi bene conſiderentur. Paul. lib. 2. cap. 15, Quoniã igitur à pituita potiſsimum acida conſtituitur affectus, ÿs utendum eſt, quæ hanc incidant repurgéntque, ut ſunt dulcia, ſalſa, & alioqui abſtergentia calida, &c. Aët. ſer. 9. cap. 22,

Nullo alio tutiori medicamento expurganda est acida materia, quàm picro appellato pharmaco, quod non tantũ calefacit, sed dissecat, repurgat, extrahitque ex profundo oris uentriculi, quin & uẽtri robur addit, ne facilè humorẽ nociuũ suscipiat: appetitus uerò qui à fortitudine caloris prouenit, nõ hoc medicamento, sed ijs tantũ indiget, quæ cutẽ condensare ac spißiorem reddere possunt, ut est oleum ex immaturis oliuis expressum: abstineant à potu uini & ab omnibus quæ tam intrinsecus, quàm extrinsecus calefacere possunt, &c. Lege Auic. ibi, Et similiter cura eius est, quæ accidit propter resolutionem plurimam, &c.

Conferentia appetitui canino.

Conferũt canino appetitui omnia pinguia, uinum, diaciminũ, diatrion, pipereon, emplastrum aggregationis. Auic. 3. 5. emplastrũ purgamẽti ferri Haly. 14 antid. theriaca. Serap. hieralogonion Haly. 7. antid. hiera picra Galen. &c.

De prognosticis appetitus canini.

Auic. 13. Tra. 2. ca. 12, Et scias quòd appe-

titus caninus multotiens perducit ad bulimū & ſubet & mortē, &c. Gal. 4. *de ſympt. cau. cap.* 7, *Non mirum ſi affecto ore uentriculi, ubi appetentia conſiſtit, quādoque dolores & animi defectio ſequatur : nā tum ob exactam ſentiendi uim , tum ob ſitus uicinitatē hoc cōtingere poteſt, &c. immò ex neruorum aut arteriarum conſenſu cardialgia, morbus comitialis, grauis ſopor & deliria cō ſentiente cerebro eueniūt, &c.* Hip. aph. 5. aph. 27, *Qui noctu bibere appetunt , iis admodum ſitientibus ſi ſuperdormierint, bonū, &c.* B. Quia cōquieti per ſomnum ſubdeſcē dit id quod ſitim efficiebat. *Et nota* ꝙ qui ex *humidi defectu ualde ſitiunt , iis dandus eſt potus: nam ſuccurrere* defectui, eſt, inquit Gal. *medicinale* Theo. Vide *tamen de ſiti in lib. de febribus infra, &c.*

De bulimo.

Bulimos, *eſt intenſus membrorum appetitus cum deiectione appetentiæ ſtomachi, unde uenæ fiunt uacuæ , ſed ſtomachus reſpuit ac abhorret cibum, &c.*

Loci consentientes de bulimo.

Auic. decimatertia, tra. 2. cap. 15, Bulimus uocatur fames uaccina, & est membrorum fames cum satietate stomachi, & uenæ quidem sunt uacuæ, & stomachus cibum respuit, &c. Gal. aph. 2. comment. 21, Paßio bulimos appellata est casus potentiæ appetitricis à frigiditate exteriore, qui à fame quidem inchoauit, sed non habet amplius eam adiunctam, &c.

De causis bulimi.

Causæ primitiuæ sunt motus per loca niuosa & frigida, uel mala uentriculi intemperies, uel eius imbecillitas, uel frigiditas uirtutem attractoriam & sensibilium mortificans, similiter & inanitio, &c.

Loci consentientes de causis bulimi.

Gal. 4. de sympt. cau. cap. 7, Accedit ad hoc bulimos, id est, uehemens fames, quæ fit quum simul penuria, imbecillitate & refrigeratione uentriculus afficitur, &c. Auicē.

13.tra.2.ca.15, Et multoties accidit iter agẽtibus in frigore & congelatis, quorum stomachi ex frigore uehementi inspissantur, & causa eius est malitia complexionis, mortificans uirtutem sensibilem & attractiuam, & fit ex humoribus, &c.

De signis bulimi.

Signa bulimi recitata sunt suprà capite de appetitu canino, nam communia propemodum sunt. De his uide Gal. lib. de fin. med. ibi, Bulimos est ingens fames, & dispositio, in qua fit cibi inquisitio ex paruis interuallis: qui hac detinentur, resoluuntur & concidunt, decoloresque fiunt, perfrigescunt ijs extrema corporis, & torquetur stomachus, uixque pulsus percipitur, &c.

De cura bulimi.

Quum morbus fiat à frigore exteriori, curetur cum calidis aromaticis in quibus adsit stypticitas, deglutiántque panem infusum in uino odorifero Cretico, deinde fiat aliqualis diuersio, ligando extrema manuum & pedum. Somnus interdicatur, pungantur

ac ſuſcitentur, cum urtica & uirgis paruis ſuauiter flagellentur, fiántque emplaſtra circa regionem uentriculi ex odoriferis ac cordi congruentibus, & ſi aduenerit ſyncopis, tunc ſpargatur eorum facies ex aqua frigida, ſtringantúrque manus ac pedes, euellantúrque capilli: quum uerò ſyncopis deſinit, ſtatim cibentur, &c. In cauſa calida utantur frigidis uelut roſa, nymphea, uiola, coriandro præparato, ſandalis, camphora, fiántque epithemata frigida ex aqua roſ. nenupharis cũ ſandalis, &c. Cibaria ſint boni nutrimẽti cũ omphacio cõditi. Potus ſit uinum granatorũ cum iuleb roſ. ungatur etiam ſtomachus cum oleo roſ. myrthino, &c.

Loci conſentientes de cura bulimi.

Auicen. decimatertia tertij, tra. 2. cap. 17, Eſt cura caſus appetitus, & oportet ut odorentur cibi promouentes appetitum, habentes ſpecies & fructus odoriferos & aromatica odorabilia, in quibus eſt ſtypticitas, ut congregetur uirtus, & deglutiãt panem infuſum in uino odorifero, &c. Vide hunc locum fu-

sius, & omnem curam intelliges. Lege etiam Aet. serm. 9. cap. 20. de cura perditionis appetitus, nam ambo hi morbi simul coincidunt, &c. Vide etiam Arcul. & Marc. Cat. &c.

De prognosticis bulimi.

Aet. ser. 9. cap. 6, *Assidui bulimi & exoluunt, & in animi deliquia incidunt, quibus ægrè auxilium reperitur.* B. *Nota quòd syncopis ex bulimo, tum ob corporis inanitionem, tum ob oris uentriculi nocumentum, cui cor compatitur, accidere solet: quæ si longo durauerit tempore, plerunque ægros ad interitum perducit, &c.* Intellige *etiam de bulimo quæcunque dicta sunt de prognosticis appetitus canini.*

Authores dissentientes circa bulimum.

1 Adserere, *idem esse bulimum & appetitum caninum.*

2 Adserere, *uinum in quolibet appetitu canino conferre.*

3 Adserere, *cibaria crassa tantùm in bulimo & appetitu canino competere.*

Confutatio dissentientium circa bulimun.

Ad primum respõdetur, quòd definitiones utriusque datæ sunt, quæ manifestant non idẽ esse. Præterea Gal. aphor. 2. com. 21. in fine eos reprehendit dicens, quòd pro generali & uniuersali faciũt specialem & particularem. Præterea bulimos tantùm à frigiditate exteriori fieri potest, & non appetitus caninus. Demum bulimos incipit cum fame, sed perseuerat sine fame, quod non facit appetitus caninus, &c.

Ad secundum, Gal. eodẽ in com. Talem famẽ uini potio sanat, nõ autẽ eam quæ ex longa inedia, uel alui profluuio, aut fluxu sanguinis, aut alia aliqua facta euacuatione, &c.

Ad tertium respõdetur, quòd & si cibaria crassa, eo quòd magis sedent appetitũ, uideantur congrua, nihilominus tenuia danda sunt, tum quia uirtus imbecillis est, tum quia facilius per membra distribuuntur, &c.

De dolore stomachi & eius flatu.

Dolor stomachi est eius quidam tristis sen

ſus à mala intemperie nuda uel materiali, aut à ſoluta continuitate proueniens, cuius cauſæ primitiuæ ſunt percuſsio, caſus, offenſio ſtomachi uel membri conſentientis, ut cerebri, nerui inteſtinorum, uel regimẽ cibi inordinatum, uel aliarum rerum non naturalium. Cauſæ antecedentes ſunt nuda intemperies, uel cum materia acri & mordicante, uel à ſanguine, pituita, aut potus aquæ frigidæ, aut flatus extendens, aut ſoluta continuitas ſicut ab ulceribus, uel ab aliquo abſceſſu. Cauſæ coniunctæ ſunt ipſi humores, uel reliqua dolorem ſtomachi actu efficientia, &c.

Loci cõſentientes de cauſis doloris ſtomachi.

Auic. *decimatertia tertij, tra.* 2. *cap.* 1, *Dolor ſtomachi accidit aut propter malitiã cõplexionis abſque materia, aut cum materia, & propriè acuta mordicatiua, aut propter ſolutionẽ continuitatis ex cauſa uentoſa extenſiua, aut mordicatiua aduſta, aut aggregatiua ambarũ rerũ ſimul, ſicuti eſt in apoſtematibus calidis, &c. Lege eũ ulterius, & inuenies etiam cauſas, quur dolor accidat ante*

comestionem, & sedatur quum comeditur, &c. Consule in hoc etiam Arcul. 9. almans. Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, Spiritus in uentriculi spatijs oriri solet, quum humores pituitosi ibi contenti, uel cibi ab imbecilli calore in uapores resoluuntur. Nam ut absolutum frigus uaporē non excitat, ita calor magna ex parte quæ comprehēdit uincens plusquam pro uaporis generatione cibum extenuat, nisi fortè suapte natura in flatū transeat. Quare relinquitur quòd à calore imbecilli cibos non omnino conficiente, sed quodammodo dissoluente, flatus siue spiritus exoriatur, &c. Lege etiam fusius Galen. de caus. flatus, 14. meth. cap. 7. ibi, Porrò halituosum spiritum in animalis corpore ex succis, &c.

De signis doloris stomachi.

Signa bilis sunt mordicatio, dolor punctorius, sitis, oris siccitas atque amaritudo. Signa pituitæ sunt, oris salsedo, præsertim si salsa fuerit pituita, inflatio, grauitas sensibilis, aliquando frigiditas: interdum fit sitis ratione doloris & clamoris, item adest uomitus pi

tuitosus, pallor faciei, &c. Signa flatus sunt eructatio, rugitus: ructus fiunt uel strepitus, extensio in hypochondrio, iuuatur per emissionem strepitus, dolor permutatur frequenter. Signa apostematis sunt appetitus destructio, eminet in parte exteriori, præsertim si fuerit circa os uentriculi: si uerò fuerit in fundo, concoctio destruitur, nec apparet eius eminentia, adest febris, &c. Cognoscuntur ulcera ex sanie & reliquis exeuntibus, &c.

Loci consentientes de signis doloris stomachi.

Auicē. decimatertia, tract. 2. cap. 2, Et mordicatio cum inflatione est significatio materiei calidæ propter qualitatem acutam, uel salsam: si mordicatio non est stabilis, imò renouatur, significat effusionem choleræ ex hepate, &c. Et signa ex uentositate sunt eructuatio & rugitus & extensio in hypochondrijs, &c. De his consule Arcul fusius. Galen. 6. de sympt. caus. ca. 2, Cognoscitur flatum esse in uētriculo, quoniam si per os reijcitur, facit ructum: si per inferiores partes, flatum

reddit uel ſtrepentem uel ſine ſtrepitu: quòd ſi per neutrã partẽ deferatur, ſymptωma uentriculi efficit ob imbecillitatem non potentis ſpiritum redundantem & nebuloſum expellere, &c. lege hoc totũ caput: nam ex flatu acuto ac tenui ſono, & ſimiliter ex bõboſis diuinare te docebit, qua ex parte flatus procedat, & alia ad rem facientia: lege etiam neotericos, &c.

De cura doloris ſtomachi.

Diuerſimodè curabitur dolor, prout cauſa efficiens fuerit: nam ſi nuda ac ſola intemperies mala ſit in cauſa, tunc ſola alteratione per cõtrarium curabitur: ſi uerò materialis intemperies in cauſa fuerit, tunc curandi intentio quinis intentionibus perficietur. Prima erit circa regimen ſex rerum non naturalium, ita ut in contrarium cauſæ omnia adhibeantur, ut in calidis frigida, & econuerſo. Secunda eſt doloris mitigatio, quæ ſtatim in opus dirigenda eſt, quũ ſtomachus ſit membrum ſenſitiuum, ex cuius læſione facilè totum corpus compatitur. Hæc duobus modis perficitur. Primò abſcindẽdo abſoris cauſam,

& hæc fit cũ solutiuis & sectione uenæ: quòd si materia nimis stomacho adhæreat, ac fixa & compacta persistat, ita ut aliqua præparatione indigeat, præparanda tunc erit prout in altera intentione dicetur. Interim alter sedandi modus erit cum rebus anodinis quæ parari possunt per fotus, cataplasmata, cerata, olea, &c. Fotus fiunt cum floribus camomillæ, anethi, melliloti, & semine lini, fœnugræci, althee, &c. Deinde in casu necessitatis ad opiata concurrendum: unde in causa frigida damus phylonij rom. ʒ. s. usque ad ʒ. i. cũ modico uino, & in calida tantundem requiei Nicol. &c. Tertia intentio est humoris peccantis præparatio, unde in causa calida procedimus cum syrupo acetoso simp. uel ozysacchara, syrupo de endiuia, uiol. de agresta cũ aquis endiuiæ, lupulorũ, uiolarum, &c. Quæ bilis si aliunde flueret, præparãda esset cum his quæ aliqualem in se stypticitatem cõtinent, ut cum syrupo ros. de semine acetosæ, de granatis, de citonijs, cum aquis endiuiæ acetosæ, plãtaginis & cichorij, &c. In causa frigida cũ rhodomelle, oxymelle simpl.

& compos. scilliticóque syrupo de absinthio, de menta, si fuerit pituita salsa, cũ syr uiol. & oxymelle simplici, cũ aquis camomillæ, endiuiæ: si melancholia cum syr. de fumo terræ, de epythimo acetoso simplici. syr. uiol. & cum aquis fumi terræ, lupulorum, boraginis, &c. si sanguis extrahatur per uenæ sectionẽ. Quarta intentio est euacuatio, quæ in materia biliosa ita parabitur. ℞ mannæ electæ mast. ℥. xij. electuarij de semine ros. ℥. ij. semẽ syr. uiol. ℥. i. cum decocto fructuũ & florum cord. fiat potus. Vel in materia crassa cum caßia diaphinicone. In melãcholia cum caßia & confectione hamech: laudatur insuper hiera Galen. simpl. pilulæ aleophãginæ, &c. Si in caussa fuerit uẽtositas, curato post euacuationem factam cum calefacientibus & exiccantibus, præsertim si materiam fouentẽ habuerit, unde in hoc commendatur cucurbitula cum maxima flamma applicita. Item fiant fotus ex decocto mẽtæ, absinthij, camomillæ, calamenti, pulegij, rutæ, cinnamomi, galangæ, calami arom. &c. uel cum oleo in quo ruta, apium, cuminum, maratrum bullierint. &c. Quinta in-

tentio est malæ complexionis derelictæ remotio, quæ si fuerit calida, frigidis remouebitur: si frigida, cum calidis, quæ parantur per cerata cataplasmata, linimenta, &c.

Loci consentientes de cura doloris stomachi.

Auic. 13. tra. 2. cap. 3, Cura eius qui est ex malitia complexionis calidæ sine materia est in potu sumere lac acetosum, & aquam frigidam, & in cibo pullos, perdices, cucumeres, cucurbitã, portulacã, &c. & sic intelliges de frigida cõplexione, quòd per contraria curetur. Quòd doloris mitigatio tribus dictis modis fieri poßit, lege etiam Auic. 2. primi, doct. 2. sum. 2. ca. de cau. sedãdi dolorem. Item quarta primi, cap. de sedatione doloris. Lege etiã neotericos practicantes Arcul. & Mar. Cat. Mich. Sauona. Razem & Bauerium fol. 66. &c. Auicen. 13. tra. 2 cap. 3. loquens de præparatione simul & euacuatione humoris dolorem efficiẽtis, inquit: Et quando dolor fuerit ex humore cholerico calido, euacuabis, & administrabis syrupum acetosum cum aceto

in quo fuit infusum absinthium, &c. Galen. 14. meth. cap. 7, In curatione omne principiũ est totũ corpus euacuare ea euacuatione quã ferre potest: purgatio sit uel mißio sanguinis, uel purgatio tum per ea quæ subter expellunt medicamenta, tum per quæ supra, ut uomitoria, deinde per ea, ut uno uerbo me expediam, quæ calefaciunt & exiccant, &c. Gal. 12. meth. cap. 8, De cura flatus uentriculi cõmendat cucurbitulam maxima cum flamma admotam, & ita hoc præsidium ualere, inquit, ut incãtamenti cuiuspiam simile uideatur. Et 8. meth. cap. 5, Flatus sanandi sunt, oleum in quo ruta & semina quæ flatus discutiunt, fuere incocta, ut sunt apij cumini, marathri, atq; alia id genus. Et 14. meth. cap. 7, Est illud, inquit, cõmune præceptum omnium ferè quos uitiosus succus creat morborum, quòd in fine calefacientibus & exiccantibus sit utendum, &c. Vide Aet. ser. 9. cap. 27. ex Archigene curam, & Auicen. 13. tra. 2. cap. 3. ibi, Et dolores quidem stomachi frigidos & uentosos sedat, &c.

Obſeruatio circa curam doloris ſtomachi.

Marc. Cat. de mẽte Auic. *Debemus in primis cũ diligẽtia & bona dura procedere, & cauſam cognoſcere, ne ſi error cõtingeret, ob id quod ſtomachus chylum generat, talis error toti corpori communicaretur, &c.*

Nocentia ac conferentia dolori ſtomachi.

Dolorem *& mordicationem inducũt bleta, bulbus, fructus cedri, dactyli, grana pini, iuniperus, lac, rapa cruda, ſcamonium.* Cõferũt dolori *& mordicationi, abſinthiũ, aloes, acetoſa, acetum ſcilliticum, betonica, calamus aromaticus, corallus, coriãdrum furfur, galãga, gariophyllũ, gentiana gariophyllata, granata, acetoſa, lactuca, maiorana, menta, mellilotũ, nepita, nux moſchata, oſtraca, oua ſemicocta, origanum, puritaria, paſſulæ, peucedanũ, portulaca, pulegium, rheubarbarũ, roſa, ruta, rubus, lac ſicomori, ſiliqua, ſiſamus, ſpica ſpina alba, ſcenoanthos.* Cõpoſita ſunt alphendidicon. Auic. *tertia quinti,*

Apozima de absinthio quarta quinti Auic. Athanasia maior Haly. 6. antido. Ceratum hyssopi, filiagrios hyssopi Pauli, stomaticon Mes. secūda antid. electuariū de carui. Auic. de ambra Serap. electuariū indum de baccis lauri, gallia muschata, infusio hieræ Mes. oleum de absinthio, de menta, de costo, nardinum, rosaceū, masticinū, myrthinū, de citonys, pilulæ aleophanginæ, masticinæ de hiera cum agarico hieræ simpl. Quadrumeron confectio Nic. Rob granatorum de citonys, theodoricon magnum Auic. theriaca maior, theriaca diatessaron, triphera magna Nic. triphera saracenica Mes. troc. de diarrhodon, de absinthio, de rosis, unguentum cardumeni Auic. secunda antid. zucharum rosſ.

De prognosticis doloris stomachi.

Auicen. 13. tra. 2. cap. 1, Et quandoque moritur subitò propter aduētum doloris ad cor. Secundo, & quandoque descendit dolor, & facit prouenire colicam. Tertiò portendit in prægnātibus præfocationem matricis. Quartò, timetur in illo in quo prolongatur dolor

ſtomachi, quòd attrahat apoſtema ſtomachi. Quintò, Hippoc. in lib. mortis feſtinæ, Quando apparet cum dolore ſtomachi ſuper pedem dextrum quoddã ſimile ueſicæ, tũc patiens moritur in uigeſimumſeptimum diem. Et ſi habet dolorem uentris, & apparet in ſupercilio eius ueſtigium & bothor, ſimilis fabæ, deinde fit ulcus, tunc ipſe morietur, & huic accidit ſubet, &c.

Authores diſſentientes circa dolores ſtomachi.

1 Adſerere, ſuccum abſinthij magis conferre ſtomacho, quàm ipſius herbam.

2 Adſerere, in omnibus maximis doloribus ſectionem uenæ ſemper conuenire.

Ad primum, Auic. 13. tertij, Quoniam ſuccus eius eſt ſeparatus à ſtypticitate retẽta in herba, idcirco non ita conducit ſtomacho ut ipſa herba, quæ ob partem terream in ſe manentẽ fit magis ſtyptica & cõfortatiua, &c.

Ad ſecũdum, Auic. quarta primi, Tibi quoque cauere debes à minutione in hora fortis doloris, item cauendũ à phlebotomia in cor-

poribus habẽtibus subtilitatem nimiam oris stomachi, quoniam ex ea in syncopin cadunt. Præterea in frigido, crasso ac uiscoso humore non competit, igitur non semper competit, sicuti etiam in dolore uires prosternente non competit, &c.

De imbecillitate hepatis.

Hepatis imbecillitas est alteratricis facultatis in proprijs actionib9 impotẽtia absque alicuius uisceris malo manifesto, &c.

Loci consentientes de imbecillitate hepatis.

Gal. 8. de compos. med. per loc. cap. 6. ad finem, Imbecillitas hepatis est citra manifestum aliquod in uiscere malum in proprijs actionibus impotentia alteratricis facultatis. B. Intelligendus est hic Gal. de alteratrice facultate, & si ad unguem eam non expresserit: nã huic attractoria & retẽtrix & expulsoria tanquam principaliori seruiunt.

Auic. 14. tra. 2 ca 1, Hepaticus est ille cuius est debilitas absque re manifesta in ope-

rationibus hepatis, &c. Inuenio iuxta Gal. in lib. fin. med. iocinorosos appellari, quos iecoris dolor cum tumore & duritie & corporis colore malo comitatur, & his febris ardens superuenit, & lingua arescit, quæ omnino euenire solet, quum alteratrix facultas suo non probè fungitur officio: ad ipsam enim pertinet sanguinem generare, unde à Gal. 5. de loc. aff. cap. 7. sanguifica speciatim alteratrix dicitur, & ab Auicen. digestiua. lege Gal. 6. de sympt cau. cap. 2.

De causis imbecillitatis hepatis.

Causæ primitiuæ sunt casus & percußio super hepate, & quæcunque à rebus non naturalibus prouenire possunt, malè dispositis. Causæ antecedentes sunt uel per se uel per consensum: per se fiunt uel à mala intemperie sine materia, uel ut placet Auic. cum materia abscessum, uel erysipelam, uel œdema generante: per consensum uerò, uel à toto, ut in febribus, uel ab aliqua parte quæcunque sit debilitante fieri solent. Causæ coniunctæ sunt uel ipsa intēperies, uel quid aliud facultatem alteratricem actu imbecillitans, &c.

Loci conſentientes de cauſis imbecillitatis hepatis.

Auic.14. *tra.2. cap.1,* Et id *eſt aut propter malitiã cõplexionis ſingularis ſine materia, aut cum materia, cuius principium eſt ab hepate, aut à membris alys, ſicut eſt fel* quãdo *non trahit choleram, aut ſplen* quãdo *non trahit melãcholiam, aut renes, aut ueſica, aut matrix propter uehementiam fluxus ſanguinis, & propter uehemẽtiam retentionis menſtruorum, &c.* Et *quandoque non eſt propter malitiã cõplexionis ſolã, immò propter apoſtema ſanguineũ, eriſypelam undimiam, aut propter ulcus, &c.* B.Not*a an hoc* loco *decipiatur* Auic.N*am dictum eſt à* Gal. *nõ ſolùm in deſcriptione iam dicta, ſed etiã* 8.*de* *compoſ.med.per loc.cap.*6. *quòd hepatica peculiariter appellata citra tumorem præter naturam contingat, &c.* Gal.6. *de ſympt.cau.cap.*2, Intemperies *quæ alteratricis facultatis imbecillitatem parit, ſi calidior, quàm oporteat, fuerit, interdũ bilioſum, interdum melancholicum excrementũ efficit: ſi frigidior, pituitoſum & aquoſum excremen-*

tũ similiter parit. Lege insuper Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. ibi, Omnium facultatũ essentia, &c. Itẽ 3. de sympt. cau. & Aet. ser. 10 ca. 1, Et Paul. lib. 3. ca. 46. & Arcul. 9. almãs, &c.

De indiciis imbecillitatis hepatis.

Indicia sumuntur à colore corporis, ab egestione, à dolore leui, ab intẽperie calida, frig. sic. & hum. à facultatibus ipsius hepatis. Si uerò per consensum morbus efficiatur, ex membri læsione, à quo fit consensus. À colore cognoscitur, quia si à flaua siue pallida bile, aut à pituita fiat, tota cutis erit alba siue pallida, siue flaua: ab egestione, quia quæ egeruntur, similia carnis loturæ apparent. À dolore leui, quia sicut ex cibo uentriculus premitur, ita ex chylo iecur, unde dolor leuis accidit: à cõplexione cognoscitur ex eo, ꝙ à suis cõtrariys iuuatur: à facultatibus hepatis, nã si ab alteratrice, sanguis diminutè erit cõcoctus, qualis est sanguis pituitosus, aut superfluè erit concoctus, qualis est biliosus & adustus. Si ab attractoria facultate morbus fieret, tũc uix prima cõcoctione celebrata, chy-

lus egreditur, quum ad iecur attrahi nō possit: si à retentoria, tunc id egreditur quale intrauit: si ab expulsoria, tunc id non expellitur quod est superfluum, sed admixtum sanguini cernitur: aut cognoscitur ex eo, quòd multæ ad uentriculum fluunt humiditates. Sunt & harum facultatum alia indicia: nam si sanguis corruptus sit, uel ad putredinem decliuis, uel colore uarius uel pituitosus, tunc alteratricem cognoscimus esse diminutam: si totius corporis adsit macies & imbecillitas, tunc attractoriam uim esse imbecillem coniectamur, & sic de reliquis. At si morbus per consensum fiat, cognoscitur ex alterius membri læsione: nam si per cōsensum fellis fieret, tunc ex colore icterico cognoscitur: si ex consensu stomachi, ex concoctionis malitia, & sic de reliquis, &c.

Loci consentientes de indiciis imbecillitatis hepatis.

Auicen. 1 4. tra. 2. cap. 2, Color est ex rebus quæ significāt secundū plurimū dispositionem hepatis, &c. Et egestio & urina similes aquæ carnis significāt debilitatē hepatis in

generãdo sanguinẽ, &c. Cõplexiones autẽ significãtur ex radicibus prædictis, &c. Lege fusius hunc locũ, & indicia à me dicta inuenies. Gal. 5. de loc. aff. cap. 7, Igitur alui quũ sedimina aquæ, in qua mactata caro abluta est, similia esse uideris, tunc efficacissimũ esse affecti iecoris signũ non dubites. Et paulò pòst facit mẽtionem de cõplexionũ signis, ibi, Calidæ intẽperies hepatis, &c. Habes tamẽ rem magis expeditã 8. de compos. med. per loc. cap. 6, ibi, Calida igitur intẽperie circa hepar existẽte, colliquationes fiũt primũ humorum, deinde carnis ipsius hepatis, &c. Similiter habes signa facultatum hepatis 5. de loc. aff. cap. 7, ibi, Si attractrix facultas afficitur, tunc cibus in uẽtriculo in saccũ transmutatus relinquitur, &c. Vide 8. de cõpos. med. per loc. cap. 6. fusius de hac re. Item Paul. & Aet. & Arcul. &c.

De cura imbecillitatis hepatis.

Perficitur hæc cura quatuor medijs. Primo, remouendo causam imbecillitatis. Secundo, roborãdo hepar. Tertio, remouẽdo si quæ aduenerint symptomata. Quarto, regulando

ægrum in sex rebus non naturalibus. Causa si fuerit primitiua, ut potus aquæ frigidæ, remoue eã cum calidu, utputa cum potu uini, & abstineat se ab aqua, & sic de reliquis causis primitiuis. Si causa antecedens in hepate fuerit intemperies calida, remoueatur frigidis stypticis hepatij conducentibus, frigida calidis aromaticis aperientibus, humida siccis, &c. Si uerò fuerit apostema, ulcus, uel aliqua alia soluta cõtinuitas, curabis per ea quæ ad apostemata, ulcera, & solutã continuitatẽ faciunt, ut alias dictum est. Si causa sit per consensum ab alio membro, tunc illius membri mala dispositio remouenda est cum euacuatione, reuulsione, ac membri roboratione, ne quid amplius ad hepar, trãsmittatur, demum hepatis nocumentum iam impressum remoueatur, &c. 2. Robur hepatis fit decem medijs, ut ex Auic. & neotericis elicitur 1. Cum leuiter calefacientibus, ut naturalis eius temperies seruetur, & hoc intelligi potest de, his quæ ad penetrandum exhibentur 2. Cum leui apertione, quũ semper de obstructione hepatis timor sit, & tunc utimur

physticis & absinthio. 3. Cum maturatione & lenificatione, quæ cum passulis & uino granato conficitur. 4. Cum abstergentibus quæ parantur cum aqua hordeacea & hydromelle. 5. Cum incidentibus, ut cum uino granatorum, quod ad acetũ uergit. 6. Cum his quæ moderatam in se stypticitatem habent, ut scenoantho, rosis, absinthio. 7. Cum prohibẽtibus putredinem, ut cinnamomo, cassia lignea. 8. Cum exiccantibus, ut cum spodio. 9. Cum mundificantibus, ut cum melle & uino subtili. 10. Cum his quæ à proprietate ualent, ut spica, lupi hepar, limatijs rheub. passulis. Verùm in his memoriæ interim mandandum, quænam facultas principaliter læsa sit, ut eius robori magis intendas: nam attractoria uis calidis & siccis, sed magis calidis: retẽtoria frigidis & siccis, sed magis siccis roboratur: alteratrix calidis & humidis, licet magis calidis: expultrix calidis & humidis, licet magis gaudeat humidis, &c. In causa igitur frigida cõueniũt absinthiũ, rheubarbarũ, troc. de rheub. diacurcuma, sy. de absinthio, de eupatorio. Itẽ electua

riũ Gal. in tex. Auic. deſcriptũ, ibi, ℞. ligni aloes, roſarum, ſpicæ, nardi, cinnamomi an. ʒ. ij. &c. In calida cõueniũt cichorium, aqua limatiarũ, diarrhodon Abbatis, triaſandali. T. de roſis, ſyr. de endiuia, de cichorea cum rheub. 4. Cibaria nullam craßitiem, uel uiſcoſitatem participent, carnes ſint boni nutrimenti, unde conueniunt uitelli ouorum ſorbilium cum cinnamomo & pipere aromatizati. Item paſſulæ limatiæ, &c. Potus ſit aqua bordeacea cum aliquantulo mellis, &c.

Loci conſentientes de cura imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. T. 2. cap. 3, Vt plurimũ debilitas hepatis eſt propter frigus aliquod aut humiditatẽ aut ſiccitatẽ aut propter materias malas retẽtas in ipſo, & propter hoc plurimum curæ eius eſt cũ calefactione ſubtili, cũ apertione & maturatione & lenificatione permixta cũ ſtypticitate cõfortãte & prohibẽte putrefactionẽ, & fit cũ medicinis aromaticis, in quibus eſt apertio & maturatio, ut crocus. Et quandoque indigemus propter retentionẽ materiæ in ipſo phlebotomia & ſolu-

tione uentris, &c. Gal. 8. de compoſ. med. per loc. cap. 6, Scopus curationis in eiuſmodi affectionibus ſit communis quidem iuxta intemperiei contrarietatem: peculiarem uerò per cuiuſque contrarium. Verùm in his ſiue exterius applicitis, ſiue intra adhibitis, ſemper aliquid ex adſtringẽtibus miſcere oportet ut iecoris robur ſeruetur, &c. Et 2. meth. cap. 16, Siquidem in uentriculo & iocinore robur reſolui eſt pernicioſiſsimum, &c. De cura facultatũ hepatis laborãtiũ habes plenè iuxta Auic. loc. cit. ibi, Si debilitas à digeſtiua prouenit, cõforta cum ſtypticis aromaticis: ſi à retẽtiua, adde in confortatione de ſtypticitate & minus de calefactione, &c. Lege fuſius, & inuenies cætera à me iãpridẽ exarata: lege etiã Arcul. in hoc, & Marcum Cat. De cibis lege etiã ibi Auic. Et cõuenientiores cibi ſunt, in quib⁹ nõ ſunt craſsitudo & uiſcoſitas, &c. lege eũ fuſius & Arcul. &c.

Obſeruationes in curatione.

Auicen. Medicinæ hepaticæ ſint apertiuæ cum leui caliditate, quarũ uirtus ſit lenitiua & abſterſiua, nec ſtypticitate careant, quum

hepar ſit membrum laxum, &c.

Nocentia & conferentia imbecillitati hepatis.

Nocẽt *hepati aloes, aſſa, colocynthis, dactyli, helleborus, euphorbiũ, eſula, ficus, lac, mezereon, ozymũ, ſerpentaria, ſerapinũ, ſcamoniũ, ſcebrã, triphera ferruginea* Nic. Con*ferunt imbecillitati, & eam roborant abſinthium, acorus, aloes boni, amygdalæ amaræ, ammoniũ, aſarum, berberis, calamus aromaticus, cinnamomum, cortex citri, coſtum, cuſcute, crocus, cichoriũ, endiuia, eupatoriũ, phyſtici, fumus terræ, granata acetoſa, lactuca, laudanũ, lignum aloes, liquiritia, hepar lupi, macis, maſtix, myrobalani, cit. nux muſc. origanũ, paſſulæ, rheubarbarũ, roſa, roſmarinus, rubea, ſpica, ſpinachia, ſcenoanthos,* Compoſita *ſunt citonia condita, conditum de citro, de ſucco citoniorũ, de muſcho, diarrhodon, dialacca, diacurcuma, diarcos, lætificans* Mes. *el. de myrtho* Mes. *de camphora* Auic. *empl. diaphinicon, diaſpermaton, gallia ſebelien* Mes. *oleum maſticinum, amygdalarum amararum, irinum, coſtinum, pilulæ ag-*

gregatiuæ, de rheub. ſtomaticæ Auic. de agarico Serap. ſyr. de endiuia, de cichorea cum rheub. de acetoſitate, diarrhodō, de fumo terræ, de abſinthio, tro. de ligno aloes, de roſis, de aniſo, de abſinthio, de lacca Haly, de eupatorio, hiera Damaſceni, tudiarū roſa. &c.

De prognoſticis imbecillitatis hepatis.

Auic. 14. tract. 2. cap. 2, Et multotiēs perducit ad hydropem & colicam phlegmaticam, &c. Arcul. Debilitas hepatis notabilis quum inueterata fuerit, aut difficillimè, aut fere nunquam emendatur: lege etiam Gal. 8. de compoſ. med. per loc. &c.

De inflammatione iocinoris.

Inflammatio eſt calidi ſanguinis influxus quæ in hepatis ſubſtantia, uel in eius gibboſa uel concaua parte, aut in muſculis uel tunicis colligentibus, uel in uenis eius accidere ſolet: nec inquirendum utrum in uenis meſenterij hoc accidat, quoniam ſi in concaua iecoris parte fuerit inflammatio, etiam in uenis meſenterij neceſſariò erit.

Loci conſentientes de inflammatione hepatis.

Auic.14.T.3.cap.1, *Apoſtematũ in partibus hepatis accidentium quædam fiunt in ipſo hepate, quædam in lacertis poſitis ſuper ipſum, & alia ſunt quæ accidunt in meſeraicis: & eorum quæ fiunt in ipſo, quædam accidunt in partibus eius ſuperioribus & ad latus gibboſum, & alia in partibus inferioribus, & ad latus concauum, & alia in uelaminib⁹ & pãniculo & in uenis ipſius, &c.* Lege Gal.5. de loc. *aff.cap.7. & 13.meth. cap.14. ubi etiam inquit,* Quòd *cauo iocinoris phlegmone obſeſſo, protinus etiam uenas quæ in meſenterio ſunt, una phlegmone laborare neceſſe ſit.* Vide *etiam* Gal. *in lib. de tum. præter naturam cap.2. ibi,* In*flammatio eſt calidi, &c.*

De cauſis inflammationis hepatis.

Cau*ſæ primitiuæ eſt nimius calor ex immodico motu, aut ex ſole ignéque acquiſitus, aut acre medicamentum, aut nimius potus, uel cibus calefaciẽs, percuſsio aut torſio, &c.*

Causæ antecedẽtes uel per se sunt in hepate, uel per cõsensum fiũt. Per se sunt intẽperies calida, malos humores attrahẽs, aut intẽperies frigida quæ alteratricẽ & expultricem debilitat, unde tumores fieri possunt: similiter obstructio ex qua humores retinẽtur, aut dolor materiam ad iecur attrahens, aut iecoris imbecillitas. Causæ coniunctæ phlegmonis est sanguis copiosior, quàm pars postulet, in ipso hepate contentus, &c.

Loci consentientes de causis inflammationis hepatis.

Galen. 13. meth. cap. 6, Istius caloris causa aut est immodicus motus, aut ex sole & igni tepor, aut acre medicamentum, &c. Auic. 14. tra. 3 cap. 1. etiã de alijs primitiuis causis loquitur, ibi, Et cibi quidem calefacientes & crassi, & qui non digerũtur ualde adiuuant ad faciẽdum apostemata in hepate, & quandoque accidit propter percussionem & torsionẽ, &c. De causis etiam antecedẽtibus hic uerba facit ibi, Causæ illius sunt cõplexio frigida prohibẽs digestionem & expulsionẽ, aut debilitas stomachi, aut oppilatio cõgregãs

humores, &c. lege eum fusius. Gal. 13. meth. cap. 3, Communis omnium phlegmonum generatio ex sanguinis influxu est copiosioris, quàm pars postulet. Causa uerò quur influit sanguis, tum à partibus mittẽtibus, tum ab his quæ ad se attrahunt, peruenire potest: mittunt enim partes, quum nimiũ copia superuacuus est, aut quũ à sua qualitate molestantur: quæ uerò attrahunt, ea ob morbosum calorem attrahunt, uel ob sui, uel uicinæ partis dolorem, aut ob partis recipientis imbecillitatem, ut testatur Gal. 13. meth. cap. 5. Lege etiam de his Gal. 13. meth. cap. 6. ibi, Dolor prouenit, uel ob intemperiem & uultus confusionem, & distorsionem & tensionem, uel obstructionem quãdam, &c. Lege etiam 14. meth cap. 1. ibi, Inflammatio fieri solet, quũ sanguis copiosus in aliquam particulã procubuit, &c. Lege de his uberius Arcul. 9. almans. &c.

De indiciis inflammationis hepatis.

Indicia hepatis inflãmati sunt dolor inseparabilis in dextro hypochondrio, grauitas

in eo maior quàm in oppilatione, forma corporis mutatur: apparet enim in facie & in alijs membris tumor siue inflatio: color tendit ad citrinum uel pallidum, nulla adest pulsatio, ut in cæteris inflammationibus, costæ nothæ utplurimum dolent, exigua & sicca tußicula adest, singultus quoque sequuntur, dormire non ualent super latus dextrum, & super sinistrum dormire graue est, febris adest acuta. Signa quando adest in gibba parte sunt grauitas maior, quàm in concaua, singultus minor, tensio apud suspensoria manifestior fit tactui, præcipuè in debili, tußis sicca, difficultas anhelitus maior, ob consensum diaphragmatis, urina pauca cum mordicatione, lingua est citrina, ad nigredinem decliuis. Signa quando fuerit in concaua, singultus maior, grauitas minor, eò quòd à stomacho sustẽtatur, tußis parua, & anhelitus paruus, dolor uehementior, nausea, appetitus destructio, sitis uehemens, uomitus biliosus, frigus extremitatum, & nigredo linguæ & syncopis, &c.

Loci conſentientes de ſignis inflammationis hepatis.

Gal.5.de loc. aff.cap.7, Iecur *affici declarant in dextra præcordiorum parte grauitas, dolor tota præcordia contrahens, & ipſius uſque ad iugulũ extẽſio, exigua tuſsis, linguæ color in primis ruber, deinde niger, ingẽs ciborũ faſtidiũ, ſitis inexhauſta, uomitus tũ ſynceræ bilis, tũ quæ ouorũ uitellis ſimilatur, quæ poſtea æruginis colorem refert, aluus adſtringitur, ſi inflammatio cũ eius uiſceris imbecillitate excitetur, ſpiritus adeſt difficultas, febris acuta, &c.* Et paulò pòſt, I*nflãmationes in ſimis iecoris partibus faſtidiũ, nauſeã, uomitũ bilioſum, ſitim ingẽtem, tuſsim atque dolorẽ uſq; ad dextræ partis iugulũ excitant, nõnunquã utrique parti dolor adeſt, nothæ coſtæ cõſentiunt.* In *gibba uerò parte inflãmatione exiſtẽte, præter dicta, tumoris cumulus cõprehenſim conſpicuus in ſuperficie tactui, maximè ſi abdomen gracileſcat, cõprehenditur, dolores circa reſpirationem, & tuſsiculæ magis intẽdũtur cum dolore ad iugulũ extẽſo, ut detrahi uideatur ma-*

gis quàm intima parte. Si uerò in rectis muscu lis inflãmatio accidat, tumor erit præter naturã oblõgus, atque per totũ uẽtrem extẽsus, umbilicũ cõprehendẽs, &c. Lege de his Auic. 14. tract. 3. cap. 2. ibi, Signa communia sunt, quòd inuenit æger grauitatem sub hypochondrijs inseparabilem, & inuenit illic dolorem uehementem, &c. Lege similiter Arcul. 9. almans. Item Gal. 2. de loc. aff. cap. 9, ibi, Si incognita nobis fuerit inflãmatio, iubendum est ægro, ut magnã edat respirationem, &c. Vide etiam de hac re Paul. lib. 3. cap. 46. & Aet. ser. 10. ca. 3. & Gal. 2. de loc. aff. ca. 8.

De cura inflammationis hepatis.

In curatione hac tota adhibenda est diligentia, ne hepatis læsio per totum corpus dispergatur. Erunt igitur intentiones curationis sex, prima erit reuulsio. 2. repercußio. 3. humoris præparatio. 4. euacuatio. 5. resolutio. 6. malæ cõplexionis derelictæ remotio, cũ regimine sex rerũ non naturaliũ. Reuulsio fiet cũ sectione uenæ basilicæ, aut cephalicæ, quæ an fienda sit ex opposito, an ex eodem late-

re, dubitat Conciliator differentia 198. quę fusius uidebis. Diuertimus etiam cum frictionibus, ligaturis, cucurbitulis circa partes extremas positis, & similibus. Repercußio fiet tum per exteriora, tum per interiora. Conueniunt extrinsecus epithemata & inunctiones ex oleo ros. de citonijs, uel ex aquis rosarum, solatri cum syndone madefacta & hepati applicita, quibus addi possunt pulueres ex sandalis rub. & al. & cit. ex rosis, corticibus & floribus granatorum, & aliquid camphoræ: sed in materia frigida accipimus aliquid absinthij masticis cum oleo ros. masticino, &c. Intrinsecus ualent syr. ros. de succo acetosæ, plantaginis, cichorij, cap. sine aquis, in causa frigida: rhodomel, syr. de duabus rad. oxymel cum syr. ros. Et hæc faciunt etiam pro tertia intentione, uno tamen animaduerso, quòd styptica tantùm in principio, sed cùm materia iam fluxa est, alijs non stypticis uti possumus, ut syr. acetos. simp. uiol. de endiuia, de fumo terræ, &c. Euacuatio fiat rursus peccante sanguine, cum sectione uenæ hepaticæ, aut pec-

cante cholera cum rheubarbari infuſione, aut cũ aliȷs pharmacis, prout millies dictum eſt. Reſolutio fit cum his quæ reſoluunt, addendo aliquid quod nonnihil ſtypticitatis ſecum afferat: & huc ſpectant inunctiones, cataplaſmata, & epithemata cum anetho, melliloto, althæa, camomilla, roſis, abſinthio: ſimiliter cum oleo anethino, camomillino, roſ. &c. Si uerò ad ſuppurationem uerteretur, tunc ſuppurantibus utendum, qualis eſt decoctio paſſullarum, caricarum, althææ, maluarum, ſemen lini, fœnugræci, cum oleo amygdalarum dul. cum pinguedine gallinæ, anatis, butyro, ex quibus paramus cataplaſmata, &c. Maturata inflammatione tunc uomica, uomitu, tuſsi & ſternutamentis, & ſimilibus prouocanda eſt: deinde abſtergenda, ſi in gibba fuerit parte, cum urinam prouocantibus & abſtergentibus, qualis eſt aqua hordei, cicerum rub. hydromel, hydroſaccharum, &c. Si in concaua, cum his quæ per ſeceſſum educunt, qualis eſt caſsia, ſerum caprinum, tamarindi, &c. deinde conſolidandum erit, ſi-

ue conglutinãdum cum bolo armenio & terra sigillata, &c. Quòd si abscessus ad duritiẽ permutetur, quanuis raró curationem admittat, nihilominus cum emollientibus procedemus, sicuti cum althæa, maluis, &c.

Loci consentientes de cura inflammationis hepatis.

Gal.13.meth. cap. 6, Communis omnium *phlegmonum curationis indicatio est euacuatio : quæ uerò adhuc in generatione sunt, in ijs prior euacuatione est influentis in affectũ locum sanguinis inhibitio, &c.* Et cap. 11. *eiusdem lib. Quum iecur inflammationem patitur, tum reuellendus, tum educendus, qui ad iecur fluit, sanguis est, interna in dextro cubito insecta uena, propterea quòd è directo & ampla uia cũ uena, quæ caua dicitur, societatem habet, qua non apparente media secanda est : quòd si ea nec se ostenderit, reliqua ac tertia incidenda est, &c.* Ex quibus *notare debes, quòd stante uirtutis robore modo* κατ' ἴξιν, *id est, è directo extrahatur*

sanguis: & si alia atque alia uena secetur, non multum referre, quum singulæ uenæ sibi in euacuatione respondeant. Auic. 14. tra. 3. cap. 12, Phlebotoma igitur in primis, & nō hæsites in hoc, quum non est prohibitio fortis, & extrahe sanguinem abundantem. Et scias quòd indiges in initio eius eo quod est simile in casu de repercußione & infrigidatione, &c. Gal. 13. meth. cap. 16, In iecinoris phlegmone, etiam si nihil affluat, reprimentibus utendum: & reddit binam rationem: primò quia in principio parum est quod affluit, tum magna ex parte non crassum, tum recipientis partis uirtus ualentior: secundò, quia nondum in afflicta parte uiolenter impactum est. Quum uerò phlegmone in suo uigore consistit, contrario modo omnia se habent, adest enim multitudo sanguinis craßi ac impacti, tum uirtus partis debilior, ut à se superuacuo emolliri nō poßit. De digestione lege Auic. ibi, Medicinæ conueniẽtes apostematibus hepatis in initio rei, quū illic est caliditas superflua, sunt, aqua endiuiæ & aqua solatri cum syr. acetoso, zucharino, & aqua

hordei, arnoglossæ, cuscutæ, cucumeris, cucurbitæ, &c. De euacuatione loquitur Gal. 13. meth. cap. 15. ibi, Considerandum an in gibba uel in caua parte fiat inflammatio: si caua parte, purgare per aluum conuenit: si in gibba, per urinas. Lege etiam 14. caput huius, ibi, Expelli è iecinore oportet, quicquid in totũ atræ bilis, tum saniei ex phlegmone prouenientis iam collectum est, &c. De regimine resolutionis loquitur etiam Auicẽ. ibi, Quapropter indiges ut incipias à regimine resolutionis materiei in hac ægritudine: plusquã sit tua incœptio in reliquis apostematibus, timeto lapideitatem & duritiem, &c. De cibo & potu habes plura ex Gal. 13. meth. ca. 14. ibi, Poscit ergo tum iecur ipsum, tum os meatus, qui bilem transmittit, cibos & pharmaca quæ obstructa recludant, qualia sunt nõ lenta, sed quæ tenui consistẽtia sine qualitate mordente (nam à mordentibus phlegmones irritãtur) non dulcia, quia à dulcibus tum iecur tum lien intumescunt. Talia igitur erunt, ut in cibis ptisana, & in pharmacis oxymel cum aqua mixtum, puni-

ca mala, & quæcunque adſtringunt, interdicuntur, quum bilis meatus os arctẽt, & bilem ipſam excerni prohibeant, & phlegmonas ipſas quæ in cauo ſunt uiſceris irritent, magis quàm in gibbo: nam quum ad gibbum perueniunt, iam quæ aſſumũtur, mutata ſunt, ut ſic nec adſtringãt uel mordeãt, &c. Auic. *in fine ca.* Cibus *autẽ melior eſt chiſch hordei, infrigidat enim & abſtergit, & non facit acquirere oppilationes, & feſtinat eius penetratio: panis non ex frumento, ſed ex ſimila, & ex oleribus, lactuca & attriplices, ex fructibus granata dulcia, &c.*

Obiectio.

Miror mirum in modum, mala punica, dulcia hîc ab Auic. *cõcedi, tum quia adſtringũt, tum quia ex dulcibus hepar intumeſcit, & aquam hordeaceam hîc concedi, & in altero ſequenti textu renui, ibi,* Et *aqua hordei quanuis abſtergat ſine mordicatione, tamen eſt dulcis, & dulce facit incurrere oppilationes, &c. tamẽ à* Raze, Serapione *&* Haliabbate *commendatur, &c.*

Reſponſio.

Gentilis putat Auic.tex.corruptum,& loco aquæ hordei,legi debere aquæ mellis. Vide *tu commentatores Auic.& intelliges cauſam alterius obiectionis.*

Obſeruationes in cura inflammationis hepatis.

Marcus Cat.*de mẽte Auic.Statim,inquit, ſuccurrendum eſt huic ægritudini,non tantũ in iecore , ſed in quocunque membro principali,alioqui cura eſſet uana, &c.*Galen.13. *meth. cap.8,* Prohibendum *ne tumor augeatur,nec ſuppuretur, cauendo etiã ne ad ſcirrhum conuertatur: nam facilè tumor in duritiẽ euadit,&c.*Auic.14.*tra.3.cap.12,* Nul*lis remedijs ſuccurrendum , ni prius facta ſit ſectio uenæ , aut antequam pharmacum non conueniente ſectione ſit exhibitum.* Nam,*inquit,ſi phlebotomas,& dimittis materiam in hepate, & adminiſtras ſtyptica& apocruſtica, procul dubio induratur apoſtema.* Caue *tamen in exhibendo pharmaco , ne nimium ſoluentibus utaris,nam hepar ultra quòd imbecille reddunt humores,etiam commouent,ut*

interdum maiori copia ad locum læsum refluant, &c. Vitandum *insuper ne urinā prouoces morbo in concaua parte existente, aut soluas uētrem, si in gibba parte tumor fuerit, &c.* Gal. *13. meth. cap. 12,* Quæcunque *iecinori intrinsecus uel extrinsecus applicantur, non sint actu frigida: nam ultra quòd ad locum difficulter penetrarent, meatus etiā cutis occluderent, &c.*

Obseruationes de repellentibus & resoluentibus.

Auic. *loc. cit.* Repellentia *sint in stypticitate remissa, & nisi tumoris augeatur caliditas, cum aperiētibus & incidētibus misceātur: resoluentia citius in iecoris inflammationibus sunt applicanda, quàm in cæterorum membrorum tumoribus, &c.*

Conferētia inflammationi hepatis.

Conferunt inflammationi hepatis agresta, attriplex, berberis, camphora, capillus Ven. *acetositas citri, cucurbita, endiuia, cichoreū, hepatica, lupuli, mercurialis, nymphea, portulaca, rheubarbarū, rosa, sandali, semperuiua, solatrum, spodium, sumach, tamarindi,*

uiolæ. Composita sunt, confectio de acetosis Mes. electuarium de psylio Mes. ceratum de sandalis, emplastrum de frumento Mes. de semperuiua Haly, oleum trinum rosaceum, syr. acetosus de pomis, de portulaca, triasandali Nic triphora persica, troc. de sandalis Mes. de spodio, de camphora, unguen. ros. uiol. hiera, siracost. Mes. papauer cum oleo rosaceo, &c.

De prognosticis inflammationis hepatis.

Auic. 14. tra 3. cap. 1, *Et apostema quod est in gibbositate est deterius eo quod est in concauitate.* Et *apostema hepatis siue calidũ siue frigidum oppilationem facit, & non relinquit corpori nisi sanguinem aquosum, & cum hoc debilitat hepar in separando aquositatem, quæ si in meseraicis continetur, est causa hydropisis carnosæ & asclitis.* Item *quando permutatur calidum ex hepate ad splenẽ, est bonum: si uerò ex splene ad hepar, malum.* Et cap. 2, *Interdũ omnis species apostematum hepatis perducit ad hydropem: & scias quòd quũ apostemati hepatis associa-*

tur uentris ſolutio, eſt mortale. Et cap. 16, *Non euadit aliquis ex apoſtemate duro quieſcente & confirmato*. Hippoc. aph. 7. aph. 46, *Quorum hepar ſuppuratur, aduritur, ſi pus purum & album fluxerit, euadunt: nam in tunica his pus continetur: ſi uerò qualis amurca fluat, pereunt*. B. *Quia ſi pus album & purum fluat, ſignum eſt, quòd ad carnem hepatis uſque corruptio non pertingit, ſed tãtùm in eius tunica fuiſſe: ſi uerò ut fæx olei fluat, tunc declarat ſubſtantiam hepatis eſſe corruptam, idcirco non ab re moriuntur, &c*. Hippoc. aphor. 7. aphor. 17, *In hepatis inflammationibus ſingultus malum*. B. *Quia ex magnitudine inflammationis ſtomachus cõpatitur, unde fit ſingultus*. Hippoc. aphor. 6. aphor. 18, *Veſica diſciſſa aut cerebro aut corde aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut iecinore, lethale eſt, &c*.

Authores diſſentientes circa morbos hepatis.

1 *Adſerere, aquam hordeaceam nõ conuenire in inflammationibus hepatis*.

2 *Adſerere, profluuium uẽtris in apoſtemate hepatis ex abundanti materia non eſſe mortale.*

3 *Adſerere, nutrimentum uiſcoſum non nocere hepati.*

4 *Adſerere, hepati ſupercalefacto ceruſam tanquam frigidam eſſe applicandam.*

5 *Adſerere, ſtypticiora magis conuenire in hepatis apoſtematibus quàm ſtomachi.*

6 *Adſerere, in apoſtemate hepatis phlebotomiã potius in pede, quàm in brachio fiendã.*

Confutatio diſſentientium circa morbos hepatis.

Ad primum, aqua hordei nõ ſolùm ab Auicen. ſed à Serapio 4. tra. ca. 2. & à Rhaze in lib. diuis. & à Gal. 13. meth. ut ſuprá. Maximè igitur dum commendatur conuenit.

Ad ſecundum, Auic. Quum hepatis apoſtemati ſociatur fluxus uentris, eſt mortale: & intellexit propter materiæ exuberationem. Similiter factus ab imbecillitate hepatis eſt mortalis, ut uolunt Auic. commentatores.

Ad tertiũ, Serapio, Indiget hepar cibis & potibus, & medicinis apertiuis, non uiſcoſis,

ſed ſubtilibus, non mordicatiuis neque dulcibus, neque ſtypticis & ponticis, eò quòd oppilant, &c. igitur, &c.

Ad quartum reſpondet Conciliator differentia 197, quòd per ſe ceruſa nocet hepati, quamuis cum alijs quæ ſuam uirtutem introferant, poßit interdū iuuare, ſed melius eſſe cum alijs aromaticis operari, &c.

Ad quintum reſpondetur per ea quæ dicta ſunt in cura. Nam Auic. 13. tra. 4. ca. 1, Quoniā ex magis ſtypticis grande nocumētum reſultat, eò quòd hepar uelocius quàm ſtomachus correſpondet duritiei, quam inducunt ſtyptica, &c. & ſic non conferunt magis hepati quàm ſtomacho, &c.

Ad ſextum, Auic. allega. cap. inquit, Phlebotoma, ſi tibi poßibile eſt, ex baſilica: & ſi nō, ex nigra: & ſi non, ex cephalica: eò quòd directius hepar reſpiciunt. Et hoc etiam habes ex Galeno in cura: igitur magis in brachio, quàm in pede.

De morbo regio.

Icteritia dicta eſt ab ictero aue, quā nos galbulam ſiue ficedulā dicimus, de qua facit men

tionem Martialis, dicens:

Galbula decipitur calamis, & retibus ales
Turget adhuc uiridi cum rudis uua mero.

Dicta est etiam Aurigo à colore auri, uel arcuatus morbus, à cœlestis arcus colore, aut morbus regius, eò quòd morbo affectos apparatu regio & ludis lasciuis uti perutile est. Horatius,

Aut mala quē scabies aut morb⁹ regius urget.

Est autem morbus regius per totum corpus bilis suffusio, quæ interdum nigra, interdum flaua est, ex qua color citrinus uel niger apparet, &c.

Loci consentientes de morbo regio.

Plin. Icteris auis à colore uocatur, quæ si spectetur ab icterico, sanari id malum tradunt, & auem mori. De deductione horũ nominum lege fusius Cornel. Cel. & Aet. ser. 10. ca 17. & neotericos omnes. Galen. lib. finit. med. Aurigo seu morbus regius arcuatúsue est bilis refusio in cutem, quo fit ut superficies tingatur, luteáque fiat, & uitietur cutis, &c. Auicen. decimaquinta tertij, cap. 3, Icteritia

est coloris corporis fœda alteratio ad citrinitatem uel nigredinem tendens, ob cursum humoris citrini & nigri ad cutẽ sine putrefactione, &c. B. Similis definitio legitur etiam penes Concil. diff. 78. adiungit tamen Auic. sine putrefactione: quia re uera dum bilis putresceret, non icteritiam tantùm, sed febrem tertianam produceret. Vide Aet. ser. 10. cap. 17. & Paul. lib. 3. cap. 50.

De causis morbi regii.

Causæ si extrinsecæ fuerint, tres erunt: scilicet, uirus alicuius animalis, assumptio ciborũ icteritiam efficientium, uel bilem generãtium & obstruentium, & nimius labor in sole calido. Intrinsecæ uel fiunt ab hepate uel ab alijs membris. Si ab hepate, uel erit mala intemperies calida uel frigida cum abscessu uel sine abscessu, aut obstructio, aut facultatis attractoriæ uel secernentis imbecillitas. Si à splene, tunc in causa est apostema, uel obstructio, uel mala complexio, uel eius facultatis imbecillitas, & sic de alijs membris intelligito. Interdũ fit per morborũ iudicationes, &c.

Loci consentientes de causis morbi regii.

Galen. 5. de loc. affec. cap. ult. *Morbus regius nonnunquam fieri solet iecinore nequaquam affecto per morbi iudicationem. Interdum citra morbi iudicationem, dum sanguis extranea quadam corruptione in bilem uertitur, qualis ferarum morsu fieri solet, aut assumpto ueneno. Interdum fit ab obstructione, aut ab inflammatione, aut à scirrho iecinoris, aut citra hæc ab ipsa tantùm iecinoris intemperie præter naturam mutata, aut à iecinore suo munere non fungente, aut ob splenis uitia. Interdum ab attractricis folliculi fel continentis imbecillitate, aut quia folliculus est obstructus, aut quia eius facultas secretoria est imbecillior. Interdum fit etiam ob obstructis aut infirmis uasis, quæ ab ipso exorta ora sua in hepar extendunt, &c.*

Auicen. 15. cap. 3. ibi, *Icteritia citrina aut fit multitudine generationis choleræ citrinæ, aut propter euacuationis eius prohibitionẽ, & multitudo eius generatur ab hepate propter causas calefacientes, aut propter apo-*

ſtemata in hepate, & in meatu choleræ, aut propter oppilationem retinentem choleram in felle, aut propter caliditatem complexionis choleræ, &c. Lege fuſius, & tam intrinſecas, quàm extrinſecas cauſas icteritiæ intelliges. Vide & Gordoniũ & Arcul. in proprio cap. Gal. 4. apho. com. 62, Tres ſunt affectus, quibus morbus regius ſolet aduenire, tumor durus, inflãmatio & obſtructio. B. Nam dum ſanguis expurgatur, & bilis à uenis ad meatus bilem recipientes tranſfertur, ſi trium alterum adfuerit, neceſſe eſt ſanguinem non expurgari, ſed unà cum ipſo bilem per totum corpus differri, unde morbus regius oritur. Vide Paul. lib. 3. cap. 50, & Auicen. de oppilationibus hepatis, ibi, Materia quæ generat oppilationem aut eſt humor oppilans propter ſuam craßitiem, &c. lege eum fuſius, &c.

De ſignis morbi regii.

Signa communia ſunt, pigrities & tumor ad motum grauans, dulceis cibos auerſantur, uariis imaginibus uexantur, pruritus totius corporis adeſt, difficulter exudãt, alba oculo

rum, & faciei tempora, & malæ pallorem demonstrant, &c. Signa malæ hepatis temperaturæ per ea quæ de imbecillitate hepatis diximus satis nota erunt. similiter & abscessus signa per ea quæ retulimus de inflammatione hepatis, &c. Signa oppilationis sunt grauitas, dolórque sub dextra parte, nullo tumore uel urgente febre percepta : item si egestio flaua non egrediatur, sed alba. Signa imbecillitatis expulsoriæ facultatis sunt, si urina nullo colore infecta excernatur, etiam si nulla grauitas percipiatur. Cognoscitur etiã ex attractoria facultate fieri, si nausea, uomitus, amaritudo oris, nullo apparente in iecore grauitatis sensu adfuerit, & flauus color paulatim & non subitus fiat. Signa ueneni erunt, si nulla prius existente humorum malitia, sed ex homine sano statim icterus euadat : nam absque mora uirus per totum corpus diffunditur. Signa sumpta à crisi sunt, si febres præcesserunt acutæ, & alia quæ crisim indicare solent. Signa quod per consensum totius corporis fiat erunt ex febribus, quæ tenues sanguinis partes in bilem commu-

tant. Signa quòd fiat à cisti fellis sunt quòd accidit subitò, & egestio est alba, adest amaritudo oris & sitis, & si porus, qui uadit ad stomachum, est oppilatus, tunc urina est colorata, spissa, crocea, egestio tincta crocea, &c.

Signa quòd ex splene fiat, sunt durities splenis, grauitas, & icteritia potius nigra quàm flaua, &c.

Loci consentientes de signis morbi regii.

Aet. ser. 10. ca. 17, Cõmuniter omnibus ictericis adest pigrities & tumor ad motum grauans, &c. Gal. 5. de loc. affect. cap. ult. Si per morbi indiciũ icterus fiat, indiciũ erit, quòd excrementa & urinæ secundũ naturam se habebunt. Si sanguis externa corruptione in bilem uertatur, indiciũ erit totius corporis prasinus siue porraceus color. Si ab obstructione folliculi fellis fiat, signum erit quòd citra febrem morbus regius accidit, urgétque in dextra præcordiorum parte grauitatis quidam sensus. Si uerò ab inflãmatione uel alio abscessu, tunc febris aderit cum biliosis deiectionibus, & in dextra præcordiorũ parte dolor.

Si ab intemperie hepatis humorum corruptio contingat, tunc totum corpus herbis candenti pallore infectis aßimilatur, interdum plumbeum aut magis fuſcum colorem refert. Si ob ſplenis uitium, tunc colores ueniunt multò nigriores quàm ab hepate, &c. Lege de his 9. de compoſ.med.per loc.cap.1.B.Nota tamen quòd uelle ex colore tantùm affectum ſedem diuinare , eſt malum, ut Galen. refert 5. de loc.affect.cap.cit.de Steſiano exemplum afferens,&c.Lege etiam Auicen.15.tra.1.cap. de ſignis icteritiæ citrinæ, Natura omnia illa nuper à me recitata habet, quæ tu latius uidere poteris : ſi enim omnia in unum congererem,longè à negotio res librum excederet. Vide de his Arcul.& Gord.Paul.& cæteros practicantes. Similiter de icteritia nigra lege Gal.6.de loc.affect.cap. de affect. lienis, & Aet.ſerm.10.cap.17. Vide etiam Auicen. de ſignis oppilationis hepatis,ibi,Signa oppilationis ſunt,&c.

De cura morbi regii.

Morbus regius indicatoriè ex febribus per

fectè ſolutis eueniens, uiſibilis ad cutem trāſlata, ſi multùm craſſa, balneis uel rebus diſcuſſorijs facilè curabitur, quale eſt balneū ex aqua dulci, uel ablutio oculorū & totius corporis cum aceto albo calido, & ſucco citri, in quo bullierint flores camomillæ, &c. Verùm ſi craſſa fuerit, in primis extenuantibus uti oportet, deinde diſcuſſorijs. Si à cauſis primitiuis fiat aurigo, tunc ſingulæ remoueantur, ut ſi morſus uiperarum ſit in cauſa, curetur ad externas partes uirus deducendo, & membra principalia tuendo. Si cauſæ ſint per cōſenſum à toto, ut in febribus, remoueatur febris cum euacuatione, ſectione uenæ & ſoluentibus pharmacis, deinde infrigidantibus, ne ſua caliditate ſanguis in bilem conuertatur. Si uerò fuerit caliditas hepatis uel alterius membri, remoue per infrigidantia, cauendo obſtructionem, & membra demum roborando.

Cura Arcuati ex multitudine bilis quatuor habet intentiones: Prima eſt euacuatio, ne dum ſuperfluit bilis, ipſa ſuæ multiplicationis ſit cauſa, quæ fieri interdum debet

cum ſectione uenæ, interdum cum pharmaco, ut caßia, manna, rheubarbaro, electuario, de ſuc. roſ. roſ. Meſ. diaprunis ſal. &c. Secunda eſt humoris præparatio, & fit cum acetoſo ſimp. ſyr. de endiuia, uiol. de cichorea, de ſuc. acetoſæ, de agreſta, de limonibus, de acetoſ. citri cũ aquis & decoctis ſimilibus. Tertia intentio eſt diſcraſiæ mẽbri derelictæ remotio: unde in cauſa calida conuenit tale epithema: ℞. aquæ endiuiæ lib. 1. roſ. un. ij. ſandadalorum ſpodij ana. drac. 1. aceti un. 1. ſpicæ ſcrup. 1. Miſce, & cum ſyndone applicetur hepati, uel fiat ceratum ſandalinum. Electuaria ſunt tria ſandali, diarrhodon, troc. de camphora. Quarta intẽtio erit ſex rerum non naturalium ad frigidum & humidum declinantium, de quibus ſatis aliàs diximus, &c. Cura icteritiæ ex obſtructione quatuor etiã intentiones requirit, prima humoris obſtruentis inciſio, extenuatio atque reſeratio, & fit cum ſyrupo biſantino, cum aceto de duabus rad. rhodomelle, oxymelle, ſyrupo de eupatorio, de cichorea, &c. cum aquis fœniculi, apij, cuſcutæ, & eupatorij. Conſulerem tamen in hoc,

ut prius ſtomachus cum caßia uel pilulis aleophanginis purgaretur, antequam iſta exhibeantur. Secunda erit euacuatio, quæ perficitur cum ijs quæ bilem craſſam & pituitæ admixtam purgant, utputa cum rheubarbaro, agarico, diaphinicone, diaturbit, & œnæmate acri, quod ad inteſtina ſuperiora pertingeret. Tertia intẽtio eſt palliditatis uel fœdi coloris ablatio, & occluſarum uiarum apertio, & fit cum rebus aperientibus & urinam prolicientibus, ut cum decocto apij, fœniculi, aſparagi, bruſci, petroſelini, aqua raphani, uel decocto marrhubij, praſii, cicerum, rub abſinthij, centaurij minoris, cuſcutæ, uel cum infuſione cartami in lacte in ore Auicen. uel cum dialacca, diacurcuma, diacalamento, troc. de rheubarbaro, de eupatorio, &c. Quarta intentio ſit circa regimen, quod calidum & aperiens & extenuans inſtituatur. Curatur Aurigo, ſi à facultatum ſiue iecoris, ſiue folliculi fel continentis imbecillitate fiat, prout de hepatis imbecillitate iam dictum eſt, &c.

Loci consentientes de cura morbi regii.

Gal. 9. de compos. med. per loc. ca. 1, Icterici qui ratione indicationis febrium fiunt, curantur balneis aquarum potabilium, & olei discussorij affrictu, omniúmque rarefacientiũ cutem, quale anethinum oleum & camomillum. Qui uerò regium morbum ex obturatione incurrũt, per omnia quæcũque strenuè extergent, etiamsi medicamentariam substantiam habeant, & calidæ sint facultatis, curantur. Conueniunt ictericis ex inflammatione hepatis quæcunque inflammationes sanant. Si uerò inflammatio & obturatio simul coincidant, laxantibus, simúlque extergentibus opus erit: fugienda tamen quæcunque medicamentariæ substantiæ & calidæ facultatis existunt, &c. *Auic. 15. tra. 1. ca. 6,* Scias quòd intẽtio in curatione icteritiæ ad duas res tẽdit, quarum una est, ut remoueatur icteritia cum eo quod resoluit ipsam à cute & ab oculo cũ medicinis lauatiuis & solutiuis educentibus materiam facientem icteritiam. Secunda uertitur ad causam & abscindit eam, & est aut

rectificatio complexionis, aut confortatio uirtutis, aut regimen apostematis, aut apertio apostematis, aut apertio oppilationis, aut euacuatio per phlebotomiam basilicæ, &c. Aet. serm. 10. cap. 18, Secatur uena quibus copia sanguinis unà cum bile in toto corpore abundat, aut quibus dolor uel distensio circa præcordia fuerit. Et de purgatione loquens dixit, Quare in principio purgare non oportet, priusquã per deoppilãtiam bilis attenuetur. Nanque mali causam purgationes in principio datæ præbuerunt, &c. Galen. 5. de loc. affect. cap ult. Quibus morbus regius citra febrem accidit, urgente in dextra præcordiorum parte grauitatis cuiusdam sensu, ijs omnibus obstructiones aperiens & cibis & potibus & medicamentis extenuantibus, deinde medicamentum quod bilem ducere poßit exhibens, eorum plurimos una die sanitati restituimus, &c. Lege de his omnibus intentionibus Arcul. Gordonium, Marcum Catin. & cæteros practicantes. De cibo & potu & de alijs sex rebus non naturalibus lege Auicen. 15. cap. 6. ibi: Et cibus qui-

dem ictericorum. Et cap. 7, ibi, Cibi in omnibus illis sint cibi leues. Vide eum fusius. Vide & alios suprà scriptos authores.

Obseruationes in cura.

Auicen. 15. cap. 6, Omnes qui habent icteritiam ex causa calida, deuitent iram, & motum primum & balneum, &c.

Conferentia morbo regio.

Conferunt icteritiæ absinthium cum apio uel adiantho, acetosa, acorus, aphodillus, agaricum, aloes, alcacangi, assarum, attriplex, berbena, betonica, ciclamen, calamentum, chamædrys, chamepitys, camomilla, cassia, siliqua, centaurium, cartamum, curcuma, cuscutæ, helleborus, endiuia, eupatoriũ, epatica, fœniculum, lactuca asini, lumbrici, lupulus, marrhubium, menta, multipedum aseliuæ, nepita, origanum, peonia, perdix, peucedanum, aqua raphani, rheubarbarum, rosmarinus, rubea tinctorum, aqua salicis, sulphur cum ouo, scariola, scolopendria siue citrach, stercus asini pulli bibitum, tamarindi, tamariscus, urina, urtica, hyssopus. Com-

posita sunt, confectio de rauedseni, de eupatorio Mes. decoctum fumi terræ & coltulæ, diarrhodon Nic. electuarium de psylio, rosatum Mes. diaphinicon, oleum de cartamo, de absinthio, syrupus bisantinus de fumo terræ, de absinthio, de cichorea cum rheubarbaro, oxymel scilliticum, sotira Nicolai, theriaca, triasandali, triphera persica Mes. triphera saracenica Nic. Tro. de rheub. de rosis, de eupatorio, de camphora, uinum scilliticum, pilulæ Indæ de fumo terræ, &c.

De prognosticis morbi regii.

Hippoc. *aphor. 4. apho. 62, Quibus in febribus morbus regius ante diem septimum acciderit, malũ. Et aph. 64. eiusdem lib. Quibus in febribus morb⁹ regius septimo uel nono, uel undecimo, uel quartodecimo superuenerit, bonum, nisi dextrũ hypochondrium obduruerit: si uerò non, bonum.* B. *Morbum regium in febribus accidere ante septimum, malum ex eo est, quia uel ab inflammatione, uel à duro hepatis tumore, uel ab ipsa obstructione oriri indicat: post septimũ uerò, bonum, nisi ex dictis quispiam affectus hepati acciderit. Vide*

tamen pro aphor. isto Hipp. 4 *de uic. in morbo ac. com.* 81. Hip. *aphor.* 6. *aph.* 42, Morbo *regio laborantibus, si fiat hepar durum, malum est.* Et *apho.* 5, *Qui morbo regio laborãt, non admodum uentosi sunt.* B. *Quum nec uentris imbecillitate, nec pituitoso humore, à quibus fieri solet ipse flatus, icterici laborant, idcirco flatuosi non esse possunt.* Auicē. 15. *cap. de ict.* In *omni oppilatione in meatu hepatis ad fel, aut in meatu fellis ad intestina, quæ est ex incarnatione, aut porro, non speratur sanitas.* Et *in eo qui habet icteritiam frigidam, qui non curatur, nec resoluitur eius materia, est timor, & pluribus eorũ associatur mors subita.* Et *quando multiplicatur remanentia urinæ albæ cum icteritia, aut parum tinctæ, est deterius, & magis timendũ ne cadat habens eam in hydropem.* Et *ad summam, dum non remouetur apostema, & rectificatur dispositio, non habeas spem in curatione ipsius icteritiæ, &c.*

Authores dissentientes circa morbum regium.

1 *Adserere, icteritiam ante septimum appa*

rentem, ſemper eſſe malum indicium.

2 *Adſerere, icteritiam poſt ſeptimum appa rentem abſque tumore hepatis, eſſe bonum ſignum ſimpliciter.*

Confutatio diſſentientium circa morbum regium.

Ad primum reſpõdetur, eſſe uerum, niſi icteritia cum alia euacuatione cõiungatur, utputa cum ſudore uel uentris fluxu: nã tunc eſt bona. & hoc uoluit Gal. *in fine com.* 62. 4. *aph.*

Ad ſecundum reſpondetur, quòd icteritia proueniens in 7. 9. & 11. *non eſt iudicanda bona, niſi materiæ concoctio præceſſerit: & hoc uoluit* Auic. *ubi de ſignis icteritiæ determinat.* Vnde, *inquit, ſi icteritia accidat in* 7. *aut* 9. *cum ſignis laudabilibus, ſine hepatis læſione, tunc erit bona: ſi minus, neutiquã.* Igitur *non ſimpliciter bona, &c.*

De ſplenis affectibus.

Scias quòd omnia morborum genera huic membro accidere poſſunt, ſicuti intẽperies calida, frigida, humida, ſicca, ſiue nuda, ſiue cũ aliquali materia, qualis eſt imbecillitas ſple-

nis aut mala compositio, aut obstructio, quæ nihil aliud est quàm morb⁹ in uijs lienis, prohibens naturalium aut superfluarum humiditatum transitum, quæ per ipsum trãsire naturaliter consueuerunt: aut solutio continui, qualis est dolor, qui est splenis quædam tristis sensatio, nõ per carnem ipsam splenis, sed potius per panniculum eam contegentem facta. Hinc etiam abscessus plures enumerantur species, ut dura, mollis, biliosa, sanguinea.

Loci consentientes de splenis affectibus.

Auic. 15. T. 2. cap. 1, Spleni accidunt omnes species ægritudinum, quæ sunt mala complexio, cõpositio, sicuti oppilationes, & solutio continuitatis, & similia, & apostemata cum speciebus suis, &c. Gal. 6. de loc. aff. ca. Quum itaque splen multa habeat accidẽtia cum hepate cõmunia, illa nulla re differre uidentur, nisi quòd quædã magis, quædã uerò minus alterutri euenire solet, &c. Lege de alijs Arcul.

De causis affectuum lienis.

Causa imbecillitatis splenis est ipsa intẽperies calida, frig. humi. sicca, &c. Causæ ob-

ſtructionis ſunt uel cibi craßi & atrabilarij, aut aliquod apoſtema uel flatus craßi obſtruentes. Cauſa doloris eſt ſoluta cõtinuitas ſiue à mala intemperie, ſiue ab apoſtemate, ſiue à flatu craſſo facta. Cauſæ apoſtematum ſplenis procatarcticæ ſunt aër craſſus, uinũ craſſum, & cibi atrabilares. Cauſæ antecedentes & coniunctæ nonnullæ per ſe exiſtunt, aliæ per conſenſum. Per ſe ſunt, uel expultricis imbecillitas, uel attractoriæ fortitudo, aut alteratricis debilitas, aut obſtructio illius uenæ per quam atra bilis ad os ſtomachi defertur. Materia uerò efficiens apoſtema uel eſt ſanguis niger, uel alij humores, quanuis rarò pituita. Per cõſenſum ſunt totius ut in febribus, uel partis ut in hepatis intemperie, aut in uteri menſtrua retinentis, &c.

Loci conſentientes de cauſis affectuum lienis.

Quòd intemperies ſit cauſa imbecillitatis, lege Gal. 5 de loc affe. cap. ult. ibi, Omnium facultatum eſſentia, &c. Et 6. de ſympto. cau. cap. 2. Auic. 15. T. 2. cap. 9, Oppilatio quandoque fit ex uentoſitate, quandoque ex apo-

ſtemate & ab humoribus, ſecundum quod ſci uiſti, &c. Gal.9.de compoſ.med.per loc.ca.2, Splen à natura celerrimè indurari ſolet, ſanguine nimirum in uenis obturato, & ob craſſitiem neque excerni, neque diſcuti facilè potente. Auicen.15.cap.13, Dolor ſplenis aut fit propter uentoſitatẽ & inflationem, aut propter apoſtema magnum, aut propter ſolutionem continuitatis, aut propter malitiã cõplexionis, &c. De cauſis apoſtematũ lege fuſius Arcul.9. almanſ. Alex.lib.3. ca.25, Oboriuntur in liene non rarò, ut dictũ eſt, inflammationes, quarum uniuſcuiuſque ſinguli humores poſſunt exiſtere cauſæ ut ſanguis, bilis, &c. Similiter Auic. loc.cit. ubi inquit: Sed phlegmaticum accidit rarò. Lege neotericos omnes, præſertim Arcul. & Gord.

De ſignis affectuum lienis.

Signa temperaturæ calidæ ſunt ſitis, inflatio lienis, corruptio attractoriæ facultatis. Signa frigidæ ſunt, caſus appetitus, faſtidioſa ſatietas, rugitus ac ructus copia, imbecillitáſque attractoriæ facultatis. Signa ſiccæ

sunt durities corporis, imbecillitas, crassities sanguinis, & color nigerrimus. Signa humidæ sunt, corporis mollities, nigredo ad albedinem decliuis, &c. Signa obstructionis sunt grauitas lateris sinistri, distentio & dolor, nec adsunt signa alicuius abscessus. Signa attractoriæ facultatis sunt totius corporis ex sanguine purpureo nigrities & obstructio. Signa retentricis affectæ sunt, uomitus sine febre uel alia occasione. Signa inflammationum lienis cognoscimus ex dolore, feruore, distentione, febre, & ex eo quod ad tumidam duritiem, quæ scirrhus dicitur, paulò pòst desinit: ijs etiam os fœtet, gingiuæ exeduntur, ulcera in cruribus cicatricem non recipiunt, deinde affecto iecore hydropici fiunt, &c.

Loci consentientes de signis affectuum lienis.

Auic. 15. tra. 2. cap. 2, Calidam significant complexionem sitis & inflatio in sinistro, & corruptio uirtutis attractiuæ. Frigidā significant debilitas attractionis & casus appetitus, & iteratio fastidiosæ satietatis, &c. lege

eū ulterius. De ſignis obſtructionis lege Paul. lib. 3. cap. 49. ibi, At ſi lienem grauitas & diſtentio, & etiam dolor exerceat, meatus obſtructio oſtenditur, &c. De ſignis facultatum lienis loquitur Gal. 6. de loc. affe. cap. 1. ibi, Si alteratrix facultas imbecillis ſit, ſanguis ex iecore in uniuerſum corpus impurus tranſmittitur, quocirca color nigrior euadit. Si uomitione uerô ſanguis melancholicus excernatur, qui per inferiora interdum decedere uidetur, indicium eſt, quòd retentrix facultas imbecillis ſit. At ſi euacuatione ſuppreſſa mœſtitia melancholica ſuperueniat, & cibi auidiſſimè concupiſcātur, acida maximè exiſtente, quæ ad uentriculum tranſſertur melancholia, expultricem laborare indicium eſt.

De ſignis apoſtematū lienis loquitur Paul. loc. cit. ibi, Inflammationis notæ ſunt, feruor, dolor, diſtentio. Et paulò pòſt, In duritiem occalleſcit, hoc preſſis uitio os fœtet, gingiuæ exeduntur, &c. B. Qur gingiuæ corrodantur ratio eſt, quia uaporis corruptio ad partes gingiuarum aſcendens eas exedit. Lege de

his Auic. de ſignis apoſtematum ſplenis, ibi, Communicant apoſtemata ſplenis in grauedine, magnitudine, &c. Lege etiam Alexan. Tral. lib. 3. cap. 25. Item Arcul. & Gord.

De cura affectuum ſplenis.

Cura complexionis ſimplicis eſt alteratio & regimen contrarium, ita ut cauſa remoueatur. Si uerò fuerit mala intemperies, calida cum humoribus, tunc tres opus erunt intentiones: prima alteratio ſiue humoris digeſtio, quæ fit cum ſyrup. acetoſo ſimpl. ſyrup. uiol. de endiuia, de fumo terræ de lupulis cũ aquis endiuiæ, fumi terræ, lupulorũ, cichorij, &c. Secũda erit euacuatio, quæ fit cũ rheubarbaro, manna, caßia, pilulis aureis aggregatiuis, electuario de ſuc. roſ. &c. Tertia eſt reſolutio debilis cum roboratione mẽbri, ita ut mala intemperies remoueatur: & fit cum zucharo roſ. uiol. triaſandalis, diarrhodone, uel per ea, quæ extrinſecus adhibentur, inungendo cum oleo roſaceo, uiolaceo, &c. Temperies uerò frigida curatur cum his quæ humorem pituitoſum præparant, quale eſt oxy-

mel ſimpl. & compoſ. ſcilliticúmque, rhodomel, ſyrup. de duabus rad. biſantinus, euacuatio cum agarico, hiera Gal. diaphinicone, &c. Remouetur *mala intemperies derelicta cũ electuario diamuſc. dul. de baccis lauri, ungendo extrinſecus cum oleo de ſpica, de ruta, de capparibus, &c.* Cura *materiæ uentoſæ ſimiliter digeritur, euacuatur ac reſoluitur, & pro reſolutione conueniunt diaciminum, diatrion pipereon, theriaca.* Extrinſecus *reſoluunt, fotus ex anetho, ruta, pulegio, calamento, ſemine aniſorum, cimini, fœniculi, ſimiliter oleum rutaceũ, de capparibus, &c.* Cura *inflãmationũ, quatenus ad cauſam antecedentem attinet, euacuatione & reuulſione indiget: quatenus uerò ad cauſam coniũctam, tunc ſicuti in alijs abſceßibus in primis repellendum, in morbi incremento repellentibus cum aliquali reſolutione utendũ, in ſtatu & declinatione reſoluendum, niſi abſceſſus in ſuppurationem uertatur, quia tunc ſuppurantia opus ſunt.* Euacuatio *igitur in cauſa antecedẽte, ſi humoris copia cum ſanguine abundet, tum à uena communi, tum ab*

ea quæ inter annularem & minimum digitum collocatur, sectio fieri debet, uel retentis mẽstruis, uel hæmorrhoidib⁹ à uena in talo pedis. Euacuantur alij humores, præparata prius cum coctione eorum materia, per ea quæ millies dicta sunt. Reuulsio fiet cum enæmate splen reficiente, aut hæmorrhoidarum & menstruorum prouocatione, &c. Cura apostematis duri tres similiter requirit intentiones, prima præparatio humorum cum syrup. de epithymo, fumo terræ, oxymelle, &c. Secunda, euacuatio, quæ fit cum confectione hamech, caßia, myrobalanis indis, epithymo, &c. pilulis indis, de fumo terræ, de lapide lazuli, &c. Tertia est mollificatio & resolutio, quæ perficitur cum unguentis ceratis, cataplasmate, fotu, &c. de quibus plura habes iuxta Arcul. & Gord. Cura facultatum affectarum hismet remedijs perficitur, si modò quidpiam austerum adiungatur, &c. Cura doloris est, ut eius causa remoueatur: quæ si fuerit mala intemperies, calid frig. per contraria remouebis: si flatuosa materia, curam habuisti: si ex inflãmatione,

cura earum cura, & utere anodinis, prout aliàs in alys doloribus dictum est. Cura ob-*structionis splenis sit perinde ac de icteritia dictum est, &c.*

Loci consentientes de cura affectuum splenis.

Gal. 13. *meth. cap. 2, Vbi lien phlegmone inuadit, in sinistra manu secanda est uena, siquidem quod euacuandum sit, communis est indicatio.* Et 9. *de cōpos. med. per loc. cap 2, Deinde attenuantibus opus est pharmacis, citra manifestam caliditatem, ut ne uehementer incrassescat succus crassus in ipso obturatus. Quò uerò actiones ipsæ conseruentur, ex austeris aliquid his admiscetur, quale etiā adstringentium genus. Ea gratia igitur amara ualde medicamēta ipsi offerimus, & quædā ex austeris ipsis admiscemus.* Et 13. *meth. cap. 16, Quotiens obstructio quæ in eum incidit, aut phlegmone potissimum ad scirrhum perueniunt, tum ea quæ obstructiones eximāt, tum quæ dissecent, ualentiora exigit.* Nam *quale medicamentum iecori est absinthium, tale est lieni capparis cortex: & quale est ie-*

cori eupatorium, tale eſt ſpleni ſcolopēdrium, &c. Alex. lib. 3. cap. 23, Calidiori & ſiccæ lienis intemperaturæ contrarijs medicamentorum auxilijs, frigorificis & humectantibus ſubueniendum eſt: frigidæ uerò & humidæ calorificis & areſaciētibus præſidijs ſuccurrere expedit, &c. lege eum fuſius: nam ibi plura ad curam facientia intelliges, & demum omne genus eduliorum in morbis ſplenis congruentium etiam percipies. Lege inſuper Arcul. Mar. Cat. & Paul. lib. 3. cap. 49. & Auic. 15. Tra. 2. cap. de cura ſplen. Item Aet. & Gord. & omnia à me recitata intelliges.

Obſeruationes in cura ſplenis.

Gal. 13. met. cap. 16, Valētiora tantò magis lieni congruunt, quantò craſſiori utitur alimento, &c.

Auic. 15. tra. 2. cap. 3, Eſt proxima curationibus hepatis, & indiget ut ſint medicinæ fortiores & penetrabiliores: penetrare uerò faciunt ea, quæ obſeruāt uirtutem ſuper eos, quouſque perficiūt operationes ſuas, &c.

Obſeruationes de phlebotomia.

Auic.loc.cit.cap.5, Et phlebotomia plurima apoſtemat ſplenem, euacuando ſubtile, & remanendo craſſum: idcirco Razes dixit *non multum referre de uena ſecanda, dummodo uulnus illatum longè pateat.*

Obſeruationes circa localia in cura ſplenis.

Auic.loc.cit.cap.6, Applicanda in curatione ſeruent latus ſtypticitatis, ſed cum cautela calefactionis uehementis, ne materia ad craßitiem & duritiem feſtinet: nam ambo uiſcera ad duritiem opportuna ſunt, ſed miſceantur cum eis medicinæ, in quibus ſit inciſio aliqua cum caliditate æquali. Et *cap.7,* Et *ſcias quòd res calidæ ualde non ſunt multùm cõuenientes ſpleni, propterea quòd indurant & exiccant, & prohibẽt à reſolutione, &c.* Itidem *fatetur* Paul. & Gal.

Obſeruatio circa medicamenta.

Gal.13.*meth. cap.17,* Sanè *duplex ratio eſt eius medicamentorum uſus, quum partes ſuperiores poſitæ laborant, per ea quæ edun-*

tur & bibũtur, inferiores per id quod fit per clysterem infusum, &c. Paul. *lib.* 3. *cap.* 49, Cibus cõpetit *tenuis, acris, siccus, potio paucissima.*

Auic. 15. *tra.* 2. *cap.* 7, *Omne lac, præter lac camelarum, est malum spleni.* Et *in administratione ciborum melius est, ut administrentur ante eos balneationes longæ, deinde assumat incisiua, subtiliatiua, & faciẽtia sitim, & sumat in potu uinum mixtũ cum aqua marina & subtili, & regimen per tres dies.* Lege Gal. 13. *meth. cap.* 17. *ibi*, Scirrho *laborantibus cõuenientia medicamenta, &c. lege etiam* Alex. Tral. *lib.* 3. *cap.* 23. *nam fusissimè de omnibus cibis ibi pertractat, &c.*

Nocentia spleni.

Nocent *spleni lagana, bouinæ carnes, dactyli, ficus, lac, lentes, uinum dulce, crassum, nouum, aqua cruda, frigida, omnia unctuosa, legumina, olera, caseus antiquus salitus, aues aquaticæ, omnes fructus aquosi, omne splẽ, & omnis aër crassus, paludosus, autũnalis, &c.*

Conferentia spleni.

Conferunt *splenis affectibus frigidis, ab-*

ſinthium, acorus, agaricus, apium, ammoniacum, agrimonium, aſſa, ariſtologia, betonica, chamædrys, capparis, caules, cyclamen, cyperus, coſtus, ebulus, hedera, helleborus, epithimũ, lapatiũ, lapis lazuli, lapis armenus, lentiſcus, liliũ, mel, menta, mercurialis, naſturtium, nux moſch. oua, origanum, paſſula, paſtinaca, peonia, politrichũ, pulegiũ, praſiũ, pulmo uulpis, raphanus, ruta, radix capparorum, radix geneſtæ, ſaluia, ſandaraca, ſena, ſerpillũ, ſtechas, ſcolopẽdriũ, ſpica, ſquilla, tamariſcus, urina hominis, urtica, hyſſopus, iris, uinũ extinctionis auri, &c. Cõpoſita calida ſunt diacurcuma, diatriõ piper eõ, ſyru. de calamento, de ſtæchade, de abſinthio, de fumo terræ, troc. de abſinthio, de capparibus, hiera, &c. Frigida ſunt ſimpl. acetum ſcilliticum, aqua chalybeata, bleta, corallus, cornu cerui uſtum, lactuca aſini, morus, myrobalani omnes, uitis, uiola, &c.

De prognoſticis affectuũ ſpleni.

Auic. 15. tra. 2. cap. 4, Si ſpleneticus inuenit dolorem interiorẽ, eſt magis ſaluus, quia in ipſo adhuc ſperatur ſenſus. 2. Quãdo acci-

dit fluxus uētris cū sanguine, est melius, quia speratur cū ipso resolutio materiei splenis: si autē perseuerauerit, aduenit ei lubricitas hydropica, & morietur. 3. Qui catarrhum habet, non ei accidit splen. B. Quia humiditatis copia humidā intēperiem arguit, ex qua rarò atra bilis cōtingere solet. 4. Qui habet dolorē in splene suo, & currit ex eo sanguis rubeus, & apparent in corpore eius ulcera alba non lædētia, morietur in die secūdo: & si non, cadit appetitus. 5. Quādoque terminantur apostemata splenis fluxu sanguinis nariū, & propriè ex latere sinistro, & apostematibus apud aures difficilis suppurationis & apertionis propter craßitiem materiei. 6. Et laudabilior urina eorū est crassa, sanguinea, & urina in qua est fæx uiscosa: quādoque significat sanitatē splenis & destructionem eius. Vltimò, inquit, apostemata splenis cōuerti ad iecur, malū: ecōtra uerò, bonū. Hippoc. aphor. 6. aph. 43, Quicūque lienosi difficultate intestinorū capiūtur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum aqua intercutis aut leuitas intestinorū adue

nit, & moriuntur. Et *apho. 6. aph. 48, Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.* Lege etiam de hac re *aphor. 22. tertij lib. ibi, Autumno uerò, &c. lege etiã* Arcul.

Authores dissentientes circa morbos splenis.

1 *Adserere, materiam in splene posse educi conuenienter per uias urinæ.*

2 *Adserere, omne genus lactis in splenis duritie conferre.*

Confutatio dissentientium circa morbos splenis.

Ad *primum: impugnat* Gal. *13. meth. cap. 17, ubi inquit, gibbum hepatis expurgari per renes, sed lien per intestina: quum per renes euacuari, nulla lieni uacuando uia pateat.*

Ad *secundum respõdetur, quòd lac ex eo, quòd obstructionem inducit, nequaquam cõceditur: uerùm quum lac camelarum à proprietate lieni conferat, idcirco laudatur ab* Auic. *& hanc ob causam non omne genus lactis conceditur, &c.*

De malo habitu.

Malus habitus, quem Græci καχεξίαν

dicunt, est præuia quædam ad hydropem dispositio, ex mala hepatis concoctione proueniens, &c.

Loci consentientes de malo habitu.

Paul. lib. 3. cap. 47, Principia aquarum cutem subeuntium uocare Græci καχεξίαν, Latini malum corporis habitum consueuerunt. Aet. ser. 10. cap. 19, Quum corporis habitus in aquositatem diffunditur, καχεξία à Græcis appellatur. Auicen. 14. tra. 2. cap. 3, Quum corrumpitur digestio hepatis, & cõmunicat super ipsum debilitas, in primis accidit dispositio ad hydropem antecedens, & uocatur cachexia, &c.

De causis mali habitus.

Causæ ipsius cachexiæ sunt longitudo alicuius morbi, durities splenis uel hepatis, consuetarum excretionum prohibitio, deprauata hepatis siue stomachi alteratio: quæ si omnino corrumpatur, non amplius cachexiã, sed aliquam hydropis speciem efficiet. Denique quæcunq; causæ hydropis esse possunt, dũ leues existãt, omnino cachexiã inducũt, &c.

Loci conſentientes de cauſis mali habitus.

Aet. ſer. 10. cap. 19, Hæc affectio utplurimum ex longo morbo congregatur, aut ex uiſcere quopiam in ſcirrhum indurato, maximè hepate, ſplene, aut à conſueta & cohibita excretione aliqua. Auic. 14. tra. 4. cap. 3, Fit à corruptione digeſtionis, uel ab hepatis imbecillitate, & quandoque accidit propter congregationem aquæ in pulmone, &c. B. Hãcmet ſententiam habes ex ipſo cap. de ſignis peripneumoniæ, ibi, Et quando prolongatur tempus cum peripneumonia, facit incurrere ægrũ in inflammationẽ pedum, &c.

De ſignis mali habitus.

Primum corpus albicat uel flaueſcit ob totius malam intemperiem, concoctiones impediuntur ob hepatis uel uentriculi imbecillitatem, remanet tamen ciborum appetentia à frigido elicita, deinde faſtidium & defectus animi accidit ob uenenoſam materiam ad cor exhalantem, reſpiratio rara ob conſenſum pulmonis uel diaphragmatis, extrema corporis inflantur, præſertim ſi anaſarcam

cachexia præcedat. Vrina & ſudor paucus ob aquoſam humiditatem retentam, quæ per conſueta loca expurgari nequit, teſticuli inflantur, dummodo aſciten cachexia præceſſerit, ulcera adſunt incurabilia ob ſanguinis ſinceri defectum, &c.

Loci conſentientes de ſignis mali habitus.

Aet. ſer. 10. ca. 19, In hac affectione uniuerſa corporis miſcella laxior fit ac emolleſcit, corpúſque totum cum uirore albicat ac inualidum eſt: nam inter eundum crura uacillant, concoctiones in primis, manente etiã appetitu, impediuntur, faſtidium accidit, reſpiratio fit rara ac debilis, quæ motibus ac actionibus condenſatur. Lege Auic. loc. cit. cap. 3 ibi, In primis permutatur color corporis & faciei ad albedinem & citrinitatem, & apparet inflatio in palpebris, & facie, & extremitatibus manuũ ac pedũ, &c. Lege fuſius, & intelliges cætera à me dicta, &c.

De cura mali habitus.

Cura requirit quatuor intentiones. Prima erit circa regimen, ita ut æger in cibo & po-

tu parcus sit, non comedat ad satietatem, nec nisi celebrata digestione: sitire ac famescere in hoc casu utile: fugienda est ciborum multiplicitas, aqua interdicatur, nisi alia cogeret necessitas. Cibaria igitur in hoc casu sint calida, tenuia & exiccantia, præsertim in causa frigida, in calida uerò econuerso. Secunda est euacuatio: unde si à menstruis uel hæmorrhoidibus suppressis morbus proueniat, uel ab alia excretione prohibita, fiat sectio uenæ: si uerò à uitiatis humoribus, tũc purgatio ex hiera utilis est, uel ex agarico, pilulis de rheubar. hieralogodione, electuario indo, diaphinicone, prout materia exegerit. Tertia intentio est humorum præparatio, unde si fuerit bilis mixta, conuenit syr. bisantinus de endiuia, cum aquis absinthy cichorÿ: & in materia non ualde frigida ualet syr. de eupatorio acetosus simpl. & in materia crassa ac uiscosa oxymel scilliticum, syr. de absinthio, & in materia melancholica syr. de epithymo, de hyssopo, &c. Conueniunt etiam in hac intentione diacurcuma, dialacca, triasandali, diarrhodon, troc. de ros. de

absinthio, &c. Quarta intentio est diuersio, quæ fieri potest per uomitum, quia extrahit ab hepate per uenas meseraicas, tum quia ex infimo loco materias eradicat, tũ quia à stomacho & ab adiacentibus partibus optimè auertit. Clysteres etiam laudantur, eò quòd à stomachi fundo euacuant, tũ quia eductio per uẽtrẽ naturalis magis est, q̃ per uomitũ, &c.

Loci consentientes de cura mali habitus.

Aet. serm. 10. cap. 19, Cibi eorum sint simplices, qui facilè concoqui poßint, &c. Lege eum fusius. Auic. loc. cit. cap. 4, Cibus habẽtium cachexiam sit ex eis, in quibus est suauitas & confortatio naturæ, sicut alcubunitas & sint uina eorum odorifi, id est perdices, & sint uina eorum odorificata, cũ eis quæ sunt gariophylli, cinnamomum, crocum, &c. & ex fructibus, granata dulcia, & de citoniijs parũ nõ nocet, & misceantur cum cibis ea quæ sunt sicut sinapis, porrum, allia, &c. Paul. lib. 3. cap. 47, Victus sit tenuis, siccus, &c. De euacuatione loquitur Aet. loco cit. ibi, Si hæc affectio ex consuetæ excretionis cohibitione contingat,

excretionem irritare expedit, aut uenam incidere, si nihil præpediat: si minus uena incidenda sit, conuenienti purgante pharmaco, & maximè ex hiera oportet, &c. Auicen. loc. cit. Considera an humores sint cholerici, & educantur solutione uentris cum hiera picra: nam educit superfluitates absque humiditatibus innatis, &c. Lege eum fusius. De humorum præparatione lege Arcul. & neotericos: lege etiam Auic. ibi, Et ex eis quæ cõferunt, eis ualde sunt syr. de absinthio in ieiuno, mitridatum & diacurcuma, & dialacca, & diaspermaton, &c. De ultima intentione lege etiam Auic. ibi, Et utatur uomitu ante cibum: est enim regimen bonum eis in principio rei cum raphano infuso in syr. acetoso, & in fine cum helleboro, &c.

Obseruatio in regimine.

Auic. 14. tra. 4. cap. 4, Oportet quòd regimen eorũ sit, superfluitates prohibens, &c.

Obseruatio in sectione venæ.

Paul. lib. 3. cap. 47, Iis qui copia uitiosorum humorum laborant, uacuatio sanguinis per uenam noxia est: purgatio autẽ ex hiera

permultum utilis. Auic. loc. cit. Ante uenæ sectionē præcedant quæ sanguinem purificant, qualis est hiera.

Obseruationes de solutione ventris.

Auic. loc. cit. Primùm humorum qualitates considerentur & purgentur: quòd si nouissimè materia aggregetur, figi eam nō permittas, sed reiterata purgatione educes. Secundò, cauendum ne eorum stomachi à solutiuis lædantur, quare cum soluentibus aromatica sunt admiscenda. Tertiò, sex purgationum modos enumerat. Primus, per ea quæ uētrem soluunt, & obstructiones aperiunt. Secundus, per clysteria attenuantia & resoluentia. Tertius, per moderatum exercitium & per paucitatem potus. Quartus, per balnea cū aquis non calidis. Quintus, per uomitum ante cibum. Sextus, per cibos exiccantes, aperientes, & attenuantes cum aromaticis, &c.

Conferentia malo habitui.

Conferunt cachexiæ, spica, cinnamomum, absinthium, eupatorium, semen urticæ, chamæpitys, urina hominis, helleborus, sansucus,

maiorana, cricius, handacocha. Confectio alcacangi, de rauedſeni, censitũ de bugloſſa, diacurcuma, dialacca, diacoſtum Meſu. empl. Alex. Meſ. omoruſia Auic. theodoricon magnũ Haly, theriaca, diateſſaron, triphera minor, pilulæ de rheub. de alcacangi Meſ. troc. de diarrhodon, de roſis, de rheub. de eupatorio, ſyr. acetoſus de diarrhodon, de abſinthio, de fumo terræ, de ſquinanto uiatic. 5, &c.

De prognoſticis mali habitus.

Aet. ſer. 10. cap. 19, Senes facilè hac affectione capiuntur, maximéque liberãtur: pueri uerò facilè pereunt ob uitalis roboris imbecillitatem, aut ex ſuccis ob cutis raritatem facilè tranſpirantibus. Qui in uigore ſunt, rarò incidunt, faciléque inde ſe extricãt: quũ uerò malum diutius durat, in aquam inter cutem tranſit, &c.

De hydrope.

Hydrops eſt morbus à materia intra peritoneum contenta, quæ ab hepatis imbecillitate prouenit factus, ex quo uẽter intumeſcit, & interdum reliqua membra. Huius tres ſunt

species, prima ἀσκίτης, id est utricularis: secunda est τυμπανίτης, id est tympania: tertia ὑπόσαρκα & ἀνάσαρκα uel λευκοφλεγματία, id est, pituita alba dicitur. Ascites est morbus in quo ueter & crura intumescũt, superiores autẽ partes gracilescunt ac marcescunt. Tympanias autem est morbus in quo plus flatuosi spiritus inuenitur, & minus humoris, ita ut si uenter percutiatur, tympani modo crepitũ elidat. Anasarca uerò est morbus, quo totum corpus albidum redditur, atque humore circunluitur, ex quo ægris pudẽda peruertuntur, & febres accidunt, &c.

Loci consentientes de hydrope.

Auic. 14. T. 4. cap. 5, Hydrops est ægritudo materialis, cuius causa est materia exuberans frigida & ingrediens membra, &c. Aet. ser. 10. cap. 20, Hydropis differentiæ tres sunt: alius enim ascites ab utre dicitur, alius tympanitis à tympano, tertius sarcites iuxta carnem, à Græcis λευκοφλεγματίας nominatus, &c. hoc idẽ sentit Paul. lib. 3. ca. 48. & Alex. lib. 3. ca. 29. ibi, Hic morbus, &c.

Gal.lib.finit.med. Hydrops, *quæ anasarca, id est, per carnem dicitur, est quum totũ corpus intumuit œdemate atque humore corpus circunluitur, &c. Ascites, id est, utricularius est in quo uenter & scrotum cruráque intumescunt, superiores autem partes extenuantur, &c. Similiter Tympanias est quũ in uentre spiritus plus inuenitur, humoris minus, & si quis pulsauerit, sonus exauditur, &c. Lege etiam Gal. de hac re aphor. 4. comment. 11.*

Obiectio.

Quur tres tantùm species facis, quũ Theodorus lib. 5. quatuor enumeret, scilicet anasarcam, hyposarcam, tympanitem & ascitẽ. Præterea Hippoc. 4 de uic. in mor. ac. tex. 3. duas tantùm species esse declarat, una quidem hyposarca, altera cum inflationibus.

Responsio.

Distinctiones interdum dantur penes nomina rerum, interdum uerò penes causam efficientem, interdum penes locum læsum. Erũt igitur quatuor ratione nominis, ut Theodorus: erunt duæ ratione loci: nã aut in omnibus membris continentur, aut tantùm in con-

cauitate uentris, & sic erunt duæ species ut Hippocra. erunt tamen tres, ut diximus, quia causæ tres sunt, &c.

De causis hydropis.

Causæ efficientes & primitiuæ sunt omnis causa exterior nocumẽtum in digestione imprimens, & imbecillitatem maiorem quàm in cachexia inducens: regimen inordinatum in sex rebus non naturalibus, percussio, casus & offensio super hepar, &c. Causæ antecedentes sunt mala dispositio hepatis uel aliorum membrorum, quæ prouenit uel à mala intemperie nuda, uel humorali, uel à soluta continuitate, uel ab aliquo abscessu digestionem impediente. Causæ per consensum erunt uel à toto, ut in febribus quæ calorem hepatis innatũ imbecillitant, & digestionẽ præpediũt, uel euacuationes superfluæ calorẽ innatũ extinguẽtes, sicuti euacuationes per uentrẽ, per uomitũ, per sudorem, per menstrua, per sanguinis fluxum, &c. Vel erunt à membris particularibus, utputa à pulmone, diaphragmate, abscessum uel aquam patiente, uel à stomacho ob malam eius intemperiem, uel à

ſplene ob eius magnitudinem & duritiē, &c. Cauſa coniuncta eſt materia ipſa frigida, membra alterans, & in tumorem attollens cū imbecillitate hepatis & digeſtionis eius aßiduè illam materiam regenerantis, &c. In anaſarca igitur erit materia pituitoſa, penetrans cum ſanguine per membra. In aſcite erit materia aquoſa citra peritonium contēta. In tympanite eſt materia uentoſa in illas partes diffuſa, &c.

Loci conſentientes de cauſis hydropis.

De cauſis primitiuis lege neotericos, præcipuè Arcul. & Sauonarolam, Gordonium, Platearium, & reliquos. De cauſis antecedētibus lege Auic. 14. tra. 4. cap. 4. ibi, *Cauſæ uerò antecedentes ſunt omnes ægritudines hepatis complexionales, inſtrumentales, ſicut paruitas & oppilationes, & apoſtemata calida, frigida, mollia & dura, &c.* Lege eum fuſius. Gal. 5. de loc. aff. cap. 7, *In omnibus corporis partibus tum ſupernis tum inferioribus, pituitoſus ſanguis contineri conſpicitur in ijs morbis, quos Græci anaſarcas &*

leucophlegmatias nominant: proinde cõsentaneum est, ut ob uisceris refrigerationem cibus iam redditus in sanguinem transmutari non poßit, &c. Et inuenies per consensum etiam affici, ibi, Laborans aqua inter cutem molestari uidetur uitio existente in liene, uel in ieiuno, uel pulmone, uel renibus, aut tenui intestino, aut mesenterio, aut ubi sanguis plurimus per hæmorrhoidas excernitur, aut ob muliebre profluuium, aut quum retinentur menstrua, aut aliam ingentem uteri dispositionem, &c. De causis particularibus loquitur Aet. ser. 10. cap. 20. ibi, Ascites fit quum inter pelliculam peritoneum appellatam, & intestina plurima aquosi humoris collectio fiat. Tympanias, quum flatus aere repleti ac superflui plurimam collectionem facit, &c. Sarcites uerò ab aquosa pituita ortum habet, &c. Hoc idem sentit Auicen. 14. tra. 4. cap. 4. ibi, Ascitis causa est materia aquosa effusa in spacium uentris inferioris, &c. Vide Galenum de causis hydropis 2. de naturali facult. cap. 7. Item 4. aph. comm. 11. ibi, Quibus tormina, &c. Itẽ 4. de

præsag. ex pulsibus, capite de meninge affecta. Itē *prognost.* 1. *tex.* 1. *ibi, Cuiusuis aquæ intercutis genitura est, ubi sanguificationis officium intercidat, &c.* Hippoc. aphor. 7. *aphor.* 71, *À pituita alba aqua intercus superuenit.* Vide Gal. *in comment.* Vide etiā Paul. & Alex. *lib.* 3. *cap.* 29.

De signis hydropis.

Signa hydropis in genere octo sunt. Primū, *est uitiatus color iuxta hepatis intemperiem, ut in frigida albus & liuidus, in calida flauus uel rubeus.* Secundum, *est inflatio oculorum & pedum, ut in anasarca: excipitur tympanias, in quo nullus tumor nisi in uētre cernitur.* Tertium, *sitis inexhausta, quia humor in his locis retentus salsus est & putrefactus.* Quartum, *ciborum fastidium, scilicet in calida hydrope: nam in frigida appetitus inualescit.* Quintum, *urinæ paucitas, rubeæ, præsertim in ascite & anasarca, ubi nulla fit separatio sanguinis & bilis.* Sextum, *febres mites ac tepidæ.* Septimum, *accidunt ulcera.* Octauum, *nihil cruentum secerni solet, maximè in ascite & tympania, &c.*

Signa particularia Ascitis sunt grauitas sensibilis in uentre; & si percutitur, nullum sonum emittit, sed aqua à latere ad latus cõmota cernitur. Tactus est utris aquæ pleni. Nulla adest membrorum magnitudo, cutis tẽsio, paucitas urinæ, pulsus paruus, frequens, & ad duritiẽ decliuis. Signa hyposarcæ sunt inflatio totius corporis, uelut in defuncto corpore impinguantur membra, & propriè facies, & cùm premitur digito, remanet fouea: nulla adest suminis inflatio aut commotio, ut in ascite & tympanite, fluxus interdũ sanguinolentus, pulsus undosus, latus & lenis. Signa tympanitis, egreditur sumen plurimo exitu, nulla adest grauitas, sed tensio plurima, membra ad ariditatem tendunt, & percusso uentre sentitur sonus utris flatu non aqua pleni: adest ructationis uoluntas, ex qua leuius se habet: pulsus utplurimum uelox & frequens, ad duritiem decliuis, nulla adest inflatio pedum, &c. Signa distinguentia hydropem à prægnante sunt, quia ab umbilico infrà prægnantis uenter extenditur, in hydrope uerò infrà & suprà, &c.

Loci consentientes de signis hydropis.

De signis in genere hydropis lege Auic.14. *tra.4. cap.* 8.*ibi,* Omnem *speciem hydropis sequitur corruptio coloris,&c.lege hunc locum fusius.*Gal.5.*de loc.aff.cap.ult.*In *anasarca per aluũ nihil cruẽtũ, neque in ascite, neque in tympania excerni solet,sed spatium quod est inter peritoneum & partes ei subiacentes aquoso humore impletur: his uerò qui ex frigidæ aquæ potu hydropici facti sũt,uehemẽtes ciborum appetitus fiunt, &c.*De *signis particularibus mẽtionem facit* Alex.*lib.*3.*cap.*29.*ibi,* Quum *in uẽtre circa abdomen humores aquosi collecti fuerint,&c.*Lege *etiã de hac re* Auic.14.*cap.*9.*ibi,* Cum *ascite est grauitas sensibilis in uentre,&c.*Et *cap.*10. *loquens de anasarca,inquit,*Apparet *inflatio in corpore toto sicut accidit corpori mortuo, &c.*Et *cap.* 11, In *tympanite egreditur sumẽ plurimum exitu, &c.* Vide *fusius* Arcul. *&* Sauonarolam.Hipp.*prognost.*2. *tex.*2.*ibi,*Si *quibus ex inani parte consistit hydrops,&c.* Lege *etiam fusius* Gal.*in hoc commẽto, &c.*

De curatione hydropis.

In Ascitis cura tres tantùm intentiones insurgunt, quarum prima uersatur circa uitæ regimen, ita ut sex res non naturales ad caliditatem & siccitatem uergant, quum causa ascitis sit frigida & humida. Nã hepar etsi à causa calida primùm molestetur, nihilominus ex imbecillitate & spirituum resolutione tandem frigescit. Diæta igitur sit tenuis, si uires patiantur. Cibaria parentur cũ pipere, caryophyllis, &c. Vinum sit subtile, album, paucæ quantitatis, aquam uitent. Altera intentio est in remouenda causa coniuncta, quæ perficitur cum pharmacis hydragogis, uel cum urinam prolicientibus, uel cũ his quæ insensibiliter aquam resoluunt, ut sunt fomẽta, emplastra, sacculi, cerata, &c. Solutiua fiũt cũ rheub. agarico, cũ succo rad. iridis, ebuli & sambuci, cum soldanella, uel eius succo, cũ electuario, & Mezereõ quæ laureola dicitur, cũ pilulis de serapino, de euphorbio, &c. Diuretica sunt syrup. bisantinus de duabus radicibus, oxymelle, syrup. de absinthio. Fomenta fiunt cum rebus calidis resoluen-

tibus ut saluia, maiorana, rosmarino, menta, absinthio, pulegio, camomilla, origano, folijs lauri, alumine, sulphure, sale, &c. Emplastra, quale est de granis lauri, de stercore caprino &c. Sacculi parantur ex milio, sale, furfure. Vnguenta, quale est illud Agrippæ, & mille alia quæ parari possunt. Conueniunt etiam diacurcuma, dialacca, troc. de rheub. Tertia intentio malam hepatis dispositionem remouet cũ his quæ hepar roborant, aperiũt, ac obstructiones dirimunt, extrinsecus cum ceratis & linimentis ex oleo rutæ camomillino paratis, intrinsecus cum confectionibus iam memoratis, &c. Quòd si per hæc ascites non cessauerit, cute compuncta aqua extrahatur, &c. Anasarca siue hyposarca hisdemet intentionibus indiget: nam præter regimen calidum & siccum etiam causa coniuncta remoueri debet cum medicinis soluentibus & alijs, ut dictum est. Verùm hoc plus habet, ut sectionem uenæ suppreßis hemorrhoidibus, menstruis, uel si ab aliquo apostemate fieret, & humorũ præparationẽ requirit, quod in ascite minimè dictum est: & hoc

ſit cum rhodomelle, ſyru. de duabus rad. de biſantio, oxymelle ſimp. &c. Aduerte tamen quòd ſyrupos in hoc caſu ſimpliciter ſine aquis & decoctis exhiberem, quũ aquæ apud me ſuſpectæ ſint. Laudatur in hoc caſu hiera ſimplex, rheub. agaricus, pilulæ de rheub. Mala autem diſpoſitio hepatis, ſi ab apoſtemate, uel ab obſtructione eius proueniat, quo pacto curanda ſit, ſuprà habuiſti: quæ ſi à mala intẽperie oriatur frigida, tunc damus electuariũ diacurcumæ, dialaccæ, rheub. hepar lupi, abſinthium, eupatoriũ: in calida, diarrhodõ, abſ. triaſand. In cauſa mixta troc. de rheub. cum ſpeciebus diarrhodonis Abbatis. Tympanias uerò perinde ac dictum eſt curanda erit, dummodo ſoluentia pharmaca iã dicta flatuoſum uentum unà cum aquoſo humore reſoluant, unde laudatur diaciminum, diagalãga, diamuſcus, electuarium de baccis lauri, itẽ fotus ex rebus calidis & ſiccis, &c.

Loci conſentientes de cura hydropum.

De regimine uictus loquitur Paul. lib. 3. ca. 48. ibi, Cibus erit ſalſamẽtũ, ſinapi & albia

ex auibus syluestres & siccæ magis. Inter olera asparagus, porrum, sinapi. Vinum sit uetus & tenue, potio liberalis uitanda est, & aqua in totum, calidioribus acrioribúsque cibis & auxilijs, ubi febris cum hydrope fieret, abstineatur, &c. Auic. 14. cap. 13, Oportet comedere cum mẽsura, & dimittere aquã, ita ut prohibeatur à uisione aquæ, ne dicam à potu, quantum poßibile sit, &c. Lege Alex. de omnibus oleribus, piscibus, uolucribus, leguminibus, siue bellarijs fusius cap. 30. De curatione per hydragoga loquitur Gal. 7. aph. commẽt. 56. ibi, Curatio hydropis fit per medicamenta aquositatem soluẽtia, per epithemata, ac per ea quæ ciendi urinam & in uapores talẽ humorẽ soluendi facultatẽ habẽt.

Item 14. meth. triplicem innuit curandi rationem, prima ut tumorem in uiscere contentum sanemus. 2. ut humiditatem soluamus. 3. ut per medicamẽta urinam citemus. Habet etiam, quòd calidior & siccior temperies exile corpus reddat, quod fit ex acuta exercitatione, & medicamentis attenuantibus, & uictu, & animi cogitatione, &c. Paul. lib. 3.

ca. 48, Curatio cõmunis ab euacuatione incipit, uerũ ascites & tympanias medicamẽtum aquam educens requirit, anasarcas sanguinis detractionem, modò affectus ex hæmorrhoide uel mẽstruis retẽtis oriatur, &c. Gal. 4. de uic. in mor. ac. tex. 3. ibi, Hydropũ duæ sunt naturæ. In comment. Anasarca, inquit, interdum sanguinis detractionẽ, dum incipit, expostulat, si ex retentione hæmorrhoidarũ uel muliebrium, uel ex quapiã quæ ita sit plethorica causa inceperit: tympaniam uerò & ascitẽ nullus per sanguinis mißionem sanare ausus est, &c. Lege Auic. 14. tra. 4. ca. 13, Similiter Mar. Cat. & Arcul. Gord. & Alex. de cura hydropũ in particulari. Gal. 3. de tẽper. ca. 3, Medicamẽ id quod cãtharides recipit, hydropicis prodest, tametsi cãtharis ipsa uesicã omnino ulcerat: uerùm ubi per ea quæ admiscẽtur castigata, corpori plurimo humore grauato offertur, & illũ & per urinas expellit, &c. Et 14. meth. ca. 13, Harũ euacuationem medicamẽtis quæ digerant molimur, uel chirurgia in ascite, adhibita punctione, quã paracentesin uocant, &c. Lege quomodo

hæc fiat pũctio ex Arcul. & Gulielmo Plac. & ab alijs omnibus qui chirurgiam pertractarunt, &c.

Obſeruationes de euacuatione.

Auic. 1 4. trac. 4. ca. 13, Primũ in aſcite aqua, in anaſarca pituita, in tympanite flatus euacuetur. 2. Soluentia ita ſoluant, ut nihil hepati & uẽtriculo mali inferãt, ſed ſint leuia. 3. Reiteretur euacuatio, ne materiæ multum congregetur, cauendo ne pro uice ita copioſa ſit, ut uirtutem deijciat. 4. A ſoluentibus ſtatim hepar & uentriculũ cum ſtypticitate moderatè aromatica. 5. Prouocetur uomitus ut materia in uentriculo contenta euacuetur. 6. Enæmata conueniunt, dummodo cauſam antecedentem & coniunctam euacuare poßint.

Obſeruationes de ſectione venæ.

Gal. 4. de uic. in morb. ac. com. 3, Primum ſi expedit in principio fiat: ſecundum non eſt fienda, niſi ſui cauſa fuerit retentio ſanguinis, uel aliqua plethorica cauſa, uel inflammatio hepatis, &c. Auic. loc. cit. Sectio uenæ uitanda eſt, quatenus ſit poßibile, & ſi tuum

ſit conſilium de phlebotomando, minue prius materias dominantes, &c.

Obſeruationes in attenuantibus & incidentibus medicinis.

Auic. loc. cit. quatuor habet annotatu digna. Primò, quòd miſceãtur cum rebus, hepar & uentriculum roborantibus. Secundò, quòd uarianda ſunt & mutanda, eò quòd natura ab eo quod eſt conſuetũ nõ patitur. Tertiò, ꝙ in puluerẽ redigantur, ut citius ad partẽ hepatis gibbã perueniãt. Quartò, ꝙ poſt eorum uſum iura pinguia exhibeamus, ne urinarij meatus exhauriantur. B. Caue tamen ex hoc textu, ne decipiaris, quũ in omni ſpecie hydropis iura ſint ſuſpecta. In puluerem, intellige ut Gal. craßiuſculum. De obſeruationibus circa uictum, lege fuſius Alexan. lib. 3. cap. 30.

Nocentia ac conferentia hydropi.

Nocẽt hydropi, uſus aceti aßiduus, bouinæ carnes, lentes cum corticibus, mezereõ, aloes, & quicquid hepatis temperiem moleſtat ac corrũpit. Cõferunt hydropi abſinthium, agaricus, aniſum, apium, betonica, calamentũ, ca

lamus aromaticus, chamæpitys, chamædrys, cãtharides, electuariũ, cuscutæ, cichoriũ, succus radicis ebuli, helleborus, eupatorium, fœniculus, caricæ, fumus terræ, chebuli, lac asininum, caprinum, lactuca limaciæ, meu, mezereon, myrobalani, myrthus, origanum, pastinaca, perdices, petroselinum, prasium, rheubarbarum, rosmarinus, ruta, sansucus, sambucus, sinapis, scilla, scenoanthos, urina, hypericon, hyssopus, iris. Cõposita sunt, unguentum Agrippæ, confectio alcacangi, dialacca, diacurcuma, diatrion pipereon, emplastrum Aristarchi & Andromachi Mes. pilulæ de rheub. de agarico, theriaca, triphera ferruginea, troc. de lacca, de rheubarbaro, de ligno aloes, unguẽtum Artanitæ mag. confectio de mezereon, de eupatorio Mes. oleũ de cherua, de mezereon, pilulæ de mezereon, theriaca, diatessaron, &c.

De prognosticis hydropum.

Hip. *aph.* 3. *aph.* 22, *Autũno plurimi æstiui morbi, febres quartanæ & erraticæ, & aquæ inter cutem, &c.* Vide Gale. *in comment.* Et

aph. 4. aph 11, Quibus tormina & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter ſoluitur, in hydropem ſiccã firmatur. Et aph. 6. aph. 8, Aqua intercute laborantibus ulcera in corpore facta difficulter ſanãtur. B. Quia exiccari expoſtulant, ſed hoc difficillimum ob humiditatis immoderantiam. Et aphor. 6. aph. 27, Quicunque ſuppurati, aut aquam intercutem patientes, urũtur aut ſecantur: ſi pus aut aqua uniuerſum effluxerit, omnes moriuntur. B. Eò quòd natura ſubitaneas mutationes nõ tolerat. Et aphor. 6. aphor. 35, Aqua inter cutem laborantibus tußis ſuperueniens, malum. B. Intellige, niſi à materia à capite in ſubiectas partes ſtillante tußis oriatur: nam ſi aquoſa humiditas adeò excreuerit, ut aſperas arterias occupet, periculum de ſuffocatione imminet. Et apho. 6. apho. 43, Quicunque lienoſi difficultate inteſtinorum capiuntur, ſuperueniente aqua intercute moriuntur. Et aphoriſ. 7. aphoriſ. 5, In mania dyſenteria aut hydrops, uel mentis alienatio, malum. Et aph. 48. eiuſdem lib. Aqua intercute laborãs,

si à tußi habeatur, desperatus est. Et aph. 56. eiusdẽ, Quibus hepar aqua plenũ in omẽtum eruperit, his uẽter aqua repletur & moriũtur. B. *Quia effluere ad omentũ aqua non potest, nisi aliquo modo excedatur, unde mors sequitur, &c.* Et *aph. 6. aph. 12, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus: si urina non seruatur, periculum est aquam intercutem uel tabẽ aduenire.* Et *ap. 14. eiusdẽ lib.* Ab *aqua intercute habito, si aqua è uenis in uẽtrem defluxerit, soluitur morbus.* Et *prognost. 2 cap. 1, Aqua intercus omnis si ex acuto morbo existit, malum est: non enim sedat febrem, sed dolorem admodum infert ad mortem.* B. *Eò quòd inuenire remedia, quæ utrique affectioni ualida respõdeant, difficillimum est.* Auic. *14. tra. 4. cap. 3. multa habet prognostica:* Primò *ascites malignior omnibus, deinde hyposarca, deinde tympanitis.* Secundò, *deterior hydrops illa est, quæ fit cum ægritudine acuta & uehementius timenda, quæ homini tẽperaturæ calidæ & siccæ aduenit: non enim sine causa maxima per contrariũ suæ cõplexioni ægrotat.* Tertiò, *hydrops ex duritie splenis magis*

ſalua eſt, quàm quæ à duritie hepatis prouenit. Quartò, ſi ex hydrope, diſpnœa, & cōſtrictio anhelitus contingat, & ſolutio uentris, propinquā mortē in tribus diebus ſignificat. Quintò, & dicitur quòd quando hydropico deſcendit ſicut caro, prænūciat mortem eius. Sextò, & habenti melancholiā reſoluitur melancholia, eò quòd hydrops eā humectat. Septimò, & ſcias quòd fluxus uētris in hydrope eſt mortalis. Octauò, dictum eſt quòd quādo in facie hominis, aut in manu eius ſiniſtra mollities, & in naſo pruritus accidit in principio, quòd moritur in ſecunda uel tertia die. Nonò, & ſi fuerit apoſtema durum, tunc non ſperetur in ſanatione hydropis quæ ſequitur ipſum: nā etſi aqua euacuetur qualibet euacuatione, redit tamen & replet, &c.

Authores diſſentientes circa hydropem.

1 Adſerere, cachexiam non præcedere hydropem quæ paulatim facta ſit.

2 Adſerere, tympaniam ita à frigiditate fieri, ſicuti aſcitem.

3 Adſerere, hypoſarcã eſſe aſcite deteriorẽ.
4 Adſerere, in aſcite hydrope ſemper inciſionem eſſe opportunam.
5 Adſerere, omne genus lactis in aſcite nullo modo competere.
6 Adſerere, tuſsim in hydrope ſemper eſſe ſignum malum.

Confutatio diſſentientium circa hydropem.

Ad primũ: Auic. 14. ca. 3, Quando corrumpitur digeſtio hepatis, & antecedit eius debilitas, in primis accidit diſpoſitio ad hydropẽ antecedẽs, quæ uocatur cachexia: ſed ſemper digeſtio hepatis in qualibet ſpecie hydropis corrumpitur, & antecedit eius debilitas: igitur ſemper præcedit cachexia. Et hæc opinio confirmatur à Dino, unde maximè decipiuntur, qui contrarium adfirmant.

Ad ſecũdum: Gal. aph. 4. com. 11, Videtur autem à maiori frigiditate generari aquoſus hydrops, quem aſciten uocant, à minore tympanias: nam humida ſubſtantia in flatuoſum aërem ſine calore aliquo trãſmutari non poteſt, & ſic iſti decipiuntur, qui oppoſitum

astruunt, &c.

Ad *tertium:* Auic. 14. *cap.* 3, A*scites est malignior omnibus, &c.* Præterea *illa species est deterior, quæ causas & symptomata sæuissima habet: sed ascites est huiuscemodi, cũ adsit sitis uehemens, grauitas, suffocatio & syncopis: igitur erit hyposarca deterior, &c.*

Ad *quartum:* Conciliator *diff.* 199, *refert ex* Gal. *neminem uidisse ex incisione liberatum.* Præterea Auic. *loc. cit. de incisione myrach,* Scias, *inquit, quòd parum proficit, nisi in corpore forti ualde, quando potens est tolerare sitim & minorationem cibi.* Vnde *non oportet ut audeat fieri, dum poßibilis est alia cura, &c. imò, ut refert* Conciliator, *plerique ex hac incisione moriuntur.*

Ad *quintum:* Auicen. *loc. cit.* Non *respicias ad illud quod dicitur in ipso, ex hoc quòd decipiuntur sophistæ, quòd natura lactis est contraria hydropi: imò scias quòd hoc medicamen est iuuatiuum per illud quod est in eo de abstersione, & est conueniens per id quod est in eo de proprietate.* Et *paulò infrà,* Et *scias quòd lac camelarũ & caprarũ* Ara

bicarum eſt uehementis iuuamenti, &c.

Ad ſextum, Gal. aph. 6. com. 35, Neque enim quũ ex alia fit occaſione, in homine aquam intercutẽ patiente, tußis eſt ſignum exitiale, ſed quando ex ipſius morbi ratione, & ſic non eſt perniciosſum ſignum.

De leuitate inteſtinorum, id eſt lienteria.

Leuitas inteſtinorũ, quæ λιεντερία *à Græcis dicitur, eſt celerrima ciborum expulſio, in qua nulla alteratricis facultatis actio cernitur, ſed tales cibi quales deuorati ſunt ſecernuntur.*

Loci conſentientes de leuitate inteſtinorum.

Galen. aphor. 6. comment. 1, Leuitas inteſtinorum eſt uelox exitus eorum quæ comeduntur ac bibuntur, quæ talia deijciuntur, qualia deuorata fuere, quibus egredientibus nulla mutatio alteratricis facultatis inuenitur, ſiue in qualitate, ſiue conſiſtentia, colore & odore, &c. Lege de hac re Gordonij definitionem & aliorum neotericorum.

De causis leuitatis intestinorum.

Causæ procatarcticæ ipsius lienteriæ sunt cibi, potus, & pharmaca secũdum qualitatẽ, quantitatẽ, & ordinẽ uentriculũ infestantia, inter quæ aër quoque humidus cõnumeratur. Causæ antecedẽtes & cõiunctæ sunt mala stomachi intemperies, humores uel nimium frigidi, uel mordaces, flatus quoque non sinens stomacho cibum inhærere, unde putrefit & expellitur. Item ulcera, abscessus, & similia dolorem stomacho inferentia, siue per se, siue per aliorum morborum consensum, ita quòd nec uentriculus ciborum contactum toleret, unde facultas expultrix ad id expellendum irritatur. Item stomachi ac intestinorum imbecillitas, ex qua retinere contenta ne exiguo quidem tempore possunt, sed illico, perinde ac si graue aliquod onus deponerent, ea secernunt, &c.

Loci de causis.

Galen. apho. 6. com. 1, *Causa leuitatis intestinorum est triplex: quarũ prima est mala retẽtricis facultatis stomachi intemperies: secunda fit ab humorum mordacitate superfi-*

ciem uẽtriculi exulcerãte: quare cibi & potus quum ad locũ ulceratũ perueniũt, membrũ illos continere non potẽs, abſque coctione illos deijcit. Tertia eſt, quũ pituita in uentriculo continetur, quæ cibũ & potũ extra uentriculũ & inteſtina lubricare facit, &c. Itidẽ adſerit aphor. 4. cõment. 12. Auic. 16. tra. 1. cap. 2. præter cauſas aſsignatas enumerat etiã ſolutiuarũ medicinarũ impreſsionẽ in ſuperficie inteſtinorũ & ſtomachi. Itẽ imbecillitatẽ digeſtionis, qua deficiente cibus corrũpitur & expellitur. Itẽ catarrhũ cibũ corrũpentẽ, itẽ ciborũ malã qualitatẽ, quantitatẽ, malitiã ſui ordinis, artificiũ, & denique uẽtoſitatem & inflationẽ. lege etiã Auic. 13. cap. de lubricitate ſtomachi. Itẽ Gal. 6. de ſympt. cau. cap. 1. Itẽ 1. de loc. aff. cap. 3. Item 6. de ſympt. cau. cap. 2. ubi de nauſea loquitur. Itẽ 6. de loc. aff. cap. 1. ibi, Sunt quædam accidentia, quæ haud abſurdè inteſtinis & uẽtriculo ſimul affectis euenire credũtur, ut lienteria. Vide etiam Paul. lib. 3. cap. 4. Item Marcũ Cat. qui omnes cauſas ad octogenarium numerum reducit, cap. de Lienteria.

De signis leuitatis intestinorũ.

Signa in genere sunt exitus cibi & potus indigesti, dolor in regione stomachi, & ægritudo eius præcedẽs, sicut nausea, subuersio, uomitus: & hic fluxus ordinẽ non habet, sed quãdocũque cib⁹ sumitur, egreditur, &c. Signa si à medicamine fiat, sunt, dolor & mordacitas stomachi, præcessit pharmacũ, & statim sequutus est fluxus, sapor etiam testatur pharmacũ, &c. Signa intẽperiei frigidæ & humidæ sunt albedo faciei & linguæ, paucitas sitis, tarda digestio, multitudo sputi, non adest grauitas uel nausea stomachi, & existẽte pituita adest dolor stomachi, acetosa eructatio, læditur à frigidis, nausea adest & uomitus. Signa intẽperiei calidæ sunt, oris amaritudo, sitis, uomitus frequẽs, bilis, sapor amarus, & humores calidi per secessum emittuntur, &c. Signa ulcerum sunt uomitus saniei, eructatio, pus redolens, dolor, &c. Signa apostematis sunt, tumor, durities, grauitas, assiduus dolor, febris continua, &c. Signa flatus sunt, quum sentitur flatuosus motus, dolor modò unã, modò alteram stomachi partẽ

molestat, iuuantur si crepitum uel ructum emittant. Signa imbecillitatis facultatum sunt, si imbecillis sit digestiua, egreditur cibus sine digestione, si retentrix uel expultrix, egreditur uelociter. Signa interstinguentia lienteriam stomachi & intestinorum sunt, quia lienteria intestinorum, id est cœliaca paßio habet cibum satis bene eductũ, dolor est in intestinis, & præceßit ægritudo intestinorũ: & econuerso, si fuerit stomachi, &c.

Loci consentientes de signis leuitatis intestinorum.

Paul.*lib.3.cap.40, Verùm in utroque leuitatis genere celerius quàm in cœliacis, quæ assumpta egerũtur, támque intensa est cruditas, ut alimenti assumpti genus cognoscatur, &c.* Lege *de his signis* Auic.16.*tra.*1.*cap.*3. *ibi,* Fluxus *stomachicus non habet ordinem neque horas, in quibus per seipsum crescat, immò est secundum regimen: nam si digestiua est debilis, egreditur sine digestione: si retentiua & expulsiua debilis, egreditur uelociter, &c. lege eum fusius de alijs signis.* Itẽ Arcul. & Gord. & Mar. Cat. *qui breuiter omnia*

lienteriæ signa exponit: lege etiam alios neotericos.

De cura leuitatis intestinorum.

Considerandа est in primis à qua causa hic morbus proueniat: nam si ex parte cibi corrupti, tũc uentrẽ soluere uel uomitũ prouocare utile est. Si uerò ex nimia cibi quantitate assumpta fiat, tunc facta euacuatione paucus cibus exhibeatur, deinde mala stomachi complexio corrigatur: si autem causa fuerit nimia humiditas in uentriculo contenta, tunc medendi insurgunt quatuor intentiones. Prima erit circa uictum: nam cibandi sunt ex chondro, oriza & pane, cum aliquibus adstringentibus, ut malis punicis, pyris, malis cydonijs, uel diacironite: conueniunt etiam testes gallinacei & pisces saxatiles, &c. 2. Intentio est humoris frigidi præparatio cum rhodomelle, sy. de menta, de absinthio, cum decoctis uel aquis mentæ, absinhij. 3. Intẽtio est euacuatio, quæ fit per solutionem uentris, ac per uomitum, maximè materia in suprema parte uentriculi contenta, cum pilulis aleophanginis, masticinis, & de

hiera ſimpl. diaphinicone & diacitonite ſolutiuo. 4. Intentio eſt uẽtriculi roboratio, ac diſcraſiæ derelictæ ablatio: & perficitur cũ exterioribus unguentis calefaciẽtibus, ac ſtypticitatẽ in ſe habentibus, quale eſt oleũ de ſpica, de abſinthio, de maſtice, de menta, de citonijs, item cum emplaſtris & ceratis eandem uim ſeruãtibus, ex menta, abſinthio, roſis, ſcenoantho, ſpica, baluſtijs, galanga, cipero, &c. Roboramus etiam cum interioribus electuarijs adhibitis, quale eſt aromaticum roſ. diaciminũ, diagalanga, diacitoniten cum ſpeciebus & zacharo. Si uerò cauſa fuerit materia calida, uictus & regimẽ declinet ad frigidũ: digeſtio fiat cum ſyr. roſ. de granatis, de cydonijs, de myrtho. Euacuatio, cum rheubar. aloe lota, hiera ſimpl. Robur denique indimus, ac malam derelictam intemperiem remouemus cum zucharo roſ. diarrhodone Abb. cõfectione de tribus ſandalis, &c. Si uerò cauſa fuerit ulcus, primò oportet abſtergere, deinde cõſolidare, utputa cum rhodomelle, abſtergere & conglutinare cum bolo armeno, &c. Si cauſa fuerit uẽtoſitas, pri-

mùm fiat euacuatio ac digestio, præsertim si materia fouens sit, deinde resoluatur cum electuario de baccis lauri, uel fomẽto, uel unguentis & emplastris ex rebus calidis stomacho conferentibus, &c.

Loci consentientes de cura leuitatis intestinorum.

Mar. Cat. Cura uariatur secundum uarietatem causarum, &c.

Gal. 8. meth. ca. 5, Cibãdi sunt fluẽte adhuc uentre ex polenta & pane, quem Græci oxylipe uocant, qui mimum aceti habeat: inspergere tamen polẽtam debebis, ubi scilicet uenter adhuc plus iusto excernit, uel mali punici, uel pyrorum, uel malorum succo citoniorum: si amplius uenter non excernit, sufficit alica ad modum ptisanæ præparata, hoc est, aceti habens pauxillum, similiter gallinacei testiculi, saxatiles ex albo iure pisces, & fructuum aliquis ex his qui adstringunt. Lege de his cibis Paul. AEg. lib. 3. cap. 40. ibi, Si biliosa sit deiectio, &c.

Lege etiã Auic. 13. tra. 5. cap. 7. ibi, Et sit cib⁹, &c. Vide etiã Gal. in lib. de san. tuen-

da, &c. De cura malæ cōplexionis plura habes etiam ex ipso Auic. in loc. cit. ibi, Quòd si causa fuerit ex frigore, cū calefactiuis curētur ebibitis: & si illic fuerit materia, euacuetur, & administretur uomitus in omni septimana: & si fuerit malitia cōplexionis calidæ cū materia, oportet ut educatur humor cū facilitate, &c. lege fusius, & omnem curam intelliges. Lege etiam Arcul. 9. almans, & ipsum Aet. lib. 9. cap. 51. Item Auic. 16. tra. 2. cap. 2. de fluxu stomachi lubricatiuo, &c.

Obseruationes in cura.

Marc. Cat. cap. de lien. Medicinæ soluentes sint quæ à lōginquo non attrahant. Auic. 16. tra. 2. cap. 2, In quibus non sunt ulcera, fac ut permisceas styptica fortis stypticitatis, cum medicinis calefactiuis in potu & in emplastris, & utantur medicinis naturam iuuantibus & confortantibus spiritum, ut theriaca magna, &c.

Conferentia leuitati intestinorum.

Conferūt lienteriæ, fotus ex balaustijs, radix bedegar, castanea, cupressus, aqua uel

uinum extinctionis ferri, fæx uini cum aqua myrthi: cataplasmetur fraxinus, charabe, licium, lini semen, margaritæ, ossifraga, anisum, polygonum, hypocystis, zingiber. Comp. *athanasia* Nic. *diacitoniten* Nic. *mitridatum* Nic. *cum decocto balaustiarum, miua, michleta, pilulæ stypticæ* Nic. *electuarium inuentionis nostræ,* Mes. *electuarium de myrtho,* Mes. *sufuf de myrtho* Mes. *confectio de seminibus* Mes. *pedes constringere, manus in feruentem aquam mittere.*

De prognosticis leuitatis intestinorum.

Hippoc. *aphor.* 4. *aphor.* 12, *Quorum alui intestinorum leuitate laborant, hyberno tempore suprà purgari malum, &c.*

Et *aphor.* 6. *aphor.* 1, *In longis leuitatibus intestinorum si ructus acidus fiat, qui prius non erat, signum bonum.*

Auic. 16. *tra.* 1. *cap. de causis fluxus,* Lien*teria quæ fit propter complexionem frigidam & humidam est ducens sua longitudine ad hydropẽ, & est in summo difficilis curationis, quum confirmatur.* 2. *Facta à uirtu-*

te medicinarum ſoluentium interdum perducit ad dyſenteriam & ulcera inteſtinorum. 3. Inquit Hippoc. quòd omnis fluxus uentris poſt ægritudinem ſubitò eſt malus, ſignificans mortẽ propinquam. 4. Et ſingultus cùm accidit habentibus fluxum uẽtris, eſt ſignificatio mala, ſignificãs ſiccitatẽ facientẽ arefactionẽ. 5. Et Hippoc. dixit, quòd habentibus lubricitatem inteſtinorum uomitus eſt malus, & iudicium occultam habet cauſam, &c. Herculus cap. de lien. Succedẽs fluxibus antiquis, & ad chronicas ægritudines mortalis. Et perſeuerans ex debilitate contentiuæ perducit ad hydropem ſiccam, & tandem ad mortem, &c.

Authores diſſentientes circa leuitatem inteſtinorum.

1 *Adſerere cum Eraſiſtrato, muſcoſa & ſanguinolenta cum crudis excrementis excerni.*

2 *Adſerere, non poſſe inueniri lienteriæ ſpeciem, in qua ſemper adſint acidi ructus.*

Confutatio diſſentientium circa leuitatem inteſtinorum.

Ad primum: Gal. aphor. 6. commẽt. 1, *Hæc Eraſiſtratus inquit, neſcio qua ductus opinione, adyciens crudis excrementis muſcoſa ac ſanguinolenta: hoc enim nullus appoſuit, neque eorum qui eius ætate claruerunt medicorũ, neque eorum qui poſterius fuerũt, &c.*

Ad ſecundum: Gal. eodem cõment. *Quæcũque à pituita uentriculũ refrigerãte fiũt leuitates inteſtinorũ, ſemper cũ ipſis ſunt acidi ructus, ut caſus quidã, & ſic ſpecies lieteriæ inuenitur, in qua adſunt iſti ructus acidi.*

De dyſenteria.

Quæ à Græcis δυσεντερία *dicitur, Latini difficultatẽ inteſtinorũ, ſeu tormina uocãt. Eſt autẽ dyſenteria flux⁹ uẽtris ſanguinolẽt⁹ cum excoriatione & ulcere inteſtinorũ, &c.*

Loci cõſentientes de dyſenteria.

Gal. lib. fin. med. *Dyſenteria eſt inteſtinorum ulceratio cum phlegmone & cruentorum fæci que ſimiliũ ſtrigmentorum ſecretione, non ſine alui inteſtinorũmque morſu ac*

cruciatu. Lege etiam *Gal.6.de loc.aff. cap. 1.ibi, Sane in presentia nomẽ dysenteriæ, &c.* Paul.lib.3. cap. 42, δυσεντερία ἕλκωσίς ἐστι τῶν ἐντέρων. Lege etiam Aet.ser.9.cap.43.

De causis dysenteriæ.

Hic affectus uel per se, uel per consensum fieri potest. Per *se uel ab externa uel ab interna causa orietur.* Ab *externa, sicut à frigiditate, ardore, uenenatorum pharmacorum potu, & ab acribus cibis, &c.* Ab *interna, sicut ab humoribus acribus paulatim erodentibus, sicut à bile, pituita salsa, ab atra bile, exusta, uel ab aliquo abscessu abrupto.* Per *cõsensum fit totius, ut in fine febrium, uel partis, sicut à craßioribus intestinis, à meseraicis, à gracilioribus, hepate, &c.*

Loci consentientes de causis dysenteriæ.

Auic.16.tra.1.cap.2, *Et excoriatio est dolor abrasionis ex superficie intestinorũ, quæ aut est à materia cholerica, uel sanguinea acuta, aut uirulenta, aut saniosa, &c. lege*

fusius hunc locum. Gal. aphor 6. comment. 3, Difficultates intestinorũ fiunt ex humoribus acribus intestinorũ, summa primũ infestantibus, deinde progressu temporis se profundentibus, ita ut ulcera putrilagini obnoxia, uentriculo etiam cõpatiẽte efficiãtur, &c. Vide etiam Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. Itẽ 1. de loc. aff. cap. 2. Vbi demonstrat quòd affectus à quapiã causa ortus, non semper remota causa remoueatur, sed permanentẽ habeat dispositionem, afferens de dysenteria exemplum. Hippoc. aphor. 4. aphor. 11, Quibus tormina & circa umbilicũ dolores, &c. Galenus tormina fieri inquit uel propter morsum uehementem, uel spiritum flatuosum qui non habet exitum. B. Nota tamen, quòd tormina siue στρόφοὶ non semper pro dysenteria accipiuntur, sed pro intestinorum torminibus, qui à mordacitate humorum, uel à spiritu flatuoso fieri solent, ut testatur Gal. aph. 5. com 41.

De signis dysenteriæ.

Signa dysenteriæ sunt dolor, uentris punctio, & frequens assellatio, in qua frusta intestinorum cernuntur. Signa ulceris sunt sa-

nies exiens, excoriatio, & fœtidus odor. Locus ulceris pluribus modis cognoſcitur, primùm ex dolore ſupra uel infra umbilicum existente: nam in ſuperioribus dolor magis uehemens eſt, quàm in inferioribus: præterea uomitus, nauſea, & ſingultus interdum uentriculo ex conſenſu patiēte fiunt. Cognoſcitur etiam ex corticibus inteſtinorum exeuntibus: nā tenues & parui ex gracilibus, craſſi uerò & lati ex craßis inteſtinis deſcendūt. Cognoſcitur etiam ex tēpore: nam quum inter colorem & aſſellationem prolixum eſt tempus, tunc ex gracilibus: ſi breue, ex craßis. Cognoſcitur etiam ex qualitate eius quod egreditur: nam à ſuperioribus proueniens eſt magis fœtidum, & ſæpenumero loturæ carnis ſimile. At quod ab inferioribus inteſtinis prouenit, ex dolore infra umbilicum, & ex ſanguine, & ſanie ante fæces exeunte cognoſcitur. Vlcus plurimæ ſordis eſſe deprehenditur à longa ægritudine, & à quantitate eius quod egeritur, & ex dolore non ſenſato. Vlcus ſordidū à corroſiuo ſecernitur ex uirulentia, aquoſitate albida, odore graui: ac

corrosiuũ est uehemẽtis doloris fœtorisq;, colore ad nigredinẽ uergẽte. Signa ulceris profundi sunt sanguis plurimus exiẽs post abrasionẽ intestinorũ, itẽ ægritudo uehemẽs, &c.

Loci consentientes de signis dysenteriæ.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 1, Dysenteria non statim fieri solet, sed protinus ab ipsius initio bilis mordax secernitur, quũ deinde interaneorũ abrasiones sequuntur, postea paululum cruoris simul excerni uidetur, quãdo affectus ipse in dysenteria esse censetur. Considerandũ insuper num per se solæ abrasiones exeant, aut simul cum quopiã pingui excernãtur, quia tunc indicium est in craßis intestinis ulcus cõsistere, &c. lege hunc locum fusius, & omnia signa intelliges. Lege etiam Gal. primo de loc. aff. cap. 1. ubi pro exemplo inquit, Quum intestini tunicam per dysenteriam deiectã cõspexeris, &c. Vide etiã Gal. 5. de loc. aff. cap. ult. Item lege Auic. 16. cap. 3. ibi, Communia signa sunt dolor, punctura & alchurati, & quòd ulcera cognoscuntur per excoriationem, odorem fœtidum &

per alchurati, id est abrasiones intestinorũ, &c. Lege fusius hunc locũ, & inuenies quæcunque à me sub breuitate recitata sunt. lege etiam Arcul. & Aet. ser. 9. cap. 43. ibi, Si circa intestina crassa ulceratio contingat, &c.

De cura dysenteriæ.

Requiruntur in cura dysenteriæ quatuor intentiones: prima circa regimen, unde si ulceratio intestinorũ à causa calida pendeat, cibaria & aër ad frigidum alteranda erunt: unde comedũtur oua sorbilia, hepar gallinarum, sorbitiones frumentaceæ, & permittentibus febribus etiam lac, oriza, dulciarũ panes, amylum, & quæcũque humores obducũt & spissant, & quæ corpora laxata & rarefacta adstringunt & siccant, ut pultes ex alica, ex oriza, milio, &c. conceditur interdum ob stomachi imbecillitatem uinum, cæterùm aqua pluuialis frigida aliàs conuenit. Secunda intentio uersatur circa causam excoriationis, quæ si fuerit à biliosa materia, primùm humores, deinde abrasiones, demum sanguinem educẽte, statim non expectata digestione, euacuãda erit, cũ myrobalanis citri-

nis & rheubarbaro nõ usto ut aliqui, & facta aliquali euacuatione, tunc materiã præparamus cum syr. ros. de citonijs, de endiuia, myrthino cũ aquis endiuiæ, plantaginis, acetosæ rosaceæ, &c. & facta digestione iterum euacuamus cũ rheub. Et pro roborando hepate epithema paramus cum sandalis, rosis, aqua endiuiæ, rosarum, spodio, &c. Deinde styptica exhibẽda sunt. Si uerò causa fuerit sanguis ultra iã prædicta, uena secetur. Tertia intentio est circa excoriationem: quæ si fuerit sine ulcere, tunc lauare & conglutinare opus est. Lauamus cũ aqua hordei, uitellis ouorũ, & zacharo rubeo per clysterem infusis. Cõglutinamus quotiẽscũque in profundo non est immersa excoriatio, sed tãtùm superiores partes attingit: & hoc fit cũ albumine ouorũ, gũmi Arabico, adipe renũ caprarũ, oleo rosaceo, cum bolo armenio, dragacanto, brodio pingui, uel cum aqua hordei, si lauare simul ac conglutinare quærimus, omnia per clysterem infusa. Si uerò excoriatio cum ulcere iuncta sit, tũc duplex erit intentio, quarũ prima erit abstergere ac mũ-

dificare, ſecunda conſolidare. Mundificamus cum decocto furfurum frumēti, uel aqua mellis, iure cicerum rub. aqua lactis, urina, lixiuio dulci, uino rub. rhodomelle, uel decocto piſcium ſalitorum & oliuarum, demum cum decocto, troc. de arſenico, &c. Conſolidamus poſtea cum rebus ſtypticis, quale eſt decoctū lentiū, roſarū, balauſtiarū, cor. granatorum, ſumach, coriandrorū: & addimus boli armenij, ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ, thuris an. ʒ.I ouorum binos uitellos, ut clyſtere magis inteſtinis adhæreat. Quarta intentio eſt fluxus cohibitio, ne ex ſuperfluo fluxu uirtus proſternatur. Idcirco intrinſecus conueniunt ſyru. roſ. de citonijs, de granatis, troc. de ſpodio cū ſemine acetoſæ, zucharū roſ. tria ſandali, myua citoniorū cum corallis, ſpodio, ſan dalis, &c. quæ niſi profuerint, ad narcotica procedendum, ut cum athanaſia, phylonio Romano, uel cū ſuppoſitorio ex licitio, quod filo complicandum eſt, ut cùm lubeat, poßit extrahi. Extrinſecus autem proſunt linimenta ex oleo myrtheo, maſticino, uel de citonijs, cum aliquo puluere ſtyptico, uel emplaſtro

de diaphinicone Mes. Proderit etiam suffumigium siue lauacrum ex uino rub. in quo styptica aliqua incocta sint, lauando manus & pedes, uel fumum in ferro recipiendum, ferro continuè in dicto uino excandescente, &c.

Loci consentientes de cura dysenteriæ.

Paul. lib. 3. cap. 42, Alimentum erit per initia, oua ex lacte, sorbitiones frumentaceæ per se & cum lacte, lac mediocriter coctum, holera non sunt necessaria, gustare tamen possunt endiuiam coctam, intybum & arnoglossum, &c. poma adstringẽtia, dũmodo carnes reijciantur, cruda esui danda, & aqua potioni frigida, sitque cælestis, & læso stomacho uinum propinandũ, &c. B. lege Auicen. 16. tra. 1. cap. 4. ibi, Ex cibarijs eligat frigida & faciẽtia conglutinationem, &c. & 16. tra. 2. cap. 7. ibi, Et cùm uolueris cibare, &c. Lege etiam fusius Aet. ser. 9. cap. 43. & intelliges sigillatim quæcũque ad

uictum pertinent, &c. De secunda intentione loquitur Auicen. 16. Tract. 2.cap.7. ibi, Oportet te considerare quæ sit dispositio causæ facientis excoriationem & ulcera intestinorum, & an fiat uel facta sit à ruptura, à repletione, ab apostemate: & si fiat, præpara in abscindendo eam & constringendo ipsam: & si fuerit necessaria euacuatio propter malitiã humoris fluentis, fac eam cum timore & cautela, &c. Galen.12 meth. cap.2, At sanguinis mißio, quæ scilicet uires non deÿcit, symptoma spectantis medici opus non est, sed eius qui totum affectum adimere studet. B. Intellige, si in toto fuerit repletio, aut si in causa fuerit iecur sanguinem multiplicans, uel sanguis hæmorrhoidarum uel menstruorum retentus, &c. Auic. loc.cit. Et rheubarbaro inest proprietas mirabilis in ulceribus intestinorũ, & fluxu excoriatiuo, & propriè quando datur in potu cum aqua arnoglossæ & pauco uino, &c. Lege Auic. loc.cit.cap.3.de cura ulcerosi, ibi, Et multotiens sanat, &c. & habebis multa pro secunda intentione. Gal. 6.de loc. aff.cap.1, Si in

superioribus intestinis fuerit ulcus, ab epotis medicamentis petendum est præsidium: si uerò in humilioribus, clysterem submittere magis conuenit. B. Hoc idem *sentit* Auic. *loc. cit. ibi,* Oportet *ut cures id quod est in superioribus intestinis, &c.* De *tertia intentione loquitur fusius* Auic. 16. Tra. 2. *cap.* 7. *ibi,* Et *non cures in corrosione, nisi de medicinis conferentibus corrosioni, ut sunt mundificatiua, abstersiua cum exiccatione & stypticitate: & quum sciueris quòd ulcera sunt sordida, mundifica cum eis quæ sunt aqua mellis, & fortior aqua salis, aqua oliuarum salita: & si necesse fuerit, administra tro.* de Arse*nico, &c.* Lege Gal. 5. *meth. cap.* 1. *ubi methodum sanandi ulcera demonstrat, quam non inutile foret, si ad hunc locum transferres.* V*ide etiam* 12. *meth. cap.* 1. *ubi habet duplicem curandi uiam, quarum altera uacat symptomati, altera penitus morbo: lege locum fusius, lege etiam de hac re* Arcul. & Sauo.

De 4. *intentione loquitur* Auic. *eodem in loco, ibi,* Et *quãdo non cessat dolor, tunc sedeat infirmus in tinna, in cuius aqua deco-*

cta sint styptica cum aliquanto anethi, fœnu græci & altheæ: & si adeò fortis fiat, ut appropinquet syncopis, non erit excusatio narcoticorum, &c. lege de his Marc. Cat. Gord. & Matthæum de Grado, &c.

Obseruationes circa victum.

Auic. 16. tra. 1. cap. 4, In cibis eorũ oportet ut non sit mordicatio, nec salsedo plurima, nec acetositas plurima nociua quæ uirtutem expulsiuam moueant: quantitas cibi sit pauca. Secundò, cibaria sint actu frigida non sumat in potu nisi infrigidatum: nam frigidum constringit, tepidum uerò resoluit. Tertiò, & rectius est, ut non comedant cibos plurium specierum. Quartò, & scias quid dormire est ex rebus magis iuuatiuis. Quintò, & si cum fluxu fuerit tussis, dimittat id in quo est acetositas uehemens & stypticitas, &c.

Obseruationes circa pharmaca & syrupos.

Marcus Cat. Non exhibeantur solutiua quæ noceant loco ulcerato, ut scamoniata. Auic. loc. cit. Cúmque administras medici-

nas, tũc incipe cum ſingularibus: ſi uerò non ualent, tunc tende ad compoſita. Et ſint reſtrictiuæ, aut exiccatiuæ, aut conſtipatiuæ, aut infrigidatiuæ, aut conglutinatiuæ, &c. Et non oportet ut ſit ſuperfluitas in aſſatione eorum, ne liquefiat eorum uirtus. B. Ex his intellige, quòd noua non ſit opinio de non urendo rheubarbaro, ſicuti plures exiſtimarunt, ſed Auicennæ, &c.

Obſeruationes circa narcotica.

Auic. loc. cit. In narcoticis eſt timor, licet quãdoque accidat, ut ſint neceſſaria, & non oportet ut adminiſtrentur, quandiu ab eis excuſatio eſſe poteſt. Et quando neceſſaria eſt adminiſtratio, non exhibeantur eis quo-rum infrigidatur corpus, & debilitatur uirtus, & id apparet in pulſu, &c. Hoc idẽ adſerit Alex. lib. 3. cap. 10. ubi de præpoſtero medicorum imperitorum iudicio facit mentionem Auicen. Et ex regimine clyſteriorum eſt, ut clyſter fiat paulatim per uices, & pinguia clyſteria ſedant dolorem ulceris corroſiui, ſed non ſanant.

Obſeruationes circa curationem.

Auic.14.cap.15, *Nullus creticus fluxus cohibendus eſt, niſi ſuperfluus fuerit, quia tunc à natura non regulatur, ſed à multitudine humorum, uel ab eorum acredine prouenit. Item nullus fluxus eſt conſtringedus, ni primùm materiam peccantem euacuaueris, uel ſaltem minoraueris. Item fluxus diuerſorum colorum nunquam cohibendus, quia multitudinem humorum ac diuerſitatem ſignificat, ſi uirtus tolerauerit. Item infirmus nõ adeat ſedem, quotiens moleſtatur, ſed retineat, &c.*

Conferentia dyſenteriæ.

Simplicia frigida ad dyſenteriam conferentia ſunt, acatia, hypocyſtis, balauſtia, galla, gũmi Arab. *lutum* Armenum, *ſpodiũ, granata, ſumach, berberis, acetoſa, portulacæ ſemen, coriandrũ, plãtago, roſa, myrthus, mora immatura, citonium, glans, aqua chalybeata, camphora, lithargyrium, panicum, milium, phlomos, nenuphar, cornu cerui uſtũ, pyra põtica, papauer, lapis hæmatites, ſanguis draconis, charabæ, agreſta, bleta nigra, corallus,*

corigiola, dragacantum, lactuca, licium, lentes, meſpila, hordeum, opium, partes animalium, ſemperuiua, &c. Compoſita frigida ſunt rhob de ribes, de berberis, de citoniјs, troc. de charabe, de terra ſigillata, de ſpodio, emplaſtrum diaphiniconis Meſ. electuarium de ſorbis, michletæ, diacitonites, diarrhodon Nic. zacharum roſ. triaſandali, manuſchriſti, parlatum, &c. Simplicia calida ſunt uinum nigrum, ſtypticum, chalybeatum, thus, ciminũ, aniſum, cortex citri, colophonia, laudanum, caſeus, coagula, nuclei dactylorum, oriza, acorus, althea, aqua piſcium ſalſorum, butyrũ, bitumen Iudaicum, caro leporis, charta combuſta in clyſteri, cypreſſus, fœnugræcum, lignum aloes, maſtix, rheubarbarum, adeps caprina, hircina, arietina. Compoſita ſunt theriaca antiqua, & phylonium, athanaſia magna Meſ. & Nic. troc. de eupatorio, &c.

De prognoſticis dyſenteriæ.

Hip. aph. 4. aph. 24, Difficultas inteſtinorũ ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt. B. Quia nihil ab ulcerato cãcro differt, uel quia nullũ

pharmacum illi continuò adhærere potest. Pro expositione aphor. huius lege 22. aphor. ibi, Deiectiones nigræ, &c. usque ad 24. Et aphor. 4. aphor. 26, À difficultate intestinorum habito si ueluti carunculæ exeant, lethale est. B. Quia carnem in his concrescere uel cicatricem induci nõ speramus. Nota tamen, quòd dysenteria habet triplicem differẽtiam. Prima, quum pinguia quædam corpora excernuntur. 2. quum ex superficie intestinorum interiore quædam ramẽta exeunt. 3. quũ intestinorũ substãtia abraditur, & hæc est incurabilis, &c. Hippoc. aph. 6. aph. 3, In lõgis difficultatibus intestinorum inedia ex fastidio malum, & cum febre peius. B. Intellige si accidat in processu morbi: nam dictum est aph. 7. aph. 6, In morbo diuturno fastidium cibi malum. Et aphor. 6. aphor. 43, Quicunque lienosi difficultate intestinorum capiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aut aqua intercute, aut leuitate intestinorum, moriuntur. Et aph. 2. aph. 14, In profluuijs alui mutationes excrementorũ iuuãt, nisi ad mala mutatio fiat, &c. Et aph. 5.

aph.34, Mulieri uterũ gerenti si aluus plurimũ profluat, periculũ est ne abortiatur. Et *aph.6.aph.48, Lienosis difficultas intestinorũ aut dysenteria superueniens, bonum.* Et *aph.7.aph.5, A furore difficultas intestinorũ bonũ.* B. *Ratione trãsmutationis, quũ à capite ad inferiora humores noxij trãsferantur.* Et *aph.7.aph.24, A deiectione sincera difficultas intestinorũ malũ. lege etiã aph.30. lib.7. ibi, Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, &c.* Aet. ser.9. cap.43, *Dysenteria in colo aut recto cõsistens, facilè curatur: quæ uerò in tenuib⁹ intestinis, maximè in ieiuno, difficilè.* Secũdò, *quæ post abscessuũ eruptiones fiunt, graues sunt: & quæ cũ inflãmatione oboriuntur, & quæ cum febre & appetitus perditione, pessimæ, quæ pori aspectum habent, súntque nigra, plurima graueolentia: & quæ unà cum excrementis pelliculas cum sordibus mixtas emittunt.* Tertiò *magis in his deficiunt mulieres quàm uiri, magis senes & pueri quàm iuuenes, &c.* Auic.16. tract.1. ca.2, *Primùm magna effusio sanguinis puri post dysenteriam ualde mala, quia ad intima*

adeò penetrarunt ulcera, ut uenæ ſcindantur. Secundum, ulcera inteſtinorum perducunt ad hydropem. Tertium, conuulſio, uomitus, ſingultus & conturbatio rationis poſt dyſenteriam, mortem ſignificant. Quartum, in lib. Hippoc. Qui habet dyſenteriam, & apparet poſt eius aurem ſiniſtram ueluti res nigra ſimilis orobo cum uehementi ſiti, moritur in decima, & non tardatur, nec euadit, &c.

Authores diſſentientes circa dyſenteriam.

1 *Adſerere, omnem uehementem fluxum in principio morbi factum, eſſe compeſcendum.*

2 *Adſerere, dyſenteriam à ſanguine deterioris eſſe curæ, quàm à bile.*

3 *Adſerere, dyſenteriam ab atra bile ſemper eſſe lethalem.*

Confutatio diſſentientium circa dyſenteriam.

Ad primum, Damaſcenus in aphor. Si quis per multum tempus neque uomitum, neque ſolutionem uentris habuit, & ei ſubitò euenieт, uidendum ne reſtringere feſtines, quia huic corpus prauis expurgatur humoribus, unde

Auic. 16. tertij dixit, fluxum fluxu curari: uerùm si imbecillitas uirium ex fluxu fieret, esset restringendus. uide Concil. differ. 200.

Ad secundum dicimus, quòd deterioris curæ est dysenteria ab atra bile: nam Gal. 4. aphor. commẽt. 24, Quæ ab atra bile fit, insanabilis est: deinde quæ à bile & à pituita salsa, deinde quæ à sanguine.

Obiectio.

Auic. ponit deteriorẽ esse, quæ est per adustionem choleræ amaræ, quàm nigræ: itidem Haly. Abb. in sua praxi, Quomodo igitur deteriorem dicis, quæ ab atra bile fit?

Responsio.

Dico quòd ratione subitæ impreßionis deterior est quæ à bile adusta fit, sed ratione eradicationis deterior est quæ fit ab atra bile. De hac re lege Concil. differentia 101.

Ad tertium respondet Gal. aph. 6. comm. 43. quòd qui durum habent lienem, ijs superueniens dysenteria soluit dispositionẽ. Quare si atra bilis aliunde prouenerit, nec fixam ac permanentẽ causam in intestinis habuerit, salubris est & nõ lethalis: & hãc solutionẽ ha-

bes ab Auic.3.can. cap. de ſolutione uentris omniũ modorũ, & ſic nõ eſt ſemper lethalis.

De fluxibus hepaticis.

Omnis fluxus, qui uitio hepatis accidit, hepaticus ſolet appellari, & eius ſpecies ſunt nouem, ut chyloſa, pituitoſa, bilioſa, atrabilaris, ſanguinea, lotiua, ſœtida, uirulenta, & ultima, quando caro hepatis nigra & craſſa expellitur. Chyloſa eſt, quando pars chyli uel totus chylus egreditur, & hoc uitio hepatis & non uentriculi. Pituitoſa duplex: altera à craßiori pituita, altera ab aquoſa. Bilioſa uerò etiam uaria & multiplex eſt iuxta bilis ſpecies, ſicut flaua, uitellina, praſina, ærugi-noſa, &c. Atrabilaris ſimiliter fluxus niger eſt, ſicuti ſanguis niger, aut nigri uini fæx, aut melancholiæ per aduſtionẽ bilis genitæ, aut melancholiæ naturalis, uel per aduſtionem præter naturam genitæ. Sanguinea, quã cruentam uocat Gal. interdum retinet proprium colorem, interdum niger eſt ſanguis, interdum paucus aut multus, interdum continuus & interpolatus. Lotiua uerò eſt fluxus rei aquoſæ, quæ tẽdit ad colorem rubeũ,

& est sicuti carnis recẽtis lotura. Fœtida est fluxus rei fœtentis, siue sit humor, siue sanies, siue hepatis substantia corrupta. Virulenta est fluxus rei subtilis, tendentis ad citrinitatem aut rubedinem ad modum uirulẽtiæ. Vltimus est fluxus, ex quo res nigra non facilè diuisibilis egreditur, & est substantia hepatis per putrefactionẽ uel adustionẽ separata.

Loci consentientes de fluxibus hepaticis.

Quòd tot sint species fluxuũ hepatis, quot nuper recitauimus, lege Arcul. & Sauonarolam, *& maximè* Auic. *ubi agit de solutione uentris omnium modorum, & de expulsionibus rerum ex hepate & splene.* Galen. 6. de loc. affect. cap. 1, *Nonnulli antiquorum præter hanc, quæ ab ulceratione intestinorum fit, dysenteriam, aliam quoque cruentam ob excretorum speciem nominarunt, in qua syncerus interdum & plurimus sanguis, interdũ ueluti limus & fæces ipsius non paruæ quãtitatis excernitur, &c.* Lege etiam Gal. 2. de loc. aff. cap. 5.

De causis fluxuum hepaticorũ.

Causæ chylosi fluxus sunt quinque. Prima, quum chylus est pluris quantitatis, quàm pro nutriendo corpore deceat. 2. est paruitas hepatis copiam chyli continere non ualentis. 3. est abscessus in meseraicis, uel in cõcauo hepatis. 4. est obstructio attenuatoria aut carnosa, aut coarctatoria harum partium. 5. est imbecillitas attractricis siue retentricis facultatis, &c. Causa pituitosi fluxus est mala complexio frigida hepatis, destruens alteratricẽ siue digestiuam facultatẽ. Causa aquosi fluxus est corruptio alteratricis facultatis, et fortitudo expulsoriæ facultatis. Causa biliosi fluxus est copia bilis genita ab intẽperie hepatis calida, uel regimen calidum, qualis est usus ciborum acrium, amarorum & salsorũ, item ira, & motus in sole, febres ardentes, abscessus calidi, obstructiones cystis fellei, & quæcunque possunt sanguinem adurere & bilem gignere, &c.

Causæ fluxus melancholici sunt sex, mala intemperies hepatis calida adurens, aut frigida congelans. Secunda, ulcus in substantia

hepatis emittens pus nigrũ. Tertia, obstructio hepatis, qua patefacta exeunt denigratæ materiæ, iandiu retentæ. Quarta, fortitudo uirtutis tales fæces separantis ac expellentis. Quinta, imbecillitas facultatis retentoriæ & alteratricis fecalem fluxum inducentes, &c. Causa sanguinei fluxus uel est scissura uenæ, uel copiosa eius multitudo, aut obstructio uenæ chyli, aut abscessus, aut imbecillitas attractricis facultatis. Causa lotiui fluxus, uel est imbecillitas concoctricis facultatis, aut retentoriæ, quæ non adeousque chylum retinet, ut perfectè digeri possit: aut est imbecillitas secernentis facultatis, non separans aquositatem à sanguine ob hepatis imbecillitatem. Causæ harum imbecillitatum sunt interdum mala intemperies aut abscessus aut obstructio. Causæ fœtidi fluxus sunt longa mora humoris retenti in loco præternaturali, uel ulcus, uel apostema, à quibus sanies malè olens secernitur, interdum ipsius hepatis putrefactio. Causæ fluxus uirulenti est facultas expulsoria humores creticè uel symptomaticè expellens, uel sanguinis ex

aliquo apoſtemate in hepate aut meſeraicis rupto reſudatio. Cauſæ fluxus ſubſtantiæ hepatis ſunt putredines, aduſtiones, ulcera corrodentia ſubſtantiam hepatis.

Loci conſentientes de cauſis fluxuum.

Vide in alios neotericos Arcul. de his fuſiſſimè diſſerentem. Galen. in art. med. cap. 88. de ſignis hepatis patientis. Item de diff. corũ quæ excernuntur multa habet, quæ ad hunc locum adduci poſſunt. Paul. lib. 3. cap. 42, Iecoraria dyſenteria fieri ſolet, quia iecur alimentum diſtributum non probè conficit, & retentrix eius facultas uel alteratrix imbecillis eſt. Galen. 1. de nat. hum. tex. 41, Fieri, inquit, frequentiſsimè à multa ſanguinis copia in uenis contenta, quæ à natura per uenas perinde execernitur, ac in mulieribus per uterum, & aliis per nares uel mariſcas: uide etiam Galen. 9. de compoſ. med. per loc. cap. 5. Item 2. de loc. affect. cap. 5. Vide inſuper Alex. li. 3. de Iecoraria dyſenteria. Itẽ Gord. & alios neotericos.

De signis fluxuum hepaticorum.

Signa fluxus chylosi sunt nota illis qui chylum cognoscunt, & est albus subtilis, ut ptisana hordeacea. Signa quum fit à paruitate hepatis sunt, quia à generatione contractum est hepar, & quòd iuuatur à paucitate cibi. Signa quòd fiant ab apostemate siue ab obstructione, sunt satis nota per ea, quæ dicta sunt de imbecillitate hepatis. Signa fluxus bi liosi cognoscuntur per colorem & substantiam eius quod egreditur. Signa fluxus pituitosi aquosi, cognoscuntur ex præcedenti regimine, ut ex comestione fructuum, ex potu aquæ superfluo. Signa malæ complexionis hepatis & apostematis, & obstructionis patent ex supradictis. Signa fluxus humoris melancholici cognoscuntur ex colore nigro tendente in rubeum, & interdum est ueluti fæx uini, uel sanguinis nigri congelati. Si est à caliditate, humor magis lucet, magisque fœtet, & præcedit liquefactio humorum, & fluxus uentris uirulentus & febres, &c. Quando fit à frigiditate, adsunt signa in cõtrarium, &c. Si proueniat ab apostemate ru-

pro, primò præceſſerint ſigna apoſtematis, ſicuti grauitas, dolor, & febris continua. Si ab obſtructione, præceſſerunt ſigna obſtructionis. Signa ſanguinei fluxus ex hepate, ſunt hepatis nocumenta præcedentia. Si à ruptura uenæ, præceßit caſus uel percußio hepatis, ſanguiniſque copia egreditur, quæ nec facilè, nec ſtatim ſupprimi poteſt. Sanguis acutus cognoſcitur ex ciborum acredine, & ex eo quod per loca dum tranſit, mordicat. Obſtructio hepatis cognoſcitur ex grauitate, tumore, &c. Signa lotiui fluxus cognoſcuntur à chylo non probè digeſto exeunte ſimili loturæ carnis. Cognoſcitur ab imbecillitate retentricis uel digeſtiuæ, ex caliditate & frigiditate in hepate contenta: nam à frigiditate debilitatur digeſtiua ſiue alteratrix, à caliditate retentrix uirtus. Signa fluxus fœtidi ſunt ipſe fætor rei egredientis. Signa uirulenti, ſunt ſigna hepatis calidi ſub cute ſubtili, & ſigna inflammationis hepatis liquefacientis. Signa ſubſtantiæ hepatis exeuntis ſunt nota, quoties res exiens ſimilis eſt hepati, quod nil aliud eſt quàm ſanguinis coagulum, nec diuidi po-

test, nec in aqua solui sicut frustum sanguinis concreti, &c.

Loci consentientes de signis.

Arcul. omnia hæc signa habet, & multò plura quàm dixerim, 9. almans. cap. proprio. Gal. 6. de loc. affe. cap. 1, *Discernitur hæc à uera dysenteria, quia ab initio tenuis sanies sanguinis ab hepate reijcitur, deinde aucto malo crassus humor fæcibus uini haud absimilis. Præterea in iecinoris excrementis nihil abrasum expellitur, & interim per duos uel tres dies euacuatio supprimitur, sed rursus redeunte malo exremēta prioribus multò peiora excernuntur, quod in intestinorum ulceribus haudquaquam apparet, &c.* Paul. lib. 3. cap. 42, *Si retentrix uel alteratrix imbecillis est, sæpe eiusmodi descendunt, ut recens in eis caro lota esse uideatur.* Lege Aet. de hac re. & Alex. Gord. & *alios neotericos.*

De cura fluxuum hepaticorum.

Fluxus chylosus, si à nimia quantitate chyli proueniat, cibus detur in minori quantitate. Si fuerit nimium crassus uel uiscosus, den

tur attenuantia & incidentia, sicuti ius cicerum & decoctiones apertiuæ cum radic. fœniculi, petroselini, &c. Si fiat ab hepatis paruitate, cibari debet frequentius cum cibis tenuibus, boni nutrimenti & paucarum superfluitatum, sed parum pro uice. Si fiat ab apostemate, tunc fiat diuersio & euacuatio cum sectione uenæ, deinde topica suis temporibus congruentia adhibeantur. Si uerò fiat ab obstructione uel ex debilitate attractoriæ facultatis, tunc tres opus sunt intentiones: prima digestio, quæ fit cum syrup. de duabus radicibus, bisantino, oxymelle simpl. syrupo de eupatorio, de cichorea cum rheub. cum aquis aperientibus, qualis est aqua absinthij, fœniculi, cuscutæ, cichorij: quibus etiam interdum adhibemus syrupum de endiuia, ros. &c. Secunda est euacuatio, quæ fieri poterit cum rheubarbaro, agarico, pilulis de rheubarbaro, de eupatorio. Tertia est malæ complexionis derelictæ in hepate ablatio, quæ perficitur cum cōfectionibus & electuarijs, qualia sunt, diacalamentum, diacinnamomum, theriaca, diacurcuma. Troc. de lacca, de rheubarbaro,

de eupatorio. Et in cauſa calida, diarrhodon, trianſandali cum ſeminibus frigidis ape rientibus, &c. Omnis præterea fluxus hepaticus ſiue à caliditate, ſiue à frigiditate productus, quatuor intentionibus curari debet. Primò regimine uitæ, ſecundò remouendo cauſam ipſius fluxus, tertiò roborando omnes hepatis facultates, quartò corrigendo ſymptomata. Regimen in fluxu chyloſo erit ex calidis uel frigidis, prout hepatis diſcraſia requiret: utplurimum tamen ad ſiccum cum ſtypticitate aliqua temperata uictus tendat. In fluxu bilioſo regimen ſit frigidum & humidum cum temperata ſtypticitate. In fluxu melancholico interdum ad frigidum, interdum ad calidum, interdum ad tenuitatem, interdum ad craßitiem, iuxta longitudinem & breuitatem morbi uictus ordinetur, cum uirtutis robore. In fluxu lotiuo ſit ex his uictus qui nutrimentum bonum paucarum ſuperfluitatum inferat, faciliſque digeſtionis, ſpargatúrque uices. Cauſa fluxus remouetur in pituitoſo fluxu, euacuando primũ humorem pituitoſum cum decocto iridis &

myrobalanorum chebulorũ, & educendo per urinam cum dialacca & uino albo, &c. In fluxu cholerico euacuetur per cholagoga cũ decocto prunorum, tamarindorum, myrobalanorum cit. rheubarb. &c. In fluxu melancholico cum myrobalanis Indis, epithimo, ſena, in ſero decoctis cũ cõfectione hamech. Et ſi multitudo ſanguinis adfuerit, fiat ſectio uenæ, & aperiantur hæmorrhoides & menſtrua prouocentur: in fluxu lotiuo educatur aquoſitas multiplicata per ſeceſſum, per urinã, per ſudorẽ. In fluxu fœtido procedatur, primùm cũ mundificantibus & ſolutiuis, prout humor corruptus exegerit, utputa cum decocto hordei aut hydromelle, oxymelle, &c. Similiter in uirulento mundificetur uirus cum decocto prunorum, tamarindorum, myrobalanorum cit. &c. Roborantur facultates hepatis, & diſcraſia frigida aufertur cum calidis temperatis, quales ſunt paſſulæ, phiſtici, auellanæ, cinnamomum, hepar lupi, caro limatiarum, crocum, &c. In cauſa calida cum endiuia, cichorio, ſemine ſandalis, uino granatorum, aqua plantaginis, portulacæ, cum camphora, &c.

In melancholico cum ſyrupo de abſinthio, de eupatorio, de epithimo, cum diagalanga, dia calamento, theriaca, mithrydato, &c. In lotiuo, cum electuario de paſſulis Auicen. & quibuſcunque in capite debilitatis hepatis dictis. Corriguntur accidentia, ut ſi adſit excoriatio, cum mundificantibus ac abſtergentibus, utputa cum aqua hordei, adipe renum capræ, albumine oui, & uitello, oleo uiolaceo, &c. Dolor auferatur cum clyſterijs modò abſtergentibus, modò anodinis, modò ſtupefacientibus, prout opportunum uidebitur, &c.

Loci conſentientes de cura fluxuum hepaticorum.

Auicen. 16. tra. 2. cap. 1, Iam ſciuiſti cauſas fluxus hepatici, & ſciuiſti curã cuiuſcunque cauſæ: oportet igitur ut redeas ad id, & cures malitiam complexionis eius, & apoſtemata, & debilitatem, & oppilationem, & repletionem eius, ſcilicet unumquodque cum eo quod dicitur in capitulo ſuo: & cùm hæc feceris, iam curaſti. Lege Arcul. Gord. Marcum Cat. Aet. & Paul. AEgin. & intelliges omnia.

Obſeruationes in euacuatione.

Marcus Catin. Oportet cauere ne euacuemus cum rebus nocētibus hepati, ideo utimur rheubarbaro in infuſione.

Obſeruationes in topicis agendis.

Auicen. 16. trac. 2. cap. de cur. fluxus hepatici, Et multotiēs linit inſipiens hepar in hac aſſellatione cum inſpiſſantibus ſanguinem & extinguentibus hepar, per hoc quòd ſunt frigida : & in hoc eſt mors & præparatio ad putrefactionem, &c.

Conferentia fluxui hepatico.

Cōferunt fluxui hepàtico bolum cypricum potū, uel per clyſterē impoſitum emplaſtrum diaphiniconis, Mes. & quæcunque ſuprà recitauimus, &c.

De prognoſticis fluxuū hepaticorū.

De fluxu chyloſo loquitur Arcul. ſic: Fluxus chyloſus niſi pendeat ab apoſtemate, utplurimum curatur. Hippoc. aphor. 7. aph. 56, Quibus hepar aqua plenum in omentum

eruperit, ijs uenter aqua repletur & moriuntur. Arcul. Fluxus cholericus perducit ad excoriationem & ulcera intestinorum, prout cholera erit magis uel minus acuta ac adusta, & curatur, nisi ab apostemate ortum habuerit. De fluxu melancholico lege aph. 4. apho. 21. ibi, Deiectiones nigræ, qualis est sanguis niger, spontè uenientes, siue cum febre, siue sine febre, pessimæ, &c. Et aph. 4. aph. 22, Morbis quibuslibet incipientibus si atra bilis uel suprà uel infrà exierit, lethale. Et aph. 4. aph. 23, Quibuscunque ex morbis acutis aut diuturnis, uel ex uulneribus, siue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, siue uti sanguis niger desubter exierit, postridie moriuntur. Et aphoris. 4. aphor. 24, Difficultas intestinorum si ab atra bile inceperit, lethalis. Et aphorism. 4 aporism. 25, Sanguis quidem suprà, qualiscunque fuerit malus, infrà autem bonus est. Arcul. Fluxus sanguinis nigri fœtentis & sanguinis rubei est deterior quàm fluxus nigri: alij uerò fluxus si ab humoribus ortũ habeant, ut plurimum curantur,

ſi ab apoſtemate uel ulcere, nunquam aut difficulter ſanantur.

Authores diſſentientes circa fluxum hepaticum.

1 *Adſerere, in omni fluxu hepatico conuenire ſtyptica.*

2 *Adſerere, in fluxu hepatico tenuẽ uictum non eſſe exhibendum.*

3 *Adſerere, fluxum hepaticum eſſe facilis curationis.*

Confutatio diſſentientium circa fluxum hepaticum.

Impugnat primùm Auic. 16 *tertij, de cura eius, ubi inquit:* Illud *quod cadit de errore in hoc eſt, ut dentur illi qui habet fluxum hepaticum oppilatiuum, medicinæ conſtipatiuæ, addentes in oppilationem, ipſam confortantes ut ſtringant materiam, & id ad errorem maximum perducit.*

Ad ſecundum reſpondet Conciliator *differentia* 202 *dicens:* Sunt *quidam modernorum qui in hac paßione præcipiunt non eſſe diætam tenuem exhibendam, cuius contrarium*

indicat Auic. dicens, In aſſumptione aſſellationis hepaticæ plurimum eſt, ut non appropinquet panis, quia hepar non recipit ipſum, imò rectius eſt, ut ſit contentus aqua ſauic bis in die, &c. Igitur iuxta Conciliatorem & Auic. tenuis uictus cõuenit, & nõ ecõtra, &c.

Ad tertiũ, *Haly abbas. 7. practicæ, Dyſenteriæ hepaticæ medela perdifficilis eſt, & perpauci liberantur ab ea. & ſubdit, Multi enim parum cognoſcunt hepatis debilitatem & eius cauſam. Galen. 5. de loc. aff. quoſdam cognouiſſe ait, quibus fluxus hepaticus acciderat ex debilitate hepatis, & periìſſe ex pauca curatione. Præterea authores ſuccinctam huius morbi cauſam idcirco ſcribunt, quia parum fidunt de eius ſalute, & ſic potius eſt incurabilis, quàm curabilis, &c.*

De tineſmo, id eſt inteſtinali fluxu.

Tineſmus, *eſt mala recti inteſtini diſpoſitio, in qua egerendi prompta quædam cupiditas cum gemitu ac conatu ægri adeſt, paucis admodum ſequentibus excremẽtis muſcoſis ac ſanguineis.* Hic *duplex eſt, uerus &*

mendoſus. Verus, quum cauſam ſui recto inteſtino affixam tenet. Mendoſus, quum cauſa non eſt fixa, ſed aliunde ueniens eum producit, ſicuti materia fluens per inteſtina ad anum, &c.

Loci conſentientes de tineſmo.

Gal. *lib. fini. med.* Tineſmus *eſt diſpoſitio recti inteſtini ad partes inferiores pertinens, in qua impetus cupiditatéſque deſidendi plures, ſed paucæ excretiones ſequuntur, &c.* Aet. *ſer.* 9. *cap.* 43, Tineſmus *eſt egerendi promptitudo, quæ differri ac deuitari non poteſt, nihil tamen præterquam pauca cruẽtum aſpectum habentia propellens, &c.* Lege de *hac re* Paul. *lib.* 3. *cap.* 41. Et Galen. 6. *de loc. aff. cap.* 1. *ibi,* At *ulcera quæ recto inteſtino oriuntur, &c. lege etiam* Mar. Cat. & Arcul. Auic. 16. *tra.* 2. *cap.* 16, Primùm *oportet te ſcire indiſpoſitionem tineſmi, an ſit tineſmus uerus, an tineſmus mendoſus, &c.*

De cauſis tineſmi.

In *genere conſiderandum, num cauſa in lõganone exiſtat uel à ſupernis partibus deſcendat.* Si *cauſa erit fixa in recto inteſti-*

no, tunc erit uel inflammatio, uel ulcus corrodens, uel fistula, uel occultæ hæmorrhoides, uel ragadiæ, uel abscessus durus. Si uerò à supernis partibus defluat, uel erit humor impactus pungens ac stimulans, ut pituitosus, salsus, biliosus, aut atrabilaris adustus: uel erunt cibi acuti, salsi, uiscosi, uel pharmacum acutum mordax, aut suppositoriū acre, uel mala intēperies frigida absque alio complexu, &c.

Loci consentientes de causis tinesmi.

Paul. lib. 3. ca. 41, Causa tinesmi est inflāmatio in longanone facta cum molli ac laxo tumore, quod œdema uocāt, quæ stercoris insidētis suspicionē præbet, quod exitū quærat. Auic. 16. tra. 1, Et causa Zair, id est, tinesmi, aut est apostema calidū aut durū, aut mollificatio lacerti, aut tensio ex qua lacertus impeditur ab operatione sua, aut superfluitas salsa, aut baurachia, aut chylus grossus, aut cholera ingrediens, aut frigus adueniens, aut lōgitudo sessionis super durū, aut crassities fæcis, aut eius durities, aut hæmorrhoides, aut fi

ſtula, aut ragadiæ, aut rugitus, aut corroſio, aut grauitas ſenſata, &c. lege Arcul. & alios, &c.

De ſignis tineſmi.

Signa quòd adſit tineſmus ſunt deſidendi cupiditas cum conatu ad excernendum, ubi primum pingue, deinde muſcoſum & cruentum egeritur. Signa inflammationis uel abſceſſus ſunt, grauitas, dolórque continuus, qui nec emißione ſtercoris remouetur, excrementáque difficulter excernuntur, mollientia & anodina ualde conferunt, alijs in contrarium lædentibus. Signa ulceris ſumuntur à præcedentibus rebus, ut ab humoribus ulcerantibus, ſicut in dyſenteria: aut à fluxu flauo, praſino, & nigro præcedente: aut ex abſceſſu ad uomicam deueniente, aut ex pharmaco exulcerante iam aſſumpto. Signa fiſtulæ & hæmorrhoidarum uel ragadiarum cognoſcentur ex his quæ ſuis in locis dicentur. Signa humorum ſunt, quia ſi à bile efficiatur tineſmus, cognoſcetur ex uictu præcedente, bilem multiplicante, & ex alijs bilem indicantibus, ſicut ex punctione in recto inteſtino, ex flauis

excrementis, & quòd à calidis læditur, &c. Si pituita, cognoscitur à pituitosis excrementis, à pruritu in intestino recto, & ab aliis pituitam indicantibus. Si ab intemperie frigida absque alio complexu, aderit desidendi uolũtas & conatus ad excernendum, sed nihil egreditur, à calidis deinceps iuuatur. Si à flatu incluso, tunc indicium erit, quòd emisso flatu statim tinesmus cessat, & retento augetur, &c.

Loci consentientes de signis tinesmi.

Aet. serm. 9. cap. 43, In principio si grauis distensionis sensus circa imum uentrem fiat, & maximè circa partem dextram, coniectare oportet stercorum multitudinem in cæco intestino insitam esse, &c. Galen. nulla alia signa ponit præter quædam communia, quæ sunt desidendi cupiditas cum conatu ad excernendum, ubi primò pingue, deinde cruentum egeritur, &c. Auicen. 16. cap. 3. multa signa affert, ibi: Tinesmi autẽ diuisiones significant id quod egreditur, &c. Vide in hoc Razen 8. comment. & Arcul. 9. Almans.

De curatione tineſmi.

Si cauſa tineſmi fuerit bilis uel pituita ſalſa, tunc clyſteris lauatiuis indiget: ſed primùm prohibeatur cauſa antecedens cum diuerſionibus & euacuationibus, deinde cauſa coniuncta remoueatur cum clyſtere ex aqua hordacea Zuch. & uitellis ouorum in cauſa calida parato, aut in frigida, cũ rhodomelle, aqua cicerum, ſero caprino, &c. Quòd ſi ab inflammatione uel ab alio abſceſſu fieret tineſmus, conſiderandum num per uiam defluxus fiat, & tũc fluxus cauſam euacuatione & diuerſione, ſi opus fuerit, amputabimus. Euacuatio fiet per ſectionem uenæ uel cum pharmaco leniente. Diuerſio fiet cum urinam uel ſudorem prouocantibus, cum cucurbitulis, frictionibus, &c. In cauſa coniũcta ſi fuerit calida, in principio repellendũ cum anodinis, ut cum oleo roſaceo, myrthino: & in cauſa frigida, cum oleo camomillino, anethino, ſyſamino. In augmento repellentibus calida reſoluentia & emollientia addantur, quale eſt oleum liliorum alborum, adeps renum capræ, bdellium, butyrum. Quód ſi ab

ulcere fiat tinesmus, tunc eductis primùm si quæ fuerint fæcibus, ulcus abstergatur cum hydromelle, uel rhodomelle: uel si putredo cogat, addatur aqua salsa, uel decoctio aluminis, quibus interdum addi potest unguenti Ægyptiaci uncia una: quo deinde repurgato, tunc his, quæ ad cicatricem perducunt, opus erit. Si uerò fiat à fæcibus siccis, curetur cum emollientibus sæpe reiteratis. Si à mala intemperie frigida, cum calefacientibus tam in uictu, quàm in medicamine exhibitis. Si ab intemperie calida, cum refrigerantibus anodinis. Si à flatu, per ea quæ flatum resoluunt. Quòd si dolor magis urgeat, nec per anodina cessare uelit, tunc urgente necessitate ad soporifera ueniendum, inter quæ laudatur suppositorium de licio, filo tamẽ appẽsum, ut ad libitum possit remoueri, item athanasiæ Nicolai ℥.i, &c.

Loci consentientes de cura tinesmi.

Aet. serm. 9. cap. 43, Si impacta fuerit stercorũ multitudo in cæco intestino, tollẽda erit cum emollientibus clysteribus, ut furfurũ deco

cto, fœnugræci, melle, oleo, &c. lege eum fusius. Auic. 16. tra. 2. cap. 16, Si fuerit fæx sicca, cura cum clysteribus lenitiuis. Si fuerit caliditas, indigebis eis quæ sunt caßia, fistula & syrup. uiolaceus. Si fuerit causa frigus adueniens, cum potionibus & clysteribus calidis, &c. Et si fuerit causa apostema calidum, stude in retinendo id quod currit ad apostema, & curetur in principio sui cum phlebotomia & cũ minoratione cibi, &c. lege eum fusius: lege etiam Arcul. 9. almans. & Marc. Catin. & reliquos practicãtes. Serapio, Cura tenasmonis uertitur ad causam & ad morbũ. Ad causam triplex intẽtio: Prima, prohibitio materiæ imbibitæ in intestino. Secunda, eius resolutio. Tertia, est sedatio acuitatis materiæ, & æquatio malæ complexionis eius, &c. Razes lib. diuis. cap. 72, In fine, inquit, iuuantur habentes tenasmonẽ suppositione collyrij plusquam reliquis curationibus, &c.

Obseruationes in curatione.

Arcul. 9. almãs, Clysteria communiter debent esse paucæ quãtitatis, ut decem uel duo-

decim uncijs: nõ enim oportet ut trãseant ultra intestinum rectum, & cum hoc melius retinentur. Item collyria sint usque ad digitos septem. Auic. 16. tra. 2. cap. 16, *Et scias quòd frigus facit tenasmon in pluribus horis.* B. *Quia materiam frigidam siue calidam impingi illic cogit.* Arcul. *Sint omnia cibaria humida, insipida, paucæ dulcedinis, uitẽtur sicca, amara, acria, salsa, acetosa, & quæcũque fæcem exiccant & exasperant.* Vide Auic. ibi, *Et quum eum cibas, &c.*

Inducentia ac cõferentia tinesmo.

Inducunt tinesmũ, colocynthis, euphorbiũ, sarcocolla, scamoniũ. Cõferũt tinesmo adeps porci, capræ clysterizatus, balaustia, bdellium, braßica, cauda equina, colophoniæ suffumigium, fœnugræcum, ferruginis cum aceto suffumigium, gũmi Arab. ius galli ueteris, piscium, charabe, lac asini, litium, lini semen coctum cum oleo ros. malua, meu, eneasma, nasturtium, myrrha cũ olibano & croco, oleum persicorum, origanum, pini cortex, porrum, psylium, sauina, spica storacis, suffumigium

phlomos, therebentina, ruta, confectio de storace Mes. electuarium nigrum Haly. 16. ant. Micleta Auic. 4. 5. Troc. de Almezereon, de balaustijs Auic. 8. quinti, &c.

De prognosticis tinesmi.

Razes 8. com. Tinesmus plurimum fit post dysenteriã, & quod non fit post dysenteriam est leuioris curæ: idem adserit Auic. dicens: Facilius est id quod nõ succedit dysenteriæ. Hip. aph. 1, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐπιγενόμενος ἐκτρῶσαι ποιέει. *id est, Mulierẽ in utero habentẽ tinesmus innatus abortire facit, qui aphor. tantũ in translatione Constantini inuenitur, nulla nec à Theodoro, nec à Leonicено facta mentione. Auic. 16. tra. 1. cap. 2, Et singultus quum accidit habẽtibus fluxũ uentris, & propriè habentibus tinesmũ, est significatio mala, significans siccitatẽ facientẽ arefactionem, &c.*

De doloribus in genere.

Altius nunc exordiar de doloribus in genere aliquid demõstrans, deinde ad morbum colicum me conferam. Dolor est tristis sensa-

tio à ſubita ac uiolenta mutatione facta, & tantummodo ad tactũ, & non ad alium ſenſum. Dolorum igitur differentiæ ſumuntur à loco, ut ſi dolor ſit in omnibus inteſtinis, uel in eorum parte. Si uerò ſit in omnibus, tunc erit uel cum motu, uel cum quiete. Si cum motu, erit tertiò: ſi cum quiete, uocabitur nomine generis, dolor. At ſi ſit in parte, uel erit remiſſus, & uocatur ab Auic. punctio, uel intenſus, & in craßis inteſtinis, & erit colica diſpoſitio. Si in gracilibus, erit ileus ſiue uoluolus. Rurſus dolorum ſpecies ſunt ſex, ſcilicet punctoria, grauis, ſtimulans, extenſiua, pulſatilis, & ulceroſa. Punctorius dolor circa membranas potißimùm cõſiſtit. Grauis circa hepar, lien, renes. Stimulãs circa partem oßibus uicinam, & in cute fieri poteſt. Extenſiuus pertinet ad partes, quibus nullæ ſunt arteriæ, ut membranæ, cutis, adenes, quibus nullæ inſunt arteriæ: nam inflammatæ extenſiuo tantùm dolore uexantur. Pulſatilis circa ipſas arterias uel in partibus ipſas continentibus, & in inflammationibus conſiſtit. Vlceroſus non ſolùm ad cutem, ſed ad imas quoque partes

uelut ad oſſa extenditur.

Cauſæ horum ſunt, quia punctorius, ulceroſus & ſtimulans fiunt à bilioſo uel pituitoſo humore ſalſo, aut à corrupto ſanguine, aut à uermibus ſuis aculeis pungentibus, aut à quopiam ulcere. Grauis uerò extenſiuus ac pulſatorius à materia pituitoſa, craſſa, uel ab atra bile grauante & extendente, uel à flatu incluſo, aut à copia alicuius materiæ extendentis, &c.

Loci conſentientes de doloribus in genere.

De diff. doloris lege Gal. 12. meth. cap. 7, Item de elementis primo. Item in lib. de placitis Hippoc. & Platonis. Quod ad ſenſum pertineat, lege Gal. in lib. de cõſtit. art. med. cap. 8. Item de inæquali intemperie cap. 3. Item 3. de ſympt. diff. cap. 3. De diff. dolorum Auic. Arcul. & pleroſque alios practicantes. De ſpeciebus dolorum, lege Gal. 2. de loc. aff. cap. 3. 7. & 8 ubi loquitur de morbo colico.

De dolore colico.

Morbus inteſtini plenioris, quem Græci

colicon uocãt, nihil aliud est quàm dolor satis intensus in intestinis craßis, maximéque in colo uocato, cum quo ea quæ à natura ad inferiora expelluntur, difficulter exeunt, ut sunt humores, excrementa, uermes, flatus.

Loci consentientes de dolore colico.

Gal.lib.finit.med. Colica dispositio est cõstitutio plenioris intestini diuturna, in qua spatijs temporis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates spirandi, sudores, perfrictionésque adoriuntur. Auicen.16.Tra.3. cap.6, Colica est paßio integra, intestinalis, dolorosa, cum qua fit difficilis exitus eius quod egreditur per naturam, &c.

De causis doloris colici.

Causæ uel per se, uel per consensum fiunt. Per se binæ sunt, altera à mala intemperie cal.frig.sicca, non autem humida, quum per se dolorem non efficiat: altera à soluta continuitate. Intẽperies calida dupliciter colicam efficit, uel nimis calefaciendo, uel nimis resoluendo & fæces exiccando. Frigida uel obstruendo, uel facultatem expulsoriam

imbecillem reddendo. Soluta continuitas fit ab incisione, exesione, fractione, tensione, & tunc uel ab humore acri, uel multo, uel flatu, uermibus & abscessu. Causæ per cōsensum fiunt uel à uentriculo humores uel flatus aggregante, uel ab hepate, uel liene, materias ad intestina expellente, uel à renibus lapidem patientibus, uel à uesica, aut utero abscessum patiēte, aut à toto, sicuti in febribus, quum ex uenis ad intestina humores extruduntur, &c.

Loci consentientes de causis doloris colici.

Gal. 12. meth. cap. 7, Porrò naturalis notitia nos docet, uitium id corporis ex quo sit doliturum aut continuitatis diuisionem esse, aut alterationem aliquam. Primum illud speculabimur, cuiusnā naturæ esse debeat, quod continuitatem soluit: necesse igitur est quòd sit uel ructio, uel contusio, uel erosio, &c. Et in art. med. cap. de sig. Thorac. Dolor quencunque obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationem ostendit, soluitur cōtinuitas incisione, exesio-

ne, fractione, tensione: alteratur substãtia à caliditate, frigiditate, &c. lege etiã Gal. 2. de loc. aff. cap. 5. Paul. lib. 3. cap. 47, Dolores grauißimi fiũt plures ob causas: uel enim à crasso & pituitoso humore intra uenas subsidente, uel à spiritu craßiori flatuosóque exitum non habente, aut ab intestini inflammatione, uel ab ulceribus ac mordacibus succis infestãtibus, &c. Lege de his Gal. 4. de loc. aff. cap. 7. ibi, Plures sunt dispositiones, quas per uehementes motus dolor comitatur, &c. Et Auic. 16. tra. 3. cap. 8. has causas etiã enumerat, & multifacit obstructionẽ, ex qua fieri colicã asserit. Vide illũ fusius. Vide etiã de causis spiritus flatuosi Gal. 12. meth. cap. ult. ubi à duplici causa fieri inquit, &c.

De signis doloris colici.

Indicia incipiẽtis colicæ sunt, quia primũ minimũ quid excernitur, cõsuetudóq; excernẽdi uariatur, appetitus minuitur: quum uerò ad incrementum tendit, dolores crescunt, aluus siccior euadit, ita ut flatus ne quidem egredi poßit. Vigiliæ sitisq; multiplicãtur, & si quid excernitur, simile bubulo stercori cer-

nitur: quũ uerò ad salutẽ tẽdit, excremẽta ac flatus exire incipiunt, dolor de loco ad locum mutatur, nec adeò frequens est, sed per enæmata remittitur. Si uerò ad mortem tendat, dolor est intẽsißimus, non minuitur, non remittitur, nil excernitur, uomitus ad uomitum succedit, sudor frigidus apparet, &c. Signa distinguẽtia colicam à nephrit sumuntur à quantitate, à loco, à motu, ab exeuntibus, à causis præcedẽtibus, à quantitate: quoniam nephriticus dolor paruũ occupat spacium, colicus quàm maximũ: nam totum uentrem & stomachũ obtinet. A' loco, quoniam nephriticus in renibus, colicus paulò altiori loco continetur. A' motu, quoniã colicus ad plures partes mouetur, nephriticus fixus ac immobilis permanet. Ab exeuntibus, quoniam in colico fæces retinentur, sed non in nephritico, uerùm arenosa materia in urinis apparet. A' causis præcedentibus, quia in colico deijcitur appetitus, nausea & uomitus fiunt grauiores: sed in nephritico non ita, sed præceßit urina arenosa uel crassa. Signa interstinguẽtia colicũ à dolore uteri sunt, quia ad

inferiora, uelut ad pubẽ & coxas dolor uteri, ſed colicus ad ſuperiora magis tẽdit: item in dolore uteri præceſſerũt mẽſiũ ſuppreſſiones, & ſi aluus leniatur, ac fæces educãtur, nõ ceſſat: at colicus habita ſede placatur. Item in dolore uteri mulieres ſuffocari uidentur ex uaporibus eleuatis, quod colicæ non accidit, &c. Signa humorũ colicæ ſumũtur ab ætate, regione, tempore, uictu præcedẽte & ſimilibus. Signa pituitoſæ colicæ habẽtur, ſi uictus pituitã generãs, ſi ſenilis uel puerilis ætas, ſi hyems, ſi regio frigida & humida præceſſerunt, ſi ſatietas, cruditas, ocium, ſi adſit grauitas, ſi obtuſus dolor, ſi lõgioris moræ abſq; dubio colicã pituitoſam eſſe cõijcies. Caue tamẽ ne interdũ ex ſiti & inflãmatione & urina rubea decipiaris, tanquã colicã calidã putans, ut inquit Auic. quoniã illud cõmune eſt omnibus colicis. Signa flatuoſæ colicæ ſunt, quia præceſſerunt cauſæ flatus, ſicut potus aquæ frigidæ, holera, fructus, ructus, extenſio, nulla adeſt grauitas ſicut in pituitoſa. Interdum etiam inflatio manu percipitur, nec egredientibus humoribus dolor miteſcit, eò

quòd in tunicis crassus flatus retinetur. Signa colicæ ab inflammatione sunt, tumor, durities tẽsiua, dolor cõtinuus extendens, grauis permanans ac pulsans, febris acuta, sitis, uigilia, & interdum urinæ retẽtio: similiter cum stercore ob abscessum uias comprimente.

Loci consentientes de signis doloris colici.

Gal. 2. de loc. aff. cap. 5, *Protinus affecto colo inflatio quædã & extẽsio, & flatus cõplures, & tormina, & excrementa flatibus plena uidebuntur, quæ stercori bubulo similentur: quinetiam cibi tum cupiditas, tũ concoctio deterior euadit, &c.* Lege Auicen. 16. tra. 3. cap. 7. *ubi de signis colicæ absolutæ agit, & inuenies quæcunque à me sub breuitate enarrata sunt.* Lege etiam Razen in 9. almans. cap. de doloribus uẽtris, & ibi etiam Arcul. Gal. 6. de loc. aff. cap. 1. & 2. ponit *signa interstinguentia colicum à nephritico, ibi,* Primùm *uomitus & nausea urgent, sed grauiores, & magis aßidui dolente colo, &c.* Lege etiam Auic. 16. tra. 3. cap. 10. Paul.

lib.3. cap.43, Qui ex humore pituitoso laborant per totum abdomen, ac si pertunderetur colon, in alto excruciātur: adsunt tormina, ructus, nausea, uomitus potißimùm pituitæ, aluus retinetur: præceßit continuus ciborum frigidorum craßique succi usus, satietas, cruditas, ociū, &c. Lege Auic.16. *tra. 3. cap.*11. *ibi, Quandoque significat colicam phlegma. anteceßio causarum phlegmatis ex satietate nauseatiua, & ex speciebus ciborum, & ætas, & regio, & hora, &c.* Lege Gal.12.*meth.cap.ult. nā multa indicia declarat, dum curam aggreditur.*

De cura doloris colici.

Omnis *dolor in genere curā admittit dupliciter: primò remouendo eius causam, qua ablata dolor euanescit, sed quia in ablatione causæ plura requirūtur, ut sunt humorum præparatio, reuulsio, resolutio, & euacuatio, quæ morā ad lōgū tēpus trahūt, idcirco alia insurgit curādi intētio, quæ est doloris remotio cū anodinis ex caliditate ac humiditate temperata constantibus, ex quibus plerunque*

mala intẽperies illius membri aufertur, quibus etiam non proficientibus tertia medendi intẽtio oritur, quæ dolorẽ cũ narcoticis mẽbra stupefaciẽdo remouet, alijs præsertim nõ iuuãtibus. Si igitur inducias dederit dolor, ab ablatione causæ incipiemus: si minus, sed intensißimè, ægrũ cruciet, cũ secunda intẽtione procedemus, scilicet cũ anodinis dolorem mitigantibus, quæ tum intrinsecus cum extrinsecus applicari possunt: in quorũ numero laudantur enæmata anodina & lenitiua, sicut ex decocto camomillæ, anethi, melliloti, semine lini, fœnugræci, maluæ, althea cum uncia caßiæ extractæ, & tantundem zuchari cum oleo de semine lini, butyro, &c. Conueniunt etiã iura pinguia cũ croco, aqua decoctionis camomillæ, &c. Extrinsecus cõueniũt inũctiones, cataplasmata, fotus, balnea, quæ parari possunt ex oleis camomillæ, anethi, &c. cataplasmata ex rebus anodinis, &c. quæ omnia nisi contulerint, ad narcotica transeundum, inter quæ debilior est egethea, quæ stupefacit & resoluit, parum ualidior athanasia, ualentius est philonium. A` proprietate cu-

rant colicam, stercus lupi, ossa mespilorum, castoreum, lūbrici terrestres pulverizati. Cura colicæ pituitosæ quinque intentiones requirit: prima est uentris lenitio, secunda est humorum digestio, tertia est euacuatio, quarta residui resolutio ac membrorum roboratio, quæ intentiones non solùm in pituitosa, sed etiam in biliosa & melancholica conducūt. Vētris igitur lenitio perficitur per lenientia, qualia sunt clysteria cum caßia, zucharo, hiera simpl. &c. Digestio fieri potest cum syr. de duabus rad. bisantino, oximelle simpl. & rhodomelle, modò materia sit uiscosa ac crassa. Euacuatio perficitur cū hiera simpl. cum diaphinicone, &c. Et nota quòd materia in uijs ductuum existens, absque alia præparatione euacuari debet, iuxta duo carmina à Iacobo Foroiuliensi posita, quæ sunt,

Synocha cum colica phrenesi squinantis & anthrax,
Materias crudas euacuare iubent.

Resolutio residui fit cum oleis rutæ, liliorum alborum, camomillæ, in quibus concocta

ſint cyminum, fœniculum, abrotanum, pulegium, aniſum, &c. uel fiat cũ electuarijs calidis, ut cũ diamuſco, electuario de baccis lauri, aromatico roſ. diagalãga, diacymino, &c. Cibaria ſint in colica lenientia ac roborãtia ob appetitus imbecillitatem, ſintque calidiora & ſicciora in frigidis doloribus, qualia ſunt porra & allia : ſed ab initio morbi ieiunare oportet: in ſequentibus diebus cibaria ſint boni ſucci, uitentur cruditas & ſatietas. In doloribus à materia acri, uictus ſit humidior & frigidior, uitentur acria tam in cibo quàm in potu, uitentur etiam in genere omnia holera, legumina, graueolentia, &c. Conueniunt aqua carnis, uitelli ouorum, medulla panis in uino caricæ & paſſulæ, &c. Cura fæcum ſiccarum perficitur cum lubricantibus ac mollientibus, ut cũ clyſteribus ex camomilla, anetho, althea, uiolis, fœnugræco, cum oleo amygd. dulcium, butyro, &c. uel cum iure galli, in quo coquantur tamarindi, ſebeſten, &c. Cura inflammationis in colica eſt, ut primùm ſanguis mittatur à uena cubiti: ſecundò conſiderandum, num inflamma-

tio ad ſuppurationem uel ad reſolutionem tendat. Si ad reſolutionem, in primis repercutientia in incremento, reſoluentia cum repercuſsiuis & mollientibus, in ſtatu, diſcutiẽtia cum mollientibus conueniunt. Si ad ſuppurationem, tunc ſuppuratio adiuuanda, deinde ad uomitum irritanda. Quæ rupta abſtergentibus primò, & lenientibus, deinde conglutinatione indiget.

Cura flatuoſæ colicæ conſiſtit tantùm in reſoluentibus flatum, qui ſi habeat materiã fouẽtem, frigidam, obſtruẽtem, primò abſtergentibus lenientibúſque clyſterijs, deinde incidentibus ac attenuantibus: & de obſtruentibus indiget, quibus peractis educatur materia fouens, deinde reſoluatur flatus.

Loci conſentientes de cura doloris colici.

De cura in genere lege Arcul. & Mar. Cat. De cura pituitoſæ colicæ lege Galen. 12. meth. cap. 8. ibi, Dolores igitur, quos humor craſſus excitauit, &c. Et de cura bilioſæ, ibi, Sin mordẽs humor ſit qui affligit, &c. Et de cura ex inflammatione facta, ibi in eodem

loco, Si ſanguinis abundantia ſit, quòd diſtendat, uelut in phlegmone fieri ſolet, protinus ubi uires ægri ualentes fuerint, ſanguis mittendus eſt, &c. Et de cura flatuoſæ etiam mentionem facit, ibi, Pari ratione qui ex flatuoſo ſpiritu, &c. Auic. 16. tra. 4. cap. 2. etiam curam habet ibi, Curatio uera eſt inciſio cauſæ, &c. Lege Paul. & Aet. fuſius de hac re. De cibarijs loquitur Auic. 16. tra. 4. cap. 28, & 27. ibi, Colici indigent cibo leniente & roborante ob imbecillitatem appetitus, &c. Lege etiam Paul. lib. 3. ca. 43. ibi, In doloribus frigidis uictus ſit calidior & ſiccior, & per initia morbi à cibo abſtinendum: deinde acria aſſumantur, ut porra & allia, in ſequētibus ſint boni ſucci, cōcoctu facilia, &c. lege Aet. ſer. 9 cap. 30. particularem de uictu mentionem facientem. Lege etiā Razen in diuiſ ibi, Quū ſedatur dolor, &c.

Obſeruationes in victu.

Auic. 16. tra. 4. cap. 1, In regimine colicæ interdicatur repletio, & ſi qua ſit, per uomitum expellatur, item ſitis toleretur, aut ſi abſtinere nequeat, bibat parum, &c.

Obſeruationes in curatione.

Marc. Cat. *Oportet aduertere ne differatur cura colicæ, quia eſt dolor intentiſsimus, citò uirtutem proſternens, &c.*

Obſeruationes de ſoluentibus pharmacis.

Auic. loc. cit. *Cauendum ne in principio pharmacum ualde ſolutiuum exhibeatur: nã humores & ſchibalæ ſunt plures, & fortè penetrare non poſſunt, ſed incipiendũ à lenientibus ac lubricantibus, &c.* 2. *In tribus caſibus medicamenta ualde ſoluentia exhiberi debent.* Primus, *ſi materia antecedens in cõiunctam cauſam tranſeat, ut ſi à uenis ad inteſtina.* Secundus, *ſi humores adeò craßi exiſtant, qui nec clyſterys, uel leui pharmaco educi poßint.* Tertius, *ſi uſqueadeò uehemẽs ſit obſtructio, ut nullo pacto per prædicta aperiri poßit: item nullo modo hieræ addatur agaricus, nam facit eam retineri & profundari, &c.*

Obſeruationes in clyſteribus.

Auic. loc. cit. *Debemus eſſe contenti de clyſteribus, quoniam à longinquis partibus non*

attrahunt, nec humores commouent, nec febrē excitant, sicut pharmaca solutiua: præterea clysteres absque nocumento reiterari possunt. 2. Si clysteres acuti non soluunt, supersedēdū donec concocta sit materia: quādoque enim hepati, cordi & capiti sua acredine nocent. 3. Non fiant clysteres, si quid crudi fuerit in uentriculo, ne ad inferiora trahatur: & hoc aduerte propter eos, qui in omni colica & in omnibus horis enæmata imponi iubent. Mar. Cat. Si in intestinis causetur excoriatio, non debemus fortia & acuta clysteria administrare: sed loco eorum lauatiua, & dolorem sedātia. 2. Quòd æger se taliter debet situare, ut clysteria declinent ad locum doloris. 3. Quòd reiterāda sunt pluries. 4. Quòd suppositoria debent esse longa ad mensuram septē digitorum, ut uirtus eorum possit longius cōmunicari, &c.

Obseruationes de narcoticis.

Mar. Catin. Non debemus narcotica à principio approximare, sed quando alia non sufficiunt: quia ex his materia infrigidatur ac incrassatur, si fuerit frigida, si oppilatiua,

magis oppilabitur: si uẽtositas, magis incrassabitur. Hoc idem sensit Gal. 12. *meth. cap.* 8. *ibi*, Cauendus *est magnopere in affectibus qui à craßis & glutinosis humoribus fiunt, &c.* Item *dixit quòd extrinsecus hæc adhibẽtur, & si intrinsecus præbeantur, sint bene rectificata, &c.*

Obseruationes de balneis & fomentis.

Auic. 16. *tra.* 4. *cap* 1, Cauẽdum *ne caput uapores balneorum & fomentationum suscipiat, & hoc cũ frigidis applicitis.* Mar. Cat. Non *debemus uti fortibus calefactiuis, neque fortibus resoluentibus, ubi stet repletio materierum: nam augent dolorem, & materias crassas subtiliant, & in uentositatem conuertunt, nec competit remedium de allio à* Gal. 7. *meth. cap.* 15. *descriptum, nisi sit minorata materia.*

Nocentia & conferentia dolori colico.

Inducunt *colicam aqua aluminosa, capita animalium, caseus, usus citri, citonia põtica, cucurbita, faba, fungi, granatũ syluestre, lac*

omne, melones, menta, hordeum, pyra, tubera, &c. Conferunt ad colicam *amygdalæ amaræ & dulces, apium, betonica, calamentum, chamæleonta, cartamus, catapoſia, caßia, fiſtula, centaurea, colocynthis, enula, eſula, euphorbium, galãga, galerita, auis carduelis, gith, ius galli decrepiti, hyoſciam⁹, laurus, limaciæ, matricaria, myrobalani, chebuli, naſturtiũ, ozimũ, cyclamẽ, polypodiũ, radix piperis, ruta, ſagapenum, ſiſamus, ſtercus canis, capræ, colũbi, lupi, porci, urtica, aqua mellis ferrea, diaphinicon, electuarium de baccis lauri, diapraſium* Nic. *diacitoniten laxatiuum, diaciminum, electuarium indum, eleſcoph, phylonium* Rom. *oleum de carthamo, laurinum, rutaceum, de piperibus, nardinum, liliorum, pilulæ iliacæ almans. fœtidæ maiores* Meſ. *ſagenea* Auic. *theodoricon magnum* Auic. *theriaca magna, troc. de uiolis, troc. de epithimo.*

De prognoſticis doloris colicis.

Hippoc. *prognoſt.* 2. *cap.* 13, Dolores *qui cum febre affligunt circa lumbos & inferas ſedes, ſi præcordia attigerint, inferas ſedes*

relinquẽtes, exitiales admodum sunt: sed considerãda sunt alia signa: nam si quod horũ prauum fuerit, desperandus est æger. B. Intellige de his quæ symptomaticè mouentur ab una parte ad aliam. Hippoc. aphor. 2. apho. 6, Quicunque dolentes parte aliqua corporis dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat. B. Id est, quicunque dolet, & doloris qualitatem non sentit, hic sensu ægrotat: nõ refert si sensum uel γνώμην, uel animã dixeris. Et apho. 6. aphor. 7, Dolores uentris sublimes, leuiores: qui uerò non sublimes, fortiores. B. Nota non secundum corporis longitudinem intelligi Hippoc. sed secundum profunditatem, id est, non secundum infimam & supremam corporis partem, sed secundum exteriorem & interiorem, &c. Et aphor. 6. apho. 40, Quibus dolor circa præcordia fit absque inflammatione, ijs febris superueniens morbum soluit. Et aphor. 7. aphor. 26, In forti dolore uẽtris partium extremarum frigiditas, malum. B. Frigiditas fit uel ab inflammatione, uel ob caloris innati defectũ (deficit calor, uel quia extinguitur, uel quia à multitudine suffoca-

tur) uel ob dolorem uehementem medias corporis partes occupantem, ad quē natura cōtracta cum ſanguine partes extremas tanquam exangues relinquit. Et aphor. 7. apho. 22, À uentris dolore diuturno ſuppuratio. Et aphor. 4. aphor. 11, Quibus tormina & circa umbilicum labores & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter ſoluitur, in aquā intercutem ſiccam firmatur ſiue ἱδρύεται. Gal. 12. meth. cap. ult. Colica quæ à ſiccitate contingit, inſanabilis eſt: cuius rationem poſtea ipſe reddit: lege eum. Auic. 16. tra. 3. cap. 8. & 9, Si colica erit incolumis retentio, non erit uehemens, & dolor mutabitur, & patiens ex adminiſtratione clyſteriorum ob exitum flatus & excrementi quietem inueniet. Si uerò fuerit mortalis, aderunt fortitudo doloris, uomitus, ad uomitum, ſudor frigidus, extremitatum frigus, rationis turbatio, ſpaſmus & retentio excremētorum: & ſi ueſtigium nigrum, uel bothor apparuerint, poſtridie moriuntur, &c.

De ileos.

Ileos, quem Latini uoluulum uocāt, eſt te-

nuium inteſtinorum dolor uehementiſsimus, cum quo excrementorum per ſeceſſum difficilis fit exitus, &c.

Loci conſentientes de ileos.

Gal. aph. 6. com. 44, Ileos eſt inteſtinorũ tenuium paſsio, in qua ob interclusam inferiorem uiam nulla excrementa inferius excernuntur. Aet. ſer. 9, Voluulus eſt inteſtinorum affectio lethalem dolorẽ inferens. Gal. 6. de loc. aff. cap. 1, Hunc ileon, id eſt, uoluulũ uocant, nonnulli etiam chordapſon, quum ſcilicet tumor aliquis eminet in tenuiũ inteſtinorum parte, ut uideatur inteſtinũ chordarũ ſimilitudine conuolutum. B. Chordapſon ab Aet. exponitur inteſtinorum emollitio, quæ fieri dicitur, quoties admota manu durities tactui ſuccumbit: ſed quoniam emollitio, ſi durities adſit, intelligere nequeo, Galeni expoſitio mihi magis placet. Vocatur etiam hic morbus à Celſo chordios.

De cauſa ileos.

Cauſa ileos eſt inteſtinorũ uel obſtructio, uel retẽtricis facultatis fortitudo & attractricis, uel potio frigida, uel ĩteſtinorũ deſcẽſus in

scrotum. Obstructio deinde fit uel ab inflãmatione, uel à tumore duro, uel ab alio quopiam abscessu, uel ab excrementis siccis, uel ab alia intestinorum compreßione facta, aut à ueneni cuiuspiam potione, &c.

Loci consentientes de causis ileos.

Gal. apho. 6. comment. 44, *Visum est antiquioribus medicis, uel ab inflationibus, uel ab aridi stercoris obstructione huiuscemodi tenuium intestinorum affectus oriri.* Itidem *ait* 6. *de loc. aff. cap.* 1, Vide etiã Gal. 6. *de sympt. cau. ca.* 2. *ibi,* Fit *etiam ab humoribus præter naturam adeò intestina obstipantibus, &c.* Paul. *lib.* 3. *cap.* 44. & Aet. *ser.* 9. *cap.* 28, Fieri *uoluulum dicunt intestinis unà cum stercore in scrotum descendentibus: item ex plagis quibusdam, ex frigore uehementi, & ex aceruata frigidæ potione.* Auic. 16. *tr.* 4. *cap.* 29, Et *quandoque accidit propter potionem uenenorum facientium ileos.* Interdum *fit ex fortitudine uirtutis retentricis, nam gracilia intestina ob suam gracilitatem magis ad retinẽdũ sunt parata, quàm crassa.*

Vide Gal. 6. de sympto. cau. cap. 2. ibi, Quēadmodum stercus per lethales uoluulos, &c. Et Auic. loc. cit. uult quòd ileos ab hisdem et causis fiat, ac dictum est in colica. Haly Abb. lib. 9. cap. de col. enumerat primùm apostema calidum, obstructionem ex fimo sicco uel ex humore crasso, rupturam abdominis, priuationem ciborum, & potum lethiferi medicamenti, &c.

De signis ilei.

Signa ilei sunt dolor supra umbilicum, nihil ex fæcibus ad inferiora descēdit: Vomitus interdum fæcum, humorum & uermium: ructus inanes, fœtor oris & totius corporis, sequuntur etiam mala symptomata, qualis est tremor cordis, uigiliæ, animi defectus, frigus extremarum partium, sudor frigidus, urinæ difficultas. Signa ueneni sunt imbecillitas uirium, mollificatio & tremor cordis, nec ab alia causa ista fiunt. Signa inflammationis sunt dolor, durities fæcis, tumor, febris, &c. Signa interstinguentia ileum à colica sunt. 1. dolor uehementior quàm in colica. 2. locus ilei supremam umbilici partem occupat, co-

licæ infimam. 3. ileus magis tendit ad uomitum quàm colica, quum sit stomacho propinquior. 4. Ileus non iuuatur à clysteribus & suppositorijs, sicuti colica. 5. In ileo maiora sunt & grauiora symptomata, quàm in colica, sicuti syncopis, tristitia, &c.

Loci consentientes de signis ilei.

Galen. aph. 7. cō. 10, Primùm nihil in ileis ad inferiora descendit, & hoc est proprium & inseparabile indicium: uomitus non semper adest, nisi quando exitiales sunt, si uehementius distorqueātur, ascendit eis stercus & singultiunt, quidam desipiunt & conuelluntur compatiente neruorum principio paßioni uentriculi. Et 6. de loc. aff. ca. 1, Dolores uehemētißimi in sublimioribus intestinorū partibus eueniunt grauiter uomitionibus cruciantes, &c. Aet. ser. 9. c. 28, In principio adest dolor circunuolutus, uētriculi humiditas multa, exolutio, ructus inanes & nihil alleuiantes, murmura intestinorum, stercoris & flatus perfecta cohibitio: in uigore morbi, omnia sursum ferūtur, adest uomitus bilis & pi-

tuitæ, totius corporis frigiditas, spirandi difficultas, &c. De signis distinguentibus inter colicam & ileum lege Auic. 16. tra. 4. cap. 30. ibi, Amplius signa distinctionum colicæ cum signis ileos sumuntur, &c. Lege etiam de signis apostematum, ibi, Et factum ex apostemate, &c. Et nota hic in Auic. quod dicit, Et illic febris non erit, & tamen Gal. aphor. 6. comment. 44. inquit, Quãto maior ac grauior euadit, tanto maiorem febrem effici cõtingit, &c.

De curatione ileos.

Cura perficitur, ut dictum est, in colica per quatuor intentiones. Prima, cum regimine uitæ. 2. cum eius causæ ablatione. 3. cum euacuatione. 4. cum resolutione & roboratione. Victus igitur sit tenuior quàm qui dictus est in colica, sitque boni succi, &c. Ablatio causæ ita erit, ut si uenenum sit, danda erit opera ut uomitus prouocetur propinato calente oleo, uel aliquo iure pingui, demum theriaca exhibeatur, uel quidpiã aliud, prout species ueneni magis requirit. Si uerò in causa fuerit obstructio, procedatur tunc cum

dissecantibus ac attenuantibus pharmacis, deinde purgante pharmaco aluus soluatur. Si fuerit inflammatio, eadem erit cura ac dictum est in colica. Si causa sit descensus intestinorum in scrotum, tunc intestina ad suũ locum compellantur, & resupinato patiente fascia constringatur. Interim sectione uenæ opus est, tum ob uenarum meseraicarum copiam, tum ob uehementissimum dolorem: cætera fiant ac dictum est suprá.

Loci consentientes de cura ilei.

De prima intentione loquitur Aet. *ser.* 9. *cap.*28.*ibi*, *Cibi sint boni succi*, &c. *De secũda intentione loquitur* Paul.*lib.*3. *cap.* 44. *ibi*, *Qui ueneni causa ileon patiuntur, compellendi sunt ut aquæ calidæ potu euomant, deinde oleo calente propinato, uel iure aliquo pingui, deinde interpositis aliquibus diebus theriaca exhibeatur. Quòd si obstructio discutiatur purgante aliquo pharmaco, aluum inanire confert. Si ex intestini in scrotum descensu ileus accidat, in inguina intestinum compelletur, & fascia supinato patiente ligabitur.* Auic.16.*tract*.4.*cap*.31.

tria notat, primùm q̄ ileos est colica fortior, idcirco in cura properandum, iuxta illud Hipp. *Extremis morbis extrema sunt opportuna remedia.* 2. *quòd id quod bibitur, magis iuuat in ileo, quàm in colica: nec multùm referre, an à bibitis uel à suppositis inchoetur.* 3. *quòd in ileo magis sectio uenæ conuenit quàm in colica, &c.*

Nocentia ac conferentia ileo.

Inducunt ileon argentum uiuum & caro porcina. Cōferunt *ileo absinthiū, acorus, agaricus, allium, betonica, chamædrys, chamæpitys, camomilla, centaurea, cyperus, eupatorium, pastinaca, ruta, sauiba, stechas, turbit.* Composita *sunt, ung. alabastri, aragon, aureum ung.* Nic. *ung. laxatiuum* Nic. *marciaton* Nic. *oleum lilij bibitū, oleum de cherua, confectio phar.* Auic. 1. *lib.* 5. *confectio* Hermetis Auic. *diacitoniten* Nic. *electuarium ducis* Nic. *phylonium catarcticum imperiale* Nic. *stomaticum calidum* Nic. *theriaca magna, pilulæ sine quibus & fœtidæ, &c.*

De prognoſticis ilei.

Hippoc.aphor. 6.aphor. 44, *Quibus ex ſtillicidio urinæ ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente ſatis urina fluxerit.* B. *Quoniam adulterinum ac ſpurium uocauit aphor.* Gal *idcirco damnatur ab* Auic. *eo quòd cauſam aphor. ignoraret, quaſi id non legerit* Auic. *quod in fine cõmenti inquit* Gal. *quòd ſcilicet ſi ueritatẽ debet habere aphor. oportet multitudinem humorum crudorum unà cum multa frigiditate cauſam arbitrari, quam febris ſuperueniens liquefaciat ac diſſoluat, & per uiam urinæ diſſolutam natura emittat, &c.* Et aphor.7.aphor.10, *Ab ileo uomitus, ſingultus, deſipientia uel conuulſio, malum.* B. *Quia inteſtina cogũtur tandem ex ſe cũ moleſtia contra naturam uidentis materiã moleſtantem extrudere, unde ſingultus, uomitus, &c. proueniunt.* Aet. *ſer.9.ca.28, Familiaris ileos eſt puerulis, ſed naturalis beneficio humiditatis euadunt: ſenibus uerò ſi accidit, nunquã conualeſcunt, in chordopſo uocato ſubitum inſtat periculum, ut plerunque 3. uel 4. horã*

non excedat. In inflammatione uerò si suppuratio uel longa mora contingat, periculo non uacat, quanquam sint ex eis qui seruati sint. Auic. 16. *cap.* 29, *Et deterior ileos est, in quo expellitur per superiora stercus, deinde in quo est sudor fœtidus habens fœtorem stercoris: deinde in quo est anhelitus fœtidus & eructatio fœtida, &c.*

Authores dissentientes circa ileon & colicam.

1 *Adserere, in colicæ principio conuenire narcotica.*

2 *Adserere, theriacam nouam esse uenenosam, & non esse exhibendam.*

3 *Adserere, cum* Auic. *ileon posse generari ex stranguria.*

4 *Adserere, ileon curari non posse per fluxum urinæ, mediante febre.*

Confutatio dissentientium circa colicam & ileon.

Ad *primum respondet* Conciliator *differētia* 204. *per plures differētias.* Prima, *sumitur à morbo uel ab accidēte, uel à uirium robore: unde nisi symptoma superet morbum*

ſtante uirium robore, quòd nullo modo conueniunt. 2. diff. ſumitur à cauſa morbi, uel à complexione morbi: unde permanēte uirium robore, & cauſa exiſtēte frigida cum dolore remiſſo, non conueniunt narcotica, ſed adhibenda ſunt anodina: uerùm ſi ſymptoma eſſet uehementiſsimum, & cauſa eſſet calida, ubi eſſet timor de caſu uirtutis, tunc poſſet, ſed magna cum cautela, exhiberi.

Ad ſecundum, Gal. 5. meth. cap. 13, Mulieri cùm dormitura eſſet dedi theriacam quatuor menſes antè confectam: habet enim id ætatis adhuc præualentem papaueris ſuccū, qui in antiquatis ignauus redditur: igitur nō eſt uenenoſa, & poteſt exhiberi.

Ad 3. Gal. aphor. 6. comment. 44, Aiunt enim quòd ueſica inflammata anguſtia loci facta ex compreſsione in inteſtinis paſsionem affert, quæ ileos nominatur. Ego uerò multos me puto in tota uidiſſe uita, nonnullos tantū periclitantes, non paucos etiam mortuos, non potētes mingere, quorū nullus factus eſt ileoſus: & ſic tenet quòd ileos non generetur ex ſtranguria.

Ad quartum respondetur per id quod dictum est ex Gal. in eodem aphor. suprà contra Auic. ibi, Multitudinem humorum, &c.

De renum & vesicæ calculo.

Morbus calculosus, qui à Græcis λιθίασις dicitur, est lapidis generatio ex humoribus uiscidis & immenso calore orta, in qua urinæ excretio retinetur. Id tamen notum est, quod plerique medici attestati sunt, quòd nō solùm in uesica & renibus, sed & in colo, pulmone, fellis folliculo, iuncturis, stomacho & inguinibus lapides oriantur: unde lapides inter se differunt magnitudine, duritie, asperitate, colore, numero, loco & materia agēte, de quibus satis copiosè infrà mentionem faciemus.

Loci consentientes de renum & vesicæ calculo.

Galen. lib. finit. Med. Lithiasis, id est, calcularis morbus, est calculi generatio in renibus & uesica, ex qua urinæ excretio prohibetur. Quòd calculi in partibus enumeratis gignentur, lege Gal. 6. de loc. cap. 1. ibi, Nonnulli à forti excernendi conatu, &c. Et 4. de

loc.aff. cap. ult.ibi, Quidam diuturna tußi uexatus frustum quoddam paruo grandinis grano, &c. Deinde se uidisse lapidem in fellis folliculo attestatur Gentilis, & in iuncturis & stomacho quidã Gilbertus, & in inguinibus Arcul. Aet.ser.2.cap.4, Consistunt lapides in renibus iuxta ipsorum uentriculos aut parui aut maiores, interdũ plures & pauciores, magnitudine, forma, colore, asperitate, & multitudine inter se differentes, &c.

De causis renum & vesicæ calculorum.

Causæ initiatrices sunt cibus potúsque crassus ac uiscidus: causæ coniunctæ sunt binæ, quarum altera erit materialis, altera efficiens. Materialis à crasso terreóque humore conficitur. Efficiens est ignea renum aut uesicæ caliditas, quæ tum naturalis, tum aduẽtitia esse potest, ut quæ ab aliqua re calida renibus adnata proueniat. Causæ uerò humores in renibus tardantes erunt, uel expultricis imbecillitas, uel obstructio, quæ tum attenuatoria à superflua ac uiscosa materia,

tum carnosa ab aliqua carne innata uel ab apostemate prouenit, &c.

Loci de causis renum & vesicæ calculorum.

Gal. 2. *de natura humana, tex.* 13, *Plerique pueri qui plurimùm uoraces sunt, humorē non modicum aggregant, quem crudum propriè uocamus, qui calculo gignendo in primis opportunus est, accedēte calore, tanquā causa effectrice.* Itidem *asserit* 3. *aphor. commēt.* 26. *ibi,* Lapis *est propria paßio puerorum, qui ob edacitatem non paucos humores crudos coaceruant, &c.* Auic. 18. *cap.* 16. *tres causas calculi aßignat, materiā scilicet quæ est humiditas uiscosa & crassa, uirtutem agentem, sicut est caliditas ab æqualitate egressa, & materiæ retentorem, qui est expultricis imbecillitas, quæ ab intemperie uel ab inflammatione & ulceribus oritur, &c.*

Gal. 14. *meth. cap.* 4, *Similiter & calculi generantur in renibus, asso scilicet in his crasso glutinosoque succo: prouenit enim hæc affectio ex ciborum crassorum succo, si quis liberalius his utatur, &c.*

Obiectio.

Quur non omnibus hoc uitium contingit, quum utraque causa sit omnibus parata?

Responsio.

Dilucidatur hæc tua dubitatio à Gal. 14. meth. cap. 16. ibi, Siquidem credendũ est quibusdã esse dẽsos admodum renes, uel per angusta in iocinore ora, &c. lege eum, & rem intelliges, &c.

De signis renum & vesicæ calculorum.

Signa generationis calculi sunt urina exiẽs pura & aquosa, in qua non excernuntur arenosa iam prius uisa, sed retinentur. Signa iam generati lapidis sunt dolor, grauitas, urinæ suppreßio, maximè si in utrisque renibus lapis extiterit.

Signa motus lapidis sunt dolor uehemens usque ad inguina communicans ad scrotũ & testes. Vehemẽs inquam ob loci angustiam & sensibilitatem, sed quum iam in uesica lapis fuerit, dolor mitigatur & tandem mingitur. Signa lapidis in uesica sunt pruritus pudendi, ex cuius cõtractione penis intenditur, uri-

na supprimitur, nec nisi magna cum difficultate & conamine emittitur. Sunt qui duos longiores digitos ano intromittant eleuatis prius sursum uersus cruribus, & aluo ab excrementis purgata, ut lapidem manifestè adesse sentiant. Arena insuper quæ subsidet, si rubra uel flaua fuerit, è renibus descẽdit: si alba & cineritia, ex uesica. Egreditur autem arena, dum confirmari & dissolui lapidem contingit: quo confirmato, & obstructione completa, nõ amplius arena exit, &c. Item lapis renum est rotundus, uesicæ est oblongus, &c.

Loci consentientes de signis calculorum.

De his signis lege Auicen. 18. tra. 2. ca. 17, Signorum lapidis in renibus primum est urina crassa, quæ deinde incipit cõuerti ad tenuitatem propter retentionem turbidi, &c. lege locum fusius. Gal. 1. de loc. aff. ca. 1, Indicia lapidis in uesica sunt aquæ similis urina, in qua subsident sabulosa quædam, laborantes aßiduè pudendum scalpunt, idque uel laxum uel intẽtum præter modum, postea de repente urina supprimitur. Vide Galen. 6. de

locis affectis, ca 1. ibi, Nephritici dolores eodem in loco stabiles permanent, &c. Lege fusius. Aetius sermone 2 cap. 4. ibi, Adest loci dolor absque tumore foris apparente, & plura de signis annotatu digna inuenies. Lege etiam Arcul. 9. alm. plura enarrantem. Item Galen. 6. de locis affectis, cap. 1. ubi Hippocratem damnat in illo aphorismo, Quibus in urinis arenosa subsistunt, ijs uesica laborat calculo. Vide insuper Alex. Tra. lib. 3. cap. 34. Item Gord. & alios.

De cura calculorũ renum & vesicæ.

Corpora quæ parata sunt ad calculum præseruatiuam curationem expostulant, at quæ actu ægrotant, curatiua indigent. Præseruatio igitur has in se intentiones requirit: prima, ut materia quæ lapidẽ generat, nullo pacto efficiatur: secunda, ut si quæ facta sit, ne ad renes uel uesicam fluat, sed ad intestina mittatur, hoc efficit: tertia, ut si quid ex hac materia ad renes casu euenerit, ne illic figi ac retineri permittit: quarta, calorem renum qui est causa efficiens, remissiorem efficit. Prima igitur intentio prohibet

omnia crassa & uiscosa tam in cibo quàm in potu, unde panes azymi, caseus, & animalium extremitates, & lacticinia procul absint, similiter uitentur satietates & cruditates, sed attenuatoria sit diæta, urinam ciens, uitentur etiam dulcia, &c. Secunda, qua ex renibus ad intestina materiam diducimus, cõpletur per pharmaca leniẽtia, scilicet cum caßia uel decocto glycyrrhizæ, semine alchechengi, uel per enœmata lubricantia uẽtrem, uel per terebinthum assumptum: nam ualde iuuat. Tertia non permittit figi materiam in renibus, sed eam expellit cum diureticis, ut cũ brodio cicerum rubrorũ, cum decocto glycyrrhizæ, in iure galli decrepiti, cum paritaria in sero lactis decocta, uel cum eius succo, &c. Quarta remouet, ac calorem intensum mitigat cum oleo uiolaceo, nenupharino, amygdalino, dulci, uitando ea quæ euidẽter adstringunt, &c. Curatiua uerò ratio concretũ in uesica uel renibus lapidẽ auferre intẽdit, primò lubricãdo uias cũ caßia, & minuendo materiam per ea quæ frangũt lapidẽ, & urinã prouitãt & ora uenarũ reserũt, facta in primis se

ctione uenæ, si sanguinis multitudo ob acutos dolores ad partem læsam se cõtulerit. Comminuunt igitur lapidem quædã à proprietate occulta, quædam uerò à manifesta qualitate. Quæ igitur hoc à manifesta qualitate efficiunt, sunt pulegium, calamentum, origanum, saxifragia, radix graminis, amygdal. amar. Item radices petroselini, asparagi, brusci, fœniculi, apij, decoctum cicerum rub. rcort. fabarum & rad. maluarum, &c. Frangunt à proprietate occulta lapis Iudaicus, puluis leporis combusti, uitrum multoties in aqua saxifragiæ extinctum, puluis lapidum cancrorum, limatiarum & mandibularum lucij piscis, Item sanguis hircinus, cortex lauri, & inter composita laudatur Iustinianum litõtriphon dialacca, &c. Competunt etiam clysteres ex decocto maluarum, parietariæ, camomillæ, mellıloti, fœnugræci cum butyro, oleo scorpionum, benedicta, cassia, zucharo, uel cum oleo amygdalarum dulcium. Extrinsecus conueniunt omnia mollientia, qualia sunt unguenta ex oleo amygdalino dulci, pinguedine gallinæ, butyro, oleo de scorpionibus, &c.

Similiter & brodia pinguia exhibeantur, &c. Ad roborationem stomachi, qui plerunque imbecillitatem in hoc morbo suscipit, ista conferunt, scilicet oleũ de absinthio, de menta unguentũ, de absinthio, &c. Si qua uerò opus fuerit digestione, perficietur cum oxymelle simpl. uel composito, cum aquis saxifragiæ, parietariæ, granorum iuniperi, &c. Quòd si delatus ex renibus lapis circa collum uesicæ detineatur, tunc supinatus æger, eleuatisque sursum coxis, adeò concutiatur, donec ex ipso meatu lapis excidat, deinde si minus per urinã exierit, tunc per cautherem instrumentum, uel per ea quæ calculos cõfringunt, amoueatur: quòd si minus per hæc curatio ad uota successerit, tunc per incisionem inter anũ & testes in uesicæ collo factum adunco ferro euelletur lapis.

Loci de cura calculorum renum & vesicæ.

De primis intentionibus lege Auic. 18. trac. 2. cap. 18, ibi, Intentiones in curatione sunt abscißio materiæ & prohibitio generationis

ipsius, cum abscißione causæ & rectificatio eius, deinde mundificatio & comminutio, & fractio, & compreßio, & eradicatio eius, quæ omnia lõgo satis sermone explicat. De uictus ratione lege Aet. ser. 11. ca. 6. ibi, Deligant cibos, è quibus neque satietates, neque cruditates cõtingunt, &c. Gal. 10. de comp. med. per loc. cap 1. Quæ calculosis auxiliant unica facultate indigent, quæ siccare & extergere cũ manifesta caliditate possunt: sunt autem talia ferè omnia amara, &c. Paul. lib. 3. cap. 45, Medicamentis uti oportet, quæ confringere siue siccare calculos possunt absque manifesta caliditate: sic enim Græcè habet, ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. Vnde uereor ne menda sit in Paulo, nam quæcũque ab eo in hoc affectu recitantur, sunt manifestè calida, sicut & in Gal. qui utitur pipere, myrrha, aniso, dauco, apio, &c. Aet. ser. 11. cap. 5, Si timor adsit, ne multitudo sanguinis ob acutos dolores materias ad affectam partem aduocet, secanda est uena cubiti à latere affecto, nec copia extrahẽda, quum ex hoc futurum non sit, ut à renibus lapis excidat, &c.

Gal. 1. de loc. aff. ca. 1, Itaque ſupinato ægro ut crura reliquo corpore ſint ſublimiora, multifariã ipſum concuties, ut lapis ex meatu recedat, deinde iube ut æger urinã reddere tẽtet: quòd ſi urina ſupprimitur, rurſus uehemẽtius cõcute, & ſi ſic permãſerit, demiſſa fiſtula ænea lapidẽ à ceruice ueſicæ repelles, &c.

Generantia ac curantia calculos.

Inducunt ac efficiunt lapidem, amylum, caſeus, camphora, candrus, farina cum lacte, lac coctum, lagana, porcinæ carnes, triticum coctum. Curant lapidem radix acetoſæ, acorus, amygdala amara, aniſum, urina porci, apium montanum, abrotanum, aqua mellis & cicerum rubrorũ, batheca, cap. Ven. betonica, chamæleonta, cancer fluuialis cum myrrha, cardui agreſtæ, cinis radicis caulis, cicada, ciminũ, cinis teſtarum, cochlearum, cyperus, condiſi, cordumeni, cotula, cubebe, daucus, ſion, id eſt, creſconi, fœniculum ſylueſtre, lac ficus, geniſta, gumæ ceraſorum, prunorum cum uino, graminis ſemen & radix, lapatiũ, lauri cortex & radix, renes leporis, lũbrici terreni, malua matricaria, ſemẽ

mellonum, millepeda, ſtercus muris cum aqua mellis, nigella, polium montanum, porri ſemen, ſuccus raphani, rubus, ſaxifragia, ſauina, ſenation, ſegapenum, ſerpillum, ſcolopendria, cinis ſcorpionum, ſcenoanthos, fimus turturis & ius, tribulus, uitis aqua cadens, uitrum uſtum tritum, ſuccus urticæ, iringi, uſnea, hypericon, agaricus. Compoſita ſunt, Adrianum confectio Nic. antidotum hæmagogum, Camerina confectio Haly, confectio conabaris Auicen. I. ſemen, dialacca magna Meſu. diaſulphur Meſ. diapiretrum Nic. diapraſium Nic. electuarium Ducis Nic. electuarium cabadij Haly, phylonium Rom. iuſtirium confectio Nic. Imperialis confectio Auicen. I. ſemen litõtriphon Nic. miliũ ſolis cum myrtho ſylueſtri, Nephrocatarcticum Nic. oleum benedictum Nic. oleũ de granis citri, oleum de cerasis Meſ. de piperibus, de ſcorpionibus, oleum alchechengi, de ſauina, petroleum, ſyr. maior Nic. Theodoricum magnum, theriaca magna, unguentũ laxatiuum Nic. Zeneliten cõfectio Auicen. Reſeruant à generatione lapidis aqua mellis, caſ

sia syringa, genista, grana pini maioris comesta.

De prognosticis calculorum renum & vesicæ.

Auic. 18. *tra.* 2. *cap.* 16, *In illo in quo est sedimen arenosum non aggregatur lapis, quoniã materia non est coarctata.* Et *scias quòd parum accidit puellis & mulieribus, quoniam meatus uesicæ earũ ad exteriora breuior ac latior est & paucorum anfractuum, &c.* Et *scias quòd lapis renũ & uesicæ est ex ijs quæ hæreditantur, &c.* B. Quod dicit, *mulieribus non accidere lapidem, mihi nõ placet: nã sua ratio potius ad facilem expulsionẽ, quàm ad lapidũ generationẽ pertinet: sed fortè ratio potior est, quia mulieres calorẽ non usqueadeò uehemẽtem habẽt, ut materia in lapidem uerti poßit, uel quia ex menstruis omnia superflua expurgantur, &c.* Hippoc. aphor. 6. *aphoris.* 6, *Renum & uesicæ uitia in senioribus difficulter sanantur.* B. *Quia in motu semper sunt, dum contrahuntur & dilatantur, uel quia in senibus ob calorem innatum imbecillem, nec aliæ ægritudines lon-*

gè curantur, &c.

Authores diſſentientes circa calculum.

1 *Adſerere, calculum generari poſſe à calido temperato.*

2 *Adſerere, calculoſis dormire ſuper dorſum ualde nocere.*

3 *Adſerere, lapidem renum curari poſſe per inciſionem.*

4 *Adſerere, diuretica in principio calculi conuenire, nulla facta euacuatione.*

Confutatio.

Primum impugnat Gal. *aphor.* 3. *cōment.* 26. *dicens, quòd materia craſſa, cui uehementia caliditatis accedit, eſt cauſa generationis lapidum, &* Auic. *inquit, Virtus uerò augens eſt caliditas quum egreſſa eſt ab æqualitate, ubi inquit* Gentilis, *non niſi ab excellenti caliditate lapidem poſſe generari.*

Ad *ſecundum* Auic. 18. *cap.* 16, *Et dormire ſuper dorſum eſt ex eis quæ lapidi conferunt: nam ad reſolutionē materiæ confert: & ſic nō ſemper nocet, imò plerunque iuuat, &c.*

Ad *tertium* Auic. *loc. cit.* Et *ſunt quidam*

qui laborant extrahere ipſum per inciſionem iliȷ & dorſum, ſed eſt timor magnus in eo qui rationem non habet, quoniam oportet penetrare per muſculos, per dorſum, per oſſa magna, per neruos & arterias, & uenas magnas, in quo caſu accidit ſyncopis, & mors, & ſic cura eſt potius impoßibilis, quàm fieri poſſe putetur.

Ad quartum reſpondet Conciliator diff. 205. quòd diuretica non cõueniunt in corpore cacochymo uel pletorico, niſi facta euacuatione & digeſtione. Item nec conueniunt in ulcere recẽti, nec ubi fuerit obſtructio, nam ut ipſa calida reſoluũt ac putrificant. Præterea in ardore urinæ non ſunt adhibenda, eò quòd ad locum læſum materias ducunt, & plus ad mingendum ſtimulant, ex quo dolor augetur, &c.

De inflãmatione, abſceſſu & vlceratione renum.

Dictum eſt ſæpius, quid inflãmatio, quidue abſceſſus & ulceratio, quare non eſt ut toties à nobis repetatur. Continet in ſe omnes hos affectus nomen nephritis iuxta Gal. 10.

de cõpos.med. per loc.cap.1, Vnde Nephritis lib.fin.med. ita describitur, Nephritis est renũ phlegmone cũ dolore uehementi, interdũ cum meiendi difficultate, ac fibrosis uel arenosis excrementis cum modico sanguine, &c. Variant deinde abscessus tum ab efficiẽte materia, tum ex parte locorum, pro quibus uide Auicen. 18.cap.1.

De causis horum affectuum.

Causæ inflammationum renum extrinsecæ sunt, equitationes, percußiones, attritiones, plagæ, pharmacorum potiones, &c. Causæ intrinsecæ sunt uel repletio totius corporis uel membrorum consentientium, uel sanguinis mala qualitas, uel excoriatio lapidis, uel urinæ retẽtio renes extendens: causa coniuncta est sanguinis calidi influxus. Causæ aliorum abscessuũ sunt aliorum humorum influxus, uel multitudo uaporosorum spirituũ. Causæ ulcerum sunt quæcũque sunt causæ solutionis continui, sicuti apostema disruptum, uel humores erodentes, biliosi, acres, uel lapis egrediens, & quicquid scindere uel aperire uel erodere has partes potest, &c.

Loci consentientes de causis horum affectuum.

Aet.ser.2.cap.16, Renum inflammationes non solùm humores corrupti, sed & plagæ, & pharmacorum potiones, & attritiones, & præsertim continuæ, aquilonares. Auic. 18. *cap.1, Causæ apostematis renũ sunt repletio in toto corpore, aut in membris communicantibus, aut qualitas & quantitas sanguinis, aut excoriatio lapidis, aut retentio urinæ apud renes extendens.* Gal.*aphor.4.cõment.75, Fit magna ex parte à lapide acuto, uel admodum aspero, aut à dirupto aliquo abscessu.* Et in *lib.de tumorib.cap.2.* Et 2. *ad* Glauc.*cap.6, Abscessus fiunt ab aliorum humorum influxu, & à multitudine uaporosorum spirituum, &c.* Auic.*loc.cit.* Cau*sæ ulcerum sunt causæ continuitatis solutæ & apertionis, &c.*

De signis Nephritidum.

Inflammationis renum & uesicæ indicia sunt, loci affecti ardor, & cum grauitate dolor, febris cõtinua, mentis alienatio, bilis syn-

ceræ uomitus, mingendi impotentia, præsertim existente in uesica inflammatione. At si circa ilia dolores fuerint, & horror inæqualis, & febris inordinata, abscessus in renibus cum loci cruciatu testantur. Signa ulcerum renum uel uesicæ sunt urina crassa cum exiguis carunculis. Dolor in affecto rene, interdum exiguum pus mingitur, interdum sanguis & ramenta. Itē furfuracea urina, squamulæ & grauis odor, cum mictu sanguinis & puris, ulcerationem uesicæ denotant. Cognoscitur affectus esse in renibus uel in uesica per dolorem qui in differentibus locis accidit. Nam si ulcus sit in uesica, dolor erit in pube: si in ilijs & dorso, erit in renibus: si in urinæ meatibus, erit in media regione, &c.

Loci consentientes de signis.

Hippoc. aphor. 3. aphor. 36, Quibus autem morbo renali laborātibus prædicta accidunt signa, doloresque circa spinæ musculos fiunt, siquidem circa exteriora fient, abscessus quoque exterius futuros expecta: si uerò dolores magis circa interiora loca fiāt,

etiam abſceſſus interius futuros expecta. Lege Gal. 6. de loc. aff. cap. 2. ibi, Renem affectum eſſe cognoſces, ſi dolores cum horrore interpellato uarióque infeſtare uideantur. Hippoc. aphor. 4. aphor. 76, Quibus in urina craſſa exiſtente carunculæ paruæ aut ueluti capilli unà exeunt, his à renibus excernitur, &c. Et aphor. 4. aphor. 77, Quibus in urina craſſa furfurea quædam ſimul exeunt, ijs ueſica ſcabie laborat. Et aphor. 4. apho. 75, Si ſanguinem aut pus mingat, aut renum, aut ueſicæ exulceratione͂ ſignificat. B. Diſce in comment. Gal. quomodo renum affectus & ueſicæ inter ſe diſtinguantur. Vide etiam Auic. 18. tra. 2. cap. 2. ibi, Signa ulcerum. Et Hippoc. aphor. 4. aphor. 81, Si ſanguinem aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis dolor adſit, ueſicæ exulcerationem ſignificat. Vide de his ſignis Arcul. 9. almans.

De curatione nephritidis.

Cura inflãmationis renũ & ueſicæ conſiſtit in ablatione cauſæ. Cauſa aute͂ eſt influxus ſanguinis, qui ſi adhuc influit, prohibe͂dum eſt ne influat, diuertendo cum ſectione

uenarum, quæ in cruribus circa poplitẽ consistunt, & cum cucurbitulis, frictionibus, &c. Quod si quidpiam iam fluxum est, per euacuationẽ sanguinis in cubito, deinde inflammationi ipsi per cataplasmata & fotus medẽdum: ita tamen ut si ad resolutionem tendat, cum his quæ pluries dicta sunt, sicut in principio cum reprimentibus, in uigore cum mixtis, in decremento cum resoluentibus, &c. Cura ulcerũ etiam in abstergentibus ac mũdificantibus consistit, deinde cum his quæ cicatricem inducunt ac consolidant, &c.

Loci consentientes de cura nephritis.

Aet. ser. 11. cap. 16, Si inflammationis acumen non remittatur, sed uehementior exurgat dolor, uena cubiti secanda, sanguinis detractione repetita: & si quid inflãmationis relinquatur, ad cataplasmata procedendum, &c. lege eum fusius. Auicen. 18. tra. 2. cap. 3, Initio curationis est abscißio causæ per phlebotomiã ex basilica, si sanguis est uincens: interdum fit incuruatura popilitis, uel ea non ap-

parente, in ſaphena: & ſi ſint cum ſanguine humores acuti, calidi, per ſolutionem uentris, cum caßia fiſtula & aqua caſei. Et de cura *ulcerum lege eum fuſius* 18.*cap*.12.*ibi*, In *curatione ulcerum renum, &c.* Lege de hac re Gord. & Arcul.ibi, Cauſæ *antecedenti hæc conueniunt, digeſtio, euacuatio, & diuerſio, ſed coniunctæ, quæcunque à me dicta ſunt.*

Obſeruationes circa victum in inflammatione.

Auic. loc.cit. Oportet *ut detur in potu aqua dulcis frigida, ſed nõ ita frigida ut prohibeas maturationem.* 2. Abſtineat *à carne & dulcibus, aqua calida, & omne calidum nocet eis, & aqua plurima non euacuetur, quin laborare faciat renes ſuos inceſſu & motu.* 3. Et *non eſt ulceribus & apoſtematibus aliquid magis congruum quàm quies.* 4. Et *balnea conueniunt eis, niſi in declinatione apoſtematum calidorum, &c.*

Obſeruationes circa medicamenta.

*Gal.*10.*de cõpoſ med. per loc.cap.*1, *Quæ*

ad inflãmatas & ulceratas affectiones medicamenta componuntur, medicamentis mitigatorijs opus habent. Quũ uerò impoßibile ſit hæc citò ad regiones renum peruenire, ob id ipſis pharmaca urinam cientia miſcemus, &c. Itidẽ ait 4 meth. ca. 7. ibi, Quoties in ueſica, &c. Gal. 13. meth. cap. 6, Ne quum circa ſedem uel aliam huic uicinam partem initium phlegmones incidit, aluum deijcies, neque cùm in ueſica uel cole uel renibus eſt cœpta, pharmaca quæ urinam prouocent, bibenda dabis. Itidem ait 13. meth. cap. 11. ibi, Si quum in renibus, &c. Et 13. met. cap. 16, Calida quoque uitanda ſunt, quum renes facillimè in duritiem occalleſcant, &c.

Aet. ſer. 2. cap. 16. notat non eſſe exhibendum pharmacum purgatiuum, ſed per clyſterem aluum eſſe leniendam, nec multam clyſteris copiam infundendam, ne repleta inteſtina renes comprimant, &c.

Obſeruationes circa topica.

Auic. 19. tra. 1. cap. 10, Reprimentia frigida non longo tẽpore applicanda: nam illud

nociuum est, & indurant apostemata uelociter. 2. statim, si fieri potest, sedandus est dolor, quũ uesica sit mẽbrum neruosum. 3. quòd simus soliciti in prouocãda urina, quum frequẽtius retineatur in apostemate uesicæ, &c.

De prognosticis nephriticorum.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 2, Atra bile uexatis & renum paßionibus hæmorrhoides superueniẽtes, bonũ. B. Ob id quòd mala qualitas humorũ euacuatur, &c. Auic. 18. tra. 2. cap. 1, Omnia renum apostemata uelocia sunt ad hoc, ut in lapidem conuertantur. Et quãdo apostema calidum est in rene, & non sit uacuum à febre, deinde accidat cõmixtio rationis, tunc est mortale. Et cap. 10. loquens de ulceribus inquit, Quòd multoties ex ulceribus renũ proueniunt fistulæ, quæ nullo modo sanantur, & ille cuius ren disrumpitur, moritur. Et fen. 19. cap. de ulcer. uesicæ, inquit, quòd difficiliora sunt quàm renum, & ille cuius uesica disrumpitur, moritur secundum plurimum: quòd si scindatur, non incarnatur, nisi in parte carnosa, &c.

De Diabete.

Hunc affectum uocant quidam hydropem matellæ, alij urinæ fluorem, alij dipsacon ab inexplebili siti, alij diabetem, qui nihil aliud est quàm renum affectio, in qua potio statim qualis assumpta est per urinam reijcitur, & rarò accidere solet, &c.

Loci consentientes de diabete.

Gal. 6. de loc. aff. cap. 2, Diabetes est proprius renum affectus, qui caninæ in ore uentriculi cupiditati proportione respondet, accedente præterea retentricis facultatis imbecillitate. Paul. lib. 3. cap. 43, ὁ διαβήτης ταχεῖα τῶν πινομένων ἐστὶ διέξοδος οὐρουμένων τοιούτων οἷα ἐπόθη. διὸ καὶ διψῶσιν ἀμέτρως, ὅθεν καὶ δίψακος ἐκλήθη τὸ πάθος, *&c. Auic. 19. tra. 1. cap. 17, Est ut egrediatur aqua sicuti bibitur tempore breui, & proportione respondet ad lubricitatem stomachi.*

De causis diabetis.

Causæ sunt uel retentricis facultatis imbecillitas, uel facultatis attractoriæ uehemen

tia. Prima fit à mala intemperie frigida intrinſecus uel extrinſecus adueniente: ſecunda fit à uehementi renum calore nudo uel complexo, attrahens à uenis emulgentibus, & ex eis ad hepar extenditur, & ex hepate ad ſtomachum, & ad omnia membra, unde humiditates membra irrorãtes attrahit, & fit ſitis uehemens, quæ potu non ſedatur, unde διψακος *dictus eſt, id eſt ſiticulus morbus, &c. Fit etiam à reſolutione lacertorum colli ueſicæ, &c.*

Loci conſentientes de cauſis diabetis.

Auicen. 19. cap. 17, Cauſa diabetis eſt diſpoſitio renum ob imbecillitatem accidentem & dilatantẽ orificia meatuũ, quare fit ut aquoſitas non figatur in renibus. Et quãdoque fit ex frigore, toto corpori uel renibus dominante, aut à potu aquæ frigidæ, aut propter uehementiam attractiuæ, &c. Lege eum diffuſius. Gal. 6. de loc. aff. cap. 2, Fit hic affectus à retentricis facultatis imbecillitate, &c. Vide eum fuſius, & plura intelliges.

De signis diabetis.

Signa quando fit ex caliditate sunt lumborum caliditas, urina multa in principio, sicut lotura carnis recentis, minus tamen infecta & rubea, ac si defectu hepatis id proueniret: deinde processu temporis in qualitate & colore potus egreditur. Si fuerit à frigiditate, tunc circa lũbos percipitur frigus, & urina in principio est quantitatis consuetæ: deinde multiplicatur, & erit sicuti lotura carnis, sed minus tincta, quàm in fortitudine attractricis facultatis. Adest semper sitis, nec ex bibitis satiatur, sed Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ, &c.

Loci consentientes de signis diabetis.

Aet. ser.II. cap.1, Comitatur sitis pertinax, ex qua nulla ex potu satietas contingit, quare aßiduè bibere coguntur, &c. Vide de hac re Gal.6 de loc.aff.cap.2. Auic. nullam de signis diabetis mentionem facit, longe tamen fusius Marc. Cat. cap. de inuoluntario exitu urinæ, ibi, Adest sitis intensißima, &c.

De curatione diabetis.

Cura in duabus intentionibus consistit, quarum altera ad ablationem causæ studet, altera ad mẽbrorum urinæ roborationem. Si causa igitur fuerit acritudo humorum, euacuatione demitur, deinde renes intrinsecè & extrinsecè cum succo granatorum & limonum infrigidentur. Si causa fuerit frigiditas, ex qua retentrix imbecillis sit, roboranda erit cum calidis stypticis, sicut cum decocto myrthi, sumach, balaustiarum, absinthij, cum uino chalybeato, aut cum puluere tali. ℞. cupularum glandium. ℥. I. thuris myrrhæ ana. ʒ. 5. pelliculæ stomachorum gallinarum. ʒ. iij. Misce, & fiat pulvis. Conueniunt etiam Troc. de spond. cum semine acetosæ T. de terra sigillata, de balaustijs cum uino uel aqua absinthij. Si causa fuerit uehemẽtia attractoriæ facultatis à superflua caliditate innata, tunc expedit infrigidare & stypticare, qua ratione conueniunt syr. de agresta, de acetositate citri, cum aquis portulacæ, lactucæ, & ung. sandalinum comitissæ infrig. Gal. Si causa esset relaxatio

musculorum colli uesicæ, conueniunt quæcunque de paralitide scripta sunt, qualis est diacorus, acorus cōditus, &c. Sitis remouetur, si dato potu euomatur, & rursus frigidiore dato iterum reuomatur, donec situs extinguatur, & aquositas à renibus diuertatur. Somnus etiā hac in re cōmēdatur. Quòd si prædicta morbum omnino non abstulerint, non erit præter rem, si stuporem inducentibus utamur, sicuti lactuca, papauere, uel ceratarum ex succo papauere admota.

Loci consentientes de cura diabetis.

Auic. 19. tra. 2. cap. 18, Diabetes utplurimùm accidit ex caliditate ignea: quapropter plurimùm curationis eius est infrigidatio & humectatio, &c. lege eum fusius.

Aet. ser. 11. cap. 1, Scopus medendi est ut humorū acredinē auferamus, sanguinémque, ac cum eo permixtum humorem serosum ad tardiorem motū reddamus, & renū intemperiem reuocemus. Vide etiam Aet. ibi, Victus sit boni succi mordacitate carens, ut sunt oua sorbilia, alica, carnes porcinæ, ui-

num ruffum craßius, frigidum, dilutum, item caseus recens sine sale. Vide *etiam* Paulũ & *Marc. Cat.*

Obseruationes in cura diabetis.

Auicen. 19. tra. 2. cap. 18, Quæ oportet ipsum uitare est labor dorsi, & assumptio diureticorum, &c.

Obseruationes in euacuatione.

Gal. 7. meth. cap. 13. inquit, quòd euacuatio est renum, thoracis, arteriarum & uenarum, & cordis, & utriusque uesicæ commune quoddam opus, fit tamen euacuatio leniens ut Auicen.

Conferentia diabeti.

Infrigidant renes, ac diabeti conferunt, camphora illinita uel bibita, caßia, siliqua, cucurbitæ conditæ, oleum cucurbitæ, plumbum, &c.

De prognosticis diabetis.

Aet. ser. 11. cap. 1, Si amplius mordẽs caliditas in uisceribus augeatur, uenter superior corrugatur, & uenæ in ipso eleuantur, uniuersúmque habent gracilem habitum, & tabes totius corporis accedit: qui uerò nõ min-

gunt, nec ex eis potus transpirat ob potus satietatem & humoris inundationem & uesicæ circũtensionẽ, aceruatim uẽtre rũpuntur. B. Siquis Aet. intelligere uoluerit, supponere habet duas diabetis differentias: alteram, in qua talis potio, qualis assumpta est, per urinam reijcitur, alteram in qua nihil penitus mingitur, nec potus per alia loca transpirat. Qui igitur primo diabete laborant, incurrunt marasmum uel tabẽ, consumpta scilicet omni uenarum humiditate, unde gracilis habitus oritur & tandem mors. Qui uerò non mingunt, nec per alia loca potum excernunt, dum bibere non desinant, uentre rumpuntur. Vide Gal. 6. de loc. aff. cap. 2 ad finem: & Auicen. 19. cap. 17, Quandoque perducit ad liquefactionem & ad ethicam, &c.

De vrinæ stillicidio & eius difficultate.

Mingendi actio bifariam læditur in emittendo scilicet urinam, & in retinendo. Actio emittẽdi urinam, uel abolita est, uel imbecillis, uel deprauata: si abolita, tunc ἰσχουρία dicitur, & est quũ nullo pacto æger mingere

potest. Si uerò imbecillis fuerit, tunc δυσουρία à Græcis dicitur, à Latinis difficultas urinæ, quæ nil aliud est, quàm meiendi desideriū cum urinæ difficultate, & trifariā cōsideratur: primò, quum tenuiter mingitur: secundò, quum in mingendo patiens longā moram occupat: tertiò, quum mingere incipit, & in mingendo perseuerare non potest, sed plerunque intercipitur. Si uerò actio mingendi fuerit deprauata, tunc excretio urinæ nō nisi guttatim destillabit, & uocatur στραγγουρία à Græcis, à Latinis uerò urinæ stillicidium, & est excretio urinæ guttatim stillātis.

Loci consentientes de stillicidio vrinæ & diff.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 2, At huiuscemodi ambo uesicæ morbi unum cōmune symptoma, ischuriam, id est urinæ suppreßionem. Est & aliud symptoma, quum nihil penitus urinæ in uesicā delabitur, abolita nimirū renum actione, &c. Et aphor. 5. comment. 58, Quādo aliquis parum & frequenter mingit, hæc paßio urinæ stillicidiū nominatur, &c.

Vide hac de re Alexan. lib. 3. cap. 38. Item Arcul. 9. almans.

De causis stillicidii & difficultatis vrinæ.

Causæ primitiuæ uel sunt extrinsecæ, qualis est casus, percußio, & læsio instrumentorum urinæ: uel non extrinsecæ, sicut sex res non naturales assumptæ, &c. Causa antecedēs est triplex, uel ex parte uesicæ, aut à læsione facultatum eius, aut à dispositione urinæ. Si ex parte uesicæ, tunc læsio aut est in meatu colli uesicæ, aut uirgæ, & tunc uel est aliquis abscessus, uel ulcus, uel scabies, ex quibus dolens timet extra mittere urinam: uel erit quædam obstructio obstruens urinæ meatum. Si uerò à læsionæ eius facultatum, tunc uel erit uirtus sensibilis læsa, quæ nec mordacitatem aut grauitatem urinæ percipit: uel motiua uis uoluntaria læsa, dum musculi relaxātur, & incōtinētia urinæ accidit, uel retētricis & expulsoriæ facultatis imbecillitas, quæ à mala intēperie, aut à defectu spirituū prouenit. Si à dispositione urinæ, tunc urina quātitate aut qualitate pec-

cat: quãtitate, quum ipsa uel nimis sit pauca, uel nimis copiosa, unde expelli non potest: qualitate, quum nimis calida, mordicans, ulcerans, &c. Causa etiam potest esse imbecillitas renum, non ualẽs aquositatem attrahere uel expellere, ob malam intemperiẽ frigidam, aut calidã, aut ob earum obstructionem. Causa per consensum erit ex parte membrorum principalium, sicuti hepatis in sequestratione aquæ deficiẽtis, uel ex parte cerebri spiritum animalem retrahentis, &c. Auic. 19. tra. 2. cap. 6.

Loci consentientes de causis.

Auic. 19. tra. 2 cap. 6, Et fortasse causa est frigus, aut calor de foris, aut percussio, aut retẽtio urinæ plurimæ, &c. Aut fit propter causam in meatu colli uesicæ & capitis uirgæ. Aut propter causam in uirtute, aut propter causam in instrumento, aut propter causam membri mittentis, aut propter causam in urina, &c. Gal. aphor. 3. comment. 16. & aphor. comment. 58. causam esse inquit imbecillitatem retentricis facultatis, quæ ab intẽperie, & aliquo præter naturam tumore

fieri ſolet, uel acrimoniã urinæ, quæ etiam à renum paßione, uel à ſuperfluitate ſeroſa ex uenis ad ipſas percolata prouenit. Et ſtillicidium urinæ fieri inquit, recto inteſtino & utero inflammationem patiente, & hoc per compatiendi rationem, aut à puro ex renibus ad ueſicam euacuato.

Obiectio.

Gal. ſtranguriam eſſe quoddam retentricis potentiæ ſymptoma hîc inquit. Etenim 6 de ſympt. cau. repoſuit eam inter expultricis potentiæ ſymptomata.

Reſponſio.

Soluit dubium Gal. 6. de loc. aff. cap. 1, dum inquit, Humores mordaces omnia inteſtina & ueſicam ad excretionem excitant: qui uerò mordaces non ſunt, imbecillitatem inteſtinorum ſequi conſueuerunt, quia retinere contenta nec exiguo quidem tempore poſſunt. Ac ſi dicat, ſi à mordacitate humorum ſtranguria fiat, ad expultricem pertinebit facultatem: ſi uerò ab imbecillitate, ad retentoriam. lege de his cauſis Aet. ſer. 11. cap. 19 & Paul. &c.

De ſignis ſtillicidii ac difficultatis vrinæ.

Stillicidium urinæ, & eius difficultas ex ſe manifeſta ſunt. Signa eius cauſarum erunt (ſi prouenit à frigore) urinæ tenuitas uel craßities cum albore, & frigus ſentietur. Signa ab humorum acrimonia habentur ex urina acri bilem atteſtante, uel ab habitu ipſo, uel à colore, & ab his quæ intemperiem calidam denotant. Signa apoſtematis ſumuntur ex febre, uel quia paulatim fit affectus, & ex dolore loci, & eius extenſione & tumore. Signa lapidis & obſtructionis per ſyringam intromiſſam habebuntur. Signa humoris craßi cognoſcuntur ex grauitate ſenſata & pondere. Signa flatuoſi ſpiritus eſt tenſio ſine grauitate loci, quæ interdum permutatur. Signa mollificationis muſculi ueſicæ ſunt egreßiones urinæ abſque uoluntate. Signa contracti muſculi ueſicæ ſunt, quia urina retinetur, nec poteſt educi, niſi cum ualida compreßione. Signa debilitatis ſenſus ſunt, quod æger mordacitatē urinæ non ſentit. Signa expultricis facultatis

læsæ sunt, si ex cōpreßione facilis fiat urinæ eductio. Signa difficultatis urinæ per consensum hepatis & cerebri, sunt eorum ægritudines præcedentes, & quòd non apparent læsiones aliæ in instrumentis urinæ.

Loci consentientes de signis.

De his signis lege Auic. 19. tra. 2. cap. 7. ibi, Signa eius, cuius causa est frigus, est albedo urinæ cum craßitie & tenuitate, & multitudo surgendi ad mingendum, & sensibilitas frigoris, &c. Lege diffusius librū, & plura inuenies. Paul. lib. 3. cap. 45, Si neque ab inflammatione, neque à calculo, sed ab urinæ acrimonia depēdeat, cognosces per signa bilem attestantia. Si uerò à frigido fiāt, aderit urinæ tenuitas albórque, & præter alborem craßities, quæ humorem pituitosum denotat. lege Arcul. Alex. & Gor. &c.

De cura stillicidii & differentia vrinæ.

Cura huius morbi consistit tantummodo in eius causarum ablatione, ac in urinæ pronocatione. Inquiratur ergo omni studio eius causa: nam si fuerit à frigore, tunc calefaciē-

do, & regimen calefaciens instituendo facilè curabitur: proderunt interim clysteres ex rebus calidis, inunctiones & fotus calidi prout sermo erit. Si causa erit obstructio colli uesicæ, uel fiat ab apostemate, cura erit apostematis prout millies dictum est: si à materia lapidea, recurratur ad caput calculi. Si à materia pituitosa, saniosa, uel sanguinis coagulatione, tunc intentio erit materiam attenuare cũ incidentibus, attenuantibus ac aperitiuis, scilicet cum syr. bisantino de duabus rad. oxymelle simp. cum aquis fœniculi, apij, &c. deinde urinã prouocare. Prouocatio urinæ multifariã fieri potest: primò leuiter uesicam comprimendo, uel cum suppositorio ex sale gemeo, uel cũ titillatione in capite uirgæ, cum fricatione in collo uesicæ prope anum. Proritant urinam ualidius inunctiones ex oleo scorpionum & liliorum alborum: nam præter quàm quòd calefaciunt, etiam resoluunt ac relaxant. Similiter fotus ex paritaria, ex senecione, cum dictis oleis in sartagine frixis, & pubi admotis, uel ex rebus magis calidis, ut cum calamento, pulegio, sa-

bina. Intrinsecus conueniunt clysteres ex hiera picra, benedicta, cassia, zacharo, & oleis scorpionum. Conueniunt etiam decocta fœniculi, asparagi, brusci, apij, petroselini, uel decoctum iuniperi, sabinæ. Item puluis corticis oui, à quo pullus egressus sit, à suo cortice depurati, ad quãtitatem drachmæ unius. Item rubea tinctorum, cãtharides, amotis pedibus & alis. Prouocãt etiam urinã dialacca, diacurcuma Iustinianum, & confectio de cineribus scorpionum, &c.

Loci consentientes de cura stillicidii & difficul. vrinæ.

Paul. lib. 3. cap. 45, Si ab acrimonia humorum dependeat, conuenit prisanæ cremor, pisces, balnea, uictúsque idoneus. Acria uitãda sunt, uinum, exercitium, & tarda commestio. Si uerò à frigida intemperie, conuenit uinum calidum, & cibi qui urinã prouocent: & hæc de regimine. Aet. ser. 11. cap. 19, Cõsiderandæ sunt præcedentes causæ: nã si fuerit frigiditas, cum calefacientibus & urinam prouocantibus tollenda est, addito etiam ad

pectinem fotu. Si uerò caliditas præcessit, sicut urina acris & biliosa attestatur, tunc sanè exuberantem humorem uitiosum quàm celerrimè purgare oportet, uitatis interim omnibus salsis & acribus. Quòd si nec acrimonia adhuc auferatur, lac ipsum cum amylo in uesicam deijciatur, &c. Auic. 19. T. 2. cap. 8, Si causa est humor uel sanies, opus est ut curetur cum aperitiuis ac diureticis, &c. Lege eum fusius, lege etiam Arcul. 9. almans. Item Mar. Cat. & rem aptius ac dixerim intelliges.

Conferentia stranguriæ.

Conferunt stranguriæ decoctio acori, cap. Ven. althεæ, allij, amygdala amara, apiũ, cassia lignea, cicera, cyperus, semen cucurbitæ, gladiolus, gramen, chamædrys, assarum, phu, cardamomum, locustæ suffumigium, maiorana, mel, meu, mezereon, millefolium, ruta, serpillum, sisimbrium, asparagus, scilla, terebinthus, porcelliones, uirga pastoris, usnea, rapa satiua, raphan', miliũ panicũ. Cõposita sunt cõfectio alchechẽgi Auic. egezea cõf. Mes. philonium romanũ mitridatũ, oleum amygdal.

de ſabina, de oßibus perſicorum, oxymel ſcilliticum, ſocrita conſ. Haly. theriaca T. de abſinthio.

De prognoſticis ſtranguriæ & dyſuriæ.

Hippoc. aphor. 6. aphor. 6, Renum & ueſicæ uitia in ſenibus difficulter ſanantur. B. Et hoc aut propter inquietudinem renū, aut humorum acrimoniam, aut uirtutem ſenum imbecillem. Nam qui morbi ſenibus accidūt, longi plerunque ad mortem ipſos concomitātur. Auic. 19. tra. 2. cap. 6, Expertum eſt in pluribus hominibus, & dictum eſt, qui habet difficultatem urinæ, & aduenit ei poſtea tenaſmos, moritur in ſeptimo, niſi accidat febris, & plurimā prouocationē urinæ faciat, &c. Aet. ſer. 2. cap. 19, Si acris humor diutius in ueſica moretur, partes ipſas corrodit & exulcerat, &c. Hippo. aph. 3. aph. 16, In fine, In ſiccitatibus lippitudines, articulorū dolores, urinæ ſtillicidia, dyſuriæ, &c. Lege etiam 22. aph. 3, & 31. eiuſdē, ibi, Senibus ſpirandi difficultas, urinæ ſtillicidium, dyſuriæ ſiue urinæ difficultates. Et apho. 5. apho. 58,

Recto intestino aut utero inflammationẽ patiente, urinæ stillicidium accidit, & renibus purulentis urinæ aduenit stillicidiũ. Et *aph. 49. lib. 7, Vrinæ stillicidiũ & mingẽdi difficultatem seu dysuriam uini potio & uenæ sectio soluit, incidere ante interiores in talo est bonum, &c.*

De vrinæ retentione.

Quæ à Græcis ἰσχουρία *dicitur, est exacta prorsus urinæ retẽtio periculũ afferens, &c.* Et *hoc attestatur* Gal. *lib. finit. med. ibi, Ischuria est exacta prorsus, &c.* Vide *etiam* Gord. *&c.*

De causis retentionis vrinæ.

Causæ huius affectus sunt octo, inflãmatio, durities, sanguinis grumus, expultricis resolatio, lapidis procidentia, membrorum cõpaßio, ulceratio & lithiasis, uel alia obstructio. Retinetur etiam urina ob negotiorum importunitatem, uel per somnum, &c.

Loci consentientes de causis retentionis vrinæ.

Gal. *6. de loc. aff. cap. 3, Ischuria prouenit, quum circa id quod continetur, contrahi*

non poteſt, ut ipſum exprimat: interdum obſtructio in inferiori meatu, aut à craßis humoribus, aut impacto lapide: nonnunquã ab inflammatione, uel alio tumore, ut anguſtior meatus reddatur, uel omnino obſtruatur: lege locum hunc fuſius, & antedictas cauſas inuenies, &c. Lege etiam Aet. ſer. 2. cap. 21. ibi, Accidit & ſanis ſæpe urinam ipſorum cohiberi ob negotiorum importunitatem, ac ſi diutius in cõcionibus foro iudiciario, ſomníſque mictionẽ retinuerint, &c. Lege Gal. loc. cit. & Auic. & Arcul. & alios modernos.

De indiciis retentionis vrinæ.

Iſchuria ex compreßione urinæ ſtatim cognoſcitur, ſed cauſarum ſuppreßionis indicia nõ tamen uſquequaq; ſunt nota. Signa igitur ſunt, quòd ex facultate excretoria hæc fiat, cognoſcitur ex compreßione uehementi ex qua urina excernitur. Signa obſtructionis erunt, ſi minus per compreßionem urina excernatur, & tunc obſtructio erit à grumo ſanguinis, ſi nulla adſit lapidis nota, & ſanguis effluat: uel erit ab abſceſſu, ſi pus excernatur, uel inflammationis notæ nõ aderint: uel erit

à caruncula, ſi ulcus & ulceris indicia præceſſerint: uel erit à lapide, ſi intromiſſa fiſtula ænea lapidem remouendo urina euacuetur. Similiter ſi à craßis humoribus fiat obſtructio, cognoſces ex uictu præcedente, ſi in otio educatus, ſi multis cibis craßis ac uiſcidis humores generantibus uſus fuerit, &c.

Loci conſentientes de ſignis retentionis vrinæ.

Gal. 1. de loc. aff. cap. 1, Intueri oportet præterita & præſentia: nam ſi à reſoluta facultate ueſicæ iſchuria proueniat, tūc hominem ita figurato, ut decliuis ſit ceruicis ueſicæ poſitus, ac tumorem præter naturam cōprime, ut urina expellatur: quòd ſi min⁹ profeceris, tunc facultatē non reſolutam, ſed potius urinæ fiſtulam obſtructam coniјce. Si igitur obſtructio à lapide fiat, &c. Lege totum hunc locum, & inuenies quæcunq; à me ſuprà poſita ſunt. Lege etiam Gal. 6. de loc. aff. ca. 3. ibi, Nō fungēte ſuo naturali munere ueſica, &c. B. Nota, ꝙ in omnibus corporis partibus eſt naturalis quædam uis excretoria, qua excrementa ſecernūtur, naturalis dicta, eò ꝙ

uoluntati non obediat, ſed naturaliter agit. Vnde muſculus ceruicem ueſicæ circundans, tanquam uoluntati ipſe obediens, uolentibus nobis eo uſque ab actione quieſcit, donec ueſica ſuo munere fungatur, &c.

De cura retentionis vrinæ.

Quamprimum iſchuriæ cauſam agnoueris, facilis erit cura: nam ſuppreßionis urinæ cauſas amouere eſt curatio. Si igitur inflammatio cauſa ſit retentionis urinæ, curetur inflammationum curatione: quòd ſi pus uel humor, uel ſanguinis grumꝰ in cauſa ſit, per diſſoluētia pubi admota (uitatis urinā ciētibus, ne maior uel obſtructio uel extēſio circa ueſicā fiat) ſtatim curabis: uel his non cōducētibꝰ, ea mittēda ſunt in ueſicā quæ diſſoluūt per ſyringā. Si uerò propter obtuſum ueſicæ ſenſū urina ſupprimatur, irritando excitare eius actionē expedit cū inſeßionibus aut cimicibus capiti uirgæ admotis. Si cauſa ſit lapis, tūc admota ſyringa lapis excutiēdus eſt, & ſic de ſingulis, prout ſupra de diſtillationis urinæ cura dictum eſt, &c. Aduertēdo etiam quæcunque à Paulo ſuperius de regimine di-

cta sunt, &c.

Loci consentientes de cura retentionis vrinæ.

Aet. *ser.* 2. *ca* 21, *Si ex inflãmatione urina supprimitur, sectione uenæ curabitur, adhibitis etiã fomẽtis & cataplasmatis, quæ sæpius ad inflãmata dicta sunt: si uerò supprimitur à sanguinis grumo, tũc grumus eo pacto dissoluẽdus, quo de eruptione sanguinis dictum est: si uerò lapis urinã supprimat, à loco excutiẽdus est, &c.* Lege Arcul. 9. *almans. ubi de sectione agitur, quæ alijs non iuuantibus in collo uesicæ fieri solet, &c.*

Stranguriæ & ischuriæ conferentia.

Cõferunt strãguriæ & ischuriæ abrotanũ, acorus, agaricus, alliũ, althea, ameos, amygd. amar. anethũ, apiũ, arthemisia, bacca lauri, balsamum, baucia, chamædrys, chamepithys, carpobalsamũ, castoreũ, cẽtaurea, ciminum, cimices, cĩnamomũ, cyper⁹, cypressus, cuscuta, crocus, daucus, eleniũ, epithimũ, fœniculũ, fæx uini usta, filipẽdula auis, furfur tritici, galbanũ, genista, melãthion, iuniperus, caßia,

terebinthus, lapatium, lithospermō, locustarū suffumigium, lūbrici terreni, maiorana, matricaria, myrthus, nasturtium, origanum, ocimū, parietaria, peonia, peucedanū, cap. Ven. portulaca, raphanus, rapa, satiua, siser, ruta, rosmarinus, saluia, sabina, saxifragia, senapiū, sepia, serpillū, siler, sisimbriū, sinapis, scordeon, asparagus, scenoanthos, stechas, tamarischus, trifolium, betonica, uinum scilliticum, hypericon, hyringus, iris, porrum, cepæ, asphodellus, petroselinū, iūcus odoratus, calamus odoratus, resina mulei pini, lētiscus, hordeum, mel, eruū, pepo, piper, capparis, centauriū. Cōposita sunt aureum ung. Nic. diaprasiū, diapiretrum Nic. Iustinum conf. Nic. etiam mucos mingētibus, pilulæ diacastoreæ Nic. ung. mellinū dio. c. antidotū hemagogū Nic. &c.

De prognosticis retētionis vrinæ.

Hippocrates apho. 4. apho. 80, Si sanguinem mingant, & grumos & stillicidium urinæ habeant, & dolor in imum incidat uentrem & pectinem & fœmen, circa uesicam labor est. B. Intelligit pro labore morbū: nam

nõ refert siue πονεῖ siue νοσεῖ quis dixerit, & intelligitur de omnibus urinæ instrumẽtis: nã partẽ pro toto, id est pro uesica, totum quod uesicæ annectitur, hic accipit, &c. Et Apho. 4. aph. 82, Quibus in urinaria fistula tubercula nascuntur, ijs suppuratione facta & eruptione, solutio. B. Hîc subauditur, quòd ex his tuberculis ischuria fiat, quibus diruptis proculdubio sanatur. Nota tamen quòd in antiqua translatione Galen. pro ischuria legitur malè strãguria, &c. Aetius ser. 2. ca. 24, Quũ non eijciant lotium, subiecta membra mortificantur, neque ita longè pòst moriuntur.

De vrinæ incontinentia.

Quum urina inuoluntariè excernitur, tunc resolutione uesicam laborare dicimus, &c.

Loci consentientes de vrinæ incontinentia.

Aet. ser. 2. cap. 24, Quibus resoluta est uesica, ijs uel præter uoluntatem urina excernitur uel supprimitur. Lege Auic. 19. cap. 13. de inuoluntario exitu urinæ Et Pau. lib. 3. de urinæ incontinentia. Lege etiam cap. 18. ubi de rosolutione, quæ unamquãque particulam

obsedit, mentionem facit. Lege etiã Arcul. 9. alm. & Sauonarolam, &c.

De causis incontinentiæ vrinæ.

In causa est utplurimũ resolutio musculi, qui ceruicẽ uesicæ ambit, itẽ facultatis retentoriæ imbecillitas, item nimius potus, hepatis imbecillitas segregare aquositatẽ non ualens, itẽ nimia renũ caliditas & superfluũ frigus, acuitas urinæ, & luxatio uertebrarũ spinæ.

Loci consentientes de causis incontinentiæ vrinæ.

Gal. 6. de loc. affe. ca. 3, *Si musculus qui uesicam claudit resoluatur, tum inuoluntaria urinæ excretio prouenit, &c.* Auic. 19. tra. 2. cap. 13, *Fit utplurimum propter superfluitatem frigoris & mollificationẽ lacerti, & debilitatem uirtutis attractiuæ in uesica & renibus, & propter caliditatẽ plurimam attrahentem ad uesicã resudationem à corpore, & propter coarctionem stercoris cõprimentẽ, & propter acuitatem urinæ, &c.* Lege Aet. ser. 2, cap. 24. Et Gal. de loc. aff. cap. 3. ibi, *Alter luxatis ad extremas partes spinæ uertebris inquitus urinã profudit, nullo infestante uesicam*

dolore: coniecimus eius musculi neruum, qui uesicam claudit, esse affectum, proinde spinã curare uoluimus, &c.

De signis incontinentiæ vrinæ.

Nota esse possunt signa tum ex relatione infirmi, tum ex his quæ dicta sunt: nam quotiescũque copia urinæ frequẽter emittitur, & in mictione ardor nõ sentitur, nec sitim æger patitur, nec corporis extenuationẽ, tunc iudica musculũ uesicæ esse resolutũ, à quo excretio inuoluntaria urinæ procedit, &c.

Loci consentientes de signis.

Lege Razem 9. almans. de fluxu urinæ, & Auic. 19. cap. 13. ibi, Et scire facile fit ex eis quæ præterierunt, &c.

De cura incontinentiæ vrinæ.

Cura talis sit, qualẽ diximus in cura diabetis, pro quib⁹ lege diffusius Aet. ser. 2. c. 24, & ubi ad eos qui se in somno permingunt remedia scribit, & Auicẽ. ubi de mictu in lecto sermonẽ facit, & est fen. 19. t. 2. cap. 15. Item curam de inuoluntario exitu urinæ, &c.

Cõferẽtia inuolũtario exitui vrinæ.

Cõferunt inuoluntario exitui urinæ & mol

ificationi uesicæ, acetum scilliticum, acorus, calamus aromaticus, chamepithys, ciminum, cinis ungularum apri, cyperus, codex, pulmo hædi, helenium, carnes ericy, fœniculum agreste, chubebe, laurus Alexandrina, *cerebrũ coagulum leporis, lignum aloes, mumia, ostraca, grana pini, cortices populi, sisimbrium, scolopẽdria, uesica apri, mures elixæ & comestæ.* Composita, *confectio* Aristomachi Auic. *confectio philosophorum* Auic. *ibi*, I. 5. *Vinum extinctionis ferri, oleum nardinum, oxymel scilliticum, electuarium piperis* Haly, *tamaricon cõf.* Haly, *trifera magna, trifera de scoria maior* Auic. Tro. *alchechẽgi* Auic *hiera Galeni.*

De prognostic. incontinẽtiæ vrinæ.

Aet. *ser.* 2. *ca.* 24, *Qui præter uoluntatem urinam emittunt, quanto plus eis contingit, eò minus periculo sunt obnoxij.*

De ramicum generibus, id est, de herniis.

Quod ramicem siue herniam Latinè *dicimus*, Græci *κήλας omnes ferè testium tumores uocant, & sunt numero octo.* Primus Hydrocele, *quæ est incocti humoris in parte scro*

ti collectio. Secũdus Enterocele, est intestini in alterũ locũ paulatim uel semel delapsus. Tertius, Hidrẽterocele, & est delapsus intestini, aqueiq; humoris collectus in scroto. Quartus, Cirsocele, & est quorundã uel omniũ uasorũ, quæ testẽ alunt, dilatatio. Quintus, Hydrocirsocele, & est dilatatio uasorum unde aluntur testes, & crudi humoris ĩ scroti aliqua parte collatio. Sextus, Epiplocele, & est omenti lapsus in partẽ scroti. Septimus, Enterœpiplocele, & est intestini & omenti in scroti partem delapsus. Octauus, Sarcocele, id est, carnosus ramex. Inuenitur etiam exõphalos, id est, procidens umbilicus, & est umbilici prominentia diuersis de causis proueniens, sed nos de hernia aquosa & intestinali tantùm & inguinali uerba faciemus, &c.

Loci cõsentiẽtes de generib. ramicũ.

Gal. li. de Tum. præter naturã. c. 17, & 18, Induratis testibus σαρκοκήλην nomen imposuere: quũ uerò in testiũ tunicis humor aquosus colligitur, ὑδροκήλην: si uerò omẽtum in testiũ tunicas descẽdat, ἐπιπλοκήλην: si uerò peritoneũ ĩ inguina profluat, βουβωνοκήλην.

ſi circa umbilicũ, ἐξόμφαλον, & uide Gal. li. finit. med. Auic. 22. cap. 2. enumerat etiã octo ſpecies herniarũ, quæ ſunt uentoſa, aquoſa, ſanioſa, carnoſa, uaricoſa, zirbalis, inteſtinalis, & apoſtemoſa, & hoc ſub rupturæ nomine. Caput deinde aliud facit de umbilici augmẽto, quod alij de eminẽtia inſcribũt, & habet tot ſpecies, quot de herniis nuper diximus. Vnde uentoſa à Græcis dicitur πνευματόμφαλον, carnoſa σαρκόμφαλον, aquoſa ὑδρόμφαλον, Zirbalis ἐπιπλόμφαλον: & eſt omenti in umbilicũ decurſus, & ſic de ſingulis. Lege de his fuſius iuxta Aet. ſer. 14. ca. 22. 23. & 24.

De cauſis ramicum.

Cauſæ ſunt intrinſecæ & extrinſecæ, ſicut caſus, percuſsio, plaga, ſaltus, uel quicũque alius motus uiolentus. Cauſæ intrinſecæ ſunt per ſe notæ: nã à flatu flatuoſa in parte abdominis cõtenta, uaricoſa à latitudine uenarũ & ab earũ imbecillitate prouenit: aquoſa ab aqueo humore in ſcrotũ delapſo, & ſic de reliquis. Hæc autem proueniũt peritonei membrana aut nimium extenta aut rupta, &c.

Loci cõſentientes de cauſis ramicũ.

Aet. ſer. 14. cap. 22, *Aquoſa hernia interdũ ex occulta, interdũ à manifeſta cauſa cõtingit. Ex occulta, quum aquoſus humor circa partes corpuſculorum, quæ ſcrotũ contexunt ac implicãt, ſanguini admixtus, collectus fuerit: ex manifeſta, quum ex plaga colliſis uel fractis uaſis ſanguis affluens in ſubſtantiam aquoſam tranſmutatur.* Galen. lib. de Tum. *præter naturam ca. 18, Interiori membrana quam Græci* περιτόναιον *uocant, uulnerata ac rupta fiunt ramices, &c.* Lege hunc locum fuſius. *lege etiam* Auicen. *fen. 22. cap. 2. ibi, Ruptura fit propter ſolutionem paniculi, &c. lege etiam* Arcul. *&* Paul.

De ſignis ramicum.

Signum commune omnibus rupturis eſt tumor inter abdomen & peritoneum apparẽs. Signa herniæ apoſtemoſæ ſunt ſigna abſceſſuum communia, ſcilicet tumor, duritiæs, grauitas, dolor, *& quod paulatim augetur. Signa herniæ zirbalis ſunt, quia paulatim aduenit, non ſentitur, rugitus eſt paruæ quantitatis, nec multùm ad profundum olei ſe ex-*

tēdit, nec resupinato ægro ita facilè reuertitur ac intestinalis. Signa enteroceles, id est, intestinalis sunt, facilis reductio, cū resupinatur, rugit dū intromittitur, nisi uel flatus, uel siccæ fæces in causa sint, ne tam citò introducatur: est præterea magnæ molis, accidúntq; dolores uehementissimi, dum oseum extendit, & testiculum comprimit. Signa aquosæ sunt, quòd tactui cedit, & extenditur oseum: cognoscitur etiam per eius splendorem, lenitatem: item quia cum mollitie grauis est, & paulatim fit, nec quocunque æger situetur, interiora petit. Signa flatuosæ sunt, quia redit absque dolore, statim facta compreßione, absque quòd æger resupinetur, etiā percussa resonat: nec adest grauitas, nec lubricitas, sed cum lenitate tendit. Signa sarcoceles, id est, carnosæ sunt, quia cum duritie tumet, & est absque dolore: non augetur, nec minuitur. Signa uaricosæ sunt, quia ipsa est dura, oblonga, ueluti uirga, cuius craßities excedit aliquando craßitiem digiti: cognoscitur etiam ex repletis uenis, &c.

Loci cōsentientes de signis ramicū.

Auic.22 cap.3, Signum autem cōmune rupturis est additio apparens, & sentitur inter sifach & mirach. Signum herniæ intestinalis est redditio eius cum uelocitate cū resupinatur, & sensibilitas rugitus, & propriè quum premitur. Hernia *uerò ex zirbo & sifach cognoscitur ex aduentu eius paulatim, &c. lege eum fusius: lege etiam* Arcul. *9.alm.* Item Aet. *ser.14.cap.22. & plura intelliges.*

De curatione ramicum.

Scopus curandi hydrocelem & flatuosum ramicem est, causam à qua humor aquosus uel flatuosus gignitur, amouere. Quod fiet primò cum phlegmagogis, uel aquosum humorem educentibus pharmacis siue clysteribus, deinde cum resoluentibus, sicuti cum farina fabarum, cimino, emplastro de baccis lauri, & similibus: deinceps prohibendum est ne noua eodem in loco aqua uel flatus generetur. Prohibent nonnulli extrahendo aquā, alij cū cauteriis urendo usque ad epidimin, quem Arabes didimum uocant, sed reuera in hoc casu ustionem ualde timeo: nam si epidimis

totus uratur, uereor ne testes corrumpantur. Si minus, certum est quòd per partem non ustam adhuc aqua descẽdet: quare satius mihi uidetur aquã resoluentibus extrahi, quàm urentibus. Cura enteroceles & epiploceles, id est, herniæ intestinalis & zirbalis in duplici intentione consistit, in reductione scilicet intestinorum ad suum situm, & in retentione in situ suo conuenienti, & in constipatione seu consolidatione rupti ac laxati. Reducũtur ad suum situm intestina & omentum, si resupinato patiente cruribus sursum eleuatis leui manu comprimantur, & leuiter agitentur, quibus ob uentum renitẽtibus primum cũ resoluentibus ac discutientibus mollientibúsque flatum succurrimus, ut cum decocto altheæ, camomillæ, mellıloti, semine lini, fænugræci, anisi, cimini, cum spongia applicato, uel cum oleis camomillæ, anethi, amygdalarũ dulcium, adhibita interim dılıgẽtia, ut emollıẽtibus ac unctuosis clysteribus fæces extrahantur. Retinentur etiam in suo situ intestina pluribus mediis, primò cum fotu ex aqua uino & aceto decoctionis gallarum, nucum,

cupreſſi & aluminis. Secūdò, cū cerato de pelle arietina, deſcriptione Gētilis, ſtringēdo locū in quo eminētia apparet cū angulo, quod uulgò bracheriū dicūt, non mutando id, niſi ad decimumquartum diē. Tertiò, cū potionibus conſtipantibus, unde aliqui utuntur, ſcrupulo uno limaturæ chalybis cum uino, in quo hepatica terreſtris, gallæ uirides, & nuces cupreſſi incoctæ ſint. Quartò, cū manuali operatione, ſicut cū inciſione ac actuali, ſiue potentiali uſtione. Et modum incidendi docet Auic. & Albucaſis, & plerique alij, quos uidere poteris. Cura ſarcoceles, id eſt, carnoſæ herniæ, eo modo erit perficienda, ac ſi eſſet quidā ſcirrhus. Similiter apoſtemoſum ramicē curabis nō aliter, ac curari ſolēt alij abſceſſus: eminentia uerò umbilici eandē ferè curationem requirit, ac de hernijs dictū eſt, &c.

Loci conſentientes de cura ramicum.

Aet. ſer. 14. ca. 22, Tutiſſima itaq; curatio herniarū chirurgia & uſtione perficitur, ſi peritus artifex contingat: poteſt etiā medicamento ſcrotū inuri, & conſumpto humore &

cicatrice inducta firmari, &c. Gal. meth. 14. c. 13, Quòd humor qui in hydrocelis uisitur, alienus à corporis substãtia tota natura sit, sicuti etiã quæ in ascitis hydropibus continetur aqua, dixisse sufficit, quarũ certè euacuationẽ uel medicamentis quæ digerant molimur, uel chirurgia in hydrocele quidem immisso sypho ne, in asciti adhibita punctione, quã paracentesin uocant, &c. Vide hac de re Arc. 9. almans. Auic. & Marc. Cat. Auic. 22. ca. 5, Si ambo ad oseum descendant, possibilis est reductio cum resupinatione & qualibet compressione cum manu. Quòd si addatur ruptura, incipiatur in desiccãdo illud quod dilatatũ est propter humiditatem, & adunãdo quod scissum est, & ingenietur in cõsolidatione eius. Quòd si fiat inobediens ad redeundũ, sedeat æger in aqua calida, & emplastretur ruptura donec redeat, deinde cõstringatur, &c. De cura sarcoceles lege Gal. 14. meth. c. 17, nam cum scirrhis eum enumerat.

Obseruationes circa regimen.

Auic. 22. c. 4, Reginen uniuersaliter habentibus rupturam est dimittere repletionem &

motum plurimum, & saltus, & incestum subitum & coitum. Item dimittere cibos inflatiuos, & non multum uti potu aquæ, & dimittere omnes res mollificantes, &c. B. Cōsidera quòd cuiq; ramicis speciei uictus ratio sit in contrarium exhibenda.

Cōferētia enterocelis & hydrocelis.

Conferunt enterocelis & hydrocelis barba hirci, bdelliū, adeps canis cū alumine scisso, cupreßi folia & nucis, glutē de corijs, muscus, herba, plātago, psyliū, semen lini cū resina & myrrha, pētaphilon, ruta syluestris, symphitū, betonica, tritici paleæ, filix herba cum axungia, lenticula in modū emplastri, peucedanū, cerotū de pelle arietina. lege de his in cōsilijs Montagnanæ. Item Gord. Sauo. & Arcul.

De prognosticis ramicum.

Auic. 22. c. 2, Et scias quòd ramex intestinorū & tribi est ægritudo multū difficilis, quātumuis sit parua, & ramex aquæ est ægritudo facilis, & si sit magna: ramex uerò ramicosus ac carnosus difficulter aut nūquā sanatur, & tandē oēs ramices inueterati, ac lōgo tēpore facti, suspecti sunt, ne testes corrūpāt.

Aet.ſer.14.c.24, Cæterũ noſſe expedit inteſtinorũ herniã, qualiſcũq; fuerit, ſemper aquoſa deteriorẽ. Gord. Et quũ pertranſit ſeptem dies, tunc labia fiunt dura & obturata, quorum unio uidetur impoßibilis, &c.

De gonorrhœa.

Quod ſeminis profluuium Latinè dicitur, Græcè γονόῤῥοια ἀπὸ τῆς γονῆς, quod eſt genitale ſemẽ, & ῥεῖν quod eſt fluere, appellata eſt, quæ nil aliud eſt quàm inuita ac præter uoluntatem & pudendi tenſionẽ, ſeminis excretio. Sunt tamen qui differentiam inter ſemen & geniturã eſſe dicant, ut ſemen tantùm in his eſſe uelint qui generare adhuc non poſſunt, econtrà uerò genituram.

Loci conſentientes de gonorrhœa.

Gal.6.de loc.aff.ca.5, Gonorrhœa eſt inuita ac præter uoluntatẽ ſeminis excretio. Et paulò pòſt, ſignificantius dices eſſe aßiduam ſeminis excretionem haudquaquam cole extenſo. Aet.ſer.11. cap.33, Gonorrhœa eſt ſeminis excretio præter uoluntatem ac pudendi tentiginem.

De causis gonorrhœæ.

Causæ sunt uel spermatis copia, uel eius tenuitas & acrimonia, uel multitudo eorũ quæ generant sperma, uel erunt imbecillitas retentricis aut facultatis, aut expulsoriæ fortitudo in seminarijs uasis: uel gonorrhœa ex conuulsione contingere potest, aut ex renibus ob eorum adipis liquefactionem, quæ fieri potest à nimio coitus desiderio, aut à multitudine coitus, aut eius cogitatione.

Loci consentientes de causis gonorrhœæ.

Gal. 6. de *sympt. cau. ca.* 4, *Gonorrhœa si pudẽdo non intento euenerit, retentricis facultatis in seminarijs uasis imbecillitatem sequitur.* Si *uerò intento cole acciderit, conuulsioni quodammodo similis erit affectus, &c.* Vide Gal. 6. de *loc. aff. ca.* 5. *ibi*, Nam *sicut retentio, &c.* Vide *etiam* Aet. 11. *ca.* 33. *ibi*, Fit *gonorrhœa ex uasorum seminaliũ fluxione, &c.* Vide *etiã* Auic. 20. c. 30. ibi, *Causa aut est in spermate, aut in uasis seminalibus, aut in renib⁹ & lacertis, aut in principijs ex spermate uel ob eius copiam, & tenuitatem, &c.*

De ſignis gonorrhœæ.

Signa quando fit ex multitudine ſeminis ſunt, quia ad copiã coitus nulla corporis imbecillitas ſiue diminutio ſequitur. Signa tenuitatis ſeminis ſunt manifeſta inſpicienti ſperma. Signa mordacitatis ſeminis ſunt, quia in exitu dolor percipitur, adeſt ardor urinæ, & color eius ad flauitiem decliuis eſt. Signa imbecillitatis retentricis ſunt, quia ſine erectione uirgæ ſemen egreditur: ſi à cõuulſione hoc malum proueniat, aderit erectio, &c.

Loci conſentientes de ſignis gonorrhœæ.

Auic.20.ca.31, Illam, in qua cauſa eſt ſpermatis multitudo, non ſequitur debilitas & diminutio cum multitudine coitus, &c. Et illa quæ fit à tenuitate eius, cognoſcitur cum turmis ſpermatis præſentia. Et illa quæ fit propter acuitatem & mordicationem eius, ſentitur ipſa in egreßione, &c. Lege Aet.ſer.11. ca.33. & Gal.6.de loc.aff.ca.5.&c.

De cura gonorrhœæ.

Similis erit huic cura, qualis in omni fluxu

parari solet. primò cũ pauco cibo & potu, & si à læsa retentrice gonorrhœa oriatur, cataplasmatis, insessionibus adstringentibus utendum, ex lentisco, rubo, myrtho, acatia, hycisthide paratis. Si fiat à multitudine seminis, euacuetur primũ, deinde sperma exiccetur. Exiccant sperma rad. nenupharis. 5. lactucæ, portulacæ, rutæ, agni, id est casti, folia salicis, ciminum, calamentũ, myrrha, euphorbium, item diaciminũ, &c. Si fiat à tenuitate spermatis, tẽperetur cũ stypticis calefaciẽtibus exiccando, & craßitiem inducẽdo. Si à facultate expulsoria, tunc utẽdum est frigidis & parumper stupefacientibus, &c.

Loci consentientes de cura gonorrhœæ.

Auic. lo. ci. c. 32, Minoretur cibus, fiat euacuatio, & administrentur ea quæ exiccant sperma, & minorant ipsum. Euacuatio tenuitatis eius est cũ eis quibus inest stypticitas, & calefactio cum exiccatiuis permixta, &c. Vide illum fusius. Aet. ser. 11. cap. 33, Primùm in quiete & pauco cibo & aquæ potu affectos obseruare oportet, cibi nõ facilè corrumpan-

tur, nec difficulter permutentur, & resiccandi uim habeant, &c. B. Quòd sint in quiete, intelligendus est Aetius in primo morbi tempore: nam post hoc exercitiis ægros esse committendos ait Paul. quibus totum corpus & affectæ partes firmentur.

Obseruationes circa curam.

Cauẽdum est primùm, ne quum craßitiem tenuitatis genituræ inducere quæras, aliquid in medicamentorum compositione addatur, quod genituram adaugeat, &c.

Conferentia gonorrhœæ.

Conferunt gonorrhœæ agnus, id est castus, aqua frigida, calamentum, camphora, lac capræ cum melle potatum, castoreum cum succo agni, casticoreũ, hæmatites lapis, eruca, lactucæ semen, nymphea, portulaca, plumbi lamina, semen rutæ, ireos, diaprasium Nicolai, *electuarium* Sauo.

De prognosticis gonorrhœæ.

Aet. ser. 11. *ca.* 33, *Non solùm autem uiris, sed & mulierculis hoc malum accidit, & in fœminis ægrè tollitur, &c.*

De priapiſmo.

Priapiſmus eſt genitalis membri tentigo in longum & latum citra ueneris appetentiam aucta, & denominatur à Priapo, *quem talem mẽbrũ habuiſſe ſuapte natura finxerũt homines.* Sunt *qui hanc affectionem* Satyriaſim *nominent, à* Satyro *etiã priapo dictam: ſed quũ* Pau. *diſtincta capita de ſatyriaſi & priapiſmo habeat,* deſcribatúrque *ab ipſo* ἡ σατυρίασις ἐστὶ παλμὸς τοῦ αἰδοίου, *&c.* fecit *ut rem à priapiſmo diſtinctam aliqualiter eſſe dubitarem ob eorum cauſam, de qua infrà fuſius dicitur.*

Loci conſentientes de priapiſmo.

Gal. 6. de loc. aff. c. 5, *Priapiſmus eſt, cùm coles & in lõgitudine & circulo totus augetur, nullo ſtimulãte ad libidinẽ deſiderio, aut acquiſito calore, ut quibuſdã accidit, qui ſupini decumbunt.* Lege *ſimilem deſcriptionem iuxta* Galen. 9. de cõpoſ. med. per loc. cap. 9. *ibi,* Priapiſmus *eſt auctio pudendi, &c.*

De cauſis priapiſmi.

Cauſæ huius affectus ſunt tres, prima arteriarum ora immodicè patentia: ſecunda, ua

porosus spiritus in fistuloso neruo ortus: tertia, est rei ueneree abstinentia. Ora arteriarum patent uel ob humorum uitia, uel ob flatuosum spiritum sine ordine & uiolenter euacuatũ: flatuosus uerò spiritus fit ab humore uiscoso craßóque, cum caloris paucitate. Abstintẽia rei ueneree accidit ob seminis retenti multitudinem, &c. Satyriasis, de qua superius mẽtionem fecimus, est aßidua colis palpitatio, quæ cum uasorum seminis inflammatione, interdum cum intentione accidere solet: quæ si tantũ à flatuoso spiritu fiat, nullo modo à priapismo differre potest.

Loci consentientes de causis priapismi.

Gal.6.de loc.affect. cap.ult. *Fit priapismus uel ob arteriarum ora immodicè patentia, &c.* Lege etiã Gal.in lib.de Tum. *præter naturam* ca.15. *ibi,* Pudendorũ tẽsiones *præter naturam quæ non desistunt, quidam* σατυριασμὸν, *quidam* πριαπισμὸν *nuncuparũt. uide horum differentiam postea,* 6.de loc.aff. cap. ult. *Vide etiam causas flatuosi spiritus,* 14.meth.ca.7. Itẽ 6.de sympt.cau.ca.2. De

satyriasi, uide Paul. de prima palpitatione locutũ. De secunda fecit mentionẽ Aet. unà cum priapismo. Auic. 20. c. 37, Causa propinqua tensionis est multitudo uentositatis crassæ in partibus membrorum coitus aut materiæ uẽtosæ, in ipso morbo concauo, aut superueniẽs eis ex arterijs aut uasis spermatis.

De indiciis priapismi.

Indicia ꝑ se sunt manifesta ex definitione data, & ex infirmi relatione: lege tamen Gal. 14. meth. ca. 5, In ijs qui sic sunt affecti, etiam inuitis pudendum arrigitur. quod ubi uiderit quispiam, statim intelliget esse ex inflammationum genere, &c.

De cura priapismi.

Si causa fuerit materia flatum efficiens, tunc tres medendi intentiones insurgunt: prima regimen uictus, secunda est euacuatio, tertia materiæ discußio & resolutio. Regimẽ sit attenuans absque manifesta caliditate. Euacuatio fiet uel per sanguinis mißionem, uel per purgationem, tum per uomitum, tum per ea quæ per inferiora soluunt. Residuum materiæ discutitur per frictiones crebras, per

exercitium & balnea ex aquis digerentibus, & per ea quæ unico uerbo calefaciũt & exiccant. Sed interim per initia ſi calidior materia fuerit, ea imponenda quæ caloris proportioni reſpondeant, ut cum cerato roſaceo, infrigidante Galeni, cum lamina plũbi, &c. Digeſta materia tunc ad diſſoluentia accedendum ſine calefactione uehementi: ſi autem cum camomilla agno, id eſt caſto, &c.

Loci conſentientes de cura priapiſmi.

Aet. ſer. 2. cap. 32. loquens de regimine inquit, Hac affectione prehenſos, inedia uſque ad tres dies adſeruare conuenit, utendúmque eſſe cibis qui leniter attenuare ualeant citra manifeſtam caliditatem, &c. Itidẽ ait Gal. 14. meth. & cap. 8. & 9. de compoſ. med. per loc. cap. 9. ibi, Palàm eſt non oportere mẽbra ipſa calefacere, ſed refrigerare leniter perceratũ roſaceũ, &c. Lege etiam fuſius in meth. cap. 8. ibi, Principiũ curationis cõmune eſt, ut totũ corpus ea quam ferre poteſt euacuatione euacuetur, euacuatio fiet per miſſionem ſanguinis, &c. lege eum fuſius, &

plura à me recitata intelliges, &c.

Obseruationes in cura.

Aet. ser. 2. cap. 32. ait cauēda esse quæcūque urinam citare possunt, & omnia quæ uenerē prouocare ualcāt. Auic. fen. 20. cap. 39, Dimittat coitū omnino, & cogitationē in eo, & cōsyderationē ad id quod mouet desyderiū, nisi acciderit priapismus propter emissionē coitus: nam tūc coitus est curatio, &c.

Prohibentia satyriasim & venerem.

Prohibent satyriasim & uenerem uitex, allium, berbena, camphora, cicuta, cataplasmata, coriandrum, eruca, ruta, lactuca, menta, fimus muris, & nymphea, salicis folia, portulaca, rosa, plumbum, stannum, nepita, faba & diaolibanum Nic.

De prognosticis priapismi.

Aet. ser. 2. cap. 32, Cæterùm dolores eis contingunt, quales tetanici habent, & hi qui reliquis membris distendunt, & ex præcipiti hoc modo affecti pereunt, nisi confestim eis auxiliū feratur: quum uerò moriuntur, uēter eorū inflatur, & frigidum exudāt, &c. Auic.

loc.cit.cap.37, Et *hoc accidens quando non curatur,peruenit ad tetanum u ſorum ſpermatis, & accidit apoſtema calidum cum eo, & interficit,&c.*

Authores diſſentientes circa Venerea.

1 *Adſerere, deſyderium coitus eſſe tantùm ex cerebro ob uirtutem imaginatiuam.*

2 *Adſerere, gonorrhœam eſſe paßionem propriam pudendi & expultricis facultatis.*

3 *Adſerere,coitū nec per ſe, nec per accidēs ualere in ægritudinibus cerebri pituitoſis.*

4 *Adſerere,ſatyriaſim eſſe morbum ridiculoſum potius quàm curandum.*

Confutatio diſſentientium circa Venerea.

Ad *primū reſpōdetur, quòd duplex eſt deſyderiū,alterū ſcilicet animale,quod in cōcupiſcētia inuenitur:alterū naturale, ex repletione ſpermatis, quā euacuare tētat natura. Primū ut quædam cōcupiſcentia à corde oritur,licet per cerebrū poſtea perficiatur.ſecūdū prouenit à iecore,unde* Auic. Et *deſyderiū coit⁹ eſt ab hepate,&c.igitur nō tātū ex*

cerebro, ſed ex alijs etiã mẽbris principalib⁹.

Ad 2. dicitur, ꝙ iuxta Galeni placitũ gonorrhœa ſit paſsio per ſe retẽtoriæ facultatis, & propria uaſorũ ſeminaliũ, ſed per accidens expulſoriæ, & ſecundũ apparentiam ipſius pudendi, & hoc affirmant Auic. & Sera. Non erit igitur proprius expultricis nec pudendi affectus, ſed per accidens.

Ad 3. inquit Auic. coitũ maximè præſtare ad euacuationẽ & diuerſionẽ ſuperfluitatũ, unde in ileo morbo præſertim iuuat, quoniã cauſam ægritudinis, quæ fit ob amorẽ, remouet, & paratos cadere in ægritudines phlegmaticas ex eius multitudine liberat, ſi moderatus præcipuè fuerit, &c.

Ad 4. Auic. Perducit hominem ad ſpaſmum & tetanum uaſorum ſpermatis, & interficit. Vnde morbus hic ualde timẽdus eſt, & non ridendus, ut aliqui adſerunt, &c.

De ſuppreſſione menſtruorum.

Menſes ſunt mulierum profluuia, à uitiato humore depẽdentia, eóque dicti ſunt, quòd ſingulo menſe accidant. Tempus durationis mẽſtruorũ multis mulieribus eſt à primo uſq;

ad tertiũ diem non paucis à primo usque ad quintũ, alÿs ad septimũ, & rarò ad duodecimũ accedit profluendo, incipitque fluere à quartodecimo anno, paucis ante 13, aut 12. nec ultra quinquagesimũ fieri solet: imò à triginta quinque annis præsertim obesis mulieribus solet cessare, &c.

Loci consentientes de suppressione menstruorum.

Gal. 6. de sympt. causis cap. 4, Menses sunt deprauatæ per uterum fluxiones, quæ expurgato per hanc partem uniuerso corpore fiunt. Paul. lib. 3. cap. 60, Mulierum plurimis menses quartodecimo anno fluere incipiunt, paucis ante 13. aut 12. plerisque post 14. erumpunt. Haly Abb. 9. de pass matri. latitudinem inceptionis menstruorum esse inquit à quarto anno completo usque ad 14. & latitudinẽ desinentiæ à 36. usque ad 50. & hoc idem affirmant Auic. & Arist. 9. de animalibus, & hoc intelligitur de uniuersali durationis tẽpore. Particulare uerò incipit à duobus diebus, & se extendit usque ad septem. Galen. 5. aphor. Tempus menstruatio-

nis durat à 3. die usque ad 8. quòd si ultra citráque fluxerit, talem fluxum præter naturam dicimus, &c.

De causis suppressionis menstruorum.

Menstrua supprimuntur uel per se affecto utero, uel per consensum. Per se afficitur uterus uel ex duritie contracta, uel ex uenarum angustia, uel ratione facultatis expulsoriæ, quæ ob malam intemperiem oriri solet. Supprimuntur rursus, obstructis uasis, quæ ad uterum descendunt, & hoc uel ratione caloris desiccantis, uel ob copiam humorum crassorum, uel ob abscessum, uel carnem additã. Sistuntur etiã menses, si ad alia loca sanguis trãsferatur, uel ob uaria excretionũ genera, &c. Per consensum etiã supprimũtur, uel ratione hepatis sanguinẽ non discernẽtis, uel ratione obstructionis totius corporis, uel aliorũ mẽbrorũ particulariũ, &c.

Loci cõsentientes de causis suppressionis menstruorum.

Gal. 6. de sympt. cau. cap. 4, Suppreßionis causa mẽstruorum uel est durities uteri, quæ

uel illico ab origine cõtrahitur, uel post generationẽ: & hoc ratione uteri affecti, qui ex uenarũ angustia, aut ex uasorũ uteri cõpressione, quũ immodicè corpus crassescit, aut ex intẽperie uteri procedit. Detinẽtur etiã menses ob materiã ipsam, quũ crassum fuerit uel uiscosũ quod euacuatur. Supprimũtur rursus obstructis ob huiuscemodi humores, uasis, quæ ad uterũ descendũt, uel ratione uniuersi corporis, &c. lege tu fusius. Aet. ser. 16. c. 51, Sistũtur mẽses quibus sanguis crassus est & uiscosus, & quibus ad alia loca transfertur, uelut per nares & sedẽ. Quin & sanguinẽ ex torace reiectãtibus, uel quibus per uenæ sectionem multus extrahitur, &c. Lege de his causis Gal. aphor. 5. cõment. 57. Item Auic. fen. 21. cap. 25. ibi, Menstrua retinentur aut propter causam propriam, aut communem, &c.

De signis suppressionis menstruorum.

Suppreßio mẽstruorum quæ fit à frigore, cognoscitur grauitate, somno, coloris albedine, pulsus raritate, copia urinæ, & excretione pituitosa. Quæ uerò fit à caliditate, demõ-

ſtratur ex inflatione ac exiccatione uteri, uel ex his quæ uterũ radunt ac mordent: quæ uerò fit à ſiccitate, manifeſtatur ex his quæ præterierũt, præſertim ex extenuatione corporis & uenarũ tenuitate: quæ autem fit ab abſceßib⁹ uel carne addita per obſtetricẽ, cũ ſignis abſceßuũ cognoſcitur. Similiter quæ fit à duritie, uel à cõceptione, per obſtetricẽ uteri ceruicem tangentem cognoſcetur, &c.

Loci conſentientes de ſignis ſuppreſſionis menſtruorum.

De *ſignis lege* Auic. 21.*cap*.27, Illius *quæ pẽdet à frigore, ſignũ eſt grauitas ſomni & profũdatio* in *ipſo, &* albedo coloris, *uiriditas uenarũ, & raritas pulſus, & multitudo urinæ, & phlegmatica egeſtio, & reliqua*. Lege *eum uberius*. Gal. 6. de loc. *aff. cap*. de *uteri aff*. citat *aph*. 39. *lib*.5.*ibi*, Si *mulier quæ neque grauida eſt, neque peperit, lac habet menſtrua, huic defecerunt, & ibi alia indicia ſuppreßionis ponit: nam inquit*, Grauitas *totum corpus moleſtat*. Item *faſtidium, ut nulla adſit cibi cupiditas, horror inæqualis*. Quòd *ſi inæqualitas ſine horrore euenerit*,

alienáque cupiat, iube quòd obstetrix uteri ceruicem tangat: nam dictum est ab Hippoc. aphor. 5. aphor 34, Quibus os uteri durũ est, his uteri os cõprimi est necessarium: quòd si citra duritiem clausum sit, eam prægnantem esse conijcies: quòd si clausum sit cum duritie, effectum esse uterum portendit, &c. lege tu fusius. Lege etiã Aet. ser. 16. cap. 54. ibi, Supprimũtur ex frigidiore temperatura, &c. Quod per excrementa corporis signa habere poßimus, elice ex Gal. 6. de sympt. cau. cap. 4. ibi, Talem semper refert speciem id quod excernitur, quale est id quod in animante redundat, &c.

De cura suppreßionis menstruorum.

Cura retentionis mẽstruorũ duobus scopis indiget: primum in remouẽda causa, alterum in prouocãdis menstruis. Si causa igitur fuerit uehementißimus calor, menstrua cohibẽs, tunc prouocare ea non licet, quum sat sit ab hoc calore superfluitates absumi. Si uerò in causa fuerint longæ ægritudines præcedẽtes cum imbecillitate uirium, tunc nec prouocan

da sunt, quũ corpus potius reficiẽtibus quàm euacuantibus indigeat. Si uerò causa fuerit materia pituitosa, tunc in medendo opus est, materiã, à qua menstrua corrũpuntur, & à suo naturali ordine mutãtur, præparare, & præparatam euacuare. Præparatur crassa attenuãdo, & obstructa aperiendo cum oxymelle, sy. bisantino de duabus rad. cum aquis fœniculi, apij, cuscutæ. Euacuatur cũ his quæ humorem superfluũ educũt, ut cum agarico, electuario indo, diaphinicone, &c. & si qua mala fuerit intẽperies relicta, tunc his remoueri debet, quæ stomachum & hepar roborãt, quales sunt multæ cõfectiones, &c. Quòd si mẽses retineãtur ab aliquo abscessu, curatur cura apostematũ, ut pluries dictum est. Si causa fuerit pinguedo, tunc adhibitis resoluẽtibus curabitur, cum exercitijs & ieiunijs, &c. Si causa fuerit aliquod ulcus, tunc cura erit impossibilis: & si quid curæ fuerit, tunc per regimen & frequẽtem uenæ sectionẽ fiet, ut sanguis per tenuem uictum & sanguinis missionem, qui fluere per intestina consueuerat, discutiatur ac euacuetur. Prouocãt

deinceps menſtrua decoctum quinque rad. cum ſabina, pulegio, calamento, mentaſtro, origano cum ſyr. de duobus uel quinque rad. Prouocant ualenter trochiſci de Razes, caſſia lignea, crocus, cinnamomum, borax aurificum. Item balnea, frictiones & cucurbitulæ poplitibus ac coxarum parti domeſticæ applicitis, item ſaphenæ uenæ inciſio, & peſſaria ex mercuriali & melanthio cum muſco in rara ſyndone, &c.

Loci conſentientes de cura ſuppreſsionis menſtruorum.

De cura lege Aet. ſer. 16. cap. 53. ibi, Quæ ob nimiam caliditatem non purgatur, quàm maximè humectare oportet cum balneis, & uberiore ac humidiore cibo & potu, quæ ob nimiam frigiditatem oppoſitam curationem expoſcunt, &c. Gal. aph. 5. comment. 36, Intentio ſanationis eſt primùm ora uenarum adaperire, quæ ad uterum pertingũt, ſanguinémque extenuare, deinde purgationem adhibere: nam quando craßi euacuantur humores, tales ſanantur diſpoſitiones, &c. De prouocandis mẽſtruis lege aph. 28. lib. 5. ibi,

Suffitus aromatū muliebria ducit, sæpius uerò & ad alia utilis esset, nisi capitis facerent grauitatē, &c. B. Veritatē nō cōtinet apho. in omni mēstruorū suppreßione: nā si detinētur mēstrua ob uteri inflāmationē, aut tēsionem, aut ob alias similes causas, nihil suffitus aromatum prodesset, sed si sistuntur ratione sanguinis craßi uel obstructionis uasorū aut substātiæ dēsitatis, uerū est, quòd per aromatū suffitus mēses euocātur, quū crassa extenuat, obstructa incidēdo reserat, & obserata aperit. Quæ uerò sint aromata docet Ga. esse amomū, caßiam, costū, cinn. &c. Vide Auic. 21. tr. 3. ca. 28. Vide etiā Arc. & Marc. Cat.

Prouocantia menstrua.

Prouocant menstrua absinthium, acorus, agaricus, agnus castus, allium, aloes, amaracum, amygdalæ amaræ, abrotanum, artemisia, assa, ciclamen, calamentum, chamædrys, chamæpithys, camomilla, cantharides, castoreum, centaurium, cinnamomum, cupressus, cyperus, cucumer agrestis, naucus, helenium, eupatorium, phaseoli rub. lens syluestris, galbanum, ammoniacum, iris lupini,

maiorana, cuſcutæ, laurus, laudanum, marrubium, meliſſa, mentaſtrum, matricaria, mercurialis, myrrha, naſturtium, ouum anatis, origanum, ozimum, papauer rub. paſtinaca, peonia, peucedanum, pulegium, raphanus, roſmarinus, rubea tinctarum, ruta, ſambucus, ſaluia, ſaturegia, ſauina, ſerpillum, ſinapis, ſcamonium, ſcilla, ſpica, urtica, uſnea. Compoſita *ſunt diacalamentum, diatrion, pipereon, diapraſium, troc. de myrrha, theriaca magna, triphera magna, pilulæ fœtidæ de ſerapino.*

De prognoſticis ſuppreſſionis menſtruorum.

Aet. *ſer.* 16. *cap.* 52, *Suppreßis menſtruis ſanguinis reiectationis ac ſyderationis periculum imminet, &c.* Lege *nonnulla etiã iuxta* Gal. 6. de *loc. affe. cap.* 4, *Quæ intelligi tam poſſunt de menſtruis quàm de retẽto ſemine.* Auic. 21. *tra.* 3. *cap.* 26, *Suppreßis menſibus ei cui uirtus ad excernendum eſt potẽs, aßimilatur utris, & multiplicantur capilli, & naſcitur ei ueluti barba. Quare frangitur forma eius & incraſſatur, deinde moritur, &*

interdum prouenit ante mortem ad dispositionem, cum qua non est possibile ut prouocentur menstrua. Hippoc. *aphor.* 5. *apho.* 34, *Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum.* Et *aphor.* 57. *eiusdem,* Si *menstrua plura fiant, accidunt morbi: & si non fiant, ex utero morbi contingunt.* B. *Quasi dixerit, si menstrua detinentur, necesse est processu temporis ipsum uterum pati: lege* Gal. *comment.* Et *aphor* 5. *aphor.* 61, Si *mulieri cessent purgationes, neque febris neque rigor superueniat, & fastidia accidant, iudica ipsam in utero habere.*

De mensium profluuio & eius causis.

Duplicem hic affectus habet causam, uel ab utero unde emanat, uel ab ipso humore fluente. Prima *fit aut ab uteri imbecillitate, aut ab eius uenarum apertione, aut à quopiã ulcere corrodente uel scissura.* 2. *bifariã fieri contingit, uel ab ipsius sanguinis quantitate uel qualitate.* Quantitate *uel causa repletionis nimium corpus aggrauantis, unde fit euacuatio, quæ uel naturalis uel non natu-*

ralis erit. Naturalis, quum à natura ita fiat, ut superfluum tantummodo expellatur: non naturalis, quum ob suam multitudinem & dominium immodicè profluat: qualitate, uel causa caliditatis sanguinis uel tenuitatis. Interdum etiam superfluunt menstrua causa abortiui fœtus, uel ob partus grādiores, &c.

Loci consentientes de causis profluuii menstruorum.

Gal. aphor. 5. comment. 57, Fit immodica menstruorum euacuatio, si ora uasorum quæ ad uterum pertingunt, ultra modum aperiātur, aut si sanguis uel calidior uel tenuior fiat, aut sua multitudine modum naturæ cōuenientem excedat, aut totum corpus aggrauet, &c. Lege etiam Auic. 21. tract. 3. cap. 2. ibi, Superfluitates quandoque fiunt secundū semitam ægritudinis, aut propter dispositionem in matrice, aut propter eius debilitatē, aut malitiam complexionis, aut propter ulcera & corrosiones, &c. Lege etiam Paul. lib. 3. ibi, Fit etiam ob partes grandiores & crebrò ob abortiui fœtus causam, &c.

De signis profluuii menstruorum.

Signa menstrui ab imbecillitate uteri, aut ab apertione uenarum prouenientis erunt, si sanguis exierit purus, nullum dolorem inferens ab ulcere, si profluat paulatim, & maximo cum dolore prodeat. Consyderetur tamen & quantitas ipsius fluentis sanguinis, & modus delationis: nam amplioribus uasis ruptis magna sanguinis copia statim profluit, minoribus uerò nõ itidẽ. Signa ex quãtitate sanguinis nimium corpus replẽtis sunt. Signa repletionis, ut uenarum latitudo, exuberans faciei & corporis repletio, quæ interdum cum dolore est. Signa, quando fit à mala qualitate, sunt, caliditas, tenuitas, acrimonia & color prauus. Signa immoderatæ euacuationis sunt, color fœdus, pedes tumescunt, concoctio uitiatur, & prosternitur corporis robur, &c.

Loci consentientes de signis profluuii menstruorum.

Auic. 21. tra. 3. cap. 3, Factam à debilitate matricis & apertione uenarum significat exitus sanguinis puri non dolorẽ faciẽs, &c.

lege eum fuſius. Gal. 6. de loc. aff. ca. 4, Quũ immodicè euacuantur, ſequitur color fœdus, pedes molli tumore attolluntur, corporis robur proſternitur, ciborum tum concoctio, tum cupiditas uitiatur, atque in totum omnia quotquot immoderatam ſanguinis euacuationem ſiue ex hæmorrhoide, ſiue alio quopiam ſanguinis fluore euenientem ſequi conſueuerunt, accidentia huiuſcemodi fœminas infeſtant, &c. Lege Arcul. & Aet.

De cura profluuii menſtruorum.

In ſuperfluo menſium fluxu binæ requiruntur intentiones, quarum altera in remouenda fluxus cauſa conſiſtit, altera in retinendo fluxum: uerùm in praxi ultimũ quod eſt in intentione, primum eſſe debet in exequutione. Si igitur cauſa multitudinis ſãguinis menſtrua ſuperfluxerint, tunc ſectione uenæ, & uictu tenui, qui ſanguinem non adaugeat, ſuccurrendum. Si uerò continui ac calidi ſanguinis fluxus accidat, tunc ſanguis cum ſyr. roſ. de granatis, de ſuc. acet. cum aquis acetoſæ, portulacæ, plantaginis alteretur: & ſi quid bilis ſecũ admixtum ſit, eua-

cuetur cum myrobalanis, caſsia & rheub. Deinde ſanguinis diſcraſia cum diarrhodone, triaſandalis, uel cum epithemate ex aqua roſ. plantaginis & unctionibus frigidis remoueatur. Si uaſorum apertio in cauſa ſit, per obturationem, & ruptura per conglutinationem, & eroſio per renutritionem curabuntur. Si cauſa fuerit uteri imbecillitas, per aromata ſtyptica, quæ ſua proprietate roborant, curabitur: ſi cauſa fuerit ulcus, tunc opus ſunt duæ intentiones, abſterſio ſcilicet & conglutinatio, &c. Et hæc de prima intentione. Secunda, intentio eſt ſanguinis cohibitio, quæ duobus medijs perfici poteſt, primo diuerſione, ut ſanguinem ad alias partes reuocemus: ſecundo cohibitione, reſtringendo & uiam intercipiendo per quam ſanguis debet fluere. Diuerſio igitur fiet per ſectionem uenæ hepaticæ uel baſilicæ, aut per impoſitionẽ cucurbitularũ ſub manibus ante cibũ, uel ſub brachijs cum uehementi frictione. Interceptio uiarum per quas ſanguis fluit tum intrinſecè tum extrinſecè fieri poteſt: intrinſecè cum ſyr. frigidis ſtypticis, qualis eſt ſyr.

ros.myrthinus de portulaca, cum aquis plantaginis, solatri, acetosæ, quibus adÿci potest troc. de charabe, de terra sigillata, de spodio, cum semine acetosæ, item pilulis corallorum rub. lapidis hæmatitis, electuar. de scoria ferri & triphera ex arte phemonis, &c. Valent etiam in hoc casu nascalia ex coto in suc. plãg. immerso cum bolo armenio sanguine draconis, &c. Itẽ balnea & inunctiones ex rebus stypticis, ut ex rosis cort. granatorũ, gallis, ballaustÿs, acatia, hypocysthide, &c. Quæ omnia quum nihil profecerint, ad narcotica, considerata primùm uirtute, refugiẽdum, qualis est athanasia Nic. & phyloniũ.

Loci consentientes de cura.

De cura lege Auic. 21. tra. 3. cap. 4. ibi, Facta à multitudine aggrauante corpus, &c. Si fiat à bile, euacuetur cum myrobalanis, in quibus est uirtus styptica: si ab uteri imbecillitate, dentur aromata, &c. Gal. 7. de cõpos. med. per loc. cap. 4, Osculi uasorum apertio per obturationem, & ruptura per conglutinationem, & erosio per renutritionem curatur, &c. Et meth. 5. cap. 4. & 5, Existimãda

est profusionis quantitas: nam si perruptum uas aliquod magnum est, aut uehementer reclusum hiat, utique adstringentibus medicinis opus est, ueluti balaustio, hypocysthide, omphacio, acatia, gallis immaturis & malicorio. Sin uel exiguum uas est perruptum, & non multus profluit sanguis, tunc aloe, & manna, & pini cortex, & lematum sigillum, lapis hæmatites, & alia similia ex austero uino nigro utilia medicamenta. Vide etiam de cucurbitulis ad mamillas applicandis meth. 13. cap. 19. ibi, Sic nanque ad mamillas cucurbitulas imponimus, quum sanguis ex utero profluit. Itidem meth. 5. cap. 3. Hippo. aphor. 5. aphor. 50, Mulieri si uis menstrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone, &c. De regimine uictus lege Aet. ser. 16. cap. 64. ibi, Imperandum est unius aut alterius diei ieiunium, &c. Lege etiam Auicen. fen. 21. cap. 4. ibi, Cibetur ipse cum eis quæ sunt uitelli ouorum, &c.

Sistentia ac supprimentia menstrua.

Sistunt ac supprimunt menstrua acatia,

acetosa, alumen, aizoon, aqua aluminosa, balaustia, barba hirci, bolus armenius, blactæ pisantiæ suffumigium, castanearum cortices, cauda equina, cornu cerui ustum, cicuta, citonia, coagula, consolida, coralli, coriandrũ, lapis hæmatites, hepatica, uinum extinctionis ferri, fimus capræ, gallæ immaturæ, gypsum, gumi arab. glãdes, granatorum cort. & flores hyosciami, charabe, lapis iaspis, lentes, lentiscus, lycium, semen mãdragoræ, margaritæ, mastix, menta, millefolium, myrrha, myrthus, frondes mori, mumia, nymphea, olibanum, oliuæ, polygonium, portulaca, cortices interiores quercus & ulmi, rota, rubri, sanguis draconis, siliquæ AEgyptiæ comestæ, solatrũ, sumach, scoria ferri, uernix, spodium, spica inda, uirga pastoris, flores uitis agrestis, hypocysthidis succus, peunidi acerbi & agrestis. Compos. sunt conf. alchechengi Auic. 1. 5. cõfectio scoriæ. Auic. 3. 5. diaolibanum Nic. phylonium Persicum Mes. syr. de myrtho, de portulaca, theodoricon magnum, Triphera minor fenonis, Mes. Troc. de terra sigillata, de charabe, de spodio, de chileta,

athanasia Haly. 6. *ant.* &c.

De prognosticis suppressionis menstruorum.

Hip. *aph.* 5. *aph.* 56, *In fluxu muliebri si cõuulsio & animi defectus aduenerit, malũ.* B. *Nã ad omnẽ immodicã euacuationem, tãquam casus cõmunis, animi defectus accidere solet.* Vnde Gal. *meth.* 5. *ca.* 5, *Profluere prohibetur ob animi deliquiũ, quod sæpius accidere solet,* &c. Et *aph.* 5. *aph.* 57, *Si mẽstrua plura fiãt, accidunt morbi: & si nõ fiant, ex utero morbi cõtingunt.* Auic. 21. *ca.* 2, *Et illud est deterius, quod ex cõplexionis malitia oritur. Et quũ superfluit sanguinis fluxus, sequitur debilitas appetitus & digestionis, aut extremitatum inflatio, & coloris malitia, & interdum perducit ad hydropem,* &c.

De doloribus iuncturarum, siue articulari morbo & podagra.

Dolor iuncturarũ est tristis sensatio earũ à mala intẽperie, uel à soluta continuitate eis accidẽte proueniẽs. Cuius species sunt arthritis, podagra, ischias, gonagra & chiragra, Morbus igitur articularis, quẽ Græci ἀρ-

ποδάγραν uocant, est defluxus humorum ad artus siue iuncturas pedum ac manuum, cum dolore & tumore. Podagra est pedum affectio, ab humore calido uel frigido, dolorem inferens, etiam neruis patientibus. Ischias est coxarum dolor diuturnus ac difficilis, à materia fluente ad uertebras ischiæ, & ligaměta, usque ad poplites & suras. Gonagra est inflammatio genuum cum intenso dolore. Chiragra est manuum dolor, à materia in neruis & tendonibus manuum contenta.

Loci consentientes de dolo.&c.

Gal.lib.sen.med. Arthritis morbus est inflammatio articulis accidens, quæ magnum dolorem neruis patientibus adfert. Et apho. 6.comm.49, Podagra est inflammatio pedũ à fluxione humorum causata. Paul.lib.3.cap. 77, Coxendix est dolor à natibus inguinibúsque ad genua usque, in plurimis autem ad summũ pedem pertingens. Auic.cap.de dolo. iũct. Sciatica est dolor, qui incipit à iũctura anchæ, & descẽdit retro ad coxam, & quãdoque extenditur usque ad genu & ad calcaneum, &c.

De causis articularis morbi.

Causæ efficientes uel sunt extrinsecæ uel intrinsecæ. Extrinsecæ *sunt casus, percußio, propulsus, uel luxatio, labor intẽpestiuus, potio frigida insueta, nauseatiua satietas, nimia repletio, & omne quod bonam digestionem impedit, & superfluitates multiplicat. Item consuetarum euacuationum retentio, item mœrores, curæ, & reliqua animi pathemata.* Causæ *intrinsecæ sunt uel ex parte membri suscipientis, uel ex parte fluentis materiæ.* Causa *instrumẽtalis est dilatatio meatuum naturalium accidentalis, quæ fit uel propter membri imbecillitatem, aut propter eius malam intemperiem.* Rursus *imbecillitas membri uel erit à sui origine, uel propter caloris uehementiam, aut propter motum, uel dolores, uel causas extrinsecas.* Causa *materialis maiori ex parte erit pituita, sæpe sanguis, raro bilis, rarißimè omnium atra bilis, &c.*

Loci consentientes de causis articularis morbi.

Paul. lib. 3. ca. 78, Cæterùm hoc mali fre-

quenter antecedit improbus labor, uehemens ambulatio, equitatus creber, usus Veneris intẽpestiuus, insueta frigidæ potio, &c. Lege eũ fusius, & plura inuenies. Lege etiã Auic. 22. cap. de dol. iuncturarũ, ibi, Et de causis eius sunt cibi generãtes, &c. & paucitas digestionis, quies & demissio exercitij, coitus plurimus, frequẽtia ebrietatis, & retẽtio euacuationum, &c. Lege locum uberius. Lege etiam Gal. 6. aphor. cõm. 28. ubi causam enumerat, quòd multi idcirco laborant, quia patres & auos habuere podagricos, in quib9 semẽ erat uitiatũ, atque ideo natis uehementiorẽ fecerunt partiũ imbecillitatem: ubi etiã inquit, quòd necesse est pedes esse natura imbecilliores, si quis podagra corripi debeat, &c.

De signis articularis morbi.

Signa causarũ extrinsecarum habentur ex relatione infirmi. Signa intẽperiei simplicis sunt, quòd dolor eius est sine grauitate, inflatione, & coloris alteratione. Signa intemperiei cũ materia sunt, grauitas, tumor, quorũ absentia nõ semper significat materiæ priua-

tionẽ, quũ fieri poßit ut materia in profundo delitescat. Item permutatio caloris, loci & doloris materiam indicant flatuosam uel humoralem. Signa particularis causæ sumuntur à iuuantibus & nocẽtibus, item ex calore loci, & ex pulsu, & ab egredientibus, & ex hora doloris, & ex additione eius & repletione. Item ex ætate, consuetudine, & ex regimine præcedente. Signa sanguinis sunt, quia rubescit locus, nisi in profundo lateat, adest tensio, pulsatio, grauitas, regimen sanguinem adaugens, & dispositio corporis sanguinea. Signa bilis sunt, calor intensus, nulla grauitas, paucitas rubedinis, dolor est superficialis, mordicans, urina rubea, pulsus uelox, temperies biliosa, regimen bilem generans. Signa pituitæ, color albus, liuidus, dolor grauãs, remissus, tumor magnus cum mollitie, non sentitur calor, urina alba, tẽperies pituitosa, regimen pituitam generans, & ætas senectutis. Signa melancholiæ sunt, dolor remissus, profundus, tumor paruus cum duritie, urina remissa, tenuis habitudo extenuata regimen præceßit melancolicum.

Loci conſentientes de ſignis.

Auic 22.tra.3.cap.de ſig. dolorum iunct. Complexio ſimplex fit parumper rarò, & fit in ea dolor ſine grauedine abſque inflatione, & non eſt alteratio coloris, &c. De ſignis humorum lege Paulum lib.3.cap.78.ibi, Deprehendi facilè humorum noxam inferentiũ diſcrimina poſſe, tum ſuis coloribus, tum his quæ ſuperueniunt, &c. Lege eũ fuſius etiã de particularib⁹ cauſarũ ſignis. Lege etiã Razẽ in lib.de iuncturis, & plura intelliges, &c.

De cura articularis morbi.

Pro cura articularis morbi ſiue podagræ quatuor opus ſunt intentiones: prima erit auerſio, quæ fiet ſanguine peccante, cum ſectione uenæ per rectam diametrum: aut cum euacuatione, minuendo materiam, ſicuti cum pilulis de hermodactylis minoribus cũ rheub. aut cũ uomitu. Secũda eſt humoris ſiue calidi, ſiue frigidi digeſtio, quæ fit ſtypticis frigidis in cauſa calida, ut cũ ſy.roſ.de granatis cum aquis plãtaginis acetoſæ, &c. Et in cauſa frigida, cũ rhodomelle, deinde cũ ſy. de ſtechade, cum aquis betonicæ, abſinthij & ſaluiæ

perficitur. Tertia intentio est præparati humoris omnimodo euacuatio, unde in causa calida cõueniũt pilulæ de her. min. cũ rheu. in frigida pilulæ de hermamai. &c. Quarta est doloris prohibitio, quæ fieri potest in causa calida cũ repcutiẽtib⁹ anodinis, qualis est caßia cũ oleo ros. dissoluta, uel cũ aqua solatri & ros. uel cũ medulla panis in lacte cũ uitello oui. Sed si fluxerit omnino materia, tũc anodina simpliciter conueniũt, sicuti camomilla, anethũ, mellilotũ, fœnugræcũ, &c. Vltimo cũ his quæ resoluũt & emolliũt procedendũ, sicut cũ oleo camomillæ & stercore uaccino, aut cũ balneo ex uino & rebus stypticis, &c. Cibaria in causa calida sint frigida & humida, ut ptisana hordeacea, cũ zucharo, cucurbita, attriplices, cucumeres, & similia. Vitẽtur dulcia, acria & salsa: itẽ carnes & uina. In causa frigida uictus sit tenuis, & pro potu sit hydromel. Itidem curatur ac dixi ischias: uerùm quũ in profundo materia lateat, repellẽtib⁹ in prĩcipio nõ utimur, &c.

Loci cõsent. de cura articul. morbi.

De prima intentione loquitur Auicen. 22.

cap.de cur.dolo.iunct. ibi, Cùm autem causa in eis est cum materia, tunc opus ut prohibeatur quod effunditur per attractionem ad contrarium, & per minorationem, &c. In causa sanguinea opus ut administres phlebotomiam ex parte contraria, deinde administres uomitum, &c. Paul. In quibus sanguineus humor redundat, protinus sanguis mitti debet, qui tamen in pituitosis uel atrabilarijs non est detrahendus, &c. Razes in lib.de iunct. Incipimus minuere ex latere opposito, propter duo commoda: quorũ unum est declinare materiam à suo loco, alterũ est retardare cursum materiæ ad locum dolorũ. Et in lib.diuis. Opus ut non prolongetur phlebotomia in sanguinea, sed fiat cũ incipit dolor & pulsatio, &c. Vide de his etiam Haly Abbatem, Arcul. Mar. Cat. &c. Gal. aphor. 6. comment. 28, Non influet humor, si omnino uacans superfluitatibus corpus extiterit: erit enim uacans, si mediocri utatur exercitio, & bene cibum concoxerit: unde & desidiæ & crapulæ eis nocent, &c. Lege de his cibis Razem loc. cit. ibi,

Diæta sit frigida & humida, sicut aqua hordei, & cucurbita, & cucumeres, &c. Lege etiam Alexand *ibi*, V*itētur dulcia, acuta, unctuosa, salsa, &c.*

Obseruationes in euacuatione.

Mar. Cat. inquit, φ in euacuādo pituitā nō debemus tantùm phlegmagogis uti, sed etiā cholagogis, quum pituita semper bili admixta sit, alioquin ex se non flueret. Secundo, *quòd euacuantibus debemus styptica admiscere, quia constringendo uias, prohibent materiæ fluxum.* Tertiò, *quòd à principio cum uehementi pharmaco non est euacuandum, quia tunc tenue egrederetur, & quod esset crassum, remaneret, &c.*

Obseruationes circa digestionem.

Sera. super 9. alm. Digestiuum *materiæ frigidæ debet esse calidum stypticū, dū materia fluit: sed in materia fluxa debet esse subtiliatiuum & incisiuū.* Mar. Cat. D*igestiua non debent esse ualde aperientia, nec quæ neruis & iuncturis noceant, sicut oxymel.*

Obseruationes circa repercussionē.

Gilbertus, V*ti debemus repercußiuis, do-*

nec cesset dolor & apostematis pulsatio, & tūc cessabimus ab eis: quoniam si ulterius usi fuerimus, ingrossabitur materia, & reddetur difficilis dissolutionis. Auic. Repercußio non oportet ut fiat materia existente fortis effusionis plurimæ resumptionis: nam materiam inobediētem facit, & dolor accidit magnus.

Obseruationes circa resoluentia.

Haly Abb. in sua praxi, Non oportet uti medicaminibus calefacientibus & subtiliantibus, nisi post digestionem & corporis purgationem: quoniam si aliter fiat, tunc humor aduritur & indurescit, & difficilis fit sanationis. Auic. Non oportet ut approximent resolutiua fortia in principio rei ante euacuationem, quoniam faciūt euenire materias plurimas, deinde resoluunt subtile earum, & inspissant residuum, & retinent ipsum, & hoc in materia uiscosa & melancholica.

Obseruationes circa motum.

Alex. Tra. Non superabundantem sequantur motum, quoniā nocet, sed utantur eo paulatim absque labore, quoniam motus generat bilem rubeam, & eam attrahit ad articulos.

Razes in lib. de iunct. Caueant ab ambulatione, equitatione, balneis, retẽtione urinæ & egestionis.

Conferentia doloribus iuncturarum.

Conferunt doloribus iuncturarum resoluẽda quædam ac liquefacienda materiam cõdensatam, ut crocus, mellilotũ, anisum, aloes, mastix, iris, stechas arab. Quædam crassitiem attenuando, & ex profundo attrahendo, sicut caricæ, mel, lentiscus, abrotanum, apium syluestre, calamentum, aristologia, ruta cum melle, urtica, nasturtium, gumi rutæ syluestris, ammoniacum, galbanum, euphorbium, resina terebenthina, costus, castoreũ. Quædam attrahendo & uesicando, ut cepæ, allium, lac, ficus, anacardi, sapo, cortex, nouum atramentum, fermentum. Quædam urendo & ulcerando, ut atramẽtum, uitriolum, staphisagria, fermentum, scilla, uernix pini, thapsia, cãtharides. Quædam penetrãdo in profundum, ut aqua uitæ, oleum terebẽthinæ, oleum philosophorum. Quædã leniendo & mollificando, ut adeps anatis, anseris,

uulpis, leonis, ursi, medullæ cruriũ uituli, cerui, asini, æsypus, mucilago, semẽ lini, fœnugræci, althϾ, oleum uulpinũ, costinũ, liliorũ, de castoreo, de sinapi, de nuce Rom. cum storace & assa. Quædã euacuando, ut pilulæ fœtidæ, aggregatiuæ de hermodactylis, de serapino, de oppoponaco Mes. pilulæ artetica Nic. pilulæ magistrales, confectio de turbit, &c.

De prognosticis articularis morbi.

Hip. apho. 2. aph. 46, Duobus doloribus simul eundẽ locum infestãtibus uehementior alterũ obscurat. Et aph. 4. aph. 20, Nõ febricitantibus si tormina acciderint, & genuũ grauitas, & lumborũ dolor, purgari inferius oportere significatur. Et aph. 4. ca. 31, Laßitudinẽ habentibus in febribus circa articulos & maxillas potus siue abscessus fiũt. Et aph. 4. apho. 33, Sed si ante morbum aliqua parte doluerint, hic morbus firmatur. Et aphor. 4. aph. 44, Quibus febres lõgæ, ijs tubercula uel dolores in articulis fiunt. Et aph. 4. aph. 45, Quibus tubercula uel in articulis labores fiunt, ij pluribus utuntur cibis. Et aph. 6. apho. 22, Quicũque dolores ex dorso ad cubitũ de-

ſcēdunt, uenæ ſectio ſoluit. Et aph. 6. aph. 28, Eunuchi neque podagra laborāt, neque calui fiunt. Et aph. 29. eiuſdē, Mulier podagra nō laborat, niſi menſtrua defecerint. Et aph. 30. eiuſdem, Puer podagra nō laborat ante uſum uenereorū. Et aph. 49. eiuſdē, Quicūque morbi podagrici fiunt, hi ſedata in quadraginta diebus inflāmatione finiunt. Et aph. 55. eiuſdem, Dolores podagrici uere & autumno magna ex parte mouentur. Et apho. 6. aph. 59, Quibuſcūque à coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, & rurſus incidit, his marcores ſuperueniunt. Et apho. 60, eiuſdem, Quibuſcunque à coxendicū dolore diuturno moleſtatis excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non urantur. Auicē. loc. cit. Et humores crudi quum retinentur in corpore, nec euacuantur per egeſtionem uel urinam, nec per artem, non eſt longinquum quin currere faciant dolores iuncturarum. 2. Et aptiores ad hoc, ut in eis multiplicentur iſta, ſunt ſenes, & habētes ægritudines chronicas, & cōualeſcentes quū non reguntur cū rectificatione. 3. Et aptiora tēpora ad dolores iun

cturarũ sunt uer, propter motum sanguinis & humorũ: & autumnus, propter malitiã humorũ & digestionis. 4. Et cùm succurritur doloribus iũcturarũ, in primis quãdo apparẽt, fit eorum cura facilis. 5. Quòd si cõfirmentur, & consuescant propriè illis qui generati sunt, & humoribus diuersis non curãtur. 6. Et quando apparẽt uarices in habẽtibus dolores iuncturarum & podagram, est eorũ sanatio per eas. 7. Et dicitur qui habet dolorẽ anchæ, & apparet in coxa eius rubedo uehemẽs triũ digitorũ, nõ faciẽs ei dolorẽ, & accidit ei in ea pruritus uehemẽs, & desiderat olera, morietur in 25. die. 8. Et omne mẽbrũ in quo est dolor iũcturarũ macrescit & extenuatur. 9. Et dolores iuncturarũ præter sciaticã & podagrã, quũ curãtur & eradicãtur eorũ materiæ, nõ redeunt uelociter. Razes 12. com. Deterior iũcturarũ dolor erit, quãdo accidit ei, cuius pater uel auus illo laborauerit. Auic. Sunt ægritudines quæ hæreditantur. Razes in lib. prognost. Dolor iũcturarum in iuuentute breuem fore uitam significat, & qui fiunt in superioribus, sunt satis deteriores, &c.

Authores erronei dissentientes circa articulares morbos.

1 *Asserere, in principio morbi articularis semper esse repellendum.*

2 *Asserere, articulares morbos ad saniem posse terminari.*

3 *Asserere, uenæ sectionē ex pede primùm & non ex manu esse committendam.*

Confutatio dissentientium circa articulares morbos.

Ad primū respondet Auic. cap. de cur. sci. quòd repercußiua & fortiter styptica sunt in hoc casu multùm suspecta, quoniam materiam in loco profundo incutiunt, & nocēt nocumento uehementi, & demum fit difficilis eius resolutio.

Ad secundum, Razes in diuis. inquit, hoc esse eis proprium, quòd per saniem non terminantur.

Ad tertium, Auic. loc. cit. Et non fiat primùm phlebotomia ex pede, nisi post phlebotomiā in manu, materia sit ualde pauca, &c.

IOANNIS

BACCHANELLI Regienſis, De cõſenſu Medicorum in curandis febribus, Lib. 4.

Febris quid ſit, & vnde dicatur.

EBRIS, *quæ à feritate uel à feruore dicitur, eſt calor præternaturalis accenſus in corde & arterÿs, ad alia membra diffuſus, naturalibus actionibus incommodãs. Qui calor duplex eſt, alter natiuus & genuinus, alter uerò acquiſititius ac ſpurius, qui ſi per totũ corpus diffundatur, febrẽ efficit: ſi min⁹, laſsitudinẽ inducit.*

Loci conſentientes de febre.

Alex. lib. 5. cap. 1, Febris nil aliud eſt, quàm

immodicè auctus feruor, accenſus præter naturã in corde & arterijs, qui ſecundũ naturã ignis cor poßidens corpori uniuerſo dominatur. Gal. 2. *de mor. cau. ca.* 2, πυρετός ἐστι τοῦ παντὸς ζώου θερμότης τὶς ἄμετρος οὖσα, *id eſt, febris eſt totius animãtis immodicus calor.* Et 1. *aph.* Febris *eſt cõuerſio natiuæ caliditatis ad igneã.* Et 3. *de diff. mor. c.* 5, Vbi *calor totum corpus infeſtat, febris nominatur: ſi uerò per totum corpus non diffundatur, laſſitudo dicitur.* Auic. 4. *cauſa, cap.* 1, Febris *eſt calor extraneus accenſus in corde, & procedens ab eo, mediante ſanguine & ſpiritu per uenas & arterias ad totũ corpus, & inflammatur inflammatione quæ nocet operationibus naturalibus.* Gal. *de difficul. reſpi. ca.* 21, Duplex *eſt caloris genus, alterum genuinum & corpori innatum, alterum acquiſititium ac ſpurium.*

Obiectio.

Erũtne *bini calores diſtincti, an unus & idem calor naturalis & extraneus.* Quòd *bini diſtincti ſint, uidetur: nam naturalis tẽperatus eſt, ut in* 2. *de ſac. nat. & in com. aph.*

Qui creſcunt, plurimum habent caloris innati: ſed in 1. aphor. eſt mutatus ad igneum, ut in definitione ſuperius allata.

Reſponſio.

Dicimus unum & eundem calorē eſſe quò ad ſubſtantiam, ſed eſſe diuerſos calores quò ad fundamentum: nam aliter fundatur naturalis, quàm præternaturalis, &c. Nota *etiam quòd febris eſt morbus calidus & ſiccus, calidus* ἐνεργείᾳ, *ſiccus uerò poteſtate: nam febris ſi in ſuperflua humiditate accendatur, non actu ſicca dicetur, ſed facultate.*

De febrium diuiſione.

Febrium aliquæ ſunt ſubſtantiales, aliquæ accidentales. Subſtantiales ſumuntur à materia, à modo motus, à quãtitate. A materia, uel erũt mẽbra cõtinentia, ex quibus hectica, aut humores, unde putrida, aut ὁρμῶντα, *id eſt agitãtia, ſiue impellẽtia, ut ſpiritus, à quibus ephemera prouenit. A modo mot⁹, quũ* τρόπος κινήσεως *ſit ratio motus quo calor mouetur. A quãtitate, id eſt, à remißione & intentione illius caloris. Febres accidẽtales dicũtur quæcũque oppilationes & inflãmationes ſiue a-*

lios abſceſſus ſequũtur, & nõ ſunt per ſe ægritudines ſicut aliæ. Sumũtur etiã accidẽtales à calore, ut mordaces, mites: aut à colore, ut pallidæ, liuidæ. Febriũ aliæ ſunt breues, aliæ longæ: aliquæ ſalubres, aliquæ inſalubres: aliæ interpolatæ, aliæ cõtinuæ: & harum aliquæ ſunt ſimplices, aliquæ cõpoſitæ. Rurſus interpolatarum tres ſunt, quotidiana, tertiana, quartana. Cõtinuarum quæ à flaua bile proueniũt, duæ ſunt ſpecies: altera ſynoche dicta, altera ſortito generis nomine continua dicitur. Rurſus ſynochæ tres ſunt, quædã à principio uſque ad finem æquales perdurant, quædam augentur, quædam decreſcunt: primæ homotenæ & acmaſticæ. 2. anabaſticæ & apacmaſticæ. 3. peracmaſticæ dicuntur. Continuarum rurſus nõnullæ ſingulis tertijs diebus inualeſcunt, nonnullæ in quotidianarum figura progrediũtur, & aliæ in quartanarũ forma.

Loci conſentientes de diuiſione febrium.

Gal. 1. de diff. feb. Principales ac propriæ febriũ differẽtiæ ſumũtur ab earũ ſubſtãtia, aliæ uerò ab aliquo accidente, &c. Aet. ſer. 5.

ca.58, Differentiæ huius caloris maioris aut minoris ratione distinguũtur, & iuxta subiectum siue materiam, aut ipsum cordis corpus calore occupãte, aut humores aut acrem substantiam, &c. Alex. lib. 5, Trifariam in summa febres ingruunt, in spiritibus, humoribus, & membris solidioribus: in spiritibus fit febris ἐφήμερα, in humoribus bifariam, aut in uenis, ut καῦσος, si humores cum sanguine computruerint, & quas συνεχεῖς, id est, continuas uocant: aut extra uenas, per diuersas corporis partes putridi humores discurrunt, & febres fiunt, quas Græci τυπικὰς uocant: in membris fiunt febres hecticæ. Auic. Dicamus quòd febres apostematum & oppilationum sunt febres accidentales, & aliæ febres sunt ægritudines, lege Gal. 1. ad Glauconem, cap. 4. de hac re. Auic. ibi, Diuiduntur etiam febres, ut nõnullæ sint acutæ non acutæ, chronicæ non chronicæ, nocturnæ, diurnæ, salubres, & horribilia accidentia habentes, aliæ dimittentes, aliæ inseparabiles, &c. Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Intermittentium tres sunt omnes numero, quotidiana, tertiana, quartana:

quotidiana à pituitæ putredine, tertiana à flaua bile, quartana à nigra. Continuarum *quæ à flaua bile proueniũt, duæ sunt species: altera synoche dicta, altera sortito generis nomine continua.* B. *Itidem ait 2. de cris. ca.* 9. *Et nota quòd* συνεχὴς *à continuo feruore dicitur, de qua* Gal. 9. *meth. ca.* 4. *mẽtionem facit, & harum uniuersum tempus in una accessione consumitur, &c.*

De causis febrium in genere.

Causa febriũ duplex est, extrinseca & intrinseca. Extrinseca *fit ab aëre calido uel frigido, à mala qualitate, à corruptione, à motu, & ab otio.* Intrinseca *diuiditur in causas* προκαταρκτικὰς, *id est præincipiẽtes, &* in προηγουμένας, *id est antecedẽtes, & in contẽtiuas siue cõiunctas.* Procatarctica *est, quæ cùm peractũ est opus, recedit, ut exustio solis uel ictus scorpij.* Cõiuncta *est quæ quũ adest, præsentem seruat morbum, sublata tollit, ut calculus in uesica.* Antecedens *uerò à coniuncta prorsus constituitur: nam hac præsente adest affectus, & aucta augetur, & minuta minuitur, & sublata remouetur.* Nota *tamen*

quòd hæ causæ, scilicet præincipientes, coniuncta & antecedens referuntur ad causam efficientem: nam causa materialis in febribus erunt membra, ut in hectica humores, in putrida spiritus: in ephemera causa formalis erit calefacere & adurere corpus, & causa finalis, cuius gratia hæc aguntur, erit sensibilis læsio operationum, &c.

Loci consentientes de causis febrium.

Gal.1.de diff.feb.cap.5, Quum febris sit in corde quædam præternaturalis caliditas, eius causas nūc ostēdere intēdimus: nam non unus est tātùm generationis caliditatis modus, sed aut propter motū, aut propter putrefactionē, uel propter adhæsum alterius caloris, aut propter retētionē calidi effluxus, aut propter mixtionē calidæ substātiæ fiūt, &c. De alijs causis lege Gal.in lib.de cau.procatarct.& primo meth.ca.8. Vide etiā de causis caliditatis Gal.2. de morb.cau. cap.2. Et nota ꝙ Gal.4.meth. cap.3.inquit, Externæ causæ cognitionē nō nisi ad noscēdos affect⁹, qui nostrā notitiam fugiunt, utilem esse, &c.

De febrium temporibus.

Tempora febrium bifariam consyderantur, aut quatenus uniuersalia, aut quatenus particularia. Vniuersalia sunt quæ totius morbi, siue febris circuitu absoluuntur.

Particularia sunt quæ paroxysmi siue exacerbationis partem metiũtur. Rursus uniuersalia nõ solùm penes morbi essentiam, sed & penes symptωmata & materiæ alterationem distingũtur: nam sicut morbi principiũ tẽpus dicitur in quo morbus apparet, sic etiã principiũ erit, quum materia cruda nullũ coctionis uestigiũ demõstret, aut quũ sympt. incipiunt. Similiter augmẽtum dicetur, quũ morbus augetur, uel accidẽtia intẽdũtur, uel aliquod indiciũ appareat. Status erit quũ morbus & symptωmata non se mutando in sua dispositione maneãt, aut quũ signa cõcoctionis manifesta uideãtur. Declinatio erit quum non solùm febris decliner, sed & accidentia & materia iam digesta expellitur. Tempora uerò particularia distinguntur circa caloris modum: nam si calor à materia submergatur, in membro erit principium: quum uerò

calor excitatur, erit augmẽtum: at quum intensiori gradũ calefacit, erit ſtatus: & quũ remittitur, declinatio ſeu remiſsio morbi dicitur. Nonnulli inter initium & incrementum inæqualitatis nomen cõnumerarunt, ſicut interuallum ac quietem in declinationis fine, &c. Nota quòd principium morbi interdum uidetur abſconditũ, & hoc quum morbi principium adeò breue ſit, ut cognoſci non poßit, ſicuti in ſynocha, epilepſia & apoplexia, aut quum morbus eſt paucorũ accidentium, aut quum in prima die morbi concoctionis indicia appareant, &c.

Loci conſentientes de febrium temporibus.

Gal. lib. de totius morb. temporibus, cap. 1. æquiparat morbi tempora ad animantium ætates, unum quidem principium generationi eorum tribuens, alterum incremento, tertiũ uigori, quartum declinationi, quum ægri ſalui futuri ſunt. Auicen. 4. can. cap. 3, Febriũ horæ ſunt ſicut reliquarum ægritudinũ, principium, augmentum, ſtatus apud ultimum, & declinatio: & ſunt quinque particulares cau

ſæ cuiuſque paroxyſmi,&c. Aet.ſer.5.cap.2, Principium febrilis exacerbationis eſt contractio extremarũ partium omnium,& maximè naſi: augmentũ habet accidẽtium incremẽtum & ceſſat frigiditas: uigor erit ubi calor æqualiter per totum corpus diffunditur,&c.uide illũ fuſius.Gal.in lib.de morb. temporibus,ſex tempora enumerat, initij nomen,inæqualitatis,incrementi,ſtatus ſiue uigoris, declinationis & integritatis interuallum ac quietem nominans,&c. De his plura in hoc lib.iuxta Gal. inuenies:nã ſecat etiam periodum in duas partes, in acceßionem & remißionem ſiue interuallũ. Et nota pro iunioribus, quòd periodus idem importat, acſi diceretur, circuitus, & eſt tempus in morbis ex intenſione & remißione conſiſtens . Typus uerò eſt intenſionum remißionúmque ordine ſuccedens redditio. Paroxyſmus & exacerbatio idem important, & ſunt,ut inquit Aet.motus morbi particularis à remißione ad deterius . De principijs morbi abſconditi lege Auic.lat.4.can.cap 3.

Quomodo ſtatus morbi præcognoſcatur.

Cognoſces morbos fore breues uel prolixos, ab ipſo morbi paroxyſmo: nã paroxyſmi longi longum, breues breuem morbum prænũciãt. Item *ab ipſo genere morbi: nam apoplexia, tertiana, breui, paralyſis & quartana longo tempore terminantur. Ab ipſa uirtute debili uel ualida, unde ex debili, breuis, ex ualida, longus erit. Ab ipſa ætate & tempore: nam in ſenio & hyeme, longus: in iuuentute & æſtate, breuis. Ab ipſis accidentibus beruiter uel longo tempore durantibus. Ab ipſis excrementis exeuntibus mutatis: nam in urina nullum apparens cõcoctionis indicium, longum morbum: & econtrà, breuem ſignificat.* Nota *quòd peracuti morbi quartũ diem non tranſcendunt: acuti uerò plerunque 14.* Vocandi *erunt morbi acuti, ſi cum ſæuis ſymptωmatibus terminantur.* Quare *febres ephemeræ non erunt morbi acuti, &c.*

Loci conſentientes de præcognitione ſtatus.

Hippoc. *aphor.* 1. *aphor.* 12, Acceſſiones &

constitutiones morbi indicabunt & anni tempora & circuitum, ad inuicem incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora interualla fiant. Gal. non solùm in hoc cõment. sed etiam in 1. de crisi 6. lib. quomodo quispiam futurum morbi uigorem possit primò cognoscere, facilè ostendit, quem legere poteris. Auic 4. can. cap. 4. docet cognoscere statum ex tempore & motu morbi, ex ipsa uirtute, ætate, tempore, pulsu, rigore, à paroxysmo, ab accidẽtibus ipsis, & ex euacuatione & digestione, &c. Vide illum latius de his. Hippoc. aphor. 2. aphor. 23, Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicãtur. Et Auicen. 4. can. cap. 3, Status diuersus est in morbis: morborum enim ualde acutorum status quartum diem non trascendit, nec febres ephemeræ morbi acuti dicuntur, & si propinquus sit earum status, quum hoc non satis sit, sed oportet insuper quòd timorẽ inducant: acuti uerò absolutè morbi sunt, quorum status 14. attingunt, &c.

Authores dissentientes circa febrem.

1 *Adserere, febrem esse complexionem calidam & siccam.*

2 *Adserere, febrem nõ posse diuidi in morbum & accidens.*

3 *Adserere, in omni morbo esse aßignanda quatuor tempora.*

Confutatio dissentientium circa febrem.

Ad *primum respondetur, quòd si cõplexio calida & sicca esset, febris tunc sequeretur, quòd cõplexio biliosa esset febris, quod falsum est: nam febrientes siue pituitosi siue sanguinei sint, remanent semper in eadem complexione ac præditi erant.* Præterea *idem homo pluries in complexione mutaretur: nam febriens esset biliosus, non febriens pituitosus, quod falsum esse omnes asseuerant.*

Ad *secũdum* Auic. & Concil. *differentia 87. tenent, quòd febres sunt accidẽtales, quũ mediatè uel immediatè à morbo depẽdeant: sunt autem morbi, quum nullum morbum sequuntur.*

Ad tertium respondet Arcul. morbos qui nullam uarietatem medico sensibilem de se præbēt, & qui in principio generationis contrahuntur, & qui ad mortem terminantur, non habere quatuor tēpora, & sic falsum est quòd in omni morbo sint quatuor tempora.

De febre ephemera.

Febris ephemera nil aliud est quàm calor accēsus in spiritibus, & dicitur ephemera siue diaria, non ex eo quòd duret tantùm per unam diem, sed quia plerunque accidit ut in uno die desinat: perdurare tamen potest usque ad quartum diem, sed raro tertium diem progreditur.

Loci consentientes de febre ephemera.

Gal. aphor. 4. comment. 55, Febres diariæ omnes ab ipso Hippoc. uocantur, quæcunque sui ratione una die durant: tales uel à tumoribus inguinum, uel à causis manifestis fiunt. De reliquis à me dictis lege Gal. 10. meth. cap. 2. ibi, Sanè dicūtur id genus febres omnes diariæ, quia solui una die sunt aptæ, &c. Item 9. meth. cap. 1.

Obiectio.

Anceps sum an tantùm in spiritibus calor accēdatur, quum sanguis & spiritus unà permisceantur, ut uoluit Gal. 6. de usu partium, immò & 2. de diff. febrium cap. 9. tenet à sanguine calefacto fieri ephemeram, quare non solùm in spiritibus, sed etiam in sanguine calor accendetur.

Responsio.

Dicimus utrūque à calore febrili calefieri: sed si aduertamus, quòd primò non in sanguine, sed in spiritibus calor fundatur, dubitatio nulla erit.

De causis febris ephemeræ.

Quū duplex sit ephemera, uera scilicet & spuria, uera fit tantùm à causis procatarcticis, spuria uerò fit per accidens, uel ex obstructione, uel per ἀντιπερίστασιν, sicut ex cohibitione, &c. Causæ ephemerarum totidem ac suæ species sunt, quæ, teste Auic. enumerantur 21. Nam aliquæ ad animam magis quàm ad corpus pertinent, ut angustia, tristitia, cogitatio, ira, uigiliæ, somnus, quies, timor & gaudium: aliquæ magis spectant ad corpus

quàm ad animam, ut motus, quies, euacuatio, dolor, syncopis, fames, sitis, obstructio, satietas nauseatiua, inflammatio, soliditas: aliquæ uerò extrinsecè ueniũt, sicut ab adustione, frigore, soliditate, balneis, &c.

Loci consentientes de causis febris ephemeræ.

Auic. 4. can. cap. 5, Omnes febres diariæ fiũt aut à causis præincipientibus per se calefacientibus: aut per accidens, ut oppilando: aut per antiperistasin, ut cohibendo, &c. lege eum fusius. Gal. 2. de cris. cap. 13, Sunt autem hæ tãtummodo spiritus paßiones absque humorum putredine aut membri inflammatione, nisi inflammatis inguinibus accidant: earũ uerò generationis occasiones sunt uigiliæ, cruditas, tristitia, timor, ira, curæ, deustio, refrigeratio, laßitudo, ebrietas, & quæcũque similia, &c. Vide Aet. ser. 5. cap. 58. ibi, Auspicantes ac externè lacessentes causæ, &c.

De signis febris ephemeræ.

Signa febrium ephemerarum sumuntur à iocunditate caloris, non incipiunt cum frigore, rigore, somno, uelut putridæ, nec in

principio calor concernatur. Concoctio in urina primo die apparet: fiunt à primitiuis tantùm causis, pulsus non est diuersus, nec systoles magis se accelerat quàm naturalis, principium paroxysmi leue est ac facile, augmentum non ultra duas horas se extendit, in statu nullum uehemens symptωma uidetur. Declinatio fit cum sudore, ad integritatem desinit, & adhibito balneo nullus horror sentitur. Signa transmutationis ephemeræ in alias febres sumuntur ab ipsa declinatione febris: nam si absque sudore fiat, uel cum sudore, per quem integra recõualescentia non sequatur, iã in alias febres transit: itẽ si declinatio ultra 24. horas cum symptωmatibus & pulsu non naturali se extenderit, aut si remanserint aliqua symptωmata in sui recessu. Cognoscitur etiam quum in hecticã transmutatur ex signis hecticæ, de quibus infrà latius, aut in synocham, ex uenarum repletione, ex caliditate, inflammatione, rubore faciei, &c. aut in putridas ex horrore, pulsus diuersitate & coarctatione, ex mordaci calore & à uehementia symptωmatum, &c.

Loci conſentientes de ſignis.

Gal.1.de diff.feb.cap.7, Indicia ſunt, ut ſi fiant à procatarcticis cauſis, & eſt ſignum inſeparabile, ſed non proprium, ſi concoctio in urinis, ſi pulſus frequentia à proprietate deficiat, ſi nullo modo ſyſtoles ad celeritatem tendat, ſi caliditatis adſit ſuauitas, ſi cum ſudore aut rore, uel optimo aliquo uapore declinatio ad integritatē ſequatur: hæc omnia propria & inſeparabilia ſigna ſunt, &c. De reliquis lege Auic.4. can.cap. 6.Itē Aet.ſer.5.cap.58.& Paul.lib.2.ca.15. Item Gal.6.de criſ. cap.13. & 1.art. cur.ad Glauc.cap.2. & 3.lege etiam Arcul.& alios neotericos, &c. De ſignis trāſmutationis lege Auic.4.can.cap.8. Item Gal.1. de diff.feb. cap.7.

De cura febris ephemeræ.

Si à cauſis procatarcticis febres ephemeræ fiant, tunc alteratione ſola curātur: ſi uerò à cauſis corporeis oriātur, tūc triplex erit intentio. Prima circa cauſæ ablationē & febris alterationē, ita ut calida frigidis curētur, ut exuſtio ſolis cum umbra, & ſic duo efficies,

causam remouebis, & malam febris discrasiam per alteratione expelles. 2. Prohibet ne fiat transitus ab hac febre ad alias, meatus aperiendo, uapores resoluẽdo, cum balneis in febris declinatione adhibitis, uel cum oleo quopiã perfricando. Tertia est quæ symptωmatibus occurrit, & regimen instituit: ad febrem enim sequitur dolor, sitis, uigiliæ, & ad eius causam syncopis epilepsia, &c. quibus occurritur opportunis præsidijs. Regimẽ uerò nõ solùm febrẽ, sed eius quoque causam respicit. Victus igitur ratio humida ac boni succi in declinatione febris exhibeatur, ijs uinum interdicatur qui ex inflãmatione uel furore febricitãt: in uigilijs tamen cõcedendũ: at in reliquis rebus non naturalibus semper contrariũ est offerendũ, sicuti in labore quietem iubemus, in uigilijs somnum, in ira & furore animi iocũditatem, &c. Interdũ cibus modo quodã coacto & irregulari in principio febris est exhibẽdus, ijs præsertim qui ex labore, angustia, fame, & superflua bile febricitant, &c. Ad species ephemerarũ particulares scribẽdo non descendã, si quidẽ rarissimè

opus medici desideratur, ni prius morbus in putridam aut hecticam febrem mutetur, &c.

Loci consentientes de cura ephemerarum.

Aet. ser. 5. cap. 59. usque ad cap. 69. de omnibus febribus ephemeris particularẽ curã pertractat. Similiter Auic. 4. can. à cap. 10. *usque ad 44. de singulis particularibus mẽtionẽ facit, signa demõstrãdo, causas & curationẽ.* Alexan. *itidẽ agit lib. 5. cap. 1.* Paul. *unicum tantùm caput de diarijs habet lib. 2. cap. 15.* Gal. 1. *art. cur. ad* Glauc. *ca. 3, Omnes hasce febres balneis curare oportet, & ad cõsuetam uictus rationẽ eos perducere, &c.* Et *paulò pòst loquens de uictu,* Interdicitur, *inquit, uinũ, qui inflãmatione inguinũ laborãt, similiter & furore percitis, cibo insuper humido ac boni succi reficiendi sunt, &c. quòd aliquos cibare oporteat in principio paroxysmi, lege* Auic. 4. *can. cap. 9. ibi,* Necesse *est in principio febris cibare qui patiũtur ephemerã ex labore & angustia.* Itidem *ait* Gal. 10. *meth. cap. 5. ibi,* Quum *adhuc inuasura sit febris, uel quum incipit, &c.*

Obſeruationes circa balneum & euacuationem.

Auic.4.can.cap.9, *Balneũ non cõuenit in quatuor caſibus: primo, quum timetur de caſu putredinis. 2. quũ adeſt obſtructio ab humoribus craßis. 3. quum adeſt ſatietas nauſeatiua. 4. quum adeſt catarrhus, &c.* Item *dixit, quòd in ephemera, nulla euacuatio cõuenit, niſi adſit materia obſtruẽs, aut ſatietas nauſeatiua, aut totius corporis repletio, &c.*

De prognoſticis ephemerarum.

Gal.1.ad Glau.cap.2, *Cura harũ febrium in promptu eſt: at earum cognitio maiorem exigit diligentiam, & de qua nemo ante nos quantum oportuerit, ſcriptum reliquit, &c. itidem ait* Auic.4.can.cap.5.

Obiectio.

Gal.1.de diff.feb.cap.7. *uidetur contrarium innuere, quum dicat,* Nec *earum cognitio eſt difficilis.*

Reſponſio.

Dicimus hãc eſſe difficilis cognitionis, quũ ipſum adhuc perſeuerat principium, ſed facilis, quum iam ad declinationẽ uenit manife-

stam. Hippoc. aphor. 4 aphor. 55, Ex inguinum tumoribus omnes febres malæ præter diarias. Vide in hac re Oribasii cōment. fusius. Auic. 4. can. cap. 5, Homines quibus maximè nocent febres ephemeræ, sunt calidi & sicci, quia ad hecticā citò perueniūt: aut calidi & humidi, quia in febrem putridam incidunt, &c.

Authores dissentientes circa febrem ephemeram.

1 *Adserere, omnem ephemeram esse febrem accidentalem.*

2 *Adserere, ephemeram coniungi posse cum putrida.*

Confutatio dissentientium circa febrem ephemeram.

Ad primū respōdetur, ꝙ si ephemeræ sequerētur calorē aut dolorē alicuius apostematis, quòd hoc uerum esset, sed non omnes huiuscemodi sunt, igitur non accidentales.

Ad secundū dicit Arcul. quòd tenenda est eorū pars, qui negāt has febres cōiungi posse: nam quotiēs calor ad humorum putredinem transit, non amplius ephemeram efficere po-

test, sed tantùm putridam.

De febre hectica.

Febris hectica est calor præternaturalis, accẽsus in mẽbris radicalibus siue solidioribus, quæ Græci μέρη στερεὰ uocant, consumptis tamen in ipsis humiditatibus, cuius species sunt tres, iuxta quatuor humiditates secũdas: quarũ prima uocatur Nomen *non habens, secũda ros, tertia cãbium, quarta glutẽ, ita tamen ut quoties humiditas prima desinit, & secũda quæ est ros, incipit accẽdi, tunc prima species hecticæ dicitur: quæ si ad cambium, tertiã humiditatẽ peruenerit, tunc erit secũda species, & uocatur ab Auic. dubalen. id est, arefactio siue μαρασμὸς, id est tabes: si uerò ad gluten deuenerit, tunc erit tertia species, & uocatur ab Auic. almuchasif, siue curuatura: nam ferè eadem forma uidetur, ac est in decrepitis curua, &c.*

Loci consentientes de febre hectica.

Auicen. 4. can. cap. 1. tra. 3, Cùm inflammantur membra radicalia & propriè cor, est illud ipsa ægritudo quæ est hectica, se-

cundum quòd sciuisti, &c. Gal. 2. præd. comment. 60, Quum partes ipsæ corporis solidiores ignitiores euadunt, febres hecticas nominamus. Quòd sint tres species hecticæ, lege etiam Auicen. loc. cit. ubi etiam enumerat humiditates secundas. Lege etiam Gal. 1. de diff. feb. cap. 9, Tabida febris incipit, quum natiua humiditas in unoquoque corpore inspersa in medijs spatijs partium similariũ, ex qua primũ partes nutriuntur, & circa cordis corpus periclitatur: quum uerò iam res eô periculi uenerit, ut nihil iam ex tali humiditate supersit, tunc exquisita talis cõsistit, &c. Et cap. 8. eiusdẽ, Tabida febris non tantùm sicca, sed etiam calida est paßio, &c.

De causis febris hecticæ.

Causæ febris hecticæ uel sunt febres ephemeræ, aut putridæ, aut febres ex partium nobilium inflammationibus ortæ, sicuti ex pulmonis aut thoracis affectibus, præsertim ex empyemate & ptisi, aut febres ardentes cum totius animalis & cordis præsertim siccitate. Interdum causæ sunt errores medicorum, qui uictum nimis tenuem instituunt,

aut aquã frigidã in inflãmatione diaphragmatis prohibẽt, aut quũ ob defectũ animi, uinũ & aquam carnis & diamuscũ iubent, quæ omnia ob sui caliditatem ad hecticã ægrum perducunt, & rarò hectica per se incipit.

Loci consentientes de causis febris hecticæ.

Auic. 4. can. tra. 3. cap. 1, Causæ hecticæ sunt febres ephemeræ, aut putridæ, aut febres inflãmationũ, quia rarò hectica incipiendo accidit, nisi sit causa ualde fortis, &c.

Galen. 1. de diff. feb. cap. 9, Exoritur hæc paßio ipsi cordi nonnũquam per se ipsam sicuti excãdescẽtijs, tristitijs: nõnunquam ex ardentibus febribus: aliquando ex pulmonis & thoracis affectibus, præsertim ex empyemate & ptisi, & ex omnib⁹ diuturnis inflãmationibus nobiliores partes occupãtibus, &c. lege locum fusius. de reliquis lege Auic. 4. can. tra. 3. cap. 1. ibi, Fiunt etiam ab alijs, &c.

De indiciis febris hecticæ.

Febrium hecticarũ duo sunt propria indicia: primũ, ꝙ à principio usque ad finẽ sunt æquales, nec accesßionẽ, nec augmẽtũ, nec ui-

gorē, nec remiſsionē habēt: ſecūdū, ꝙ æger nō ſe febricitare percipit. Reliqua ſigna ſumūtur partim à calore, ſi quidē à comeſtione calor creſcit: item in primo tactu cæteris ardentibus febribus eſt ſuauior, ſed in proceſſu fortior & magis erodens: item pulſus eſt durus, frequens, debilis, fixus, partim ab ipſo corpore mutato: nam oculi ſunt cōcaui, flos uitalis coloris extinctus, adſunt uigiliæ, corpus extenuatur, in urina apparet quædā ſupernatās unctuoſitas, cutis fit arida, ſqualida. Hæc febris ſi aliqua à læſione mēbrorum incipiat, ab eorū arida intēperie, ex qua ſiccitas notabilis prouenit, facilè deprehendes, &c.

Loci conſentientes de indiciis febris hecticæ.

Gal. lib. 3. de præſag. pulſ. cap. de arteria cordis, Febriū hecticarū duo hæc ſūt propria ſigna, ut ſi perpetuò ſibi illæ ſimiles ſint, nec inuaſionē ullam acceſsionis, nec incremētum, nec uigorem, nec remiſsionem habeant, nec ſe febricitare percipiat æger, &c. lege Gal. 1. de diff. feb. cap. 9. abūde enim de his ſignis pertractat, ibi, Adeſt oculi cōcauitas, amiſſo eorū

liquore, flos uitalis coloris extinctus, in tota cute ſqualiditas immoderata, palpebræ dormitãtibus ſimiles, &c. lege tu fuſius. Auic. 4. can. cap. 2. tra. 3. ſumit indicia à pulſu, à tactu, à cibis: nam pulſus, inquit, eſt durus, frequẽs, debilis, fixus, & ſic de reliquis. Alex. lib. 5. cap. 22. ſeorſum de omnibus ſignis pertractat. quomodo ſcilicet hectica à diaria putridáque diſtet, & quomodo hectica in maraſmũ trãſeat, lege eum ſi lubeat. Vide etiam Auic. de ſignis adubul, &c.

De curatione hecticæ.

Duplici ſcopo hecticã curabis, quorũ alter ſit ad ſex res nõ naturales, alter ad medicinalia. Primus fiet, ſi aẽr in æſtate declinet ad frigidũ, ſi uictus ſit humidus & frigidus, plus tamen humectãs quàm infrigidans, qualis eſt ptiſana hordei, carnes hœdi, perdicũ, caponũ, qui ex amylo & frumẽto nutriti ſint, piſces petroſi, cãcri fluuiatiles, teſtudines nemorales, limaciæ & ranæ, oua ſorbilia, caſeus recẽs. Potus ſit aqua hordeacea, uel uinũ albũ olygophoron: abſint motus, uigiliæ, ſuperflua repletio & ieiuniũ: ſit uictus ratio pau-

lò plenior, quàm tenuior ob morbi lõgitudinem, gaudeat æger & lætetur. Circa medicinalia quatuor opus sunt intẽtiones: prima sit in remouẽda causa hecticæ, unde si fuerit causa ulcus in pulmone, primò remoueatur ulcus, nõ neglecta tamẽ hecticæ cura. Si causa fuerit tristitia, inducẽdo lætitiã auferetur. Secũda intẽtio respicit febrẽ quatenus febrẽ hecticã, & tũc infrigidatio & humectatio tã per interiora quàm per exteriora cõpetunt, sicuti est aqua hordeacea cũ cancris fluuialibus decocta, sy. uiol. de papauere, de iuiubis, item electuaria resumptiua ueluti quoddã à Gordonio & à Francisco Pedemontio extat descriptum. Valet etiam lac asininum & muliebre, modò asina & mulier ex rebus frigidis & humidis nutriantur, & dosis erit iuxta Auicẽnæ placitũ à tertiodecimo usque ad uigesimumtertium, & communiter ab uncijs tribus usque ad quatuor: uerum lac præbẽdum non est, quum post eius assumptionem sitis & difficultas spirandi & caloris recepti augeri uideãtur, uel ubi febris putrida hecticæ coniũcta sit. Extrinsecus uerò cõueniũt

unguenta ex oleo uiolaceo nenupharino, ceratum à Francisco Pedemontio descriptum, & epithema facultate frigidum, sed actu tepidum. Tertia intentio est eorũ remotio quæ cum febre hectica copulantur, in quorum numero quum febris putrida adsit, tũc euacuatio non ratione hecticæ, quæ est immaterialis, sed ratione putridæ, ex qua superflua plurima aggregantur, cõuenit: sit tamen pharmacum non ualde soluens, tũ propter uirtutis imbecillitatem, tum quia periculum esset de maxima exiccatione, quæ proculdubio fugiẽda sunt, sed eius loco, pharmaco leni ac lenitiuo utantur. Vltima intẽtio est symptωmatum correctio, & sunt syncopis, tußis, & fluxus uentris. Syncopis tollitur cum aqua carnis, uino granatorum, uitellis ouorum, & uino odorifero: irroretur etiam facies ex aqua ros. mosch. Fluxus uentris ac ipsa tußis emendãtur, ac dictum est suprà, pro quibus recurre ad sua capita.

Loci consentientes de cura hecticæ.

De prima intentione loquitur Galen. 10.

meth.cap.2. ibi, Nutrimentum oportet esse humidum & frigidum, quod hecticis febribus sit conducturum, ut ptisanæ cremor frigidus, &c. Vide Paul. lib. 2. cap. 22. Auerrhois 2. collig. inquit, quòd magis humectatione indiget æger, quàm refrigeratione, &c. De secunda intentione Gal. in art. par. inquit, Vniuscuiusque causam prius abscindere oportet, deinde ad eam, quæ ex ea facta est, ægritudinem deuenire. Auic. 4. can. tra. 3. cap. 4, Intentio curandi febrem hecticam est infrigidatio & humectatio, &c. Itidē ait Aet. ser. 5. cap. 93. ibi, Scopus curationis in humectātibus & refrigerantibus consistit. De exhibendo lacte lege Gal. 10. meth. cap. 2, Item Paul. lib. 2. cap. 22, Et inuenies modum exhibendi, &c. De balneo similiter lege Gal. 10. meth. cap. 10. Et Auic. loc. cit. & Aet. ser. 5. cap. 93.

Obseruationes circa curam.

Auic. loc. cit. Caue tamen in his frigidis ob caloris eorum imbecillitatem, ne multùm in gradu extollantur, alioqui calor eorum suffocaretur.

De prognosticis hecticæ.

Hip.aph.2.aph.28, *Febricitantium non omnino leuiter permanere corpus, & non minui, uel etiam plusquã ratio expostulat, contabescere malum: hoc enim morbi longitudinem, hoc uerò imbecillitatẽ significat.* Gal.1. de diff.feb.ca.8, *Vbi iã febris hectica exquisitè cõsistit, & iam dudũ incœpit, non modò eandẽ curare est difficile, sed etiã impoßibile.* Auic.4.can.tr.3.ca.1, *Hectica est in principio rei difficilis cognitionis & facilis curationis, & finis adubul nõ penitus recipit curationẽ.* B. *Difficilis est cognitionis, quia parũ uel nihil à sua naturali dispositione corpus permutatur: idcirco postea curatur, quoniã uirtutis robur uehementẽ tolerat refrigerationẽ: at quum μαρασμώδης efficitur, in eius curatione frustrãtur medici, tũ ob nimiã cõsumptionẽ, tũ ob eorũ imbecillimã uirtutẽ.*

Authores dissentientes circa hecticam febrem.

1 *Adserere, hecticam febrem posse absque alia febre per se incipere.*

2 *Adserere, in hectica febre fieri mutationẽ*

ex specie in aliam speciem.

3 *Adserere, cibum non esse causam, quur in hectica magis calor appareat, &c.*

Confutatio dissentientium circa febrem hecticam.

Ad primũ, inquit Auic. 4. can. tra. 3. ca. 1, Quòd longinquũ est, ut accidat hectica incipiẽdo, & posse membra radicalia inflãmari, quin prius humores & spiritus nõ inflammẽtur, & sic non posse per se incipere, nisi ab alia urgente causa dependeat, &c.

Ad secũdũ, Arcul. inquit nõ esse dicẽdũ eũdẽ calorem numero & aquè intẽsum migrare de specie in speciem, sicuti patet in exemplo Auic. Nã flãma accẽsa in lychnio primũ absumit oleũ in lucerna positũ, deinde oleũ lychnio imbibitum, demum humiditatẽ coti, & sic non migrat de specie in speciem.

Ad tertiũ, respõdet Gal. 1. de diff. feb. quòd caliditas arida, humido irrorata magis manifestatur, eo quòd aliquam partem cibi tenuem in uapores conuertat. Vel si magis placet opinio Auerrhois, eo ꝙ *caliditas febrilis, quæ non sentiebatur per cibum assumptum,*

mutatur ex non sensu ad sensum apparētem: & sic causa efficitur, ut calor magis appareat, &c.

De febrium putridarum diuisione & numero.

Recitat Gal. 2. *meth. cap.* 7. *quòd tres sunt febriū diuisiones ex humorū putredine ortæ: prima ex eo, quòd causæ ipsius putredinis adsunt uel nō adsunt. Secunda ex eo, quòd per totū animal aut eius partē aliquā est diffusa putredo. Tertia, quatenus cū phlegmone est, aut citra hanc. Enumerat deinde in lib. contra Lycū has esse febres putridas, quæ numero sunt nouem, ut ardens, lypiria, hepiala, typhodes pestilentes, semitertiana, quotidiana, tertiana, quartana, de quibus seorsum tractabimus, &c.*

De putredinis definitione.

Putredo iuxta medicorum opinionem, est corruptio humoribus contingens propter ebullitionem extranei caloris, &c.

Loci consent. de putredinis definit.

Gal. 2. meth. ca. 8, *Putredo est mutatio totius putrescentis corporis substātiæ ad corru-*

ptelam à calido externo. Arist. 4.meth. Putredo est corruptio propriæ caliditatis ab aliena caliditate in unoquoque humido. B. Nõ mirũ quum familiaris & natiua caliditas concoctionem adiuuat, externa uerò corrumpit. lege Aet. sermo. 5. cap. 74.

De causis putredinis.

Duplex est causa putredinis, altera ipsam complens, altera præparans. Complens, si intrinseca fuerit, tunc est respirationis priuatio, quæ à multo, crasso, ac uiscido humore meatus cõstipante fiet. Si extrinseca, tũc erit ab aëris mutatione præparatoria, ueluti cibus, qui malè per suã substantiã, qualitatem, tẽpus, ordinem & artificiũ disponitur: nam substãtia eius uel est nimis uiscosa ut anguillæ, aut nimis humida ut fructus, aut renuitur à natura, aut corruptibilis per se est, ut lac. Qualitas in causa erit, ubi cibus plurimæ humiditatis erit particeps. Tẽpus erit etiã causa præparatoria, si cib9 in tẽpore nõ opportuno sumatur. Ordo etiã erit causa, ubi crassa & dura tenuibus in comedẽdo præponãtur. Artificium, si cibaria malè parãtur: at in

genere loquendo, omnis putredo à calido & humido fieri potest, &c.

Loci consentientes de causis putredinis.

De *causis putredinis lege* Auic. 4. *can. tr.* 2. *cap.* 1. *ibi*, Putredo *fit à cibo, ab obstructione, aëre, humore: ubi de cibo tanquã de causa præparatoria loquitur: lege eum fusius.* Similiter Aet. *ser.* 5. *cap.* 74. Et Gal. 2. *de cau. morb. ca.* 8. *ibi*, Putredinẽ *inducunt aut medicamenta quæ suapte natura putrefacere possunt, aut excrementa in ipso animali genita, aut ea quæ transpirationem impediunt.* Hip. 3. *epidim.* à calido & *humido putredinẽ fieri dixit: nam si annus, inquit, calidus & humidus fuerit, necesse est ut magna pestilentia succedat.* Vide de hac re Gal. 1. *de temper. cap.* 4. Item *de inæquali intemperie cap.* 4. & 7. *ibi*, Non *tantùm quæ inculcata sunt & prospiratu prohibita, sed & putrescunt alia multa, &c.* Vide *etiã* Gal. 2. *meth. ca.* 8. &c.

De ratione diuersitatis febrium.

Putredo est aut in uno solo membro tan-

tùm, unde aliquis abſceſſus orietur, & hoc uel ratione imbecillitatis membri, uel eius uehementis caloris, uel eius doloris, &c. aut erit in totius corporis ambitu diffuſa: quæ ſi â maximis uenis ad minimas tranſierit, fiet febris continua: ſi uerò extra uenas in omnes corporis meatus diſtribuatur, tunc erit interpolata. Cauſa interpolationis eſt triplex: prima, quia humor uelociter uel tardè putreſcit. Secūda, quia humor uelociter uel tardè in loco putredinis colligitur. Tertia, quia humor uelociter uel tardè à putredine expurgatur. Pituita igitur quotidianam facit, ex eo quòd uelocius ob ſui humiditatem ad putredinem mouetur, aut citius ob ſui quantitatem colligitur, cuius acceßio durat horas 17. Quartana ratione ſuæ ſiccitatis duos dies interponens tardè putreſcit, & ratione ſuæ paucitatis tardè colligitur. Tertiana uerò inter has ſeruat mediū, unde ſi fuerit pura, durat 12. horis, ſicuti quartana ſi fuerit à naturali melancholia, durat horis 19. Et pro eius quiete aßignantur horæ 48. & in quotidiana ſex, & in tertiana, 24.

Loci consentientes de ratione diuersitatis febrium.

Auic. 4. can. 2. tra. cap. 1, Dupliciter uariatur putredo, uel ratione humorum putrescentium, aut ratione loci: quia quandoque est in uno solùm membro, quod quadrifariam contingit, uel ratione suæ imbecillitatis, uel ratione uehementis eius loci caliditatis, uel ratione acuitatis & doloris, &c. Gal. 2. de diff. feb. cap. 2, Rationem reddit quur febres interpolatæ, quúrue conclusæ sint: quā quum in longā orationē protrahat, ad illud caput te conferes. Vide etiam 2. de crisibus cap. 3, Quāquā uberius de his pertractet Auic. &c.

De signis feb. putridarū in genere.

Indicia febrium putridarum propria sunt, quia nulla antecedit causa procatarctica: incipiunt cum rigore, horrore, sed nō omnes: adest inæqualitas pulsuū, calor mordax, atque tactui molestus. Sed propriū ac inseparabile est indiciū pulsuū, systolæ uelocitas, & urinarū cruditas, debilisque concoctio: præcedit etiā primū morbi insultū laßitudo, pigritia, somnolētia, uigiliæ, spirādi difficultas,

uenarum tensio, sitis, dolor capitis, inquietudo, periodus cum sudore terminatur, &c.

Loci consentientes de signis febrium putridarum.

De his indicijs loquutus est Gal. *satis uberius primo de diff. feb. cap. 7. ibi,* Indicia *febrium, quæ humorũ ratione accẽduntur, hæc sunt, primũ non inseparabile, sed propriũ est, quòd nulla ex causis procatarcticis ipsas antecedit: initiũ sumere à rigore propriũ est putridarum, sed nõ inseparabile signũ, &c.* Lege *locũ fusius, & plura ad hãc rem facientia inuenies: lege insuper* Paul. *lib. 2. cap. 2.* Et Auic. *4. can. ca. 2, ibi,* Vt *plurimum antecedit almellilotu, cui associatur laßitudo, pigritia, alices, saltus, commotio, somni, uigiliæ, anhelitus, constrictio, uenarum tensio, &c.*

De cura febrium putridarum in genere.

Morbus *quatenus morbus per sui contrariũ auferri exposcit, febris est morbus: igitur per sui cõtrariũ tollenda erit.* Sed *hæc febris minimè tolli potest, ni prius putredo, à qua depẽdet, inhibeatur, quæ nec causa manente*

inhibeɾi poteſt: igitur primùm erit remouenda putredinis cauſa, mox ipſa febris ſanabitur. Cauſa putredinis erit trãſpirationis prohibitio, quæ uario modo oriri ſolet: nã aut à denſatis exiguis meatibus & conſtrictis corporibus fiet, aut ab humorũ abundantia, aut à craßitie & lentore, quæ ſingulæ affectiones per ſua contraria remouebuntur, ut denſitas per rarefacientia, conſtrictio per dilatantia, craßities per incidẽtia, lentor per detergẽtia: & ſi totum corpus iam ſingula dictorum occupauerint, etiam toti corpori per contraria eſt occurrendũ. Sed quia febris eſt morbus de repletione, idcirco etiam euacuari deſiderat: euacuabitur manu & pharmaco: manu, per ſectionem uenæ, cucurbitulas, hirudines & frictiones: pharmaco purgante per inferiora aut ſuperiora, per urinam & ſudorem. Demũ ſymptomatibus complicitis ſuccurrendum, & norma uiuendi inſtituenda erit, &c.

Loci conſentientes de cura febrium putridarum in genere.

Gal. 2. meth. c. 4. & 5, Febris ſanari nõ poteſt, niſi inhibita prius putredo ſit: porrò ea

inhiberi causa manente nõ potest, quare submouẽda eius causa erit si modò, &c. lege eum fusius, & habebis quæcunque dicta sunt, licet sub alijs uerbis, &c. lege etiam Auic. 4. can. 2. tract. cap. 7. ibi, Scias quòd intentio in medicãdo has febres, quandoque uertitur ad partem febris, quare est infrigidare & humectare: interdum ad materiæ partem, &c. De uictu lege fusius in lib. 1. ubi omnes aph. ferè ad propositum accommodauimus.

De febre tertiana pura.

Febris tertiana pura est interpolata febris, à flaua bile pura ac tenui putrescente orta, cuius est de tertio in tertium ægrum affligere, secundum naturam humoris propriam, & in septem periodis, uel antè, iudicatur.

Loci consentientes.

Gal. 2. de diff. feb. ca. 3, Febris tertiana exquisita est, quæ per sensibiles corporis partes delata oritur, cum rigore inuadens, atque ardentis febris similitudinem gerens, & bilis uomitibus, aut deiectionibus, aut sudoribus: uel ex horum quibusdã, uel omnibus soluitur, cuius accessio duodecim ad summum horarum

æquinoctialium ſpatio finitur. Hippoc. apho. 4. aph. 59, Tertiana exquiſita in ſeptenis circuitibus, quod tēpus longiſſimū eſt, iudicatur.

De cauſis febris tertianæ puræ.

Febres tertianæ puræ fiunt à flaua bile putrefacta ac mota, & extra uaſa lata, præſertim in conſiſtentiū ætate bilioſiſſima, tēpore æſtiuo, in regione calida & ſicca, & in ijs præcipuè, qui laboribus, uigilijs, & ſolis ardore & cibis calidis & ſiccis, aut immodico pharmacorum calidorum ac exiccantiū uſu, curis, & ſimilibus uſi fuerunt, &c.

Loci conſentientes de cauſis febris tertianæ.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 3, Febris hæc à flaua bile per ſenſibiles corporis partes delata oritur. Et in 1. ca. eiuſdem lib. Tertianæ fiūt ab amara bile, & plerunque in corporibus, quorum naturalis habitus ad bilem accedit, in conſiſtentium ætate bilioſiſſima, tempore æſtiuo, &c. B. Nota quòd tres ſunt febres bilioſæ iuxta Auicen. placitum, tertiana, ſcilicet continua, tertiana periodica, & cauſon. Periodica rurſus diuiditur. nam aut eſt pura,

aut spuria: pura, quæ à pura bile, cui nullus alter humor admiscetur, oriri solet. lege de his causis Aet. *ser. 5. ca. 79.* Item Galen. *2. de cris. cap. 3.* Item Oribas. *apho. 4 com. 59. & intelliges febrem interpolatam extra uasa putrefieri. lege etiam* Auic. *4. can. ca. 35.* Et Galen. *4. apho. com. 59. &c.*

De signis febris tertianæ.

Sex *sunt ex quibus indicia febris tertianæ sumuntur: primum à modo rigoris, ut incipiat cum horrore & rigore difficili, ita ut pungi ac uulnerari cutis uideatur.* Secundum, *ab urina & sudore, nam sudor per totum corpus apparet in paroxysmi recessu, urináque fit rubra ac ueluti ignea.* Tertium, *à caloris qualitate, ut sit causonis calore suauior, ac minus mordens, æqualis tamen quoquo uersus, quia primò acris uideatur, sed paulò pòst à manu remanente uincitur.* Quartum, *ab ipsis symptomatibus, unde sitis quæ hominem exurit, & uigiliæ adsunt sine capitis grauitate.* Quintum, *à pulsu, qui est uelox, magnus, non æqualis in diastole & sistole. 6. sumitur ab ætate, regione, tēpore, & à multitudine euen-*

tus tertianarum & ad infebricitationem desinit. Signa quibus tertiana exquisita à spuria differat, sunt quatuor: primũ, ꝙ eius accessio non transcẽdit duodecim horas. Secundũ, exquisita tertiana in septenis circuitibus iudicatur. Tertium incipit cum rigore breui & intenso, & terminatur cum sudore exuberante. Quartum, quia in prima, uel quarta, uel septima uidetur urinæ coctio, quod in spuria nequaquam.

Loci consentientes de signis febris tertianæ.

Gal.2.de cris.cap.3, *Febris tertiana cognoscitur, quia æqualem & liberã celeritatẽ habet, neque ullũ adest inflãmationis signũ, sitim inuehit, hominẽ exurit, in uigore cõsistit, calor æqualis est quaque uersus, post potũ plurimus uapor per cutem exhalat, sudoris nuncius, uomitus bilis adest, uenter soluitur, & biliosum mingunt, sudor apparet uaporosus, calidus per totum corpus æqualiter sudans, pulsus uelox, magnus, ad infebricitationem desinit, & accessionis tempus ultra 12. horas non se extendit, sæpius septem horas, interdum ci-*

tius & tardius incipit cum rigore, &c. De *indicijs per quæ distinguitur à spuria tertiana, lege* Auicen. 4. *can. ca.* 37. *tra.* 2. Oribas. *apho.* 4. *comment.* 59, Sex *modis cognoscitur exquisita tertiana, nempe materia, natura, tempore, regione, copia ciborum & temperie, &c.* Galen. 2. *de diff. feb. enumerat de tertio in tertium accessionem, breue tempus cum rigore inuadens, & per sudores & bilis uomitũ & excrementa biliosa, &c. lege* Paulum *lib.* 2. *cap.* 18.

De cura febris tertianæ puræ.

In *cura febris tertianæ puræ sex opus sunt intẽtiones, quarũ prima uersatur circa regimen sex rerũ non naturalium: secunda erit lenitio uentris ac materiæ in contrarium alteratio: tertia erit euacuatio: quarta urinæ uel sudoris prouocatio: quinta caloris remanentis alteratio, & membrorum roboratio: sexta accidentium correctio.* Regimen *contrarias omnino qualitates requirit, unde aër sit frigidus & humidus, sicuti & cibi humectare & refrigerare habent, ut ex oleribus attriplex, blitum, lapathum, lactuca, endiuia,*

cucurbita, cremor ptisanæ, & sorbitiones alicæ, aqua hordeacea. Caueant à melle, sinapi, salitis, & ab omnibus acribus, item à uinis, præcipuè uetustis: ubi uerò morbus concoqui cœperit, dandum est uinum tenue aquosum: quum uerò morbus soluitur, liberius exhibendum. Secunda intentio est uentris lubricatio & materiæ ulceratio: prima fiet cum clysteribus ex caßia, rhodomelle, & oleo uiolato, uel cum caßiæ simplicis bolo, &c. Alteratio materiæ per refrigerantia & humectantia, ut cum syrup. de endiuia ros. uiol. de agresta, de suc. acet. acetoso simplici cum aquis endiuiæ uiol. &c. Tertia scilicet euacuatio fiet per sectionem uenæ, si sub forma antecedentis causæ materia fuerit sanguini admixta, aut in futuro de admiscenda timeatur: quæ si à sanguine fuerit separata, tunc fiet per pharmaca soluentia, sicuti cum rheubarbaro, cum caßia, diacatholicone, electuario de suc. ros. &c. Quarta eliciet sudorem & urinam non rebus calidis, sed potius id ualentibus frigidis, sicuti cum acetoso simp. cum emulsione scilicet communium frigid. in aquis

endiuiæ acetosæ, aut cum balneis temperatis boni odoris. Quinta erit caloris derelicti alteratio, ac laxorum membrorum roboratio. Relaxantur enim membra tum ob imbecillitatem ex resolutione spirituum acquisitam, tum ex calore febrili, & euacuationibus tam naturaliter, quàm artificialiter factis: his igitur succurritur cum rebus frigidis, roborantibus, siccis, cum Troc. de camphora, syrup. ros. aut cum tria sandalis, diarrhodone Abb. zucharo ros. uel cum epithemate tum cordi tum hepati applicito. Sexta remouet accidentia quæ huic febri contingere solent, sicut sunt sitis, uigiliæ, dolor capitis, & asperitas linguæ. Sitis tollitur cum collutione oris multifariam parata, sicuti cũ aquis endiuiæ acetosæ, cum uino granatorum & omphacio, addito zucharo, cum electuarijs de uino granatorum, aut cum mucilagine psylij in syndone rara inuoluto, ac in aqua immerso. Vigiliæ remouentur cum unguento populeone, addita cassia odorata, opio & croco: aut cum lotionibus ex rebus somniferis, &c. Dolor capitis tollitur cum cucurbitulis, frictionibus, cum

oxyrrhodino, & pilulæ cap.frig.&c.

Loci conſentientes.

De prima intentione loquitur Galen.1.ad Glauc.cap.9.ibi, Semper oportet contrarias qualitates illis, quæ præter naturam inualuerint,opponere,cũ hoc multò plus iuuet, quàm quomodolibet euacuare . Et paulò pòſt, Cibi humectãtes & refrigerantes omnes exquiſitis tertianis ſunt utiles,quantitas tanta ſit,ut cõcoqui poßit,ex oleribꝰ ſint attriplex,blitũ,lapathũ,malua,lactuca,& cucurbita,& ex alijs ptiſanæ ſuccus, & alicæ ſorbitiones,ex piſcibus ſaxatiles,ex uolatilibꝰ quæ mollibus cõſtant carnibus . Itẽ teſticuli gallorũ & ſuum pedes & cerebella. Itẽ ouorum ſorbilium uitelli, quia hi facilius quàm pars alba concoquũtur,&c.Lege locũ fuſius,& nota prædictam uictus rationẽ tantùm delicioſis eſſe exhibendã,robuſtis uerò qualem nobis monſtrauit Hip.ſcilicet tenuem,&c. lege Paul.lib.2. cap.19. Et Auicen. 4.can.cap.39. De ſecunda intentione loquitur Galenus, & ſimiliter de tertia,primò ad Glauc.cap.9.ibi,Exquiſitam tertianam, quæ ex flaua bile commo-

ta inualescit, quàm maximè fieri potest, refrigerare oportet & humectare, &c. De cæteris uerò intentionibus lege iuxta Auicen. loc. citato, ubi enumerat lenientia pharmaca, & commendat fieri phlebotomiam quando est possibile, deinde materiæ adæquationem cum syr. acetoso, & euacuationem. demum resoluentia, &c. lege eum fusius.

Obseruationes circa victum.

Auicen. loc. cit. Et non cibes nisi apud has conditiones: prima, nisi aluus primùm soluta sit: secunda, quòd prior cibus sit cõcoctus ante paroxysmi aduentum: tertia, non exhibeatur cibus, nisi in tempore quietis, sicut in declinatione, si possibile est: quarta, quotiens ad statum properatur, tunc uictum magis attenuare oportet, &c.

De prognosticis febris tertianæ.

Gal. 1. ad Glauc. ca. 8, Exquisita tertiana septẽ circuitibus iudicatur, & præter id etiã minimè periculosa. B. Nota quòd in febribus intermittẽtibus annumerãtur tantũ accessiones & nõ dies, unde in tertiana septẽ circuitus 14. dies referũt, in quibus etiam alij acuti

morbi finiuntur. uide aphor. 4. comment. 59.

Hippoc. apho. 4. aph. 36, Sudores febricitanti si incœperint, boni tertio die. 5. 7. 9. 11. 12. 17. 20. 27. 34. Hi enim sudores indicant morbos: qui uerò non ita fiunt, laborem significant, & morbi longitudinem & recidiuam. Gal. 3. de cris. cap. 3, Tertiana uomitibus & excrementis biliosis & sudoribus toto corpore fluentibus finiri debet, quia humor tenuissimus, si modò ascẽdit, uomitum irritat: si descendit, aluum mouet: si ad meatus, cutis sudorem copiosum ab sui tenuitatem elicit, &c.

Auicen. 4. can. cap. 37, Et quandoque consumitur in uno paroxysmo ob suæ materiæ tenuitatem, &c. B. Gal. 2. de diff. febr. cap. 3, Quatuor causas breuitatis enumerat, quæ sunt humoris quantitas, qualitas, laborantis uigor, & corporis dispositio: ut exempli gratia, si cum pauca quantitate humoris & tenui eius qualitate, uigor cum rara dispositione corporis maior fuerit, tunc morbus erit breuis: sed si multa bilis, crassa, uigoris imbecillitas, & densa corporis dispositio simul fuerit, tunc morbus erit ualde longus, &c.

De febre tertiana notha siue spuria.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 8. enumerans signa exquisitæ tertianæ, inquit: Quibus uerò aliquid horũ deficit, hæ non amplius exquisitæ, sed simpliciter tertianæ nuncupantur, maximè si intermißionẽ μικροτέραν, id est, breuiorem habuerint, acceßione uidelicet in longius tempus protracta: & notat quatuor huius febris differẽtias, prima uocatur simpliciter extensa, quæ ad 24. horas extenditur. Secunda paululũ extẽsa, & durat usque ad horas 30. Tertia dicitur amplius extensa, & durat usque ad horas 36. Quarta uocatur plurimùm extẽsa, & durat usque ad 40. & plures horas, ita ut quotiens magis à pura siue exquisita distabit, totiens magis notha, siue spuria, siue extensa nuncupabitur, &c. Similis sensus est 1. ad Glauc. cap. 8.

De causis febris tertianæ nothæ.

Causa utplurimùm est crassa bilis putrefacta, interdum bilis cum pituita admixta & unita, &c.

Loci consentientes.

De causis lege Auic. 4. can 2. tra. c. 35. ibi,

Tertiana non pura fit à putredine bilis crassæ substātiæ, ob commixtionem bilis cum phlegmate, commixtione complexionali unita, &c. B. Intellige ita humores misceri, ac si ab utroque una forma perueniret, & in hoc ab emitriteo differt, qui à duabus inuicem distinctis formis efficitur. Et nota quòd Galen. facit differentiam inter duas tertianas & duplicem tertianam: nam duplicis tertianæ causa ab una tantùm minera prouenit, sed duarum tertianarum causa à duabus mineris loco distinctis efficitur.

De signis febris tertianæ nothæ.

Signa sunt sex, grauitas capitis cum dolore tensiuo. Secundum, Accessio durat ob humoris crassitiē usque ad 24. uel 30. horas, & tepor eius usque ad 48. Tertium non apparet concoctionis uestigiū, sed urina est cruda. Quartum, non extenuatur corpus sicuti in tertiana simplici. Quintum, nec cum sudore desinit, nec rigorem interdum habet, nec adest caliditas acris & mordax. Sextum, nulla adsunt sæua accidētia, ut dictum est in simplici tertiana, & idem accessionis tempus semper est.

Loci conſentientes de ſignis tertianæ.

De his ſignis lege Auic. 4.can.2.tract.cap. 37.ibi, In non pura tertiana adeſt grauitas capitis cum dolore extenſiuo, durátque paroxyſmus uſque ad 24. horas, uel 30. uſque ad declinationem, & tunc repeſcit donec compleantur 48. horæ, &c. lege eum fuſius. Gal. 1.ad Glauc.ca.8. ex hiſtoria adoleſcentis omnia ſigna huius febris demõſtrauit inquiẽs: Vrina cruda admodũ, febris incidit cum horrore, quæ neque in caliditate, neque in pulſibus exquiſitæ tertianæ eſt ſimilis, acceßio durat ab aurora tertiæ diei, uſque ad auroram quartæ: & ſemper idem acceßionis tempus. lege hunc locum uberius. Et nota quòd non idem acceßionis tempus ſemper eſt, niſi materia craßa bili dominetur, &c.

De cura febris tertianæ nothæ.

Curãdi intentiones tot erũt, quot dictæ ſunt in febre tertiana ſimpl. Verſatur igitur prima circa regimẽ ſex rerum non naturalium, unde uictus in primis nõ quotidie, ſed alternis dieb' in tẽpore quietis exhibẽdus erit, qui

nõ adeò infrigidet & humectet, ut in tertiana simplici, sed aliquatenus calefaciat, incidat, & abstergat, sitque nõ tenuis adeò, sed crassior quàm dictũ est. Cæteræ uerò res non naturales eadem ferè qualitate fac ut polleant. Secunda quæ est uentris lenitio ac materiæ præparatio, efficietur primò clysteribus ex cassia, hiera picra, oleo camomillino, & sale paratis. Similiter præparatio materiæ cũ syr. acet. simp. rhodomelle, syr. de duabus rad. bisantino, cũ aquis & decoctis cichorij, boraginis, fœniculi, &c. Tertia erit euacuatio quæ peccante materia cũ sanguine fiet per sectionem uenæ, aut corpore existente plethorico, quod ubi à sanguine separatum cognoueris, tunc uomitu uel pharmaco solutiuo euacuabis, utputa cum infusione rheubarbari, agarici, aut cum diaphinicone & cassia, &c. Quarta erit urinæ & sudoris prouocatio, quæ cum hordei decocto, uel petroselini, apij, cichorij, &c. Quinta erit membrorũ quæ laxa sunt, roboratio: & fit cum Troc. de ros. de eupatorio, aut aromatico ros. Extrinsecus cũ oleo de mastice, de spica, de menta, de absin-

thio, aut cum fotu ex camomilla, absinthio, menta, addendo semper aliquid uini odorifer i, &c. Vltima intentio est quorundam symptωmatum remotio, quæ sunt in appetentia, & somnus profundus, incitatur appetitus cum capparibus cõditis in aceto, aut cum dia citonite, cum zucharo, aut inunctionibus supra scriptis, &c. Somnus etiã remouetur cum aceto calido, ut refert Auicen. cap. de subet, aut cum lotionibus, & cum his similibus, quæ ægrum expergisci possunt.

Loci consentientes de cura febris tertianæ nothæ.

Gal. 1. ad Glauc. ca. 10, Non oportet cibũ quotidie exhiberi, sed alternis diebus: uictus ratio nõ sit quæ humectet & refrigeret uniuersum corpus, qualis in exquisitis tertianis exhibetur, sed aliquem modum sumat ad calefaciendum & incidẽdum, &c. Post uictum, sectionem uenæ commendat, ibi, Quid si sanguinem mittere oporteat, neque hoc omittendum, sed ab initio statim faciendum. Laudat etiam humorum præparationem ex hyssopo, origano, spica nardi, cum mulsa decoctis, &

post septimum coma absinthij danda est cum oxymelle, solutionem deinde cum his quæ mol liter uentrem subducunt, &c. Paul. lib. 2. cap. 20, Vomitus post cibū ijs utilißimus est, quibus hæc febris in uetustatem incidit. similiter Auic. & Razes 17. cōti. Auic. 4. can. 2. tra. ca. 40, Et quū uideris urinas eorum crassas, tunc phlebotoma, & post hæc adiuuantia ad digestionem sunt syrup. acetosus, &c. quæcūque à me dicta sunt de alijs imētionibus, ipse uberius pertractat. Nota tamē ex Haly Abb. non concedi in principio huius morbi pharmacum electiuum, nisi materia turgeat, quāquam iuxta Manardum in epistola ad Chaarandinum uideatur legi contrarium, imò uix inuenies Galen. in omni febre absque concoctione humorum pharmacum solutiuum exhibere, sed in alijs à febre morbis paucos inuenies, quos per pharmacum non expurget, &c.

Obseruationes de humorum concoctione.

Gal. 1. ad Glauc. cap. 10, Ab initio statim uitāda quæ nimis exiccāt & calefaciūt, &c.

Obseruat. circa pharmaca solutiua.

Auic. 4. can. & Arcul. Raró & tardè *solutiuum exhibendum est, alioqui si importuna fuerit euacuatio, tunc tenues tamùm exoluentur, & crassæ partes remanebunt, &c.*

De prognosticis febris tertianæ nothæ.

Auic. 4. can. ca. 35, Hæc *quidem non pura quandoque prolongatur tẽpore longo, & circiter medietatem anni, & quandoque perducit ad mollitiẽ & magnitudinẽ splenis.* Gal. *1. ad* Glauc. *ca.* 8, *Vidi quandoq; quũ in autũno incœpisset in uere desiisse, tũ quia æger medici præceptis non paruisset, tũ quia læsus ex hyeme esset, lien intumuit, præcordia flatibus fuerant oppleta, & iam subtumida quædam aderat in facie decoloratio, & præsertim circa crura, adeò ut de adolescẽte dubitare nobis cõtigerit, &c.* B. *Prorogationis febriũ causa, Gal. teste 2. prognost. com. 25. est triplex, prima fit propter aliquã partem affectã curatu difficilẽ.* Secunda *fit propter humores crassos, crudos, incoctósq;.* Tertia, *propter aliquod circa ægrũ cõmissũ: idcirco di-*

cebat Auic. In morbo longo resupinetur æger, & crura curuentur, & tãgantur eius uiscera, & uideatur si qua parte corpꝰ tumuerit, &c. Hipp. aph. 4. aph. 29, Quibuscũque in febribus sexto die rigores fiunt, difficile iudicium sequitur. Et aph. 4. aph. 43, Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ: quocunque modo intermiserint, periculum abesse significat. Et aphor. 4. apho. 44, Quibus febres longæ, his tubercula uel labores in articulis fiunt. Et aphor. 4. apho. 45, Quibus tubercula uel in articulis labores ex lõgis febribus fiunt, ij pluribus utuntur cibis. Et apho. 46. eiusdem, Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale, &c. Lege Galen. comment.

Authores dissentientes circa febres tertianas.

1 Adserere, tertianam febrem cognosci posse per accessionem tãtùm de tertia in tertiã.

2 Adserere, solùm humori putrido digestionem conuenire.

3 Adserere, omnes fructus nocere febricitantibus cum Auicen.

4 Adſerere, nullum in febribus uinũ eſſe concedendum.

Confutatio diſſentientium circa febres tertianas.

Ad primum reſpondet Auicen. 4. can. 2. tract. cap. 36, quòd qui cõſiderat tertianam per paroxyſmum, errat in ea, ſed oportet ut attendat ad ſignificationes alias. Hac etiam de re à Galeno irridetur Theſſalus, qui diatritum in cognoſcendo tertianã expectabat: & 2. de criſ. cap. 3.

Ad ſecundum dicit Gal. 1. de uic. in mor. acut. ubi loquitur de ptiſana ordeacea, quòd nullo modo humori putrido conuenit digeſtio, quum nec ad benignitatem humor reduci poßit, ſed continuò euaporans humidum, quoddam cineritium permaneat: niſi hoc fortè acciderit in continuis febribus, quia tunc humor putridus digeri debet, quum tota materia putreſcere incipiat.

Ad tertium, dicimus propoſitionẽ eſſe ueram, modò de his omnibus fructibus intelligatur, qui ſua humiditate ad corruptionem ſunt proni: ſed quum multi ſint qui ſua humi-

ditate corruptioni resistant, ut granata mala, citrina, pruna, &c. idcirco in febribus conceduntur, quum magis per suam frigiditatem iuuant, quàm per humiditatem putrescibilem noceant.

Ad quartum Galen. 3. de uic. in morb. ac. comment. 8, Vinum, inquit, aquosum maximè febrientibus est idoneum, & id est quod album est colore & substãtia tenui, nullam earum, quæ in cæteris uinis insunt, habens qualitatem, nec austeritatem, nec adstringẽtiam, nec dulcedinem, nec acrimoniam, nec odorem, & quod in Italia imbecillum est, Sabinum, quod febrientibus administrant, & quòd reperiri potest tale uinũ in Asia, Cilicia, Phœnicia, Palæstina, Scyro & Creta: unde si multa reperiuntur in Italia, Asia, Bithynia, nil mirum, imò quod plus est, miratur cur nil tactum sit de hoc uino ab Hippocrate, quum febrientibus plus quàm cætera omnia sit iocundius, &c.

De febre quotidiana simplici.

Quotidiana est febris intermittens, à pituita extra uenas putrefacta proueniens, cuius

est ægrum quotidie per sex horas cum falsa quiete dimittere. Vocatur etiam alio nomine emphemerina.

Loci consentientes de febre quotidiana.

Galen. 2. de diff. feb. cap. 4, Febris *quotidiana exquisita est quæ ex pituitæ putredine ortum habet, per sentientes corporis partes à natura detrusa, &c. lege etiam cap. 7. huius libri.*

De causis febris quotidianæ simpl.

Causæ præcedentes sunt tẽperaturæ humidiores, anni que tẽpora, quies, otium, repletio, balnea statim à cibo. Causæ *antecedentes & coniunctæ sunt ipsa pituita, quæ quũ sit quadruplex, acida, dulcis, salsa & uitrea, quæ est acidæ qualitatis particeps, ita quatuor species siue differentia febrium efficiet.*

Loci consentientes de causis febris quomodo.

Galen. 1. ad Glauc. cap. 7, Fiunt *hæ febres ætatibus, naturis, annique statibus & tẽperaturis humidioribus, &c. uide latius textũ. Itẽ Auic. ibi,* Fit *febris humidis, quietis, senibus,*

infantibus, nauseatiuam satietatem patientibus & balneantibus se super repletionē, &c. Galen. 2. de diff. feb. cap. 1, Sicut *tertianæ à flaua bile, ita quotidianæ à pituita fiunt.* Et *in lib. de plenit. tres species pituitæ enumerat. & 2. de diff. feb. cap. 64. esse dixit ut salsa, acida, dulcis, uitrea, quæ acidæ etiam qualitatis particeps dicitur.* Vnde Auicen. 4. can. 2. tra. cap. 47. *quatuor species enumerat ibi,* Et *phlegma putridū quandoque est uitreum, quādoque acetosum, quādoque dulce, quandoque salsum.* B. *Nota tamen, si quæ sint aliæ species pituitæ, per has quatuor intelligi: nam crudum & mucilaginosum sub uitreo comprehenditur, sicut insipidum & aquosum sub dulci, & ponticum sub acetoso: gypseum uerò febrem non accendit. lege de his fusius lib. 1. cap. de humoribus.*

De signis febris quotidianæ simpl.

Febris *quotidiana cognoscitur, quia in primis diebus nullū habet uigorem, sed potius in progressu tēporis refrigerationē quandā, ob humoris crassitiē.* Paul. *Fit inæqualis, submer*

ſus, debilis, rarus, in pincipijs uerò particularibus fit frequẽs, ſed nõ adeò uelox nec uehemens, nec magnus ut in tertiana, ſed rarus. Vrina alba, tenuis, deinde fit rubra, nulla adeſt ſitis, niſi à pituita ſalſa aut ualde putrida fiãt, ſudor nõ apparet materia exiſtente craſſa. Os uẽtriculi & hepar malè afficiũtur ob uim concoctoriã imbecillẽ. Præcordia ultra naturalẽ habitũ intumeſcũt ob caloris imbecillitatem. Calor etiam accidit hyberno tempore, & fit principium acceßionis circa ueſperũ: febris incipit ferè cum ſyncopi, & principiũ uniuerſale durat 18. diebus, & declinationis 64. Calor huius febris in primo tactu eſt debilis, uaporoſus: ſed dum mora fit in tangendo, ſentitur acris & mordax: ſi uerò febris fiat à uitreo & acetoſo phlegmate, multiplicatur ualde frigus, & in uitreo rigor eſt uehementior: quæ uerò fit à ſalſa pituita, ſequitur horror, & non fit uehemens frigus: quæ uerò à dulci, rarò aduenit frigus uel rigor.

Loci conſentientes de ſignis.

De his ſignis fuſißimè loquutus eſt Gal. 2.

de cris. cap. 5. ibi, Febris quotidiana cognoscitur, quia nō primo statim die cum rigore inuadit, sed processu temporis refrigerationes potius quàm rigores ipsis adueniunt, neq; in pulsibus seruatur ordo uel æqualitas, dū accessiones fiunt, &c. lege locum hunc fusius, & intelliges iam à me pridem dicta. Lege etiam Paul. lib 2. cap. 23. Item Razen 10. almans. Item Auicen. 4. can. cap. 48. Item Gal. 2. de diff. feb. ca. 10. Et primo ad Glauc. cap. 7, Vniuscuiusque humoris pituitosi signa etiam diffusè habes ex Auic. loc. cit. Vide etiam Aet. ser. 5. cap. 85.

De cura febris quotidianæ.

Quinis intentionibus febrē pituitosam curabis, primò cum regimine sex rerū non naturaliū. 2. cū humoris craßi incisione. 3. euacuatione. 4. cum urinæ prouocatione. 5. cū sypmtomatū remotione & mēbrorū roboratione. Prima intētio perficitur cum attenuātibus cibis & incisorijs, ita ut in primis diebus tenuem exhibeamus uictū, sed in processu temporis craßiorem, & hoc in cura tentatiua. Sint itaque cibi tēperati, ad aliqualem

calorē uergētes, ut panis cōtritus, caro pulli, borago, fœniculū, uinū interdū cōceditur album & lymphatum. In alijs rebus non naturalibus nō uniformis regula dari potest, quū inter salsam & crudā pituitā, inter dulcem & acidam magna quippe adsit differentia. Secūda intētio fiet, si primùm aluum cū clysteri lenimus: deinde humorē crassum incidimus cum oxymelle simp. rhodomelle, uel sy. de duabus rad. uel bisantino cū aquis uel decoctis cap. Ven. fœniculi, petroselini, maratri, apij. Tertia intentio præparari poterit cum agarico, troc. rheub. cōfectione de turbit, diaphinico, el. indo, &c. Quarta intentio quæ est urinæ proritatio, multifariā fieri poterit, tū cū pilulis ex semine urticæ, cuscutæ, tū cū decocto apij, fœniculi, tū cum topicis quæ adhiberi possunt. Quinta intētio duo mala symptomata, quæ huic febri coniungi solent, remouet, sicut est somnolentia quædam profunda in principio paroxysmi, & rigor ualde intēsus. Somnus remouetur cum aceto manibus admoto, uel in angulis oculorū posito. Rigor tollitur cum oleo rutæ, in quo tandiu

uinũ Creticum bullierit, donec cõſumptũ uinum amoueatur, facta inũctione ante rigoris aduentũ circa totã dorſi ſpinam. Roboratur etiam ſtomachus cum oleo maſtichino de ſpica, de abſinthio: aut intrinſecus cum aromatico roſ. diarrhodone Abb. &c.

Loci conſentientes de cura febris quotidianæ.

De *prima intentione loquitur* Gal. 1. *ad* Glauc. *cap.* 12. *ibi, Et uniuerſum totius uictus caput ſit ad incidendum efficacius.*

Aui. 4. *can. cap.* 58, *Et fortaſſe cõtẽtus erit aqua hordei in primis diebus, dum ſperatur ſtatus propinquior: & nota ꝙ inſtituitur uictus tenuis, dũ in cognitionẽ febris peruenire uolumꝰ, uel tenuis ratione quartanæ, uel quia proceſſu tẽporis pituita coquitur, & ſanguis efficitur, modò à natura uincatur, ut refert* Gal. 2. *de uic. in morb. ac.* De *alijs intẽtionibus loquitur* Gal. 1. *ad* Glauc. *cap.* 12. *ibi, Curamus quotidianã cum oxymellite in primis diebus, & his quæ ualidè urinam cient: circa ſtatum habẽda eſt uentriculo ſolicitudo, &c.* Vide *illũ fuſius.* Vide *etiã* Razẽ 10. *almans.*

cap. de cura febris phlegmaticæ, &c.

De prognost. feb. quotidianæ.

Hippoc. *aphor.* 4. *aph.* 63, *Quibus in febribus quotidie rigores fiũt, quotidie febres soluuntur.* Razes 10. *almans, cap. de quot. interpol.* Hæc *febris multis moratur mẽsibus, & mortis suspicionẽ habet.* Et 18. *cõment. Quotidiana est periculosa.* Et Auer. 4. *collig. Deterior omnibus est quæ ex phlegmate uitreo, & saluior omnium quæ est mũdorum temporum, & quæ est multi sudoris: nam humoris significat tenuitatẽ & corporis rarã texturam: & rarò inquit* Auic. *euacuãtur febrientes à læsione stomachi.* B. *Quia quũ locus pituitæ sit stomachus, fieri nõ potest ut si sit febris pituitosa, ꝙ nõ noceat stomacho, sicut tertiana felli & hepati, et quartana spleni, &c.*

De febre quartana.

Febris *quartana utplurimũ periodica, est febris à melãcholia non naturali putrefacta, per adustionẽ bilis genita plerũque eueniens. Cuius est ægrũ de quarto in quartũ diem affligere, & hæc duplex, exquisita & spuria: exquisita fit à naturali melancholia, spuria*

uerò à non naturali, & hæc cap. de hum.

Loci consentientes de febre quartana.

Causæ quartanæ sunt quæcũque atrã bilẽ generãt, nã ex solo humore atrabilari, putrefacto oritur. Putrefit uerò atra bilis ob sui craßitiẽ, multitudinẽ, aut ob aliquã meatuũ obstructionem, aut ob facultatis expulsoriæ impotẽtiã, quæ in corpore corrupta expellere nequit, unde sequitur putrefactio. Fiũt etiam quartanæ ex aliquo hepatis uel splenis affectu, uel succeßione aliarũ ægritudinũ, &c.

Loci consentientes de causis quartanæ.

Gal.2.de diff.feb.cap.5, Generatur quartana ex solo humore atræ bilis putrefacto: putrefit interdum ob craßitiem, aut multitudinem, aut tenacitatem materiæ inutilis, aut aliquam meatuum obstructionem, &c. Auic. 4.can. cap.64, Eius causæ sunt que generant melãcholiam, postea putrefaciunt eam, &c. Euenit autem utplurimum ex succeßione ægritudinum febrium diuersarum, ex quorum putrefactione quum adduntur & non

euacuātur, multiplicatur melācholia. B. *Rarò quartana continua accidit ex eo, quòd quum in uenis atra bilis ad putrefactionem mouetur, tanquam uirtuti dißimilis extramittitur, quæ putrescens intermittentem efficit.* Notat Arcul. ex hoc Auic. loco, *quòd id uerum nō sit, quòd putridum à putrido fiat: nam atra bilis ex putredine humorū generatur, quæ non est putrida, quod etiam confirmatur à* Gal. 3. *de prognost. comment.* 29.

De signis febris quartanæ.

Signa quartanæ uniuersalia sunt, quia ipsa incipit cum pauco frigore, quod augetur & minuitur in eodem paroxysmo, adueniente statu caliditas non est uehemens ut in tertiana, sed maior quàm in pituitosa: præterea quartana paulatim ac insensibiliter à frigore ad calorem se confert, fit etiam plerūque in autūno. Cognoscitur *ex uictu præcedēte, & si homo lienosus sit, si populariter fiat quartanæ, si urinæ tenues, albæ & aquosæ fuerint.* Signa *particularia sunt, ut si fiat à sāguine adusto, aderit rubedo urinæ, signa sanguinis præcesserūt, forma, ætas, tēpus, &*

fit post febres sanguineas. Signa bilis adustæ sunt pulsus uelox, freques, incipit cũ horrore, frigore, siti, sudore, inflãmatione, tẽpore, ætate, & febriũ cholericarũ successione. De signis pituitæ adustæ aliquid in præsentia nõ afferã, quũ anceps sim, an pituita ita aduri possit, ut in melancholiam conuerti possit, &c.

Loci consentientes de signis quartanæ.

De omnibus signis tã uniuersalibus quàm particularibus loquitur Auic. 4. can. cap. 65. ibi, Signa quartanæ sunt, q incipit cũ paruo frigore, &c. lege eũ fusius. Gal. 2. de cris. cap. 4. omnia hæc etiam habet, ibi, Quartana febris cognoscitur, si autũnus frigidã & siccam & inæqualẽ tẽperaturã habuerit, quia tunc quartanarij circuitus frequẽtiores fiunt, &c. lege locum ultra, de pituita utrũ aduri possit, ut atra bilis euadat, lege Manardum.

De cura febris quartanæ.

Quinque in cura intẽtiones cõueniũt, quarũ prima expostulat uictum optimũ, non flatuosum, sed uentrẽ emolliẽtẽ. Cauẽda est suilla caro, & tenacia edulia, & quæcũque re-

frigerant ac exiccãt: uinũ concedatur album, tenue. Cõcedantur inter uolatilia quæ optimi succi sunt, in statu morbi uictus tenuis adhibeatur magis quàm ante & post, sitque calidus & humidus. Secũda intẽtio est uẽtris lenitio, ac humoris aliqua præparatio: lenimus cũ clysterib⁹ uel alys leniẽtibus, at præparamus primũ cũ acetos. simp. rhodomelle, sy. de epitimo, de fumo terræ, de suc. borag. bisantino cũ aquis uel decoctis conueniẽtibus, ut fumi terræ, lupulorum borag. epitimi, senæ, polypodij. Tertia intentio est euacuatio, quæ parari potest cum sectione uenæ interioris, modò sanguis admisceatur, uel abundare uideatur: aut fiet per pharmacum solutiuum, qualis est infusio senæ in sero caprino, aut decoctũ myrobalanorũ cheb. & ind. aut cõfectio hamec. pilulæ de fumo terræ, indæ de lapide lazuli, & hoc quum decocta ac præparata fuerit materia: interdum etiam euacuatio fiet per uomitum, per urinas, & sudorem, &c. Quarta intẽtio roborat mẽbra, sicuti cor cũ ung. de nenuph. citrino, hepar cũ rebus hepaticis, similiter lienẽ & stomachum

prout suis locis dictum est. Quinta intentio symptωmata tollit, perficitque primò remouendo rigorem ualidum & frigus, in ungēdo spinam dorsi cum oleo rutaceo, costino, cum mithridato & theriaca, &c. Et hæc de febre quartana exquisita. At spuria hisdemet intentionibus curabitur, præter quòd dicta magis ad humiditatem & frigiditatem uergere debet, præsertim si à sanguine adusto, uel à bile adusta prouenerit. Digestio etiam aliter ac dixi fiet, sed cum oxysachara, syr. uiol. acetos. simp. Variabit etiam euacuatio quæ fieri debet cum myrobalanis citrinis & indis, &c. cætera erunt prout dictum est. Cura quartanæ continuæ erit eadem ac dictum de interpolata, nisi quòd infrigidationem requirit maiorem ob aßiduum calorem, item audacius uena secatur, & tenuius cibandum, quum breuioris sit status.

Loci consentientes de cura febris quartanæ.

De prima intentione loquitur Gal. 1. ad Glau. cap. 2. ibi, Victus instituendus est optimus, sine flatibus, ac uentrem emolliens: ar-

cēdi sunt à carnibus porcorum, & ab omnibus edulijs tenacibus & tardè exeuntibus, quæ corpus refrigerant & exiccant. Vide etiam Auic. 4.can.cap.68.nam ibi fusius de uictu pertractat. De alijs intentionibus loquitur ad unguem Gal.loc.cit.ibi, Quartana mediocriter ac leniter ab initio tractanda est, nullum forte medicamen aut euacuationē exhibentes, nisi sanguis uehementer abundare uideatur: nam tunc uena secetur interior uel media, quæ est in sinistro cubito: quòd si niger ac crassus sanguis uideatur, audacius mittatur: si flauus & tenuis, statim supprimatur: quū morbus in suo uigore fuerit, prouidendum est uisceribus cum his quæ emolliunt & laxant, deinde medicamentis utendum quæ urinam cient: & si coctionis indicia apparuerint, cum his purgandum quæ humores atros exoluunt, non semel tantùm, sed sæpius si fuerit necessarium: utendum & à cibo uomitibus, & qui nequeunt uomere, per inferiora purgentur. Auic. de his fusius pertractat 4.can.cap.66. Et Razes 10.alm. cap. proprio.

Obſeruationes circa euacuationem.

Auic 4. can. cap. 66, *Quando quartana eſt à melancholia ſanguinea, tunc extrahatur ſanguis ſecundum quantitatem neceſsitatis: & quando non eſt neceſſaria, tunc phlebotomia eſt nociua, quatenus debilitat & ducit contrarium melancholiæ, & quatenus mouet humores ad exteriora, &c.* Gal. 1. *ad* Glauc. *cap.* 11, *Quicunque aliquid ex fortibus medicamentis ab initio exhibuerunt, omnino ante ſtatum, quartanam, quæ erat ſimplex, ſæpius duplicem fecerunt, &c.*

Obſeruationes circa victus rationem.

Auic. *cap. cit.* Prohibeatur *in die paroxyſmi à comeſtione: nam rectius eſt ut eueniat febris uentre uacuo, & non occupetur natura, ſed præcipiatur ieiunium, & interdicatur aqua frigida illa die.*

De prognoſticis quartanæ.

Hippoc. *aphor.* 2. *aphor.* 25, *AEſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales lõgæ, & maximè quæ ad hyemen attingunt.* Et *aphor.* 5. *aphor.* 70, *À quartana capti non*

admodum conuulsionibus capiuntur: si uerò prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. B. Quia quum duplex sit horum sanatio, excretio scilicet & coctio, hæc duo quartana, excretionem scilicet à rigore & coctionem à calore febrili efficit. Aui. 4. can. cap. 64, Saluior quartana est illa, quæ non accidit ab apostemate splenis: quæ uenit ab apostemate splenis, perducit ad hydropem & perniciem. Quartana quæ salua est, liberat ab ægritudinibus melancholicis, ut ab epilepsia, melancholia, & in ea est securitas à spasmo, & non durat nisi per annum, modò error non accidat. Sunt & quartanæ quæ per 12. annos perdurant, quibus omnibus ini micus est autumnus, &c.

De febribus sanguineis.

Quum duplex sit genus febrium sanguinis, alterum à putrefacto sanguine, alterum à nō putrefacto, ambo sub uno tantùm nomine synochi continentur: unde dicimus synochum esse febrem acutam, continuam, ex sanguine in uenis putrefacto ortam: altera uerò synochus, id est, continens, est febris acuta ex san-

guine in uenis non putrefacto in multa copia peccãte, id est, succis æqualiter adauctus. Harum febrium tres sunt species, acmastica, epacmastica & paracmastica, id est, in uigore perseuerantes, crescentes & decrescẽtes.

Loci consentientes de febribus sanguineis.

Gal. 9. meth. cap. 3, Duplex est genus synochi, unum quod ex natura eadem cum diarijs constat, alterum est ubi in omnibus uasis ac potissimùm maximis æqualiter succi putrescunt. Auic. 4. can. cap. 44. inquit medium utriusque scilicet ephemeræ & putridæ synochum sapere: nam differt ab ephemera, quia humor est qui calefactus est: differt à putridis, quia nulla adest putredo, &c. Lege de his Gal. 9. meth. cap. 2. ibi, Quædam enim febrium manifestam habent putredinis notam, quædam nõ habent. Lege etiam 2. de cris. ca. 6. Et Paul. lib. 2. ca. 26. & habebis utranque synochi descriptionem. Gal. 2. de diff. feb. ca. 2. & 9. meth. ca. 3. & 2. de cris. ca. 6. tres species synochi demonstrat, quas Aet. ser. 5. cap. 70. inquit solùm competere febribus à san-

guine non putrido factis, &c.

De causis febrium sanguinearum.

Sex sunt sanguinearum febrium causæ. prima est obstructio. 2. est repletio. 3. multitudo exercitij non consueti laboriosa. 4. consuetæ euacuationis retentio. 5. aquositas ipsius sanguinis ex comestis fructibus elaborata. 6. Humoris crassi & crudi copia sanguine admixta, &c.

Loci consentientes de causis febrium sang.

Paul. lib. 2. cap. 27, Continentium febrium origo ex sanguine est, qui nunc efferuescens, nunc putrefactus obstruitur, &c. Galen. 9. meth. cap. 3. inquit, harum febrium in gracili & frigido corpore neutrũ consistere, sed tãtùm in corpulentis qui sanguine abundant. & cap. 4. loquens de iuuene palestræ perito inquit, quòd suspicio erat hãc esse synochon, quæ ex sanguinis abundantia & obstructione præ carnis copia stipatione prouenit, &c. Lege de his fusius Auic. 4. can. cap. 44. Et Aet. ser. 5. cap. 7. ibi, Conflatur hæc ob calidi sanguinis copiam, &c.

De signis febrium sanguinis.

Duodecim signis synochum cognosces: primo febris assidua est. 2. rubedo faciei & oculorum. 3. inflatio uenarum temporum & eorum repletio. 4. nullus adest rigor uel sudor. 5. interdum adest nasi pruritus, & circa locum cui cucurbitulæ applicantur. 6. somnus profundus. 7. loquendi difficultas cum faucium inflammatione. 8. effusio lachrymarũ. 9. pulsus maximi, uehementes, citati, crebri, non mordaces. 10. urina neque consistentia, & colore á naturali habitu aliena. 11. æstus intolerabilis. 12. graues uigiliæ, &c.

Loci consentientes de signis febrium sang.

De his signis facit mẽtionem Auic. 4. can. cap. 45. ibi, Signa febris sanguineæ sunt adhærentia febris, rubedo faciei & oculorum, &c. Gal. 9. meth. cap. 4, Vbi se inuenisse febrem admodum calidam dicit, pulsus æquales maximos, celeres & frequentes & uehementes, calorisque qualitatem, quæ tactum minimè morderet, & urinas συςάσει, id est, consistentia, ac colore non multùm á natu-

rali habitu alienas, &c. Lege Paul. lib. 2. cap. 27. ibi, Indicia, &c.

De cura febris sanguineæ.

Cura febris à non putrefacto sanguine, duas tantùm intentiones requirit, quarum prima est euacuatio sanguinis per sectionem uenæ usque ad animi defectum. 2. est febrilis caloris alteratio, quæ fit interdum cum aquæ frigidæ potu. Cura uerò febris à putrefacto sanguine quatuor exposcit intentiones, quarum prima est circa regimen, quod ad frigidũ & siccum ordinari debet, unde in cibãdo primum morbum & uirtutem metire: nam si ultra septimum diem non se morbus extendere uideatur, parum cibabis, exhibendo ptisanam hordeaceam, panem contritum cum seminum melonis expreßione: similiter ualent lactuca, acetosa, endiuia, mala granata, &c. Secunda erit euacuatio, quæ fiet per sectionẽ uenæ, uel per cucurbitulas, uel per pharmaca solutiua, quæ uaria esse debent, prout humorum mixtio cum sanguine diuersa fuerit, unde bilis per cholagoga, sicuti cum myrobalanis citrinis educetur, uel cum rheubarb. cas-

ſia, &c. Pituita cũ phlegmagogis ut pluries dictũ eſt. Tertia intẽtio eſt cauſarũ putredinis amotio, quæ adimi ſolent per ſui cõtraria: nã ſi à frigida cauſa dẽſum ſtipatúmue corpus reddatur, tũc per relaxãtia & rarefaciẽtia curabimus. Si ex obſtructione, per aperiẽtia: ſi ex abũdãtia humorũ, per euacuãtia: ſi ex craßitie, per attenuãtia: ſi ex tenuitate, ꝑ incraſſantia, &c. Quarta intẽtio eſt caloris febrilis alteratio, quæ fieri poteſt cũ reb⁹ infrigidãtibus & attenuãtibus, præſertim ſi ſanguis craſſus exiſtat, ut cũ oxyſacharo acetoſ. ſimp. ſy. de endiuia, uel exiſtẽte tenui cũ ſy. de iuiubis, cũ aquis & decoctis acetoſæ, portulacæ, &c. Vel aliquo cũ eclegmate, ſicuti cũ zucharo roſ. triaſand. diarrhodone, &c. Correctio accidẽtiũ, ſicut dolor capitis, ſitis, ſomni profunditas, fiet, ut pluries dictum eſt, ſuis in locis.

Loci conſentientes de cura febris ſanguineæ.

Gal. 2. meth. cap. ult. loquẽs de uictu, Si cõtinens, inquit, ultra ſeptimũ progreſſũ nõ ui-

debitur, prorsus à cibo cōtinēdus est æger, in uirtutē defecturam cōijcias, &c. Auic. 4. can. cap. 46, Cibi sint ex iuiubis, ex lentibus cum aceto, granatis & sumach. B. Intellige sanguine existente tenui. Aet. ser. 5. cap. 7, Curādi scopus est copiā euacuare, & calorem præternaturalē extinguere, &, si qua adest craßities, siccare, & debilitatis partibus antiquā temperiem bonā restituere. De sectione uenæ lege Gal. historiā de libero & seruo, 9. meth. cap. 4. Auic. 4. can. cap. 46, Intētio in hac febre est euacuatio plurimi sanguinis usque ad syncopim: & si sanguis fuerit subtilis, incrassandus: si cholericus, infrigidandus: si crassus, attenuandus. B. Cōueniunt Paul. Aet. Gal. & Auic. in extrahendo sanguinē usque ad animi deliquium, sed Auerrhois, qui aliàs stimulus medicorum dictus est, 3. sui collig. reprobat euidenti ratione Gal. & aliorum in hac sectione uenæ opinionē, quæ rationes nō parui apud me momenti sunt: uide tu eas si lubeat. Gal. loc. cit. synochi cū putredine curam recitat, ibi, Si putredo æqualiter in omnibus uasis subsistat, aut in maximis, &c.

Obſeruationes in cura.

Gal. 9. meth. cap. 4, *In ſectione ſerua uires, item ſi ciborum cruditas adſuerit, uel ſeceſſus ſuperfluitatum in inteſtinis, uel alius ſanguinis fluxus, uel puerilis uel ſenilis ætas, uel frigidum, uel gracile corpus, uenam non ſecabis uſque ad ſyncopim, imò naturæ reliquos itidem ait* Auic. & Aet.

De prognoſticis febrium ſanguinis.

Gal. 3. de criſ. ca. 4, *Synochi rarò eueniũt, & ubi nullus ſit error, in quarto finiuntur, natura proprijs circuitibus perueniente, &c.* Auic. 4. can. cap. 44, *Ex tribus ſpeciebus ſaluior eſt epacmaſtica, deinde homotena, nequior uerò acmaſtica.* B. Nota *quòd acmaſtica & homotena idem ſignificant iuxta* Gal. *placitum, quare in nominum ſignificato ipſe deceptus eſt, ita ut intelligere uellet, quòd decreſcens eſt ſalubrior, ſed acmaſtica uel homotena ſeruans, ſcilicet eundem tenorem, eſt minus mala, & epacmaſtica quæ augẽdo ſe ſemper procedit, cæteris eſt nequior: quanquam ego crediderim cæteris deteriorẽ,*

quæ ac mastica nominatur, sicuti testari uidetur & ipse Gal.

De causone febre.

Causon siue ardens est febris continua, ardentissima ex flaua bile putrefacta, accensa, putrefacta inquã, ne crederet quispiam, sicuti Auerrhois 7. collig. quòd ex bile non putrida ebulliente fieri posset, ex eo fortè Gal. comment. deceptus, qui est 59. quarti aphoris. ubi inquit, Tertiana febris ab ea quæ ardẽs nominatur, humore faciẽte nõ differt: utraque enim à flaua bile fit. Differũt autẽ, quoniam febris ardens habet in uenis unà cum sanguine bilem plurimam ebulliẽtem, tertiana uerò eandem bilem habet in toto corpore delatam & motam.

Loci cõsentiẽtes de causone.

Aet. ser. 5. cap. 78, Causon siue ardens est febris continua, &c. Gal 4. de uic. in morb. ac. tex. 13, Causon est febris, in qua urens caliditas, sitísque incompressibilis hominem torquet, &c.

De causis febris causi.

Causæ primitiuæ causi sunt quæcunque

calida & ſicca ſunt, ut uini potus, ſalſorum eſus, uigiliæ, motus laborioſi, ira, &c. Cauſæ coniunctæ & antecedentes ſunt, flaua bilis putreſcens, uel pituita ſalſa: unde proprium & legitimum cauſum nominant, qui à bile: improprium & ſpurium, qui à pituita ſalſa prouenit. Interdum cauſa ipſius cauſi eſt cerebri inflammatio, &c.

Loci conſentientes de cauſis febris cauſi.

Hippocrates 4. de uictu in morbis acutis, textu 1, Cauſus, id eſt febris ardens, fit, quum uenulæ tempore æſtiuo exiccatæ, acres ac bilioſas, quæ tenues ſunt, trahunt ad ſe humiditates, quas ἰχῶρας uocant. Et textu 3, Fit cauſus ob longum iter, longámque ſitim, &c. Ex quibus intelligere potes à cauſis calidis & ſiccis oriri cauſum. Si uis deinde ſcire quomodo uenulæ illæ ad ſe trahant humiditates, lege Galenum comment. 58. in 4. aphoriſm. ibi, À febre ardente habito, &c. Aetius ſerm. 5. cap. 77, Ex flaua bile putreſcente incenditur, & alternis diebus

exacerbatur, & quandam habet febris imminutionem siue remißionem. B. Nota quomodo causus differat à synocho: nam causus à flaua bile, synochus à sanguine. Causus habet aliquam imminutionem siue remißionem, sed synochus à primordio usque ad finem, unam tantùm habet exacerbationem, ne fortè, sicuti & ipse Arcul. ambas febres in unum confundas. Vult enim de mente Galen. causon in epacmasticam, homotenam, & paracmasticam diuidi, sicuti synochon, quod nullibi Galen. (quod sciam) somniauit, ne dicam scripserit. Auic. 4. can. ca. 41, Causon fit secundum duos modos, aut est à cholera, aut à phlegmate salso putrefacto. Hoc idem etiam adserit Galen. 4. de uic. in mor. ac. comment. 13. Galen. 1. prorrheu. tex. 18, Febris ardens tum ob alias causas, tum propter cerebri inflammationem fit, &c.

De signis causi febris.

Signa sunt, arida lingua, nigra, appetitus deiectio, uomitus biliosus, uigiliæ, inter dum deliria, fluxus sanguinis narium, dolor

capitis, oculi cõcaui, uentris ſolutio, inquietudo, ſitis uehemens, niſi tuſsi ſicca leuiter irritans adfuerit, &c.

Loci conſentientes de ſignis febris cauſi.

Auic. 4. can. ca. 42, Signa cholericæ cauſonis ſunt accidẽtia mala ex uigilijs, inquietudine, aduſtione, permixtione mentis, &c. Paulus lib. 2. cap. 28, Ardentibus hæc ſuperueniunt, arida lingua, craſſa & nigra, uentriculi roſio, deiectiones pallidæ, ſitis uehemens, uigiliæ, & nonnunquam delirium, &c. B. Hæc omnia eueniunt ex motu bilis: ſed efficacius reddit rationes. Galen. de his 4. de uic. in mor. ac. comment. 40.

Hippoc. aphor. 4. aphor. 54, Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multùm ſiti infeſtãtur, &c. Vide etiam de his ſignis Hippoc. 4. de uic. in mor. ac. tex. 4 &c.

De cura carain febris.

Curatur hæc febris quadrifariam: primò uictus ratione quæ humidis & frigidis conſtet. 2. euacuatione, quæ per ſectionem ue-

næ, & alui eiectionem fieri potest. 3. cum extinctione caloris febrilis. 4. cum accidentium correctione, quæ omnia fient prout dictum est in cura tertianæ interpolatæ, &c.

Loci consentientes de cura causi.

Paul. lib. 2. cap. 29, Dupliciter solui debet morbus, aut excernẽdo humores biliosos, aut eos extinguendo. Excernũtur per sudores, uomitiones & imum uentrem, extingũtur aquæ frigidæ potu, &c. Auicen. 4. can. cap. 43, Causus curatur cura tertianæ puræ, & si indiget euacuatione, festina: nã euacuatio melior est quàm in tertiana, sed complementum sit apud digestionem, & non phlebotometur, nisi in urina adsit turbiditas & rubedo, &c.

De prognosticis causi febris.

Hippoc. aphor. 4. aphor. 58, À febre ardente habito rigore superueniente solutio. B. Rigor incitatur à bili per sensilia membra, ueluti motu delata, unde aluus soluitur, sudores & uomitus excitantur, & bilis expurgatur. Hippoc. aphor. 4. aphor. 48, In

febribus non intermittentibus ſi partes exteriores frigidæ, interiores uruntur, & ſitim habeat, lethale eſt. B. Intelligitur hoc de cauſo: nam Galen. 1. prorrhet. tex. 7. quando cauſus interna quidem urit, externa uerò nec mediocriter calefacit, lethalis eſt. Hippoc. aphor. 4. aphor. 43, Febres quæcunque non intermittentes tertia die fortiores fiunt, magis periculoſæ: quocunque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificatur. Et aphor. 4. aphor. 49, In febre non intermittente, ſi labrum, uel oculus, uel naſus, uel ſupercilium peruertatur, uel non uideat, uel non audiat, tam debili exiſtēte corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima eſt. Et aphor. 4. aphor. 50, Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi & delirium acciderit, lethale. Et aphor. 6. aphor. 26, Quibus in febribus ardētibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur. Auicen. 4. can. cap. 41, Rarò febris ardens ſenibus accidit: & ſi accidat eis, pereunt, quoniam non fit in eis niſi à cauſa ualde forti. B. Similis ſententia habetur ex Galen. aphor 1. comment. 14. ibi, Senibus

non acutæ febres accidunt, etsi quando rarenter talis accidat febris, qualis iuuenibus, omnino hæc ad ægrotantis interitum terminatur, quoniam indiciũ est, immensam quandam esse causæ febrem facientis magnitudinem, &c. Hippoc. 4. de uic. in mor. ac. tex. 10. Si è naribus fluxerit sanguis, soluitur ægritudo, atque si sudores superuenerint iudicatorij, legitimi, cum urinis albis, craßisque, & leuibus subsidentijs, &c.

De febre epiala.

Epiala, est febris pituitosa intermittens, à pituita uitrea in locis à corde remotis putrefacta, quæ ex sua propria natura eodem tempore frigus & calorem inducit. Dicta est à leni afflictione, sicuti ἠπίαλος sonat.

Loci consentientes de febre epiala.

Galen. 2. de diff. feb. cap. 6, Quando quis febricitat, simul & riget, atque eodem tẽpore in toto corpore utrũque affectũ sentit, ea febris est quæ propriè epiala uocatur. B. Si-

milis ſententia eſt in lib. de inæquali intēperie, cap. 8. Idem etiam adſerit Haly Abb. 6. ſuæ theoricæ cap. 6. Et Razes 16. continē͂tis, cap. 3. Serapio 6. ſui breuiarij, Hæc febris non eſt continua, ſed interpolata, durans tribus uel quatuor periodis. B. Nota quòd Serapio & Auicen. in hac febre plurimùm à Galen. diſcrepant, ſiquidē epialem pro lipyria ſumunt: nam quotiens frigus in interioribus, & calor in exterioribus ſentitur, epialam eſſe dicunt. Galen. uerò quotiens uterque affectus unà ſentitur: ſed ideo errant, quia nomina ſimul confundunt. Vide Aet. ſer. 5. cap. 87. Febris epiala à leni afflictione uocata eſt, quum ſimul febricitant & rigent, & utrunque percipiūt eodem tēpore in omni corporis parte. Paul. lib. 2, ἠπίαλος ἢ ἀπὸ μεταφορᾶς τῆς ἁλὸς, ἢ παρὰ τὸ ἠπίως ἀλεαίνειν, ὅπερ ἐστὶ θερμαίνειν. *id eſt, epiala dicitur per tranſlationem à ſale, uel ab epios, quod eſt molliter, & aleænem quod eſt calefacere, eò quòd uehementer non urat, ſed molliter ac blandè calefacit, &c.*

De causis epialæ febris.

Causa est pituita uitrea, partim cruda, partim putrefacta, interdum cum amara bile coniuncta, atque per sensilia membra delata ac mota, &c.

Loci consentientes de causis epialæ.

Gal. 2. de diff. feb. cap. 6, A' pituita tantùm uitrea partim putrefacta, partim cruda remanente, unde fit ex putrefacta calor febrilis, & ex cruda frigus pari ratione gignitur. Auic. 4. can. cap. 51, Causa est phlegma uitreũ in profundo corporis contentum, quod locum infrigidat in quo collocatur, cui si accidat putredo, uapor eleuatur, & partes exteriores petens calefacit. Gal. de inæquali intẽperie cap. 8, Si pituitosus succus, qui est frigidus, & quem uitreũ Praxagoras appellat, & amara bilis quæ calida est, simul abũdãt, ac per sensilia mẽbra moueãtur, nil miri est utrũque à cubante pari modo sentiri. Lege Paul. lib. 2. cap. 25. Et Aet. ser. 5. cap. 87.

De signis epialæ febris.

Signa sunt, quòd unà sentitur frigus & ca-

lor, urina alba, tenuis, cruda, pulsus rarus, tardus, habita scilicet aliarum febrium ratione, in quibus frequentior esse solet: seruat interdum accessionen tertianam & quartanam ob sui crassitiem & paucitatem: nam humana natura humorẽ hunc uitreum abundare non sinit. Spatium eius paroxysmi est à quatuor horis usque ad 24. horas, interdum pauca existente matera citius absumitur.

Loci consentientes de signis epialæ.

De his signis lege Auicen. 4. can. cap. 52. ibi, Signa eius sunt quæ prædicta sunt, & urina est frigida, cruda, &c.

De cura febris epialæ.

Eadem cura est, ac in quotidiana dictum est: uerùm calidioribus magisque incidentibus præsidijs indiget, &c.

Loci consentientes de cura epialæ.

Paul. lib. 2. cap. 25, Hæc febris ex pituita nascens, quum ex quotidianarum genere existat, curationi illarum subijcitur, à quotidiana tamen differt, quia tanto calidiori-

bus, magísque incidentibus indiget, quanto frigidior pituita existit.

Obseruatio in cura.

Auic. 4. can. cap. 60, Caue ne calidioribus in principio medicamentis utaris, sed incipe cum syr. acetoso, mellino, deinde ad sy. compositos, demum ad semina aperitiua & ad infusionem aloes, & troc. de rosis, sed os stomachi præcipuè inter alia cōfortetur, &c.

De prognosticis febris epialæ.

Serapio 6. breuia. Hæc febris non multùm permanet, & fortasse durat per 20 dies, aut ultra parum, aut minuitur parū, quia ob humoris paucitatē lōgo tēpore durare nō potest

De febre lipyria.

Lipyria febris est ea in qua exteriora & superficies refrigeratur, & profundum uritur, & excretiones detinentur, aspera sitientibus lingua est, pulsus paruus & obscurus ob calorem intra se receptum.

Loci consent. de lipyria febre.

Gal. de inæquali intēperie cap. 8, Lipyria est quum intus in ipsis uisceribus calorem sentimus, & in extremis partibus uniuersis

frigus. Itidem ait Auicen. & omnes practicantes.

De causis febris lipyriæ.

Causa quur exteriora frigeant, & interiora urantur, est calor ad interiora reuocatus, uel spiritus, quum ad interiora se conferunt, exteriora relinquentes. Vel ideo frigescunt exteriora, quia in externis partibus pituita uitrea continetur, aut quia uapor à putrido humore eleuatus, dum à calore separatur, multoties corpus infrigidat, &c.

Loci consentientes de causis febris lipyriæ.

De his causis lege Auicen. 4. can. cap. 53, ibi, Quia uirtus effunditur ad locum in quo est læsio, idcirco exteriora à calore relinquuntur, &c. Lege etiam Gal. aphor. 4. cõm. 48. ibi, Quia fortis inflammatio in profundiori parte corporis, uel erysipelas euenit, unde totus ex toto corpore sanguis ad patientem locum trahitur, ut fit in principijs accessionum, &c.

De indiciis febris lipyriæ.

Indicia & eius cura manifesta sunt, quia

curatur ut cæteræ phlegmaticæ, & cognoscitur ex descriptione data, &c.

Loci de prognosticis lipyriæ.

Hippoc.aphor. 4.aphor. 48, *In febribus non intermittentibus, si partes exteriores frigidæ, interiores uruntur, & sitim habeat, lethale.* Gal.2.*prognosticorum comment.* 4, *Si caput manus ac pedes frigidi sunt, uetre, costisque calentibus, malum.* Est *etiam cap.quæ possent etiam de lipyria intelligi.*

Authores dissentientes circa febrem lipyriam.

1 Adserere, *lipyriam non esse febrē, eò quòd calor extraneus non diffundatur per totum corpus.*

2 Adserere, *lipyriam esse posse febrem interpolatam.*

Confutatio dissentientium circa febrem lipyriam.

Ad *primum respondet* Auicen. 4. *can. cap.*53, Et *si calor non diffundatur per totum corpus, hoc non prohibet, quin sit fe-*

bris, dummodo calor extraneus aptus, natus sit per totum corpus diffundi, sicuti non repugnat hominem esse risibilem, etsi non rideat.

Ad secundum, Gal. 4. apho. comment. 48. respondet dicens, Nunquid huiuscemodi casus poßit fieri in febre intermittente? ego neque uidi inquit, neque animo capio: uidentur siquidem solis accidere febribus, quæ causones ab incendio nominantur, perniciosis, uel si aliter libeat appellare, κακοήθεσι αὐτοῖς, uelut lipyriis, &c.

FINIS.

INDEX EORVM QVAE in libris de Curandis morbis continentur.

A

FINIS.

IOANNIS

BACCHANELLI

De conſenſu Medicorum in cognoſcendis Simplicibus, Liber.

BROTONVM duplex, *alterum maſculum, quod omnibus notũ eſt: alterum fœmellum, quod uulgò dicitur Sãtolina, & eſt humilis cypreſſus.* Dioſc.*cap.*26. *tertij libri uerſione* Marcelli.Gal. 6.*de fac. ſimp.*Plin. *lib.*21.*c.*10.Paul.*li.*7. *calefacit & ſiccat in* 3.

Abſinthium triplex, uulgare noſtrum, Se-

riphium, quod marinum appellatur: & Santonicum, quod plurimum in Gallia ultra Alpes naſcitur, & eſt illud iuxta Mathiolum Senenſem, cuius ſemen uulgò dicitur Sementina, quæ pro uerberibus datur pueris. Et nota quòd Canabel Serapionis, non eſt Sementina, ut uolunt aliqui, ſed eſt terra arenoſa pluuialis, uide Dioſcor. cap. 24. & 25. lib. 3. & Gal. 6. de fac. ſimpl. ubi amaram & adſtrictoriam ac acrem qualitatem illi tribuit. Paul. lib. 7. cal. in 1. ſic in 3.

Acacalis niſi ſit ſpecies tamariſci, haud ſcio quid ſit, quoniam nullum ſemen uideri poteſt, quod ſit huic ſimile. lege Dioſcor. ca. 103. lib. 1. Paul. lib. 7.

Acatia, non habetur uera, ſed eius loco accipitur ſuccus prunioli agreſtis communiter: quãquam ſatius foret folijs rhus, ſumach uulgò appellati, uti, quàm ſucco prunioli dicti: quoniã rhus eiſdemmet facultatibus pollet, ac ipſa acatia, teſte Dioſcoride. Nec eius gumi, quod à Serapione dicitur gumi Arabicũ, habetur, ſed eius loco gumi utimur, quod 7. de fac. ſimpl. à Gal. deſcribitur. Dioſc. 118.

cap.lib.1.Theoph.cap.4.lib.3. nam acatiã ſimpliciter ſpinam uocat. Plin.lib.24.ca.12. Gal.6. de fac. ſimpl. Siccat in tertio, & refrigerat in ſecundo ordine: itidem ait Paul. lib.7.

Acanthion quid ſit neſcio, etſi aliqui carduum montanum pro ſpecie acanthij demõſtrent. Dioſcor. cap. 16. tertij. Gal. 6. de fac. ſimp. Plin.lib.24.cap.12. Paul. calidus eſt.

Acanthũ domeſticum & ſylueſtrem, eſſe id quod uulgo branchã urſinã dicimus, aliqui affirmarunt: uide Plin. cap. 22. lib. 22. & Dioſc.cap.17. & 18 tertij: & Gal.6. de fac. ſimp. Paul.lib.7. diſcutit & ſiccat.

Achillea non eſt millefolium, ut putant aliqui ex authoritate Plin. cap.5. lib.25. ubi ipſe habet à Latinis millefolium uocari. Serapio uocat ſuccum Achilleæ, eo quòd rubeat, ſanguinem draconis, qui nunc paratur ex ſanguine arietis, ſorbis & reſina, & mille alijs miſcellis. de Achillea Dioſcor. cap. 34. quarti: Gal. 8. de fac. ſimp.

Acinus eſt iuxta Manardi opinionem baſilicum ſylueſtre, & iuxta Ruellium baſi-

licum domeſticum : ſed huic repugnat Plin. cap.15.lib.21.quum dicat, acinum non florere, de acino Dioſc.cap. 45.tertij. Paul.lib. 7.mediocres adſtringendi uires habet.

Acorus, ſecundum Manardum, uerus calamus aromaticus, Braſauola tenet quòd ſit galanga, aliqui quòd ſit uulgare giſirium, communis opinio quòd ſit calamus aromaticus. De acoro, Dioſc.cap.2.primi.Gal.6.de fac. ſimp.& quinto eiuſdem cap.12.Plin.lib.27. cap.2.Paul.calefacit & deſiccat in tertio.

Aconitum uoluit Leonardus Fuchſius eſſe herbam paris, ſed falſò, quum nulla ſit cum deſcriptione aconiti ſimilitudo. Leonicenus credidit aconitum eſſe napellum Auicennæ, quum ſint res diſsimiles, nec adeò peccauit Auicennas in deſcriptione napelli, prout notat Leonicenus, ut uideri poteſt ex Andrea Belunenſi, qui Auicennæ textum optimè correxit. De aconito, Dioſcorid.cap. 75.& 76. quarti, duas ſpecies aſsignat : prima dicitur pardaliches, eo quòd pardos interficiat: altera cynoctonon & lycoctonon, eo quòd canes & lupos perdat: at manſa uel bibita ra-

dix non ſtatim interficit hominem, ſed aliquos in duobus uel tribus, uel ſex menſibus perdit. Gal. 6. de fac. ſimp. & Dioſcord. iterum lib. 6. cap. 7. Paul. lib. 7. lethalis uis & excedens eſt.

Adiantum, eſt uulgaris capillus Veneris. Theophraſt. cap. 13. lib. 7. Adianti duæ ſunt ſpecies, nigra & alba. uide Plin. cap. 21. lib. 22. Et Dioſcor. cap. 131. & 132. de adianto & trichomane. Vocatur & adiantum politrichon & gallitrichon ab ipſo effectu, quem circa capillos efficit. Galen. 6 de fac. ſimp. In caliditate & frigiditate ſymmetron eſt, extenuat, deſiccat, & digerit: itidem Paul. lib. 7.

AEgylops, eſt id quod uulgo dicitur, ſegala, & non eſt auena, ut aliqui uolunt. Dioſc. 134. quarti. Gal. 6. de fac. ſimp. Paul. diſcutit duras inflammationes.

Agallochon, eſt lignum aloes, nunc habetur Venetijs, & nuper eius loco afferebatur ex Rhodo oliuaſtrum, quod á Ruellio Aſpalathum creditur. Dioſcor. cap. 21. primi. Gal. nullibi, quòd ſciã, niſi ſuccidaneis. Paul.

lib. 7. iocinerosis, dysentericis & pleureticis opitulatur.

Agaricum notum est, ideo appellatum, eo quòd abundanter in Agaria Sarmatiæ nascatur. Plin. lib. 16. cap. 8, Nascitur in Gallia super arbores glandiferas. Diosco. cap. 1. tertij, In Galatia Asiæ supra cedros. Sunt qui dicant in Italia iuxta laricis arboris radices nasci. Gal. 6. de fac. simp. Paul. digerit crassos humores & incidit.

Ageraton sunt qui dicant in Hetruria inueniri, simile origano. Diosc. cap. 57. quarti, & Gal. 7. de fac. simpl. & 6. eiusdem. Paul. lib. 7. habet uim digerendi.

Allium, Græcè σκόροδον, duplex est, domesticum & syluestre. Domesticum σκόροδον à Græcis dictum, syluestre ὀφιοσκόροδον, id est, anguinum, non autem, ut Brasauola, scorodoprasson uel ampeloprason: nam ampeloprason nil aliud est quàm porrum syluestre, quod in uineis reperitur, & scorodoprason allium & porrum significat. Diosc. cap. 141. secundi. Gal. 8. de fac. simp. desiccat & calefacit in quarto excessu: uide etiã

illum ſecundo de facultate alimentorum in fine.

Alcea, uulgò malua ſylueſtris, ſiue althea ſylueſtris, non habet proprium caput apud Gal. ſed in cap. de malua, de hac mentionem facit ſeptimo de fac. ſimp. Dioſc. cap. 155. tertij. Volunt aliqui hãc eſſe quam uulgò dicũt herbam Hungaricam. Paul. lib. 7. ſylueſtris maluæ genus eſt.

Alypon quid ſit neſcio. Hoc ſcio plures de mente Athuarij uelle alypon eſſe thurbit album: nam hoc ab ipſo habetur, ubi de triphera compoſitione agit: aliqui dicunt alypon eſſe alypiam, ut Paul. AEg. aliqui dubitant an ſit ſena. Dioſc. cap. 173. quarti. Paul. bilẽ atram ſemen alypi ducit & ulcerat.

Alyſma niſi ea ſit, quam Ruellius & Fuchſius fiſtulam paſtoris, & ab alijs plantaginem aquaticam, quæ uulgò dicitur barba ſyluana, affirmare ne quid audeo: aliqui dicunt eſſe ſpeciem betæ aquaticæ. Dioſc. cap. 160. tertij, & Plin. cap. 10. lib. 25. duas ſpecies aßignat. Damaſoniũ etiã uocatur à Gal. 6. de fac. ſimp. & habet uim abſterſoriam.

Alisson sicut ex Plin.cap.11.24.lib.excerpitur, uidetur esse herba quæ Rubia minor dicitur: uerùm quia Aet. alisson uocat syderitim heracleam, quæ nullam præsefert similitudinem cum rubia minori, idcirco quid sit affirmare nõ possum: de hac meminit Diosc. cap.96. tertij, & Gal. 6.de fac.simp. Nonnulli tamen duas species aßignant, inter quas facilè posset rubia minor connumerari: uerũ ea quæ morsibus canũ opitulatur, deperdita est, nec reperitur. Paul.lib.7.siccatoriam illi ac discussoriam, abstersoriámque uim tribuit.

Aloes tria sunt genera, hepaticum, succotrinum & caballinum. Diosc.cap.23. tertij, meminit de hepatica, & Gal.6.de fac.simp. desiccat in tertio, & calefacit in primo, adstringitque modicé.

Althæa, uulgò maluauischio, meminit Dioscor.cap.154.tertij, Theoph. cap.19. lib.9. uocatur & hibiscus, & est malua syluestris. Gal.6.de fac.simp.sub nomine hibisci, & 7. de fac.simp.cap.de malua. Paul.lib.7.Discutit, relaxat, lenit & concoquit.

Alumen, iuxta Diosc. cap.77. lib.5. tri-

plex eſt, ſciſsile, rotundum & liquidum, loquendo de his quæ in medicinæ uſum ueniūt (nam plura apud nos genera nunc habentur, ſicut alumen rochæ, plumæ, fæcis, catini, ſcaioli, & zucharini) ſciſsile illud eſt quod nos plumæ uocamus, alumen rotundum non habetur in Italia, nec liquidum: quanquam Braſauola affirmet eſſe alumen rochæ, quem ualidiſsimis rationibus confutare Mathiolus Sen. conatur. Alumen zucharinum fit ex alumine rochæ, ouorum albumine, & aqua roſacea. Alumen catinum fit ex herba uocata ſoda, Arabice chali, unde etiam ſal alchali prouenit. Nota eſt herba apud Hetruſcos: alumen ſcaiolum fit ex petra lucida, ſcamoſa & tranſparenti, uulgo dicta, ſpechio d'aſino: alumen fæcis fit ex fæce uini cõbuſta. Galen. 9. de fac. ſimp. Plin. lib. 35. cap. 15. Paul. maximè adſtringit.

Ambroſia, iuxta Ruelliū, notiſsima eſt in Gallia, naſcitur inter ſegetes: uerū eā nec uidi, nec ſcio quid ſit, niſi ſit ſpecies artemiſiæ. Dioſc. cap. 120. tertij, & Gal. 6. de fac. ſimp. Adſtringit & repellit.

Ambræ odoriferæ tres ſunt ſpecies, colore diſtinctæ, citrina ſcilicet, albida, & nigricãs, cuius mẽtio fit à Serap. lib. aggre. cap. hambar. Auic. lib. 2. Calida in ſecũdo, ſicca in primo, roborat cerebrum, & cor cõfortat. Nullibi quòd ſciam, fit mentio de hac apud Dioſc. uel Gal. aut Paul. uulgò dicitur Ambracane.

Amiantus, Græcè λίθος ἀμίαντος, lapis eſt qui ex Cypro affertur, ſimilis alumini ſciſſili, ſimilis etiã ligno: unde Braſauola dixit eſſe aliquos qui eũ credant eſſe lignũ crucis Chriſti: nã in igne poſitus non cõburitur, ſed magis illuceſcit: meminit Plin. cap. 19. lib. 36. & Dioſc. ca. 113. quinti lib. Paul. lib. 7.

Amylum, uoce parũ deflexa amido. Optimi amyli conditiones recitantur à Plin. cap. 7. lib. 18. ut ſit albus, leuis, recẽs, lenis. Fit amylum ex granis frumenti, ut Dioſcor. cap. 92. lib. 2. Et Galen. 1. de facul. alimentorum excerpitur ex Plinio, cap. 25. lib. 22. quòd amylum corpus reſtringit, & fluxum ſanguinis, & in doloribus ueſicæ media uncia ſumitur cum oleo & paſſulis. Galen. 1. de fac. alimen. ἄποιαν, id eſt, qualitate carentem. Paul.

Refrigerat mediocriter & ſiccat.

Ammi, Seplaſiarijs ameos, & eſt ſimile ſemen cymino, ut teſtatur Plin. cap. 15. lib. 20. Et Galen. 6. de fac. ſimp. huius meminit, & Dioſcor. cap. 63. tertij. Quod uerò accipitur pro ammi non eſt uerum, ſed quid ſit neſcio. Paul. Calefacit & ſiccat in tertio. Gal. 5. de fac. ſimp. itidem ait.

Ammonicum, uulgò in officinis dicitur armoniaco, & eſt duplex iuxta Plin. cap. 24. lib. 12. primũ thrauſma dictum, & altero eſt excellẽtius. alterũ phyrama, & eſt craſſum, & ueluti reſina. Primum thuris ſimilitudinem præ ſe fert, unde à Paulo & Aetio ammoniacum thymiama nũcupatur: meminit Dioſcor. ca. 89. tertij, & Gal. 6. de fac. ſimpl. Auer. 5. collig. Calidum in tertio, ſiccũ in primo. Paulus lib. 7. Molliendi uires habet.

Amomũ uerum, nonnulli uolunt eſſe roſam de Hierico, non uerum eſſe quoddam ſemẽ habitum: ſed credo uerum non haberi, ſi rectè eius deſcriptionem perpendamus. Vtemur igitur loco amomi acoro, ut placet Galen. Dioſcor. cap. 14. primi. Plin. lib. 12. ca. 13. Gal. 6.

de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Eiuſdem uirtutis cum acoro, ſed paulò ſiccioris.

Ampelitis terra, Græcè γῆ ἀμπελῖτις, ſicuti & terra heretria, ſamiachia, ſelinuſia, ſunt apud me incognita. De ijs Gal. 9. de fac. ſimplic. diffuſe, & Dioſc. c. 138. lib. 5. Paul. lib. 7.

Ampeloprasſon, agreſte porrum, uulgò porandello: de hoc Gal. 6. de fac. ſimp. meminit & Dioſc. 139. ſecundi. Plin. lib. 24. cap. 15. Paul. li. 7. Acerrimũ calidiſsimúmq; in ſummo ordine, quamobrem ulcerat.

Anagallis, morſus gallinæ: non defuerint, qui portulacã ſylueſtrem eſſe affirmarent: aliqui etiam dixerunt anagallidem eſſe pauarinam, uel centonẽ, ſed longè à uero decipiuntur, quũ flores illis non ſint eius qualitatis, ac ab ipſo Dioſc. pinguntur ca. 170. ſecundi. De utraq; anagallide ſcripſit Gal. 6. de fac. ſim. Deceptus eſt Razes, interpretãs anagallidem pro matriſylua. Paul. Vis eſt abſterſoria, ſubcalida & attractrix. Serapio lib. aggre. Calefacit parum, & ſiccat ſine mordacitate.

Anagyris, planta eſt arboreſcens, aliquibus herbarijs ualde cognita: hanc uoluerunt

quidã esse, quam dicunt esse uuluariã. Refert Mathiolus eius copiã inueniri in Trẽtino agro, ego eã minimè uidi. de hac Gal. 6. de fac. simp. meminit, & Diosc. c. 158. tertij. Pli. lib. 27. cap. 4. Paul. lib 4. Calefacit & discutit.

Anchusa flores habet à buglossa non ualdè dissimiles: huius tres species à Diosc. c. 25. 26. & 27. lib. 4. connumerantur, & à Plin. cap. 20. 21. lib. 22. Et à Galen. 6. de facul. simp. quatuor species. Paul. Adstringendi uim habet: aliqui hanc Asini lactucam dixere.

Androsæmon humani sanguinis herba, est species hypericonis: differt ab eo, quum frutex sit gracilibus ramulis, succosus, puniceo colore, rubentibus uirgis, &c. ut Dioscor. cap. 164. tertij, & Gal. 6. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Duplex genus, alterum quod diximus, alterum Dionysias dictum, cuius fructus purgant, & folia desiccant.

Anemone nisi ea sit, quæ à Brasauola uocatur papauer syluestris, cuius flores sunt rubei, certè nescio si unquam uiderim: hoc scio certè non esse herbam uenti, ut Ruellius: nam herba uenti iuxta placitum Simo-

nis Ianuensis est parietaria, quæ uulgò dicitur uitriola aut grassella: sunt qui anemonem uiderint longè à papauere syluestri differentem. Dioscor. cap. 167. secundi. Plin. lib. 21. cap. 23. Paul. lib. 7. Vim habet acrem, abstersoriam, & extrahēdi ac recludendi ora uasorum.

Anethum similem fœniculo effigiem præ se fert, ut uix ab ipso nisi per gustum cognoscatur. Gal. 6. de fac. sim. & Diosc. ca. 60. tertij. Paul. lib. 7. calefacit in secundo ordine intensius, & siccat paulò remißius.

Anisum, Galen. 6. de fac. simp. semen eius dicit esse calidum & siccum in tertio gradu, & Diosc. ca. 58. tertij. Paul. lib. 7.

Angelica, calida & sicca in tertio ordine, unicè ualet contra uenena, præseruat à peste, comesta confert humori pituitoso, crasso: sanat tußim ab humore uiscoso, si eius decoctum bibatur: consolidat ulcera interiorū, coagulatum sanguinem soluit, roborat stomachum, recuperat appetitū, ualet defectui cordis & morsibus canum.

Anonis, spina est, in aratis terris nascens,

uulgò bognacho. Galen. 8. de fac. ſimp. Anonis calida in tertio gradu, &c. Huius meminit Dioſc. ca. 19. tertij. & Theoph. cap. 5. lib. 6. de hiſt. plantarum: & Plin. cap. 4. lib. 27. Paul. lib. 7. Vrinam ciet, calculos conterit, & dolores dentium mitigat.

Anthemis apud Dioſc. eſt camomilla: duæ aliæ ſpecies à me non uiſæ, necdum cognoſcuntur. Dioſc. ca. 145. tertij, & Gal. ca. 9. lib. 3. & ſex. de fac. ſimp. inquit, quòd camomilla calida & ſicca eſt in primo gradu. Paul. Virtute tenui diſcuſſoria laxantique conſtat.

Anthylis, niſi ea ſit, quæ uulgò dicitur ſalſola de mente Ruellij, certè quid ſit diuinare non poſſum: huius duæ ſunt ſpecies, de quibus Gal. 6. de fac. ſimp. meminit. & Dioſc. cap. 144. lib. 3. Plin. lib. 21. cap. 29. Paul. lib. 7. Exiccat & abſterget.

Anthirrinō, quid ſit neſcio, ſunt qui uiderint, & uulgarē in Italia naſci paſſim affirmāt Dioſ. c. 126. li. 4. & Gal. 6. de fac. ſimp.

Anthera non eſt flos, ut nonnulli putarūt, in medio roſarū poſitus, ſed potius quædam compoſitio, ut ex Gal. Paul. Corn. Cel. elici-

tur ad oris ulcera, & pedum scissuras, & digitorum pterigia accommodata.

Aparine inter lentes nascitur, omnibus nota, uulgò (eò quòd folia in modum calcaris habet) speronella dicitur, uel, ut aliqui uolunt, in modum stellæ folia, hæret uestibus hominum. Diosc. cap. 95. tertij. Gal. 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Modicè abstergit & desiccat.

Aphace similis uiciæ, sed non est uicia. Theoph. 7. & 11. c. lib. 6. cōnumerauit aphacē inter species cichorij, similiter & Plin. li. 21. sed ca. 5. lib. 27. postea historiam ex Diosc. recitat: quare iuxta Diosc. connumeranda est inter legumina, non autem inter herbas syluestres. Diosc. ca. 137. secūdi. Gal. 2. de fac. aliment. Paul. lib. 7. Adstringit ualentius, siccat & mediocriter calefacit.

Apium satiuū, nil aliud est quàm uulgare petroselinum, ut testatur Plin. cap. 11. lib. 20.

Apium syluestre, quo utuntur seplasiarij pro uero apio, est apium aquaticum, eleoselinum à Diosc. dictum, ut testatur Theophrast. ca. 6. lib. 7. non autem est, ut placet Ruellio, quod uulgò dicitur il macerone. Petroseli-

num uerò, id est, saxatile apium, maximè Macedonicum, nuspiam in Italia nascitur: apium uerò hipposelinum dictum, id est grande apium, illud esse tenetur, quod uulgò leuisticum dicitur. De apio meminit Diosc. 67. 68. 69. 70. & 71. tertij & Galen. 8. de fac. simp. & 6. eiusdem Paul. lib. 7. Tanti caloris, ut menses & urinas eliciat.

Apios, nisi sit species raphani, haud scio quid dicere debeam. Ruellius familiarem herbam esse rusticis Galliæ, inquit, & communiter ab ipsis edi: sed quum dicat Diosc. uomitum dicere, nescio an illi credendum sit. Sunt qui dicant uidisse inter segetes nasci cum folijs rutæ, sed paulò strictioribus & uiridioribus: ego nec uidi, nec scio quid sit. Diosc. ca. 170. lib. 4.

Apiastrum, Græcè μελισσόφυλλον, uulgò cedronella, aut melissa, aut mulisemo, in passionibus cordis (si Serapioni creditur) multùm ualens. Diosco. ca. 109. tertij, & Galen. 7. de facul simpl. utitur pro marrubio duplicata dosi. Paul. lib. 7. Viribus marrubio per omnia respondet.

Arbutus, Græcè κόμαρος, arbor similis cotonea malo, uulgò dicitur in Hetruria albatro. Diosc. cap. 143. primi, & Gal. 7. de fac. simp. Turdi libenter arbuti fructibus uescuntur in hyeme. Paul. lib. 7. Acerbæ qualitatis est, aduersatur stomacho.

Arctio, Latinis personatia, quid sit, nisi, ut Ruellius, sit lappa minor, facilè dicerē me nescire, quāquam sint qui lappam minorem dicant à Diosc. uocari xanthion. De arctio loquitur Diosc. c. 101. quarti, & Gal. 6. de fac. simp. Personatia tamē est lappa maior. Plin. lib. 25. ca. 9. Paul. lib. 7. Vis tenuis siccans & mediocriter adstringens.

Argemone inter species papaueris cōnumeratur, ego tamē nusquā argemonē uidi, etsi ubiq; nasci Mathiolus Sen. affirmet. Hoc bene scio, non esse agrimonium siue eupatorium, ut nōnulli. Diosc. cap. 168 secundi, & Plin. cap. 8. lib. 25. De hac apud Gal. nil memini me legisse. Paul. Abstergit & discutit.

Argentum uiuum est duplex, artificiale & minerale: sed quo pacto conficiatur, lege Dioscor. cap. 64. quinti, Gal. 9. de fac. simp. nun

quam ausus est experiri, an foris uel intus applicandum foret, ueluti uenenum mortiferũ. Auer. 5. collig. ca. 9. Est frig. & humid. Galen. 4. de fac. simpl. cap. 18. Calidum est & siccum.

Aristolochia duplex est, rotunda & longa: tertia species eius est dematitis uocata, quæ in Italia non habetur: de quarta specie facit mentionem Plin. cap. 8. lib. 25. & uocatur pistolochia. De Aristolochia meminit Galen. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 4. lib. 3. Cõmendatur in epilepsia. Paul. lib. 7. Calida, tenuis, abstergens, subacris. Auerr. Calida & sicca in secundo.

Armenius lapis, iuxta Manardi placitum, rarò inuenitur: licet Mathiolus Senensis dicat in mineris argenti, huius copiam inueniri, & dici uulgò uerd'azurro, quod nec affirmare, nec negare audeo: siquidem sua experientia comprobatum refert in ijs omnibus quæ ab antiquis scripta sunt: uide Diosc. cap. 59. quinti, & Galen. 9. de fac. simp. & Alexan. Trallianum cap. 22. lib. 1. & Plin. cap. 6. lib. 35.

Aron, species dracunculi siue serpentariæ, uocatur in Hetruria uulgò Gingaro, & fit ex eius radicibus aqua ad dealbandam faciem. Diosc. cap. 157. secundi, & Gal. 6. de fac. simp. Plin. lib. 19. cap. 5. & lib. 24. cap. 16. Et Gal. 2. de fac. alim. Paul. lib. 7. Calore & siccitate est primi ordinis, ex terrestri calida & adstringente substantia.

Artemisia, uulgò Cermisia, in hac deceptus est Brasauola, confundens Artemisiam cum Partenio, uulgò Matricaria appellato: cognosco ego primam & tertiam speciem, & est apud Regienses in usu. Diosc. capite 118. & 119. tertij. Plin. cap. 7. lib. 25. Gal. 6. de fac. simp. Calida in secundo, & sicca in tertio ordine.

Asaron, uulgò Bacchara. Diosc. cap. 9. lib. 1. Gal. 6. de fac. simp. Plin. lib. 21. cap. 6. Paul. lib. 7. Similem acoro uirtutem habet.

Asclepias nisi ea sit herba, quam uocant hederam terrestrē, aut uincetoxico, ut Fuchsius, certè nescio quid sit: hoc scio Empiricos pro mirabili potione in uulneribus sanandis hedera terrestri uti. Dioscor. cap. 97. lib. 3.

& Galen.6.de fac.ſimp. Plin.cap.5. lib.27. Paul. lib.7. Calida & ſicca tenuiſque ſubſtantiæ.

Aſpalatus in Italia non habetur: ſunt qui dicant eſſe ſandalum rubeum. Ruellius agallochon uulgare: ſed quum non præ manibus habeatur, iuxta Galeni placitum in ſuccidaneis pro eo utemur ſemine uiticis. Dioſc. cap.16.lib.1. Paul.lib.7. Conſtat uirtute acri & adſtringente.

Aſparagus duplex eſt, domeſticus & ſiluestris per ſe naſcens. Galen.6.de fac.ſimp. Sunt abſterſiui. Plin.10 cap.lib. 20. Viſum corroborat, & doloribus thoracis & renum medetur. Auic.fen.ult.lib.4. Bonum odorem in toto corpore inſpirant, urinam uerò malè olere faciunt. Paul. lib.7. Medius in calore & frigiditate.

Aſphodelus, uulgò apud Seplaſiarios dicitur Haffrodilo, Latinis haſtula regia. Gal. 6.de fac.ſimp. ait, cinerem eius radicis facere renaſci pilos. Dioſc.cap.159.lib.1.Plin. lib.22.cap 22.Paul. lib.7. Vim habet detergentem diſcutientémque.

Asplenon, uulgare citrach, etiam lingua ceruina est phyllitis apud Diosc. Huius meminit Gal. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 142. lib. 3. Ait Galen. Etsi subtilium sit partium, nihilominus non esse calidum, frangit lapidem, minuit lienem. Plin. lib. 27. cap. 5. Paul. lib. 7. Est uirtute tenui, sed non calidum, ut suprà Galenus.

Aster Atticus in pratis nascitur. Serapio non distinxit hunc ab iringo, quoniam utrique flores in modum stellæ habẽt. Diosc. cap. 115 lib. 4. Et Gal. 6. de fac. simp. Vocatur & bubonium, eo quòd bubones sanat, & uocatur à Plin. lib. 22. cap. 7. & 8. cẽtum capita. Paulus lib. 7. Mixtæ est uirtutis, digerentis & refrigeratoriæ, iccirco bubonibus prodest.

Astragalus Dioscor. cap. 60. quarti. & Plin. ca. 8. lib. 26. Gal. 6. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Non ignauiter desiccat, & eius radix adstringit.

Athara Diosc. cap. 83. secundi, genus pulticulæ, quod apud Teutonicos paratur ex farina, lacte & butyro, in conuiuijs, & in cibandis infantibus. Galenus primo de alimẽt.

Attractylis, à Theodoro *fusus syluestris*: Hermolaus *uult carthamum, syluestrem cnicum, dictum esse attractylidẽ*. Diosc. cap. 98. *tertij*. Plin. cap. 15 lib. 21. & Theoph. cap. 4. lib. 6. Paul. lib. 7. Vi *siccante* & *mediocriter calida pollet*.

Attriplex, ἀτϛάφαξις, *uulgò trepese, non defuerint qui spinachia uulgaria esse uoluerint*. Diosc. cap. 110. *secũdi*, & Gal. 6. de fac. simp. Facit *eius semen uomere* & *purgare corpus per inferiora*. Razes *refert se uidisse hominem acceptis eius duabus drachmis assellasse usque ad magnam debilitatem*. Paul. *Est humidum* & *frigidum in secundo*.

Auellana, Græcè κάρυον πόντικον, *syluestris est* & *domestica*. Diosc. cap. 146. *primi*. Galen. 7. de fac. simp. & 2. de fac. aliment. *uulgò dicitur niciola*. Paul. lib. 7. Frigidiores *sunt* & *austeræ, in cæteris iuglandibus æquales*.

Auena, Græcis βρῶμος. Diosc. cap. 85. *secundi*, & Galen. 6. de fac. simp. Plin. cap. 25. lib. 22. Paul. lib. 7. Siccat & *modicè discutit, alicuius astrictionis compos*.

Baccharis, nõ est asaron, ut hucusque putatum est à Seplasiarijs, nec est scarlegia, ut uoluit Brasauola de mẽte Leonicenni, quum in radicibus scarlegia bacchari non respondeat, ut uideri potest ex Dioscor. cap. 46. tertij. quare dicendum est baccharem nostris in partibus non haberi. Paul. lib. 7, βάκχαρις acris est & odorata, eius folia adstringunt.

Ballote, marrubiũ nigrum, adeò simile est melissophylo, ut nisi per odorem malum agnosceretur, uix id per uisum scires discernere. Dioscor. cap. 109. tertij, & Paul. lib. 7. Acris est & abstersoriæ facultatis.

Balsamum uerum non habetur, sed oleum antiquũ pro balsamo uendũt. de balsamo lege Plin. cap. 12. lib. 25. & Theoph. ca. 6. lib. 9. & Iustinũ historicũ lib. 36. & Dioscor. cap. 18. primi. Gal. 6. de fac. simp. Desiccat & excalefacit in secundo excessu, & est tenuium partium: itidem asserit Paul. lib. 7.

Barba hirci, Græcè τραγοπώγων, in Hetruria uulgo dicitur sassefrica: herba nota est: sunt qui uelint similem esse scandici: hu-

ius aqua chymico more ſtellata mirabiliter uulnera recentia carnis cum ſyndone applicata ſanat. Theoph. cap. 7. lib. 7. Dioſcor. cap 132. lib. 2.

Bdellium, res nota eſt: uerum quod pingitur à Dioſc. non habetur, quod magis nigreſcit & reſinum eſt, magis mollit. Duplex reperitur, Sicilianum, quod folijs & radicibus palmæ aſsimilatur, & uulgò Neapoli dicitur cephaleone, cuius germen adhuc molle comeditur. Et Iudaicum, quod deſcribitur à Dioſc. cap. 61. primi, de primo loquens. Gal. 8. de fac. ſimp. dum de palma mentionem facit, dixit, medullam encephalon uocari, unde corrupto uocabulo uulgò cephaleone uocatur. Paul. lib. 7. Emollit, maturátque.

Beta, Græcè τεῦτλον, nota eſt, nam paſſim naſcitur, nigra eſt & alba, & tertia ſpecies, ut refert Mathiolus in agro Trentino inuenitur, quæ rubea eſt, & radices habet carotis ſimiles: comeditur non minus inſuauis, q̃ cæteræ radices in acetarijs. Galen. 8. de fac. ſimp. Plin. lib. 20. cap. 8. & Dioſc. cap. 112. ſecũdi. Succus betæ albæ per clyſterẽ

infusus mirum in modum uentrē constipatum soluit, etiam si per alia enœmata solui non posset. Paul. lib. 7, Nitrosam nim habet, abstergit iccirco & discutit.

Betonica, Græcè κέςρον, notißima res est, habet multas uires quæ ab Antonio Musa Cæsaris Augusti medico exarantur. uide Dioscor. cap. 1. quarti, & Galen. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. duas species enumerat, sunt qui uelint calidam & siccam esse, ob id quod incidit & subacris est.

Bitumen, quod Græci ἄσφαλτον uocāt, est quædam mixtura cum pice & aliis miscellis, quare ad eam non confert quæ à Diosc. recitantur. Nascitur bitumen in Iudæa in eo lacu quo Iordanus fluuius ingreditur, sed de his latius uide cap. de Naphtha. Diosc. cap. 84. primi. Plin. lib. 35. cap. 15. Gal. 2. de fac. simp. Bitumen in mari mortuo inuentum, uim resiccatoriam & excalfactoriā habet in secundo ordine, ad glutinationes uulnerum cruentorum idoneum. Itidem ait Paul. lib. 7.

Blatæ, Græcè σιλφη, sunt animalia quæ circa molas & in pistrinis inueniuntur, si-

milia grillis uocatis, ualent ad dolores aurium: uocantur etiam blatæ quæ in carnibus porci salsis inueniuntur, sed non sunt quæ à Dioscor. cap. 35. secundi recitantur: quæ uerò circa molas inueniuntur, ab aliquibus uulgò pintolæ uocantur. Vide Paul. lib. 7.

Blitum, uulgò dicitur Biedone, duas habet species: alteram coloris rubei, alteram albi: nullum ferè usum obtinet in re medica, peruertit stomachum. Dioscor. cap. 108. secundi, & Plin. lib. 20. cap. 22. Galen. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Frigidum & humidum in secundo ordine.

Botrys, herba aliquibus nota est herbarijs, quæ nisi sit artemisiæ species, haud scio planè quid explicem. Meminit Dioscor. cap. 121. tertij. Plin. lib. 25. cap. 7. & lib. 27. cap. 8. Paul. lib. 7. Planta est insigniter odorata.

Braßica, nota & uulgaris est, uulgo dicitur cauolo siue uerza, cuius multæ sunt species, ut refert Theoph. cap. 4. lib. 7. & Plin. cap. 8. li. 9. Prima braßica est quæ magnum habet thyrsum cum longis folijs: est & altera quæ crispa habet folia, & dicitur apiana:

alia est quæ caulem habet subtilem cum teneris & tenuibus folijs, est & apud Plin. lagotoria braßica, quam nonnulli uolunt esse id quod dicitur uulgo il capuzzo. Sunt & aliæ quamplures braßicæ species, quas narrare longũ foret. Semina braßicæ inueterata si seminantur, in rapas transeunt, & econuerso. Braßica marina est uulgaris soldanella. Vide Dioscor. cap. 111. secundi. Galen. 3. de fac. simpl. cap. 14. & septimo eiusdem & secundo de fac. aliment. Paul. lib. 7. Quæ comeditur siccat & abstergit, ualentius tamen syluestris.

Britannica, nisi sit bistorta, aut betonica quæ nunc est in usu, certè nescio quid sit. Dioscor. cap. 2. quarti. Gal. 6. de fac. simpl. Plin. lib. 25. cap. 3. uocatur ab Auicen. Bersanich. Paul. lib. 7. Adstringit & conglutinat: quidam dixerunt esse lapatium acutum, sed decipiuntur.

Bromos herba, similis est auenæ, & est auena syluestris: meminit Plinius lib. 22. cap. 25. & Diosc. 135. quarti. Gale. 6. de fac. simp. Desiccat & digerit mediocriter & sine mor

ſu. Et primo de ſac.aliment. itidem Paul.lib. 7.aſſerit.

Buccinæ, ſunt animalia oſtracodermata, id eſt duri corticis,& naſcuntur in mari,ſicuti & purpuræ:ſunt ſimiles buccinis ſiue tubis, unde dictæ ſunt. Maiores ijs ſunt purpuræ,& habent liquorem in gulæ uenis,quo infectores in tingendis ueſtibus purpuream colorem efficiunt. lege Plin.lib.9. & Dioſcor. cap.4.ſecundi. Galen.2. de fac.ſimpl. Deſiccant ſine morſu dum uruntur,& in polinem conteruntur.

Bugloſſum,lingua bouis,nil aliud eſt quàm noſtra uulgaris borago: de hac meminit Galenus 6.de facul.ſimpl.& Dioſcor.cap.123. lib.4. Paulus lib.7. Humidum calidúmque temperamento eſt.

Bulbus uomitorius,niſi narciſsi ſit ſpecies, & bulb⁹ qui edẽdo eſt,niſi ſit Aſcalonia uulgaris,neſcio profectò quid ſint.Dioſc.ca.160. & 161.ſecũdi.Scio noſtras Aſcalonias nõ eſſe Galeni bulbos, quũ acerrimæ ſint, nec quales à Galeno ſcribuntur. Vide Galenum 5. de facul.ſimpl.cap.22. & ſecundo de facul.

aliment. Paul.lib 7. Amari ac adstringentis saporis modicè est, siccat, glutinat uulnera & abstergit. Vomitorius uerò multò calidior. uide & Gal. 6. de fac. simp.

Bunium, uulgò nauone saluatico, duæ eius sunt species, ut Plin. cap. 4. lib. 20. bunion & buniada. Huius meminit Gal. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 119. quarti. Paul. lib. 7. Buniũ calidum est, urinam & menses ducit.

Buphthalmos, oculus bouis, non est cotula, ut Fuchsius, sed flos similis camomillæ, luteus est, non circumcirca albus, ut nonnulli. Huius meminit Diosc. cap. 147. tertij. Et Gal. 6. de facul. simp. Plin. lib. 25. cap. 8. Paulus lib. 7. Discutit ac durities emollit.

Cacalia quum semen, ut ait Plinius cap. 2. lib. 25. paruum producat, ac sunt margaritæ paruæ, nescio profectò diuinare quid sit. uide Dioscor. cap. 117. quarti. Galen. 7. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Valet sicuti cancamus.

Cadmia fit ære in fornacibus accenso, adhærente fornacum parietibus, & est res, quæ nunc uulgò tutia dicitur. Dioscor. cap. 42. quarti. Plin. lib. 34. cap. 13. uide Galen. 9 de

facul. ſimpl. Paul. lib.7. Deſiccat, abſtergit, & concaua ulcera explet.

Calamintha, eſt id quod uulgo dicitur calamẽto: huius ſunt tres ſpecies, ut refert Dioſc. cap.38. tertij. ſecunda ſpecies uulgò dicitur neueda, nec eſt ea uulgaris herba quæ dicitur herba gatta, ut refert Braſauola, nec iſta herba gatta eſt tertia ſpecies, ut Ruellius putat, quoniã ſimilis eſt mentaſtro, non autẽ urticæ uel meliſſæ, ut herba gatta. Gal. de calamintha meminit 7. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Nepita calida & ſicca in tertio ordine.

Calamus aromaticus .i. odoratus: uerùm nõ habetur, ſed pro eo accipittur radix acori. Meminit Theoph. 9. de hiſtoria plantarum, & Plin. cap.22. lib.12. Et de uiribus canarũ cap.11. lib.24. Et Galen. lib.7. de fac. ſimpl. & Dioſcor. cap.17. primi. Paul. lib.7. Calefacit & deſiccat in ſecundo ordine.

Calx uiua, præſertim quæ ex fluminũ excoctis lapidibus fit, omnibus nota eſt: hæc ſi diu lota fuerit, omnem mordacitatem amittit, & malignis ulceribus prodeſt. Dioſcor. cap. 87. quinti, & Galenus 9. de facul. ſimp.

Paul lib.7. Adeò uehementer urit, ut crustam inducat.

Cancamon, est lacha, & lacha est lachryma arboris Arabiæ, quæ ad nos non affertur: quare caueãt, qui dialacha componunt, quid per lacha imponere debeant: nam gumi rubeum quod demõstratur, non est lacha, quum odore careat. Nec debẽt seplasiarij lacha artificiali uti, quæ componitur uerzino, grana & cremesi, nec uti debent, quòd uulgò dicitur sangue di draco in lachryma: quoniam uires lachæ cõtrarias habet: hic adstringit, illa aperit. Diosc.cap.24.primi. Paul.lib.7. Extenuat, abstergit, aperit.

Canabis duplex, satiua & syluestris: sed syluestris non sic nota. Semen domesticæ genituram extinguit, sed in gallinis contrarium agit: nam quæ ex huius semine pascuntur, multa oua pariunt. Dioscor.cap.156. & 157. Et Gal 7.de fac.simp. Paul.lib.7. Semen discutit flatus, & ita siccat, ut genituram arefaciat.

Camphora, est arboris Indici, statura maximi, quoddã gumi frigidũ & siccũ in tertio

ordine. Bona cãphora cognoscitur, si intra panẽ calidũ reposita resoluatur. Auic. lib. 2. & Serapio lib. aggre. cap. de camphora. Huius rei non memini quicquam me legisse apud Græcos authores: multas hæc habet species ex locorum diuersitate sumptas.

Capparis ex Alexãdria affertur: de hac Gal. 7. de fac. sim. & 2. de fac. aliment. cap. 24. Diosc. cap. 164. secũdi. Theoph. cap. 5. lib. 6. & Plin. cap. 8. lib. 19. Paul. lib. 7. Radix extergit, purgat, incidit, discutit, & sua acerbitate contrahit, stringit & densat.

Cardamomon uerũ non habetur, sed quod pro cardamomo uẽditur triplex est, maius & minus, quod nielam dicũt. Tertiũ uocatur ab aliquibus mele geta, aut granum paradisi, Arabicè dicitur cordumeni. Diosc. cap. 5. primi, & Plin. cap. 13. lib. 12. & Gal 7. de facul. simpl. Pro cardamomo accipitur cyperus uel myrthus, ut Gal. in succidaneis. Paul. lib. 7. Acre est & lumbricos interimit.

Carduus, domesticus est & syluestris, domestici cardones appellati, qui in postrema cœna crudi & cocti cũ pipere & sale comedũ-

tur, uulgò carchiofoli. Theoph. ca. 4. li. 6. & Gal. 8. de fac. simp. ubi habet, quòd sunt calidi & sicci in secũdo ord. Diosc. ca. 14. tertij.

Carum, uulgò carui. Diosc. cap. 59. tertij, & Gal. 7. de fac. simp. Calidũ siccũ in tertio ordine. & 2. de fac. alimẽt. itidẽ Paul. lib. 7.

Caßia duplex, uera quæ cinnamomum, & falsa quæ caßia lignea uocatur. Caßia uerò siliqua est caßia solutiua ex AEgypto proueniens, sed nuſpiã à Græcis de hac quicquam proditum est. Quum uerò apud Græcos legitur caßia, intellige de ea quæ nunc cinnamomum dicitur. Dioſcor. cap. 12. primi. Gal. de antidotis, & 7. de fac. simp. Exiccat & calefacit in tertio ordine.

Castoris siue fibri testiculi, Græcè κάστορος ὄρχεις, in usu sunt & cognoscũtur, uerùm qui iuxta heplasiarios cernũtur, nõ sunt ueri, sed cõpositi, ut refert Plin. ex renũ partibus & testiculis in uesicis repositi. Diosc. cap. 23. secũdi, & Plin. 30. cap. 8. lib. & cap. 3. lib. 32. Gal. 11. de fac. simp. de castoreo lib. scripsit Archigenes. Paul. lib. 7. Calefacit, siccátque cum extenuandi uiribus eximijs.

Castanea, res nota est. Gal. 4. de fac. simp. cap. 7. & 2. de fac. aliment. Diosco. cap. 126. primi. Vocantur etiam Græcè λόπιμα, & cõnumerantur inter glandes.

Caucalis, secundũ aliquos, est id quod uulgò dicitur petrosello saluatico, eo quòd apio similia folia habeat. Dioscor. cap. 128. secũdi, & Gal. 7. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Dauci modo calefacit & siccat: sunt qui uocent caucalim uuam lupinam.

Cedrus, est arbor ut iuniperus, sed quid sit cedrinus liquor, nisi sit uernix, certè nescio quid dicere debeam. Diosc. cap. 9. primi, & Gal. 7. de fac. simpl. Plin. lib. 13. cap. 5. Maior & minor, & minoris sunt duo genera, lycea & fœnica. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio ordine.

Cẽtauriũ maius, nil aliud est quàm rhapõticum uulgare. Plin. ca. 6. lib. 25. & Gal. 7. de fac. simpl. & Diosc. lib. 3. Paul. lib. 7. Radix est acris, calida & terreæ adstrictionis.

Centauriũ minus, apud Hetruscos uulgô biondella, ob affectũ quem circa mulierũ capillos facit, uentrẽ soluit: non autem maius, ut

Arabes. Diosc. ca. 7. tertij, & Gal. ultra particularẽ tracta. 7. de fac. simp. etiã mẽtionem facit. Paul. lib. 7. Radix inefficax, sed colliculi ualidè & citra morsum siccant.

Calcanthũ, latinis atramentũ sutoriũ, uulgò uitriol. Dioscor. cap. 68. quinti, & Gal. 9. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Carnes humidas absumit, siccátque.

Chamæcissos, nisi sit hedera terrestris, ut Fuchsius, haud scio quid sit, quũ tot hederæ terrestris genera demonstrentur. Dioscor. cap. 121 quarti, & Gal. 8. de fac. simp. Plin. lib. 24. cap 10. & 15. Paul. lib. 7. Flos eius insigniter amarus.

Chamædaphne, est Dioscor. laureola, sed laureola non est mezereon, ut putarunt nonnulli, sed potius chamelea Diosc. Plin. lib. 21. cap. 11. id uocauit chamadaphnen, quod uulgò dicitur uinca peruinca, sed postea cap. 15. lib. 24. chamadaphnen appellauit, ut Dioscor. ca. 144 quarti, de qua Galen. 6. de fac. simpl. uerba facit. Paul. lib. 7. Calida & acris est.

Chamædris, uulgò Calamandrina, recèns

comesta hominem à peste præseruat: huius meminit Theoph.ca 10.lib.9.Gal.8.de fac. simp. & Diosc.cap.103.tertij. Plin.lib.24. cap.15. Paul. lib.7. in tertio ordine calefacit, exiccátque.

Chamelea & Thimelea apud Arabes est mezereon. Dioscor.cap.166.quarti, & 167. quarti. Galen.8.de facul.simpl. Vincentem habet qualitatem amaram.

Chameleon albus est & niger: albus est id quod uulgò dicitur carlina, niger uerò in medicinis, quæ per os assumũtur, nõ est mittẽdus: nã teste Gal.8.de fac.simp.nescio quid mortiferi in se habet. Arabes sæpe cõfundũt chameleonẽ cum chamelea. In chameleonis nigri radice nascitur uiscus, quod dicitur ixia, & est uenenum: unde quum in Plinio legeris remedia contra uiscum, intellige contra ixiam. Dioscor.cap. 8. & 9.tertij.Galen.8.de fac. simpl. Calefacit in secundo, & siccat in tertio ordine.

Chamæpitys, uulgò Iua & regij orbica, species à Dioscor.recitantur tres cap.166. tertij, & Gal.8.de facul.simpl. Expurgat,

abſtergit, calefacit in ſecundo, ſiccat in tertio ordine.

Camæſice niſi ſit ſpecies pepli, haud ſcio quid ſit: interpretatur enim humilis & terreſtris ficus. lege Dioſc. cap. 164. quarti. Gal. 8. de fac. ſimp. Abſtergendi ſimul & acrem uim poßidet. itidem Paul. lib. 7.

Chelidonium duplex, maius quod uulgò dicitur cerdogna: & minus quod uocatur à quibuſdã ſcrophularia minor, ob ſimilitudinẽ quã cum ſcrophularia in radicibus tenet, in Hetruria uulgò dicitur fauoſcello. Dioſc. ca. 172. & 173. lib. 2. Pli. ca. 8. lib. 25. Gal. 8. de fac. ſimp. Chelidoniũ min⁹ calefacit, & ſiccat in 4. ordine abſoluto. Paul. li. 7. Chelidoniũ maius calefacit in tertio, & ualẽter abſtergit.

Chryſanthemon, Romanis calta: putaui ego olim corrupto uocabulo id eſſe, quod nos uulgò dicimus colta, & eſt ſimilis camomillæ: ſed qa nõ omnes cõditiones ſeruat, quas chryſanthemo tribuit Dioſc. nunc certè haud ſcio quid ſit. Dioſc. cap. 56. quarti. Differt autem chryſantem⁹ à buphthalmo, ea differẽtia quæ eſt in cap. 147. lib. 3. & cap. 56. quarti.

Chryſocolla, uulgò borace, duplex eſt, artificialis & mineralis: quæ uerò paratur ex alumine rochæ & ſale ammoniaco, uocatur borace refacto. Viridior eſt in medicinis excellentior. Dioſcor. cap. 58. quinti, Gal. 9. de fac. ſimp. & Plin. cap. 5. lib. 33. Paul. lib. 7. Abſtergit, diſcutit, ſiccátque.

Cichoriũ ſiue intybum, uulgò endiuia ſiue radechij. Dioſcor. cap. 121. lib. 2. & Gal. 8 de fac. ſimp. ubi inquit, Endiuia eſt herba amara, ſed multò plus ſyluestris quæ ab amaritudine picris ſiue cichorium dicitur. Paul. lib. 7. Siccat, refrigerátque in primo gradu.

Cicuta ſimilis ferulæ, ſed mali odoris. Dioſcor. cap. 77. quarti, & cap. 11. lib. 6. Plin. ca. 10. lib. 21. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Habet uires ſummè refrigeratorias.

Cinnabaris, uulgò ſangue de draco in lachryma, eſt gumi cuiuſdam arboris Aphricæ ſtillans, ſáguini humano ſimile, unde nomen habuit. Cinnabaris uerò, quo nũc utuntur ſeplaſiarij, duplex eſt, mineralis & artificialis: mineralis naſcitur in mineris ubi argentum uiuum foditur: artificialis fit ex

ſublimatione argẽti uiui & ſulphuris, miniũ uerò Dioſcor. eſt noſtrum cinabrium. Vide Dioſcor. cap. 63. quinti. Galen. 9. de facul. ſimpl. Modicè acrem facultatem habet, & adſtrictionis quippiam.

Cinnamomũ uerum nõ habetur, ſed noſtrũ duplicatũ eoſdẽ effectus quos uerũ cinnamomũ efficit. Dioſc. ca. 13. primi. Vide de caſsia Gal. 7. de fac. ſimpl. Calefacit in tertio, non tamen ita deſiccat: itidem Paul. lib. 7. ait.

Circæa nondum à me cognita, nec uiſa eſt hucuſq;: de hac loquitur Dioſc. ca. 125. tertij. Galen. 7. de fac. ſimpl. Paul. lib. 7. Calida eſt eius radix & odorata, eius ſemen lac generat.

Cirſion, niſi ſit noſtra uulgaris bugloſſa, neſcio profectò quid ſit. Dioſc. cap. 14. lib. 4.

Ciſtos & hipociſtos, apud ſeplaſiarios uocatur corrupto uocabulo hipoquiſtidos, & eſt ſuccus radicis tragopoi, id eſt barbæ de becho ad ſolẽ inſpiſſatus, & nõ eſt id quod habet Dioſc. ca. 111. & 112. primi: nã eſt herba ſaxoſis locis naſcẽs. Gal. 7. de fac. ſimpl. Paul. li. 7. Adſtringit & modicè refrigerat,

Citria, siue citromala, omnibus nota sunt. in quorũ numero ponuntur quæ nos uocamus limonia & aurantia poma, unde Virgil. Aurea mala decem misi, uulgò dicũtur Arãtiæ, quasi dixeris, aurantia. Diosc. cap. 136. primi. Plin. cap. 3. lib. 12. Gal. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. semen tertij refrigerantium siccantiúmque ordinis habetur, cortex siccat in secundo.

Clematis daphnoides uulgò uinca peruinca, sed altera clematis, nisi sit uitis alba, aut flamola uulgò dicta, nescio quid sit. Diosc. cap. 7. & 8. quarti. Gal. 7. de facul. simpliciũ. Paul. lib. 7. Clematis daphnoides siccandi uirtute pollet: altera uerò clematis acri & caustica facultate donata est.

Clymenon, sunt qui uelint esse uulgarẽ saponariam sicuti & periclimenon, matrissyluam: decipiũtur uerò qui credunt matrissyluam & caprifoliũ esse unum & idem, quum caprifolium sit pixia cantha Dioscor. Vide de clymeno Diosc. cap. 14. quarti, & de periclymeno cap. 15. quarti, & Gal. 8. de facul. simpl. Plin. lib. 25. cap. 7.

Cnicus à seplasiarijs, dicitur carthamo, uulgo zafarano sarasinesco. Diosc. cap. 182. quarti, & Gal. 7. de fac. simp. & Theoph. cap. 4. lib. 6. Paul. lib. 7. Tertij ordinis siccantium est, semen purgat aluum.

Condrilla, cichorij species est, & alterum condrillæ genus, quod uulgò ab ipsius lacte lattarola nuncupatur: uide Dioscor. cap. 122. secundi, & Gal. 8. de fac. simp. cap. de endiuia & cichorio. Plin. lib. 22. cap. 22.

Conyza, uulgo pulicaria, eo quòd pulices enecet. Diosc. cap. 127. tertij, Theoph. cap. 2. lib. 6. & Gal. 7. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat & calefacit in tertio ordine.

Corallium album & rubrum omnibus notum est, lithodendron etiam dictum, album rubro frgidius. Dioscorid. cap. 93. quinti, & Plin. cap. 2. lib. 32. Auic. de uiribus cordis. Paul. lib. 7. Validam siccandi uim habet, adstringendi uerò mediocrem.

Coriandrum omnibus notum: in uiribus eius dissentiunt Diosc. & Gal. nã tenet Dioscorid. cap. 64. tertij, quòd habeat uires frigidas, & similiter Auic. At Gal. 7. de facul.

ſimp. quòd ſit tepentis facultatis cum pauxilla adſtrictione: itidem Paul. lib. 7. tenet.

Cornus, mas & fœmina, non plantatur apud apum aluearia, ne apes corni floribus ueſcentes moriantur. Dioſc. cap. 140 primi, & Gal. 7. de fac. ſimp. Exiccat ualenter, ac uulnera conglutinat. Paul lib. 7. itidem.

Coronopos eſt, ut placet Manardo, id quod dicitur uulgò herba ſtella, & non Leoniceni, ſanguinella, quæ eſt ſpecies graminis ſpinoſæ, ut placet Plin. cap. 19. lib. 24. & uocatur dactylus. Dioſc. cap. 119. ſecundi, & Plin. lib. 22. idem ait quod Dioſc. Gal. 7. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Creditur prodeſſe ad colicos cruciatus manducata.

Coſtus uerus non habetur, ſed pro coſto quædam uulgaris radix uenditur, nec inuenitur dulcis & amarus, ut uulgus putat, ſed bene albus & niger, nunc Venetijs optimus uenditur. uide Dioſc. cap. 15. primi. Gal. 7. de fac. ſimp. Plurimam acrem & calidam qualitatem ſimul & facultatem habet, adeò ut etiam exulceret. Paul. lib. 7. itidem refert.

Cotonea mala, uulgò pomè codogne, fortè

à Cydone Cretensi oppido oriunda, quæ minora, & in partes diuisa citrina & lanuginosa sunt, cæteris meliora: nam odorem longè alijs suauiorem reddũt. Struthia uerò à Gal. appellata, sunt quæ in magnitudine maiora & carnosiora, nec sic citrina, ut prædicta conspiciuntur: muliana uerò à Plinio dicta sunt cotonea, uulgò pome bastarde appellata. Diosc. cap. 136. primi. Paul. lib. 7. Frigidi, & terrestris tẽperamẽti sunt. Gal. 2. de fa. alim.

Crimnon est ex tritico uel zea granum, craßius trituratum quàm farina, quo antiqui uice panis uescebantur. Diosc. cap. 81. secundi, & Plin. cap. 8. lib. 18. Gal. 7. de fac. simp. & primo de fac. alim. ubi de zea loquitur. Paul. lib. 7. Valde nutrit, ægrè conficitur.

Crithmon, plures existimarũt id esse quod uulgò dicitur fenochio marino, ouer herba di san Petro: ego crederem esse mentam Florentinam. Diosco. cap. 118. secundi. Gal. 7. de fac. simp. Vis eius est exiccatoria & absterforia. Paul. lib. 7. idem refert.

Crocodilion est species chameleontis, sed non est carlinæ. Diosco. cap. 10. tertij. Pli. ca.

8.lib.22.& Gal.7.de fac.ſimp. Paul.lib.7. Calidam, ſiccam,& diſcutiēdi uim obtinet.

Crocus melior ex aquila Abruci affertur Venetias, naſcitur multò precioſior in multis Lombardiæ locis,ſed rarior. Dioſcor.cap. 25.primi,& Gal.7.de fac.ſimp.Paul.lib.7. Calefacit in 2. & deſiccat in primo ordine.

Cucurbita,uulgò zucha,& eſt uel longa, uel rotunda,uel lata. Ex ſemine colli cucurbitæ fiunt longæ , & ex ſemine in parte rotunda contento, rotundæ: ſicut & in parte lata latæ oriuntur. Craßiores euadunt cucurbitæ, ſi ſemen cum acumine uerſus terrā plātetur. Dioſc.cap.123 ſecundi,& Plin.cap.5. lib.18.& Gal.7.de fac. ſimp. Paul.lib. 7. Humida & frigida in ſecundo abſceſſu.

Cucumis eſt id quod uulgò dicimus cucumere ouer cedrone,ut probatur ex Plin.ca.5. lib.19.& ex Dioſc.nec eſt anguria ut uolunt aliqui: omnes tamen ſpecies cucumerum, melopeponum & peponum, ut affirmat Gal.2. de facult. alimen. uocantur nomine peponis. Melopepones ſunt noſtri uulgares melones: ſed quid ſint pepones , niſi fortè ſint,quos

Venetijs uulgò uocãt peponi, haud ſcio quid ſint: ſcio hos non eſſe angurias, quum ſeorſum Serapio capita de omnibus faciat. Dioſcor. cap. 124. ſecundi. Paul. Refrigerat & humectat in ſecundo ordine, ſemen abſtergit & incidit: uide etiam Gal. 8 de fac. ſimp.

Cucurbita ſylueſtris, uulgò coloquintida, ualet mirabiliter in aſthmate & tußi antiqua & iũcturarum doloribus. Oleum in eius concauitate bullitum nigros efficit capillos, nec ſinit canos fieri, & prohibet eorum caſum, auribus ſibilantibus medetur. Dioſc. ca. 171. quarti, & Gal. 7. de fac. ſimp. uide etiam Meſ. Paul. lib. 7. Validã habet uim purgãdi.

Cucumis ſylueſtris, uulgò cucumere aſinino, ex quo fit elaterium, decoctum radicis & eius foliorum, & ſuccus eius ualet ſummopere hydropicis, cum melle abſtergit maculas liuidas ex percußione, ualet etiam ad lentigines & maculas faciei. Dioſcor. cap. 149. quarti, & Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. li. 7. Radix deterget, dißipat & emollit, ſuccus uerò ſiccandi uires habet.

Cupreſſus, formicis familiarißima, nõ na-

ſcitur ubi ſit aqua, nec eius lignũ marceſcit. Dioſc.cap.87.primi,& Plin.ca.15.lib.24. & Gal.7.de fac.ſimp. Paul.lib.7. Siccandi uires habet abſque calore conſpicuo.

Curmi Plin.ult.potus ueluti ceruiſia:uide Dioſc.cap.79.lib.2.

Cuſcuta tantùm iuxta Arabes memoratur, & eſt ſatis nota herba : habet uim adſtringendi & confortandi, ualet ad obſtructiones hepatis & lienis, & ſanguinem purificat.

Cyclaminus, uulgò pan porcino,& eſt omnibus nota: altera uerò cyclaminus dicta à Dioſc. haud certè ſcio quid ſit. Dioſc. cap. 153.ſecundi,& Gal.7.de fac.ſimp.Paul.lib. 7. Extergit,incidit,aperit,attrahit & diſsipat. Plin.cap.9.lib.21.

Cyanon puto eſſe lapidem lazuli, inuenitur in ærarijs fodinis,& in quibuſdam maris littoribus.Dioſcor.cap.60.quinti, Gal.9.de fac.ſimp.

Cyminum ſatiuum omnibus notum, uulgò cumino dicitur. Sylueſtre uerò,q̃ ſciam, non cognoſcitur, niſi ſit quod uulgò dicitur ru-

cheta. Calidum est, ut placet Gal. 7. de fac. simp. Diosc. cap. 61 tertij. Paul. lib. 7. In tertio ordine calefacit, flatus discutit.

Cynocrambe, canina brassica, species mercurialis herbæ, Diosc. cap. 184. quarti. Gal. 5. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Lethalis homini est, fœdi odoris, citra siccitatem, digerit etiam.

Cynoglossa, lingua canina, duplex est. altera à Plinio descripta, altera uulgaris, quæ uera non est. Diosc. cap. 124. quarti, & Plin. cap. 8. lib. 25.

Cyperus duplex, alter passim in Longobardia inuenitur, alter angulosi iunci radici similis, nascitur in India, & est uulgaris nostra curcuma: Curcuma uerò Serapionis, non est curcuma nostra, sed radix chelidoniæ. uide Dioscor. cap. 4. primi. & Gal. 7. de fac. simplic. Paulus lib. 7. Siccat, calefacitque citra morsum.

Cytisus, uulgò trifolio caualino, ouer tribolo. Impinguantur equi cytiso, & à quocunque morbo liberantur libentius quàm hordeo, equi cytiso uescuntur. Dioscorid. cap. 108.

quarti, & Gal. 7. de fac. simp. & Plin. lib. 13. cap. 24. Paul. lib. 7. Tepidæ naturæ & leniter discutientis.

Daphnoides laureola, non est mezereon, quum sit chamelea Dioscoridis, ut dictum est, chamædaphne postea est species daphnoidis. Diosc. cap. 143. quarti. Plin. cap. 15. lib. 24. & Gal. 6. de facult. simplic. Paul. lib. 7. Calida, acris, & subamara est.

Daucus est secundum aliquos pastinaca syluestris: uerus daucus nondum habetur, quoddam aliud à seplasiarijs pro dauco uēditur. Diosc. ca. 66. tertij. Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7.

Dictamnus nuper inuentus habetur Venetijs: uerùm quòd uendunt pro dictamno, est species fraxinellæ, quæ nec dictamno Cretensi, uel falsæ conformis est: sed quæ sit fraxinella nuncupata, quum nullibi ab antiquis mētio fiat, haud scio quid explicare debeam. De dictamno scribit Dioscor. cap. 32. & 33. & 34. tertij. Gal. 6. de fac. simp. Theophra. ca. 16. lib. 9. Paul. lib. 7. Virtutem habet pulegij.

Dipsacos, siue labrum Veneris, uulgò dicitur scarzo da scarzare li panni: uocatur & ineptè à seplasiarijs uirga pastoris, sic etiam Pandectarius, ubi dipsacum confundit cum polygonio, qui est centinodia siue corrigiola ouer sanguinaria de dipsaco. Dioscor. cap.2.lib.3. Gal.6.de fac.simpl. Plin. cap. 13.lib.24. & cap.9 lib.27. Paul.lib.7. Desiccat in secundo ordine, & nonnullam adstringendi uim obtinet.

Dracunculus duplex, maior & minor, & est res ab aro differens & alia, uulgò dicitur serpentaria maior & minor, non est tamen herba nomine serpentina, siue herba argentina, quæ in recentibus consolidandis uulneribus mirabilis est, & in intestinorum rupturis. Diosco. cap.155. & 156. secundi, & Gal. 6. de fac. simp. Magis calefactorium & tenuioribus partibus constat ipso aro: itidem Paul.lib.7.

Dryopteris, quercuum filix, similis esset filici, sed multò minores foliorum incisuras habet, depilat hæc cum radicibus emplastri modo imposita. Dioscor. cap.181. quarti, &

Galenus 6.de facult. simplic. Plin. cap. 9. lib.27. Paulus. Vim habet exedentem. Deceptus est Pandectarius, credens esse polypodium.

Ebenus, species ligni guaiaci, uel sancti appellati, in quorum ordine id melius ac excellentius esse existimarunt, quod minus nigricat. Ebenus olim in multa fuit ueneratione, ut testatur Plin. cap. 4.lib.12.& de eius uiribus scripsit Plin.cap.2.lib. 24. Galenus 6.de facult.simp. Dioscorid.cap.114.primi. Paulus lib.7.Vis est excalefactoria, detersoria & subtilis.

Ebulus & Sambucus res sunt notißimæ. Aqua ex eorum floribus elicita, dolores capitis à uaporibus calidis factos mitigat. Succus ebuli ad solem concretus ac siccatus pondere unius drachmæ cum decocto iuæ datus dolores podagricos, & iuncturarum & morbi gallici tollit, & in enœmate positus sciaticis prodest. Diosc. cap.168. quarti, & Gal. 6.de fac.simp.Plin.cap. 8.lib.24.Paul.lib. 7.Vterque desiccandi facultatẽ habet, digerit, conglutinat, & aquam per aluum educit.

Ebur, ἔλεφας, uulgò auorio, & est dens elephantis. Aristot. 6. de natura animal. Ebur ualet fluxui albo mulierum cum lacte ex seminum lactucæ extracto cum aqua chalybeata bibitum. Diosc. cap. 50. lib. 2.

Echion uolunt aliqui esse buglossum syluestre, flores iuxta folia purpureos habet, in quibus semen est uiperino capiti simile. Dioscor. cap. 28. quarti. Plin. cap. 19. lib. 25.

Echinus, uulgò riccio terrestre: uide eius uires iuxta Diosc. cap. 2. lib. 2. & apud Razem in tra. 6. animalium. Gale. 2. de facul. simpl. Plin. lib. 9. cap. 25. & lib. 32. cap. 1. Paul. lib. 7. Fel eius pilos fluentes glutinat, caro discutit & siccat.

Echinus, herba, nisi sit species spinæ albæ, eò quòd capitellū simile echino pisci habeat, certè diuinare nescirem. Plin. cap. 8. lib. 23. Gale. 6. de fac. simp. Acerba repellit & siccat. itidem Paul. lib. 7.

Electrum, Latini succinum, Arabes charabe: uulgò ambra da corone, habet uim retinendi fluores stomachi & uentris. Dioscor. cap. de populo nigra, cap. 98. primi. nec est

gumi albæ populi, ut Brasauola. Plinius cap. 2. & 3. lib. 37. post longam improbationem fabularum Ouidij, inquit certum esse electrum gigni in insulis septentrionalibus, &c.

Elleborus duplex, albus & niger: uocatur etiam ueratrum: & est omnibus notum, cuius usum damnauit Mesues, sed conuenienter non solùm eius infusio, sed etiam puluis nunc in usu est absque alicuius patientis incommodo: radices quum extrahuntur, statim purgãtur, & abiecta parte interiore cortices tãtùm ad solem exiccantur, ex quibus deinde fit puluis. Vide de eius uiribus Actuarium. Galen. 6. de fac. simp. & Diosc. cap. 145. & 146. quarti. ualet suffusis felle, scabiei, lepræ, uolaticis. Paul. li. 7. Vterque calefacit, & siccat in tertio abscessu.

Ephemeron duplex, colchicon & ephemeron nuncupatũ agrestis iris, uulgò giglio matto. Colchicum uerò id est, quod nunc dicitur hermodactylus, & est res uenenosa. Hermodactylus uerus ac legitimus non inuenitur, nec ephemera est lilium conuallium, ut Fuchsius.

Paul. Mixtæ potestatis est repellentis & discutientis.

Epithymon, thymi inuolucrũ, uerum est id quo nunc utimur. Diosco. cap. 172. quarti, & Plin. cap. 8 lib. 26. Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat & calefacit in tertio abscessu.

Eryngium, uulgò Rinzzo, non est secacul Serapionis, imò nec istud secacul adhuc cognoscitur: iccirco qui eryngio uim excitandi uenerem tribuunt (quum nullibi à Gal. uel Diosco. hoc dicatur) summopere decipiuntur. Vide Diosc. ca. 22 tertij, & Gal. lib. 6. de fac. simp. Plin. ca. 2. lib. 25. Paul. lib. 7 Calefacit quidem nõ manifestè, siccat uerò nec modicè.

Eruca duplex, satiua & syluestris: satiua, dicitur Ruchetta in Hetruria, & Ruchula in Lõbardia, & comeditur in acetarijs. eius semen tritũ cum felle bouino cicatrices nigras, albas reddit, & cum melle maculas faciei & lentigines delet. Vide Diosc. cap. 129. secundi, & Gal. 2 de fac. alim. & 6. de fac. simp. cap. de uitice. Plin. ca. 13 lib. 20. Paul. lib. 7. Flatulenta est & uenerem instigat, sed syluestris ualentior est.

Eruum, uulgò orobo inuenitur inter uarias segetes, & species uitiæ esse præsumitur. Orobus uerò qui ex Alexandria Venetias affertur, non est uerus: Brasauola putauit id esse Eruum, quod uulgò dicitur Ruuione, quod à Galeno uocatur ochron, sed decipitur: nam non prouocat sanguinem cum urina ut orobus. Diosc. cap. 100. secundi. Et Galen. 8. de fac. simpl. Plin. cap. 25. lib. 22. Paul. lib. 7. Calefacit in primo, siccat in secundo gradu.

Eupatorium est nostrum uulgare agrimonium, sed apud Arabes, & maximè apud Auicen. & Mesu. sunt diuersa eupatoria: nam quod ab Auic. describitur, id esse uolunt quod uulgò dicitur canuarola. Eupatorium Mesu. est quod in Hetruria dicunt herbam Iuliam, quæ uehementer uermes interficit: idcirco in compositionibus Auicennæ uterer suo eupatorio, & similiter in Mesu. herba Iulia, & iuxta Græcos agrimonio uulgari. Diosc. ca. 39. quarti, Gal. 6. de fac. sim. Paul. lib. 7. Tenuem uim & incidentem sine conspicuo calore habet.

Euphorbium est, quo uulgariter utimur.

uide de eius uiribus Mes. & Dios. c. 87. tertij, & Gal. 7. de fac. simp. Plin. c. 7. lib. 25. Paul. lib. 7. Vim adurentem habet.

Faba, Græcè κύαμος, omnibus nota: AEgyptia uerò ea est, quæ uulgò dicitur colocasia, uide Diosc. c. 96. & 97. secundi, & Theoph. cap. 4. lib. 4. & Gal. 1 de fac. aliment. Paul. lib. 7. Nõ recedit multùm à medio temperamento in refrigerando & siccando.

Ferula, νάρθηξ, in Apulia maximè cognoscitur, ubi lignorũ loco comburitur: uide Theophrast. lib. 6. & Gal. 8. de fac. simp. & Plin. ca. 24. lib. 20. & Diosc. cap. 82. tertij.

Ficus, σῦκος, satiua est & syluestris: uide Diosc. ca. 149. primi, & Gal. 2. de fac. alim. & 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Aridæ siccant in secundo, maturant, detergunt, ac discutiũt. Ficus uerò arbor calidi tenuisque temperamẽti, adeò succus foliorum abstergit, ut etiam exulceret.

Filix, πτέρις, uulgò felese, mas est & fœmina: uide Dios. ca. 178. quarti, & Theoph. ca. 20. lib. 9. & Plin. cap. 9. lib. 27. & Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. uim siccandi & amarã

habet, fœtus corrumpit, lumbricos enecat.

Flos æris res est diuersa à uiridi ære, quo passim utũtur seplasiarij pro flore æris. nã est pars æris tenuissima ex uapore æris fusi eleuata: quæ uerò ui quadam excutitur, ærugo æris dicitur, & est æs uiride. Dioscor. cap. 45. quinti. Plin. ca. 2. lib. 34.

Fœniculum, μάραθρον, domesticum & syluestre. Domesticum omnibus notum. uide Dioscor. cap. 74. tertij, & Galen. 7. de facul. simpl. Plin. lib. 20. cap. 23. & Gale. 2. de fac. aliment. Paul. lib. 7. Calefacit in tertio, siccat in primo ordine.

Fœnugræcũ, τῆλις, omnibus notũ, buceras à corniculis suis à Theoph. uocatur. Gal. 8. de fac. simp. Diosc. cap. 93 secundi. Plin. ca. 19. lib. 23. Paul. lib. 7. Calidũ in secundo, siccum in primo.

Fraxinus, μελία. Dioscor. cap. 93. primi. Theophrast. cap. 11. lib. 3 uide de eius uiribus Plin. ca. 8. lib. 24. Paul. lib. 7. Morsui uiperarum folia succurrunt, ligni ramenta ferunt esse lethalia.

Fumaria, κάπνος, uulgò fumus terræ, om-

nibus nota: uide Mes. de eius uiribus, & Dioscor. cap. 105. quarti, Galen. 7. de fac. simpl. Paul. li. 7. Acris & amara est, eò dicta, quòd lachrymas eius succus eliciat.

Fungi, μυκῆται. Dioscor. ca. 81. quarti, Galen. 7. de fac. simp. Frigidos & humidos eos appellat. Plin. ca. 3. li. 19. Paul. lib. 7. Frigidi & humidi, nonnulli exitiosi, præcipuè putridæ qualitatis participes.

Galbanum, uulgò galbina, liquor est cuiusdam plantæ nascentis in Syria ferulæ. Diosc. cap. 88. tertij, & Gal. 8. de fac. simp. Calidũ in primo, tertij, & siccum in primo, secundi ordinis. Plin. cap. 26. lib. 12.

Galiopsis, herba similis urticæ, & est secundum aliquos urtica fœtida, uulgò urtica mortua, ouer quella ortica che ha le machie bianche. At secundum Fuchsium est scrophularia, sed reuera scrophularia non fœtet, ueluti urtica mortua. Vide Dioscor. cap. 90. quarti. Plin. lib. 27. cap. 9. Paul. lib. 7. Dissipat & emollit scirrhosos humores.

Gallion, quo lac coagulatur, herba est similis rubiæ minori, quæ aparine dicitur: alia

certè à presura uocata. Dioscor. cap. 91. quarti, & Gal. 6. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccandi uim cum mediocri acrimonia habet.

Garum est id iuxta Diosc. quod uulgò dicitur salamoia, sed apud Plin. cap. 7. lib. 31. erat condimentum ex interioribus gari piscis maceratis, & cum sale resolutis. Paul. lib. 7. Calefacit & exiccat.

Genista, σπάρτον, uulgò genestro. Diosc. ca. 152. quarti, Gal. 8. de fac. simp. & Mesu. inter alia sua solutiua. Plin. ca. 9. lib. 24. Paul. li. 7. Semen & flores per inferiora purgant.

Gentianæ radicis aqua per balneum mariæ elicita, febres oppilationum sanat, uermes interficit, & sæpe lauando maculas faciei omnes repurgat. De hac Dioscor. cap. 3. tertij. Plin. cap. 7. lib. 25. Galen. 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Extenuat, perpurgat, abstergit, & aperit.

Geranion, uulgò herba gruaria, quòd in summitate habeat caput gruis. Huius species sunt tres, una Latinorum, quæ est id quod uulgò dicitur rostrum gruis: & aliæ duæ Græcorum, inter quas est pes columbinus, & alia

quæ folia maluæ ſimilia habet. Dioſc.ca.122. tertij. Plin.cap.6.lib.16. Paul.lib.7. Radicem habet eſculentam quæ inflammationes uteri diſſoluit.

Gingidium, niſi ſit quòd uulgò dicitur cerofoglio, ut putat Ruellius & Fuchſius, neſcio certè quid ſit: nam in Cilicia & Syria naſci traditur. Dioſcor.cap.126 ſecundi. Galen.6.de facul. ſimplic. & ſecundo de facul. alimentorum. Paul. lib.7. Non habet calorem manifeſtum, ſed ſiccat in tertio & adſtringit.

Git, μελάνθιον, ſiue nigella, idē ſunt. Braſauola uult id eſſe quod uulgò dicitur gitone: aliqui uolunt eſſe quod uulgò dicitur roſola, aut id quod pro nigella à ſeplaſiarijs uēditur: nam omnia indicia præter colorem habet. uide Dioſ.cap.84 tertij. Gal.7. de facul. ſimp. Plin.cap.17.lib.20. Paul.lib.7. in tertio calefacit & deſiccat.

Gladiolus Plinij eſt acorus, ſed gladiolus Dioſcor. eſt cuius flores in Hetruria dicuntur Monacaccie, Græcè dicitur ξιφίδιον. Dioſco.ca.22. quarti, & Gal.8. de fac. ſim. Paul.

lib.7. Radix trahit, diſcutit, & ſiccat.

Glaucium eſt quod dicitur memithe, à Serapione & ab Auic. Nota tamen duo eſſe in Serapione capita, alterum de glaucio græcorum, alterum de chelidonia minori. Dioſcor. ca.91. tertij. Gal.6 de fac. ſimp. Plin. ca.10. lib.27. Paul. lib. 7. Adſtringit & manifeſtè refrigerat.

Glaux niſi ſit, ut Ruellius, quod dicitur uulgò galenga, ſiue ruta capraria, quid eſſet profectò neſcirem: ualet enim galenga in peſte, & ad uenena ſerpentum epilepſiæ que, ſi eius ſuccus ad mediam unciam bibatur: ſed quia galenga lac non facit multiplicare, dicere poſſem non eſſe glaucum, uide Dioſc. ca. 136. quarti, & Gal. 6. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Calida & humida temperamento eſt, unde lac generat.

Glycyrrhiza, uulgò regolitia. Theoph. ſcitica, c.13. lib. 9. Et Gal. 6. de fac ſimp. Dioſc. cap.5. tertij. Plin. cap.9. lib.22. Paul. lib.7. Tepidi humidique temperamēti, alicuius adſtrictionis particeps.

Gramen, ἄγρωστις, multas habet ſpecies, ſed

apud nos duæ tantùm inueniuntur: altera ſcilicet communis, altera quæ uulgò dicitur ſanguinella ouer capriola. Nota tamen non habere proprietatem ullam contra uermes, ut communis erat opinio. Dioſcor. cap. 31. & 32. quarti, Galen. 6. de facul. ſimpl. Plin. cap. 19. lib. 24. Paul. lib. 7. Siccat & modicè refrigerat, tenuis & ſubacerbæ ſubſtantiæ.

Halicacabus eſt apud Arabes Alchechengi, & eſt ſpecies ſolatri: uide igitur fuſius de ſpeciebus ſolatri, cap. de ſolatro.

Halcyonium, uulgò ſpuma maris, à ſeplaſiarijs dicitur, cuius ſpecies quinque enumerantur à Dioſcor. cap. 90. quinti, Plin. cap. 9. lib. 32. non niſi quatuor ſpecies recenſuit: ego quum eſſem Venetijs, uix duas ſpecies uidi. Galen. 11. de fac. ſimp. quinque etiam memorat. Paul. lib. 7. Abſtergit, diſcutit, acri qualitate præditum.

Harundo quinque ſpecies habet, ut Dioſcorid. ſed Plinius ſpecies 29. enumerat, cap. 36. lib. 16. & cap. 11. lib. 24. Vide Theophraſt. cap. 12. lib. 4. & Gal. 7. de fac. ſimp. Dioſc. cap. 99. lib. 1.

Hedera, κισσὸς, tres habet ſpecies, & omnes cognoſcũtur. Qui maiorem de hedera lectionem cupiunt, legant Theophraſt. cap. 18. lib. tertij. & Plin. cap. 34. lib. 16. & Galen. 7. de facul. ſimp. & Dioſcor. cap. 171. ſecundi. De hedera terreſtri lege Chamæciſſos. Paul. lib. 7. Hedera contrarijs conſtat uiribus, adſtringit, refrigerat, acris eſt & calida, aqueæ ſubſtantiæ & tepidæ.

Hedyſaron, eſt herba quæ creſcit inter aphacen, id eſt uitiam, unde Theoph. ca. 8. lib. 8. inquit, quòd hedyſaron eſt ueluti aphacæ peſtis, ſicut lolium tritico. Vocatur etiam ſecuridaca, eò quòd ſemen in ſiliquis contentum ancipiti ſecuri ſimile habeat. Dioſc. ca. 137. tertij. Plin. cap. 17. lib. 18. Paul. lib. 7. Amarum eſt, & leuiter adſtringit.

Heliochryſon, niſi ſit quod à nobis dicitur garyophilum Hiſpanicum, haud ſcio quid ſit: uide Dioſc. cap. 55. quarti. Plin. ca. 25. lib. 21. Galen. 6. de facul. ſimp. ſub nomine amaranthi. Facultatem habet incidentem & extenuantem, unde grumos ſanguinis liquat ac diſſoluit. Paul. lib. 7. itidem adſerit.

Heliotropiũ duplex, maius & minus. Maius apud nos uulgò dicitur Mirasole, apud Herruscos dicitur uerrucaria, & uulgò herba da porri, quoniam porros dißipat. Valet etiam mirabiliter cancris, idcirco dicitur etiam herba cancri: uide Dioscor. cap. 185. & 186. quarti. Paul. lib. 7. Maius calidam, siccam, & abstergentem uim habet: Minus uerò lumbricos interimit.

Helxine, uulgò uitriolo, alij dicunt esse speciem inuolucri, quod flores in modum campanæ albos fert. Dioscorid. cap. 37. quarti. Credo ego uerè quòd sit parietaria: uide Gal. 6. de fac. simpl. & Plin. cap. 15. lib. 21. Paul. li. 7. Vis est abstergendi & leuiter adstringendi cum humiditate subfrigida.

Hemerocallis, est lilium syluestre, non autem lilium conuallium, ut uolunt nonnulli. Germani utuntur lilio conualli ad corroborandum cor, cerebrum, & omnia membra spiritualia: ualet etiam tremori cordis, epilepsiæ & apoplexiæ, morsibus & puncturis uenenosorum animalium. Dioscor. cap. 128. tertij. Galen. 6. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Ra-

dix uiribus lilio respondet : uide etiam Plin. cap.21.lib.21.

Hemionitis, herba est apud me incognita, nec est scolopendria illa quæ dicitur lingua ceruina, quum sit phyllitis apud Dioscorid. ca.143.tertij. Paul.li.7. Adstringit, & simul amara, lienosis succurrit.

Hiberis duplex, altera Democratis, altera à Paulo & Plinio recitata, quæ habet folia lauro similia. Prima est lepidion Dioscor. secunda uocatur piperitis siue piperella, à sapore piperis acuto: uide Diosc. cap. ult. primi, & Plin. cap. 8. lib. 19.

Hieracion, id est lactuca erratica, est herba spinosa similis soncho, id est cicerbitæ, de qua Plin. cap. 7. lib. 20. Valet cum lacte mixta infirmitatibus oculorum, præsertim cicatricibus, suffusionibus, caligini : cum aqua uerò & aceto bibita uentrem purgat : ualet cum uino morsui serpentum & uulneribus, si folia cum caule terantur : somnum excitat, Venerem prohibet, refrigerat, & sanguinem auget: uide Diosc. cap. 65. & 66. tertij. Plin. cap.7.lib.20.

Hippoglosson, uulgò bis lingua uel bonifacia, ualet præfocationib⁹ uteri, si cochleare eius radicis sumatur. Valet etiam mirabiliter ruptis siue crepatis, si pulueris cochleare cũ brodio carnis quotidie sumatur: uidentur tamen in primis diebus eorum uelle intestina exire, nihilominus postea conglutinantur, idcirco diligenter in primis illis diebus ligentur. Dioscorid. cap. 127. quarti. Plin. cap. 10. lib. 77. Paul. lib. 7. Molliendi uirtute pollet.

Hippuris siue equisetũ, uulgò cauda equina, huius aliud genus asprella dicitur. Valet, ut testatur Galen. 6. de facul. simplic. omnibus uulneribus, etiam si nerui essent præcisi. Dioscorid. cap. 44. quarti. Paul. lib. 7. Adstringit & ualenter circa mordacitatem exiccat.

Hordeum, κριθὴ, ex quo paratur ptisana. Dioscorides cap. 78. secundi. Galen. 7. de facul. simplic. & primo de facultat. aliment. Refrigerat & siccat in primo ordine cũ pauxilla adstrictione: itidem Paulus lib. 7.

Hordeum murinum, φοίνιξ, uulgò lolium

ſyluestre, ubique naſcitur ac ipſum frumentum. Dioſcorid. cap. 40. quarti. Plin. cap. 25. lib. 22.

Hyacinthus, eſt ſecundum aliquos id quod uulgò dicitur cipola ſeluatica, nec eſt ille hyacinthus, de quo fabulantur poetæ, ex Aiacis ſanguine natus: nam ille producit florem rubeum iridi ſimilem. Dioſcor. cap. 61. quarti. Galen. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Refrigerat in ſecundo, ſiccat in primo, ſemen leuiter abſtergit & adſtringit.

Hydropiper non eſt, ut Ruellius, uulgaris canuarola, ſed potius quædam ſpecies perſicariæ, quæ nullam in folijs maculam præſe fert: hæc enim ſeruat omnes illas cõditiones, quas illi tribuit Dioſc. cap. 150. ſecundi. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Aquaticum piper calidum, ſed piperis modo.

Hyoſcyamus albus & niger non inuenitur, ſed tantùm qui flores flauos profert, uulgò dicitur iuſquiamo ouer dente cabalino. Dioſcor. cap. 67. quarti. Latinè dicitur apollinaris herba ſiue altercum. Galen. 8. de facul. ſimp. Plin. cap. 4 lib. 25. Paul. lib. 7. Eſt

ex tertio refrigerantium ordine.

Hypecoon, uulgò ruta ſeluatica. Dioſcorid. cap.66. quarti. Galen. 8. de facul. ſimp. Plinius cap. 11. lib. 27. Paul. lib. 7. Refrigerat in tertio.

Hypericon, aſcyron, androſemon, & cori, una & eadem res eſt, & ſi aliqua in folijs, caule, & floribus differentia adſit. Vocatur uulgò perforata, nec eſt ruta ſylueſtris, ut opinatur Braſauola, ſed eſt uera perforata, qua uulgariter utimur. Dioſcor. cap. 162. & 163. & 164. & 165. Galen. 8. de facul. ſimp. Plin. cap. 8. lib. 26. Paul. lib. 7. Tertias ſpecies calefacit, & ſiccat tenui ſubſtantia prædita. De alijs dictum eſt in Androſemon.

Hyſſopus, uulgò etiam hyſſopo dicitur, aliqui putarunt gratiolam eſſe hyſſopum montanum, ſed decipiuntur: nam graciola in locis humidis naſcitur, & ſoluit uentrem, educens bilem & pituitam, & ulcera conglutinat. De hyſſopo lege Dioſcoridem cap. 27. tertij. Galen. 8. de fac. ſimp. Calidus & ſiccus in tertio ordine.

Iaſpis, uulgò dicitur diaſpro: meminit Dio-

ſco.cap.160.lib.6.& Galen.9.de fac.ſimp. Paulus lib. 7. Confert non continentibus cibum in ſtomacho.

Indicus lapis, uulgò endego, naturalis non habetur : quo uerò utimur, fit ex iſatide ſiue gado. Dioſcorid. cap. 61. quinti. Plinius cap.6. lib. 35. Paul.lib. 7. Contra hæmorrhoidas ualet.

Inula, ἑλένιον, uulgò enola ouer iola. Dioſcorid.cap.27.primi.& Plin. cap.5.lib.19. & Gal.6.de fac.ſimp. Valet pectoris humoribus uiſcidis, item ſciaticis in modum cataplaſmatis, & fluxionibus paruis ab humiditatibus factis. Paul.lib.7. Calida eſt & ſicca cum excrementitia humiditate.

Ireon, ἐρύσιμον, modò inter ſegetes, modò inter herbas naſcitur, acuta eſt ac naſturtiũ: certè puto quòd res ſit ſimilis ſyſamo: naſcitur ubique cum folijs erucæ, floribus paruis & flauis, à quibus corniculæ quædam, in quibus eſt ſemen, proueniunt. Dioſcorid.cap. 147. ſecundi. Plinius duobus in locis 7. & 10. cap. lib. 28. & cap. 25. lib. 22. ſimiliter Gal.6. de facul.ſimplic. & primo de fa-

cul.aliment.Paul.li.7. Erisimi semen igneum calefactoriúmque est.

Iris, seplasiariis irios, uulgò zilio morello, de hac nullibi iuxta Galen. nisi in Andromachi theriaca, ubi illyrica commendatur. Dioscorid.cap.1.primi libri. Et Plin. cap.7. lib.21. Paulus lib. 7. Affatim calefacit, extergit, & maturat, tenuis substantiæ tussi utilis.

Isatis, uulgò guado da tingere: nam colores in sua uiuacitate omnes conseruat. Dioscor.cap.107. & 108. secundi. Galen.6.de facul.simp. Paul.lib.7. Siccandi uires & adstringendi habet.

Isopyron hucusque non uidi, nec qui uiderit uel cognouerit adhuc intellexi. Dioscor. cap.116. quarti. Galen.6.de fac.simp. Paul. lib.7. Abstergit, incidit semen eius.

Iuncus odoratus, σχοῖνος, uulgò squinanto, prouocat urinam & menstrua. Vide Diosco. cap.16.primi. Gal.8.de fac.simp. Plin.cap. 18. lib.21.

Iuncus, ὀξύσχοινος, uulgò zuncho. Diosco. cap.50.quarti, & Galen.8.de facul. simpl.

duas species iunci memorat, ut oxyschenon & oligoschenon. Paulus lib. 7. Oxyscheni semen somnificum est, utriusque semen frixum desiccat, & fluxus cohibet.

Iuniperus, ἄρκευθος, gummi eius sandaraca siue scriptorum uernix est, sandaraca inquam Arabum: nam sandaraca Dioscor. est res mineralis, similis auri pigmento. Fit ex hoc gummi & oleo de semine lini artificialiter uernix liquida, qua utuntur pictores ad illustrandas picturas: ualet combustioni ignis & doloribus ac tumoribus hæmorrhoidarum: gummi uerò iuniperi ualet catarrhis, cohibet menstrua, fistulas exiccat, uermes interficit, & resolutis neruis confert. Dioscorid. cap. 89. primi. Galen. 6. de facul. simplic. Valet etiam scissuris manuũ ac pedum ex frigore factis, & fluxum sanguinis, & hæmorrhoidarum constringit.

Ixia, uiscus est radicibus chamæleonis adhærens, quo pennæ sagittis adglutinantur. Diosc. cap. 21. lib. 6.

Ixus est uiscus quercinus, qui paratur à pueris in capiendis auibus. Dioscorid. cap.

94.tertij. Galen. 6. de facul.simplic. Paul. lib.7 .Calefacit cum acrimonia, & humores ex alto elicit.

Lactuca, res nota est. Galen.6. de facul. simplic.Frigida & humida,sed non excessiuè, tollit sitim,& semen eius fluxum spermatis cohibet. Et secundo de facul.aliment.Generat sanguinem,quàm aliæ herbæ,meliorem, sed non omnino laudabilem. Diosco.ca.125. secundi.

Labrusca,est uitis syluestris omnibus cognita.Diosco.cap.2.quinti.Plin.cap.29.lib.12. Paul.lib.7. Germina habent uim abstergendi nonnihil & adstringendi.

Ladanum, aromatarij laudanum dicunt. Plin.cap.17.lib.12.& Gale.7.de fac. simp. Diosc.cap.113. primi. Paul.lib.7. Calidum in secundo , emolliens mediocriter, discutiens & maturans.

Lagopus,id est pes leporinus,nisi sit garyophillata,ut Pandectarius : nescio certè quid sit : ualet in potionibus pro uulneribus & menstruis & sputo sanguinis, dysentericis & ramicis per os sumpta,& emplastri modo im

posita: est calida & sicca. Dioscorid. ca. 19. quarti. Galen. 7. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Desiccat.

Lanaria herba, siue radicula, res erat tempore Dioscoridis multùm in usu, sed apud nos quid sit, nescio: ualet enim summopere in dealbandis lanis, cuius semen condisi dicitur, quod etiam minimè habetur. Dioscor. cap. 152. secundi. Plin. ca. 3 lib. 19. & Galen. 8. de fac. simp. Calida in quarto quodammodo ordine, siccáque est.

Lapathum siue rumex, uulgò dicitur romice, de quibus plura Dioscor. cap. 106. secundi. Oxylapathon enim & hippolapathon, & oxalida sunt species lapathi: uocatur primum lapathium, acutum: secundum, magnum lapatium, quod folia rheubarbaro similia habet ex oxalida, quã acetosam, & uulgò herbam bruscam uocant. Plin. cap. 21. lib. 20. & Galen. 7. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Oxylapathum discutit, & pauxillum repellit.

Lapsana, res est incognita, sed iuxta Plin. est species brassicæ syluestris. Dioscorid. cap.

107. Plin. cap. 8. lib. 20. Galen. 7. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Abstergit, discutit.

Lacer siue lacerpitium, uulgò assa, quæ in fœtidam & odoratam diuiditur. Assa fœtida est quæ habetur apud aromatarios: odoratus uerò lacer, est quod uulgò dicitur belzoino. Nota tamē non haberi assam dulcem, nec eius loco succū glycyrrhizæ poni, sed potius belzouino uocato. Diosc. cap. 85. tertij. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Probè calefacit, extrahit, emollit. Plin. cap. 3. lib. 19.

Lathyris, est quæ uulgò dicitur cataputia siue cazzapuza maior: nam minor est riccinus. Dioscor. cap. 171. quarti. Gal. 7. de fac. simpl. Plin. cap. 11. lib. 27. Paul. lib. 7. Purgandi uim obtinet.

Laurus, arbor notissima, olim in pretio habita. Sunt qui uelint per se laurum ignem accēdere, dummodo rami simul confricentur & sulphur sursum proijciatur. Dioscor. cap. 91. primi. Galen. 6. de facul. simpl. Paulus lib. 7. Folia siccant & calefaciūt insigniter.

Laurus Alexandrina, siue laureola, & si rusco & hypoglosso similis sit, imò pro hyp-

poglosso à Fuchsio accipiatur, quum re uera non sit, mihi incognita restat. Dioscor. cap. 142. quarti. Galen. 6. de facul. simpl. Paulus lib. 7. Calida, acris & subamara est.

Lemnia terra, est uerus bolus Armenius, orientalis dictus, si bene consyderetur Galeni locus lib. 9. de facul. simpl. nec est terra illa sigillata, quam tanti faciunt. Dioscor. cap. 67. quinti. Plin. cap. 6. lib. 35. Paulus lib. 7. Siccat & adstringit mediocriter.

Lentes siue lenticulæ, uulgò dicuntur lenticiæ. Dioscor. cap. 98. secundi. Galen. 8. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Siccant in secundo ordine, medio caloris & frigiditatis temperamento.

Lens palustris, uulgò dicitur Zen uel lenticularia, oritur in aqua. Dioscor. cap. 34. quarti. Gal 8. de facultate simplicium. Paul. lib. 7. Humectat & refrigerat in secundo abscessu.

Lentiscus arbor, Græcè σχῖνος τὸ δένδρον, est quæ mastichen producit. Dioscor. cap. 77. primi. Galen. 8. de facul. simpl. Plin.

cap.6.lib.13. Paul.lib.7. Siccat in ſecundo, medius in calefaciendo & refrigerando.

Lepidium, eſt piperitis, ut dictũ eſt de Iberide. Dioſcor.cap.165.ſecũdi. Ruellius, Hermolaus, & Manardus putant, quòd ſit Raphanus. Plinius cap.8.lib.19. Galenus 7. de facultate ſimplicium. Calefacit in quarto, & eſt ſimile naſturtio. Paul. lib.7. idem refert, ſed ipſe inquit in tertio.

Lichen, ſeplaſiarijs hepatica. Plinius cap. 4.lib.26. duas ſpecies commemorat: alteram quæ ſolùm latifolium apud radices habet, alteram quæ petris adhæret, ueluti muſcus. Valet lichenis, id eſt uolaticis. Dioſcor.cap. 51. quarti. Galenus 7. de facul. ſimplicium. Paul.lib.7. Extergendo purgat, mediocriter ſiccat & refrigerat.

Liguſticum, ab aliquibus pro leuiſtico accipitur, ſed ſi litera Dioſcor. bene ponderetur, non eſt uerum liguſticum: uide Dioſcor. cap.53. tertij. Galenus 7. de facultate ſimpl. Paulus lib.7. Excalefaciunt ac probè flatus diſcutiunt ſemen & radix.

Lilium uulgare eſt, quod uulgò marte-

gone dicunt, de uulgari. Dioſcor. cap. 107. tertij. Galenus 7. de facultate ſimpl. Plinius cap. 5. lib. 21. Paul. lib. 7. Flos lilij diſcutiendi ac emolliendi uires habet.

Limonium, ſimile eſt betæ ſylueſtri. Plin. cap. 8. lib. 20. Quanuis affirmet Galenus ſe nunquam betam ſylueſtrem uidiſſe. Dioſc. cap. 18. quarti. Gal. 7. de facul. ſimpl.

Lini ſeminis oleum, neruorum & iuncturarũ durities mollit, & eſt mirabile hæmorrhoidibus, ignis cõbuſtionibus cum aqua roſacea lotum. Sumuntur & in principio morbi lateralis ex eo unciæ quatuor, & ſanat. Dioſcorides cap. 94. ſecundi. Galenus 7. de facultate ſimpliciũ. Calidum quaſi in principio, medium inter ſiccum & humidum.

Lithargyros ex plumbo & ære prouenit, dum argentum & aurum depuratur. Dioſcorides cap. 56. quinti. Plinius cap. 6. lib. 33. & Galenus 9. de facul. ſimpl.

Lithoſpermõ, ſeplaſiarij miliũ ſolis uocãt: crederem ego id eſſe quod uulgò dicitur lacryme da corone. Miratur Plinius cap. 11.

lib. 17. de lithospermo. Dioscor. cap. 149. tertij. Paulus lib. 7. Calculos frangit & urinas elicit.

Lolium, uulgò dicitur loio, nec est pseudomelanthium, ut Fuchsius. Gal. 6. de facult. simpl. Dioscor. cap. 191. secundi. Paul. lib. 7. Calidum in primo tertij, & siccum in fine secundi.

Lotus AEgyptia, uocatur à Serapione handococa, ex cuius semine paratur oleum ad dolorem iuncturarum: uerùm de utraque loto intelligit Serapio. Dioscor. cap. 109. quarti. Galen. 7. de facul. simpl. Plin. cap. 17. lib. 13. & cap. 31. lib. 15. Paulus lib. 7. Lotus arbor extenuat & siccat, ac mediocriter adstringit.

Lotus satiua, nisi sit melilotus uulgaris, haud scio quid sit. Lotus syluestris ignota est. Dioscor. cap. 106. & 107. quarti. Paulus lib. 7. Lotus domestica à nonnullis triphyllon appellatur: abstersorias uireis & modicè siccanteis obtinet.

Lupini, quãuis amari, coctione tamen dulcorantur & comeduntur, maximè domesti-

ci. Dioscor. cap. 101. secundi, & Galenus 1. de facultate aliment. & 6. de facultate simplicium. Paulus lib. 7. Esculentum obstruit, amarum abstergit, dissipat, & sine morsu desiccat, lũbricos occidit, & uiscera purgat.

Lychnis, nisi id sit quod uulgò dicitur rosete, profectò nescirem quid sit: nam Plinius cap. 4. lib. 21. inquit, rosarum speciem esse in aquosis locis nascentem cum quinque folijs. Dioscorides cap. 105. & 106. tertij. Galen. 7. de facul. simpl.

Lycium, aliud est quo seplasiarij utuntur, aliud quod à Dioscor. cap. 117. primi recitatur. Quod uerò in officinis uenditur, alij componunt ex baccis lygustri, alij ex matrissylua, utrisque simul: sed uti possumus pro lycio sumach. uide Galen. 7. de facultate simplicium: nam ex pixiacantha arbore fieri inquit, ualens ulceribus oris malignis & serpentibus. Plinius cap. 7. lib. 12. & cap. 14. lib. 24. Paulus lib. 7. Calefaciendo & refrigerando medium est, desiccat uerò in secundo abscessu.

Lycopsis, nisi sit species anchusæ, aut cynoglossa uulgaris, nescio profectò quid sit. Vide Dioscor. cap. 27. quarti. Plin. cap. 11. lib. 27. Paul. lib. 7. Radix adstrictoria.

Lyncurion, est electrum siue succinum plumas siue paleas trahens, ut refert Dioscor. cap. 73. secundi: unde pterygoforon dictum: uide de Electro.

Lysimachia, non est cereta, sed alia longè diuersa herba: nam cereta folia lino similia habet, non salici. Dioscorides cap. 3. quarti. Plinius cap. 7. lib. 25. Galenus 7. de facultate simpl.

Macer, siue macis, est cortex nucis Indicæ, ut coniectari possum. Dioscorides cap. 95. primi. Galenus 8. de facul. simpl. male interpretatur à Pandectario cortex mali punici. Paulus lib. 7. Inter frigiditatem & calorem medium obtinet, siccat in tertio ordine, & adstringit.

Malabathron, uulgò folium Indicum, nobis ignotum, pro quo utimur caßia uel nardo Indico, ut Galenus in succidaneis. Diosc.

cap.11,primi. Plinius cap.27.lib.12.

Malua, μαλάχη. Diosc.cap.109. secundi. Galenus 2. de facultate alim. Theoph. cap.5.primi. Plinius cap.21.lib. 20. Paulus lib.7. Syluestris mediocriter discutit & mollit, hortensis uerò imbecillior.

Mandragora pluribus in locis Italiæ nascitur. Vanum est credere mandragoræ radices habere formam hominis: uerùm propter pomū, quod cum radicibus euellitur, formā hominis sine brachijs præsefert, unde Pythagoras ανθρωπόμορφον appellauit Diosco. cap.74. quarti, & Galenus 7. de facultate simplicium. Frigidus est in tertio, sed poma eius aliquid caliditatis in se habent. plura habet Serapio in lib. aggre.

Manna, non dico thuris, sed solutiuum est in multiplici differentia, ut referunt Arabes. Duplex est quod ad nos affertur, masticinū scilicet & bombicinū: masticinū dictū, quia simile est grano masticis, & est excellentissimū bombicinū nullius ferè pretij. Calabrensis dictum ualidius est in folijs, q̄ quod in ra-

mis arborum colligitur, unde uulgò dicitur manna di foglia, minutis granis transparens, graue, album, dulce, & suaue, Arabes duas species aßignāt, Mānam scilicet & Tereniabim, nec inter se hæ duæ differunt, nisi quòd Tereniabim est liquidius. uide de manna Galenū 3. de fac. aliment. ad eorū confusionem, qui Galenum mannā non cognouisse affirmant, in capite de melle, ubi multa de manna pronuntiat. Est & manna thuris, & est quidam puluis, ut testatur Dioscor. cap. 69. primi: uide de manna Auicen. & Serapionem cap. de tereniabim & menh.

Marrubium, πράσιον, Galenus 8. de fac. simpliciū, & Theoph. cap. 2. de histor. plant. Dioscor. cap. 110. tertij. Est & alterum marrubium nigrum, ballote dictum, quod adeò melissæ est simile, ut uix ab ipsa, nisi malus odor adesset, agnosceretur. Dioscor. cap. 108. tertij. Paulus lib. 7. Nigrum est, acris & abstersoriæ facultatis. Prasion uerò calefacit in secundo, siccat, & uiscera laxat.

Marum, nisi sit quod uulgò dicitur maio-

rana fina, haud ſcio quid ſit: nam bene redolet, ut marum. Vide Galenum de antidotis cap. de compoſ. hedicroi, & Dioſcoridem cap. 44. tertij.

Medica, herba in Hiſpania abundantiſsima, in Italia non habetur, Arabicè alfaſafat. Ruellius hanc naſci in Gallia adſerit, uocarique trifolium maius. cap. 136. ſecundi. Plinius cap. 16. lib. 18. A' Medis inuenta dicitur.

Medium, quum nec uiderim, nec apud me de eo aliqua ſit imago (in Media enim tantũmodo naſcitur) neſcio quid affirmare debeam. Dioſcorides cap. 20. quarti. Plinius cap. 12. lib. 27. Galenus 7. de facultate ſimplicium. Contrariam ſemini eius habet temperiem: nam menſtrua herba conſtringit, quæ ſemen prorſus elicit.

Melilotus, quem etiam ſertulam campanam uocant, affertur ex Neapoli Venetias: quo uerò utuntur ſeplaſiarij, uerus non eſt, ſed ſpecies trifolij: ſunt tamen qui dicant melilotum uulgare eſſe lotum. Dioſcorides

Plinius cap. 9. lib. 21. Et Galenus 7. de facult. ſimplic. Dioſcorid. cap. 43. tertij, Paulus lib. 7. Diuerſis facultatibus pollet, adſtringendi ſcilicet & diſcutiendi & concoquendi.

Meliſſophyllon, uulgò dicitur moliſerno ouer cedronella, cardiacis & triſtibus, ut referunt Arabes, & paſsionibus cordis ualet & aperit oppilationes cerebri. Dioſcor. cap. 109. tertij. Gal. 7. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Viribus marrubio reſpondet.

Menta & mentaſtrum excitāt Venerem, ut Gal. & Dioſcor. quanuis contrarium ſentiat Plin. cap. 14. lib. 20. Vide in hoc Galenū 6. de facult. ſimplic. & Dioſcorid. cap. 36. & 37. tertij. Vermes etiam interficit. Paul. lib. 7. Calida in tertio ordine, tenuis, acris cum humiditate ſemicocta.

Meon etſi multa copia naſcatur in Hiſpania, nullibi tamen, quòd ſciam, in Italia habetur: nam quod paſsim oſtenditur pro meo, eſt radix ſapori paſtinacæ ſimilis. Eius uice funguntur myrobalani, uulgo dicti ben

delli profumeri, unde etiam ſub nomine nucis unguentariæ appellantur. Dioſco. cap. 3. primi. Plin. cap. 23. lib. 20. Gal. 7. de fac. ſimp. Paul. lib. 7. Calefacit in tertio ordine, in ſecundo ſiccat.

Mercurialis herba, ob enœmatum uſum notiſſima: uide Plin. cap. 5. lib. 25. Gal. 7. de fac. ſimp. & Dioſcor. cap. 183. quarti. Paul. lib. 7. Aluum liberaliter ſubducit, & illita diſcutit.

Milleſolium duo capita habet. Dioſcorid. alterum de ſtratiote milleſolia, & alterum de myriophyllo. Sunt qui uelint, ſtratiotem eſſe milleſolium uulgare noſtrum, quum in myriophyllo unus tantùm coliculus, & in noſtro uulgari plures inueniuntur. De ſtratiote loquitur Galenus 8. de facult. ſimplic. & Dioſcorid. cap. 110. quarti: de myriophyllo cap. 100. quarti, & Galenus 7. de fac. ſimp. in fine. Plin. cap. 16. lib. 24. Paulus lib. 7. Vim ſiccandi adeò obtinet, ut conglutinet uulnera.

Mora tam alba quàm nigra cognoſcuntur: habent uim ſoluendi & conſtringendi.

Diosc.cap.147.primi. Gal.8.de fac. simp. Paul.lib.7.itidem adserit.

Muscus arborũ, uulgo dicitur usnea, quæ, ut refert Serapio, somnum prouocat, uomitum & fluorem uentris cohibet, & est medicina cordis, ut Auic. Diosc.cap.20.primi, Gal.6. de fac.simp.Paul.lib.7. Quòd cedris adhæret, distrahendi simul & molliendi uim moderatam habet.

Muscus odoratus est res quæ in gazellarũ folliculis continetur, recens & immatura, grauis ac pessimi odoris, sed quum maturuerit, tanquam sanies è folliculis egrediens est gratissima ac pretiosissima, calida & sicca in secundo ordine. lege Serapionem lib.aggre.

Muscus marinus est uulgaris corallina, quæ pro enecandis uermibus datur pueris. Gal.6.de fac. simp. Diosc. cap.94. quarti, Paul.lib.7. Infrigidat & adstringit.

Mumia uera non habetur, sed posset parari uera, si corpora mortuorum ex aloe, myrrha & croco condirentur: deinde id liquoris ad tempus excerperetur. Valet ita parata doloribus capitis frigidis, paralysi, oris tor-

turæ, uertigini, si extrahatur per nares cum aqua maioranæ, & doloribus aurium cum oleo uiolaceo albo. Est calida & sicca in tertio secundum Arabes.

Myos otis, id est, muris auricula, nisi sit quod uulgo dicitur centone, haud scio quid sit. Gal. 6. de fac. simp. Diosc. cap. 175. secūdi. Plin. cap. 12. lib. 27. Paul. lib. 7. Refrigerat & humectat, & uocatur ab ipso alsine.

Myrrha uera non habetur, nisi fortè nostra communis sit, quæ à Diosco. dicitur caucalis siue ergasine: nam nostra cunctis conditionibus requisitis indiget, quum nec sit uiridis, nec crassa, nec acuta, nec odorata, nec colore unita: quare caueant qui in potionibus ac catapotijs eam imponunt. Diosc. cap. 69. primi. Gal. 8. de fac. simp. & in lib. Antid. in compos. Theriacæ. Paul. lib. 7. Calefacit in secundo, & siccat. uide etiam Plin. ca. 16. & 17. lib. 12.

Myrrhis, herba, nisi sit cicutaria, ut communis est opinio, uel cerefolium, ut Manardus, nescio quid aliud sit. Qui tenent hanc esse angelicam herbā, ualde decipiuntur: si-

quidem angelica cicutæ folia non habet sed potius pastinacæ. Dioscor. cap. III. quarti. Paul.lib.7.Calefacit in secundo,& nonnihil extenuat.

Myrthus, μυρσίνη, frigida est & terrestris. Gal.7.de fac.simp.Quod uerò myrtidanum dicunt,est quoddam gibbosum ueluti adnatū myrtho.Diosc.cap.33 primi.Paul.lib.7.Valentius siccat.

Naphtha est ueluti oleum petroleum, uel de monte zibio appellatum:reuera bituminis genus, quod in mari mortuo, quod est stagnū minoris Syriæ,nascitur. Calefacit,exiccat,& uulnera recentia conglutinat. Dioscor. cap. 86.primi.

Napellus Auicennæ nisi sit toxicon Dioscoridis, ut putat Manardus, nescirem profectò,ni Dioscoridis capita huc referrem: est enim mortiferum uenenum.Auic.lib.2.Calidum & siccum est in summo.

Napus, βουνιάς, uulgò Nauon, ex cuius semine oleum in AEgypto extrahitur.Dios.ca. 103.lib.2.

Narcissus, similis est hermodactylo, folia

habet porracea, tenuiora tamen & angustiora, caulem sine folijs, concauum, in quo candidus flos existit. Dioscorid. capit. 155. quarti. Theophrastus cap.6. libr.6. Plinius cap.3.lib.21. Galen.8.de facult. simp.Paul. libr. 7. Vim habet aliquam attrahendi & abstergendi.

Nardus est, quam spicam nardi seplasiarij uocant, & est Syriaca spica, & non Indica. Sed mirari satis non possum, quòd si ab una eadémque radice multæ ac numerosæ spicæ pullulent (ut inquit Dioscorides) cur nō spicas, sed radices esse Galenus dixerit in Andromachi theriaca. Nec satis est dicere montanam spicam non ita oriri, quum ipsa, teste Dioscoride, non nisi bonitate odoris, torosioréque spica differat. Quare caueat Mathiolus Senensis, quomodo in Manardum alioqui doctißimum tam apertè latret: nam & Galenus in eodem loco iubet in his & alijs Dioscoridē consuli. Paulus lib.7. Calefacit in primo, siccat in secūdo. Vide & Gal.8. de fac. simp. & Plin. ca. 12. lib 12.

Nardus gallica, uulgò ſpica Celtica, non habetur apud nos: uide Dioſc. cap. 7. lib. 1. Quòd uerò non ſit ſaliunca Plinij, non eſt ut probem. Gal. 8. de fac. ſimp. Paul. li. 7. Calidior ſuperiori, minúſque adſtringit.

Narcaphton, uulgò tignamo, ac ſi diceretur thymiama, quod nihil aliud ſonat, quàm ſuffumigium: uide Dioſcor. cap. 22. primi.

Naſturtium, κάρδαμον, uulgò agretto, eſt familiariſsima herba, de qua Gal. 7. de fac. ſimp. loquitur, calida eſt. Dioſcor. cap. 144. ſecūdi. Paul. lib. 7. Semen modo ſinapis urit.

Nerion, uulgò dicitur oleandro, eſt ueluti uenenum, ut Gal. 8. de fac. ſimp. Enecant etiã (inquit Dioſc. cap. 80. quarti) flores & folia omnes quadrupedes, ualent etiam emplaſtri modo morſibus uenenatorum, non autem ſumpta, ut putarunt nonnulli. Plin. cap. 2. lib. 24. Paul. lib. 7. Extrinſecus uim habet diſcuſſoriam, & ſi intus aſſumatur, occidit. Dicitur etiam alio nomine rhododaphne.

Nymphea, uulgò nenupharo, potentior eſt, quæ radicem albam fert: uide Gal. 8. de fac. ſimp. Dioſc. cap. 140. & 139. tertij. Plin. ca.

7.lib.25.Paul.lib.7. Vires habet ſine eroſione ſiccas, uentrem reprimit, & genituram areſacit.

Ocra eſt terra gialla, quanquam alij uelint eſſe terram rubeam: uide Dioſc. cap. 62. quinti.

Ocymoides, uulgò baſilico ſaluatico, Dioſ. cap.29.lib.4. inuenitur inter frumēta. Gal. 8.de fac.ſimp.Paul.lib.7.Radix inutilis, ſemen ſine eroſione ſiccat.

Ocymum, uulgò baſilico domeſtico, Dioſc. cap.130.ſecundi, & Gal.2.de fac.alimen.& 8. de fac. ſimp. Calidum in ſecundo ordine cum ſuperflua humiditate: itidem Paul. lib. 7.adſerit.

Ocymum aquaticū, ἔρινος, uocatur. Dioſcor.cap. 30.quarti, & eſt fortè apud Gal. echinum dictum.6.de fac.ſimp.

OEnanthe eſt filipendula, Fuchſi. Theophraſt.cap.7.lib.6. & Plin.cap.24.lib.21. Dioſc.cap.126. tertij. OEnāthe etiam accipitur pro flore uitis ſylueſtris, qui inſigniter adſtringit ſtomachum, & aluum firmat, ſed OEnāthe Dioſcorid. eijcit ſecundinas, ſtilli-

cidio urinæ & morbo regio medetur. uide Paul.lib.7.

Oloſteon, eſt ſpecies conſolidæ, & non eſt piloſella, ut nonnulli putarunt: nam piloſella eſt herba ualde adſtrictoria, ita ut uulnera conglutinet, cohibet fluores uentris & ſputum ſanguinis, & fluxus mulierum albos. uide Dioſcoridē cap. 12. quarti. Galenum 8. de fac. ſimp.

Olyra, eſt ſpecies zeæ, uulgo ſpelta nominatæ, nec eſt ſegala, ut Virgilius Marcellus: nam ex olyra panis dulciſsimus conficitur, & ex ſegala amarus, nec ſiligo eſt ſegala, ut aliqui putarunt, ſed potius ſpecies grani, ex cuius flore panis albiſsimus & optimus olim conficiebatur: quod contrarium omnino accidit noſtræ ſegalæ ſeu ferragini, ut à Plinio uocatur cap. 16. lib. 18. uide Dioſcor. de olyra ca. 82. ſecūdi, & Gal. 1. de fac. alimen. & 8. de fac. ſimp.

Opium fit ex lacte, quod à papaueris capite deſtillat, ut Dioſcorid. cap. 63. quarti. Paulus lib. 7. tenet, quòd ſit frigidum in quarto: nihilominus eius amaritudo non

frigidum ſimpliciter, ſed aliquatenus calidum potius affirmaret, quare diligentius res conſyderetur. uide Gal. 7. de fac. ſimp. ubi de papaueris ſpecie agit.

Opopanax *fit ex panacis herculei liquore. uide* Dioſcoridem *cap. 50. tertij, & Galenum 8. de facult. ſimplic. calidum in tertio, & ſiccum in ſecundo.* Meſu. *cap. de opo.* Pituitam *craſſam & uiſcoſam in remotis partibus corporis contentam ſoluit.* Paulus *lib. 7.* Mollit *etiam & diſcutit.*

Origanũ, *quo utimur, ut refert* Braſauola, *eſt heracleoticum, ſed iuxta aliorum opinionem, eſt origanũ ſylueſtre & heracleoticum, & onitis noſtro tempore non inueniuntur.* Dioſcorides *cap. 29. tertij,* Theophraſtus *cap. 2. lib. 6.* Plinius *ca. 17. lib. 20.* Galenus *8. de facult. ſimpliciũ.* Habet *uim incidendi, extenuandi, ſiccandi & calefaciendi in tertio abſceſſu.*

Orminum *niſi ſit, ut* Ruellius, *ſelarea, neſcio certè an reperiatur.* Dioſc. *cap. 126. tertij.* Plin. *cap. ult. lib. 22.* Gal. *in fine primi,*

de fac. alimen. alteram speciem ormini memorat. Paul. lib. 7. Marrubio simile, calidũ, mediocriter siccum & abstergens.

Ornithogalos, quanuis ubique inter segetes nascatur, nondum à me uisa est: radices habet quas edũt pueri, ut refert Ruellius. Sũt in Veronensi agro quædam radices dulces, & in sapore castaneis similes, quæ thrasse uocantur. Diosc. cap. 133. secundi.

Orobanche non solùm orobum strangulat, sed omnes quæ uicinæ sunt, plantas sternit, unde ab aliquibus herba lupa, ab alijs cauda leonis, ab alijs uerò herba taurina, eò quòd à bobus comesta ad coitum eas promouet. Diosc. cap. 131. secundi. Theoph. 8. de histor. & quinto de causis plant. Plin. cap. ult. lib. 22. Paul. lib. 7. Est temperamenti sicci & frigidi ad primum ordinem.

Oryza, uulgò riso, nascitur palustribus & uliginosis locis, aluum compescit: uide Diosc. cap. 86. secundi. Plin. lib. 18. cap. 7. Paul. lib. 7. Vim habet adstrictoriam.

Osyris, uulgò linaria: uide Diosc. cap. 138. quarti Gal. 8. de fac. simpl. Plin. cap. 12. lib.

27. Paul. lib. 7. Amara est, & uires iecoris laxat.

Oxyacantha, Arabiæ berberi, nec est, si bene huius plantæ notæ consyderentur, quod uulgò dicitur crespini. Dioscor. cap. 107. primi. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Fructus ipsius myrthi baccis respondet. Auic. tenet quòd sit frig. & sic. in tertio.

Pæonia, fœmina, est notißima, sed mascula non inuenitur. Gal. 6. de facult. simp. Est tenuium partium, sed non nimis calida, imò magis temperata, aut à temperie parum in calore distans. Dioscor. cap. 148. tertij. Plin. lib. 25. cap. 4. Paul. lib. 7. Radix acris leuiter, subamara & siccans, cui nõnihil adstrictionis inest.

Paliurus quid sit, re uera nescio: nam omnes antiqui in paliuro discrepãt. Theoph. cap. 17. libri tertij, & capit. 4. lib. 4. Diosc. cap. 113. primi. Plin. cap. 19. lib. 13. & cap. 13. lib. 24. Paul. lib. 7. Adstringit, & semen incidit.

Palma, φοίνιξ, res nota est: nam dactylis, quos ipsa fert, libenter uescimur: in quorum

numero ponuntur etiam tamarindi, qui nil aliud sunt quàm dactyli Indiani. Diosc.cap. 129.primi.Galen.8.de fac.simp. & secundo de fac.alim.Paul.lib.7.Fructus iam maturus calefacit, reliqua palma ualde adstringit.

Panax quum triplex sit Asclepium scilicet ab AEsculapio, chyronium à Chyrone, & heracleum ab Hercule: & si aliquibus cognitum dicatur, reuera tamen ego non uidi. Sunt qui pro panace Asclepio mōstrant millefolium uulgare, & pro chyronio inulam campanam: uide tamen Dioscor. cap. 50.& 51.& 52.tertij.Gal. 8.de facul.simpl.Plin. cap.27 lib.12.& cap. 4.lib. 25. Paul. lib.7. Herculeum calidum in tertio, & siccum in secundo, mollit & discutit: ex hoc fit opopanax Asclepium & chironium: priora sunt calidiora.

Pancration est minor & rotundior scilla: uide Dioscor.cap. 165.secundi,uide etiam de scilla Gal.8.de fac. simp.Paul.lib.7. Specie & uiribus scillæ simile est.

Panicum omnibus notum.Galen.6.de fac. simp.Paul.lib.7.Siccat & refrigerat.

Papauer, μήκων, duplex est, alterum syluestre, quod flores puniceos siue rubeos habet, qui à uulgo in laterali morbo sicci habentur pro efficaci remedio: alterũ domesticũ quod rursus duplex est, album scilicet & nigrum, quanquam horum à Diosc. tertia species aßignetur: uide Dioscorid. cap. 62. & 63. quarti, Gal. 7. de fac. simp.

Papauer cornutum, μήκων κερατινὸς, sæpius à me uisum, sed spumeum, quod prope mare nascitur haudquaquam. Theoph. cap. 13. lib. 9. Qui dicunt glaucium ex hoc papauere fieri, quod & memithe Arabes uocant, reuera decipiũtur. Dios. ca. 64. & 65. 4. Gal. 7. de fa. sim. Paul. li. 7. Adstrĩgẽdi uireis habet.

Papyrus in Italia nõ habetur, ut Theoph. ca. 9. lib. 4. & Plin. ca. 11. lib. 13. sed tãtũ in AEgypto. Olim ex papyro chartæ cõficiebãtur, unde etiam nomen adhuc retinet. Diosc. ca. 100. primi. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Siccat, chartæ crematæ modo.

Paronychia etsi à multis herbarijs cognita, nunquam à me uisa est, scio tamen folia iuxta radices rotunda habere similia peplo:

uide Diosco.cap.52.quarti, Gal.8.de facul. simp.Paul.lib.7. Extenuat, siccat, paronychijs medetur citra erosionem.

Parthenium, uulgò matricaria ouer amarella, nomen adhuc seruans amaraci, nec est secunda species artemisiæ, ut Brasauola & Fuchsius, nec est cotula fœtida, nec helxine, quam parietariam dicũt, ut nõnulli sunt qui dicant athanasiam uulgò daneda uocatam, esse speciem matricariæ. Dioscor. cap. 146. lib.3.

Pastinacæ, σταφυλῖνοι, tā domesticæ quâm syluestres, uulgò pastonache dicuntur, nec sunt carubiæ siue carotæ, ut Ruellius, quum non habeant radices sanguineas, ut carobæ. Decipiuntur etiam qui pro dauci semine, semen pastinacæ accipiunt, quum alia res sit daucus à pastinaca. Diosco. cap. 54. tertij, Gal.8.de fac. simp. Paul. lib. 7. Vrinas & menses mouet, adstringendi uiribus prædita, syluestris tamen est ualentior.

Pastinaca, piscis est qui uulgò dicitur pesce columbo, in cauda habet spinam acutissimam & uenenosissimam, unde Plin. cap.8.

lib. 32. Pastinacæ quoque radio scarificare gingiuas, & in dentium dolore utilissimum, conteritque is, & cum helleboro albo illitus dentes sine uexatione extrahit. Dioscor. cap. 19. secundi, Ex oleo in quo hepar huius piscis sit decoctum, scabies non solùm in hominibus, sed etiam in beluis probè expellitur.

Peplus à Seplasiarijs esula rotunda dicitur, & est herba lacte plena. Peplis uerò quũ in maritimis locis nascatur, nunquam à me uisus est. Diosc. cap. 162. & 163. quarti. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Eius liquor tithymalorum modo purgat.

Peucedanum olim Dioscoridi familiare, sed quod pro peucedano monstratur, non est uerum peucedanum, optimũ in Sardinia oritur. Dioscor. cap. 83. tertij. Gal. 8. de facult. simp. Plin. cap. 9. lib. 25. Paul. lib. 7. Calefacit, discutit, & siccat in tertio ordine.

Phalaris, species lithospermi, maior & minor reperitur. Dioscorides capite 150. tertij. Plinius capite 12. libr. 27. Paulus libro 7. Calida est & tenuis, doloribus uesicæ prodest.

Phaselus, uulgò fasolo, huius species plures enumerantur coloribus distinctæ. Nam aliqui sunt rubri, albi, alij citrini flauique, & ex diuersis coloribus picti. Dioscorid. cap. 99. secundi. uide de smilace Auerrhoim. Declinant ad calidum & humidum, impinguant corpus.

Phu Valeriana duplex, maior & minor. Minor autem lanuginosior & breuior est, flores fert albos & purpureos, simul mixtos, multas radices tenues habet. Maior uerò similis est olusatro, caulem habet cubitalem & maiorem, & cætera quæ in Valeriana uisuntur, demptis floribus, qui Narcisso nō sunt similes: quanquam locum hunc in Diosc. corruptum putat Ruellius, quod fieri potest, quū cætera sint satis manifesta. Dioscor. cap. 10. primi. Gal. 8. de fac. simp. Vim habet nardo similem.

Phycus marinus, φῦκος θαλάσσιος, quid sit nescio, algam uertit Theodorus, sed non est alga, quæ Venetijs in seruandis uitris reponitur. Diosc. cap. 95. quarti. Gal. 8. de fac. simpl. Plin. cap. 23. lib. 13. Paul. lib. 7. Refri-

gerat, ſiccat in ſecundo, & mediocriter adſtringit.

Phyllitis eſt lingua ceruina, olim pro ſcolopendria habita, quum reuera nunc ſit aſplenon ſiue citrach Arabicè dictū, nec eſt hemiotitis lingua ceruina, ut Manardus, Leonicenus & Fuchſius & Ruellius adſerunt, ſi locus rectè perpendatur. Dioſc. cap. 112. tertij. Gal. 8. de facul. ſimplic. Diarrhoeam cohibet phyllitis. Paul. lib. 7. Acerba qualitate cōſtat.

Phyllyrea non eſt tilia, ut Hermolaus, Ruellius & Marcellus Florentinus interpretātur: nam tilia, Græcè φύλυρα, & non φυλλυρέα dicitur. De tilia ſcripſit Theoph. cap. 10. lib. 4. cuius cortex modo emplaſtri recentia uulnera conglutinat, & folia eius tricta inflammationes pedum reſoluunt, & facit capillos renaſci, prohibens etiam eorum profluuium. Phyllyrea, arbor, ignota eſt noſtro tempore: uide Dioſ. cap. 110. primi. Paul. lib. 7. Tiliæ folia adſtringunt, icciro ulceribus oris medentur.

Phyllon, uulgò folio, niſi ſit perſicaria maior, ut Ruellius: neſcio profectò quid ſit: uide

Diosc.cap.131.tert.Nullibi à Gal.nec à Paulo mentio habita est.

Pityusa à seplasiarijs Esula maior uocatur, cuius radices ab ijs qui à monte Gargano siue sancti Angeli ueniunt, pro turbit uẽduntur, à peritis tamen medicis neglectæ: hæc uerò Esula maior alcebrã & scebram à Mesue nominatur, cuius rei fidem facit Serapio cap. de scebram: uide Dioscoridẽ cap. 160. lib. 4.

Plantago, ἀρνόγλωσσον, maior & minor inuenitur: quanquam non desint, qui lanceolam herbam esse plantaginis affirmant. Maior constat septem neruis, media quinque, minor tribus: habent facultatem aqueam, frigidam, cum aliquali austeritate, ut Galen. 6. de facult. simplic. Dioscorid. cap. 115. secundi. Paulus libr. 7. Refrigerat & desiccat in secũdo, temperata ex aquea & terrestri substantia.

Platanus in Italia, ut refert Theophrast. non nascitur, uide tamen Diosc. de eius uiribus, cap. 92. primi. Plinium cap. 7. lib. 15. & Gal. 8. de fac. simplic. Exiccat & infrigidat,

à latis folijs dicta est quæ habet instar fici folia. Paul. lib. 7. Frigidiore & humidiore ui constat.

Polemonia, nisi sit galego, siue gearcha dicta, ut refert Brasauola, nescio quid sit: nō habet tamen in summitate corymbos, ut refert Diosc. cap. 9. quarti. uide Gal. 8. de fac. simp. & Plin. cap. 6. lib. 25.

Polium sunt qui pluries uidisse affirment, scio ego in hoc seplasiarios decipi: nam herbam pro polio ostendunt, quæ caules ualde tenues & lino similes, seminibus rotūdis onustos habet, quæ polium reuera non est. uide Plin. cap. 7. lib. 21. & Theoph. cap. 21. lib. 9. Gal. 8. de facult. simplic. & Diosc. cap. 115. tertij. Paul. lib. 7. tertij. Calefacientium & siccantium ordinis est.

Polygonon, herba sanguinalis, tam mascula quàm fœmina omnibus nota, uulgo corrigiola siue centinodia dicitur. Dioscor. cap. 4. & 5 lib. 4. Plin. cap. 12. lib. 27. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Habet uim adstringendi, frigida & humida in secundo ordine.

Polygonaton, uulgo frasinella siue gino-

chiella, cuius radicibus mulieres ad fucum utuntur: ab aliquibus etiam uocatur ſigillum ſanctæ Mariæ, & ſigillum Salomonis. Manardus in hoc deceptus eſt, credens polygonatum eſſe ſecacul Arabum: nam Serapio ſcribens de ſecacul, nihil refert quod ad polygonatum attineat. Galenus 8. de facultate ſimplicium. Dioſcorid. cap. 6. lib. 4. Paul. lib. 7. Variæ facultatis eſt, adſtrictoriæ, acris & amaræ.

Polypodium, inquit Actuarius, purgat bilem nigram & pituitam. Manardus, ſoluit ſine moleſtia. Meſues, extenuat corpora, quod & Galen. 8. de facultate ſimplic. ualenter exiccare inquit ſine mordacitate. Dioſcorid. cap. 179. quarti, Plinius cap. 8. libr. 26. Paulus libro 7. Siccat abunde citra morſum.

Pompholyx, qua utuntur ſeplaſiarij, eſt potius cadmia: quòd uerò tucia non ſit, apparet, quum tucia uera, leuiſsimus quidam puluis ſit, non autem ut lapis ac noſtra uidetur. Quare apud pharmacopolas non inueniri tuciam nunc affirmarem, niſi aliam habere

fortè inuestigauerint. uide Dioscor. cap. 43. quinti: nec ausus est aliquis, quòd sciam, hanc in catapotijs siue pharmacis, quæ per os deglutiuntur, tuciam imponere. Gal. 9. de fac. simp. Plin. cap. 13. lib. 34. Paul. lib. 7. Siccat sine erosione.

Populus, ἄιγυρος, tam alba quàm nigra, nota est omnibus, uulgò ab Hetruscis dicitur oppi, à Longobardis Piope, ex quibus fabulantur electrum oriri, sed reuera ab insula quapiam olim Austrauia dicta à quibusdam arboribus nostro pino similibus effluit, & ad Germaniam per maris inundationem aliquando perfertur. Hoc uulgò dicitur à seplasiarijs charabe, nec est gūmi populi, ut nonnulli retulerunt. Diosc. cap. 94, & 98. primi. Plin. cap. 24. lib. 16. Paul. lib. 7. Nigra calefacit in primo, modicè siccat, tenuis substantiæ: alba aquosa est, tepida terrestrísque substantiæ & abstersoria.

Porrum capitatum dictum, quod in tempore transplātationis, si folia & radices porris incidantur, & aliquid quod illud descendere prohibeat, in plantando subterponatur,

facilè capitatum euadat. Diosco.ca.38.lib.2. De porro uerò agresti, lege Ampeloprason. Paul.lib.7. Mali succi est & acris, extenuat & abstergit.

Portulaca, ἀνδράχνη, uulgò porcellana. Galen.6.de facul.simp. Frigida in tertio, & humida in secundo, biliosos ac calidos humores cohibet, &, ut refert Plin.cap.21.lib.20. rupturas umbilici constringit. Diosc.cap. 113°. secundi. Paul.lib.7. Refrigerat in tertio, humectat in secundo.

Potamogeton, uulgò beta aquatica, nascitur in lacustribus & aquosis locis, pruritibus ac uetustis & depascentibus ulceribus prodest. Dios.ca.96.quarti. Gal.8.de facul. simp. Paul.lib.7. Refrigerat & adstringit.

Psylij semen, ut refert Gale.8.de fac.simp. frigidum est in secũdo, humectat & desiccat mediocriter. Plin.c.9.lib.25. Dios.c.68.li.4.

Ptarmice, uulgò oliuella, ea plerique pro scopis utuntur, & dicitur ptarmice, eò quòd odorata planta statim sternutamẽta irritet. Diosco.cap.151.secundi. Gal.8.de fac.simp. Viridis, calida, & sicca in secundo: siccata

uerò in tertio ordine.

Pulegium omnibus notum, inuenitur mascu lum cum floribus albis, & fœmellum cum flo ribus purpureis. Qui dicunt speciem calamen ti esse id quod in usu est, ualde decipiuntur, siquidem calamenti species per se omnes inue niuntur. Diosc. cap 31. tertij. Gale. 6. de fac. simp. Plin. ca. 14. lib. 20. Extenuat, calefacit, concoctionésque adiuuat, ut Gal.

Pumex, est lapis combustus ex monte AEtnæ, uel Vesuuino monte Campaniæ, qui si iterum comburatur, non erit smyra infe- rior. Dioscor. cap. 79. quinti, & Galen. 9. de facul. simplic. Habet uim exiccandi & abs- tergendi.

Pyrethrum sua radice notissimum, habet fo lia ueluti daucus & fœniculus agrestis. Dio- scor. cap. 78. tertij. Gal. 8. de fac. simp. Facul tas eius est caustica.

Pyrites lapis, uulgò Marchesita, proba- tur qui est aëri similis. Diosco. cap. 96. quin- ti. Gale. 9. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Validè discutit tumores, sanguinémque in grumo con cretum.

Quercus, δρῦς, connumeratur inter arbores glandiferas, sicuti etiam Elix, Fagus, Cerrus, Suber, Farnia, Ischia: uide Dioscoridem cap. 126. primi. Galen. 6. de facul. simp. Paulũ lib. 7. Folia ac fructus siccant, ac tepida ui pollent.

Quinquefolium, πεντάφυλλον, maius folia mentæ similia habet, & florẽ in pallido candidũ, secũda species à prima tãtùm in colore differt, tertia per terram serpit, quarta folia similia uiti tenet, ab aliquibus diapensia, uel sannicula dicitur: uide Diosc. ca. 40. quarti, Gal. 8. de fac. simp. Radix eius exiccat in tertio, nec euidentem habet caliditatem. Plin. cap. 9. lib. 25.

Radix, ῥάφανος, uulgò Rauanello. Gal. 8. de fac. simp. Calida est in tertio, & sicca in secundo. Diosc. cap. 104. lib. 2.

Radicula, siue herba lanaria, sicuti tempore Diosc. cognita, ita nũc maximè restat incognita. Dios. c. 153. secũdi. Gal. 8. de fac. simp. Paul. li. 7. Calefacit ĩ tertio, siccat in secũdo.

Ranunculus, βατράχιον, est apium raninum, cuius species quatuor enumerãtur: scili-

cet apium, quod est pes columbinus, pes paipi, pes milui, & apium risus, quod herba sardonia aliàs appellatur: unde Virglius,
Imò ego sardonis uidear tibi amarior herbis.
Hæc si ab homine deuoretur, ita interficit, ut contractis neruis instar ridentis moriens uideatur. Diosc. cap. 166. secũdi. Plin. cap. ult. lib. 25. Paul. lib. 7. Omnia genera sunt excellenter calida, sicca, acria, urentia.

Rhabarbarum, uulgò rheubarbaro, cognoscitur differenter ab omni rhapõtico, de quo satis amplè tractauit Mesues.

Rhamnus, uulgò dicitur spinceruino, aut id quod Hetrusci dicũt marucho. Diosc. ca. 104. primi. Galen 8. de facul. simplic. Exiccat & digerit in secundo. Plin. cap. 14. lib. 24.

Rhaponticum, Diosc. cap. 2. tertij. Plin. ca. 12. lib. 27. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. cõpositum ex terrestri frigida & tenui substantia, aëreáque, calida, & leuiter acri.

Rhodia radix, nisi sit quæ garyophillata dicitur, certè nescio si unquam uiderim: hoc scio, eam rosas, unde nomen accepit, redolere. uide Dioscor. cap. 43. quarti. Galen. 8. de

fac. simp. Paul. lib. 7. Calefacit in secundo, tenui & discutiente ui prædita.

Rhu obsoniorum, uulgò dicitur sumacho: in condendis enim cibis antiqui hoc, loco salis utebantur, quod etiam nunc in Syria & AEgypto obseruatur. Diosco. cap. 128. primi. Gal. 8. de fac. simp. Paul. lib. 7. Constringit & exiccat in tertio, detergit in secundo.

Ricinus, frutex, uulgò mirasole, dictus est ricinus ab animale ricino, uulgò zecca, quæ in equis & canibus sæpe uisitur, quanquam heliotropios sit mirasole, dicitur à seplasiarijs cherua maior, & à Mes. granũ regis. Gal. 7. de facul. simp. Dioscor. 158. quarti. Paul. lib. 7. Purgat, abstergit & digerit.

Rosmarinum, λιβανωτὶς, habet duas species, quæ à me nondum uisæ sunt: rosmarinum coronarium est, quo paßim utimur, & uulgare nostrum. Diosc. cap. 79. & 80. tertij. Gal. 7. de fac. simp. Habet uim incidendi & abstergendi. Plin. cap. 11. lib. 24.

Rosæ, excellentiores sunt rubræ, post has purpureæ, demum albæ. Componuntur ex diuersis substantiis, ut Galen. Putarem ego ea-

rum infusionem potiorem fieri, si ex Damascenis rosis pararetur. Dioscor. cap.115. primi. Galen. 8. de facul. simplic. Paul. lib. 7. Iuxta constant substantia, aquosa scilicet, calida, adstringenti & amara: flos autem magis adstringit & desiccat.

Rubus caninus, κυνόσβατος, nõ est rosa syluestris, ut nonnulli putarunt, teste Theophrasto, qui diuersa capita agit: nam de cynosbato loquitur cap. 18. tertij, & de rosa canina cap. 6. lib. 6. Diosc. cap. 108. primi. Gal. 7. de fac. simp. Fructus astrictorius, &c.

Rubia, ἐρυθρόδανον, omnibus nota, cuius caulibus & folijs ob suam asperitatem utuntur fœminæ ad illustrandum stannum. Dioscorid. cap. 151. tertij. Galenus 6. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Radix acerba & amara ita iecur & renes purgat, ut sanguinem & menses euocet.

Ruscus, ὀξυμυρσίνη, apud seplasiarios bruscus, herba spinosa, similis myrtho, quam & syluestrem myrthum dicunt: eius germina in acetarijs comesta, ualenter urinam prouocant, & obstructiones aperiunt. Dioscorid.

cap.141.lib.4.

Ruta, πήγανον, duplex est, syluestris montana, & satiua hortensis, & ambæ species cognoscuntur. Galenus 8. de facul. simpl. Calida in quarto est syluestris, & satiua in tertio. Contra fascinationes eam commendauit Aristoteles in suis problematis. Dioscor. cap. 47. tertij.

Ruta syluestris, πήγανον ἄγριον, hanc harmel Arabes uocant, ex Cappadocia & Galatia affertur, nimirum nostris partibus non habetur. Qui uerò pro harmel, semen cicutæ accipiunt, ualde decipiuntur. Volunt aliqui geargam esse rutæ speciem, uulgò galega dictam, cui attribuunt in peste & contra uenena miram quandam uirtutem. uide Dioscoridem cap. 48. tertij. Galen. 7. de facul. simpl. uocat eam moly.

Sabina, βάρυτον, tam quæ similis est cupresso, quàm quæ Tamarisco cognoscitur. Dioscor. cap. 89. primi. Galen. 6. de facul. simp. Plin. cap. 11. lib. 24. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio.

Saccharum Dioscoridis & Galeni nonnul

li esse ex eodem liquore quo nostrum affirmant, nec à nostro differre dicunt, nisi arte & natura: alij uerò longè à nostro differentem existimant, nec eodem liquore confici, sed ueluti ex rore factum credunt. Dioscorid. ca. 74. ad finē lib. 2. Gal. ca. de melle. Paul. li. 7. ca. de melle. Sachar minus dulce nostro, sed æquales uires obtinet, nec nocet stomacho, nec sitim efficit.

Sagapenum, uulgò serapino, liquor est ferulaceæ herbæ: electissimum habetur Venetijs, potentius est orientale. De eius uiribus uide Mesuen & Diosc. cap. 86. tertij. Galen. 8. de facul. simp. Suffusioni oculorum & debilitati uisus ualet. Paul. lib. 7. Calidum & tenue, cui abstersoria uis inest.

Salix, arbor, ἰτέα: eius species tres recitantur à Theophr. & Plin. de tribus succis eius mentionem facit, scilicet de gummi, & de eo qui fit inciso eius cortice, & de eo qui incisis ramis tempore autumnali per se destillat: habent enim uim exterendi quæcunque claritati oculorum officiunt. Plin. cap. 38. lib. 16. Galen. 6. de facul. simp. Paul. lib. 7. Folia &

flores ſiccant citra roſionem, & nonnihil adſtringunt.

Saluia, ἐλελίσφακος, ab Agrippa herba ſacra uocabatur, eius ſuccus bibitus facit quæ ſteriles ſunt mulieres, prolificas, & confert ſputo ſanguinis, uide tamen de his Aetium & Dioſcoridem cap. 35. tertij. Gal. 6. de fac. ſimp. Plin. cap. 6. lib. 26, inquit, quòd ſuccus foliorum capillos generat. Paul. lib. 7. Euidenter calefacit, & leuiter adſtringit.

Sambucus & ebulus, ἀκτῆ, ſuccus corticum radicum hydropicis ſuccurrit, & ſemen ebuli in decocto iuæ, dolores iuncturarum, podagræ, & morbi Gallici tollit: ſuccus etiam eius in ſole exiccatus, & in clyſteribus iniectus, ſciaticis medetur. fomentum etiam ex eorum radicibus factum tumores pedum, qui ex longo morbo prouenerunt, optimè reſoluit. Dioſcor. cap. 168. quarti. Galen. 6. de facul. ſimpl. Exiccat & conglutinat. Plin. cap. 8. lib. 24. Paul. lib. 7. Deſiccat, modicè digerit, & conglutinat.

Sampſuchum, uulgò maiorana: nec miretur quiſpiam, ſi per diuerſa capita mentio

fiat à Gale. & à Diosc. de sampsucho & amaraco: nam hoc fieri potuit, ut rem melius exprimeret Dioscor. nam in Galeno creditur in eo textu esse menda, ubi pro amaraco legi debeat maro, & non amaraco. Dioscor. cap. 4. tertij. Gale. 8. de facul. simp. Paul. lib. 7. Calefacit & siccat in tertio, tenuis ac discussoriæ naturæ.

Sandaracha non est uernix, ut aliqui putarũt, quum uernix sit gummi iuniperi: sed est potius res mineralis, quæ ab auri pigmento nõ differt, nisi in coctura: nam si quis diu auripigmẽtum coxerit, facilè illud in sandaracham conuerti efficiet, nec arsenicum chrystallinum ex auri pigmento per sublimationem paratur, ut nonnulli crediderunt, sed potius est res mineralis per se oriens. Verùm quod uulgò dicitur risagalum, ex arsenici & auri pigmenti pari portione per sublimationem bene conficitur. uide Dioscorid. de sandaracha cap. 76. quinti. & Gale. 9. de facul. simplic. & Paulũ lib. 7. Aduranis est facultatis.

Sarcocolla, est gummi cuiusdam in perside

arboris, mirè conglutinat recentia uulnera, & ulcera antiqua mundificat, glutinat, & carnem inducit, & est mirabilis in oculorum destillationibus. Optima cognoscitur, si sit amara & alba, ualet etiam ulceribus auriū, si in melicrato bōbix intinguatur: deinde pul ueri sarcocollæ inuolutus auri imponatur. Dioscorides cap. 90. tertij. Gal. 8. de facul. simpl. Plin. cap. 11. lib. 13. Paul. lib. 7. Siccandi ac opplendi uires habet.

Satyrion non habetur nostris temporibus, sed eius loco testiculi canis: nec Satyrion habet duas radices, ut putarunt nōnulli, sed unā tantùm bulbosam pomo similem. Plures sunt deinde testiculorum canis species, inter quæ palma christi reponitur. Diosco. cap. 134. & 135. tertij. Galen. 8. de fac. simpl. Paul. lib. 7. Calidi & humidi tēperamenti est, unde Veneris appetentiam facit.

• *Saxifraga, uulgò sassifragia, uulgaris herba est, in frangendis lapidibus, & in prouocanda urina summopere cōmendatur. Diosc. cap. 17 primi, & Paul. lib. 7. Vrinam mouet, & calculos conterit.*

Scammonia, uera & optima erat quæ ex Mysia Asiæ olim afferebatur, sed quæ à Dioscoride reprobatur, in Iudæa & Syria oriēs, tantummodo nunc in usu est, nec uera sic asacriter soluit ac nostra: nam olim drachma scāmoniæ cū duobus granis hellebori pro dosi tribuebatur, sed nostra si ad pondus decem uel quindecim granorum exhibeatur, adeò uētrem exonerat, ut etiam quàm maximè superque euacuet. Dioscorides capite 165. quarti. Plin. cap. 8. lib. 26. Paul. lib. 7. Calefacit, digerit, & biliosa extergit, magisque eius liquor.

Scilla, uulgò deflexa uoce à seplasiarijs dicitur squilla: aiunt minutim incisam, & in uase uitreo melle pleno per totam æstatem soli expositam, deinde colatam, præsentaneum esse remedium epilepticis. Galen. 8. de fac. simpl. Incidit scilla, sed non adeò calida, ut secundum gradum transcendat. Dioscorides cap. 102. secundi. Paulus lib. 7. Incidit & calefacit & desiccat in secundo ordine.

Scordion uerū nunc inuenitur, simile chamædrio, differens tamen odore allij. Creten-

ſe à Gale. in lib. antid. laudatur. Et 8. de facul. ſimpl. Componitur ex diuerſis ſubſtantijs, cõſolidat omnia uiſcera, ruptis & ſpaſmo confert, ualet doloribus, lateris modo emplaſtri, & recentia uulnera ac ulcera conglutinat. Dioſcor. cap. 116. tertij. Paul. Varijs conſtat facultatibus, quum amarum, acerbum, & acre ſit: purgat igitur & calefacit.

Sedum, ἀΐζωον, uulgò ſempre uiuo dicitur, cuius ſpecies tres numerantur à Dioſcor. cap. 85. & 86. quarti. Maius uulgò dicitur orchiella, minus dicitur uermicularis uel pignola, & eſt maſcula & fœmella. Gal. 6. de facultate ſimpl. Frigida in tertio mediocriter adſtringit, & ſiccat leuiter. Plin. cap. 2. lib. 25.

Senecio, ἠριγέρων, uulgò ſpelicioſa, coliculus quodammodo rubẽs, folijs longis & inciſis ueluti in eruca uiſitur, flores lutei citò in pappos deſinenteis. Galen. 6. de facul. ſimp. Dioſcorides cap. 92. quarti. Nõnulli eſſe carduum benedictum affirmant. Paulus lib. 7. Mixtas habet uireis, refrigerat enim & modicè diſcutit.

Serpyllum, Dioſcor.cap.41.tertij. Galen. 6.de facul.ſimpl.Plin.cap.22.lib.20.Paul. lib.7. adeò calefacit, ut urinam & menſes moueat.

Seſamum, eſt ſimile milio, ſed aliquantulo craßius, & altius folia fert rubra cum flore uiridi, & producit in ſiliquis ſemen ueluti papauer. Dioſcor. capit.90.ſecundi. Gal. 8.de facul.ſimpl.Plin. cap.10.lib.18. Paul. lib. 7. Mediocriter calefacit, mollit & opplet. Auer. quinto colliget. Calidum in primo, humidum in tertio.

Seſeli, Arabicè ſiſeleos, notum eſt, præſertim Maßilienſe: ualidißimè urinam prouocat, & epilepſiæ ac ſpirãdi difficultati medetur. Creditur à ceruis inuentũ: nam à partu id ſtatim comedunt, ut denuò concipiant, ſicut refert Ariſt. 9. de natura animalium, cap.5. Dioſcor. cap.55.tertij, & Galen.8.de facul.ſimpl.lib. Plin.cap.5.lib.20.Paul.lib. 7.Calefacit, tenuiſque ſubſtantiæ eſt.

Sideritis, non eſt herba Iudaica, ut Ruellius: nam herba Iudaica eſt quam uirgam auream appellamus. Hæc caulem fert rubrum

ad duorũ cubitorum altitudinem cum folijs modo oliuæ circum circa incisis, & floribus in summitate aureis, uulneribus & fistulis mirè confert, similiter in frangendo lapide, ut Arnaldus de uilla noua. Dioscor. cap. 33. quarti. Galenus 8. de facultate simpl. Paul. lib. 7. adstringit.

Sinapi triplex est: syluestre, quod semen habet paruum: commune, folia habet rapo similia: tertiũ, uulgò dicitur Rugetta, album semen ferens, & eo utimur in seruanda uinorum dulcedine. Dioscor. cap. 143. lib. 2. Gal. 8. de facul. simpl. Plin. cap. 8. lib. 19. Auic. lib. 2. Calida & sicca in quarto.

Siser, propemodum simile est pastinacis domesticis, nascitur in Germania, & uocatur rapa citrina. uide Pliniũ cap. 5. lib. 19. Dioscoridem cap. 106. secundi. Galenũ 8. de facultate simplicium. Paul. lib 7. Calidum in tertio ordine. Radix cocta stomacho utilis, urinam cit, semen tenue & discussorium, cum uino ualet singultui.

Sisymbrium, est seplasiorũ balsamita, uulgò menta Romana, uel menta Florentina.

Siſymbrium uerò aquaticum eſt id quod uulgò dicitur creſcione. Dioſcorides cap. 117. ſecundi. Theoph. cap. 7. lib. 6. & cap. 8. lib. 5. de plant. cauſ. & Plinius cap. 10. lib. 19. Galen. 8. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Calefacit ſiccátque in primo, humidum in ſecundo abſceſſu.

Sion, non eſt quod uulgò dicitur creſcione, ſed aliud: uerùm unum abſque altero rarò inuenitur. Sion habet folia lata oluſatro ſimilia, ſed creſcionus habet quales in eruca uiſuntur. Dioſcorides cap. 116. ſecundi. Plin. confundit utrumque ſium, id eſt ſium uerum & ſiſymbrium aquaticum, ut apparet cap. 22. lib. 22. Galen. 8. de fac. ſimpl. Paul. lib. 7. Calidum eſt, urinam citat, diſcutit, & renum calculos frangit.

Smilax aſpera & lenis: inuenitur aſpera, quæ folia habet periclymeno ſimilia, arboribus aduoluitur, & habet innumeras uiticulas ſpinoſas cũ fructu uuæ, racemi modo rubẽti: lenis uerò hederæ folia habet ſimilia, & uiticulas ſimiles antedictæ, ſed non ſpinoſas, uulgò uiluchio, & à ſeplaſiarijs uolubilis di-

citur, flores habet orbiculatos ueluti campana. Theoph. cap. ult. tertij. Dioſcor. cap. 139. & 140. quarti. Galen. non ſimilacem, ſed milacem uocat 7. de facul. ſimpl. Plin. cap. 2. lib. 16. & cap. 10. lib. 24.

Smilax, arbor, uulgò deflexa uoce à taxo ſic à Romanis appellata, Naſſo dicitur. Vide Dioſcor. cap. 78. lib. 4. Caue tamen ab huius fructibus, quoniam interficiunt. Plutarchus inquit, quòd ſola umbra interficit, ſed de ea tu intellige, quæ in Carbonia naſcitur. Paul. lib. 7. Eſt uiroſæ uirtutis.

Smilax hortenſis, ſunt qui eſſe exiſtiment phaſelum rubeum, qui uulgò faſolo turcheſco appellatur. Manardus tenet, quòd ſit Galeni dolicus, & uulgò quod dicitur rouiglione. ſed credo illum decipi, quoniam quod dicimus rouiglione, Galen. & Paul. non dolicum uocant, ſed potius ocrum. Dioſcor. cap. 135. lib. 2. Gal. 1. de facul. aliment.

Smyrnium, uulgò dicitur Macerone, nec eſt imperatoria, ut nonnulli, quæ commendatur in omnibus frigidis ægritudinibus, ſicut in doloribus colicis & ſtomachi, men-

ſtrua prouocat & urinam, dolores dentium tollit, & cum uno ſtrangulatui uuluæ medetur, cerebrum maſticata purgat, & eius puluis ad epilepſiam, ſpaſmum, paralyſim, & ad febrem quartanam ante eius paroxyſmum per horam utiliter cum uino bibitur: ualet in peſte, & ad omnia uenena: ſpiritum reficere, & membra ſenſuum roborare poteſt: datur inſuper aſthmaticis, ictericis, hydropicis & lienoſis. Dioſcor. cap. 72. tertij. Galen. 8. de facultate ſimplicium. Plinius cap. ultimo lib. 19. Paulus lib. 7. Calefacit & ſiccat in tertio ordine.

Solanum, στρύχνον, uulgò ſolatro, cuius ſpecies à Dioſcor. quatuor enumerãtur, hortenſe, halicacabum, ſomnificum, & furioſum. Hortenſe & halicacabum nunc paßim cognoſcuntur: nam halicacabum eſt id quod Arabes uoce parum deflexa Alchachengi dicunt. Plures etiam ſpecies inueniri dicuntur, ſed de his quaſi per ſomnium loquuntur authores. Vide Dioſcoridem cap. 69. 70. 71. & 72. lib. 4. Galenũ 8. de facultate ſimpl. Pliniũ cap 31. lib. 21. Paul. lib. 7. Hortenſe

& Halicacabum adſtringunt, & in ſecundo ordine refrigerant.

Sonchos, ſunt qui ſcariolam eſſe dicunt. Scio apud Hetruſcos uocari Circebita. Dioſcorides cap. 120.2. Galen. 8. de facul. ſimplicium. Paulus lib. 7. Adſtringit & manifeſtè refrigerat.

Sparganium hucuſque non uidi, etſi ab aliquibus reperta eſſe dicatur: hoc ſcio, non eſſe ſpatulam fœtidam, ut Ruellius, ex cuius ſucco ſanãtur ſcabies & uolaticæ. Dioſcorides cap. 23 4. Gal. 8. de facultate ſimplicium. Paulus lib. 7. Siccandi uireis habet. Plin. cap. 9. lib. 25.

Spina alba, λευκάκανθα, uulgò bedeguar ſicuti Arabice. Sunt qui pro ſpina alba accipiunt carduum benedictũ, alij carduũ carlinam dictum, alij alium carduum. Aduerte tamen bedeguar tantùm naſci in montibus & ſyluoſis locis. Dioſcor. cap. 12. 3. Gal. 6. de facul. ſimpl. Radix deſiccat & modicè adſtringit, ſemen eſt tenuis eſſentiæ & calidæ acultatis.

Spina Arabica, eſt ſimilis albæ. Ego eam

non uidi: hoc ſcio nō eam eſſe, ut Ruellius putat, ſpinam arboris acatiæ. Dioſcorides cap. 73.3. Galenus 6. de facul. ſimpl. Validius adſtringit & deſiccat.

Spondylion audiui ab aliquibus eſſe inuentum: ualet epilepſiæ eius fructus & orthopnœæ. Vide Dioſcor. cap. 81.3. Gal. 8. de facul. ſimpl. Paul. lib. 7. Conſtat uirtute acri & diſcuſſoria.

Stachys, niſi ſit marrubium album, neſcio quid ſit. Dioſc. cap. 3.3. Gal. 8. de fac. ſimpl. Plin. cap. 15. lib. 24. Paul. lib. 7.3. In calefaciendo tertium ordinem occupat.

Stacte, eſt ſtyrax liquida. Dioſc. ca. 64.1.

Staphys agria, ἄσταφις ἀγρία, uulgò ſtrafuſano, ſiue uua ſeluatica. Dioſcor. cap. 150.4. Galen. 6. de facul. ſimpl.

Stibium & ſtibi, antimonium eſt, ut placet Auicen. & Serap. Fūditur ipſe, & omnia metalla facit fluida, ut ferrum. Dioſcorid. cap. 53.5. Galen. 9. de facul. ſimplic. Exiccat & conſtringit. Plin. cap. 6. lib. 33.

Stœchas, Arabicè ſtichados, eſt res notiſſima. Vide Meſ. & Dioſcor. cap. 28.3. Galen.

8. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Aperit, extenuat, detegit & confirmat uiscera.

Stœbe non cōuenit cum scabiosa, ut nonnulli affirmarunt, ex cuius decocto sanantur scabies & pulmonis uitia. Dioscor. de stœbe cap. 13. 4. & Galen. 8. de facul. simpl. Paul. lib. 7. Semen & folia in tertio adstringunt.

Styrax, uulgò storace calamita. Dioscor. cap. 70. primi. Galen. 8. de facultate simpl. Plin. cap. 25. lib. 12. Paul. lib. 7. Calefacit, emollit, & concoquit.

Sycomorus, arbor nostro moro non dissimilis, fructum fert non ramis, sed caudice ficorum grossulis dulciorem. Dioscorides cap. 148. primi. Gal. 2. de alim. Theoph. cap. 2. lib. 4. Plin. cap. 7. lib. 13. Paul. lib. 7. Fructus nullius nutrimenti, liquor arboris emollit, uulnera conglutinat, & tumores discutit.

Tamarix domestica apud nos non inuenitur. Diosc. cap. 101. primi. Gal. cap. ultimo 7 de facul. simpl. Plin. cap. 21. lib. 13. Paul. lib. 7. Incidit, extergit, ita tamē ut manifestè non exiccet, sed adstrictionis particeps sit.

Telephium, est faba crassa, uulgò dicta.

Diosco.cap.ult.lib.2. Galenus 8. de facult. simplic. Paul.lib.7. Calefacit in primo, & in secundo desiccat.

Tamarindi, aliàs dactyli Indi uocantur: uide suprá.

Terebinthus, res est nunc nota, olim quasi incognita recesserat. Nunc eius resina non liquida, sed potius cocta ad nos affertur. Dioscor. cap. 77. primi. Theophr. cap. 15. tertij. Inuenitur tam masculus, quàm fœmina. Gal. 8. de fac. simp. Fructus adstrictorium quiddam habent, sed in secundo calefaciunt & desiccant.

Teucrium adhuc non uidi. Plin. cap. 5 lib. 25. duas species teucrij memorat, & secundum habere folia fabæ similia adserit: unde nonnulli id esse uoluerunt, quod uulgò dicitur faba grassa. Dioscorid. cap. 102. lib. 3. Gal. 8. de fac. simp. Exiccat in tertio, calefacit in secundo.

Thalictron est secundum Ruellium herba Argentina, quæ folia coriandro similia habet. Dios. cap. 93. quarti. Gal. 6. de fac. simp.

Thapsia raró ad nos affertur. Valet liui-

ditati carnis cum thure & cera, ut refert Plin.cap.20.lib.13. Gal. 6.de facult.simplic. Dioscorid. cap.151.quarti. Theoph.cap.23. lib.9. Est radix uomitoria.Paul.lib.7. Acris est & uehementer cum humiditate calefacit, ex alto attrahit,& attractum discutit.

Thlaspi quid sit, non possum affirmare: nam bursa pastoris multùm à thlaspi differt, si quis rationem utriusque perpendat. Dioscor.cap.145.secundi.Gal.6.de facult.simp. Paul.lib.7. Semen uiribus acre,ut intestinorum abscessus potu rumpat.

Thymbra siue Satureia, siue cunila, uulgo Sauorezo siue peuerella, apud Tuscos coniella,pollet ac ipse thymus.Diosco.cap.40. tertij.Plin.cap.8.lib. 19.& cap.20. lib.20. Reperitur domestica & syluestris:quare non mirum si Columella inter Thymbram & Satureiam,diuersitatem posuerit. Paul. lib. 7. Syluestris præstat,quæ thymus,hortensis uerò imbecillior.

Thymus inuenitur albus & niger:at niger iuxta Aetij placitum est malus.Dioscor.cap. 39.tertij.Gal. 6. de facult.simpli.Theophr.

cap.2.lib.6.Paul. lib. 7.Calefacit in tertio, & deſiccat, & glutinoſos humores incidit.

Tithymali genera ſunt ſeptẽ, charatias & myrthites, quæ ſunt nobis incognita: Paral⁹ uerò ab aliquibus cognoſcitur, & uulgò uocatur herba mora, ex qua piſces moriuntur. Cypariſius eſt eſula minor: dendrodes, à me nunquam uiſus. Plathyphylos, apud Tuſcos dicitur torto maglio. Nota tamen quòd cypariſius uocatur à Meſue alſcebram, & ab Auic. ſcebram, alſcebram uerò mezeheregi eſt pityuſa à Dioſc. Lac eorum depilat oleo in ſole inunctum, & ortum tandem prohibet. Dioſco.cap.159.4. Gal.8.de facul.ſimplic. Plin. cap.8.lib.26. Paul. lib. 7. Omnes è quarto ordine calefacientium, acrimoniæ & ualidæ amaritudinis participes.

Tragacantha, uulgò draganti eius gumi uocatur, in Creta & Achaia naſcitur. Gal. 8. de facult. ſimplic. exiccat. Dioſcor. cap. 21.tertÿ.Plin.cap.21.lib.13.Paul.lib.7.Similes gumi uireis habet.

Tragion quid ſit diuinare neſcio, ſicut etiã de eius ſecũda ſpecie dicerẽ, niſi fortè ſit pim

pinella, uel saxifragia hircina. Galen. 8. de fac. simp. Diosc. cap. 47. & 48. quarti. Plin. cap. 21. lib 13 Paul. lib. 7. Calidum in tertio, attractorium, discutiens.

Tragum nisi sit species innci, haud etiam scio quid esse poßit: nam sine folijs Plin. eam cum minimis ramentis pingit, cap. ult. lib. 27. Dioscor. cap. 49 libri quarti.

Tragoriganũ, ut placet Leoniceno, in acetarijs comeditur, uulgò tragone appellata. Dioscorid. capit. 30 tertij. Plin. cap. 17. lib. 20. Galen. 8. de facult. simpli. Paul. lib. 7. Vireis habet origani, & nonnullam etiam adstrictionem.

Tribulus habet duas species, ut Theophr. cap. 5. lib. 6. quarum una producit fructum spinosum, cuius radices à multis pro iringo condiuntur, & re uera decipiuntur. Dios. ca. 16. quarti. Gal. 8. de fac. simp. Plin. cap. 16. lib. 21. Paul. lib. 7. Mediocriter refrigerat, sed terrestris siccando ualentior est, aquaticus leuiter humectat.

Trifolium, τρίφυλλον, omnibus notũ, cuius species apud nos tres enumerantur, prima

habet folia rotunda & magna, secunda longa, tertia rotunda & minuta. Plin. cap. 9. lib. 21. Scripsit etiam de trifolio acuto Scribonius, & est species trifolij acetosi, & uulgò dicitur Alleluia, siue pan cuculo. Decipiuntur qui pro andacocha semen trifolij accipiunt: nam andacocha nil aliud est quàm lotus syluestris siue AEgyptius. Galen. 8. de facult. simplic. Dioscorid. cap. 114. tertij.

Trinitas, herba nota ferè omnibus, habet enim folium in tres partes diuisum, simile folijs cyclaminis cum cælestis flore coloris. Cõglutinat uulnera & intestinorum rupturas, & quæ in scrotum descendunt, præsertim si medium huius pulueris cochleare cum uino styptico sumatur.

Tripolium etsi ab aliquibus credatur esse turbit, nihilominus decipiuntur: si quidem nostrum turbit odorem non habet ut tripolium, sed creditur potius turbit nostrum esse alipiam Dioscoridis: sed quum uerum tripolium non habeatur, id quod à monte sancti Angeli affertur, esse cortex pityusæ creditur. Dioscorid. cap. 130. quarti. Galen. 8. de fac.

ſimpl.Plin.cap.7.lib.26.Paul.lib.7.Calida radix eſt in tertio,& acris.

Tubera,Græcè ὕδνον, uulgò tartufi, de quibus mentionem facit Plinius cap.2.lib.19. Galen.2. de facul.aliment. non habet,ut ipſe inquit,euidentem qualitatem.Auicen.2. ſuorum can.Componuntur ex terreſtri & aquea ſubſtantia & ſapore priuantur, generant humorem melancholicum, craſſum, & quandoque paraleſim, ſtomachum aggrauant,& malè digeruntur. Dioſcorid. cap.134.ſecundi.Paul.lib.7. Conſtant ex terreſtri ſubſtantia cum modica uirtute tenui.

Tuſsilago,Græcè βήχιον,uulgò farfara uel ungula caballina dicitur, nota eſt:eius fumus prodeſt tuſsientibus,unde nomen accepit.Dioſcorides cap.117. tertij. Galenus 6.de facul. ſimplic.Paulus.Conſtat ex calida & aquoſa ſubſtantia.

Turbit Meſue eſt radix alipiæ, ut dictum eſt de Tripolio.

Typha,τύφη,uulgò mazza ſurda,hæc naſcitur in aquoſis ac paluſtribus locis. Surda iccirco dicta, quia eius lanugo ſi aures ali-

cuius ingrediatur, facilè ille surdescit, est nota etiam pueris, quum sæpe illam primò manibus habeant. Dios. cap. 124. tertij. Theoph. cap. 13. libri primi. Apud Galenum uel Paulũ nulla de hac fit mentio. Plin. cap. 10. lib. 18.

Vmbilicus ueneris, Græcè κοτυληδὼν, uocatur apud Tuscos coopertorium. Sunt qui in Lombardia cymbaria quadam pro Veneris umbilico utuntur. Dios. cap. 87. quarti. Gal. 7. de fac. simp. Plin. ca. 2. li. 25. Paul. lib. 7. Refrigerat, repellit, abstergit, dissipat.

Verbascum, Græcè φλόμος, uulgò tasso barbasso, & est omnibus notũ. Inuenitur mas & fœmina: mas ex folijs strictis, fœmina ex latioribus: cæteræ species nondum mihi sunt cognitæ, etsi Ruellius primulam ueris esse unam phlomi speciem crediderit, sese profectò decipiens, quum nullibi de eius flore agat Dioscorides. Succus ex flore huius herbæ omnes faciei maculas abstergit. De uerbasco loquitur. Galen. 8. de facul. simpl. Dioscorid. cap. 99. quarti. Plin. ca. 6. lib. 26. Paul. lib. 7. Folium omnium siccantem & mediocriter adstringentem uim referunt.

Verbenaca tã recta quàm ſupina, à Græcis περιστερεὼν dicta, uulgò berbena uocatur, nec uirtute hæ ſpecies inter ſe differunt, niſi quòd altera mas, quæ raris folijs conſtat, altera fœmina magis folioſa. Dioſco. cap. 58. & 59. quarti. Plin. cap. 9. lib. 25. Galen. 8. de facul. ſimp. uim habet ſiccantem.

Vetonica, κέστρον, uulgo notiſsima eſt, quæ tot uirtutes præ ſe fert, quot Anto. Muſa, Cæſaris medicus, illi attribuit. Vide Dioſcorid. cap. 1. quarti, & Gal. 8. de facul. ſimp. Mundificat renes, pulmonem, pectus, & hepar. Plin. cap. 8. lib. 25.

Viola alba, λευκόϊον, ex qua unguentum iaſminum fit, nota omnibus eſt, ſicuti & uiola lutea, quæ à ſeplaſiarijs uocatur lzeiri, de cuius uiribus Galen. 7. de facul. ſimplic. tractat. Dioſco. cap. 129. tertij. Paulus lib. 7. Frutex abſtergendi extenuandique uires habet, magis autem flores.

Vitex, Græcè ἄγνος, uulgò agno caſto dicitur, & eſt duplex, albus & niger, maior & minor, ut teſtatur Plinius cap. 9. lib. 24. Galen. 6. de facul. ſimplic. Calidum & ſiccum

est in tertio. Dioscorid. cap. 120 primi.

Vitis alba, Græcè ἀμπελολεύκη, uulgò brionia dicitur, siue zucha saluatica, & est res notissima: uide de eius uiribus Dioscorid. cap. 176. quarti. Galen. 6. de facul. simplic. Radix resoluit splenis duritiem.

Vitis nigra, siue ἄμπελος μέλαινα, uulgò dicitur uua tamina, & apud Tuscos tamaro, & est res nota. Dioscor. cap. 177. 4. Plin. cap. 2. lib. 23. Paul. lib. 7. Pollet, sed non ita efficaciter ut alba.

Viticella, quæ ab aliis dicitur momordica, ab aliis balsamina, ab aliis coranzana, inuolucris herba est, florē habens cucumeri similē, à quo postea fructus oritur, ouo gallinæ similis, sed minor satis cū quibusdā ueluti acutis spinis uiridis existens ante maturationem, & rubens post ipsam maturationem: cuius folia neruorum uulnera conglutinant, & oleum ex infusione, eius fructus uulneribus, apostematibus, & ulceribus mamillarum non solùm prodest, sed mirum in modum dolores matricis per clysterē iniectum & hæmorrhoidarum, uulnerum, & apostematum maxi-

mè leuat ac tollit, cicatrices extenuat, &c. ut uidere poteris iuxta Mathiolū Senensem cap. de uite nigra.

Vitis syluestris, Græcè ἄμπελος ἀγρία, omnibus nota: longas enim ex se mittit uiticulas, uinū uitis modo ferentes, lignosas & asperas. Folia solatro similia, latiora tamen & longiora, florem ceu musculosum capillum, fructum exiguis uuis similē, radices in aqua decoctæ dantur contra cutē subeuntes aqua, acini uuarum asperam & discolorem cutē, omnésque alias maculas repurgant. Diosco. cap. 175. quarti. Galen. 6. de facul. simplic. Paulus lib. 7. Germina abstergunt, & nōnihil adstringunt.

Vrtica, Græcè ἀκαλύφη, res notissima est: uide de eius uiribus Dioscorid. cap. 89. quarti, & Gale. 6. de fac. simp. Plin. ca. 15. lib. 21. Paul. lib. 7. Tenuem habet substantiam, citra rosionem siccat, tumores discutit, abstergit, & uentrem subducit.

Xanthion, uulgò lappa minor dicitur, inuenitur in pinguibus locis, & in paludibus per æstatem siccatis: uide Dioscoridem cap.

133.quarti. Galen.8.de facul.ſimplic. Paul. lib.7. Fructus diſcutiendi uires habet.

Xyris,ſunt qui eum eſſe uelint uulgarem acorum,ego eum nuſpiam uidi:ſcio tamen ex Galeno 7.de facul. ſimplic. quòd eius ſemen eſt ualidiſsimum in prouocanda urina, & in duritie ſplenis.Dioſc.cap.24.quarti.Paulus li.7. Tenuis & diſcuſſoriæ & extrahentis eſt facultatis ac etiam exiccatoriæ.

Zea nil aliud eſt, quàm noſtra ſpelta uulgaris. Dioſcorid.cap.80.ſecundi. Plin.cap. 8.lib.18.Gal.6.de fac.ſimp.Paul.lib.7. Viribus tritici reſpondet, & medium inter calorem & ſiccitatem obtinet.

Zingiber, res nota eſt ſeplaſiarijs, & affertur ex Arabia & ex AEgypto, germinat quotannis, folia habens harundini ſimilia. Dioſcorid. cap. 149. ſecundi. Galen. 6. de facul.ſimp.Paul.lib.7.Impenſe calefacit.

Zedoaria,radix eſt gingiberi ſimilis, odoratior tamen & aliquantulũ amara,nõ autẽ ſic acuta ut gingiber,impinguat, flatum diſcutit,& comeſta affert odorem allij,ceparum & uini. Confert etiam morſibus animalium

uenenosis, resoluit apostemata matricis, curat uomitum & dolores colichos, &, ut refert Auicennas, est theriaca Napelli. Serap. lib.aggr.cap.Zerumbet & Auicen.lib.2.Calida & sicca est in tertio gradu.

Zythũ, siue ζυθὸς, nihil aliud est quàm potus qui ex hordeo & frumento paratur, quẽadmodũ ceruisia. Vide Dioscoridem cap.79. secundi. Plinium cap. ultimo lib.12. Paulum lib. 7. Compositæ est substantiæ, acris enim est & frigidus.

FINIS.

EXCVDEBAT CARO-
LVS STEPHANVS, TY
POGRAPH. REGIVS,
PARISIIS, AN. M. D.
LIIII. ID. SEPTEMB.

